POVJESTNI SPOMENICI

SLOB. KRALJ. GRADA

ZAGREBA.

NA SVIJET IZDAO

IVAN KRST. TKALČIĆ.

1933.

MONUMENTA HISTORICA

LIBERAE REGIAE CIVITATIS

ZAGRABIAE

METROPOLIS REGNI

DALMATIAE, CROATIAE ET SLAVONIAE.

COLLEGIT ET SUMPTIBUS EJUSDEM CIVITATIS

EDIDIT

JOANNES BAPT. TKALČIĆ.

VOLUMEN PRIMUM.

(DIPLOMATA: 1093 — 1399.)

ZAGRABIAE.

VELOCIBUS TYPIS C. ALBRECHT.

1889.

EwT

POVJESTNI SPOMENICI

SLOB. KRALJ. GRADA

ZAGREBA

PRIESTOLNICE KRALJEVINE

DALMATINSKO-HRVATSKO-SLAVONSKE.

SABRAO I TROŠKOM TOGA GRADA

NA SVIET IZDAO

IVAN KRST. TKALČIĆ.

SVEZAK PRVI.

(IZPRAVE: 1093 — 1399.)

U ZAGREBU.

BRZOTISKOM K. ALBRECHTA.

1889.

PREDGOVOR.

Slavno gradsko zastupstvo odlučilo je na predlog gradskoga senatora g. Gjure Deželića, u sjednici od 6. travnja 1883., da se tiskom izdadu sredovječni spomenici slobodnoga kraljevskoga grada Zagreba, priestolnice kraljevine Dalmatinsko-Hrvatsko-Slavonske, spomenici velim, koji, osim dosta obilna broja listinah. obiluju sudbenimi i gruntovnimi zapisnici od te dobe. Taj je posao povjerilo meni, pak evo iznosim na vidik prvi svezak tih spomenikah, koj sadržava izprave od g. 1093—1399. ili dobu od svršetka XI. do svršetka XIV. vieka.

Izdavajuć te listine imao sam pred očima grad Zagreb onako, kako je danas spojen u jednu cjelinu; a za doba o kojem govore ovi spomenici bijaše podieljen u dvie sasvim neodvisne oblasti, naime: Gradsku i biskupsko-kaptolsku, prema tomu indi ima ovdje i izpravah, koje se odnose na utemeljenje biskupije u Zagrebu, na imenovanje i izbor njezinih biskupah, na poviest njezine stolne crkve, kao što i na prošlost njezina kaptola, al samo toliko, koliko se njimi razbistruje život i djelovanje crkvene vlasti s jedne, te njezini odnošaji prama gradskoj obćini s druge strane.

Osvrtah se jošte i na zagrebačku gradsku susjednu okolicu, kao: Remete, Medvedgrad i Susjedgrad, koliko je njihova prošlost bila u doticaju sa Zagrebom, il koliko se njihovimi spomenici popunjuje poviest grada Zagreba.

Sakupljajuć ovu historijsku gradju nisam propustio da pretražim sva moguća vrela, (a koliko ih pretražih, to navodim kod svake izprave); te izdavajuć ih na svietlo, da budu podpuno kritična, sravnjivah uviek tisak s izvornici.

Za laglju uporabu tih spomenikah sastavih vrlo obširno **kazalo**, bez koga bi se knjiga slabo mogla upotriebiti; a pridodah im i kratak **uvod**, sastavljen na podlozi samih izpravah, a to opet za onaj

obrazovani sviet, koj se ne bavi naročito proučavanjem historijske gradje, pak je voljan saznati što o prošlosti našega glavnoga grada.

S istoga razloga dodao sam djelu i nacrt ili tloris staroga Zagreba, koj nam pokazuje obje nezavisne oblasti, kako su bile svršetkom XIV. vieka, kako ih dielio glavni razvodnik potok Cirkvenik il Medvešćak. Ovaj tloris sastavih na podlozi novoga gradskoga nacrta, a na njemu označih samo ono, za što se kritično dokazati može, da je na njemu stojalo već svršetkom XIV. vieka.

Predajuć tako u ruke učenoga svieta za znanstvenu porabu ovaj prvi svezak historijskih spomenikah glavnoga a rodnoga mi grada Zagreba, a propuštajuć sud o njemu trieznoj kritici, molim dobroga Boga, da mi dade života i sretne okolnosti, da uzmogu nastaviti i dalnje izdavanje.

U Zagrebu na dan sv. Većeslava kralja. 1889.

IVAN TKALČIĆ.

UVOD.

Zagrebu, glavnomu gradu kraljevine Hrvatske, prosinulo je u domaćoj povjesti prvi put ime svršetkom XI. vieka, u ono upravo doba, kad je Hrvat svoju državnu krunu stavio tudjinu na glavu.

A to se ovako sbilo.

Po smrti slavnoga kralja Petra Kresimira († 1074.), koj je Hrvatsku „na kopnu i na moru razširio“ pripojivši joj na jednoj strani tako zvanu bizantinsku Dalmaciju i njezine otoke, a na drugoj povrativši istoj onaj nekadanji njezin medju Savom i Dunavom ležeći prediel, divni Sriem, nesjede na hrvatski priestol onaj, koga je on odredio nasljednikom, naime sinovac mu vojvoda Stjepan, već ugledni i moćni tadanji ban Zvonimir, koj je po svojoj ženi Jeleni-Liepoj, sestri tadanjega ugarskoga vojvode, a malo za tim i kralja, Ladislava, stupio u rodbinsku svezu sa kraljevskim ugarskim plemenom; dočim rečenoga Kresimirova sinovca sklonuše, da se je „sbog težke svoje bolesti“ odrekao i priestola i vojvodskoga naslova, te povukao u samostan sv. Stjepana u Solinu, da ondje provede u miru dane svoga vieka.

Kralj Zvonimir ostavi doduše na samrtnom času († 1089.) Hrvatsku u onom obsegu i položaju, kakov je zauzimala za Petra Kresimira, ali ju ne mogaše oporučiti nasljedniku svoje krvi, budući mu je sin, kraljević Radovan, umro prije njega, te tako ostade na plemstvu i višem svećenstvu da bira novoga kralja.

Da se preprieče domaće borbe, koje bi mogle nastati s raznih pretendentah za hrvatsku krunu, složi se sabor, te Kresimirova sinovca, vojvodu Stjepana, proglasi kraljem, koj i zasjede priestol pod imenom Stjepana II.

Ali taj, tjelesno slab, ne bijaše ni duhom toli kriepak, da bi mogao čvrstom i razboritom rukom ravnati kormilom uzkolebane kraljevine, pa i onako boležljiv nakon dvogodišnje vladavine prestavi se nekako oko god. 1091.

Sada pripade opet pravo narodu, da bira kralja.

Ladislav napokon primi poziv i odluči zasjest hrvatski priestol, „ali ipak toga ne učini radi pohlepe, već što mu po vladalačkom pravu pripadaše baština, buduć da kralj Zvonimir bio mu u prvom stupnju svojte, a baštinika nije ostavio“. [1]

Ovo svoje vladalačko pravo prenese on na sinovca si Alma, opredieliv ga za budućega hrvatskoga kralja.

Kralj Ladislav, ako je i bio pozvan u Hrvatsku, dobro znadjaše, da ta poruka nije volja naroda, pa da mu i nebude tako lahke ruke staviti na glavu svoga sinovca hrvatsku krunu, s toga sakupi vojsku i njom prebrodi Dravu, bez dvojbe kod Sopja, i stupi na hrvatsko tlo. Nećemo pogriešiti uztvrdiv, da Ladislav, od naravi već pobožan, utekao se Bogu, da mu naspori ovaj njegov podhvat, zavjetovao se (poput svoga predšastnika Stjepana I., koji je, zavojštiv odpornoga šimedjskoga župana Kupana, obrekao, dade li mu Bog pobjediti, da će učiniti nešto velika i za slavu božju), da će i on, jer u tadanjoj panonskoj Hrvatskoj nije bilo nikakove biskupije, utemeljiti ovdje biskupsku stolicu.

Taj Ladislavov vojni pohod, u kojem je sudjelovao i njim namienjeni tobožni hrvatski kralj Almo, sbi se g. 1091., kako nas uvjerava zadarska listina pisana te godine, ovimi riečmi: „Godine upućenja Isusa Hrista našega Gospoda 1091., za gospoda Aleksija, carigradskoga cara, u koje vrieme Vladislav panonski kralj, provaliv u kraljevinu hrvatsku, gospoda Alma, sinovca svoga postavi ondje za kralja“. [2]

U posavskoj Hrvatskoj bijaše tada doduše više plemenskih županijah sa utvrdjenimi županijskimi gradovi; da su se ta plemena složila, lasno bi suzbila ovaj napadaj, nu pošto „jedan nije drugomu bio u pomoći, i bijahu medju sobom podieljeni“, to je Ladislav mogao osvojiti, ako i naporno, mjesto za mjestom, grad za gradom, i tako doprieti do Save.

Ali da pokaže kako doista nije prošao za to Dravu, da uništi državnu samostalnost Hrvatske, on je osvojena zemljišta odmah namienjivao kao krunska dobra što za novoga kralja Alma, što opet za novu biskupiju, kojoj je sjelom opredielio Zagreb, jer je ovaj po svojem središtnom položaju medju Dravom i Kupom najbolje dolikovao tomu.

Ako baš i neimamo suvremenih viestih o tih krunskih dobrih, to nam ih ipak spominju listine XIII. vieka. Po njihovom kazivanju brojili se u ta dobra, robovi i kmetovi [3] (servi regis, populi regis),

[1] M. Ivan. de Thwrocz. Chronica Hung. c. LVI.
[2] Mon. spect. historiam Slavor. merid. vol. VII. p. 154.
[3] Tkalčić: Mon. hist. episc. zagr. vol. I. Doc. XIII. XIV. XXXII. XXXVII.

u današnjoj sv. Šimunskoj i Vrabečkoj župi, odakle ovoj potonjoj i naziv рꙗвьче; zatim kraljevski svinjari[1] (subulci regis), danas selo Svinjarec u župi Dubravi; te kraljevski vinogradari[2] (vinitores regis) u i oko župe Granešinske; kraljevski pristavi[3] (pristaldi regis), nekoč mjesto Pristavšćina izpod zagrebačke gore; zatim posjedi Sviblje ili Nart, te Zlenina i Vrbovec[4] u župi Vrbovačkoj, a bilo je i drugih jošte, koji nam za sada poznati nisu.

Iz Zagreba krenu Ladislav na Kupu, da prodje Gvozd ili granicu medju posavskom i dalmatinskom Hrvatskom. Na rieci Odri, gdje se ova izljeva u Kupu ili kod Siska naidje on već na odpor, i tuj se zametnu bitka, u kojoj mu je pao i vojvoda Seledin, čiji se grob početkom jošte XIII. vieka ondje vidjevao. Nadjačav nekako prvi taj odpor prebrodi Kupu, ali tuj, i to kod Gorah iza Petrinje, dodje do odlučne bitke, u kojoj bje potučen i bačen preko Kupe. Dočuvši jošte, da su provalili u Ugarsku davni njezini neprijatelji Polovci i Pečenezi, okani se svake dalnje provale i povrati se kući.

Ladislav, ako je i prenesao na temelju rodbinstva svoje pravo na hrvatski priestol na sinovca si Alma, proglasiv ga kraljem, nije mu ipak, uz snažan odpor naroda, mogao staviti hrvatske krune na tjeme. Njegov vojni pohod, učinjen niti zaključkom sabora, niti privoljom naroda, niti kakovim ugovorom, već samo na poziv nekolicine, smatrao se kao drzki čin, te se toga radi i Almo nije ni dugo kao posavsko-hrvatski kralj, mogao ovdje održati, već bijaše prisiljen uzmaknuti u Ugarsku, gdje je po Ladislavoj smrti (mj. lipnja 1095.) od kralja Kolomana primio kneževski naslov u sjevernoj Ugarskoj, dočim se posavska Hrvatska ujedinila s ostalom kraljevinom pod vladom Petra Svačića; jedino što je od Ladislava ovdje preostalo, jest utemeljena zagrebačka biskupija; ali ni taj čin nije bio izvorna zamisao njegova; davno bo već prije, i to god. 924. radilo se na splitskom saboru, da se i za posavsku Hrvatsku osnuje posebna biskupija.

Deset podpunih godinah mirovaše Hrvatska sa strane Ugarske, al god. 1102. njezin kralj Koloman, i to opet na podlozi rodbinstva sa umrlom hrvatskom vladajućom obitelji zamisli ovjenčati se i krunom hrvatskom, ter pokuša preći Dravu; ali „čuvši, da su se Hrvati skupili u vojsku i pripravili za borbu, pošalje k njim poruku, hoteći se s njimi prijateljski nagoditi i ugovor po njihovoj volji uglaviti.“ Hrvati saslušavši poslanstvo Kolomanovo, sastadoše se na bojnom

[1] Tkalčić: Mon. histor. episcopat. zagrab. vol. I. Doc. XIII.
[2] Tkalčić: Mon. histor. episcopat. zagrab. vol. I. Doc. XIII.
[3] Tkalčić: Mon. histor. episcopat. zagrab. vol. II. p. 116.
[4] Tkalčić: Mon. histor. episcopat. zagrab. vol. I. Doc. LXVII.

polju u sabor, te bude većinom prihvaćena kraljeva poruka, i od dvanaest glavnih plemenah izabrano bude dvanaest županah, da s njim ugovaraju.

Pokle je Koloman priznao podpunu samostalnost kraljevine Hrvatske, koja se je jasno izticala tim, što se je obvezao, da će se on i njegovi nasljednici kao hrvatski kraljevi kruniti hrvatskom krunom, bude proglašen i hrvatskim kraljem. Tekar sada mogaše stupiti na hrvatsko zemljište, gdje je poslie u Biogradu na moru i okrunjen bio.

I tako uzajamnim ugovorom ugarski kralj zasjede priestol hrvatski, ili da se poslužim riečmi hrvatskih stależah izušćenimi u primanju pragmatičke sankcije god. 1712.: „nikakova sila, nikakovo osvojenje nije nas svezalo s Ugri, već naša slobodna i dobra volja, ali podnipošto nepokorismo se mi njihovoj kraljevini, već njihovomu kralju."

Prapoviest Zagreba.

Već to, što je kralj Ladislav, kako spomenusmo, osnovao u Zagrebu i kraljevski priestol i biskupsku stolicu za posavsku Hrvatsku, i jerbo se na pustom i nenaseljenom tlu takova što neutemeljuje, dadė povod nekim učenjakom prošloga vieka, te su pokušali ući u trag i samomu zasnutku grada Zagreba.

Pavlin Josip Bedeković iztražujuć o rodnom mjestu sv. Jerolima sjeća se mimogred i Zagreba, te misli, da su ga u petom vieku prije Isusa zasnovale neke grčke obitelji i to šestnaeste godine peloponeskoga rata (415. pr. Is.), koje su site domaćega razdora i pokolja ostavile svoju domovinu i naselile se po Illyriku, a tom sgodom da je i Zagrebu udaren bio prvi temelj.[1] Na ovu misao dodje Bedeković, što se je sredovječni naziv gornjega grada Zagreba „mons Grechensis" prevodio riečju „grčka gorica", i tako on dovede osnutak Zagreba u savez s rečenim izselenjem Grkah.

Tomo Mikloušić, revni domaći pisac mnije, da je već sv. apostol Marko propoviedao evangjelje u Zagrebu, i to upravo na onom mjestu,

[1] Bedeković Jos. Natale solum s. Hieronimi, pag. 28. Po historijskih viestih Thukidita i Diodora Sikula, ovako umuje: Graecos jam in decimum sextum annum Peloponiasico bello intentos, domesticarumque jactationum pertaesos, cum plurimis familiis in vicinas Illirici oras discessisse et impetratis agris colonias aliquas condidisse. Quid si hac occasione Z a g r a b i a m quoque, esto eo tum tali nomine vocitatam similem coloniam Graecos induxisse dixero? crederem me nihil a veritate deflexurum, cum hodiedum superior civitas Mons Graecus zagrabiensis appelletur.

gdje je danas crkva njemu na čast posvećena![1] Sv. Marko propoviedaše doduše po Illiriku, ali za njega živa ne postojaše jošte Zagreb. To mnienje dobi Mikloušić iz Krčelićeva djela: Historia eccl. zagrabiensis pag. 10. u kojem priobćuje listinu gradjanah zagrebačkih izdanu g. 1397. prigodom primirbe medju Kaptolom i gradskom obćinom, u kojoj spominju gradjani sv. evangjelistu Marka, zaštitnika svoga čijom evangjeoskom propoviedi najprije upoznaše spasa Hrista.

Baltazar Krčelić nagadja opet, da je Zagreb zasnovao i svojim imenom prozvao neki Zaberga, vodja turanskoga plemena Kuturgurah, koje je u drugoj polovini VI. vieka haračilo po tračko-ilirskom poluotoku.[2]

Lambecij, kako spominje Farlatti, naidje je u franačkih annalih na Zagreb, koj da je pod imenom Sarabia ili Saria postojao početkom IX. vieka.[3]

Bezimeni notar kralja Bele III. hvasta se, da su svršetkom X. vieka Magjari prevaliv u Panoniju prošli Petrov gvozd i utaborivši se kod Kupe i prebrodivši nju, došli do rieke Save, a prešavši Savu, tvrdju Zagreb zauzeli.[4] U koliko je sam ovaj izvještaj puka bajka, u toliko spomenuh ga, da znamo, kako se u XII. vieku sudilo o drevnosti Zagreba.

Osim pomenutih bijaše pisacah, koji su na temelju geografa Ptolomeja Klaudija, te itinerara Antoninova i tabulae Peutingerove nazrievali u nekih rimskih kolonijah, grad Zagreb; tako u Ptolomejevoj Siroti ili Sorogi, hoće Lazij da se krije Zagreb, dočim se Molecij izjavi, da je Ptolomejeva Sisopa koljevka današnjemu Zagrebu; a napokon Schönlebij zabaciv jedno i drugo mnienje pak na temelju Antoninova itinerara tvrdi, da ondje spomenuta Quadrata (castra) nije drugo nego današnji Zagreb.[5]

Najnovijimi se medjutim iztraživanji dokazalo, da od pomenutih, miestah nepripada niti jednomu, da bude bilo maticom današnjemu Zagrebu; jer Sirotu il Sogoru stavljaju u Viroviticu; Sisopi nemogu ući u

[1] Miklošić Toma. Izbor dugovanj svakoverstneh. Zagreb 1821. str. 33 „dapače njekoji pisci govore, da sv. Marko je nazveštal na istom mestu, gdje je sada gerčka gorica vu Zagrebu. Za tem i crkva na čast sv. Marka, je podignjena“.

[2] Krčelić Baltazar. De regnis Dalm. Croat. Slav. notitiae praeliminares, pag. 30. „Zagreb ipsum, Cuturgorum reliquias, olim duci Zabergae, parentes indicare posse“.

[3] Farlati Illiricum sacrum, tom. V. pag. 331.

[4] Anonymi Belae regis notarii, Gesta Hungarorum cap. XLIII. Bulsuu, Lelu et Botond hinc egressi, silvam que dicitur Peturgoz descendentes, iuxta fluvium Culpe castra metati sunt, et transito fluvio illo usque ad fluvium Zova pervenerunt, et transito Zoua, castrum Zabrag ceperunt“.

[5] Farlati. l. c.

trag; a Quadrata, kažu, da je bila na gornjoj Kupi, i to baš današnji Vrginmost.

Napokon u najnovije vrieme naš arheolog g. Sime Ljubić mnije, da je prigodom seobe narodah ili pak polovinom V. vieka udaren prvi temelj Zagrebu, i to pred provalom neprijateljskom pobjeglih ovamo iz Andautonije ili Šćitarjeva. „Po svoj prilici, rieči su njegove, da je Andautonija prastara koljevka našega glavnoga grada Zagreba, podignutog od bježećih Andautonacah po propasti svoga grada, koj mu tako na blizu“.[1]

Pokle smo tako naveli razna mnienja o postanku Zagreba, recimo i svoju misao. Ako nam i nisu poznati gradjevni spomenici, koje bi motikom uvriedjena zemlja iz svoje utrobe iznela bila na svjetlo, znamo ipak, da se je na tlu današnjega Zagreba naišlo na druge spomenike, na temelju kojih možemo nagadjati njegov prvi početak, a to su novci rimskih carevah. U obsegu današnjega Zagreba izkopani su novci od cara Konstantina velikoga (g. 324.—337.), njegova sina Konstancija I. (god. 337.—361.) i Valentinijana III. (god. 425—455.),[2] a na temelju tom mogli bismo uztvrditi, da je već u IV. vieku, ako i u neznatnom broju, ali ipak bilo stanovnikah na današnjem zagrebačkom tlu.

A na kojem upravo dielu današnjega Zagreba bijaše ta naselbina? Neimajući, kako smo kazali, prastarih gradjevnih spomenikah, iz kojih bismo mogli opredieliti mjesto prvobitnoj ovoj naselbini, pokušati ćemo obresti ju na drugi način. I danas jošte postoji u Zagrebu Vlaška ulica. Slaven od vajkada zvaše Latina ili Itala Vlahom, pa kad je ono u VII. vieku naseljivao narod hrvatski svoju sadanju postojbinu, neiztriebi on njezine prastanovnike, već se samo medju nje ili do njih naseli, a buduć je zavladao zemljom, tako im zagospodari, da su se i onako razpršeni, napokon i pohrvatili.

Kad je ono jedno hrvatsko pleme ili više njih, koje je naselilo današnji Zagreb, našlo ovdje jur prastarih stanovnikah italskoga poriekla, i oko njih obradjene zemlje, onda se naseli do njih, a da se luči imenom od njih prozva ih Vlasi, a njihovu naselbinu Vlaškom vesi ili selom.

Ove prastare stanovnike pod imenom Latinah spominje još listina slavonskoga vojvode Andrije god. 1198., kojom podieljuje biskupu

[1] Viestnik arheolog. družtva, god. V. str. 11.

[2] Pomenuti rimski novci, koji su sada u sbirci g. Iv. Kukuljevića, a neki opet u sbirci našega arheoložkoga muzeja, kamo sam ih ja iz svoje sbirke poklonio, nadjeni su na prebendarskoj nekoč livadi, a sad najnovijem sajmištu kod potoka Medvešćaka, neki opet, kad su se kopali temelji za pučku kuhinju u Opatovini, drugi opet u današnjoj Opatičkoj ulici, te u Tuškancu u vrtu pokojnoga Luje Hrvojića, i napokon u Novoj vesi na vrtu pokojnoga Martina Šege.

zagrebačkomu Dominiku pravo sudstva nad stanovnici staroga Zagreba i Vlaške ulice.[1] Jošte u XIII. vieku razlikuje se „villa zagrabiensis“ i „vicus Latinorum“. Stjepan bo Baboneg, biskup zagrebački, kad je god. 1244. podielio mjestu Zagrebu pravo, da si bira vlastitoga sudca, htjede da pod njegov sud podpadaju i stanovnici Vlaškoga sela (hospites de vico Latinorum).[2] Toga radi smatramo, da je „vicus Latinorum“ prastara naselbina, a „villa zagrabiensis“ do nje, da je hrvatska naselbina.

Ime Zagreb. Kako su razna mnienja ob osnutku grada Zagreba, tako mu razno izvode i ime, a najobičnije tumače ga od glagolja zagrabiti, pa prema tomu stvorene su i priče. Ovakovu jednu zabilježi nam historik Krčelić ovimi riečmi: „kada (biskup Kazoti 1303.—1322.) delajući Dominikanov kloŠter pod gradom svojem i stolnu cirkvu izdigajući, tak strašna bila je vnogo mesec suša, da zdenci svi presehnuli jesu bili i potrebne življenju vode nigde, z van potoka, ni bilo, i ove malo, koja ista zbog nezdravja svoga hasniti ljudstvu ni mogla. Sveti biškup hotijući ljudstvu pomoći, k Bogu se je obernul i po molitvi dan nekulikeh, obćinsku zadnjič procesiju izpeljal i pod svoj grad idući, s motikum nekoliko zemlje odkopal i voda taki pošla na vekivečni Zagreba zdenec, ar v pamet je vzeto, da ov isti zdenec nigdar jošće ni presehnul . . . . Zdenec ov, nekoji zdenec biškupov (hotijući Augustina imenovati), nekoji Zagreb, kakti vu kojem vode vsigdar bi bilo zagrabiti, ozvali jesu. Zato, koji varaš ov od zdenca ovoga imenovan hote, daleko odišli su, ar pred zdencom (t. j. prije nego li tù bijaše zdenac), varaš bil je zagrebački“.[3]

Druga priča ustmena slična je prvoj, te se veli, da je na mjestu, gdje je Zagreb, bila nekoč pustinja, i bijaše i strašna suša, kad je prolazio ban s vojskom ovim krajem, a ban i vojska klonuli vrlo od žedje. Ali se dosjeti ban, zataknu svoj mač u zemlju, a iz ove prsnu vrelo žive vode, na što ban viknu: zagrabite! Od tuda, veli se, i Zagrebu ime.

Treći opet hoće, da je žedan ban zaviknuo djevojci stojećoj kraj vrela: Mandušo, zagrabi! pa odatle prozvano bje to vrelo Manduševac, a mjesto Zagreb.

Krčelić, kako smo spomenuli, izvodi ime Zagrebu od Zaberge, vodje turanskoga plemena Kuturgurah, koje je u drugoj polovini VI. vieka haračilo ovuda.

Napokon hoće neki, da je Zagrebu poteklo ime odatle, što je ležao pod ili za briegom, pa da je u izgovoru mjesto Zabreg nastalo Zagreb.

[1] Doc. 4.
[2] Doc. 20.
[3] Življenje bl. Augustina Kazoti, str. 29.

Nu jer je rieč Zagreb slavenskoga korjena. to ju izvodimo od glagolja zagrebsti (загребѫ), t. j. ukopati, obkopati; po tom bi značio Zagreb isto, što i mjesto obkopom učvršćeno, jer su ga bez dvojbe i prvi njegovi naseljenici bili tako učvrstili proti nasrtaju neprijateljskomu. Prema tomu i latinski njegov naziv „Zagrabia" značio bi opet mjesto za grabom ili za grabami.

A na kojem upravo mjestu bio je taj prastari Zagreb? Mi ga svakako moramo tražiti na lievoj obali potoka Medvešćaka ili Cirkvenice, jer se je naseljena njegova desna obala u srednjem vieku razlikovala od Zagreba, te se je uviek pisala, da stoji do Zagreba ili polag Zagreba (iuxta Zagrabiam), a budući znamo, da je Vlaška ulica u sudbenoj upravi spadala pod zagrebačku obćinu i njezina sudca, to je prastari Zagreb ležao tik do nje; prema tomu indi stari se je Zagreb protezao na lievoj obali Medvešćaka, i to od današnjega Krvavoga mosta do Draškovićeve ulice s jedne strane, dočim je na drugoj zauzeo onaj prostor pod biskupskim gradom do Ribnjaka. U Zagreb se ubrajao nakon utemeljenja biskupije i Kaptol ili kaptolska ulica, te se napokon prema svršetku XIV. vieka počelo prenositi ime Zagreb na savkoliki napučeni obseg jedne i druge obale potoka Medvešćaka.

Prastari Zagreb sa Vlaškom ulicom spadaše u biskupsku vlast, gdje je sudio biskup ili biskupov sudac.[1] Godine 1242., prigodom tatarske provale bijaše i stolna crkva i prastari Zagreb razoren i popaljen, pak da se uzmogne opet što prije podići, podieli mu biskup zagrebački Stjepan II. Baboneg neke sloboštine, a medju ostalimi bijaše i ta. da si smije birati svoga vlastitoga sudca.[2]

Gradьcь (Grech).

Ako se i jest izjalovila ona želja kralja Ladislava. da bude Zagreb priestolnicom posavsko-hrvatskoga kralja, Zagreb je ipak utemeljenjem same biskupije postao ovdje duhovnim središtem panonske Hrvatske, i ujedno glavnim mjestom istoimene županije, a to svakako prije početka XIII. vieka. Po tadanjem običaju nemožemo ni pomisliti županije bez županijskoga grada (castrum), koj je bivao i sjelo županovo i stecište ciele županije. Takov županijski gradić (gradc) spominje se već god. 1201.,[3] te se podignu još tečajem XII. vieka, a to do staroga Zagreba na ubavom brdašcu desne obale potoka Cirkvenice

[1] Doc. 4.
[2] Doc. 20.
[3] Doc. 5.

ili Medvešćaka. Po tom su se brdašcu malo po malo počeli naseljivati što domaći žitelji, što strani trgovci, te se tù do polovine XIII. vieka sabrala prilično napučena naselbina, koju je god. 1242. proglasio kralj Bela IV. slobodnim kraljevskim gradom.

Ime toga mjesta dolazi u sredovječnih listinah razno ubilježeno; od tih je najobičnije, Grech, Grecz ili Grec, jedanput spominje se i Kerec, a jedanput opet kao Gradyz, dočim se na starom gradskom pečatu čita Grac „s(igillum) COMMVNI DE MONTE GRACI".

Kako se je indi izgovaralo i što je značilo? Da se pod nipošto nije izgovaralo ni Greč, ni Grič, to već odatle sliedi, što bi taj naziv značio bio visoku i okomitu kamenu vrlet, što se za ovo ugodno brdašce nikako nebi moglo uporabiti. Da se je pako izgovaralo Grac, što je nastalo od rieči Gradъcъ, i to slivenjem zvukovah *d* i *c* u zvuk *c*, o tom zaista nemože biti sumnje; odtuda opet nastade prema izgovoru udešeni naslov Grec, koj se je napokon uvukao u sve službene izprave.

Vidimo iz jedne domaće listine, pisane u Zagrebu hrvatskim jezikom god. 1526., kojom Krsto Frankopan svjetuje senjskoga biskupa Franju Jožefića, kako bi zemlju valjalo braniti od Turakah, da on zove ovo mjesto Gratcom, te veli: „samo prosimo kraleva lista na zapovid Slovincem, da nas poslušaju i da nam dadu Zagrebci z Gratca a kanonici s kaptoloma vzeti nič pušak, ako bi bila potriba".[1]

A kako se rieč Gradec rabila za malen gradić (oppidulum), kakov je doista on bio početkom XIII. vieka, to mu taj naziv ostade i tada, kada se je znatno razširio i napučio.

Do 16. novembra god. 1242. podpadahu naseljenici ovoga mjesta pod župana zagrebačkoga, ali tada posavjetovavši se kralj Bela IV. sa tadanjim banom Dionizijem i plemstvom uzvisi ga na slobodan kraljevski grad, izuzevši njegove stanovnike izpod vlasti županove, i davši im posebnu upravu.[2]

Tada jošte nebje ovo mjesto zidom opasano, jer se u dotičnoj listini naročito veli, da su se isti gradjani dragovoljno obvezali, da će na vlastiti trošak brdo Gradac obzidati čvrstim zidom. Obzidavalo se tečajem 24 godinah, te se već god. 1266. spominje naš Gradъcъ kao valjano obzidan i utvrdjen; veli bo sam kralj Bela IV.: „vjerni naši gradjani u utvrdjivanju ovoga grada, gradeći u njem kuće i prenoseći onamo svoja zdanja, imadoše silnih troškovah, neprekidna posla i ogromne štete".[3]

[1] Kukuljević: Acta Croatica, doc. CCXV p. 218.
[2] Doc. 18.
[3] Doc. 49.

Kameni okvir toga slobodnoga grada imadjaše spodobu trokuta, komu je rt bio prema sjeveru okrenut. Kraća stranica trokuta bijaše prema jugu. Gradski zid izveden bje tu od vrška nad Tuškancem (Pongračeva kuća) sve do iztočnog rta nad dugom ulicom (Štrossmajerova šetališta). I na jednom i na drugom rtu dizaše se kula. Od mjesta današnje Pongračeve kuće zid se taj spuštaše do Mesničkih vratah nizbrdo, a od ovih vratah uzbrdo opet na današnji plateau Grič, gdje se je opet dizala kula, od koje je zid današnjim Štrossmayerovim šetalištem vodjen do sredine istoga šetališta do iztočnoga rta iznad Duge ulice, gdje je opet bila podignuta kula. Zapadni zid vodjen nad rubom brda, t. j. današnjom Visokom i Demetrovom ulicom do „Popova turna“ (danas kule na Vrazovom šetalištu); odavle izveden bje iztočni zid nad sadanjom Dugom a nedavno Kipnom ulicom do Kamenih vratah, gdje je opet bila kula, a odavle povučen bje nad Dugom ulicom do iztočnoga rta Štrossmayerova šetališta. Na cielom zidu bijahu mali probušeni okviri ili puškarnice, kroz koje su izbacivale za slučaj obrane strjelice, a u kašnija vremena pušćana zrna. Na pojedinih mjestih bjehu uza zid, i to na unutarnjoj strani podignuta drvena braništa, na kojih su stojale bojne sprave (balliste).

Od spomenutih kulah spominje se u ovih listinah poimence samo jedna, a to je:

Popov turen na sjevernom rtu gradskih zidinah; zove se toga radi tako, jer ga je sazidao Kaptol i neko vrieme posjedovao. Kako su kanonici u ovoj gradskoj obćini zadobili taj maleni prostor, to spominje kralj Bela IV. u povelji dne 11. septembra 1247., navodeći, da su došli preda nj kanonici zagrebački: File, prepozit zagrebački; Job, prepozit bački i kanonik zagrebački; Zojm, prepozit čazmanski; Petar, cantor, arcidjakon zagrebački; Mihalj, lektor; Ladislav, dekan; Petar, arcidjakon komarnički i Petar, arcidjakon kalnički, te ga zamolili u ime ovoga sbora, veleći: da ih onaj užasan strah, koj su pretrpili sa tatarske provale, ili koj bi mogao nastati kojom drugom neprijateljskom navalom sili, da traže sjegurno koje mjesto, kamo bi se mogli zakloniti za vremena sličnih napadajah, a za to da bi najsposobnije bilo brdo Gradec, kojega polovina spada gradskoj obćini, a polovina Vanlegenu; i da su ga u ime kaptola zamolili, da im ga pokloni. Uslišav kralj njihovu prošnju, darova im taj prostor i odredi, da si na njem sagradi Kaptol zajedničku tvrdju, u koju bi se za slučaj navale mogli zakloniti; hoće li na tom prostoru i pojedini mogućniji kanonici sagraditi posebne kule, neka im Kaptol odstupi toliko prostora, koliko bi u to ime trebali; a te kule, koje bi pojedinci sagradili, mogu i oporučiti svojim

nasljednikom il baštinikom, ali ipak tako da imade ostati kaptolu pravo gospods'va (jus dominii).[1]

Ovaj poklonjeni prostor prostirao se od iztočnoga rta prema jugu u duljini po prilici trideset i tri hvata, od sjevera pako prema zapadu do novih gradskih vratah na petnaest hvatih jedan lakat i pol.[2]

Jedva si ovdje Kaptol sagradio tvrdju, već su ju počeli svojatati gradjani, dapače jedan si je sagradio i kuću tik do Popovoga turna, koja je ondje stojala sve do g. 1339., kad Kaptol na 28. aprila r. g. sklopiv primirje s ovom obćinom, naročito je zahtjevao, da obćina za petnaest danah tu kuću odatle makne, te da kaptol taj prostor opet bude mogao slobodno uživati.[3]

Gradska vrata. Gradska tvrdja imadjaše četvera vrata, i to dvoja velika i dvoja manja. Velika bijahu Mesnička vrata (porta carnificum), prozvana radi mesnicah, koje bijahu do njih, a na mjestu, gdje se danas iz Tuškanca ulazi u Mesničku ulicu; druga bijahu Kamenita il pravije Kamena vrata (porta lapidea), koja postoje jošte i dan danas. Manja vrata bijahu takodjer dvoja, i to jedna prema sjeveru prozvana nova ili poljska vrata (porta nova, campestris). koja su bila blizu Popova turna, i napokon na južnoj strani, kod kule na današnjem Štrossmayerovom šetalištu bijahu vrata prozvana sirove dverce. Rieč dverce jest dimunutiv od staroslavenske rieči dver, двьрьца, t. j. manja vrata. Ova su vratca probijena bila istom god. 1335. U pismu, koje upravi kralj Karlo Roberto na bana Mikca, gdje mu nalaže, da kod gradskoga zida sagradi kraljevsku palaču, ban je gradeć ju hotio do nje probušiti velika vrata, ali se gradjani tomu uzprotiviše, zahtjevajuć od bana, da načini uz palaču tek malena vrata, i to takova, kroz koja bi samo konj bez ozlede mogao proći. Kada se je ban tomu uzprotivio, utekoše se gradjani kralju, a ovaj im usliša molbu i naloži banu, da sagradi samo malena vrata.[4]

Koliko nam je iz suvremenih gradskih zapisnikah poznato, bjehu pred kamenima i mesničkima i novima vratima te sirovim dvercima izkopane duboke jame (fossatum) stupovjem i pleterom učvršćene, da se neruše, a povrh njih bje dašćan most (pons), koj bude u vrieme kakove navale odmaknut, da se neprijatelju zaprieči pristup do gradskih vratah.

Kao što je kod svakih vratah bila čvrsta kula na četiri ugla za gradsku stražu (custodes), tako se je i pred svakima vratima, nu

[1] Doc. 23.
[2] Doc. 362.
[3] Doc. 172.
[4] Doc. 168.

izvan gradskoga zida i nedaleko od istih, dizala obaška druga manja kula, prozvana „h a b e r n i k", u kojoj su bdili posebni čuvari, pa kada bi zaprietila gradu kakova nesreća, bijahu ju dužni oglasiti gradskim stražarom bilo trubljom il klepetalom, zvoncem ili u kasnija vremena puškom. Takov, a naročito zidan habernik (arberium muratum), spominje se pred kamenima vratima, dočim se za habernike pred ostalima trima vratima ne zna, jesu li bili zidani ili drveni.

Osim pomenutih habernikah ili pazitornjah dizaše se jošte jedna zidana kula u Njemačkoj il Šoštarskoj ulici (danas na Jelačićevom trgu na mjestu Stankovićeve kuće).

Ključe od gradskih vratah čuvahu gradjani, koji su stanovali tik vratah.

Ulice. Ako nam ove listine nepružaju gradiva, da bismo potanko mogli označiti pojedine ulice na Gradcu i okrstiti ih njihovimi prastarimi imeni, to ipak doznajemo iz najstarijega popisa zagrebačkoga pučanstva učinjena god. 1368., da je osim onih kućah, koje su bile dogradjene uz gradski zid, bilo i drugih kućah podieljenih ulicami, i to u d e v e t što većih što manjih hrpah. Tim hrpam sačuvanim donekle do danas, bijaše oblik il četverokut, il pravokut i nepravilan trokut; a pošto je svaka takova hrpa stojala za sebe kao otočić, zato i bjehu prozvane „insulae". Takovih hrpah ili „insulah" bijaše, kako rekoh, u XIV. vieku devet, i to: prva obsizaše prostor medju današnjom Jezuitskom, Kamenitom, Gospodskom ulicom i trgom Jezuitskim. Druga insula kod sirovih dveracah obsizaše prostor medju Kapucinskom, Sjemeništnom, Gospodskom i Kazalištnom ulicom. Treća bijaše kod novih vratah, te obuzimaše dio tako zvane Opatičke ulice ili onaj prostor do Popovoga turna. Četvrtoj insuli spadaše Kapucinska i Mesnička ulica. Medju Demetrovom, Mletačkom, Pivarskom i Opatičkom ulicom i Markovim trgom bijahu tri insule, i to: peta, šesta i sedma, a prostor, gdje je danas banski dvor, sačinjaše osmu; napokon medju Markovim trgom, te Županijskom, Opatičkom i Kamenitom ulicom bijaše posliednja ili deveta insula.

Te pojedine hrpe kućah ili insule prosječene bjehu ulicami, ali da li su kojimi posebnimi imeni bile označene, za to nam ove listine nepružaju osobitih viestih, jedino spominju neku glavnu ulicu (platea potior).[1]

Izvan gradskih zidinah spominje se Njemačka ili Šoštarska ulica (vicus Theotonicorum seu sutorum) na desnoj obali Medvešćaka od Krvavoga mosta do vrela Manduševca, i Ilica, kojoj naziv nasta od ilovata tla.

Mostovi. Dvima se mostima preko potoka Medvešćaka polazilo u obćinu gradsku. Ovi mostovi bijahu drveni i tako udešeni, da se koli

[1] Doc. 258.

moglo preko njih polaziti. Jedan bijaše kod vrela Manduševca; tim su prolazili stanovnici staroga Zagreba i Vlaške ulice; i drugi, kojim se prolazilo sa Kaptola tako zvani Pisani most[1] bješe bo crveno obojadisan, a to je današnji Krvavi most. Kako se je vjerovalo u obće do danas, to je već koncem XIII. vieka taj most prozvan bio krvavim i to sa sliedeće sgode. Za vrieme borbe Andrije III. sa anžuvinskom kućom o hrvatski i ugarski priestol upravljaše Medvedgradom i njegovom posadom kastelan Gardun. Taj, jer je zahtievao od Kaptola i gradjanah zagrebačkih obskrbu za svoju posadu, kad su mu ju jedni i drugi konačno odbili, saleti iznenada sa svojom posadom, kojoj su se pridružili i pobunjeni seljaci, na Zagreb, te udari na Kaptol, oplieniv ga ljuto; kad je htio prieko Medveščaka prodriet u gradsku obćinu dočekaše ga ovdje naoružani gradjani. Na samom mostu bijaše najžešća bitka, te Gardun bude potučen, uhvaćen i kralju predan. Od te bitke vele, da se i taj most prozvao krvavim. Ali toga nebismo mogli uztvrditi, pošto se on jošte u XV. vieku (g. 1472.) naročito spominje samo pod imenom „Pisani most". Tečajem viekovah mnogo je krvavih borbah bilo na tom mostu, nu od koje mu je potekao današnji naziv, to nam nije točno poznato.

Zdenci. Iz ovih listinah doznajemo samo za jedan javni zdenac, i to Manduševac, (u kući gospoje Arko u Bakačevoj ulici naprama „Bieloj raci" do mosta; od toga zdenca puni se vodoštrk na Jelačićevom trgu). U listinah zove se zdencem (puteus), akoprem je vrelo; s toga mislimo, da je to vrelo donekle bilo obgradjeno, te je naličilo zdencu. Bilo je u obćini gradskoj doisto i izkopanih zdenacah što javnih što u pojedinih kućah; osim zdenacah da je bilo i cisternah, posvjedočuju i gradski zapisnici, i postojeća jošte i danas jedna na šetalištu Griču.

Javne sgrade. Opisav tako zagrebački Gradac, spomenuti nam treba i njegove javne sgrade, a to su crkve.

Crkva sv. Marka bijaše najglavnija i župna. Zašto su gradjani svoju župnu crkvu posvetili sv. Marku, ako i neznamo, to nagadjati možemo. Sv. Marko, jedan od sedamdeset i dvojice učenikah Isusovih, propoviedaše evangjelje po Dalmaciji, Liburniji i Istri; i danas jošte ponosi se njim Oglajska (Aquileja) crkva kao svojim utemeljiteljem. Prije utemeljenja biskupije zagrebačke revnovahu u posavskoj Hrvatskoj o vjeri sa svećenstvom splitske i kninske biskupije i oglajski svećenici, pa po svoj prilici, oni unesoše ovamo toliko štovanje prema sv. Marku. Drugi misle da je nastojanjem talijanskih doseljenikah iz pokrajinah mletačkih, koji su u ovoj obćini naselili Mletačku ulicu, a

[1] Doc. 18.

radi trgovine sa prekomorskom robom stekli si u istoj i bogatstva i ugleda, da je, rekoh, njihovim uticanjem obćinstvo ovo odlučilo posvetiti svoju župnu crkvu na čast sv. Marku, tomu velikomu zaštitniku republike mletačke. Treći napokon razlog za to našli bismo u samoj legendi o sv. Marku, tuj se bo veli, da je za vremena pape Grgura I. (590.—601.), kada je u mjesecu travnju usljed silne poplave Tebra biesna kuga haračila po Rimu i okolici, veliki taj papa na Markovo izveo procesiju, i da je onda odmah jenjao pomor; pa po svoj prilici i naši se obćinari, da občuvaju svoju obćinu od ove grozne pošasti, koju su unesle u Evropu križarske vojne, staviše pod zaštitu sv. Marka. Da pako ova naša nagadjanja doista i vriede, to nam svjedoči pismo iste obćine izdano prigodom exkomunikacije njezine koncem XIV. vieka, gdje medju ostalim spominju: „sv. evangjelistu Marka, zaštitnika, čijom evangjeoskom propoviedi najprije upoznasmo spasa Hrista, iz štovanja na pram njemu i na molbu gradjanah, za kraljevanja Belina, kada je Bog, da osveti griehe dopustio da mnoga zla i poraz trpi Slavonija, isti kralj pokloni u gradskoj obćini kanonikom zagrebačkim kulu i ovamo ih smjesti, da molitvom ublažuju srdčbu božju i to zagovorom sv. našega zaštitnika, koj nas je evangjeljem preporodio Bogu i od poplavah često sačuvao a čuva nas i sada“.[1]

Priča se jošte, da je crkvu sv. Marka dao graditi sam kralj Bela IV., i da je sam donesao iz Mletakah za njezin glavni žrtvenik sliku sv. Marka.

Župna crkva sv. Marka podignuta je bez dvojbe prije tatarske provale, u kojoj je i propala, te se na njezinih ruševinah podigla današnja. Da je bila dogradjena odmah čim je kralj Bela IV. ovu obćinu proglasio slobodnim kraljevskim gradom, o tom nemože biti sumnje, a da je g. 1256. bila posve svršena, to bi sliedilo odatle, što je ove godine dozvoljio kralj Bela IV. gradskoj obćini, da može držati veliki markovski sajam.[2]

Župa sv. Marka stajaše iz prva pod patronatom biskupa zagrebačkoga sve do g. 1261., nu tada kraljica Marija, i to privoljom biskupa zagrebačkoga Filipa, a u prisuću prepozita zagrebačkoga Tobije, te arcidjakona Petra, kanonika cantora Buze, Protasija custosa i Stjepana kaptolskoga dekana stavi ju pod patronat gradski.[3]

Kako spomenuh, crkva sv. Marka gradjena bje u dobi rane gotike, te sastoji od svetišta, koje prosvetljuje pet gotskih prozorah, i od dvajuh apsidah, od kojih desna posvećena bje sv. križu, u kojoj

[1] Krčelić. Hist. cath. eccl. p. 10.
[2] Doc. 31.
[3] Doc. 40.

su se u srednjem vieku polagale svečane prisege toli od novoizabranoga gradskoga sudca i zastupstva koli i sudbene. Uz ovu apsidu stojaše u srednom vieku liepo izklesano svetohranište. U lievoj apsidi bijaše žrtvenik posvećen bl. d. Mariji. Ostalo tielo crkve sačinjavaju tri jednako svodne ladje, a njihovo svodovje nose četiri odeblja i okruglja kamena stupa. Ti stupovi urešeni bjehu krasnom slikarijom al fresco.

Glavni i danas jošte postojeći portal bijaše s juga. Portal taj, koj dopire do krovnoga vienca, liep je preostatak prve gotike, a bijaše dogradjen kad i crkva t. j. prvih godinah druge polovine XIII. vieka. Izklesan je sav od kamena i urešen liepom listnatom ornamentikom i baldakini, pod kojimi na vršku stoji Spasitelj uz majku, a pod njim u sredini sv. Marko, a s jedne i druge strane kameni kipovi ostalih svetih apostolah.

Manji ulaz u crkvu bijaše sa zapada, te opet jedan mali sa sjevera. Do ovoga ulaza dizao se liep gotski zvonik, porušen trieśnjom g. 1502.

Dohodak crkve sačinjavahu darovi, bogodušni zapisi, a slovom zlatne bulle, ova je crkva baštinila trećinu imutka, umro li tko bez oporuke i bez nasljednikah.

U XIV. vieku upravljahu ovom župom već tri svećenika (per tres solitae gubernari rectores), te im se i dohodci dielili u troje.

Iz jedne listine XIV. vieka doznajemo, da je uz obćinu i ugarski kralj bio takodjer vlastan podieljivati izpražnjen njezin beneficij. Ova listina pripovieda, kako je neki svećenik Blaž sa Poljanc poduprt nekolicinom gradjanah mimoišav svoga patrona kralja ugarskoga, obratio se na papu Grgura XI. († 1378.) moleći ga, pošto je izpražnjeno treće mjesto rektorata župne crkve sv. Marka, da mu ga udieli, što mu je papa i učinio. Medjutim i kralj Ljudevit služeć se pravom patronata, popunio je ovo mjesto drugim svećenikom. Protiva tomu dignuo se rečeni Blaž, tvrdeći da je u svojem pravu povriedjen, pa se radi uzpostave obrati na rimsku stolicu, i jer se je ondje stvar svestrano pretresla, bje napokon dosudjeno pravo Blažu, i papa Urban VI. naloži nadpopu rimske crkve sv. Celsa, da ovu osudu provede. Nu jer je ta provedba naišla u Zagrebu na odpor, to napomenuti nadpop udari na župnu crkvu interdikt, a neke gradjane izobći. Sad se cieli taj priepor iznese na krunu, a kralj Ljudevit podastre ga iznova rimskoj stolici. Urban VI. naloži najprije opatu zagrebačkih Cistercitah da povede iztragu, a kad se ovom iztragom nije stvar mogla cjelovito riešiti, naloži opet na 27. maja g. 1380. topuskomu opatu, da on jošte jednom iztraži i preslušav svjedoke, da ga izvjesti.[1] Kako se je napokon

[1] Doc. 305.

svršio ovaj priepor, nije poznato, jer je toli tih iztražnih spisah koli i drugih historijskih viestih ob ovoj crkvi nestalo.

O župnoj crkvi sv. Marka spomenuti treba i to: Kad na 21. prosinca god. 1396. provališe gradjani oružanom rukom na Kaptol i počiniše ubojstva i grozna bezdjela, tada biskup Ivan Alben izobći ovu obćinu prepovjedav svakomu svećeniku, da nesmije niti u župnoj crkvi sv. Marka niti u ikojoj u području ove gradske obćine, čitati mise; dapače naredi, da se tih izobćenikah svatko klone. To izobćenje proglašeno na 8. siečnja 1397. potraja do 12. travnja r. g. kadno su jih po nalogu biskupovom, Bartucij, nadbiskup sv. Tadije i Matej, biskup roznanski, u nazočnosti silna naroda, sabrana u crkvi sv. Marka, riješili crkvene kletve i digli izobćenje.[1]

Kako spomenuh, upravljahu ovom župnom crkvom tri svećenika, koji su si dohodke dielili u troje; no tečajem vremena ipak si jedan posvoji veću vlast, te se smatraše župnikom, a dvojica bijahu samo kao nadarbenici. Imena tih upraviteljah nisu nam se u spisih sačuvala do ove trojice, i to: g. 1363. Radčec, a g. 1397. Petar, sin Pavlov i Jakov, sin Nikolin.[2]

Osim svećenikah, koji su službovali kod ove crkve, spominju gradski zapisnici već g. 1363. organistu Nikolu; to nam služi dokazom, da su se već polovinom XIV. vieka orgulje, ako i ne tako savršene kao danas, rabile i kod nas t. j. u isto doba, kada i u ostaloj zapadnoj Evropi.

Crkva sv. Margarete bijaše u podgradju Ilici, upravo na onom mjestu gdje je danas pravoslavna crkva. Valjda je i ova crkva zavjetna. O Margaretinju se je obično bojati tuče, pak su joj se po svoj prilici naši predji zavjetovali crkvom, da svojom molitvom odkloni od njih ovu elementarnu nepogodu. Kada je gradjena ova crkva, nezna se točno. Stojala je svakako već g. 1334., jer ju spominje najstariji popis župah ove biskupije riečmi: „ecclesia s. Margarethae de suburbio“. Bijaše li drvena il zidana o tom neimamo nikakovih viestih. I ovom crkvom upravljao je poseban svećenik ili župnik, od kojih se spominje u ovih listinah g. 1378. neki Petar.[3]

Crkva sv. Martina do potoka Medvešćaka u njemačkoj ili šoštarskoj ulici, nespominje se u najstarijem popisu župah. Po tomu sudimo, da nije gradjena prije g. 1334. Pošto se o njoj govori g. 1380.[4], slutimo, da je sagradjenom u drugoj polovini XIV. vieka. I kod ove

[1] Doc. 406.
[2] Ibid.
[3] Doc. 282.
[4] Doc. 293., 296., 297.

crkve bijaše namješten poseban svećenik ili rektor, i to g. 1385. bijaše njezinim župnikom neki Emerik.

Crkvu sv. Katarine spominje oporučni zapis Pavla, sina Stjepana Starčkoga, gradskoga kapetana, učinjen g. 1377. pred izaslanici zagrebačkoga kaptola i samostana dominikanskoga, kojim oporučuje crkvi svete Katarine za dogradnju neke dragocjenosti.[1] Ovu crkvu, malenu i drvenu, zamienila je u XVII. vieku današnja crkva sv. Katarine.

Kapela sv. Jurja. Gradjan zagrebački Ivan Čemer odluči g. 1377. sagraditi drvenu kapelu sv. Jurja povrh grada kod kestena. Radi težke bolesti ne izvrši posve svoje nakane, i oporuči pred svjedoci, nedogradi li sam te kapele, da se za dogradnju uzme iz njegove ostavštine petdeset marakah srebrenih dinarah.[2]

Do crkve najsvetije je mjesto:

Groblje. U srednjem vieku pokapahu mrtvace u crkvi i oko nje. Htjelo se, da oni, koji su bili za života njezina uda uživajući njezine blagodati, i po smrti postanu dionici njezinih molitvah i žrtvah. Otmeniji sviet težio da bude sahranjen u samoj crkvi. Ostale pokojnike pokapahu oko crkve. S toga se i oko svake pomenute crkve nalazilo groblje. Ovako smještena groblja bijahu izložena čestomu oskvrnuću bud bludom bud prolićem krvi. Dokazom nam je pritužba biskupa zagrebačkoga Augustina Kazota. G. 1321. zamoli on papu Ivana XXII. budući da su se mnoge slučile ne samo po biskupiji već i u samom Zagrebu oskvrne crkvah, samostanah i grobljah prolićem krvi il bludom, te pošto je biskup često udaljen, da ih može iznovice blagosloviti svaki svećenik. Ovoj molbi udovolji papa, primietivši da vodu, kojom će se oskvrnuta mjesta posvetiti, mora blagosloviti biskup.[3]

Povrh toga nalazimo u ovih listinah nečuveni i bogumrzki čin ob oskvrni groblja, i to za razmiricah medju kaptolskom i gradskom obćinom. Kada g. 1396. provališe kaptolski ljudi u područje gradsko, izkopaše kod crkve sv. Margarete i sv. Martina mrtva tjelesa i pobacaše ih kojekuda, dà i u sam potok Medvešćak za hranu psom i pticam![4]

Škole. Neimamo potanjih viestih kada je osnovana prva škola u gradskoj obćini. Dok su obje jurisdikcije u slozi živjele, polažahu gradjanska djeca kathedralne škole na Kaptolu, koje su postojale već svršetkom XII. vieka. Kasnije bje gradska obćina razvitkom grada i procvatom trgovine prisiljena otvoriti u svojoj sredini javni zavod u kojem su se djeca učila čitati, pisati i računati. Ovakov javni zavod

[1] Doc. 278.
[2] Doc. 269.
[3] Doc. 117.
[4] Doc. 395., 396.

spominje se u gradskih zapisnicih već druge polovine XIV. vieka. Tuj se veli, da je g. 1362. gradska obćina potrošila 14 dinarah za jedan voz fašinah, da se njimi učvrsti nasip medju školom i stražarnicom.[1] Gradskoga učitelja (scholasticus, magister scholae), koj bijaše il svećenik il svjetovnjak, plaćala je obćina u to vrieme sa devet forintih. Osim ove plaće mogao je učitelj zahtjevati od svojih djakah i primjeran bir.

Gradski zapisnici XIV. vieka spominju i užasne primjere o tjelesnoj kazni učenikah.

Ubožnice i bolnice. Njegu bolestnikah, ubogih i sirotčadi preporučuje kršćanstvo. Uz svećenstvo podpomagahu i svjetovnjaci nevoljnike bilo podporom novčanom bilo hranom. Križarskimi vojnami unešena bje u Evropu užasna priljepčiva bolest, guba. Izprva bijahu gubavci izključeni iz svakoga ljudskoga družtva i smatrani kao jur pokojni; riečju, ova bolest razriešila je sve spone zadružnoga i zakonskoga života. Bolnice za ovakove nesretnike bijahu vrlo udaljene od gradovah, gdje obučeni u kostriet naričuć moljakahu prolaznike i posjetnike za milostinju. U takovih bolnicah dobivahu i vrlo kukavnu hranu. Uzki put do tih bolnicah nazivao se gubavačkim putem (transitus leprosorum). Domaće viesti spominju takov zavod već početkom XIII. vieka udaljen od Zagreba u današnjoj Oborovačkoj župi.[2]

Razgranjenjem crkvenih redovah, a naročito Hospitalacah raslo je i njegovanje bolestnikah i podupiranje sirotinje. Pošto su se u gradskih obćinah počele stvarati i pojedine obrtničke zadruge, to su i one vlastitimi novčanimi prinosi podpomagale svoje bolestne il siromašne sudruge. Tako postadoše gradske ubožnice i bolnice (pauperum domus, hospitale) uz nadzor gradske obćine.

U dobi, o kojoj govorimo, ubožnica i bolnica značilo je jedno te isto. Ako i nije takov zavod postojao na Gradcu prije njegova uzvisa na kraljevski grad, svakako mu je udaren temelj god. 1242., kad se zlatnom bullom doznačuje gradskoj sirotinji trećina imetka onih, koji bi umrli nenačinivši oporuke, neostavivši baštinika.

Ovom gradskom bolnicom ili ubožnicom upravljao je posebni nadstojnik, većinom svećenik (rector hospitalis). Uzdržavala se pako što podporom gradske blagajne, što novčanimi prinosi obrtničkih zadrugah, što milodari il oporučnimi zapisi pojedinacah.

Za umobolne nije bilo u srednjem vieku u Zagrebu nikakova zavoda. Ovi nevoljnici bili su na teret svojim ukućanom il obitelji;

[1] Starine. Knj. IV. str. 125.
[2] Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. pag. 37.

jedino što je gradska obćina učinila za takove nesretnike, bijaše, da ih je smjestila u koju gradsku kulu. S umobolnimi postupahu ružno.

Kuće. Prostor na kojem stojahu gradjanske kuće (curiae), bijaše raznovrst. Dielio se: u cieli dvor (una curia), u poludvor (media curia), u tri četvrti dvora (tres quartae), u cieli dvor sa četvrtinom (una curia cum quarta), u cieli dvor manje osminu (una curia minus octava), u četvrtinu dvora (una quarta), u četvrtinu sa osminom dvora (quarta cum octava), napokon u jednu osminu (una octava), što bijaše najmanja mjera za kućni prostor. Po suvremenih viestih možemo izračunati svaki označeni prostor. Jedna je osmina dvora imala prostor od 15 lakatah duljine a 12 širine, cieli dakle dvor imao 120 lakatah duljine a 96 širine.

Trojim se nazivom označivahu privatne sgrade: palačom (palatium), dvorom (curia) i kućom (domus), a bijahu ili zidane (domus murata), il drvene (domus lapidea), il takove, kojim je prizemlje zidano bilo a sprat drven (domus partim murata partim lapidea).

Gradja bijaše: kamen, opeka, te hrastovina, koju kupovahu najviše u kaptolskih šumah. Jelovinu nabavljahu iz Kranjske, a doplovila im Savom u Zagreb. Trgovci ju izkrcivahu ili pod Susedom ili na savskom prevozu kod Zagreba. Za potonju gradju plaćala se na pomenutih pristaništih kraljevska daća, koju pobirahu banovi ljudi. Radi ove pristojbe poskočila je ciena jelovini. Bijaše to gradjanom, koji ju u veliko kupovahu, vrlo teretno, pa da im se po nešto odmogne, obratiše se molbom samomu kralju i to pod svršetak mjeseca srpnja g. 1396. Kralj Sigismund boravio je tada s vojskom, u kojoj bijaše i Hrvatah pod zapovjedničtvom bana Detrika Bubeka u taboru kod Hudoša. Doznavši od gradskih izaslanikah, da im je doisto pomenuta daća vrlo tegotna, oprosti im ju za deset godinah, te pismom od 30. srpnja naloži banu, da taj njegov nalog svrši. Ban Bubek zapovjedi još isti dan svomu medvedgradskomu kastelanu Ivanu Higedu, (koj se takodjer nalazio u taboru), da o kraljevskom oprostu izvjesti pobirače ove daće, da se neusude za punih deset godinah pobirati za jelovinu pristaništnu pristojbu. Isti jošte dan napisa kastelan Higed podkastelanom medvedgradskim i poreznikom pismo, kojim im znanja i ravnanja radi doglasuje ovu kraljevu odluku.[1]

Kraljevski i banski dvori. Kako spomenuh, kralj Ladislav namienio je Zagrebu, da bude sjelom posavsko-hrvatskoga kralja, ali ta mu se namjera neizpuni. Ipak su kraljevski namjestnici, vojvode i bani imali u Zagrebu glavno svoje sjedište. U XIV. jošte vieku spominje

[1] Doc. 388., 389.

se banski dvor (curia bani) pred stolnom crkvom kao vlastničtvo biskupsko,[1] koj su dostali druge polovine XIII. vieka kad se zagrebački Gradac zidom učvrstio, te u nj vojvode i bani prenieli svoje sjelo. Prema tomu bijahu prastari kraljevski il banski dvori pred stolnom crkvom do dvora biskupskoga.

U ovoj gradskoj obćini, kamo se, kako rekoh, druge polovine XIII vieka prenielo sjelo glavara zemlje, stanovahu banovi ili u banskom dvoru ili u svojih vlastitih palačah. Kraljevski se dvor počeo graditi istom god. 1335. na naročitu zapovjed Karla Roberta, kojom nalaže tadanjemu banu Mikiću ovako: „znajte! akoprem Vam naložismo da u gradu naše gradske tvrdje do Zagreba sagradite kraljevski dvor tik gradskih zidinah, to ipak, pošto namjeravate do istoga dvora podići velika vrata, kako su se gradjani po svojih izaslanicih pritužili, nećemo Mi, da gradite velika vrata, već samo vratca, kroz koja bi konj tako mogao proći, da se neozledi".[2]

Kraljevska palača gradjena bje na sredini južnoga zida gradske utvrde. Pošto bijahu, kako razabrasmo iz netom spomenuta pisma Karla Roberta, tik uz nju probušena vratca ili dverce, to je stojala na onom mjestu, gdje je danas kuća presv. barunice Buratice. U toj palači odsjedahu ugarski kraljevi: Karlo Roberto i sin mu Ljudevit I., kad su posjećivali Zagreb. Bijaše ovdje i stalni stan slavonskih vojvodah. Spominjemo vojvodu Stjepana. Taj je u proljeću god. 1353. primio vojvodstvo i došao u Zagreb, gdje ga dočekaše velikaši, plemići, gradjanstvo i kaptol u svečanom ruhu pod crkovnimi zastavami, pojuć mu bogoduhe pjesme a noseć moći svetacah. Na tjelovo iste godine sašao je Stjepan sa svojim dvoranstvom iz ove palače u stolnu crkvu, da bude na svečanomu obhodu.[3] Iz ove palače iznesoše god. 1356 umrle njegove ostanke i sahraniše u stolnoj našoj crkvi. Po njegovoj smrti obitavala je neko vrieme u toj palači udova mu vojvodkinja Margareta sa sinom mladim vojvodom Ivanom. U ovoj se palači slavilo mjeseca srpnja g. 1387. veliko slavje. Kad za pokreta na slavenskom jugu oslobodi mljetački pomorski kapetan Ivan Barbadico svojom mornaricom i pomoćju krbavskih i modruških knezovah mladu kraljicu Mariju iz grada Novigrada, gdje ju je čuvao vranski prior Ivan Paližna; Barbadico uvede ju sa sjajnom pratnjom u Zagreb. Pratila ju i dva mletačka izaslanika: Leonardo Dandulo i Pavao Maurocen. Početkom srpnja sastala se Marija u toj palači prvi put sa svojim za-

[1] Doc. 238.
[2] Doc. 168.
[3] Doc. 228.

dvornikom kraljem Sigismundom, te se tuj sjajno proslavilo njezino oslobodjenje i tom prigodom povisi kralj Pavla Maurocena na vitežtvo.[1]

Palače. Oveće zidane plemićke sgrade zvahu palačami (palatium). Bijaše ih u ovoj gradskoj obćini već u XIII. vieku. Po najstarijih viestih doznajemo, da je ban Stjepan svoju palaču, koju je ovdje imao, poklonio g. 1288. nekomu knezu Gilionu, da nagradi vierne službe, koje mu u razno doba učinio. Suvlastnici ove palače bijahu i dva banova brata: ban Nikola i Pavao. Istom, kad su i oni pristali na taj dar, zamoljen bje kralj Ladislav Kumanac, da se darovanje i kraljevskom pečati potvrdi. Kralj dozvoli, pak naloži gradskomu poglavarstvu, da uvede kneza Giliona u zakoniti posjed.[2]

Osim ove palače, tik do nje, imadijahu posebnu palaču i sinovi rečenoga Stjepana bana. Kako spominju suvremene listine darovali su isti tu palaču nekadanjemu županu zagrebačkomu knezu Hodušu, da ga nagrade, što se dao mjesto njih u sužnja. Hoduš nije bio dugo njezinim vlastnikom, jer ju ustupio Pavlu, sinu Stjepana bana, dočim mu taj poda u zamjenu svoje posjede: Polkunu, Buken, Mikšu i Gjurk u sobolčkoj županiji. Ni Pavao je nije dugo posjedovao, jer ju g. 1291. pokloni knezu Gilionu, koj je tako postao vlastnikom obijuh palačah Stjepana bana. Kako za prvanju palaču tražijaše privolju u kralja Ladislava Kumanca, tako za ovu potonju zaprosi u Andrije III. Ovaj takodjer prista na to, te naloži gradskoj obćini, da uvede Giliona u zakonito uživanje, što se sgodi 11. kolovoza iste godine.[3]

Obadvie palače oporučio je knez Gilion na samrti svojoj ženi Nedi i sinovom Nikoli i Franu. Ovi su vrlo malo hajali za baštinu, pa su palače tako propale, da su ih za neznatnu cienu 60 marakah prodali gradjanom Endreolu i Nikoli, sinovom Gerina.

Endreol umrie nekako oko g. 1331., oporučiv obe svomu punodobnomu sinu gradjanu Mihalju i malodobnoj mu braći, za koju postavi dva skrbnika: Ivana, arcidjakona goričkoga, kanonika zagrebačkoga i zlatara Konstantina.

Tadanji ban Mikić Prodanić, ili krivo upućen il rad pohlepe, dignu parnicu proti malodobnikom radi palače, koju je nekoč Stepan ban Gilionu darovao, tvrdeći, da ona nije bila vlastničtvo banovo, nego bansko.

Ovaj priepor predadoše, kad se kod kuće nije mogao riešiti, kraljevskomu sudu. Endreolovim je sinovom naloženo, da se u osmini pepelnice ili 18. ožujka g. 1332. roče pred kraljem.

[1] Str. 441.
[2] Doc. 69, 70.
[3] Doc. 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79.

Revni skrbnik Ivan, arcidjakon gorički, sabravši podatke o prie-pornoj palači uruči ih punoljetnomu Endreolovu sinu Mihalju i davši mu potrebitu uputu odasla ga pred kraljevski sud. Na tom sudu iz podastrtih službenih izpravah dokazalo se jasno, da palača nebijaše vlastničtvo bansko, već lì bana Stjepana. Kralj Karlo Roberto dosudi ju sinovom Endreolovim.[1]

Osim ovih palačah spominje se jošte jedna i to tik kraljevske palačc do dveracah: Stjepanova i Akuševa, sinovah bana Mikića Prodanića. K ovoj palači pripadalo je trsje, nasadjeno izpod nje na južnom obronku zagrebačkoga Gradca, i ribnjak pod trsjem. Godine 1344. ustupiše ju Mikćevi sinovi banu Nikoli sa trsjem i ribnjakom za kupalište kod Pisanoga mosta, a uz to jedan mlin i troje trsje pod Medvedgradom, koje kupalište i mlin i trsja pod Medvedgradom usvojio si ban Nikola, jer su njihovi vlastnici bili okrivljeni s veleizdaje.[2]

Napokon spominju listine jošte palaču za župnom crkvom sv. Marka.[3]

Kućah ili kako se obično nazivalo *dvori* bijaše u ovoj gradskoj obćini i njezinom području polovinom XIV. vieka do 282,[4] a bijahu ili zidane il drvene ili razizemno zidane a s katom od drva. U kućah bijaše većinom triem ili predvorje, jedača soba, u kojoj se ujedno i radilo, spavača soba i kuhinja. Krovovi na njih bijahu il slamnati il drveni il criepom pokriveni. Da se lasno neporodi vatra, bdilo je gradsko poglavarstvo, da je u svakoj kući dobro uredjena i nadsvodjena kuhinja sa kaminom i da se žerava svake večeri čvrsto pepelom pospe.

Obično nalazila se i pivnica pod svakom kućom, u koju se ulazilo ili s dvorišta ili s ulice. Ulična pivnična vrata ili su bila na samoj kući ili na tlih pred njom; pa se radi toga i strogo pazilo na to, da žljebovi tako budu udešeni, da kišnica neteče u susjedovu pivnicu. Svaki gradjan morao je na dvorištu izkopati kanale i svesti ih na ulicu, da odtiče voda; dapače ako li s koje kuće nije mogla odticati voda, već kroz susjedovo zemljište, to se nije smjelo zabraniti. Kod gradjenja novih kućah pazilo se osobito na to, da nebudu prozori spram dvorištu susjedne kuće. Gradsko poglavarstvo bdilo je, da se kuće uzdržavaju u dobrom redu, da se podupru il podzidju, da se nesruše; pa ako bi gospodar nehajao za to, prodala mu se kuća. Prazno

[1] Doc. 156.
[2] Doc. 194.
[3] Doc. 397.
[4] Starine VII. pag. 29—36.

i neogradjeno zemljište u gradskoj tvrdji ili ga vlastnik je morao obgraditi ili podići na njem kuću, inače usvojila ga obćina.

Na kuće uknjižavahu i dugove, dapače bijaše običaj i manje dugove uknjižiti na dužnikovu kuću, t. j. gradsko poglavarstvo podalo bi pojedincu posebno pismo, kojim mu zajamčuje dužnikovom kućom izplatu duga.

O prodaji kućah vladao je i ovdje prastari hrvatski običaj, pak postalo i zakonom, da je svatko, koj je htjeo prodati kuću il posjed, morao najprije ponuditi bljižniku ili rodjaku, nije li imao roda ili ga rod nije hotio kupiti, tada susjedu, a odbio li i taj, bio je vlastan prodati komu je hotio. Kod prodaje kućah bijahu nazočni svjedoci „aldomašnici“ (aldomasarii), koji tom prigodom „polag navade stare“ vino piše i boga mološe (victimam bibebant).

Gradjani mogahu oporučiti svoje kuće i crkvam i crkvenim redovom. Za one pako, koji bi nenačinivši oporuke, umrli, bez žene, djece i rodbine, dielila se odredbom zlatne bulle ostavština u troje: jedan diel dobila bi župna crkva, drugi ubožnica ili sirotinja, a treći zapao bi obćinu. Ovu diobu obavljahu savjestni gradjani, koje je obćina izabrala. Kako je gradsko poglavarstvo strogo upravo bdilo, da se rečena točka zlatne bulle točno izvršuje, nalazimo u ovih listinah liep primjer. Oko svršetka g. 1374. umrie gradski sudac Pavliša, nenačinivši oporuke, bez nasljednikah. Taj Pavliša imao je kuću pred župnom crkvom sv. Marka, trsje i nekoliko ralih oranicah. Neki Andrija, sin Matijev, gradjanin zagrebački, pisar kralja Ljudevita, dočuvši Pavlišinu smrt, tako je dugo moljakao kralja, dok je njemu odnosno njegovomu bratu Iliji poklonio savkoliki Pavlišin posjed. Proti ovoj povriedi zlatne bulle dignu se gradsko poglavarstvo, te mjeseca travnja g. 1375. odasla u Ugarsku svoje zastupnike: sudca Jakomela i gradjane: Donata, Franka i Ivana, koji podastrievši zlatnu bullu, dokazaše kralju, protuzakonitost čina. Ljudevit uvidivši pogriešku, opozva svoju darovnicu i odredi, da se Pavlišin posjed u troje podieli, jedan diel da dobije crkva, drugi sirotinja, a treći obćina.[1]

Osim gradjanah posjedovahu u ovoj obćini svoje vlastite kuće nekoji svećenici i kanonici. I njihove kuće, nisu li ih komu oporučili, dielile se takodjer prema pomenutoj točki zlatne bulle. Primjerom spominjem, kad je god. 1357. umro neki Benedikt, arcidjakon i kanonik zagrebački bez oporuke, biskup Stjepan III. i sav kaptol upro se da dobije sve pokojnikove nekretnosti, koje je posjedovao u ovoj gradskoj obćini. Na pritužbu gradskoga poglavarstva odredi kralj Ljudevit na

[1] Doc. 257.

27. veljače 1358. (bivši tada u Križevcih), da samo gradjani prama ustanovam zlatne bulle ostavštinom pokojnikovom razpolažu.[1] Dakako da za crkvene redove, kao Dominikane i Franjevce, koji su bogoljubnimi zapisi dobili posjedah u ovoj obćini, jer kao red neizumiru, to se rečena točka na nje nije protezala.

Od kućah plaćao se državni i gradski porez. Gradski sudac i sudbeni prisežnici neplaćahu poreza, jer badava službovahu, a nisu ga plaćali ni oni gradjani, kojim ga je radi osobitih zaslugah za obćinu oprostilo poglavarstvo il doživotno il samo za neko vrieme. Nemarnim bi gradjanom, koji su ga tečajem više godinah zanemarili uplatiti, gradsko poglavarstvo prodalo kuće.

U pojedinih kućah nalazimo i stanare (inquilini), koji plaćahu stanarinu.

Vrtovi. U samoj gradskoj utvrdi nebijaše baš mnogo vrtovah. Bijahu ponajviše izvan gradskih zidinah po kosah gradskoga briega u Ilici i Šoštarskoj ulici. Govore nam listine, da je Kata udova Mejnardova imala zidanu kuću do Mesničkih vratah, ali vrt njezin bio je izvan gradskih zidinah,[2] (ex alia parte muri). Oko vrela Manduševca posjedovala je Klara, žena Zakarije Franceza tako ogromne vrtove, da je na njih imala naseljene kmete. Do Klarinih vrtova spominju se vrtovi: Stjepana i Akuša, sinovah bana Mikića i drugih gradjanah.[3] Vrtovi bijahu zasadjeni povrćem i voćkami.

Trsja. Već zlatna bulla spominje gradska trsja, kada veli: da svaki gradjanin posjednik trsja može dogovorno s obćinom oporučiti vinograd ili ženi il rodbini, ali da ga ni on, ni žena mu, niti rod u nijedno vrieme nesmije odtudjiti izpod gradske jurisdikcije.[4] Trsja, o kojih govori zlatna bulla, bijahu tada oko Prekrižja i u gradskom selu Dedićih. G. 1273. posvojio je ban Matej, kao medvedgradski kastelan, Dediće skupa sa trsji, misleć, da spadaju u područje medvedgradskoga vlastničtva, ali kada mu gradjani dokazaše, da su Dedići gradsko selo, a trsja da su nasadili pojedini gradjani, povrati im i jedno i drugo.[5]

Osim Dedićah imadjahu gradjani svoja trsja i u kaptolskom Bukovcu, koja su privoljom kaptola ondje nasadili. Za gradjana Riharda znade se, da je god. 1322. posjedovao jedno trsje u Bukovcu.[6]

[1] Doc. 259.
[2] Doc. 252.
[3] Doc. 328.
[4] Doc. 18., 49.
[5] Doc. 56.
[6] Doc. 120.

Da je osim Riharda bilo i drugih gradjanah, koji su svoja trsja imali ovdje, jamči nam prijateljski ugovor sklopljen g. 1339. medju kaptolom i ovom gradskom obćinom, kojim dozvoljuje kaptol, da gradjani ove obćine slobodno i na dalje uživaju i obradjuju svoja trsja u Bukovcu, ali da su ipak dužni zamoliti u kaptola posjedovne gorne listove, koje im kaptol uzkratiti neće; kaptol pristaje i na to, da i dosadanja trsja kao i ona, koja će s vremenom nasaditi, mogu pojedinci založiti, prodati, pokloniti i oporučiti; svaki pako gradjanin, koj bi propustio zamoliti u kaptola posjedovni gorni list, smatrati će se kao buntovnik, kojemu je kaptol vlastan oteti trsje.[1]

Trsja se spominju i u današnjoj Ksaverskoj dolini nekako oko Okrugljaka početkom XIV. vieka.[2]

Spominju se trsja i na samom gradskom brdu izvan gradskih zidinah, i to na južnoj strani trsje: Stjepana i Akuša, sinovah bana Mikića,[3] a na iztočnoj trsje gradskoga sudca Pavliše,[4] i trsja gradjanah Kušca, Kurcona, Dragoslavića i Kate Hrgoče.[5]

I u Črnomercu bijahu takodjer gradjanska trsja. Spominje se bar g. 1370. trsje Kate, udove Mejnardove.[6]

Spominju se u ovih listinah i druga gradjanska trsja, ali se neveli, gdje su bila.[7]

Osim pojedinih gradjanah posjedovahu trsja u gradskoj obćini i pojedine meštarske bratovštine ili cehovi (kalendina). Ovi ih obradjivahu zajedničkim troškom, a njihov su prirod zajednički dielili. U ovih se listinah spominje samo jedno takovo trsje, trsje šoštarske bratovštine (calendini sutorum).[8]

Crkveni su redovi posjedovali bogoljubnimi zapisi takodjer nekoja trsja u području ove obćine, ali ih riedko kada obradjivali sami, već ih pod stanovitimi uvjeti i obvezami ustupili pojedincem u nasljedstvo. Ovakova su trsja prozvana *činženimi* (vinea censualistica). Takove su obveze radi veće sjegurnosti uknjižili i u gradsku gruntovnicu. Za dokaz evo iz ovih listina nekoliko primjerah. Samostanu zagrebačkih Dominikanah oporučio je gradjanin Kušec troja trsja na iztočnoj strani gradskoga brda. Pošto ih samostancem bilo tegotno

[1] Doc. 172., 271.
[2] Doc. 146.
[3] Doc. 196.
[4] Doc. 257.
[5] Doc. 264., 265., 266.
[6] Doc. 252.
[7] Doc. 169., 194.
[8] Doc. 264.

obradjivati, dadoše ih g. 1377. u nasljedstvo i to: Dragoslavu, sinu Ivanovom i njegovim nasljednikom pod obvezu, da ih on i njegovi nasljednici valjano obradjuju i pobiraju, i dovezu od obijuh svake godine na svoj trošak u samostan 21 kabal vina. Potuče li trsja tuča, pozebu li, te neurode, onda je Dragoslav i drugi koj uživatelj dužan kupiti na trgu 21 kabal vina i dostaviti ga u samostan.[1]

Isti Dominikanci dadoše i drugo Kušćevo trsje u nasljedstvo gradjanom: Martinu, sinu Doklišinom i Dionižu, sinu Pavlišinom i njihovomu potomstvu, uz uviet, da ga valjano obradjuju, te da svake godine daju u samostan 10 podpunih nedesetinjanih kablah. Nastrada li trsje tučom il pozebom, imali su na trgu kupit tih 10 kablah i dopremit u samostan.[2]

Napokon isti ustupiše još jedno trsje istoga Kušca u nasljedstvo Luki, sinu Radantovom uz pomenute obveze, takodjer za deset godišnjih kablah vina.[3]

Ovakovih činženih trsjah bilo ih i izvan područja gradske obćine, najviše u Bukovcu. Remetski Pavlini stekoše nekako prema svršetku XIV. vieka oporučnim zapisom jedno trsje u Bukovcu, te ga dadoše u nasljedstvo Blažu, sinu Križanovom, da ga valjano obradjuje, a o berbi da plati samostanu 70 dinarah i donese dva kopuna. Ali jer ga Blaž nije valjano obradjivao i jer nije točno uplaćivao, uzeše mu ga i dadoše god. 1399. uz iste obveze gradjanu a kovaču Luki, sinu Stjepanovom.[4]

Bilo je pobožnih gradjanah, koji se sjećali i ubogih, te namienili gradskoj ubožnici za okriepu iznemoglih po koj kabal trsnoga priroda. Trsje, od kojega se to davalo, bijaše takodjer uknjiženo u gruntovnicu kao činženo. Primjerom spominjem iz gradskih zapisnikah jedan slučaj: Kad je g. 1396. prodao Petar, sin Martinov svoje trsje Martinu, sinu Dioniževu, prodao ga pod tu obvezu, da je dužan kupac i njegovi nasljednici davati svake godine tri kabla mošta u gradsku ubožnicu.

Kakav li bio nasad u tadanjih trsjih, poimence nespominje se nigdje. Budući je berba, po svjedočanstvu onodobnih spomenikah počela već oko svetka Stjepana kralja ili svršetkom kolovoza, naslućujemo, da su trsja bila nasadjena ponajviše raninom i kraljevinom, koje vrsti vrlo rano dozore.

[1] Doc. 264.
[2] Doc. 265.
[3] Doc. 266.
[4] Act. mon. Remet. fasc. I. nr. 25.

Po trsjih nalazile se: klieti (domuncula vinealis) i po koja triešnja.[1]

Mlinovi. Zagrebačka gora obiljuje izvori, te iz nje protiče i više potokah. Za nas je važan samo potok Medvešćak, koj izvire izpod Medvedgrada, a teče Šestinskom dolinom. Izpod Okrugljaka spaja se on sa potokom Gračancem, te ovako spojen protiče Zagrebom i utiče u Savu. Ovako spojen Medvešćak postao je dosta jakim da tjera mlinove, nu pošto mu korito nizko leži, to su za tjeranje mlinskih kolesah izkopani vodni kanali ili prokopi. Najstariji je prokop valjda onaj, koj ide od drugoga njegova slapa (kod današnje kožarnice) kožarskom ulicom do Krvavoga mosta. Ovaj mlinski kanal prokopan je svakako prve polovine XIII. vieka, dočim su kanali počam od Okrugljaka sve do ovoga drugoga slapa izkopani nješto kašnje, ali svakako početkom XIV. vieka. Najstariji mlinovi spominju se kod Krvavoga mosta, i to: mlinovi arcidjakona i kanonika zagrebačkoga Petra. Vidi se iz ovih listinah, da je isti poklonio g. 1257. svoja tri mlina blizu zagrebačkoga cistercitskoga samostana istomu samostanu. Nu gradska se obćina uzprotivi, jer su stojali u njezinom području. Cieli priepor dodje na banski sud. Ban Stjepan, da udovolji jednoj i drugoj stranci, odredi, da dva mlina, t. j. onaj najbolji i onaj najlošiji pripadnu samostanu, a srednji gradskoj obćini.[2] Ovom se priesudom nezadovolji obćina, već se obrati na kraljevski sud. Kralj Bela IV. proučivši priepor i uvidivši da je banov sud pravedan, potvrdi ga i odredi na 3. travnja g. 1259., da dva mlina zapadnu samostanu a treći gradskoj obćini.[3] Ovu osudu potvrdi jošte i papa Aleksander IV.[4]

Ovaj mlin proda do brza gradska obćina privatnu čovjeku, te je mienjao nepoznate nam gospodare sve do g. 1344., kada ga ban Nikola ote radi veleizdaje tadanjemu njegovu vlastniku i ustupi Stjepanu i Akušu, sinovom Mikića[5] bana. Od njih pako kupio ga Stjepan Vrag (Vrdug) Prodanić, no i taj ga izgubi takodjer radi veleizdaje, te ga na 10. veljače 1398. kralj Sigismund darova biskupu zagrebačkomu Eberhardu Albenu.[6]

Medju gradskom obćinom i kaptolom zagrebačkim bilo je čestih prieporah o podizanju novih mlinovah na mlinskom kanalu potoka Medvešćaka. G. 1392. uglaviše napokon da od vrta dominikanskoga (današnje Jurišićeve ulice) do onoga mjesta gdje se spajaju oba traka

[1] Doc. 264.
[2] Doc. 32.
[3] Doc. 37.
[4] Doc. 39.
[5] Doc. 194
[6] Doc. 409.

potoka Medvešćaka (kod Krvavoga mosta) nesmije nitko graditi ni mlin niti kakov mu drago stroj, kojega bi kolesa pokretala voda. Odavde pako prema sjeveru sve do mlina sinovah Čuporovih (mlin do Novoveškoga groblja) može samo kaptol graditi mlinove. Od Čuporova mlina pa sve do Gračanah prosto je gradjanom podizati mline.[1]

Od mljiva pobirao se mlinski ujam.

Kupališta. U srednjem vieku kupahu se vrlo često, mišljahu, da se tim najuspješnije lieče priljepčive i bludne bolesti. Osim kupanja puštahu u kupalištih i žilu i stavljahu rogove, jer se vjerovalo, da puštanje krvi čvrsti zdravlje. Kada je bilo sagradjeno prvo kupalište u ovoj obćini, nije nam poznato, no svakako je god. 1344. postojalo, jer ga tada ban Nikola ote veleizdaje radi njegovomu vlastniku i pokloni sinovom bana Mikića.[2] Od Stjepana i Akuša, Mikićevih sinovah, kupi mlin i ovo kupalište (koje stojaše tik do njega), Stjepan Vrag Prodanić, pa kad ga i taj g. 1398., okrivljen s veleizdaje izgubi, darova ga kralj biskupu zagrebačkomu Eberhardu Albenu.[3]

Ribnjaci. U listini od g. 1344. spominje se, da su Mikićevi sinovi, zamjenivši se sa banom Nikolom, odstupili ovomu svoju palaču sa trsjem i ribnjakom izpod nje, Pošto ova palača bijaše do kraljevske palače ili na južnoj strani gradske utvrde, to bi pomenuti ribnjak bio negdje u Ilici oko Skalinske ulice; ali jer ovo mjesto oskudieva na vodi tekućici, nebismo mogli uztvrditi, da su se u njem ribe gojile. Po svoj prilici bijaše to oveća bara zaraštena šašom.

Gradski posjedi i borba za nje.

Opisav tako zagrebački Gradac, u ovoj glavi spomenuti ću njegove posjede čijimi dohodci podmirivahu se troškovi gradski, toli gradske uprave, koli i samoga grada. Premda je tekar u zlatnoj bulli Bele IV. prvi spomen o posjedu gradske obćine, od tuda ipak neslieđi da ona nije imala posjedah i prije no je bila povišena na slobodan kr. grad. K tim, ako i neznatnim posjedom doda Bela IV. za uzdržavanje novih gradjanah još drugih zemljištah oko zagrebačkoga Gradca, koja jim je u kraljevo ime obkotario tadanji ban Dionizij, uvedši ih u pravni posjed. Od onda je poznata prva medja: na savskom brodu, prozvana Kraljev brod, do glavnoga druma, ovim je išla do potoka Savice, a prošav tuj prieko mosta zakrenula drumom prema

[1] Doc. 362
[2] Doc. 194.
[3] Doc. 409.

sjeveru i prešav vodu Mlaku išla do briežuljka, gdje je humak, koj dielio s iztočne strane gradski posjed od zemaljah kraljevskih kmetovah, odtud prošav i manju Mlaku pošla na veliki drum prozvan Ettewen, kojim se ide do potoka Cirkvenice (Medvešćaka) do mosta (Krvavoga); odavde ravno potokom izpod brda Gradea išla prema sjeveru uz razna medjašna obilježja i došla do zdenca prozvana Kubulkut (prsni il dojni zdenac); tu je humka, od koje opet potokom Cirkvenicom idué prema sjeveru dolazi do potoka Sopotnika; ovdje prešav briežuljak sašla u neku dolinu, po kojoj spustila se na Lomski potok; odavde se popela do mjesta, gdje su tri humke, i to: jedna kaptola zagrebačkoga, druga gradske obćine, a treća sinova Dobčinih od plemena Agina; odavde uzpela se na sljeme gore Medvednice, te njom prema zapadu dolazila do zemaljah sinova Mikulinih (Mikulići), gdje je medja nazvana Plešivica i do nje humka; odavde prošla istu goru prema jugu, te raznimi obilježji išla do kestena, gdje je križ, a do njega opet humka, zatim sišla k vrelu, prozvanomu Čičerje, koje dieli Endrijinu zemlju od zemlje, netom spomenute i tako silazeć potočićem skrenula malo prema zapadu na goru, gdje je u kestenu usječen križ, a uz taj kesten je opet humka; odavde gorskim sljemenom pošla prema jugu uz posjede crkve zagrebačke; zatim skrenula malo na zapad i prošav potok Kesnić; odavle uzlazeć uvalom uz Endrijin posjed, došla na vršak nekoga briega, gdje je udarena medja; odavde uz stare medje, koje diele zemlju Gremlje (Grmlje) do javora, gdje je opet medja; odavde sašla na put, koji vodi u zaselak Gremlje (Kustošija), zatim krenula pravcem prema jugu u polje, gdje je humka, odavde skrenula putem malo na lievo do barah, koje se zovu Mlaka; kod te mlake je medja; odavde opet na lievo do oraha i tuj je medja, zatim do bazga, pod kojim je humka, a odavde raznimi medjami išla u rieku Savu, te njom opet došla do prve medje, gdje se i svršila.[1]

Ovo je dakle prvi popis posjedah netom na kr. slobodan grad proglašenoga Gradca. Taj popis, ako i nije dosta jasan i podpun, ipak si njim možemo stvoriti prilično točan okvir njegova posjeda.

Prema tomu pružao se gradski posjed na jugu nješto prieko Save i Savice; iztočnom medjom bio mu potok Medvešćak i potok Gračanac do sela Dolja, odavde digo se gorom do Sljemena, koje mu svojimi kosami bilo sjevernom medjom, dočim na zapadu bio mu medjom Vrabečki potok do utoka u Savu.

Spomenusmo, da je gradska obćina i prije, nego li je povišena bila na slobodan kralj. grad, imala svojih posjedah, kojih nije stekla kraljevskim darom, već kûpom, a to su:

[1] Doc. 18.

Dedići. (Dedich, Dydichi). U staroj slovjenštini rieć дѣдичъ znači baštinika il nasljednika, prema tomu indi nazivom Dedići označio bi se baštinski posjed, obćinska baština. Selo Dedići, koje se spominje već u XIII. vieku nalazi se i danas jošte na podnožju zagrebačke gore u Šestinskoj župi. Da su Dedići bili obćinska zajednica i to upravo kupljena od obćine za obćinu, razabiremo iz parnice, koja se glede njih vodila medju gradskom obćinom i banom Matkom. Postavši g. 1270. Matko hrvatskim banom, preuze i kastelanstvo kraljevskoga za tada grada Medvedgrada. Selo Dedići i njegova trsja bijahu u području medvedgradskom te su graničili sa posjedom medvedgradskim. Ban Matko misleći da su se Dedići od starine ubrajali u medvedgradski posjed, ter istom u novije doba, Bog zna kako i zašto, od njega odpali, i nepitajuć nikoga prisvoji i Dediće i njegova trsja. Proti tomu nasilju dignu se obćina i obtuži bana kao otimača tudje imovine. Priepor ovaj razpravljan po svoj prilici na županijskoj skupštini, gdje je tužitelj t. g. gradska obćina dokazao pismenimi izpravami, da su i selo Dedići i njegova trsja pravo njezino vlastničtvo, koje je ona novcem upravo kupila, (terra emptitia), pa ako ono i leži u području medvedgradskom, to da se ipak nesmije ubrajati medju posjede ovoga grada. Buduć da se tim jasnim dokazom nije moglo prigovoriti, pače i sam ban uvidiv, da je nepravo uradio, povrati pismom od 20. travnja g. 1273. gradskoj obćini Dediće i njegova trsja, naloživ ujedno i budućim medvedgradskim kastelanom, da se nikada više neusude uznemirivati gradsku obćinu u uživanju ovoga zakonitoga njezina posjeda. [1]

Na temelju tadanjega crkvenoga i gradjanskoga prava pripadala je crkvi t. j. njezinim službenikom desetina, i to od žita, vina i stoke. Selo Dedići davaše svoju desetinu kaptolu zagrebačkomu i to osim desetine vina i žita još desetinu od janjacah, kozah i košnicah pčelinskih, što nam je dokazom, da se je u srednjem vieku pučanstvo oko Zagreba mnogo bavilo ovčarstvom i pčelarstvom.

Dedićani osim desetine plaćahu i pijacovinu kaptolu zagrebačkomu, kad su svoju robu prodavali na gradskom trgu, jer je Andrija III. god. 1292. dozvolio kaptolu zagrebačkomu, da pobire sav prihod zagrebačko-gradske pijacovine; nu kad se je kaptol sa gradskom obćinom nakon mnogih razmiricah o pijacovini nagodio g. 1392., tada su uz ostale gradske podanike i Dedićani bili oprošteni od plaćanja pijacovine. [2]

Za onih krvavih sukobah, koji su druge polovine XIV. vieka nastali bili medju kaptolom i gradskom obćinom, postrada i selo De-

[1] Doc. 56.
[2] Doc. 362.

dići mjeseca prosinca g. 1396., kad ga kaptolski ljudi posve poplieniše i poharaše.[1]

Gračani, (гвадцланъ, Gradschan, Grachan) selo nalazeće se i danas još na podnožju zagrebačke gore, spominje se već u izpravah XIII. vieka. I za ovo selo mislimo da je bilo vlastničtvo zagrebačkoga Gradca još prije nego li je povišen bio na slobodan kraljevski grad. Gradšćani t. j. žitelji, podanici Gradca, plaćahu poput Dedićanah od svoga priroda i stoke crkvenu desetinu, a od trga pijacovinu kaptolu zagrebačkomu; od koje potonje bjehu oprošteni g. 1392. nakon sklopljene nagode sa kaptolom.

I selo Gračani za vrieme krvavih borbah medju gradskom občinom i kaptolom bje po kaptolskih ljudih poharano i poplienjeno iste godine i dana kad i selo Dedići.[2]

Sela *Nova ves na Savi* (Trnje), *Pobrežje i Črnomerc,* ako se i izrično nespominju kao gradski posjedi u razvodu kako ga donosi zlatna bulla, nu jer se nalaze u obsegu rečenoga razvoda, scienimo, da su takodjer ne samo podpadala pod občinu zagrebačkoga Gradca, već da su upravo i njezina svojina bila i to još prije, nego li bje Gradac povišen na slobodan kr. grad.

To je indi bila prva nekretna imovina mladoga grada; ova se s vremenom a najviše darom kraljevskim znatno pomnoža i to tako silno, da se je u srednjem vieku maleni zagrebački Gradac glede imovine mogao takmiti s drugimi većimi gradovi.

Prvo što gradskoj občini darovano bijaše:

Svibije ili Nart. Sviblje i danas jošte selo u Nartskoj župi na Savi izpod Zagreba spadaše od vajkada u krunska dobra, nu već za Bele IV. dobi ga gradska zagrebačka občina. Gradjani zagrebački tužahu se često rečenomu kralju na razne nepogode, koje ih tište, a osobito izticahu, da imaju premalo šume, mnogo bo da trebaju drva za gradju i za ogriev. Saslušav Bela njihovu pritužbu naloži g. 1258. banu Stjepanu, da od krunskih dobarah odabere prema potrebi gradjanah koji dio, pa da ga u njegovo ime pokloni gradskoj občini. Doznav gradjani za kraljev nalog, zaprosiše u bana, da im udieli posjed Sviblje, a ban ga u prisutnosti i privoljom zagrebačke županijske skupštine napokon i preda gradskoj občini na uživanje za vječna vremena. A da nebude s vremenom kakova priepora o tom darovanju, zamoli samoga kralja, da posebnim pismom taj čin odobri; što Bela IV. i učini na 5. srpnja iste godine i to posebnom za to pisanom po-

[1] Doc. 394. 396. 401.
[2] Doc. 394. 396. 401.

veljom [1], koju je i njegov nasljednik Stjepan V. na 26. svibnja 1270. iznovice potvrdio. [2]

Sve do god. 1296. mirno uživahu gradjani posjed Sviblje, al tada nasta priepor o njem i to medju ovom gradskom obćinom i Matejem, sinom Detrikovim od plemena Agina. To bogato pleme posjedovaše oko Zagreba silna zemljišta, a Matej misljaše, da je i Sviblje nekoč spadalo u njegovu djedovinu, pa ga htjede posvojiti. Na 23. svibnja rečene godine bijaše pred kaptolom zagrebačkim kao vjerodostojnim mjestom konačna razprava o tome i tuj pred zastupnici gradskoga vieća, naime: sudcem Gilionom i prisjednici Markom, Petrom, Sandalijem, Bišenom i magjistrom Klementom upućen Matej o nepravednom zahtjevu, odreče se svakoga prava na Sviblje[3].

Pol vieka nakon toga proteče, da nije bilo nikakova priepora o Sviblju, al eto kaptol zagrebački g. 1343. zapodjenu novu parnicu, proti gradskoj obćini tvrdeći, da je Sviblje sustavni diel kaptolskoga Kašinskoga posjeda. Po nalogu samoga kralja Ljudevita prvo ročište imadjaše biti pred tovarnikom Tomom u sredini korizme ili 20. ožujka 1343. Ali tada na zahtjev istoga kaptola odgodjeno bilo na duhovsku osminu ili na 8. lipnja. I na tom ročištu pred novim tovarnikom Stjepanom obje stranke ustmeno se samo prepirahu, tvrdeći svaka, da o svojem pravu imade pismenih dokazah, zato bude odredjeno novo ročište na osminu Miholja, u svrhu, da obje stranke imadu donieti i podastrieti svoje izprave. Ali jerbo se na tom ročištu nije sakupio dovoljan broj sudacah, a priepor bio je vrlo važan, odgodi tovarnik Stjepan parnicu na duhovsku osminu g. 1344. Medjutim posta tovarnik Stjepan vojvodom erdeljskim, a na njegovo mjesto imenova kralj nekoga Lovru, s toga bi ročište opet odgodjeno na Miholjsku osminu, a ovo zatim na osminu Bogojavljenja 1345. I ovaj put privoljom zastupnikah obajuh, stranakah prenesen bje taj priepor na Gjurgjevsku osminu, a s ove pako po nalogu kraljice Jelisave, imao bi biti novi rok na Ivanjsku osminu; ali i tada poradi rata, što ga je kralj Ljudevit vodio u Hrvatskoj proti Nelepićem, odgodjen bje na osminu Bogojavljenja g. 1346. Na ovo ročište odasla gradska obćina dva svoja punomoćnika i to bivšega sudca Nikoleta i prisežnika zlatara Jakšu, kaptol pako zagrebački zastupaše njegov prepozit Jakob. Ovaj, mjesto da pismenimi dokazi podupre kaptolsku tužbu, govoraše samo, da su izprave, kojimi bi se moglo dokazati kako je gradska obćina nezakoniti posjednik Sviblja, prigodom požara u Višegradu izgorjele u kući prepozita Totimira,

[1] Doc. 36.
[2] Doc. 52.
[3] Doc. 89.

kamo ih parbe radi donio zagrebački arcidjakon Dimitar; nu jer je ipak nade, da bi se te izprave jošte pronaći mogle, zamoli, da se ustanovi jošte jedno ročište. Da se i tomu udovolji, ureče tovarnik Lovro novi rok za sredinu korizme ili na 11. travanj. Na ovom ročištu dokazivahu sada kaptolski izaslanici arcidjakon Dimitar i kanonik Dioniž, da je gradska obćina već za kraljevanja Stjepana V. i Ladislava Kumana (1270—1290) osvojila neka zemljišta spadajuća u veliko-kašinski posjed i da ih uživa na očitu štetu crkve zagrebačke. Da to i dokažu, podastrieše povelju Andrije II. od g. 1217., gdje se veli, da je neki Vuta poklonio crkvi zagrebačkoj svoju djedovinu Kašinu, a da se medju njezinimi medjami, osim ostalih priepornih zemaljah nalazi i Svibljе. Ovomu dokazivanju usuprot tvrdijahu gradski punomoćnici bivši sudac Nikolet i zlatar Jakša, što se Sviblja tiče, da ga Bela IV. darovao ovoj obćini, te prema tomu iznesoše pred sud i dotičnu izpravu. Uvjeriv se tovarnik i cieli sud ob istinitosti, dosudi Svibljе gradskoj obćini. Ovu osudu potvrdi i sam kralj Ljudevit na 30. srpnja iste godine boraveći u Zagrebu.[1]

Svibljani davahu kaptolu zagrebačkomu crkvenu desetinu i plaćahu mu pijacovinu, kad su svoju robu prodavali na gradskom trgu, ali od ove potonje oprošteni bijahu g. 1392. i to onom sgodom, kada je gradska obćina sklopila sa kaptolom poslie dugih prieporah i progonah novo prijateljstvo.[2]

Kobiljak (Kobila, Kebela, Kubilia) leži Zagrebu na iztoku iza sela Sesvetah, te je nekoč graničio sa istoimenim posjedom kaptolskim i posjedom božjakovinskih Templarah; u sudbenih pako stvarih spadaše pod županiju zagrebačku. Tomu posjedu potiče bez dvojbe ime od kobile, te bi značilo ili ždriebarnicu (hergelju) ili konjski pašnjak. Kralj Ladislav IV. da nagradi gradjane zagrebačke za mnoge usluge, osobito za one, koje su mu izkazali u najnovije doba za rata sa Otokarom českim, čije su čete doprle ća do izpod zagrebačkih gradskih zidinah, gdje ih ipak snažna gradska obrana prisili da su morale uzmaći, zato im t. j. gradskoj obćini za toliko junačtvo pokloni na 11. kolovoza 1275. posjed Kobiljak sa svimi pravi i užitci izuzev ga sasvim izpod županijske vlasti.[3]

Taj dar doglasi kralj posebnim pismom tadanjemu banu Ivanu, a on naloži zagrebačkomu županu Inušu, da uvede gradsku obćinu u uživanje. Na 25. rujna r. g. i to pred izaslanici kaptola zagrebačkoga, kao vjerodostojnoga mjesta i susjedah, te u prisuću Pavla, sina

[1] Doc. 204. 205. 242. Pag. 445—452.
[2] Doc. 362.
[3] Doc. 60.

Vidova, pristava županijskoga, uvede župan Inuš na licu mjesta gradsku obćinu u pravni posjed. [1]

Čim je gradska obćina primila u vlastničtvo Kobiljak, a da nebude tečajem vremena glede toga posjeda kakovih prieporah, zamoli bana Ivana, da sazove u Zagreb županijsku skupštinu. Pred ovom bude pročitana najprije kraljeva darovnica, koju kad skupština jednoglasno odobri, svečano proglasi ban gradsku obćinu zakonitim posjednikom Kobiljaka, te se odreče ujedno svakoga prava, koje bi možda banstva radi ondje imao. [2]

Rekoh, da je gradski Kobiljak medjašio sa istoimenim kaptolskim posjedom, a ovaj potonji preuzeo je nekako prvoga decenija XIV. vieka knez Farkaš, nećak Gardunov, od kaptola zagrebačkoga kao feudni posjed. Medju ova dva susjeda t. j. medju gradskom obćinom i knezom Farkašem izleže se u brzo svadja ponajprije o medjah, a napokon i o posjedovnom pravu na sam Kobiljak. Priepor taj bijaše vrlo žestok, te gradska obćina bude prisiljena potražiti zaštitu u samoga kralja Karla Roberta, komu i po svojih izaslanicih podastre sve izprave glaseće o Kobiljaku. Na podlozi tih spisah uvjeri se kralj, da su gradjani zakoniti posjednici, te pismom od 27. kolovoza 1310. naloži tadanjemu banu Stjepanu Babonegu i njegovoj braći knezovom Ivanu i Radoslavu, da obkotariv još jednom posjed Kobiljak uvedu iznovice gradsku obćinu u njegovo uživanje i da ju u buduće brane i štite proti svakomu napadaču. [3]

Da se kraljevoj odredbi udovolji, odasla ban medvedgradskoga kastelana Martina, kao svoga pristava, komu kaptol, kao vjerodostojno mjesto, pridruži svoga jednoga člana, uz nalog, da još jednom obadju medje posjeda Kobiljaka. i tako obkotarena da uruče gradskoj obćini. Vrativši se izaslanici u Zagreb doglasiše banu, da su sve onako proveli, kako im bješe naloženo, ali da je tom sgodom knez Farkaš, nećak Gardunov, prosvjedovao proti tomu, pa da su ga oni pozvali na osminu Bogojavljenja ili na 13. siečanj, da taj svoj postupak osobno opravda pred banom. Na poziv banov sakupi se plemstvo na ustanovljeni dan na njegovom imanju Brezovici, a onamo dodje takodjer izaslanik gradski sudac Pehman i rečeni knez Farkaš, kao tužitelj. Na pritužbu Farkaševu podastre sudu izaslanik Pehman sve izprave, koje se protežu na Kobiljak, a naročito darovnicu Ladislava IV., pa kada se nije moglo pravoti njezinoj prigovoriti, osvjedoči se knez Farkaš,

[1] Doc. 62.
[2] Doc. 63.
[3] Doc. 97.

da je nepravo objedio gradsku obćinu, te se pred prisutnici svečano odreče u ime svoje i svojih nasljednikah svakoga prava na Kobiljak.[1]

Da se za buduća vremena ovoj izjavi i sudu nebude moglo prigovoriti, gradska obćina po svom izaslaniku knezu Mihalju zamoli kralja Karla Roberta, da to i on potvrdi; što kralj i učini na 20. studenoga g. 1317.[2]

Po Farkaševoj smrti, jer potomakah nije imao, prodje opet njegov feud, t. j. kaptolski Kobiljak, u gospodareve ruke, te malo po malo poče kaptol svojatati i susjedni mu gradski Kobiljak. Istom onom sgodom, kada se g. 1343. zapodjela parnica o Sviblju, pretresavao se i priepor o Kobiljaku, te raznimi odgodami (kako ih navedoh o Sviblju) napokon bješe konačni sud urečen na sredinu korizme ili na 11. travanj g. 1346. Na tom sudu pred tovarnikom Lovrom potvoriše kanonici izaslanici arcidjakon Dimitar i Dioniž gradsku obćinu, da je ona već za kraljevanja Stjepana V. i Ladislava Kumana (1270—1290) osvojila neka zemljišta, koja su spadala u kaptolsko-kašinski posjed, i da ih uživa na očitu štetu crkve zagrebačke, a da tu tvrdnju i podkriepe, pročitaše povelju Andrije II. od g. 1217., u kojoj se veli, da je neki svietovnjak Vuta darovao crkvi zagrebačkoj svoj baštinski posjed Kašinu, pak da se i posjed Kobiljak nalazi unutar medjah Kašinskoga posjeda. Na ovu izjavu odgovore gradski izaslanici sudac Nikolet i zlatar Jakša, da i Kobiljak i ostali prieporni posjedi nisu sustavni diel Kašine, te da je već Ladislav IV. poklonio gradskoj obćini Kobiljak, i da ga je ona mirno uživala do sada. Za podkriepu toga podastrieše povelju kralja Karla Roberta od g. 1328., kojom ne samo da potvrdjuje darovnicu Ladislava IV., već navadja i druge izprave, u kojih se spominje, da kad je obćinu uvesti hotio zagrebački župan Inuš u posjed, da je proti tomu prosvjedovao plemić Farkaš, nećak Gardunov, i napokon kako je isti upućen o boljem odrekao se svakoga prava na Kobiljak, i kako je usljed te izjave uveo isti župan Inuš pred banovim pristavom Pavlom, sinom Vidovim, gradsku obćinu po drugi put u taj posjed.

Dokazavši tako gradski izaslanici svoje pravo na Kobiljak, zahtjevahu od protivnikah, da se i oni izkažu pismî, kada im je i pred kojim kraljevskim pristavom darovao plemić Vuta gradski Kobiljak, i da li je ikada kaptol bio uveden u njegovo uživanje ili bar da dokažu, da li je ikada do sada kaptol barem uložio kakov prosvjed proti gradskoj obćini o tom ili se s njom parbio? Ali oba kaptolska

[1] Doc. 98.
[2] Doc. 107.

izaslanika nisu imala o tom nikakovih pisamah, već jednostavno samo govorahu, da su ove izprave izgorjele u Višegradu u kući prepozita Totimira; zato tovarnik Lovro i sud, u kojem su sjedili biskupi i plemići, dosudi Kobiljak gradskoj obćini. [1]

Kobiljčani davahu kaptolu crkvenu desetinu i to ili u naravi, ili se ucienila, pa gotovim novcem izplaćivala;[2] a plaćahu mu i pijacovinu, ako li su svoju robu prodavali na gradskom trgu, no nakon uzajemna ugovora godine 1392. bjehu od ovoga potonjega tereta oslobodjeni.[3]

Kraljevec, i danas je selo izpod zagrebačke gore u župi Šestinskoj, nu ovo je drugotni njegov naziv, prvobitno bo zvalo se to mjesto Fayz (Fahejiz = drvene kore miris), a sudeć po tom, bijaše drvosjek već posavsko-hrvatskoga kralja Alma, t. j. spadaše u krunska dobra. Na ovoj krčevini naseliše s vremenom selo, prozvavši ga kraljevom vesi ili Kraljevcem. U političkoj upravi podpadahu njegovi žitelji sve do g. 1275. pod županiju zagrebačku, a tada kralj Ladislav IV. da nagradi biskupa zagrebačkoga Timoteja, za mnoge službe, što ih učinio kruni, darova mu a odnosno dade crkvi zagrebačkoj, kao vlastnici Medvedgrada, selo Kraljevec, koje se od to doba ubrajalo u medvedgradski posjed. Da se biskup Timotej uvede u zakoniti posjed ove nove stečevine, sazove ban Ivan na 9. lipnja i. g. županijsku skupštinu, i pročitavši pred njom kraljevu darovnicu, koju kad ona jednoglasno povladi, izručen bje Kraljevec sa svimi užitci i pripadci u posjedovanje crkvi zagrebačkoj.[4]

Za onih borbah, koje su zadnjega decenija XIII. vieka nastale medju pretendenti ob ugarskom priestolu, kada bje i Medvedgrad nevjerom Gardunovom predan u krunsko vlastničtvo, tada si i gradska obćina prisvoji selo Kraljevec. Neznamo kada i na koj se način to sbilo, nu svakako već g. 1334. bio je Kraljevec u gradskih rukuh, jer tadanji kaptolski sbornik, izbrajajuć gradske posjede u kojih se pobirala crkvena desetina, spominje medju ostalimi i Kraljevec.[5]

Kad je ono god. 1343. zapodjeo kaptol zagrebački parnicu sa gradskom obćinom radi otetih tobože nekih posjedah, objedi ju, da je osim ostalih otela i selo Kraljevec, nu pošto nije mogao to pismeno dokazati, dosudi tovarnik Lovro g. 1346., kako druge prieporne posjede, tako i Kraljevec ovoj gradskoj obćini.[6]

[1] Doc. 204., 205., 242. Pag. 445—452.
[2] Doc. 166.
[3] Doc. 362.
[4] Doc. 59.
[5] Doc. 166.
[6] Doc. 204., 205., 242. Pag. 455—452.

S ove parnice nastade grozna mržnja medju jednom i drugom jurisdikcijom, a odtud nastadoše tečajem druge polovine XIV. vieka užasna progonstva i krvoprolića, u kojih su nastradali i Kraljevčani.

Spominje se u ovih spomenicih, da su kaptolski ljudi početkom svibnja g. 1383. napali na javnom drumu dva Kraljevčana: Dragića i Gjuru, te ih oplienili, izranili i zarobili, a napokon ni krive ni dužne drugi dan objesili na porugu gradskoj obćini.[1]

Pripovjeda se takodjer, da je mjeseca studenoga 1391. i to na kaptolsku zapovjed provalio oružanom rukom njegov činovnik Ladislav u selo Kraljevec, te ga poplienio, izranivši na smrt dva Kraljevčana, a dva opet zarobio, za koje se nije doznalo jesu li živi il mrtvi, te je tom provalom nanesao gradskoj obćini štete kakovih 500 for.[2]

Kraljevčani davahu kaptolu i crkvenu desetinu i plaćahu mu pijacovinu, kada su svoje proizvode tržili u gradskoj obćini, nu g. 1392. prigodom konačnoga izmirenja kaptola s gradskom obćinom bijahu i Kraljevčani, poput ostalih gradskih podanikah, oprošteni od ovoga potonjega tereta.

Selo Hrašće, koje i danas jošte obstoji u Odranskoj župi, prieko Save, prozva se tako po oklaštrenom granju (**хрястие**), dočim *Petrovini*, i danas selu do Hrašća potiče naziv od nekadanje župne crkve sv. Petra. Po najstarijih viestih gospodarom Hrašću bio je kaptol zagrebački, koj oko g. 1320. da nagradi vjernu službu svoga notara popa Dioniža, darova mu jedan dio Hrašća; medjutim a ne dugo za tim, postavši isti Dioniž kanonikom zagrebačkim, kupi od kaptola i preostali diel toga sela, i tako posta vlastnikom cielokupnoga Hrašća.

Isti Dioniž imao je osim Hrašća i dosta velik posjed u selu Petrovcih izpod Medvedgrada. Kao susjedi Dioniževi u Petrovcih spominju se dva brata Nikola i Ivan, plemići sa Mlake, koji su tu svoju baštinu bivši u novčanoj oskudici založili gradjanu zagrebačkomu Nikoli sinu Sergirinovom, pa i pomrieše prije nego li su ju izkupiti mogli. Njihova djeca i to: Nikola i Gjuro, sinovi Nikolini, te Bartol i Valentin, sinovi Ivanovi, nemogahu takodjer odkupiti zaloga, s toga na 4. listopada g. 1326. pred kaptolom zagrebačkim odstupiše tu svoju baštinu kanoniku Dionižu, koj im za nju odbrojio jednu marku dobrih banskih dinarah, opunovlastivši ga, da može kada ga bude volja, odkupiti ju iz rukuh gradjanina Nikole sina Sergirinova i mirno posjedovati.[3]

[1] Doc. 314.
[2] Doc. 353.
[3] Doc. 135.

U istih Petrovcih bijaše takodjer posjednik i turopoljski plemić Radoš, koj na samrtnom času opuruči ovdješnja svoja zemljišta svojim sinovom Matiji i Povši. Matija, stariji, oženjen bje sa Srebernom, s kojom rodi i dvoje djece: Jurena i Mateja; a dok su ova djeca još malena bila, umrie im i otac i stric, te tako udova Sreberna upravljaše tom baštinom u ime svoje djece.

Kanoniku Dionižu, da postane vlastnikom svihkolikih Petrovacah, manjkao je samo Srebernin posjed, pa toga radi poče se ugovarati s njom, nudeći joj Hrašće za ono, što ona posjeduje u Petrovcih; pa napokon i uspije. Na županijskoj skupštini držanoj u Zagrebu na 30. ožujka g. 1327., kojoj predsjedaše župan Punek a prisustvovahu joj: turopoljski župan Jakob, knez Paris, kastelan medvedgradski; te plemići: Ivan Vitez i brat mu Matej, komarnički župan Vinkomir, File plemić sa Kostnice, Andrija i Mikac, sinovi Klementovi, Marko i Andriol, gradjani zagrebački; Ivan, sin Radomirov, Ivan, pop; Petar, sin Dešin, Radoslav Stavlen, Ladislav, sin Radušev, Ivan i Dominik, činovnici županijski i ostali mnogi plemići bude ova zamjena Dioniževa posjeda Hrašća sa Sreberninim posjedom u Petrovcih glasno pročitana, a jer nebijaše protiva njoj nikakova prigovora po cielokupnoj skupštini i odobrena.[1] Za godinu danah kasnije potvrdi ju i sam ban Mikić.[2]

Srebernini sinovi, ti novi posjednici Hrašća, umrieše brzo iza matere neostavivši ni zakonitih baštinikah ni nasliednikah, s toga posvoji Hrašće kraljevski fiscus, te ovo spade u krunska dobra pod upravu kraljevskoga kastelana grada Želine ili Čičah.

Ova dobra niti bijahu prostorom ogromna a niti dohodci obiljna, dakle od slabe koristi za krunu, dočim ovoj gradskoj obćini, koja je tik do njih imala svoja zemljišta, od velike bi koristi bila, pa toga radi i kralj Sigismund da i nagradi ovu obćinu za njezine mnoge službe i da si ju učvrsti u vjeri, darova joj pismom pisanim u Koprivnici na 7. kolovoza godine 1387. Hrašće i Petrovinu, naloživ kaptolu zagrebačkomu, kao vjerdostojnu mjestu, da u prisuću kraljevih pristavah: Egidija, kastelana Želinskoga ili Ivana, sina Grgina, sa Lomnice, uvede ovu obćinu u pravni posjed.[3]

Da se kraljevu nalogu udovolji odasla kaptol kanonika Barnabu, koj na 13. kolovoza i. g. pred kraljevim pristavom Egidijem. kastelanom Želinskim i pred sakupljenimi susjedi i medjašnici uruči u kra-

[1] Doc. 137
[2] Doc. 145.
[3] Doc. 330.

ljevo ime zastupnikom zagrebačke gradske obćine ova dva posjeda u vječno uživanje.[1]

Dok Hrašće i Petrovina podpadahu pod kraljevskoga kastelana u Želinu, davahu onamo kunovinu i svinjsku desetinu, no čim spadoše u vlast ove gradske obćine, bijahu toga tereta prosti; ali ban Theodor Bubek, kao vrhovna glava zemlje, zahtjevaše i na dalje od Hrašćanah i Petrovinčanah za sebe koli kunovinu toli i svinjsku desetinu. Proti očitoj ovoj nepravdi pritužili se gradjani kraljici Mariji, koja pismom od 6. travnja g. 1391. odredi, da se taj priepor iztraži, a za to vrieme, da se i ban i podban okane zahtjevati svake kunovine i svinjske desetine sa ovih dvijuh posjedah.[2]

Medjutim sbila se promjena na banskoj stolici, koju zasjede Ladislav, sin Petra od Lužnice. Novi ban da se udovolji rečenomu kraljičinomu nalogu povede strogu iztragu, prigodom koje posvjedočiše obližnji plemići i neplemići da Hrastovčani i Petrovinčani nikada nisu davali ni kunovine ni svinjske desetine nijednomu banu ni podbanu; pa toga radi izdade na 24. kolovoza g. 1392. strogu prepovjed svim činovnikom banskim i podbanskim, da se u buduće okane svakoga ućerivanja kunovine i svinjske desetine toli u Hrašću koli u Petrovini.[3]

Stanovnici u Hrašću i Petrovini plaćahu pijacovinu kaptolu zagrebačkom, ako su svoju robu prodavali na gradskom trgu, no g. 1392 kada se medju ovom gradskom obćinom sklopila nova nagoda, usljed koje svikolici gradski podanici bijahu toga tereta oprošteni, to se ova blagodat protegla i na ove žitelje.[4]

Posliednja desetina XIV. vieka bijaše ne samo za gradsku obćinu već i njezine podanike osobito za ove u Hrašću i Petrovini, doba progonstva i krvave borbe, koje se zapodjele prekoračenjem posjednih medjah. Najprije indi i to na samo Gjurgjevo g. 1393. provališe oružanom rukom Čičani pod vodstvom Pavla i Grge, sinovah Mastenovih, na Hrašće, od kuda odagnaše 300 volovah i odvezoše 70 kablah pšenice. Nezadovoljni tim provališe drugi dan opet onamo te cielo selo poplieniše i poharaše; pak zarobiv vesnika il selskoga sudca i nekoliko Hrašćanah, mučili ih najgroznijimi mukami, zabadali im naime trnje pod nokte i medju zube, te im oteli kraljevski porez, koj su, po nalogu gradske obćine, sabrali; pak na-

[1] Doc. 331.
[2] Doc. 344.
[3] Doc. 363.
[4] Doc. 362.

pokon došuljavši se tajno noćju ća u gradsko podgradje, zapališe ondje jednu kuću.[1]

Čim je gradsko zastupstvo dočulo za ova bezdjela, odmah se prituži banu Ivanu Frankapanu, moleći ga, da povede iztragu i da krivce kazni. Prema tomu naloži ban na 28. travnja tadanjemu podbanu a županu križevačkomu Tomi, da shodna odredi, da se ti grozni čini iztraže, pa da ga o svem tom obaviesti. Podban Toma posavjetovavši se s plemićkimi sudci odasla s mjesta jednoga od njih i to Petra sina Stjepanova, koj propitkujuć u Hrašću plemiće i neplemiće dozna, da su sinovi Mastenovi grdno se ogriješili onako, kako ih tuže gradjani zagrebački; no samo da se točno nemože doznati koliki li bijaše broj odagnanih volovah i novčane porezne svote. Ovu Petrovu iztragu dojavi odmah i to 29. travnja podban Toma banu Ivanu Frankapanu.[2]

Nije nam se doduše sačuvalo pismo, kojim su pozvani bili sinovi Mastenovi na banski sud, ali da bjehu svakako zvani zaključujemo odatle, što je ban cielu tu tužbu predložio samomu kralju, nebi li ugled krune pribavio uvriedjenim zadovoljštinu. Kralj Sigismund proučiv iztražni izvještaj podbana Tome i pritužbu banovu, to pismom od 21. svibnja i. g. naloži kaptolu zagrebačkomu, da iz svoje sredine odabere jednoga člana, koj bi sa kraljevim pristavom, za kakova označi: il Gjuru, sina Jakopova, iz Moravčah; il Pavla il Mihalja, sinove Mahenove, iz Mikulićah; il Ladislava sina Valentinova sa Lomnice; il Blaža, sina Medeševa sa Save; il napokon Ulrika, sina Hermanova, od sv. Ladislava; pošli osobno k sinovom Mastenovim, te ih u kraljevo ime pozvali na banski sud.[3]

Na 16. istom septembra ročili se pred banom Ivanom Frankapanom sinovi Mastenovi s izaslanici gradske obćine, bivšim sudcem Miklinom i prisežnikom gradjanom Markom, gdje su ovi potonji svečano prosvjedovali toli proti otimačini Petrovine i Hrašća, koli i proti premještivanju medjah, u obće proti svakomu nasilju i krivdi tražeć od krivcah zadovoljstinu.[4]

I taj prosvjed bijaše badava uložen! Da se ipak jednom već pokore sinovi Mastenovi, zamoli gradska obćina samoga kralja za pomoć. U koliko se kruna ovoj molbi odazvala imamo dva kraljeva pisma i to jedno pisano na 26. listopada u Ostrogonu, kojim se na-

[1] Doc. 364.
[2] Doc. 365.
[3] Doc. 366.
[4] Doc. 367.

laže banu Ivanu, da ili on il njegov podban upotriebe svaku silu, da sinovi Mastenovi odštete gradsku obćinu; dočim drugo, pisano u Budimu na 27. i. m. zapovjeda, da u posjedih Petrovine i Hrašća i to u onom obsjegu, kako ih je dobila gradska obćina, nitko ju neka se neusudi smetati il vredjati.[1]

Ali i to nije bilo od nikakove koristi, dapače sinovi Mastenovi postadoše okorjeliji i bezdušniji. Tako mjeseca veljače g. 1364. sukobiv se u Čičah Pavao, sin Mastenov, sa Andrijom Šibom, gradjanom zagrebačkim, zarobi ga i okovavši ga u težka gvoždja mučio ga u zatvoru zimom, gladom i drugimi mukami, te ga pustio na slobodu istom tada, kada je primio ucjenu za njegovu osobu; no isti Šib od pretrpljenih mukah i zime umrie brzo nakon toga.[2]

Ovakovu sramotu nanešenu gradjanu zagrebačkomu, te njegove grozne muke i smrt doglasi gradski sudac Ivan, sin Pavlov, podbanu Tomi, moleći ga, da povede iztragu. Na 18. veljače 1364. napisa podban kaptolu zagrebačkomu pismo, u kojem nacrtav cieli nečovječni postupak sa pokojnim Andrijom Šibom, zamoli ga, da iz svoje sredine odabere jednoga člana, koj bi sa njegovim pristavom, a za takova označi il Pavla, sina Andrijina sa Blizne; il Blaža, sina Medeševa, sa Save; il Pavla sina Matijina, pošli u Čiče i tuj poveli iztragu.[3]

Prema tomu odabere kaptol za iztražitelja kanonika Tomu, koj si uzme za pristava Blaža, sina Medeševa, te ova dvojica došavši na 19. veljače u Čiče iztražujuć doznadoše od plemićah i neplemićah, da je Pavao, sin Mastenov, u istinu onako zlostavljao Andriju Šiba, kako se se to u tužbi spominje. Svršiv iztragu, izvještiše o tomu podbana Tomu.[4]

Neimamo žalibože viestih iz kojih bismo doznati mogli je l Pavao Mastenov, za svoje opaćine bio kažnjen, nu pošto se gradska obćina doskora morala boriti i sa susjednimi plemići medjašnici Petrovine i Hrašća, scienimo, da je ovaj čin ostao nekažnjen; te tako bio povodom, da su se i drugi plemići medjašnici osmjelili te počeli svojatati gradska zemljišta i otimati njihove plodine.

Gradska je obćina slutila, da joj predstoje težke borbe o Petrovini i Hrašću, pa si za taj slučaj od svih izpravah, koje se na ta dva posjeda odnosile, vjerodostojne prepise učiniti dala. Naročito spominje se, da je gradski sudac Ivan, sin Pavlov, na 20. kolovoza godine 1394, osobno zamolio kaptol zagrebački u ime ciele obćine, da

[1] Doc. 368. 369.
[2] Doc. 370.
[3] Ibid.
[4] Doc. 371.

mu izdade u ovjerovljenom priepisu naredbu kralja Sigismunda, od godine 1393., kojom se nalaže banom i podbanom, da u posjedih Petrovine i Hrašća štite gradjane zagrebačke proti svakomu napadaču.[1]

Od susjednih plemićah, koji premještivanjem medjah nastojahu oteti pojedine posjedovne čestice Petrovine i Hrašća, spominju se ovi: Ladislav, sin Valentinov, Pavao, sin Petrov, Nikola, sin Novakov, Dioniž sin Petrov s Lomnice; Grga, sin Martinov, prozvan Hrelić, nekadanji župan turopoljski; zatim Stjepan i Ladislav, sinovi Benediktovi, a unuci Lukaševi te Grga sin Mihaljev s Odre; zatim Petar i Nikola, sinovi Nikolini, sa Mlake; napokon Grga, Gjuro i Petar, sinovi Martinovi, Pavao Levak i Ivan Žugović s Orešja.

U to doba pripadalo je u našoj domovini jedino kaptolom, kao vjerodostojim mjestam, medju ostalimi pravi i to, da su uz kraljeva pristava obkotarivali posjede i stavljali im medje. Da čim prije i gradska obćina mirno zaužije Petrovinu i Hrašće zamoli kralja Sigismunda, da naloži kaptolu zagrebačkomu, da odabere jednoga člana iz svoje sredine, koj bi sa kraljevim pristavom obašao prieporne medje, pak gdje uztreba postavio nove.

Prema kraljevu nalogu izabra kaptol kanonika Ivana Lancelota dodavši mu za pristava Stjepana, sina Črnkova, sa Kostnice; a ujedno ustanovi rok za taj razvod i to u petak i subotu po Trojacih ili na 4. i 5. lipnja 1395. i obim ga pruóim strankam doglasi.

Kanonik Ivan Lanceloti sa rečenim kraljevim pristavom u prisuću izaslanikah gradske obćine: sudca Miklina, prisežnikah i nekoliko gradjanah poče 4, lipnja u Petrovini obilaziti prieporne medje medju posjedom gradskim i posjedi Ladislava, sina Valentinova, Pavla, sina Petrova, Nikole, sina Novakova i Dioniža, sina Petrova s Lomnice, koje po kazivanju gradskoga sudca ovako su išle, naime: počam od lipova grma prema zapadu do brdašca Goričice te dalje prema zapadu do topolova grma, zatim prema zapadu i sjeveru do potoka Lopatice prieko šumah Vrtače i Dubrave, prema zapadu do nekoje čreti, a odavde do potoka Pešćenjaka, koj utiče u rečenu čret, odavde na sjever do sjenokoše Kovačeva lazina prozvane, odavde do velike čreti Seminjaka, odavde prieko sjenokoše i prieko Okrugle mokrice do Popove mokrice, pa skrenuv malo na iztok išle do mjesta Krnišća, odavde do gaja prozvana Lužec, te ravno tim gajem prema iztoku do potoka Črnca a tim potokom do mlake iz koje on izvira, a istom mlakom do potoka Mostočenja. Obašav tako Petrovinjski posjed,

[1] Doc. 372.

kad htjedoše podići nove medje, rečeni se susjedi medjašnici uzprotiviše tomu, pa povjerenici, uvidiv, da im je svaki napor uzaludan, odrediše, da za petnaest danah svlkolici medjašnici dodju glede toga na banski sud.[1]

S ovoga se odpora izleže u brzo težka svadja izmedju izaslanikah gradske obćine i Ladislava, sina Valentinova, Pavla, sina Petrova, Nikole, sina Novakova i Dioniža, sina Petrova, koji napokon prihvativši oružje nasrnuvši na gradskoga sudca i na njegove drugove protjeraše ih, a mnoge od njih i strielicami izraniše.[2]

Sljedeći dan ili 5. lipnja započe razvod posjeda Hrašća i to najprije, gdje ono graniči sa Grgom, Gjurom i Petrom, sinovi Martinovimi, Pavlom Levakom i Žugovićem s Orešja. Kako je gradski sudac pokazivao medje ovako su išle: od Margaretine mlake prema iztoku do Ključah, gdje bijaše medjom topol, odavle skrenuv prama jugu do gloga polazile do neke mlake. I ovdje, kada htjede kanonik Lanceloti i kraljev pristav, da podignu nove medje, suprotiviše se rečeni susjedi; pak i ove za petnaest danah pozovu na banski sud.[3]

Odmah zatim podjoše, da pregledaju medje posjeda Hrašća prama posjedu Stjepana i Ladislava, sinovah Benediktovih i Grge, sina Mihaljeva s Odre. Ove pako medje ovako bi išle: i to s iztoka od prve mlake, kako se polazi iz Hrašća, s pram zapadu do kupinova grma, odavde ravno na sjever do jedne ledine a odavde malo iduć skrenule na iztok, te idući putem izmedju dva kupinova grma nešto malo prema jugu okrenule na sjever do Stjepanove mlake, od koje putem došle do sjenokoše Lazina zvane, a tim putem pošle do staroga puta, kojim se ide do velikoga vrbika prozvana Svemin, te njim opet do močvare, prozvane Margetina mlaka. I ovdje kada htjedoše postaviti nove medje, to Lovro, župnik sv. Gjurgja na Odri i Gjuro, rodjak Stjepana i Ladislava, sinovah Benedektivih i Grge, sina Mihaljeva s Odre, prosvjedovaše protiva tomu; našto povjerenstvo sve one, u čije ime uložen bje prosvjed, pozva za petnaest danah na banski sud.[4]

Napokon isti dan podje kaptolski izaslanik sa kraljevim pristavom, gradskim sudcem i drugimi sumedjašnici, da pregledju medje posjeda Hrašća, gdje ono graniči na drugoj strani sa zemljami Ladislava i Stjepana sinovah Benediktovih i Grge, sina Mihaljeva s Odre.

[1] Doc. 378.
[2] Doc. 382.
[3] Doc. 376.
[4] Doc. 377.

I tuj bi prva mejda bila velika mlaka blizu zemlje Ivana, sina Petrova a unuka Jakšina, a odavde išav prema jugu došla do zemlje, gdje gradsko zemljište graniči sa zemljami više rečenih susjedah, a odavde do prve mlake, a zatim skrenuv prema zapadu došla do prve medje. I ovdje, kada htjede povjerenstvo postaviti nove medje, uzprotivio se tomu Odranski župnik Lovro u ime rečenih medjašnikah, koje takodjer pozove za petnaest danah na banski sud.[1]

I tako se iste subote u noći, nesvršiv upravo ništa, vrati kanonik Lanceloti sa gradskimi izaslanici u Zagreb.

Sljedeći odmah dan na svetak presv. Trojice ili 6. lipnja nalazimo već pred banom Detrikom Bubekom gradskoga sudca Miklina i bivše sudce: Ivana, sina Pavlova; Ivana, sina Jakobova i Petra, sina Grgina, gdje u ime gradske obćine prosvjeduju proti otimanju, svojatanju i držanju zemaljah i zemnih plodinah u posjedih Petrovini i Hrašću, o što se okriviše: Ladislav, sin Valentinov s Lomnice i Grga sin Martinov, prozvan Hrelić, bivši nekoč župani turopoljski; te Pavao, sin Petrov, i Nikola, sin Nikolin sa braćom; Stjepan i Ladislav, sinovi Benediktovi a unuci Lukaševi, te Grga, sin Mihaljev s Odre, napokon Petar i Nikola, sinovi Nikolini s Mlake.[2]

Kaptolski izaslanik kanonik Lanceloti izpripovjedi takodjer pred ovim častnim sborom o neuspjehu svoga poslanstva i kako je spomenute jur oporne susjede gradskih posjedah Petrovine i Hrašća pozvao za petnaest danah pred banski sud. Ovu Lancelotovu izjavu službeno dojavi kaptol na 10. lipnja banu Detriku Bubeku znanja i ravnanja radi.[3]

Ročište, kada bi odpornici morali doći pred banski sud, bijaše dan 19. lipnja. Gradsku obćinu zastupaše na tom sudištu njezin punomoćnik Pavao, sin Andrijin; ali pošto od obtuženikah niti jedan došao nije, to odredi ban novi rok i to osminu svetka velike Gospoje.[4]

Za to medjutim vrieme dok tecijaše parnica pretrpi gradska obćina od protivnikah u rečenih priekosavskih posjedih silne štete. Po kazivanju plemićkoga sudca Petra, sina Stjepanova, koga je na gradsku pritužbu odaslala županijska skupština na iztragu, doznalo se, da su Ladislav, sin Valentinov; Pavao sin Petrov; Nikola, sin Novakov i Dioniž sin Petrov s Lomnice, oko svetka Margaretinja poželi i od-

[1] Doc. 379.
[2] Doc. 375.
[3] Doc. 376. 377. 378. 379.
[4] Doc. 380.

vezli silno žito sa zaselka Petrovine i ondje nekoliko gradskih podanikah podasve poplienili; a oko Bartolova svetka, da su pokosili gradske sjenokoše i odvezli sieno, dá i jednu medju uništili. I na drugom gradskom posjedu Hrašću, da su: Grga, Gjuro i Petar, sinovi Martinovi s Orešja s ostalom braćom pokosili ondje gradske sjenokoše a sieno odvezli, te neke podanike grozno iztukli i oplienili.[1]

Pošto tvrdovrati odpornici nedodjoše ni na drugo ročište ili na veliku Gospoju pred banski sud, to im ban odredi treći rok, osminu naime Miholja ili 5. listopad. Na ovom ročištu zatuži najprije gradski punomoćnik Ivan, sin Hermanov, prisutne: Ladislava, sina Valentinova; Pavla, sina Petrova; Nikolu, sina Novakava i Dioniža, sina Petrova s Lomnice, da nisu dozvolili kaptolskomu izaslaniku i kraljevu pristavu da u Petrovini postave nove medje, dočim bi morali znati, da je taj posjed darovao ovoj obćini sam kralj i da je ona uvedena u zakonito uživanje njegovo. Na ovu pritužbu odvrate obtuženi, da su se oni za to protivili tomu, jer bi se tim novim razvodom znatno okrnjio baštinski njihov posjed Lomnica.[2]

Ovoj izjavi slično odgovoriše i drugi prisutni obtuženici: Grga, Gjuro i Petar, sinovi Martinovi, te Pavao i Ivan Žugovići s Orešja, kad ih je zatužio gradski punomoćnik, da su se protivili povjerenstvu, koje je htjelo u gradskom posjedu Hrašću postaviti nove medje, da su to učinili za to, jer bi tim razvodom mnogo zemljišta odpalo od njihove djedovine Orešja, pak pripalo Hrašću.[3]

Prepiruć se tako medjusobno odredi napokon ban, da se prieporne medje još jednom obadju, pa toga radi pismom od 15. listopada zamoli kaptol zagrebački, da opet izabere iz svoje sredine dva člana, koji bi cieli taj razvod rukovodili, jednoga naime, koj bi zastupao tužitelja a drugi obtuženike; a da nebude od nijedne stranke prigovora, to svakoj označi po jednoga zastupnika, koga si kaptol odabere, i to za gradsku obćinu: Mateja il Mihalja, sine Pavlove s Mikulićah; ili Emerika, sina Nikolina sa Nespeše; ili Gjuru, sina Jakobova, il Dioniža, sina Antunova s Moravčah; dočim drugu stranku il obtužene, da zastupa il Pavao, sin Črnkov, il Petar, sin Gjurin, il Andrija, sin Filipov, il Petar sin Nikolin s Turova polja. Rok pako, kada bi imao početi novi taj razvod označi ban osminu svetka Martinja ili 18. studenoga, a bude li od potriebe i sljedeće dane, pak da u prisuću susjedah i medjašnikah i samih stranakah obadju Hrašće i

[1] Doc. 382.
[2] Doc. 383.
[3] Doc. 384.

Petrovinu od medje do medje; pak ako stranke na taj novi razvod pristanu, da svakoj uruče, što je njezino; nepristanu li, da prieporno zemljište il kraljevskom mjerom izmiere, a što se mjeriti nebi dalo, da okom prosude, te po pravdi i duši vriednost mu ocjene, a ob cielom tom razvodu, da ga najkašnje do buduće osmine sv. trih kraljah točno izvjeste.[1]

Prema ovomu banovu pozivu izabra kaptol izmedju se kanonika Ivana Moravčana, da zastupa gradsku obćinu, koj si uze za pristava Pavla, sina Matijina sa Mikulićah; a obtuženikom namieni kanonika Tomu, davši mu za pristava Pavla sina Črnkova s Turovapolja. Na 18. studenoga u prisuću izaslanikah gradske obćine, obtuženikah i susjedah počeše rečeni povjerenici obilaziti medje posjeda Petrovine, koje bijahu s pram Lomnice i to ovim redom: najprije sa zapada od lipova grma do brdašca Goričice a odavde do topolova grma, zatim medju zapadom i sjeverom do potoka Lopatice a iduć tim pravcem prieko Vrtače i Dubrave na zapad do četi i potoka Pešćenjaka, koj protiče ovu čret skrenuv na sjever do Kovačeve lazine i velikoga blata Seminjaka, odatle prieko Lazine i Okruglje mokrice prieko križopuća do Popove mokrice, pa skrenuv malo na iztok išle do Krnišća, a odavde na gajić Lužec, a krozanj prema iztoku na potok Črnec, te tim potokom do mlake a odavde do potoka Mestočinja. Ovako obkotarenu Petrovinu, kad povjerenstvo predati htjede gradskoj obćini uzprotiviše se tomu Ladislav, sin Valentinov, Pavao, sin Petrov, Nikola, sin Novakov i Dioniž, sin Petrov, tvrdeći, da se timi medjami odkida veliki komad njihova posjeda Lomnice.

Obašav Petrovinu, počeše pregledavati one medje posjeda Lomnice u koliko graniče sa zemljami gradske obćine, i to ovako: najprije od topolova panja kod potoka Črnca jednom dolinicom mimo crkve sv. Petra do potoka Lipovčine do Petrovinskoga mlina, te prešav taj potok malo prema jugu skrenuv na iztok pošle na potok Črnec a njim do druma, koj vodi u Kravarsko, te dobrano iduć došle do Mlake, a prešav nju došle do drva prozvana Pogorelec, a odavde dobrano iduć silazile na drum te pale u potok Hramečinje. Obkotarenu ovako Lomnicu, kad je htjelo povjerenstvo uručiti više rečenim obtuženikom, suprotiviše se tomu gradski izaslanici tvrdeć, da bi se tim izgubio veliki diel do tri rali od posjeda Petrovine. Na tom prieporном zemljištu nalazila se zidana crkva sv. Petra pod drvenim krovom, deset kmetah i župni dvor; a to ovako procieniše: samo prieporno zemljište t. j. tri rali, na 9 marakah, crkvu sv. Petra na 25 marakah,

[1] Doc. 383., 384.

svakoga kmeta po marku, a župni dvor na 3 marke, ukupno na 47 marakah. A buduć da niti jedna ni druga stranka o rečenom priepornom zemljištu nije se mogla izkazati izpravami iz kojih bi se točno označiti mogle njezine medje, a opet jedna drugoj nehtjede popustiti, to ih povjerenstvo odputi na banski sud označiv im ročište osminu Bogojavljenja g. 1396.[1]

Doznasmo da uz Petrovinu bijaše povjerenstvu obaći i Hrašće u koliko je ono graničilo sa posjedi Stjepana i Ladislava, sinovah Benediktovih i Grge, sina Mihaljeva s Odre, te Petra i Nikole, sinovah Nikolinih s Mlake. Ob ovom razvodu premda nam nisu poznate nikakove viesti, ipak možemo uztvrditi, da je učinjen bio i da su ovi medjašnici proti tomu prosvjedovali, te toga radi i na banski sud pozvani bili.

O ročištu urečenom na osminu Bogojavljena, doznajemo samo to, da ga je ban Bubek odgodio na osminu svetka Gjurgjeva. Na taj indi dan stojahu pred banskim sudom: gradski punomoćnik Gal, kao tužitelj, a Grga, Gjuro i Petar, sinovi Martinovi s Orešja, te Pavao i Ivan Žugovići kao obtuženi. Ali pošto ni tada nije se medju strankami postić mogao nikakov sporazumak, to ureče ban novo ročište na osminu Miholja.[2]

Isti rok bijaše takodjer stavljen i drugim gradskim protivnikom: Stjepanu i Ladislavu, sinovom Benediktovim i Grgi, sinu Mihaljevu s Odre, pa i tada, kada medju njimi i gradskim punomoćnikom rečenim jur Galom nije došlo do nagode, to privoljom stranakah odredi ban novo ročište na osminu Gjurgjeva g. 1397.[3]

Dok se presuda banskoga stola odgadjala ovako od roka do roka, a to je ne samo medju prućimi strankami bilo svakakih svadjah o medjah već se i gradskoj obćini pojavili za to vrieme novi protivnici. Pripoviedaju listine, da je Želinski kastelan Nikola Heer, po nalogu svoga gospodara i vlastela Ivana, sina bivšega bana Nikole Seća, osvojio Hrašće i Petrovinu a dvanaest gradjanah zarobio. Proti ovakovu nasilju pritužila se gradska obćina pred podbanom i županom zagrebačkim Martinom Držem i županijskim sudom. Da se stvar izvidi, odasla plemićko sudište svoga sučlana sudca Stjepana i Nikolu županijskoga protonotara u Želin na iztragu. Na 30. studenoga 1396. započe iztraga, na kojoj Želinski kastelan prizna, da je on na naročitu zapovjed svoga gospodara prisvojio Hrašće i Petrovinu i

[1] Doc. 385.
[2] Doc. 386.
[3] Doc. 391.

dvanaest gradjanah zatvorio, a nedobije li u brzo novi kakov nalog od svoga gospodara, to će osvojena zemljišta pripojiti gradu Želinu, gradjane pako, da će na svoju odgovornost pridržati u zatvoru.[1]

Medjutim mjesto Detrika Bubeka zasjede bansku stolicu Nikola Gorjanski. Pred ovim novim banom nalazimo u osmini Gjurgjeva 1397. opet Stjepana i Ladislava sinove Benediktove i Grgu sina Mihaljeva s Odre, gdje ih tuži gradski punomoćnik Nikola, sin Petrov, sa Glogovnice, da su povriedili mejaše gradskoga posjeda Hrašća. Ali ni tada, i to radi pomanjkanja dokazah, nije se mogla stvoriti osuda, to privoljom stranakah urečeno bje novo ročište na osminu Miholja i. g.[2]

Da se je tečajem g. 1397 i 1398. odgodjivao ovaj priepor od roka do roka, svjedoči nam pismo bana Nikole Gorjanskoga od 8. svibnja 1399., gdje veli, da je te godine na osminu Gjurgjeva, ili na odredjeni za to rok, došao pred njega gradski punomoćnik literat Stjepan, sin Pavlov, kao tužitelj, a Grga sin Mihaljev s Odre osobno i kao zastupnik Stjepana i Ladislava, sinovah Benediktovih, kao obtuženikah, glede posjedovnih mejašah Hrašća; pa kada se ni na tom ročištu nemogoše sporazumjeti, da im je osminu Miholja odredio za novo ročište; a buduć da i na tom ročištu neuplatiše obtuženici četiri dvostruke marke sudbene globe, da u budućem odredjenom im ročištu istu svotu, ali dvostruko podmiriti budu dužni.[3]

Iste godine 1399. osmieliše se i vlastelini susedgradski: Lovro i Nikola, sinovi Nikole Totha, i brat im Krsto, prepozit Glogovnički, te Stjepan sin Lovrin i Ladislav sin Nikolin, pak silovitom rukom nasrnuše na gradske posjede Petrovinu, Hrašće i Žiljakovinu i posvojivši ih pobraše sav njihov prirod i zagospodariše njimi. Proti ovomu nasilju i otimačini i zaposjednuću gradskih ovih posjedah uloži punomoćnik gradske obćine literat Stjepan, sin Pavlov, na 26. lipnja i. g. na županijskoj skupštini, koju sazva podban i župan zagrebački Ivan, sin Antimov, u ime svekolikoga gradjanstva javni prosvjed.[4]

I tako svršetkom XIV. vieka ne samo, da si nije gradska obćina izvojevala mirni užitak Hrašća i Petrovine, već joj se pojavio novi i pogibeljan takmac, s kojim se u budućem vieku boriti morala.

Osim spomenutih posjedah, koje je u XIII i XIV. vieku gradska obćina dostala kao krunske darove, ona je, kad joj se sgoda pružila,

[1] Doc. 392.
[2] Doc. 407.
Doc. 413.
[4] Doc. 414.

kupovala i pojedina zemljišta. U listini od 8. svibnja 1322. javlja gradski sudac Kurša, da je gradska obćina za jedanaest marakah banskih dinarah kupila od Ivana i Petra, sinovah Marka Oslopeća, polovinu otoka Mortunova i ostala neka zemljišta medju Savom i Savicom, i da je toj prodaji privoljela njihova mati Katrea i sestra im Margareta, žena crvenoga Matije.[1]

Šume. Spomenusmo, da je Bela IV. povisiv g. 1242. ovu obćinu na slobodan kr. grad darovao istoj omašan diel šume u gori Medvednici, no pošto bijaše ta šuma svojina lih obćinska, to se samo za gradsku porabu drva u njoj sjekla, dočim pojedinci moradijahu za skup novac nabavljati ih od kojekuda. Da se ovoj nevolji doskoči, utekoše se gradjani g. 1258. kralju Beli IV. moleći ga, da im udieli kakovu šumu, gdje bi sjekli drvo za gorivo. Kralj uvaživ molbu naloži banu Stjepanu Baboniću, da im odredi koje šumovito krunsko dobro, a on im označi Sviblje.[2] I Belin nasliednik Ladislav IV. da nagradi gradjane za one žrtve koje mu doprinesoše kad je ratovao s Otokarom kraljem českim, poklonio je gradskoj obćini Kobiljak sa ondješnjom šumom.[3] I po ostalih gradskih posjedih bilo je omanjih šumah (lužec, gaj) čijih lesom razpolagalo je gradsko vieće.

Rieke i potoci. Na koliko je gradska obćina graničila sa riekom Savom i njezinim rukavom Savicom, u toliko je uživala pravo ribolova, koje se svake godine iznajmljivalo zagrebačkim ribarom; no prihod prevoza kraljeva broda pobirao se za krunu.

Što se potokah tiče, prem je u obsjegu gradskoga territorija proticalo više potočićah, to je ipak za nju najvažniji bio potok:

Cirkvenik ili Medvešćak. Prvobitni naziv, koj se spominje jošte polovinom XIV. vieka, bio mu Cirkvenik il Cirkvenica, a istom prema svršetku toga vieka počima se upotrebljivati ovaj potonji, koj mu je bez dvojbe nastao radi njegova izvora u zagrebačkoj gori Medvednici, kojim ju imenom nazivlju listine XIII. i XIV. vieka. Odkale pako nastalo ime Cirkvenica, to bismo samo nagadjati mogli i to ili što dieli posjede stolne crkve od gradskoga territorija ili pako, što je nekoč proticao uz župnu crkvu prastaroga Zagreba.

Gradska obćina bijaše vlastnicom samo desne obale, dočim lieva bijaše kaptolska. Ovaj se potok izpod Okrugljaka dieli u dva kraka, jedan naravski, koj spojen sa potokom Gračanicom protiče kroz Zagreb, koga dielio za tada u dvie jurisdikcije: gradsku i kaptolsku; a drugi učinjen čovječjom rukom, da se na njemu podignu mlinovi.

[1] Doc. 118.
[2] Doc. 36.
[3] Doc. 60.

I o potoku Cirkveniku il Medvešćaku bilo je velikih prieporah medju obćinom gradskom i kaptolom zagrebačkim. One iste godine (1343.), kada je pred kraljevim tovarnikom Tomom kaptol podignuo parnicu proti gradskoj obćini radi posjeda Sviblja, utužio ju ujedno i glede potoka Cirkvenika, rekavši, da je gradska obćina pod svojim gradom, ali na vlastitom tlu, izkopala prokop, kojim provaljuje bujica, koja oštetuje kaptolsko zemljište. Ovaj se priepor ujedno s onim o Sviblju odgadjao uz razna ročišta sve do sredine korizme g. 1346. kada su na tovarničkom sudu dva gradska izaslanika sudac Nikolet i zlatar Jakša na podlozi privilegija Bele IV. od g. 1266. dokazali, da je pomenuti prokop ili struga i zemljišta, koja se prigodom bujice poplavljuju, upravo na gradskom tlu, pa toga radi i tovarnik i cielo sudište dosudi pravo gradskoj obćini. [1]

Borba o potoku Cirkveniku i o pravu gradjenja mlinovah konačno se svršila istom g. 1392. kad na 12. svibnja stvori kaptol sa gradskom obćinom glede toga potoka sljedeći zaključak, tako: da potoku Cirkveniku, kao glavnoj medji, koja dieli obe jurisdikcije, počima medja kod vrta zagrebačkih Dominikanah (danas Zavrtnica sirotištna) i to medju vrtovi župnika sv. Emerika ili ondje, gdje Cirkvenik skreće u dominikanski vrt, odavde dalje uz potok do zdenca Manduševca, a odavde istim potokom starim njegovim koritom dolazi do dvih zemnih humkah, na kojih su kamena obilježja; a ti humci su na potočnom prierovu izpod kaptolske kule ili Popova turna. Od prve medje pa do ovdje, iztočna je obala kaptolska, a zapadna gradska. Na tom prostoru t. j. od vrta dominikanskoga do ovdje, neće smjeti ni kaptol ni gradska obćina graditi ikakovih mlinah, kojim bi kolesa voda okretala, jedino mlinovi samostana cistercitskoga, koji su i sada ondje, da ostanu i na dalje. Odadere li tečajem vremena Cirkvenik obale, to je kaptol dužan učvrstiti svoju obalu, a gradska obćina svoju. Od rečenih dvih zemnih humkah pak sve do mlina sinovah Čuporovih (danas mlin do novoveškoga groblja), iztočna je obala kaptolska, a zapadna gradska, te je tuj samo kaptol vlastan graditi mline i vodu na nje dovoditi, ne pako gradska obćina. Od mlina sinovah Čuporovih ide medja uz potok sve do zdenca u Gračanih, a na tom prostoru i to na zapadnoj obali samo je gradjanom prosto dizati mlinove i prokopom vodu na nje dovoditi, ne pako kaptolu; ali da mlin župne novoveške crkve, koj od starine ondje stoji, ostane i na dalje istoj netaknut. [2]

[1] Pag. 445—452.
[2] Doc. 362.

Močvare kao gradsko vlastničtvo spominje već zlatna bulla Bele IV., a tih bijaše dosta, nu najviše sterale se one medju posjedom Gremlom (Kustošija) i riekom Savom. Od tih močvarah nije gradska obćina nikakove koristi crpila, osim što je sjekla rakitje za svoju porabu; no ljubiteljem lova bijahu one donjekle koristne i to radi divljih patakah i gusakah, koje se u njih gniezdile.

Gradjanstvo i uprava gradska.

Akoprem je grąd Zagreb slovio kao glavni grad kraljevine Hrvatske, to ipak sredovječno žiteljstvo njegovo nebijaše skroz i skroz slavensko, već bilo tuj i stanovnikah drugih narodnostih, koje je što nevolja što želja za sigurnim životom iz raznih krajevah sniela bila medju zidine njegove. A nije ni čudo. Vremena bijahu burna, nesigurna, silovitost boljarah nije znala za stegu, te je valjalo tražiti slobodno utočište, a za ono doba nije bilo boljega do zidinah slobodnoga kraljevskoga grada. Po tom dakle uz prve naseljenike Hrvate, nalazimo na tom brdu obiteljih njemačkih, talijanskih, i ugarskih, koje su ovamo došle i ostale bilo radi obrta il trgovine bilo s drugih razlogah.

Najveću većinu žiteljstva sačinjavahu ipak Hrvati, koji su i prvi naselili to brdo. U njihovih rukuh bijaše skoro sav obrt, oni su u gradskoj upravi imali glavnu rieč, njihovi gradski zastupnici spominju se vazda na prvom mjestu. Uz Hrvate naseliše se Talijani, došavši iz pokrajinah mletačkih, koje su tadanji žitelji zvali Benečani, a bili su ponajviše trgovci prekomorskih prirodninah, te zlatari i srebernari; a obitavahu najviše u benetačkoj il mletačkoj ulici. Uz Talijane nalazimo i Niemce, koji su se smjestili u njemačkoj il šoštarskoj ulici, pa sudeć prema tomu bavili se najviše postolarstvom. Napokon spominju se i Ugrini, al pod tim nerazumijevaju se samo Magjari, već i svaki drugi došljak iz Ugarske.

Dakako da se ovi spomenici nebave popisom gradjanah, niti su sudbeni zapisnici. da bi pružati mogli točan omjer, koja da je narodnost prema drugoj pretežnijom bila. Da si donjekle bar i to pitanje rješimo, proučit nam je kletvu biskupa Ivana Albena, [1] kojom je početkom g. 1397 udario ovu gradsku obćinu. Ali i ovdje žaliboże na riedkih samo mjestih spominje se uz krstno ime i pridjevak, već se ponajviše dodaje krstnomu imenu izobćenika il krstno ime njegova otca il zanat. koj je tjerao. U toj indi kletvi nalazimo od slavenske

[1] Doc. 397.

narodnosti ova imena: Balavac, Blančić, Boleč, Božo, Črnec, Čunko, Dražić, Gračin, Grdak, Halić, Hudiden, Hudstić, Jančec, Kavčić, Krival, Krivolok, Kuško, Levak, Lipovčak, Milišić, Mučić, Pazar, Petrić, Plavdić, Popović, Sedina, Smetana, Suhadel, Šarantović, Šćitarić, Šišaković, Škornić, Tolsti (tusti), Turjanec, Vlković, Zagorc, Zima, Železni, Živan. Od njemačke pako: Niklin, Kraft, Mahen, dakako da ih je i više bilo, što bi nagadjali sa pripisa „sutor" (postolar), tim bo zanatom najviše bavili se Njemci, al kad nemaju pridjevka, nemožemo ih u obzir uzeti. Od talijanske: Kun i Rogerio dva Florentina, te Bole i Falimelo; a napokon od ugarske veli se naročito za Gala i Petra, da su Ugri, a mi bismo jošte k ovim pridali pridjevke: Byharvar, Hozaroš, Vazaš.

Prema tomu indi omjeru ostale narodnosti prema slavenskoj kao da i izčezavaju.

Gradjanom mogaše postati samo kućevlastnik, ako li je jednu bar godinu kao takov neporočan proživio u gradskoj obćini. Za gradjanstvo molilo se ustmeno il pismeno, a gradsko je vieće podieljivalo gradjansko pravo. Tko je postao gradjanom, platio bi u to ime neku pristojbu u gradsku blagajnu.

Na temelju zlatne bulle gradjani samo imali su pravo birati sudca il skinuti ga; oni bijahu oprošteni od vojničtva, neplaćahu mitnice po cieloj kraljevini, podpadahu samo pod gradskoga sudca, a ne pod kojega drugoga; pa gradjan ako i nije imao odvietka, mogao je na samrtnom času imovinom svojom po volji razpolagati, a napokon bio li gradjan u Ugarskoj il Hrvatskoj od razbojnikah il lupežah orobljen, to vlastnik onoga mjesta bio je dužan il da zlotvora preda, il da sam štetu odšteti.[1] Gradjani takodjer zvani bijahu u županijske skupštine, tako g. 1327 na 30. ožujka prisustvuju: Marko i Andriol gradjani zagrebački županijskoj skupštini, u kojoj se medju ostalimi potvrdila zamjena Petrovacah, posjeda gospodje Sreberne, sa Hrastjem, posjedom kanonika Dioniža.[2]

Gradska uprava. Gradsko zastupstvo sa sudcem na čelu upravljalo je gradskom obćinom, no po nalogu same obćine, pa se s toga u važnijih slučajevih, bilo to glede stvaranja novih zakonah il promjene postojećih, bilo stvarih tičućih se gradske imovine il obrane itd. tražilo mnienje i privolja svih gradjanah; a tada istom gradsko je zastupstvo proizvadjalo takov zakon il odluku cjelokupnoga gradjanstva.

Prema tomu pripadahu gradskoj obćini t. j. u njezinu blagajnu il imovinu, sudbene globe, pobrani porez, nenasljedne baštine, nepo-

[1] Doc. 18. 49.
[2] Doc. 137.

sjednuta zemljišta, zaostali porez. Obćina primala je pojedine za gradjane i njezinom samo privoljom, ako su počinili kakov zločin, bijahu izagnani. Gradsko pako zastupstvo vršilo je pravo policije i sudstva, stvaralo potrebite zakone i predlagalo obćini, brinulo se o gruntovnici, imutku, obrani, zdravlju i sjegurnosti obćinarah, razporezivalo porez, i bdilo nad obrtom i da se gradska privilegija poštivaju.

Gradsko zastupstvo sastojalo je iz sudca (judex), prisežnikah (iurati) i zastupnikah (consiliarii), to bijaše tako zvani nutarnji magistrat. U koliko nam je poznato iz gradskih zapisnikah XIV. vieka prisežnikah bijaše osam a zastupnikah dvadeset, dakle ukupno sa sudcem dvadeset i devet osobah. Kako se u to doba gradsko žiteljstvo na zagrebačkom Gradcu dielilo u četiri narodnosti: hrvatsku, njemačku, talijansku i ugarsku, tako si i svaka slala u gradsko zastupstvo po dva prisežnika i pet zastupnikah. Na onodobnih gradskih izpravah stavlja se na prvo mjesto ime sudčevo, a za njim imena prisežnikah, dočim se zastupnici nespominju poimence već ukupnim nazivom zastupnici (consiliarii).

Izbor gradskoga sudca. Na podlozi zlatne bulle uživahu samo gradjani neporočna života pravo birati si sudca, veli se bo ondje: „Gradjani pako mogu si svake godine po volji birati sudca koga im drago i nam ga predložiti (za potvrdu); a mogu ga i svake godine promieniti po volji“.[1] A i sudac na temelju iste bulle morao je takodjer biti neporočan, jer „onaj, komu bi se očito dokazalo, da je klevetnik, il da je krivo svjedočio, nesmije se više ni za sudca, ni za prisjednika ni za zastupnika izabrati“.[2]

Izbor sudca obavljao se na Blaževo (3. veljače), i to ili u gradskoj viećnici (gdje stoji danas kazalište) ili pred njom na trgu sv. Marka. Glasovalo se svakako ustmeno, nu neznamo je li poimence il uzklikom. U isti dan birahu se prisežnici i zastupnici.

Izbor gradskoga sudca prijavio se odmah kralju, radi potvrde, a kad ona stigla, tada istom mogao je novi sudac u ime prisežnikah i zastupnikah pred gradjanstvom u crkvi sv. Marka na oltaru sv. križa priseći, da će zakone, koje su njihovi predšastnici stvorili i odredili, bili oni sadržaja kakova mu drago i kojega mu drago točno obdržavati i da će bditi, da ih nitko nebude vriedjao. Poslie prisege predaše novomu sudcu žezlo, kao znak vlasti i gradske ključe.

Naslov gradskomu sudcu u razno doba razno se i davao, najobičnije dolazi pod imenom sudca (judex), no ima slučajevah, gdje ga

[1] Doc. 18. 49.
[2] Doc. 49.

zvali i **občinskim starješinom** (maior villae), u jednoj listini Bele IV. daje mu se naslov **načelnik** (potestas), a kadkada dolazi i pod imenom **vesnika** (villicus), nu ovaj potonji seoski naziv u brzo izčeznu, čim se gradu povisio ugled.

Za sudce nisu birali samo gradjane, već i plemiće ako su imali svoju kuću u gradu i dostali se gradjanstva.

Pravo izbora svoga sudca čuvali su gradjani kao oko u glavi, jer kada je Bela IV. pokušao malo po malo to pravo prenesti na krunu imenovavši naime g. 1266. kneza Arčina gradskim sudcem, to se takovu neopravdanu postupku oprla ciela občina, našto Bela IV. opozove naimenovanje Arčinovo, prepustiv gradjanom, da si po volji biraju sudca. [1] I u ono doba, kad su Anžovinci zasjeli na ugarski i hrvatski priestol, zahtjevahu i od njih gradjani zagrebački, da im se pravo biranja sudca i vlastitoga sudstva neoskvrnjeno ostavi, kako im to i zajamčio g. 1325. Karlo Roberto posebnom poveljom.

Gradski dakle sudac sa prisežnici i zastupnici sačinjavahu upravu gradsku, a osobito pako u njihovih rukuh bijaše sudstvo.

Ali osim toga suda bijaše u ovoj občini jošte jedno

Vrhovno sudište (antiqui iudices, iudicium antiquorum iudicum.) U koliko nam je poznato birali su gradjani svake godine drugu osobu za gradskoga sudca, pa se tako tečajem više godinah nabrao priličan broj izsluženih sudacah, a ti sačinjavahu vrhovno sudište, na koje bi prizivali svi oni, koji nebijahu zadovoljni osudom gradskoga zastupstva, to bijaše dakle drugi priziv (secunda instantia); a tko se ni sudom toga sudišta zadovoljio nije, mogao je prizvati jošte na kraljeva tovarnika, dapače ako bi tko mimoišav sudište izsluženih sudacah prizvao odmah na tovarnika, to bi ga taj odputio na stare sudce, kako je to godine 1380. učinio tovarnik Temlin u parnici medju Mihaljem, sinom Ortholfovim i bivšim sudcem Jakobom Bole. [3]

Gradsko činovničtvo. Osim sudca, prisežnikah i zastupnikah, koji badava službovahu, bilo je i drugih gradskih plaćenih činovnikah, u čijih rukuh bijaše il obrana i sigurnost gradska, il rukovodjenje imutka i sudbenih spisah, a medju timi ide prvo mjesto **gradskoga kapetana** (capitaneus castri), čija dužnost bijaše nadzirati gradsku tvrdju, brinuti se za strieljivo i obranbene sprave, nadzirati čuvare i braniti tvrdju za vrieme njezine obsade. Gradsko kapetanstvo podieljivalo se odličnim osobam, jer nalazimo medju njimi n. pr. g.

[1] Doc. 48.
[2] Doc. 130.
[3] Doc. 304.

1376 plemića Renolda, sina nekadanjega medvedgradskoga kastelana Renolda, a zakupnika dominikanskoga posjeda Blizne [1]; a sljedeće pako godine (1377) Pavla, sina nekadanjega bana Stjepana Starčkoga, koj, kao takov, pred kaptolom zagrebačkim, spremajuć se sa više rečenim Renoldom na vojnu proti Turkom oporučuje svoju bogatu imovinu crkvam i redovnim zavodom.[2] Za kapetanom sliedio je kastelan ili porkolab (castellanus arcis), a taj je pazio i uredjivao gradsku stražu i bdio, da se noćju u propisano doba gradska vrata zatvaraju a jutrom otvaraju, njegova bijaše dužnost paziti i na to da li noćju stražari obilaze gradom. U porkolaba čuvali se i ključi od tamnicah. Ovomu podčinjen bijaše nadzornik stražah (custos vigiliarum), koj je zapovjedao noćnom i dnevnom stražom. Stražar zvao se u ono doba „orožnik". Napokon spomenuti nam valja i prezivača (preco), koj je javljao gradskim stanovnikom razne odredbe i obznane poglavarstva, počimajuć oglašivanje formulom: „daje se na znanje", noćobdiju (vigilator), koj, kako se zvonom loteršćakom (campana latrunculorum) zazvonilo i znak dao da se gradska vrata zatvoriti moraju, poče noseć na ramenu halabardu obilaziti gradske ulice prozivajuć svaku noćnu uru i opominjuć gradjane, da bdiju na vatru. Gradski imutak kao: porez i pijacovinu ućerivali su porezovnici (tributarius) a nad njimi bio je glavni porezovnik i ujedno blagajnik (conductor et comes proventuum), koj je u posebnoj knjizi imao popis svih kućevlastnikah i stanarah, pa svakomu upisao koliko mora poreza platiti, koliko ga uplatio i koliko jošte duguje.

Vrlo odlična bijaše služba gradskoga bilježnika (notarius), za nju bo zahtjevalo se znanje latinskoga jezika, koj bijaše tada službenim i poznavanje domaćih zakonah i naredbah. Gradski notari zastupahu takodjer obćinu u njezinih parnicah, dà i kod same krune. Tako n. pr. u onoj parnici, koja se zapodjela g. 1321 medju gradskom obćinom i kaptolom zagrebačkim glede novih daćah, zastupao je na županijskoj skupštini notar Tomo gradsku obćinu [3]; a godine 1324 nalazimo istoga Tomu u kralja Karla Roberta, gdje ga moli, da potvrdi obćini one sloboštine, koje joj udielio Bela IV.[4]

Notara bijahu po dva, po tri, i to jedan glavni (principalis notarius), a ostali podredjeni. Dužnost notareva bijaše bilježiti sudbene odluke, voditi gruntovnicu i sastavljati gradske izprave. Kolika bijaše

[1] Doc. 263.
[2] Doc. 278.
[3] Doc. 115.
[4] Doc. 128.

mu plaća, neznamo, ali od pobrane gradske. vinske. i žitne desetine stoti dio pripadao je notaru.[1]

Gradski pečat (sigillum civitatis, sigillum communis) za gradske povelje, izprave il pozivnice, bijaše on jedini biljeg vjerovnosti, tada bo nije sudac pismo svojom rukom podpisivao, dosta je bilo, ako li je na njemu udaren bio gradski pečat; vriedio je indi isto, što i vlastoručni podpis, za to ga je sudac imao uviek uza se, a pošav kamo na kratko vrieme, ponio bi ga sobom. Obezčašćenje gradskoga pečata, kao biljega vlasti ciele obćine, kaznilo se novčanom globom.

Na starom pečatu ove gradske obćine razabiremo tri kule, i to dvie pobočne jednake, dočim je srednja viša i širja, a sve tri stoje na obzidanom briegu. Kraj pobočnih kulah i to s ljeve strane stoji polumjesec a s desne danica, na rubu samoga pečata na okolo jest nadpis: ✠ S · COMVNI · DE · MONTE · GRACI, t. j. sigillum communitatis de monte Graci. Taj pečat il je bio utišnjen na samo izpravu, ili je na svilenoj ili konopljenoj vrpci, kojom bijaše prešivena, visio utisnut ponajviše u čisti pčelinji vosak.

Na tom gradskom pečatu u srednjem vieku, u koliko znamo, dva puta bijahu učinjene neke al neznatne promjene i to prvi put g. 1384, kada je Pavao literat izdao pod gradskim pečatom patvorene gruntovne izprave. O tom pripovieda nam sudac Miklin g. 1384. ovako: buduć da je velika zloba zavladala, s koje bi mogla nastati velika pogibelj i nepravda za posjedna prava u ovom gradu i njegovom vladanju, pak da se tomu zlu doskoči, da je dao suglasno sa obćinom gradski pečatnik na nekih mjestih preinačiti, te odredjuje, da sva pisma i izprave, koje se protežu na posjede, bila ona izdana prije njegova sudčevanja ili pod njim, a nisu potvrdjena tim novim preinačenim gradskim pečatom, da neimaju nikakove vriednosti, pak se nalaže gradskomu obćinstvu, neka tečajem dvih godinah dade upisati svoje posjede u gradsku knjigu, a pisma i izprave tičuće se posjedah, da novim gradskim pečatom podpečatiti dade. Drugi put bijaše gradski pečat opet nešto preinačen g. 1397 i to usljed sljedeće sgode. Rečene naime godine pozove kastelan medvedgradski Stjepan Viruš gradskoga sudca Ivana, prozvanoga Božo, i neke njegove sudruge na 18. rujna na objed u Medvedgrad. Kada su indi na pomenuti dan došli onamo, kastelan ih liepo dočeka i ugosti; al kada od stola ustadoše, dade ih pohvatati i svezati, otevši im svu imovinu, koju su uza se imali, a naročito sudcu uze gradski pečat, pa ih napokon onako svezane baci u tamnicu, iz koje ih pusti istom nakon

[1] Pag. 146.

osam danah. Dok su oni tamnovali, izdavao je medvedgradski kastelan pod zagrebačkim gradskim pečatom kojekakova pisma i izprave, pa kada je utamničenike i izpustio ipak nepovrati sudcu gradski pečat, već si ga sasvim usvoji. Zato bijaše prinuždeno gradsko poglavarstvo dati rezati nov pečatnik i proglasiti ništetnimi i bezkriepostnimi sva pisma i izprave, koja su izdana bila prije, nego li je pečat otet bio, ili budu izdana kašnje, pak su tim otetim pečatom podpečaćena.[1]

Bez dvojbe je gradskoj obćini podieljen pečat i grb sa tri tornja, te mladim mjesecom i danicom tada već, kada je Bela IV. povisio ju na slobodni kraljevski grad.

Službeni jezik kojim se osude bilježile, il izprave izdavale il gruntovnica vodila il dopisivalo sa krunom il oblastmi, bijaše dakako jezik latinski, ali na sudu sa strankami rabio se slavenski jezik (materna lingua), tako, da bi stranci latinsku izpravu pročitav ju najprije u izvorniku protumačili materinskim jezikom, kako se to spominje u listini, gdje su nekomu Črnetu, u parnici glede posjeda Otoka na Savi, protumačili latinsku izpravu materinjim jezikom, pa on uvjeriv se da ga nepravedno uživa, odstupio ga cistercitskomu samostanu.[2] Razumjeva se samo po sebi, da što se javno oglasivalo, oglasivalo se slavenski.

Progovoriv tako o magistratu i gradskom činovničtvu, pripoviedati ću o samoj upravi i sudstvu, koje je pripadalo gradskomu zastupstvu.

U cielom zastupstvu najvažnija bijaše osoba gradskoga sudca, on bo bijaše reprezentant ne samo poglavarstva već i ciele obćine, pa i toga radi svaka tužba morala se podnesti gradskomu sudcu. Dà slovom zlatne bulle nalaže se, da svatko, koj bi mimoišav gradski sud, pozivao pred kralja gradjana ili gradjane, to mjesto njih da ide ovamo samo gradski sudac, ali na trošak tužiteljev, za to, jer ga je trudio, mimoišav gradski sud.[3] Ista bulla nalaže takodjer, da tko bi bio nezadovoljan osudom sudčevom, pa i odsudom gradskoga vieća te prizvao na kralja, to neka samo sudac ide na kraljevski sud, ali to pozivanje na kraljev sud, da bude samo uz kraljevo pismo. Ovo pravo potvrdi gradskoj obćini i kralj Karlo Roberto g. 1329.[4]; dapače sin mu Ljudevit g. 1376, naročito prepovie, da ni bani ni pod-

[1] Doc. 408.
[2] Doc. 93.
[3] Doc. 18.
[4] Doc. 150.

bani nisu vlastni pozivati gradske sudce pred kraljevski sud, već samo kraljev tovarnik.[1]

Zadnje desetine XIV vieka, počeo se ban Detrik Bubek mješati u gradsku upravu, a naročito u sudstvo. Gradsko zastupstvo radi te povriede gradskoga prava prituži se kralju Sigismundu, a on g. 1391 posebnim pismom strogo zaprieti i tadanjemu banu i svim njegovim nasljednikom, da se okane suditi gradjanom, jer da je to vlastan jedini samo kralj il njegov tovarnik.[2] Ovako isto odredi iste godine i kraljica Marija.[3]

Pred bane u obće nije se iznosila na sud nijedna gradska tužba, pa i onaj čin, kada je g. 1257. u parbi gradske obćine sa arcidjakonom Petrom poradi trih mlinah, ban Stjepan izrekao svoje mnienje, nu za to bijaše jedno ovlašten od kralja, a drugo banov se predlog nije smatrao mjerodavnim, dok ga nije sam kralj potvrdio.[4] Jedan jedini put i to g. 1321. u parbi gradske obćine sa kaptolom radi filjaršćine sudilo se ovoj obćini izvan kraljeva suda, ali tada je sudio hrvatski sabor, koga je na naročitu kraljevu zapovjed sazvao u Zagreb ban Ivan Baboneg.[5]

Ali bilo je i slučajevah, da je mjesto gradskoga sudca išao pred kralja ili tovarnika njegov punomoćnik, da zastupa i sudca i cieli magistrat, pa se i njemu kao zastupniku gradske uprave davala i velika počast. Godine naime 1380. zatužio je pred tovarnikom Tomom neki trgovac Reiner gradskoga sudca Jakoba Bolju, da mu nije htio izreći osude u dugovnoj parnici sa Jakobom Vasašem. Gradskoga sudca zastupao je na tovarničkom sudu neki Filip, sin Mavrov, koj je tužitelju odgovorio, da je sudac Jakob u istinu htio izreći osude u prilog tužitelju, ali da on nije htio čekati na nju. A pošto je na tu izjavu Reiner nekoliko uvriedljivih riečih rekao Filipu, to ga tovarnik radi te uvriede odsudio na globu šest marakah.[6]

Gradskoga sudca i zastupstva prva bijaše zadaća bditi na gradska privilegija, osobito na glavni ili Belin privilegij zlatnu bullu, naročito od g. 1266. Pošto se radi čestih parnicah i često morao pomenuti privilegij koje kamo nositi, pak i lasno bi se mogao izgubiti, trebalo ga imati u uvjerovljenih prepisih. U koliko nam ovi spomenici o tom pričaju, god. 1318. zamoliše dva gradska sudca zagrebački

[1] Doc. 261.
[2] Doc. 347.
[3] Doc. 354.
[4] Doc. 32.
[5] Doc. 115.
[6] Doc. 289.

kaptol, kao vjerodostojno mjesto, da im rečeni privilegij pod svojim pečatom prepiše.[1] Sljedeće odmah godine posla gradsko zastupstvo gradjana Lambina pred kralja Karla Roberta, da ga zamoli za ovjerovljeni prepis Belina privilegija.[2] Godine pako 1322 zamoli opet gradsko zastupstvo istoga kralja, da mu izda pod kraljevski pečat vjeran prepis pomenuta privilegija.[3] I godine 1329 dolazi gradski sudac Lambin sa zastupnici Markom, Frankom i Mikulom pred zagrebački kaptol i mole ga, da im uz svoj vjerodostojni pečat izda u novom prepisu rečeni Belin privilegij.[4] Kada je svršetkom lipnja g. 1345. kralj Ljudevit boravio u taboru kod Gjurgjevca, odasla gradsko zastupstvo onamo sudca Stjepana sa gradjani Mikićem i Nikolom, da ga zamole, da im blagohotno Belin privilegij potvrditi i prepisati izvoli.[5] Napokon g. 1359. gradski sudac Petar, sin Ligerijev, moli u ime ciele občine istoga kralja, da im pomenuti privilegij iznovice potvrdi i u novom prepisu podkriepljenom kraljevskim pečatom izdade[6] — Šest putah indi u XIV. vieku, dalo je gradsko zastupstvo taj glavni svoj privilegij u vjerodostojnih prepisih prepisati dati.

Ali osim toga privilegija imala je občina i drugih važnih za se povlasticah i pisamah, koje je trebala imati u više prepisah, da se tako lasno neizgube. Za ovu občinu važna bijaše darovnica posjeda Kobiljaka darovana istoj od kralja Ladislava Kumana, kao i listina bana Stjepana, koj je istu občinu uveo u taj novi zakoniti posjed, pa toga radi gradski sudac knez Mihaljo zamoli g. 1317 Karla Roberta, da istu darovnicu, kao i sva ostala na nju odnoseća se pisma potvrdi i iznovice prepisati dade.[7]

Ne malo bijaše važan i onaj privilegij Bele IV. od god. 1267, kojim se ovogradski gradjani oslobadjaju od plaćanja svih mitnicah i tridesetnice za robu, kojom bi trgovali po zemljah ugarske krune. I ovaj privilegij dade si zastupstvo prepisati u kaptola stolnobiogradskoga, odaslav onamo g. 1329 svoga sudca Marka i zlatara Mikulu.[8]

Ovomu privilegiju sličan je i onaj bana Mikića od g. 1333, kojim se gradjani zagrebački oslobadjaju od plaćanja prida državnoj blagajni (a lucro camerae) za svaku trgovinu; i od ove povlastice

[1] Doc. 109.
[2] Doc. 110.
[3] Doc. 124.
[4] Doc. 151.
[5] Doc. 200.
[6] ...c. 241.
[7] ... 107.
[8] ... 152.

izhodio je g. 1352. gradski sudac Marko, sin Ligerijev, u bana Stjepana i novu potvrdu i nov prepis.[1]

Gradsko se zastupstvo u ime obćine borilo i parbilo za sva gradska prava i posjede, kada im ih tko okrnjiti il oteti nastojao. Da iznovice nepobrajam sve one parbe, koje je gradsko zastupstvo vodilo za gradska prava i posjede, o kojih obširno govorih u naslovu: „gradski posjedi i borba za nje“, i o kojih biti će malo niže govora u borbi za „pijacovinu“, ovdje ću samo spomenuti, da je g. 1259. neki trgovac Perin, na podlozi nekakova pisma posvojiti htio dvie rali zemljišta pokojnoga Ambrozina, proti tomu oprie se gradsko zastupstvo i pred kraljem Belom IV. dokaza na temelju zlatne bulle, da se Ambrozinine zemlje nalaze unutar medjah gradske obćine, te da se izvlastiti nemogu. Uvidiv kralj, da je pravedan zahtjev gradskoga zastupstva, dosudi mu pomenute dvie rali.[2]

Kako se znade za našu su kraljevinu kovali banovi poseban novac, koj je po njoj kolao; no kada je g. 1364. kralj Ljudevit htio ovamo staviti u tečaj ugarski novac, čije srebro nebijaše toliko vriedno koliko srebro domaćega novca, to se proti toj štetnoj novotariji uz domaće plemstvo oprlo i gradsko zastupstvo, te Ljudevit bijaše prisiljen odustati od svoje nakane.[3]

Godine 1384 nastojala je kraljica Marija, da se za svekolike zemlje Stjepanove krune uvede jednaki novac, a taj bi se i u Zagrebu takodjer kovati morao, toga radi obznani to gradskomu zastupstvu, zamolivši ga, da novčarom i njihovim pomoćnikom ide na ruku riečju i činom.[4]

Gradskoga zastupstva bijaše takodjer dužnost bditi o imovinskoj sjegurnosti svojih sugradjanah, kako nam ljepo dokazuje onaj ugovor sklopljen medju Dujmom i Bartolomejem knezovi krčkimi i modruškimi s jedne, te sudcem Franjom i cielim zastupstvom s druge strane, gdje se medjusobno obvezuju, da nijedan vierovnik od njih nemože nikojega dužnika ni stvarih njegovih zaplieniti za tudji dug, dok se prije neposavjetuje sa sudcem; i da se ni jedan gradjan nesmije zatvoriti radi neizplaćena duga, no posjed dužnikov, da se slobodno proda; pa ako se i tada sav dug podmiriti nebi mogao, to se tudji posjed nikako zaplieniti nesmije.[5]

[1] Doc. 226.
[2] Doc. 38.
[3] Doc. 246.
[4] Doc. 320.
[5] Doc. 444.

Gradskomu se zastupstvu prijaviti morala svaka imovinska promjena učinjena bilo kupnjom, bilo zamjenom ili darom, dà ono je samo uvodilo novoga posjednika u njegov posjed i izdavalo mu pismenu potvrdu. Kada je g. 1288. ban Stjepan poklonio knezu Gilionu za vierne službe svoju palaču, koja bijaše u ovoj gradskoj obćini, i kada je malo za tim Pavao, sin istoga Stjepana bana, sada svoju, a netom Hoduševu palaču zamjenio sa rečenim Gilionom za neke njegove posjede, to se za jedno i drugo tražilo u gradskoga zastupstva, da uvede Giliona u posjed i taj uvod, da mu pismeno potvrdi.[1]

Godine 1387 javlja gradsko zastupstvo, da su se neke gruntovne izprave Klare, žene Zakarijine, koje je isto zastupstvo držalo u pohrani, slučajno izgubile, to da joj ovim pismom priznaje, da su oni posjedi, kako su upisani u izgubljenih izpravah, doista pravo njezino vlastničtvo.[2]

U područje gradskoga zastupstva spadalo je potvrdjivati i najamne ugovore. Kada su naime zagrebački Dominikani troja svoja trsja nalazeća se u ovoj gradskoj obćini nekojim gradjanom dali u najam, zaprosiše gradsko zastupstvo, da im najamne ugovore prepiše i svojim pečatom potvrdi.[3]

Dužnost takodjer bijaše gradskoga zastupstva paziti na oporučne nekretnine, koje se oporučiti mogle ženi ili rodu, ali na taj način, da se nikad izpod gradske vlasti neotmu; u onom pako slučaju umro li tko bezoporučno a neimao ni žene, ni djece, ni roda, gradskoga bijaše zastupstva dieliti njegovu imovinu u troje, tako, da jedan dio dobije župna crkva, drugi ubogi, a treći obćina.[4]

Oporučni se zapisi i odredbe pisale pred izaslanici gradskoga zastupstva, tako nalazimo, da je Stjepan sin Mladučevićev ležeći u ovoj obćini na samrtnoj postelji zamolio u gradskoga zastupstva, da mu pošalje nekoliko članovah, pred kojimi napokon oporuči svoj posjed Kašinu kaptolu zagrebačkomu, ali pod taj uviet, da odgoji njegova mladodobna sina do muževne dobe i da mu tada preda taj posjed na uživanje kao predijalisti; a umre li diete prije, da Kašina pripadne kaptolu.[5]

U ime gradske obćine sklapalo je gradsko zastupstvo ugovore il nagodbe, a naročito sa kaptolom zagrebačkim i to o pijacovini

[1] Doc. 69., 74., 75., 76., 79.
[2] Doc. 328.
[3] Doc. 279.
[4] Doc. 18.
[5] Doc. 88.

i postavi,[1] (kako se to na dotičnom mjestu obširnije razlaže), i ugovaralo glede pristojbah.

Imamo jedan primier, gdje je gradsko zastupstvo vršilo službu vjerodostojnosti (loci credibilis) i to oko g. 1340. kadą ga naime knez Paris zamolio, da mu u vjerodostojnom prepisu i pod gradski pečat izdade neka dva privilegija fratra Andrije božjačkoga predstojnika na Božjakovini.[2]

Za ono nemirno doba svršetkom XIII. vieka, kad su plemići a naročito medvedgradski kastelani zadavali gradjanom mnogo jada, zastupstvo se gradsko u brzo pobrinulo za miran život svojih sugradjanah, sklopivši medjusobna primirja. Oko g. 1294. izlegle se krvave borbe medju gradskom obćinom i Nikolom kastelanom medvedgradskim radi ubojstva nekoga Petrilca, sina Benkova, tu se ljudi hvatali, zatvarali i progonili; napokon posredovanjem kraljevim pred biskupom Ivanom i kaptolom zagrebačkim nagodio se gradski sudac Andrija sa Nikolom kastelanom medvedgradskim i njegovim bratom crnim Janušem tako, da dok rečena dvojica budu držala medvedgradsko kastelanstvo, neće ni oni nit njihovi ljudi ni tajno ni javno nanesti gradskim ljudem nikakove štete, te prisegoše taknuv sv. moći; s druge opet strane prisegne Andrija, taknuv sv. evangjelje, da neće gradski ljudi progoniti medvedgradske kastelane niti njihove ljude; a što se umorstva Pretrilčeva tiče, to propustiše njegovomu otcu Benku. Sluči li se, da kastelanovi ljudi nanesu štetu gradjanom, to su dužna oba kastelana za mjesec dana doći pred gradski sud i oštećeniku zadovoljiti, a tako opet, ako gradski ljudi nanesu štetu medvedgradskim podanikom, veže se sudac i gradjani, da će za mjesec danah, nebudu i preprečeni, nadoknaditi štetu. Neučine li toga kastelani, to gube sve posjede, koje imaju na gradskom zemljištu, a uz to jošte smatrat će se kao krivotvornici; a neučini li toga s druge strane gradski sudac il obćina s pram kastelanovim ljudem, da se i ti smatraju kao krivotvornici.[3]

Ovakove pomirbe sklapale su se i pred samim gradskim zastupstvom, kao n. pr. god. 1375 Ivan, sin Stjepana Bože, izmirio se pred ovim zastupstvom sa bliznanskim sudcem Tomom i cielim selom, poradi tučnje i ranah, koje si medjusobno zadali, (izplativši prije rečeni Ivan ranjenikom modrice) obvezavši se svaka stranka prisegom, da će mirovati.[4]

[1] Doc. 129., 173, 182.
[2] Doc. 177.
[3] Doc. 87.
[4] Doc. 259.

Gradskomu zastupstvu bijaše u obće dužnost nastojati o probiti i blagostanju svojih sugradjanah, pa kako vidismo, ono je svoju dužnost i vršilo izmolivši za blagostanje grada onako liepe i izdašne posjede; krom toga izposlova u bana Nikole g. 1347, da smije u zagrebačkoj gori sol kopati;[1] a god. opet 1372. steče u kralja Ljudevita novu povlast za novi veliki Margaretski sajam[2]); koj je gradu nosio ne malu korist.

Osobito pako brinulo se, da svali sa gradjanah svakojake suvišne i nesnosne terete i daće, jer kada je ono god. 1335, ban Mikić zahtjevao od pojedinih gradjanskih trsjah po čabar vina za uzdržavanje medvedgradske posade, protiva toj novotariji ustalo je gradsko zastupstvo, te preko dva svoja izaslanika sudca Franje i Lambina, izposlovalo u kralja Karla Roberta, da je prepovjedao banu taj nepravedni teret zahtjevati od gradjanah zagrebačkih. — Ne dugo za tim ili g. 1343. tuži se gradski sudac Nikolet u ime ciele obćine pred banom Nikolom, kako se nepravedno traži tridesetnica od one robe i životinjah, koja se izvaža ili tjera iz Zagreba izvan granicah u Njemačku ili Mljetačku. Najprije za tu pritužbu odredi ban iztragu, a nakon nje sazove sabor u Križevce, kamo i gradsko zastupstvo posla dva punomoćnika bivše sudce: Stjepana i Mikića; pa kad se dokazalo, da gradjani zagrebački neplaćaju tridesetnice od izvoznine, to bude ona i zakonito dokinuta.[3]

Gradsko je zastupstvo po svom izaslaniku gradjanu Dimitru izhodilo g. 1315. u kralja Ljudevita, da je tečajem pet godinah oprostio gradjanom plaćanje državnoga poreza; a g. 1370. na pritužbu sudca Jakše, isti je kralj strogo prepovjedao, da nitko nesmije od gradjanah zahtjevati ni brodarine ni mitnice;[4] dočim god. 1350. na pritužbu samoga zastupstva, strogo je naložio vojvoda Stjepan, da nitko nesmije vriedjati gradjane u njihovih pravih;[5] a godine opet 1380. kad se pritužilo isto zastupstvo, da gradsku obćinu Lonjski nadmostar Petar Pakrin sili, da mu popravlja moste, to pošto se ban Petar Zudor uvjerio, da toga nikada bilo nije, zapovjedi mu, da odustane od svoga zahtjeva.[6]

Napokon g. 1396 izposlova gradsko zastupstvo u kralja Sigismunda, te je gradjane zagrebačke oprostio da neplaćaju za deset godinah,

[1] Doc. 208.
[2] Doc. 254.
[3] Doc. 188., 191., 248.
[4] Doc. 212.
[5] Doc. 220.
[6] Doc. 303.

na savskom pristaništu obalarine za svekoliko drvo, kojim si grade kuće i potrebite gospodarstvene sgrade. [1]

Gradsko zastupstvo nije samo primalo pojedine osobe u gradsku obćinu i podieljivalo im gradjanska prava, već ono je moglo prestupnike i krivce izagnati iz grada il na neko vrieme il doživotno; pak izagnanika opet i primiti. Ovo pravo obćini naročito potvrdila je vojvodka Margareta 1. marta g. 1355. [2]

Gradsko se jošte zastupstvo brinulo ob obrtu i trgovini, udaralo stalne ciene robi, i nadgledavalo mjere i vage da su prave.

U raznih političkih okolnostih bijaše i razno djelovanje gradskoga zastupstva, kruna bo, za udieljene mu blagodati tražijaše u njega žrtvah. Pod konac života Ljudevitova, kada se porodio veliki rat izmedju Genove i Venecije, u koj se on kao saveznik Genove umiešao, bijaše po cieloj ugarskoj kraljevini prepoviedan izvoz žita, a naročito god. 1380. naloži on gradskomu zastupstvu, da strogo pazi, da nikakovi trgovci neizvoze žita, a nadje li ih, da im svu zalihu zaplieni a trgovce strogo kazni. [3]

Kada je ono po Ljudevitovoj smrti († 1382) buknuo na slavenskom jugu prevrat, komu se na čelo stavio Pavao Horvat, biskup zagrebački i brat mu ban Ivan Horvat, te Ivan Paližna prior vranski i drugi velikaši, strogo naloži kraljica Jelisava gradskomu zastupstvu na 14. kolovoza 1384., da pazi na buntovnike; a dodju li u gradsku obćinu buniti gradjanstvo, da ih uhvati i u zatvoru pridrži do dalnje odredbe i da tu njezinu zapovjed javno proglasiti dade. [4] Na 24. pako septembra i. g. nalaže pomenuta kraljica pod kazan veleizdaje istomu zastupstvu: da pošto je dočula, da je Ivana de Pensauro, sabirača papinskoga poreza, uhvatio biskup zagrebački Pavao i njegov vikar, i oteli mu sav sabrani novac, to da provali odmah sa gradjani u biskupski grad i u njegov hambar, i da ga sasvim popliene, pridržavši plien za kraljicu pa ako mogu neka pohvataju vikarov rod i njegove pristaše i pridrže ih u zatvoru. [5]

Napokon 1. marta 1387. naloži Ivan Lužnički glavni kapetan kraljevinah Hrvatske, Slavonije i Dalmacije gradskomu zastupstvu, da pošto je dočuo, da su: Ivan Horvat, ban mačvanski, te Ivan Horvat prior vranski i Hrvoja, veliki vojvoda bosanski i ostali buntovnici sakupili veliku vojsku, kojom namjeravaju jurišati na utvrdjenu gradsku

[1] Doc. 388. 389
[2] Doc. 137
[3] Doc. 292.
[4] Doc. 324.
[5] Doc. 327.

obćinu; a pošto je kaptol zagrebački utvrdjen i jamom i brvenjem, a u njemu da neima za sada posade, jer se ona sa nekojimi odmetnimi kanonici pridružila buntovnoj vojsci, a zaposjednu li buntovnici kaptolsku utvrdu, bojati se je, da im i gradska tvrdja nepadne u ruke, to neka pod kazan veleizdaje, provali na kaptol i tamošnju utvrdu do temelja razori, a gradivo, da se snese u gradsku obćinu.[1]

I u crkvenih stvarih gradsko je zastupstvo imalo znatan upliv, i to kao patron župne crkve sv. Marka. Ovo patronatsko pravo podielila mu g. 1261. kraljica Marija, pošto se ga dragovoljno odrekao tadanji biskup Filip, koj ga do tada uživao.[2] Ali osim biranja gradskoga župnika i župnih beneficijatah, brinulo se jošte o samoj župnoj crkvi, popravljalo ju i uzdržavalo i bdilo nad njezinom imovinom.

Najglavnija zadaća gradskoga zastupstva bijaše s u d s t v o. Po pojmovih srednjega vieka bijaše sam kralj vrhovni sudac u kraljevini, ostali sudci bijahu na neki način mandatari kraljevske sudbene vlasti toli u gradjanskih koli u karnih razpravah. U našoj domovini bijahu sudovi dakako uredjeni po načelih feudalizma, odkako se je ta nehrvatska inštitucija uticanjem ugarskim počela vriežiti u nas. U važnijih poslovih sudio je sabor, čelo kojega je sjedio ban; povrh toga bilo je po županijah i „plemičkih sudacah“ (judices nobilium), koji su sudili plemićem; velikaši i veliki posjednici imadjahu za kmetove svoje gospoštinske sudove, (comites curiales); ali slobodne gradske obćine bijahu iznimljene od ovakove sudbenosti, ter imadjahu pače i u karnih poslovih „jus gladii“ t. j. smjele su same izreći osudu na smrt. Samostalnu takovu sudbenost vršila je i ova gradska obćina, te je iznimljena bila naročito od sudbenosti bana, podbana, župana i plemićkih sudacah, te se parnice, tičuće se li nje same, sa kojom strankom, vodile samo pred kraljem ili njegovim tovarnikom.

Prije nego li progovorim o pojedinih slučajevih prestupakah i zločinah spomenuti treba, da se točkom zlatne bulle Bele IV., koja glasi: „nijedna presuda neka se ne svrši dvobojem, već da se razpravi sa svjedoci i prisegom, bilo medju gradjani, bilo medju stranci“, strogo prepovjeda do tada rabljeni dvoboj, za koj se u srednjem vieku mislilo, da u njem sam Bog prokazuje krivca tim, što bude u tom dvoboju krivac od suparnika svladan.

Glavni zakonik za sudbeni postupak, bijaše zlatna bulla Bele IV. od g. 1242. i njegov privilegij od g. 1266.; zatim saborske odluke stvorene g. 1273. te valjanimi proglašene i potvrdjene za svu kraljevinu Hrvatsku od bana Matije; (nu te bijahu samo nekim mjerilom sudstvu

[1] Doc. 329.
[2] Doc. 40.

kraljevskih poveljenih varoših, al se po pravici ticahu samo županijskih i plemićkih sudištah), a napokon i „potvrdjeni pravni običaji vojvodine Slavonije" (iuxta Ducatus Sclavonie consvetudinem approbatam),[1] što pokazuje, da je naša domovina imala svoje osebno civilno i karno pravo posve različito od ugarskoga. No s vremenom pojavilo se mnogo slučajevah za koje zlatna bulla ništa propisala nije, pa zato obćina morala si sama stvarati po svojih zaključcih nove naredbe, a to običajno pravo bude ubilježeno u zapisnike i sudbene knjige. O tom potonjem imamo i nekoliko suvremenih viestih. Prva glasi ovako: „Pazi! Za vremena sudčevanja gospodina Franje Markovića (1377.) najprvo po istom sudcu, prisežnicih i cieloj obćini bje proglašeno i uglavljeno, i to po zrielom razboru, da zakoni koje su naši predšastnici stvorili i odredili, bili oni sadržaja kakova mu drago i kojega mu drago, mi ih potvrdjujemo, odobrismo i ukriepismo, te i odredjujemo, da moraju i u buduće vriediti i postojati (a nitko da ih nesmije vriedjati), onako, kako su isti potanje zabilježeni u našoj obćinskoj knjizi, (prout in nostra communi katerna plenius continetur), u kojoj su zapisani i zakoni stvoreni za sudčevanja rečenoga sudca Franje." — Druge nam opet viesti pripovjedaju, da su se gradski sudci Lovro (1384.) i Luka (1388.) nastupiv tu čast prisegom obvezali, da će točno obdržavati sve gradske zakone, koji su upisani „toli u postojećem gradskom zakoniku, koli u drugih zapisnicih", (tam in presenti katerna, quam eciam in aliis katernis). — Žalimo pak veoma, da je taj gradski zakonik (quaderna communis) za nas jur propao.

O gradskom sudu. Svakoga tjedna sudio je sud redovito utorkom i petkom; a to zato, jer je u ponedjeljak i u četvrtak bio redoviti sajam, koj bijaše najglavnijim povodom raznih pritužbah; ako li je pako na taj dan pala kakova svetkovina ili javni veliki sajam, nije bilo suda. Osim toga trajahu sudbeni praznici četrnaest danah t. j. šest danah prije svetkovine a šest poslie i to o praznicih: bogojavljenja, vazma, duhovah, tjelova, Margaretinja i Stjepanja, (na ova bo dva svetka bijaše veliki sajam) i božića.

Tuženik bijaše po gradskom stražaru pozvan na sud na osmi dan, nije li došao na prvi rok, bude mu označen za osam danah novi, a nije li se i tomu pozivu odazvao, bude mu označen za osam danah i treći rok, a nije li se i ovomu pokorio, to bude osudjen, a povrh toga morao je platiti i novčanu globu radi prkosa.

Tko se nebi zadovoljio osudom gradskoga sudca, mogao je prizvati na stare bivše sudce, koji su, kako spomenuh, u gradskoj obćini sačinjavali posebno sudište (judicium antiquorum iudicum). Ti

[1] Doc. 49.

su ili potvrdili ili preinačili ili pako sasvim zabacili osudu gradskoga sudca. Nije li stranki po volji bio sud starih gradskih sudacah, ostao joj je jošte priziv na kraljevskoga tovarnika ili na kraljevski sud.

Da se tko osudi trebalo je zakletih svjedokah, koji bijahu na pose i marljivo izpitani, a te su svjedoke pripuštali samo, ako su bili istoga stališa i iste slobode s ostalimi gradjani; dakle tko nije bio gradjanin, nije mogao svjedočiti ni za gradjanina ni proti njemu. Tko je bio pozvan za svjedoka, morao je svjedočiti kako je mogao i znao; a tko bi svjedočanstvo uzkratio, bio bi kažnjen; dočim onomu, koj nebi htio sudu predložiti nuždne spise o kakovoj parnici, otela bi se imovina, pak bi ga proćerali iz grada. Nije li bilo svjedokah, da se uzmogne izreći valjan sud, bila tuženiku ponudjena i prisega i to svečana, naime u crkvi sv. Marka na oltaru sv. križa; a kada bi se za utuženu samu obćinu zahtjevala prisega, to je u ime nje prisizao gradski sudac. Tako n. pr. kada je g. 1384. neki Nikola kanonik stolnobiogradski pred tovarnikom Zambom utužio gradsku obćinu da mu duguje 31 for. što je on bio njezinim jamcem u nekoj stvari; da se dozna u koliko je ta tužba istinita, naloži tovarnik gradskomu sudcu, da pred izaslanici kaptola zagrebačkoga prisegne protiva tomu. I doisto položi sudac Lovro sa dvimi gradskimi prisežnici u crkvi sv. Marka pred Krišpom arcidjakonom kalničkim i Šimunom arcidjakonom vaškanskim svečanu prisegu, da obćina niti što duguje kanoniku Nikoli, niti da je on ikada bio njezinim jamcem. [1] Krivcem pako, kao ubojicam, vješticam, tatom itd. za koje se sumnjalo, da bi krivo priseći mogli, a od kojih je ipak trebalo doznati istinu, nije se dalo priseći, već bi ih postavili na muke, a naročito na „greben“ (lectulus torturae).

Tužitelj mogao je biti samo gradjanin ili druga osoba neporočna života, koja nije stojala niti pod iztragom, niti se je odrekla gradjanstva, niti je bila iz crkve izobćena.

Svetinja suda u veliko se je štovala. Već sama zlatna bulla nalaže ovako: „Ako bi se tko usudio počiniti kakovu smutnju, kada sudac na sudbenoj stolici sjedi, ili na gdjegod kojem mjestu, ali pred sudcem, neka se dvostrukom globom kazni; ako pako tko izgrdi sudca ili njegova prisjednika, neka plati globu od deset marakah običnog novca, nebude li mogao platiti, neka izgubi ruku.“ [2] Dapače, tko bi izvan suda obružio sudčevu priesudu, pa se doznalo, plaćao bi novčanu globu; isto tako bio bi kažnjen i onaj, koj bi priečio da se osuda neprovede.

[1] Doc. 323.
[2] Doc. 49.

Kazne za prestupnike i zločince bijahu prema tadanjoj dobi vrlo oštre, dapače okrutne, kao što u cielom tada evropejskom svietu. Najmanja kazna bijaše javno zamoliti pred svjedoci uvriedjenoga za oproštenje, zatim novčana globa, zatvor, kao i to: da krivac mora sjediti na sramotnom stupu ili prangeru, koj je stojao kraj velikih vratah župne crkve sv. Marka, ili da mora nositi sramotni kamen; odsudjeniku zaplienila se imovina, sudilo se na gubitak gradjanskoga prava, na progonstvo iz grada, na šibanje i batinanje, urezanje il odrezanje jednoga uha il obiuh, žigosalo se usijanim gvoždjem na čelu il na licu, osjeklo ruku il nogu, ucienile se osobe. A na smrt sudilo se ovako: odsjekli bi krivcu glavu, objesili bi ga na vješala, spalili na lomači ili privezali ga na konjske repove, te ga vukli po gradu dok neizdahne.

U ovih spomenicih malo ima primjerah o rečenih kaznah, one bo su pobilježene u suvremenih gradskih sudbenih zapisnicih, pa ću ih toga radi ovdje samo u obšte i na kratko spomenuti.

Psovke i pogrde. Za psovke i pogrde govori zlatna bulla ovako: „Jošće, tko od gradjanah drugoga gradjanina obruži, opsuje il izgrdi, neka plati uvriedjenomu deset pensah (dvie marke), a za gradsku blagajnu sto dinarah. Ako li se takov, pošto je bio po tri puta za to kažnjen, nepoboljša do trećega, neka se sva njegova imovina na korist obćine zaplieni, a on kao nepoštenjak, da se sramotno iz grada proćera.[1]

Tako odredjuje zlatna bulla, no u sudbenih zapisnicih ima primjerah, da krivac za psovku nije morao platiti dvie marke, već je mogao, ako je naime tužitelj pristao na to, umoliti ga za oproštenje javno i pokloniti mu se pred više svjedokah. Ali bijaše i većih kaznah, gdje bi naime krivcu zaprietio sud, ako li se drznuo bude jošte jedan put koga grditi il rugati mu se, da će mu svezati ruke, šibati ga na prangeru a napokon sramotno proćerati iz grada za vječna vremena.

Psovkami i grdnjami mnogo su gradskomu sudu dosadjivale piljarice, „filarke“ na trgu na okupu stojeć i prodavajuć robu. Tim svakdanjim pritužbam doskočio je sud g. 1384. na sliedeći način: dao je naime iztesati kamen i učvrstiti ga lancem tako, da se lanac mogao staviti na vrat. Taj kamen stojao je na prangeru na Markovom trgu, pa kada bi se piljarice na trgu posvadile i popsovale, to su tada jednoj kod prangera objesili taj sramotan kamen o vrat, te ga moradijaše nositi srednjom il današnjom gospodskom ulicom prema „sirovim dvercima“ (današnjemu Štrosmajerovu šetalištu), gdje ju čekala

[1] Doc. 18.

druga okrivljena piljarica, kojoj ga tada staviše na vrat, da ga istim putem odnese opet na pranger.

Klevetnici t. j. ljudi, koji bi javno koga okrivili radi kakova izgreda il zločina, morali su pred sudom sa svjedoci i prisegom opravdati se; nisu li mogli, to bijahu kažnjeni prema važnosti klevete, i to za manje, novčanom globom, što se je tada u obće zvalo „prati si jezik“ (judicium seu emenda linguae), a ta najmanja globa iznosila bi dvadeset i pet pensah; za veće pako il češće klevete odredjuje već sama zlatna bulla gubitak gradjanskih pravah i izgon iz grada.

Lahke ozlede. Glede tih odredjuje zlatna bulla ovako: „ćusne li tko koga il za lasi povuče, plaća uvriedjenomu deset pensah, a gradskoj blagajni sto dinarah; nepopravi li se do trećega, da se progna iz grada.“ [1]

O izgredu i smutnji. Pod izgredom il smutnjom (excessus) razumjevala se nočna klatež, tučenje po krčmah, nečedno javno vladanje osobito u kupalištu, kada se ženske kupale itd. Za ovakove izgrednike neima spomena u zlatnoj bulli, njim se nije sudilo po pisanom zakonu, već po postojećem običaju. Takovim izgrednikom obično „ucjenio se život“ (sua humanitas), a takova ucjena iznosila bi samo nekoliko dinarah. Tko bi naime takovoga izgrednika il smutljivca ubio, da sebe obrani, platio bi globe samo ucjenu izgrednikova života. Ali ima i primjerah, gdje su takove izgrednike usijanim gvoždjem žigosali na licu i proćerali iz grada.

No bijaše i slučajevah, da se s izgrednici nije baš ovako strogo postupalo, a naročito tada ne, kada se za nje zauzeli ili bezporočni il ugledni ljudi. Godine naime 1396. neki Čurgovčani i to: Bartol, sin Petrov i Nikola, sin Egidijev, Stjepan, sin Tomin i Ivan, sin Pavlov, počinili su u Zagrebu silne izgrede, kod kojih, kad su ih zatekli gradski oružnici i uhvatili, gradsko ih vieće zatvoriti dalo. Doznav za to njihovi prijatelji i susjedi: Dimitar, sin Antunov, Pavao, sin Mihaljev i Ivan sin Petrov, dodjoše u Zagreb i zamoliše podbana Nikolu Derša, da svojim ugledom izposluje u gradskoga poglavarstva, da krivce na slobodu pusti, jer će oni jamčati, da kadgodj bi pomenuti krivci il počinili kakov izgred, ili bi radi svoga utamničenja podigli parnicu na gradsku obćinu, da će ih oni, kao jamci, sami predati i staviti u gradsku tamnicu. [2]

Glede težkih ozledah i ranah odredjuje zlatna bulla ovako: „rani li tko koga nožem, mačem, sulicom ili drugim sličnim oružjem, a

[1] Doc. 18.
[2] Doc. 387.

ranjenik se izlieči neizgubivši uda, neka krivac liečnika plati, a ranjeniku neka dade dvadeset i pet pensah, a jošte pet pensah neka dade u gradsku blagajnu. Izgubi li ranjenik koje udo, neka krivac plati liečnika, a ranjeniku da odšteti udo sa deset marakah, a povrh toga neka uplati u gradsku blagajnu dvie marke.“ [1] Ove točke zlatne bulle strogo se držao gradski sud, no i glede toga bilo je iznimakah, ako li se naime stranke nagodile, il ozleda nije bila upravo toli težka. Na pr. god. 1375. uzeo je u najam gradjan zagrebački Ivan Božo od vesnika Bliznanskoga Tome neke sjenokoše gospoštije medvedgradske pod zagrebačkom gorom, pak premda nije u obrečeni rok najmovine platio, pošao ipak na košnju sa svojimi nadničari: Petrom, Ladislavom, Tomom i Nikolom. Kada ovi dodjoše da kose, zabrani im bliznanski vesnik Toma, da nesmiju kositi, te poriečkavši se iztukoše se napokon tako, da mnogi Bliznanci ostadoše osakačeni. Obje stranke zatražiše zadovoljštinu u gradskoga suda, ali nastojanjem dobrih i revnih ljudih nagodiše se tako, da Ivan Božo plati Tominim ranjenim ljudem tri for., pak da jedna i druga stranka odustane od dalnje tužbe; ponovi li koja stranka parnicu, da plati 25 for. globe, od koje će polovina pripasti sudcu, a druga polovina stranci, proti kojoj se parnica podigla. [2] Pod više rečeni zakon podpadali su i oni gospodari, koji nisu pazili na svoju životinju kao na pse, prasce itd. ako li je naime takova životinja koga ugrizla, to bi gospodar njezin platiti morao dotičnomu ne samo globu, već bi mu životinju il prodali il ubili.

Kako je gradsko zastupstvo kaznilo svaku težku ozledu i ranu, brinulo se takodjer, da se ranjenik lieči; pa ako krivac nije bio na zemljištu gradske obćine, al je ipak imao u njoj kakov posjed, to bi mu sud za podmirenje liečenja zaplienio posjed.

Za kradju i razbojstvo neoznačuje zlatna bulla kakove da budu kazne, ondje se na prosto samo ovako veli: „bude li gradjan il inostranac zatečen na gradskom zemljištu na kradji il razbojstvu, neka mu sudac gradski po običaju sudi.“ [3] Dakako da kazne za tatbinu i razbojstvo bijahu različne prema ugledu osobe il vriednosti stvari. Bio li naime tko potvoren, da je kakovu stvar ukrao, a nije mu se moglo ni svjedoci ni samom ukradjenom stvari dokazati, pa ako je k tomu bio sudbeno neporočan, to se takovu okrivljeniku ponudila prisega, uz koju su opet morali priseći i okrivljenikovi svjedoci. Ovakovih svjedokah, koje je sam okrivljenik naći morao, bijaše sada više sada manje, prema osobi il časti krivca ili prema vriednosti

[1] Doc. 18.
[2] Doc. 259.
[3] Doc. 18.

ukradjene stvari, kao tri, šest, deset, dvadeset. Često bi krivac tražeći svjedoke svojoj nevinosti morao izaći izvan gradskoga zemljišta, to gradski sudci bojeći se da neutekne, nisu ga dotle htjeli pustiti iz grada, dok nije stavio jamacah (fideiussores) mjesto sebe, koji će jamčiti, da će se okrivljenik doisto vratiti i svoju nevinost dokazati. Slučilo se takodjer, da su iz puke samo sumnje zatvorili nevina čovjeka, pa kada se iztragom dokazalo, da se nije ogriešio o tatbini, pustili ga na slobodu, ali uz jamstvo, da niti on, niti njegov rod, neće se glede toga parbiti s obćinom. Tako u proljeću g. 1375. potvoren bje neki Petar Hrustko, Slovenac s Kraja, podanik biskupa goričkoga, da je ukrao robu iz nekoga dučana, no kada mu se krivica nije mogla dokazati, pustili ga iz zatvora, da vazmene blagdane sprovede kod kuće, ali pod taj uvjet, da im zajamči, da će donieti pismo od svoga biskupa, kojim će toli rečeni biskup koli sav rod utamničenoga obvezati se, da radi toga neće se parbiti ni s obćinom, à niti progoniti niti zlostavljati gradske podanike. [1]

Kazne za tate bijahu različite, i to ili bi tata izagnali iz grada, ili bi sjedio neko vrieme na prangeru, a tada ga proćerali iz grada; ili bi urezali krivcu uho, pak mu zabranili pod smrtnu kaznu, da se godinu danah nesmije pokazati u gradu; odrezali bi mu jedno uho il obadva, pa ga proćerali. Osim toga kazniše tate šibanjem ili batinjanjem, te izgonom. Tko je već jednom kažnjen bio i obilježen radi kradje, toga, ako bi po drugi put zatekli u kradji, odsudiše na smrt; à kadkada su tate odmah pri prvoj kradji, ma bilo i za ukradjenoga vola, objesili. Za razbojstvo pako obična bijaše kazna smrt na vješalih.

No i glede tih kaznah bilo je iznimakah, a naročito kada se za tate zauzeli ugledni ljudi, kao jamci. Godine 1398. dvie sluge Ladislava i Ivana Porkolaba, medvedgradskih podkastelanah, silomice odagnaše u Medvedgrad sa gradskoga pašnjaka dva gradjanska konja, a nekojim gradjankam pokradoše rubeninu i odjelo, pa kada su napokon ukrali jošte jednoga vola krojaču Mihalju, i gonili ga u Medvedgrad, uhvatila ih gradska straža i zatvorila. Da se tamničari izkupe zauzeli se za nje njihovi gospodari pred podbanom i županom zagrebačkim Ivanom, sinom Antimovim, te njegovim posredovanjem obeća gradsko vieće, da će ih pustiti iz zatvora ali uz taj uvjet, da podkastelani podpuno nadoknade svaku štetu, koju su krivci počinili i da zajamče, da u buduće više nikakove štete učiniti neće. Na taj predlog glasno obreče podkastelan Ladislav, da će on sav kvar podmiriti; no što se ukradjenoga vola dotiče, doda, da ako sudrug mu

[1] Doc. 256.

Ivan prisegne, da nije ta kradja njegovim znanjem učinjena i da nije okusio volunjega mesa, neće ju podmiriti; neprisegne li, to će i toga vola izplatiti krojaču Mihalju, dočim ona dva ukradjena konja, već su vraćena vlastniku. Napokon obvezala se oba podkastelana i njihova družba, da ako li bi u buduće rečena dva lupeža il jedan od njih u gradskoj obćini počinili kakovu kradju, da će ih kao lupeže predati sudu gradske obćine. S druge opet strane zajamčila su i dva podžupana Nikola i Mihalj, dà kadgodj koj od rečenih podkastelanah il tko mu drago iz njihove družbe učini gradskoj obćini kakovu štetu, il ako se pomenuta dva lupeža kojemu gradjanu il obćinaru grozili budu, tko godj od svih tih uhvaćen bude, biti će krivac za sva zla; a nebudu li nikoga uhvatiti mogli, to će oba podžupana osobno se staviti sudu, da za krivce odgovaraju i štetu naknade. [1]

Za ubojice odredjuje se kazna u zlatnoj buli ovako: „ubije li tko koga nehotice u igri, da plati sto pensah rodbini ubijenoga, a dvadeset pensah obćini, nebude li imao odkuda, neka mu gradjani sude. — Rani li tko gradjana, te on umrie a ubojica pobjegne, dvie strani ubojičina imutka da pripadnu roditeljem il rodjakom ubijenoga, a treća obćini. — Ubije li tko gradjana, te bude uhvaćen, da ga obćina po zakonu kazni. — Ako li tudjinac ubije gradjana u kući ili na ulici, ili na trgu, neka ga obćina kazni." [2]

Kako za svaki prestupak i zločin bijahu potrebni svjedoci i prisega, a kamo li ne za ubojsvo, koje se neoprostivo smrću kaznilo. Kada je tko obtužen bio, da je ubio čovjeka, a nije mu se to ničim dokazati moglo, morao je okrivljenik posvjedočiti svoju nevinost svjedoci i prisegom. Obično trebao bi okrivljenik naći dvadeset i pet osobah, koje bi s njim javno u crkvi sv. Marka prisegle, da se nije ni savjetom ni činom ogriešio o smrti ubijenoga. Po zlatnoj bulli imala bi se podieliti imovina utekla ubojice medju rodbinom ubijenoga i obćinom, no imao li ubojica djece, koja ne bijahu samostalna, scienio je sud, da nebi pravedno bilo, da po diobi očeve imovine trpe nedužna djeca, to se tada ubojičina imovina dielila ovako: dvie trećine zapale bi djeci, a treću podielio bi rod ubijenoga sa obćinom. Ako li ubojica i utekao, to ga ipak sud proglasio krivcem smrti, te ovlastio ne samo rodjake ubijenoga, već i svakoga, tko ubojicu nadje na gradskom zemljištu, da ga slobodno ubije.

Kazna za ubojstvo nebijahu samo vješala, već bi krivcu svezali ruke i noge i tako svezana privezali na konjske repove, te ga konji

[1] Doc. 411.
[2] Doc. 18.

vukli po svih gradskih ulicah, dok ga nedovukoše do vješalah, pod kojimi bi ga većinom onim ubojitim oružjem, koje je ubojica kod svoga zločinca rabio, na četvero razsjekli, te te četvrtine njegova tiela kao i ubojito oružje objesili na vješala. Imao li takov ubojica sukrivca, to bi i njega objesili uz četvrtine ubojičina tiela.

Osobna obrana vlastitoga života, gdje se pogibelj podpunoma dokazati morala, bijaše i dozvoljena i zakonom opravdana, ali samo tada, kad bi dotičnik pouzdano doznavši da mu se zasjeda il pogibelj sprema njegovu životu, prijavio to gradskomu sudu, i od nje dobio dozvolu, da zasjednika slobodno ubije.

Kad su pod konac XIV. vieka nastale krvave borbe medju kaptolskom i gradsko-zagrebačkom jurisdikcijom, s kojih je gradjanom i gradskim stanovnikom ako su se iole samo udaljili iz tvrdje svoje nesigurna bila glava, to je gradska obćina svojim sugradjanom dozvolila obranu života, ma pri tom koga i ubili. Glede toga poznata su nam dva štatuta. Onaj od god. 1382. glasi ovako: „Pazi! Za sudčevanja rečenoga Ivana Vazaša, sina Markova, po njegovih prisežnicih i viećnicih i po cieloj obćini, da se postojećim nezgodam doskoči, u glavnom vieću zaključeno bje: ako li tko od gradskih stanovnikah čovjeka strana (t. j. gradskoga nestanovnika) bilo na prostoru i to izvan gradskih zidinah ili na gradskom zemljištu, da si obrani život, ubije, tada takov ubojica neće biti prognan iz grada, niti će izgubiti gradjansko pravo, niti će biti kažnjen na osobi i imutku.“ Drugi al slični statut stvoren g. 1390. ovako glasi: „Po istom sudcu gospodinu Ivanu, po prisežnicih i svih kolikih gradjanih tako je uglavljeno i zaključeno, a mora se i za buduća vremena točno držati: da kada nasrne čovjek neobćinar na kojega gradjanina, pa ubije li naš gradjanin ili stanovnik gradski takova napadača, to neće biti kažnjen ni na osobi ni na imutku.“

Ovo „pravo mača“ (jus gladii) koje obćini podieljuje zlatna bulla, branila je ona neustrašivo i proti istoj kruni, kada ga ona donjekle suztegnuti htjela. U ovih spomenicih ima i primjer za to. Na veliki četvrtak g. 1369. zapodjenu tridesetičar Franjo nekakov priepor sa talijanskimi trgovci: Puhocijem, Petrom i Tadijem, inače dvorani kraljevimi, po svoj prilici glede plaćanja tridesetnice. Ovaj priepor bijaše sve žešći, dok napokon iz sredine sakupljena množtva, koje ga gledaše, neiztrča neki Lovro, kmet plemića Slovjena, te opojen vinom smrtno rani tridesetičara Franju, i to tako, da je brzo umro. Gradsko poglavarstvo stavi odmah pod sigurnu stražu rečene trgovce a robu, kojom trgovahu, zaplieni. Na što pomenuta trojica, bilo što se smatrahu nekrivimi, bilo što bijahu kraljevski dvorani,

utekoše se banu Petru Zudaru moleći ga, neka posreduje u kralja i kraljice, da se zatvora oslobode. Na banovu indi prijavu naloži kraljica Jelisava pismom od 1. jula gradskomu sudcu, da bez naročite njezine privolje nesmiju dirnuti ni u osobu ni u stvari trgovca Tadije; dočim kralj Ljudevit odasla na 2. jula iz Virovitice, gdje se je tada bavio, svoga čovjeka Jakoba, sina Petra Noginhala, da izruči obćini njegov nalog, usljed kojega morala bi trgovcem Puhociju i Petru vratiti ne samo zapljenjene stvari već im nadoknaditi štetu, dà tko bi se tomu nalogu usudio prosvjedovati, da ga rečeni kraljev čovjek pozove osobno pred kralja il kraljicu, da se opravda. Ali gradsko poglavarstvo tih nalogah neposluhnu, već odaslav poslanike sa zlatnom bullom na kraljevski dvor, uputilo je krunu, da se u gradsko sudstvo ni ban ni nitko drugi pačati nesmije; pa toga radi i kraljica Jelisava u stvari rečenih trgovacah prepustila je presudu gradskomu sudu.[1]

U zlatnoj bulli nisu navedeni svi karni slučajevi za koje bijaše odredjena kazna novčana, tjelesna ili smrt. Taj nedostatak popunit ćemo iz osudah, koje su ubilježene u suvremenih gradskih zapisnicih, to ponajprije spomenuti nam je kaznu za

palikuće. I tuj ako se sumnjalo samo na koga, to bi isti morao sa svjedoci priseći, da je nekriv; uhvatili ga u samom činu, ili mu se zločin jasno dokazao, sažegli ga na lomači.

Patvorioce gradskoga pečata, sažegože obično na lomači.

Preljub spominje se kao užasan i prevelik zločin, (nepharius actus, maxima malitia), a preljubnike nazivahu obično „prokletnici“, pa kada se taj zločin očito dokazao, spališe preljubnike na lomači. U preljub ubrajalo se i tjelesno obćenje u duševnom rodbinstvu ili kumstvu, pa s toga bijaše i ista kazna, kao i za preljub.

Za nasilje il oskvrnu djevojačku bijaše takodjer strašna kazna, naime, da je krivcu il sama oskvrnjena djevojka ili koga ona zaprosila, odsjekla nogu.

Jošte bijaše smrtna kazna odredjena *za vještice ili copernice.* Vračanje ili čaranje ubrajalo se takodjer u zločin (crimen incantatorium seu inpocinatorium), jer se je vjerovalo, da se takova osoba druži s vragom, i da je jaka čovjeku nahuditi na životu i na imutku.

Na dva načina kušalo se u srednjem vieku, tko je vještica, tko li nije? Kušalo se il vatrom il vodom. Ili je okrivljenica morala prihvatiti rukom usijano željezo ili nogom stati na nj; nije li se opržila. bijaše proglašena nevješticom. Pokušaj s vodom bio je dvojak: ili je okrivljenica morala turiti ruku u vrelu vodu, nije li se oparila;

[1] Doc. 249., 250., 251.

nebijaše vještica. Ili ju naprosto bacili u kakovu vodu il rieku, nije li potonula, bijaše nevinom proglašena.

U gradskih zapisnicih nenalazimo doduše traga ni jednoj ni drugoj kušnji, ali sudbenih iztragah o copriji bijaše dosti. Okrivljenica morala je priseči bilo sa šest il dvanaest il ćak dvadeset i pet svjedokinjah, da nije čarala niti koga u čaranju podučavala. Po drugi put zatečenu osobu u čaranju, spalili bi na lomači. Istim načinom spalili bi na lomači okrivljenicu, koja je na mukah (tortura) sama priznala, da je vještica.

Za lomaču vješticah bijaše posebno mjesto prozvano „zvedišće" i to izvan gradskih zidinah kod ulaza u Tuškanac.

Nacrtav tako u kratko što na podlozi ovih spomenikah, što iz suvremenih gradskih zapisnikah djelokrug gradskoga zastupstva i progovoriv o sudstvu i o kaznah za prestupnike i zločince spomenuti ću i kaznu izgona iz grada, i to bilo za neko vrieme bilo doživotno. U zlatnoj bulli neima doduše spomena o toj kazni, ondje se bo naprosto samo veli, da počini li tko kakov zločin il ubojstvo, pak uteče iz grada, kako da se njegov imutak podieli. Istom g. 1355. na 1. marta poda vojvodka Margareta na molbu gradskoga magistrata istomu poseban privilegij, da može ubojicu il smrću kazniti ili za uviek izagnati, no da i prognanika, ako se obćini svidi, opet medju gradjane primiti može. [1]

Ovakovi izagnanici uticali bi se vrlo često pod okrilje same krune, te su većinom njezinim posredovanjem u obćinu opet primljeni bili. Nekoliko primjerah za to, pružaju nam i ovi spomenici.

Godine 1379. radi nekih krivih potvorah proćera gradsko zastupstvo iz gradske obćine gradjana Donata, te mu i imutak zaplieni. Prognanik taj uteče se po svom punomoćniku Valentinu pod zaštitu kraljice Jelisave, pa mu pošlo rukom, da je ona naložila pismom od 9. novembra gradskomu zastupstvu, da izagnana Donata u obćinu primi, i da mu oteti posjed vrati. [2]

Godine 1384. izagna gradsko zastupstvo neku Dikavu, udovu Križanovu, radi toga, što je na tovarničkom sudu podastrla neke krive izprave u parnici proti sinu Franji i proti zetu si gradskomu sudcu. I ova prognanica uteče se pod okrilje kraljice Marije i tovarnika Nikola Zambe, te je napokon uspjela, da je kraljica po istom tovarniku naložila gradskoj obćini, da prognanicu primi. [3]

[1] Doc. 230.
[2] Doc. 288. 291.
[3] Doc. 317. 319.

Jošte se spominje jedan slučaj i to g. 1392., gdje je Marko, sin Mikčev, izagnan bio iz grada zato, što je ubio gradjana Sebastiana. Dugim i čestim moljakanjem što u kraljevskih doglavnikah što u samoga kralja, bilo mu napokon dozvoljeno, da se povrati u gradsku obćinu; ali gradsko zastupstvo, ako ga i pustilo u grad, ipak ga obvezalo, da mora donesti od samoga kralja naročiti pismeni nalog, kojim mu se ovo pomilovanje podieljuje.[1]

Obrt i trgovina.

Čim se počelo množiti stanovničtvo na zagrebačkom Gradcu, puče i obrtu širje polje. To je naročito i domaće i strane obrtnike silno nukalo, da se u ovoj obćini nasele i da steku gradjansko pravo, koje je u srednjem vieku ne samo častno, već kako jur spomenusmo, i koristno bilo. Kada se u ovoj obćini spominju četiri narodnosti i to: hrvatska, njemačka, talijanska i ugarska, bilo bi od potrebe spomenuti, koj se je živalj pretežno bavio zanatom i kakovim zanatom i kojom trgovinom. U zapisnicih gradskih navode se doduše zanatnic' većinom samo krstnim imenom, uz koje je na latinskom jeziku ubilježen i obrt, kojim se je pojedinac bavio, zato je i težko omjeriti razmjer; no pošto je u istih zapisnicih često uz ime obrtnika zapisan i njegov zanat hrvatskim jezikom, kao; ciglar, hlebopek, iglar, kipar, klobučar, lokotar, mošnjar, nožar, ostrugar, pivar, poplatar, riznar, (riza-haljina t. j. krojač), rogožar, strelar, tačkar, tular, voščar, vuzdar; to valja priznati, da se je hrvatski živalj najviše bavio obrtom. Ali osim ovih pomenutih obrtnikah, nalazimo još i oznaku obrta na latinskom jeziku i to: užara, zlatara, brijača, mesara, tesara, gumbara, kovača, cestara, (t. j. meštra, koj mačeve pravi), kamenara, lončara, mlinara, krznara, sapunara, suknara, ribara, sedlara, stolara, lučara, (koj je pravio lukove), postolara, svječara, zvonoljevca i tkalca. Sva ta imena svjedoče nam, da nije u srednjem vieku Zagreb ni malo zaostao za mnogimi većimi gradovi one dobe u poslu obrta.

U ovoj gradskoj obćini do polovine XV. vieka nenalazimo privilegiranih cehovah, ta u to doba i u inih takodjer zemaljah mnogo su se cehovi boriti morali, dok si izhodiše posebne povlastice; ali mjesto cehovah nalazimo ipak do te dobe u samom Zagrebu tako nazvane obrtne:

[1] Doc. 361.

Zadruge il bratovštine (kalendinum, kalandas, confraternitas). U gradovih srednjega vieka, gdje je bilo stanovničtvo jedne samo narodnosti, takove zadruge ili bratovštine imadjahu biljeg li obrtnički, jer su obrtnici jednakoga ili bar sličnoga zanata prinuždeni bili da dignu svoj obrt, sastaviti zadrugu, odakle se tečajem vremena razviše i cehovi. Ali pošto je u gradsko-zagrebačkoj obćini bilo obrtnikah, ako i jednoga zanata, ali razne narodnosti, to su se takove bratovštine, ako i bijahu obrtničke, ipak lučile i po narodnosti. Takovu na temelju narodnosti osnovanu bratovštinu ili zadrugu spominju gradski zapisnici g. 1359. bratovštinu hrvatsku (confraternitas sclavonicalis), a g. od 1384. nalazimo i talijansku (kalendinum Latinorum) i njemačku zadrugu (kalendinum Theutonicorum), a pošto se istodobno spominje i zadruga šoštarska (kalendinum sutorum), a buduć da su i to naročito u XIV. vieku šoštari ili postolari bili sami Niemci, pa je n. pr. njemačka ili šostarska ulica (vicus Theutonicorum seu sutorum) jedno te isto, to možemo uztvrditi, da je jedno te isto njemačka ili šoštarska bratovština. Ugarskoj zadruzi nenalazimo traga u onodobnih gradskih zapisnicih, pa odatle i zaključujemo, da je neznatan samo broj stanovnikah te narodnosti naseljen bio u Zagrebu.

Uz bratovštine ili zadruge, koje imadjahu narodno obilježje nalazimo u XIV. vieku i obrtničkih zadrugah, a poimence zadrugu mesarsku (kalendinum carnificum) i zadrugu klobučarsku, (kalendinum piliatorum), što nam je opet dokazom, da se je već u XIV. vieku u posebnih obrtničkih zadrugah zametnula klica razvitku gradskih cehovah.

Tim bratovštinam bijaše glavom dekan, koga su zadrugari birali svake godine, i to obično na svetak zadružnoga patrona, jer je svaka zadruga imala za svoga zaštitnika posebnoga svetca, kojemu je obično podigla u župnoj crkvi i oltar, na kojem se je svakoga mjeseca čitala po jedna sv. misa, kojoj su svi bratovštinari prisustvovati morali. Imala je i posebnu zastavu, pod kojom su bratovštinari išli u svečanih provodih, i vlastite voštanice „kaleduške“, koje su palili na sprovodu kojega svoga sučlana. Dekan razpravljao je takodjer pojedine obrtničke razprave medju članovi, upravljao novčanom i posjednom zadružnom imovinom i polagao joj račune o prihodu i potrošku i brinuo se za uboge i bolestne bratovštinare.

Razumjeva se samo po sebi, da su bratovštine stale pod glavnim nadzorom gradskoga vieća, koje im sudilo o parnicah, koje medju sobom razpraviti nisu mogli. Osim toga pripadalo mu pravo nadzora nad obrtom i trgovinom i bdilo da ciena robi nebude previsoka, a osobito takove robe, koja je svakomu nuždna kao: **hrana, obuća i**

odielo, te je prema potrebi propisivalo i ciene; ono je išlo i za tim, da se ni komunikacija neotegoti, koja je dakako u ono vrieme bila jedino moguća na konjih i na kolih. Prema tomu pomenutomu nadzoru nad obrtom i trgovinom postavljalo je gradsko zastupstvo tržnoga nadzornika, koj je svaki dan hodajuć po trgu, noseć uza se pisani cienik, pazio je li se po gradskih propisih robom trguje. [1]

Progovoriv tako ob obrtu, spomenuti treba i o prometu il trgovini.

Za sredovječni promet bijahu od najveće važnosti:

Sajmovi. I u kršćanstvu nalazimo, da se po gradovih i trgovištih uz godovnu proslavu kojega svetca, zaštitnika dotičnoga mjesta, ujedno i trgovalo. God zaštitnika svetca ciele biskupije, akoprem se svetkovao po cieloj dioecezi, ali se naročito slavio u samoj priestolnici biskupije, pak se toga radi obdržavao ondje i glavni il najveći sajam. Novo utemeljenoj biskupiji zagrebačkoj postavio je kralj Ladislav za patrona sv. Stjepana, ugarskoga kralja, pa se toga radi u Zagrebu na Stjepanje ili na 20. kolovoza, ujedno i trgovalo. Da je tako od vajkada bilo, to nam posvjedočuje povelja Andrije II. od g. 1217., kojom poklanja kaptolu zagrebačkomu sol iz solarah marmaroških, nalažuć tamošnjim solarom, da moraju svake godine iz rečenih solarah soli u vriednosti 50 marakah izvaditi, i svojim troškom dostaviti do Stjepanja iz Segedina u Zagreb, da ju ondje kaptol prodavati uzmogne. [2]

I druga jedna listina, nešto mladja od prvanje, pripovieda nam, kako je iz ciele dioeceze hrlio narod u Zagreb na Stjepanje, dakako ne samo da pročasti zaštitnika biskupije, već da ovdje i trguje. U toj listini izdanoj na Stjepanje g. 1227. veli Nikola, sin Petra Ludbrežana, da je „bivši u Zagrebu u crkvi sv. kralja Stjepana na njegov god prisustovavši kod svečane mise“ prigodom offertorija prikazao kaptolu zagrebačkomu svoj posjed Vražji-laz ležeći u županiji moravečkoj, pod taj uvjet, da ga kaptol zajednički uživa. [3]

Da se taj zaštitnik i što svečanije proslavi, i da se trgovine radi što više naroda pribere u Zagreb, mnogo je o tom nastojalo i svećenstvo t. j. i biskup i kaptol. Glede prvanjega naime spominju ovi spomenici, da je biskup zagrebački Filip izhodio g. 1254. u pape Innocenta IV. da je udielio oproštenje jedne godine i 40 danah svim onim, koji bi se na Stjepanje u stolnoj crkvi izpovjedili i pričestili [4];

[1] Doc. 203.
[2] Doc. 8.
[3] Doc. 9.
[4] Doc. 30.

kaptol pako zagrebački stvorio je za svoje vazale i kmete naročiti štatut, da moraju mu na Stjepanje donositi u Zagreb svoje podaničke pristojbe i darove.[1]

Ovaj najveći sajam trajao je četrnaest danah, t. j. tjedan danah prije svetka a tjedan poslie. Prastari taj običaj sačuvao se donjekle sve do danas, jer se i sada jošte tjedan danah prije Stjepanja u jutro na glas velikoga zvona izvješa na zvoniku stolne crkve crven barjak u znak velike svetkovine i velikoga sajma, koj se na isti način tjedan danah poslie svetkovine i skida.

Kad je g. 1242. proglasio Bela IV. obćinu zagrebačkoga Gradca slobodnim kraljevskim gradom, i kad je ne dugo za tim u istoj obćini dogradjena bila i crkva posvećena sv. Marku, to je obćina išla za tim, da izposluje u kralja, da se može i u njoj i to na Markovo držati godišnji sajam. I doisto, g. 1256. na 21. ozujka odredi Bela IV., da se u ovoj gradskoj obćini ima držati godišnji Markovski sajam, a taj da počima tjedan danah prije Markova i traje tjedan danah po svetku, te trgovce toli inostrane koli domaće i njihovu robu uzima pod svoju zaštitu, dapače oprašta ih za to vrieme od plaćanja pijacovine.[2] Ovu povlasticu potvrdili su i kasniji ugarsko-hrvatski kraljevi.

K ovim dvim velikim zagrebačkim sajmom ubrojio se i treći. Spomenusmo, da je obćina zagrebačkoga Gradca, osim svoje utvrde imala i podgradje i to: njemačku ili šoštarsku ulicu i „novu villu" ili Ilicu. U XIV. vieku osnovana bje za ovo podgradje nova župna crkva sv. Margarete. Kad su ono sredinom XIV. vieka nastale razmirice medju kaptolom zagrebačkim i gradskom obćinom naročito o pravu pobiranja mitnice i pijacovine, nastojala je ova potonja, da ima što više sajmovah u svojem području, te izposlovala putem Ivana biskupa vackoga a generalnoga vikara kraljevstva Slavonije, da je kralj Ljudevit I. na 10. ožujka g. 1372. dozvolio, da se kod župne crkve sv. Margarete drži godišnji sajam, a taj sajam, da traje takodjer četrnaest danah, t. j. tjedan danah prije svetka, a tjedan poslie. Na taj sajam mogu dovezti svoju robu i inostrani trgovci, te toli trgovce koli njihovu robu uzima kralj u svoju zaštitu i oslobadja ih za vrieme sajma od plaćanja pijacovine.[3]

Osim sajmovah držao se svakdanji ili mali trg i to u jurisdikciji kaptolskoj pred stolnom crkvom, gdje se sakupljali i nadničari, da ih tko najmi u radnju. Pošto se u srednjem vieku obično prisustvovalo

[1] Tkalčić. Mon. hist. ep. zagrab II. c XIX.
[2] Doc. 31. 51.
[3] Doc. 254.

svaki dan službi božjoj, pa da nitko niti radi trgovine ni radi nadnice nebude u tom zapriečen, toga radi oko g. 1270. učini kanonik pojac Buza zakladu, da se svaki dan u slavu bl. dj. Marije u stolnoj crkvi pjeva u zoru misa za duševnu korist „trgovacah i nadničarah.“ [1]

I u obćini zagrebačkoga Gradca držao se obični ili mali trg svaki dan, a poveći pako da se drži svakoga ponedjeljka i četvrtka odredio je kralj Bela IV. svojom zlatnom bullom, koju su odredbu i njegovi nasljednici potvrdili. [2]

Progovoriv tako o sajmovih i o trgu reći mi je koju o robi, kojom se trgovalo i o tržnoj pristojbi, koja se za nju plaćala.

Roba, kojom se tada trgovalo, bijahu proizvodi što domaćega vrtljarstva, poljodjeljstva, stočarstva i obrta, što inostranoga.

U ovih spomenicih nenalazimo doduše podpunce pobrojeno sve čim se trgovalo, a ovaj manjak popuniti ćemo iz suvremenih gradskih zapisnikah. Od domaćih životinjah, kojimi trgovahu, spominju se: konji, voli, krave, magarci, koze, janjci, krmci, ždriebad, telići i odojci, a od divjačine: zecovi, srne i vepri. Uz domaću perad donašani bjehu na trg i labudi. Ribah, osim onih, koje su lovili gradski ribari, donašahu na trg i seljaci od svih vrstih, koje se nalaze u Savi; i to, bilo svježih, il nasoljenih ili u dimu sušenih, a kao osobita vrst spominje se vizovina. Od morskih ribah spominju se samo renge ili haringi. Raci, pohvatani po obližnjih potocih i u Savi. Od plodovah domaćega poljodjeljstva i vrtljarstva: pšenica, raž, ječam, bar i sierak, te bob, pasulj, leča, mak, hmelj, bieli i crveni luk, zelje i ino povrće; a od stranoga: smokve, limune, grozdići, narandje, riža, kapri i ulje. Proizvodi pčelarstva: med i vosak. Med prodavao se il u satovih il ocjedjen, a vosak ili na vagu ili pojedini vošteni sirci. Od proizvodah domaćega stočarstva i svinjarstva: mlieko, sir, maslo, loj, mast, svježa i suha slanina. — Sol, kako spomenusmo, prodavao je kaptol, koj ju dobivao iz marmaroških solarah; morsku pako sol dovozili na trg sa skladištah naročito iz Ljubljane i Modrušah, a uz morsku sol rabila se i kamenita. Sirove stvari, kao kože pitomih i divljih životinjah prodavahu ili po komadu ili u svežnjih; uz kožu spominje se vuna, kostriet i povjesmo. Od domaćih tkaninah prodavalo se što na refove što na lakte: domaće platno i bielo sukno „darovec“, dočim finije sukno potezalo se ovamo preko Optuja iz Kolina, najodličnija pako vrst bijaše skrlet. Od kovinah trgovalo se željezom, bakrom i olovom

[1] Doc. 54.
[2] Doc. 18. 49.

Od proizvodah domaćega šumarstva, osim drva za ogriev i piljenicah za sgrade i staje, koje se jedno i drugo sjeklo u kaptolskih i gradskih šumah, obskrbljivahu grad susjedni Slovenci jelovimi gredami i daskami, koje na splavih doplovljivahu Savom do Zagreba.

Roba, koju su dovezli inostrani trgovci u Zagreb, da ju prodadu, morala se smjestiti ili izložiti pod šatori i to ili na Markovom trgu, ili oko crkve sv. Margarete ili, za Stjepanskoga sajma, pred stolnom crkvom ili na ledini pred vrelom Manduševcem, a strogo bijaše prepovjedano, da se uvožena ili donešena roba neiztovaruje niti u privatnih kućah niti u krčmah.

Zagrebački trgovci podieljeni bijahu ovako: ili u trgovce koji su jednom samo robom trgovali n. pr. žitom, solju, pa se prema tomu i zvali: žitari, solari, il koji su prodavali više vrstih (species) razne robe, osobito južnih proizvodah, a ove potonje zvao je narod obično „štacunari ili kramari.“ Nalazimo takodjer u srednjem vieku tragovah, da se dva trgovca udružila i tako zajedno (in societate) trgovala.

Zagrebački sredovječni „štacuni“ niti su bili tako veliki ni tako ukusni kao danas, bijahu to il proste dašćare sa krilnim otvorom ili bijahu po zidanih kućah malene nadsvodene razizemne izbe sa dvokrilnimi vrati na lûk, od kojih jedno krilo i to desno seglo je do talah, tuda se ulazilo u dućan, dočim od drugoga il lievoga krila polovina t. j. dolnji dio bijaše zidan, a taj zid upotrebljavao se obično za malenu izložbu one robe, koja se u dućanu prodavala. Pod Kamenima vratima jedino sačuvali su nam se do danas takovi sredovječni dućani. I na kaptolskoj strani bijaše takovih dućanah jedne i druge vrsti.

Trgovina stojala je pod nadzorom gradskoga zastupstva u obćini gradskoj, a na kaptolu, pod nadzorom kaptolskoga dekana; te se jedna i druga vlast po svojih tržnih nadzornicih brinula ne samo za to, da se uzdrži red na trgu, već i bdila da mjere i vage budu prave i podpune, a kada je potrebno bilo stvarala je i cienike.

Pijacovina i borba za nju. Za robu kojom se u Zagrebu trgovalo plaćala se uvoznina i pijacovina. Pravo pobiranja jedne i druge pripadalo je kaptolu zagrebačkomu počam od utemeljenja biskupije, ali tako, da je on uživao samo dva diela, a treći morao je davati kruni. Za robu, koju je sam kaptol prodavao, nije se ni za krunu plaćala nikakova pijacovina. Tako kad je ono g. 1217. dopitao Andrija II. kaptolu zagrebačkomu sol iz solarah marmaroških, nije od njezine prodaje tražio za krunu nikakove pijacovine ni mitnice, ona se prodavala „cum omni libertate.“ [1] Isto tako nisu plaćali tržne pristojbe

[1] Doc. 8.

ni inostrani trgovci od svoje robe, ali samo kada su ju prodavali o Markovskom i Margaretskom sajmu, dočim izvan to doba plaćala se od nje mitnica i pijacovina prema stvorenom cieniku.

Kad je ono prema svršetku XIII. vieka nastala u Hrvatskoj borba za anžovinsku kuću proti zadnjemu Arpadovcu kralju Andriji III., to ovaj, da si u Hrvatskoj stvori jaku stranku, odstupi na 26. lipnja god. 1292. zagrebačkomu kaptolu kraj uživanih dvih trećinah zagrebačke pijacovine i mitnice i treću t. j. krunsku trećinu t. j. sav pijacovinski prihod.[1] Ovom krunskom pijacovnom trećinom suzdržavala se dotle kraljevska posada stojeća u Zagrebu, a pošto ju kralj odstupio kaptolu, tim se znatno umanjio prinos za posadu, pa je zato naišao kaptol za ovu stečevinu u bana na tako veliki odpor, da bijaše prisiljen uteči se u zaštitu samoga kralja, koj pismom od 22. svibnja g. 1293. upravljenim tadanjemu banu, strogo prepovje, da se ni on, ni njegovi činovnici neusude uznemiravati i priečiti kaptol u pobiranju poklonjene mu treće pijacovne trećine.[2]

Do godine 1242. il dok nije obćina zagrebačkoga Gradca povišenom bila na slobodan kraljevski grad, trgovalo se samo na kaptolu, te je i kaptol pobirao pijacovinu, pa i tada, kad se i zlatnom bullom Bele IV. stvorilo novo tržište u pomenutoj obćini, ili kako se to izrično ondje veli: „odredjujemo, da se u istom gradu poveći sajam (forum sollempne) drži dva puta u tjednu i to u ponedjeljak i u četrvrtak, a obični trg svaki dan“, ipak nije dopitano bilo gradskoj obćini pravo pobiranja pijacovine, već to pravo izvršivao je i ovdje kaptol. Zlatna bulla oslobadja samo za tada gradjane zagrebačkoga Gradca, da nemoraju plaćati nikakove mitnice u zemaljah krune ugarke,[3] kada putuju kamo izvan svoje obćine, ali taj se oprost protezao samo na osobu a ne na robu. Istom g. 1267. na 23. veljače proglasio je Bela IV., da su gradjani zagrebačkoga Gradca u zemaljah ugarske krune oprošteni od plaćanja mitnice i brodarine, i to ne samo za sebe, već i za svoju robu.

U dotičnoj listini veli kralj, da su mu se pritužili gradjani zagrebačkoga Gradca, da moraju od robe, koju izvoze, plaćati na mitnicah i tridesetnicah silne pristojbe, jer stanuju u Slavoniji ili na granici kraljevine, pa toga radi nije im trgovina beričetna, a to da je na veliku štetu samoga njihovoga grada, pak ga smjerno mole, da ih oslobodi od plaćanja mitnicah i tridesetnicah. Uvaživši kralj njihovu vjernost,

[1] Doc 81.
[2] Doc. 85.
[3] Doc. 18. 49.

i njihove službe, koje su mu u razno doba izkazali, privoljom kraljice, (jer se tridesetnica pobirala za nju) i velikašah oslobodi ih da ne plaćaju ni mitnice, ni brodarine, ni tridesetnice, kada svojom robom po kraljevini trgovali budu. [1]

Ovom poveljom oprošteni bijahu doduše gradjani da od robe, kojom su trgovali, nisu plaćali nikakove ni zemaljske ni državne mitnice, ni brodarine, ali gradsku zagrebačku pijacovinu pobirao je kaptol ipak i na dalje.

Ovo pobiranje pijacovine nebijaše gradskoj obćini ni malo u volji, a tim manje, jer su gradjani ne samo poput kaptola bili vjerni ugarskim kraljem, dà što više, oni su ogromnim troškom obzidali Gradac, uzdržavali gradske zidine i podmirivali državne i domaće terete, s toga da namaknu gradskoj blagajni vrelo dohodakah, udare daću na uvozninu morske soli, prozvavši ju „solmjerom" ili „stârom", i daću na živež, kojoj nadjenuše ime „filjaršćina", a ove dvie pristojbe moradijahu plaćati ne samo inostranci, već i žitelji kaptolske jurisdikcije, ako li su dovezli svoju robu na gradski trg.

Protiva toj novotariji dignu se kaptol zagrebački, jer se smatrao povriedjen u svojem pravu, te odašalje nekako početkom lipnja g. 1318. svoje izaslanike u Ugarsku, da ulože protiva tomu pred kraljem Karlom Robertom prosvjed. Uvjeriv se kralj, da je u ovoj gradskoj obćini samo kaptol vlastan pobirati tržne pristojbe, izdade na 28. lipnja novu povelju, kojom mu iznovice potvrdjuje pravo pobiranja podpune pijacovine i mitnice, izuzam tridesetnicu, koja se pobirala za kraljicu, prepovjedav ujedno, da ga nitko u tom pravu smetati nesmije, kao i to da se pod nikakovom izlikom nesmiju uvadjati nove kakove tržne pristojbe. [2]

Gradska obćina kraj svega toga nije bila voljna odustati od onoga što je jur uvela, pa se odatle porodile medju njom i kaptolom silne zadjevice, a s ovih progon i otimačine. Ovo naslućujemo iz pisma pape Ivana XXII., kojim iz Aviniona na 1. studenoga 1319. imenuje biskupe pečujskoga, bosanskoga i kninskoga čuvari pravah i posjedah toli biskupa zagrebačkoga koli njegova kaptola proti nasilju tadanjega plemstva i gradjanstva, koji otimahu, plienjahu i užigahu njihove posjede, zemljišta, sela i sgrade a krnjahu prava i poviastice. [3]

Dakako da je to i kruni dodijati moralo, pak da se cieli taj priepor, koj nasta sa solmjere i filjaršćine konačno rieši, odredi

[1] Doc. 50.
[2] Doc. 108.
[3] Doc. 111.

kralj. da se povede iztraga, te pismom od 2. veljače g. 1321. naloži banu Ivanu Babonegu, da ju provede, veleć: pošto se gorko tuži kaptol zagrebački na obćinu jer ga prieči u pobiranju pijacovine, premda ju on od vajkada darom ugarskih kraljevah podpuno uživa, a tomu opet uzprkos, da je sada obćina na uštrb kraljevske tržne daće uvela novu daću na sol i ostalu robu i prozvala ju filjarščinom i drugimi imeni, a ova da je vrlo ubitačna ne samo za kaptol već i za sve plemiće i neplemiće, koji morsku sol mnogo rabe, toga radi neka iztraži, što je u stvari, pa pronadje li, da je ta nova daća potrebna i shodna, neka ju pridrži i pripoji kraljevskoj daći i tim ju dopita kaptolu; obrete li pako, da je taj novi namet štetan, da ga jednostavno dokine, jer da nove pijacovine il mitnice ili daće na sol, nije osim krune nikomu drugomu postavljati dozvoljeno; pa ako i pojedine gradske obćine mogu medjusobno i za sebe uzakonjivati kazni i globe, to opet neimaju vlasti, da ih nametnu i crkvenoj oblasti il njezinim podanikom, kao takodjer ni onim ne, koji nespadaju u njihovo područje. [1]

Prema tomu oko polovine mjeseca kolovoza ili oko svetka Stjepanja sazove ban sabor u Zagreb, u kojem prisustvovahu osim plemstva i činovnici županijski, gradjanstvo i puk, na njem da se, medju ostalimi predmeti pretrese i prieporno pitanje o solmjeri i filjarščini.

Na taj sabor, komu je predsjedao sam ban Ivan Baboneg, poslale su obje stranke svoje punomoćnike i to kaptol zagrebački svoja dva člana: Martina, arcidjakona vaškanskoga i kanonika Gjuru; dočim gradsku obćinu zastupao je njezin bilježnik Toma.

Prvi ustadoše kaptolski izaslanici te utužiše gradsku obćinu, da je bezpravno nametnula novu daću na sol i živež, i da ju protuzakonito pobira, jer da na temelju raznih povlastica, koje su mu udielili ugarski kralji, on je jedini vlastan pobirati takove daće, a ne obćina, s toga mole sabor, da mu i tu novu daću dopita.

Na ovu izjavu odvrati gradski bilježnik Toma, da sabor nije vlastan o tom odlučivati, jer na temelju kraljevske zlatne bulle nemora ova obćina za ikoj svoj postupak ikomu odgovarati, osim samomu kralju.

Nazore Tomine o neodvisnosti gradske obćine od zemaljskoga sabora pobio je sam ban, odgovoriv: da ako i bi ova obćina imala kakovo kraljevo pismo, koje bi joj govorilo u prilog tim, što bi se u njem mimoišla spomenuti banska vlast s pram ove obćine, to da neodlučuje ništa, jer „u zemaljah ugarske krune najuzvišenije je dosto-

[1] Doc. 113.

janstvo bansko", pa da i onako ban u saboru zastupa samoga kralja, s toga zahtjeva od bilježnika Tome, da navede drugi koj razlog, kojim bi gradska obćina svoj postupak opravdati mogla.

Na to odvrati gradski bilježnik Toma, da ova gradska obćina ima i kraljev privilegij, spram kojega da je vlastna uvoditi u svojem području nove daće i namete, a taj privilegij da može podastrieti saboru u svako doba. Prema toj Tominoj izjavi naznači sabor novi rok, kada mu se ima pokazati taj kraljev privilegij.

Ali kad je na urečeni rok gradski bilježnik Toma podastro saboru kraljevska privilegija udieljena ovoj obćini, to u njih, ako se i spominjale neke sloboštine podieljene gradjanom, ipak nikakvom rieči nije spomenuto, da ima ova obćina pravo stvarati nove daće na sol i na živež, pa toga radi ban suglasno sa saborom osudi obćinu na gubitak parnice, i da svu nepravedno do tada pobranu daću od solmjere i filjaršćine povrati kaptolu; a pronašav da je solmjera i filjaršćina doisto shodna, to ju pridrži i na dalje, pak uvrstiv ju u kraljevsku daću, na temelju više rečenoga kraljevoga pisma, doznači ju kaptolu.

Da ova nova stečevina i zakonito provedena bude, to odmah isti dan u kraljevo ime uvedoše kaptol u njezino uživanje: knez Nikola Stjepanov Čupor, plemić moslavinski i Stjepan, knez vinodolski. [1]

Buduć da je kaptol zagrebački predvidjao, da bi kraj svega toga s vremenom ipak nastati mogao o tom nov priepor medju njim i obćinom, to si pomenutu saborsku odluku dao u kaptola čazmanskoga, kao vjerodostojnoga mjesta, na 1. rujna r. g. točno prepisati i ovjeroviti, odaslav u Čazmu svoja dva člana: kanonika Ivana sa Gjurom kaptolskim dekanom. [2]

Dakako da gradska obćina taj svoj poraz nije tako lasno pregorjela, te je tim žešći odpor nastao medju njom i kaptolom, a posljedica bila je ta, da je obćina s osvete nametnula ogromnu daću na zalihu toli pojedinih kanonikah koli njihovih ljudih i to: na vino, žito i drugu robu, koju imadjahu spravljenu u njenom području, dapače da nije dozvolila niti prodavati takove zalihe. Kaptolske ljude i stanovnike hvatala na kaptolskih zemljištih i vukla ih pred gradski sud, isto tako i one kaptolske podanike, koji dugovahu gradjanom ili gradskim podanikom, mimoišav kaptolski sud, parbila pred sudom gradskim. A po svoj prilici, da im i kaptol vraćao žao za sramotu, pa kada su se napokon tako medjusobnom borbom oslabljene obje jurisdikcije uputile koli je pogubna ta medjusobna mržnja, počeše misliti o izmirenju.

[1] Doc. 115.
[2] Doc. 116.

Na 18. listopada g. 1324. dodje do podpune pomirbe, kad je gradsko zastupstvo t. j. sudac Pechman, te prisjednici: Nikola, Franko, Peterlin, File, Petar, Gjuro, Nikola i Juraj sklopilo sa kaptolom sljedeću nagodu, u kojoj najprije izpovjediv, da promišljavajuć kako su nekoč njihovi predji živući u slozi s kaptolom napredovali sa dobra na bolje, to da i oni, želeć ugledati se u njihov primjer, utanačuju sa kaptolom slogu i prijateljstvo i to pod ovimi uvjeti: Ponajprije gradska obćina obriče kaptolu, da nikada neće više stvarati novi kakov namet, koj bi bio na uštrb kaptolskoj pijacovini, i kaptol da dosadanji prihod gradskoga trga i nadalje bere, a obćina neće ga priečiti, niti će ikoga, koj bi se uztručavao platiti ga, uzimati u zaštitu, već predati ga kaptolskomu sudu, da mu sudi. Jedino što si pridržaje ova gradska obćina, jest njom jurve ustanovljeni prihod od solmjere i filjaršćine. Gradska obćina dopušta kaptolu i njegovim ljudem, da svoju zalihu t. j. vino, žito i druge stvari, kojimi će trgovati, mogu smjestiti i prodavati bilo u gradskoj obćini, bilo u njezinom podgradju; a obćina da od ove zalihe neće tražiti nikakove daće, razvje, što će plaćati u ime najma pojedinim posjednikom kućah, u kojih će tu svoju zalihu smjestiti i prodavati. Napokon zajamčuje obćina, da neće kaptolske podanike na svom zemljištu, a niti tada ne, ako budu dugovali ili obćini ili kojemu obćinaru, niti svojevoljno hvatati, niti na sud svoj goniti, niti bez privolje kaptolske zatvarati, već osudu prepustiti kaptolu; dà ona će kaptol u svemu podpomagati proti svakomu, koj bi ga naumio vriedjati. Radi većega vjerovanja priseglo je gradsko poglavarstvo na tu nagodu u župnoj crkvi sv. Marka na oltaru sv. križa na svetak sv. Luke evangjeliste.[1]

Ovom nagodom gradska je obćina priznala kaptolu pravo pobiranja pijacovine, dočim joj s druge strane kaptol prepustio da bere solmjeru i filjaršćinu t. j. daću na sol, vino i robu koju budu inostranci dovezli u Zagreb.

Obćina je doduše obrekla, da neće za robu i vino, koje će kaptol il njegovi ljudi uvezti u ovu obćinu zahtjevati nikakove pristojbe, ali ni to nije dugo potrajalo.

Kada je ono polovinom mjeseca lipnja g. 1333. putujuć kralj Karlo Roberto u Napulj, bavio se u Zagrebu kakovih sedam il više danah, to je obćina zagrebačka ovom sgodom hotjela se donjekle i okoristiti. Gradsko zastupstvo nije prepustilo spomenuti kralju u koliko mu je ova obćina vjerna, i u koliko je mnogo stradala čestim ukonačivanjem vojske prigodom prošlih kraljevih vojnah; kako su joj

[1] Doc. 129.

dohodci maleni, da nemože svoj grad utvrditi onako, kako treba, i u dobrom stanju držati utvrde, pak ga zamolila da joj udieli pravo pobirati daću od vina, žita i soli, koja će se u toj obćini prodavati. Kralj, da joj se blagonaklonim izkaže i da donjekle bar naplati što je obćina nastradala ukonačivanjem njegove vojske, a i s toga, da se grad, koj se sa strategičnoga gledišta smatrao vrlo važnim, što jače utvrdi, to na 13. lipnja izda pismo, kojim dozvoluje, da od vina, žita i soli, koje će ne samo inostranci, već tko mu drago, u ovoj obćini prodavati, može ona i smije zahtjevati tržnu prlstojbu i to, kako ju obćina sa prodavaoci uglavi, i da ovoj kraljevoj odredbi nitko prkositi nesmije, a tko bi se suztezao neplatiti, da je obćina vlastna pristojbu silom uzeti.[1]

Ovom kraljevom dozvolom, koju prozva obćina „postavom“, bijahu istoj razrješene ruke spram onoga ugovora, koj je sklopila g. 1324. sa kaptolom zagrebačkim, te je od vina, žita i soli, koje je prodavao ili kaptol il njegovi ljudi, počela zahtjevati tržnu pristojbu ili „postavu.“

S ovoga se opet porodi dugotrajna parnica medju kaptolom zagrebačkim i gradskom obćinom skopčana ogromnim troškom i nepogodami, koja je napokon došla i pred kraljev sud. Vrhovno sudište bijaše u velikoj neprilici kojoj stranci da dosudi pravo, jer kaptol oslanjao se na stara prava podieljena mu od ugarskih kraljevah, dočim obćina stekla je to pravo radi velikih žrtvah učinjenih kralju, pak je toga radi jednoj i drugoj savjetovalo, da se nagode. Do ove nagode došlo je 28. travnja 1339., kad je sklopio kaptol sa obćinom gradskom, koju zastupahu: sudac Nikolet, te prisjednici: Petar, Pulan, Pavleta, Vučeta, Endrejko, Martin, Dimitar, Pintikač i Niklin sljedeći ugovor: Ponajprije neće ni gradski sudac ni obćina pristojbu prozvanu „postava“ ili koju drugu daću, pod kojim mu drago imenom, niti zahtjevati niti pobirati od podanikah crkve zagrebačke, a niti radi nje stavljati u buduće kakovih potežkoćah, te se odriče svakoga prava na nju, ma bilo ono i kraljevim pismom zajamčeno. Zatim, gradski sudac ni obćina neće priečiti tržnim nadzornikom pobirati pijacovinu od podanikah, koji stanuju po gradskih selih, izuzam gradjane, koji bi se ondje naselili, kako to zajamčuje običaj i kraljeve darovnice; pa ako bi se isti opirali tomu, da ih neće štititi ova obćina. S druge opet strane odriče se kaptol prava na pobiranje filjaršćine, te ga sasvim prepušta obćini. Napokon obvezala se jedna i druga stranka,

[1] Doc. 162.

da neće uvadjati nikakovih novotarijah već se medjusobno ljubiti i podpomagati proti nasilnikom.[1]

Tim dakle bijaše stvar glede tržnih daćah u glavnom rješena, ali ipak bilo je slučajevah, da su se prodavaoci parbili pred gradskom obćinom sa kaptolskimi pobiračima radi pijacovine, jer da odviše zahtjevaju, pa da se preprieče svadje, koje bi s vremenom odatle nastati mogle, to kaptol suglasno s obćinom na 13. siečnja 1343. odredi cienik, kako da se pijacovina plaćati mora.

Ponajprije indi pijacovina jest kraljevska daća, te se proteže na svakoga, a kaptol ju bere privoljom krune, toga radi svatko ju mora platiti, osim onih, koji su po crkovnih propisih ili kraljevskim pismom ili kaptolskom dozvolom oprošteni. Plaća se pako na taj način: od pojedinih teretnih kolah robe, od kudagodj došla i kamogodj se izvozila ako prolaze kroz Zagreb, bilo po zemljištu gradskom il kaptolskom, plaća se dvanaest dinarah banskih. Od teretnih kolah robe, koja se vozi u gradsku obćinu radi prodaje plaća se i to: od pojedinih svežanjah skrletnoga sukna, pol fertona ili 50 dinarah. Drugo sukno i roba da se procieni, pa od svake marke procjene, plaćaju se dva dinara. Od kolah natovarenih žitom, šest dinarah od prodavaoca, a opet isto toliko od kupca. U obće, koliko platio pijacovine prodavalac toliko je morao platiti i kupac. Od svakoga konja natovarena žitom, dva dinara. Od svakoga sirca voska, jedan dinar. Od svakoga stâra soli i od svakoga komada kovana željeza, jedan obul. Od kolah natovarenih vinom, dva dinara. Od kolah svježih ribah, šest dinarah. Od kolah nasoljenih ribah, dvanaest dinarah; a bude li riba vizovina, to od komada šest dinarah. Od svake košare većih ribah, dva dinara; a od manjih, dinar; od pojedine košare u kojoj su raci, obul, Od konja, koj je na prodaji šest dinarah, a od kobile, četiri. Za domaće sukno i platno, što ga čovjek na krkaču donese, dva dinara; a nebude li ga mnogo, neka se pijacovina plati prema vriednosti robe. Od svakoga vola, krave, teleta i junca, dinar. Od komada sitne životinje, obul; isto toliko od ovce i jarca. Od poveće svinje, dinar; od polugodišnje, obul; a od košare odojakah, obul. Od svake kože bilo pitome il divlje zvieri, prema vriednosti, il dinar il obul. Od svake posude meda, obul. Od kozlićah, koji se s materami prodavaju, do svetka uzašća Gospodnjeva neplaća se ništa. Od pojedine haljine mužke il ženske ridje boje, (kožuha), obul; a od ostalih mužkih i ženskih suknenih haljinah (surine) uzimat će se pijacovina prema kakvoći tvari. Od svake vreće i sočiva, što ga čovjek na krkaču donese, mjerica. Od sira, voća, predje i lana i ostalih plaća se pijacovina prema vriednosti.

[1] Doc. 172.

Od kolah natovarenih letvami ili koljem, jedna letva il kolac; a od kolah natovarenih daskami, dinar ili obul t. j. kako su one il deblje il tanje bile. Od kolah natovarenih drvom, koje se rabilo za kuće i pokućtvo, jer se najviše u kaptolskih šumah prigotavljalo, obul. Jošte svatko, bio on umjetnik, trgovac il obrtnik dužan je plaćati u ime svakogodišnje daće od svoga prihoda il obrta, i to: o božiću, pet dinarah; o vazmu opet pet, a na dan Stjepana kralja takodjer pet dinarah. Roba, kojom se obično na trgu netrguje, procieniti će se najprije, pak od te procjene plaćati postotni dinar. Napokon kaptolski pobirači pijacovine, vlastni su poput kraljevskih porezovnikah, toli u obćini gradskoj koli i drugdje, gdje kaptol pijacovinu bere, zapljeniti robu, od koje bi se njezini prodavaoci uztručavali platiti pijacovinu.[1] Dohodak gradske pijacovine i mitnice išao je u kaptolsku skupnu diobu.

Osim ovoga sukoba sa obćinom glede pobiranja pijacovine borio se kaptol i sa onodobnim banom Mikićem glede mitnice. Za banovanja Mikićeva, kad nasta veliki odpor o plaćanju crkvene desetine, kojemu je i sam ban ne samo sukrivcem bio, već što više, on je po kaptolskih posjedih, a naročito u Sesvetih, postavio mitnicu i njezin prihod pobirao za sebe. Njegovi takodjer ljudi odabrali si u godini jedan dan, kada su u gradskoj obćini pobirali pijacovinu za sebe. Protiva ovoj i sličnim nepravdam pritužio se kaptol zagrebački kralju Ljudevitu odaslav u Ugarsku početkom prosinca g. 1342. svoga prepozita Jakoba. Saslušav kralj pritužbu i osvjedočiv se o nepravdi, prepovje na 14. prosinca r. g. banu Mikiću i njegovim ljudem svako pobiranje pijacovine i mitnice, te ujedno naloži kaptolu pečujskomu, da po svojih izaslanicih, kojim će se pridružiti i kraljev tjelesni stražar Ravaz, uvedu kaptol u uživanje tržne pristojbe.[2]

Pečujski kaptol odazvao se ovomu kraljevu nalogu, te je sa Ravazom odaslao u Zagreb svoga sučlana kanonika Stjepana, koji su na Valentinovo ili 14. veljače g. 1343. bivši u Zagrebu u obćini gradskoj, proglasili nevaljanim sav postupak banov, te pred množtvom sakupljena naroda uveli iznovice kaptol u podpuno uživanje gradsko zagrebačke pijacovine.[3]

U to nekako vrieme sbila se promjena na biskupskoj stolici zagrebačkoj, jer papa Klement VI. imenova (1343., dne 25. ožujka) tadanjega biskupa zagrebačkoga Ladislava de Kobol nadbiskupom

[1] Doc. 182.
[2] Doc. 181.
[3] Doc. 183.

koločkim, a tako izpražnjenu stolicu udieli čanadskomu biskupu Jakobu, nekoč liječniku Karla Roberta. U isto takodjer vrieme preuzeo je bansko žezlo od bana Mikića, novi ban Nikola.

Banu Nikoli bijaše dobro poznato, kako je netom njegov predšastnik izgubio parbu glede mitnicah, koje pobirao na kaptolskih posjedih, al ipak kraj svega toga, posluživ se promjenom glede biskupske stolice, postavi novu mitnicu na biskupskom zemljištu i to u Vlaškoj ulici kod crkve sv. Antuna.

Novi biskup Jakob, čim se ustolio u Zagrebu, pritužio se odmah kruni radi te nanešene mu nepravde, te je napokon sam ban bio prisiljen (na 13. tranja g. 1344.) maknuti odande mitnicu, koju je na uštrb biskupske vlasti ondje postavio. [1]

Ovaj postupak banov osokoli obćinu gradsku, te se iznovice počela dizati na kaptol i to opet radi pijacovine. Ovo zaključujemo što je početkom marta g. 1346. zagrebački prepozit Jakob zaprosio u kralja Ljudevita, neka naloži kaptolu ostrogonskomu da potraži u svojoj pismari onu saborsku odluku od g. 1321., kojom ban Ivan dosudjuje kaptolu pijacovinu u obćini zagrebačkoga Gradca, a nadje li ju, da mu ju u ovjerovljenom priepisu dostavi. [2]

Jednim pismom od 5. travnja javlja isti kaptol, da je na kraljevu zapovjed, sa Adamom, sinom Jakobovim, plemićem iz Glavnice, koj bijaše izaslanik kraljev, poslao svoga sučlana Petra, arcidjakona šašvarskoga u Zagreb, da provedu iztragu o pravu pijacovine, a oni da su u ponedjeljak po sriedopostnoj nedjeli, (kad najviše stranih i domaćih ljudih dolazi u gradsku obćinu radi trgovine) izpitujuć ovdje svećenike i svjetovnjake, doznali, da gradsku pijacovinu od vajkada pobira kaptol zagrebački, i da ju je svatko dužan plaćati, dapače da su našli u sudca Grge, koj je upravo tada pobirao pijacovinu, pisani i kaptolom potvrdjeni cienik, po kojem i kako da se pijacovina uzimati ima; pa toga radi, da dopitaše pijacovinu kaptolu zagrebačkomu. [3]

A kako se čini kraj svega toga ipak je gradska obćina zahtjevala pijacovinu od kaptolskih ljudih, i to, (kako doznajemo iz tužbe, koju sredinom korizme g. 1346. podnesoše tovarniku Lovri zagrebački kanonici arcidjakon Dimitrija i drug mu Dioniž), pijacovinu od soli, voska i drugih sličnih omanjih stvarih. [4]

Istom sgodom utuži kaptol pred tovarnikom gradsku obćinu i radi smetanja kaptolskih posjedah i progona kaptolskih ljudih. Ova

[1] Doc. 195.
[2] Doc. 202.
[3] Doc. 203.
[4] Doc. 242.

parnica vukla se od godine do godine, i bila je povodom medjusobna napadaja i krvarenja, za koje sve vrieme bijaše vriedjano i pravo kaptolsko glede pijacovine, dok napokon g. 1392. podje za rukom tovarniku Nikoli, sinu Ivana Kanižana, izmiriti obje stranke. Na 12. svibnja r. g. sklopile su obje stranke primirje, u kom medju ostalimi uglavilo se glede pijacovine ovako: da neće kaptol nikada više od podanikah gradske obćine i to u selih: Dedićih, Gračanih, Kraljevcu, Kobiljaku, Sviblju, Nartu, Novoj vesi (kod Save), Podbrežju, Črnomrcih, Hrašću i Petrovini nikakovu pijacovinu il mitnicu zahtjevati niti on niti njegovi činovnici; a isto tako obvezali se i gradjani, da u svojoj obćini od kojih mu drago kaptolskih podanikah neće tražiti ni filjaršćine ni kakove mu drago druge tržne pristojbe. Na one pako podanike, koje bi tečajem vremena dostao il kaptol zagrebački il obćina gradska, ova da se blagodat neproteže, već takovi da budu morali plaćati pijacovinu i mitnicu. [1]

I tako se svršio dugi taj priepor o gradskoj pijacovini.

Od životinjah i robe, koju su inostrani trgovci iz stranih pokrajinah kao: Mletačke ili Njemačke uvozili u ovu kraljevinu plaćala se:

Tridesetnica (harmica), dočim od domaćih proizvodah i stoke kada se izvozila u Njemačku il Mletačku nije se plaćala nikakova tridesetnica. Ova pristojba pobirala se za kraljicu, a plaćala se samo zlatnim il srebrenim novcem.

Od mjestah gdje se pobirala tridesetnica, glavno sjelo bijaše Zagreb, a kad je početkom XIV. vieka, ili oko g. 1316. sagradio Karlo Roberto Susedgrad, to je i ondje smjestio tridesetničko područje za onu robu, koja se uvozila iz Njemačkoga carstva; dočim za pomorsku robu, koja dolazila morem iz Italije il pokrajinah mletačkih bijaše tridesetnica u Modruših. U ovih mjestih namješteni bijahu podtridesetničari (vicetricesimatores), koji podpadahu pod glavnoga tridesetničara, koj bijaše za svu krunovinu samo jedan.

Iz prva plaćahu tridesetnicu i gradjani zagrebački, no g. 1267. kada se potužili kralju Beli IV. koliko tim štetuju i kako toga radi trgovinom napredovati nemogu, to ih tada kralj oprostio toli od plaćanja kraljevske mitnice i brodarine, a privoljom kraljičinom i od plaćanja tridesetnice. [2]

Tečajem mnogo godinah uživahu gradjani ovo pravo netaknuto, nu već g. 1343. kao da im se počelo i to pravo krnjiti, a to zaključujemo odatle, što se gradski sudac Nikoleto pred kraljicom pritužio,

[1] Doc. 362.
[2] Doc. 50.

da se obćinari zagrebačkoga Gradca bezpravno sile na plaćanje raznih tridesetnicah i to: od voska, kožah, svinjah, govedah i ostale robe, koja se iz Zagreba uvozi il tjera u Mletačku, u Njemačku il u druge pokrajine, a tim plaćanjem, da oni veoma štetuju. Da se osvjedoči kraljica, je li su doisto povriedjeni tim gradjani u svojem pravu, naloži banu Nikoli, da izpita što je u stvari. Na 2. jula r. g. zamoli pismeno ban iz Modrušah kaptol zagrebački, da ga obaviesti kako i na koj način pobirala se u prijašna vremena tridesetnica za kraljicu, i kako se pobira sada, a naročito, je li se od florenah ili gotova novca, koj se iz vanjskih pokrajinah unašao u Hrvatsku i u Zagreb, pobirala tridesetnica ili ne, i je li su gradjani zagrebački od svoje robe i životinjah plaćali tridesetnicu ili nisu. [1] Slično pismo napisa ban i Dujmu Frankapanu, knezu krčkomu, modruškomu i požežkomu.

Na 4. već jula odpisa banu knez Dujam Frankapan, da je proučio njegovo pismo i doznao od ljudih i trgovacah, da od robe, koja dolazi iz Mletačke, il Njemačke il drugih pokrajinah ovamo, bilo to sukno il druge stvari, da se tridesetnica plaća, ali od florenah i gotova novca nije se pobirala nikakova tridesetnica, kao takodjer niti od one robe, koja se iz Zagreba ili iz Hrvatske uvozila k moru ili u Njemačku, a tako da je od vajkada postojalo. [2]

I kaptol zagrebački odgovoriv na 2. kolovoza banu, pripovieda: da je pomnjivo iztražujuć doznao, da su kraljičini tridesetičari u najnovije doba počeli zahtjevati tridesetnicu od robe, koja se iz krunovine izvozila, a tim da su mnogo obterećivali trgovce, koji su, a naročito gradjani zagrebački i proti tomu prosvjedovali; no u prvanja vremena da se nije pobirala nikakova tridesetnica, osim od robe, kao sukna, životinjah, mirodijah i stvarih, koja se izvan krunovine uvozila u Zagreb, a plaćala se samo zlatnim il srebrenim novcem. U prvanja takodjer vremena da nije svećenstvo plaćalo nikakove tridesetnice za robu, koju je iz vanjskih pokrajinah potezalo za sebe, no ako li ju prodavalo, tada je plaćalo tridesetnicu. Napokon prijavio kaptol, da izvanjski trgovci plaćahu tridesetnicu od robe, koju dovažahu u Zagreb, ali od robe, koju su u Zagrebu kupili, pa ju izvezli, da od nje nisu plaćali nikakove tridesetnice, već plativ pijacovinu od nje na gradskom trgu, prosto ju izvažahu. [3]

Prema ovim izjavam ureče ban Nikola na 8. kolovoza sabor u Križevcih, na koj odasla gradsko-zagrebačka obćina bivša svoja dva

[1] Doc. 188.
[2] Doc. 189.
[3] Doc. 190.

sudca Stjepana i Mikića. Pred sakupljenim ondje plemstvom pročitana bijahu oba izvještaja, toli kneza Dujma Frankapana koli kaptola zagrebačkoga, pa jerbo je i plemstvo posvjedočilo, da su doisto istiniti, to ban, danom si vlašću i u ime kraljičino, dokinu svaku novotariju i odredi, da se tridesetnica onako pobira, kako je to nekoč bilo.[1]

No malo po malo uveli su ipak tridesetničari, da su gradjani od neke robe, izuzam vino, žito i sol, plaćali tridesetnicu, dà i prema tomu sklopili su i ugovor sa glavnim tridesetničarom Saracenom. Ali taj isti Saracen hotio je taj ugovor pogaziti, kako doznajemo iz pisma kralja Ljudevita, kojim na 29. kolovoza g. 1366. kori istoga, da su se njemu i kraljici pritužili zagrebački gradjani, da pošto se je on s njimi jur nagodio glede plaćanja tridesetnice, i da je prema tomu sklopio i s njimi ugovor, koj da su mu gradjani i podastrli, a da sada on taj ugovor krši tražeć tridesetnicu od vina, žita i soli, što se nikada nije plaćala, to mu strogo zapovjeda, da se ugovora točno drži, i da ne zahtjeva od gradjanah onoga, na što dužni nisu.[2]

Tridesetničara Saracena zamjenio je u brzo neki Franjo, čovjek naravi žestoke, inače veoma revan o pobiranju tridesetnice, a tu svoju revnost platio je i glavom. Iz listinah, koje su se sačuvale, doznajemo samo to, da su na veliki četvrtak g. 1369. dovezla robu u Zagreb tri Talijana i to: Tadija de Karbonibus, inače kraljičin dvorski čovjek, te Puhocij i Petar. Medju tridesetničarom Franjem i ovom trojicom zametnula se kavga, bez dvojbe radi tridesetnice, a tom sgodom, kad se sabrao silan narod, da vidi kako će se priepor svršiti, nasrne iz nenada neki Lovro, kmet Nikole Slovjena, koj opojen vinom, udari nožem s traga tridesetničara Franju, koj je malo za tim i umro.[3]

Pošto smo progovorili o trgovini nuždno je da rečemo koju i o *Mjerah i vagi.* U sredovječnih gradskih zapisnicih i listinah spominju se mjere za duljinu, i to: prst (digitus), kao najmanja mjera, jer je imala samo širinu jednoga prsta; šaka (palma) ili četiri prsta uzporedce položena; pedalj (spitama), t. j. duljina od palca do maloga prsta, kada čovjek pruži ručne prste; lakat (cubitus) ili duljina od ručnoga pregiba do rta maloga prsta; rif (ulna, reifo) obuhitao je duljinu ravno pružene ruke od njezina palca do protivnoga ramena. Osim toga spominje se kao mjera: stopa ili cipela (pes), u koju se ubrajalo šestnaest prstih ili četiri šake; korak (passus) t. j. dvie stope i pol.

[1] Doc. 191.
[2] Doc. 248.
[3] Doc. 250.

Mjera za polje spominje se il prastarom hrvatskom rieči, vreteno, ili latinskim nazivom aratrum (plug) ili juger (ral), s toga mislimo, da vreteno ili ral jedno te isto znače. Oveći zemljištni prostor, a osobito prigodom razvida medjah, nije se mjerom mjerio, njegov obsjeg obično bi okom prosudili (mensurare visu).

Mjera za tekučinu, kao za vino i pivo, (rakiji u srednjem vieku nismo do sada bar u trag ušli), bijaše: mjera (mensuza). Da uzmognemo opredieliti prema današnjici koliko je objimala mjerah, to bismo, uzevši na um onaj kaptolski štatut, dok su još kanonici dobivali piće iz zajedničkoga podruma, da pojedinac na dan zahtjevati može jednu mjeru, to bi tada u današnje doba mjera bila isto što i stari naš polić ili dva litra. Od mjere bijaše jošte manja mjera: pol mjere, (media mensura) t. j. holba ili litar; ta bijaše $^1/_8$ kabla; zatim četvrt mjere, (quartale, sajtlek) ili $^1/_{16}$ kabla, pinta ili dvie mjere; kabal, (cubulus) t. j. pet mjerah; čabar (chebrio, chibrion) držao pet kabalah ili 25 mjerah; posuda (cadus, tunela,) imala je 31 kabal ili 155 mjerah.

Za žito ili usjeve bijaše ova mjera: kupić (capecia) t. j. šestdeset snopah; zatim vagan (metreta), nu taj bijaše za dva današnja vagana, jer se veli u listinah „metreta media vulgo četvrt" t. j. četvrtinka. Za sol bijaše posebna mjera i ta se zvala „stâr" (dva vagana).

Za robu, koju prodavahu na vagu (statera, pondus), spominju se u zapisnicih samo funte (funta, talentum), lotovi (lothones) i uncija ili 2 lota.

Spomenuh, da je gradsko zastupstvo strogo bdilo da budu mjere i vaga prave, ali ono je stvaralo i naredbe glede trgovine i udaralo robi ciene. Navesti mi je za to nekoliko primjerah. Po stanovničtvo i zagrebačko i okolice mu bijaše sol najpotrebniji začin, pa je i radi nje sagradila obćina pojedine štacune (stationes civitatis), koje je svake godine iznajmljivala solarom. Godine indi 1363. zaključilo je gradsko vieće, da solari, koji su voljni najmiti gradske dućane za prodaju soli, mogu pojedine dućane svake godine dobiti za 100 dinarah, pa mogu imati il jednoga il više sudrugah (consocios), ali da imaju samo jedno skladište ili stovarište (kapisterium), pa tko bi u svom dućanu prodavao sol iz više skladištah, osim jednoga, to će od ostalih morati razmjerno plaćati. God. 1357. odredilo je gradsko vieće, da vanjski ljudi t. j. koji nisu stanovnici gradski, nesmiju mjericu (metretella) soli prodavati po dinaru il po dva dinara, već samo gradjani; vanjski samo mogu ju prodavati, ako ju mjere stârom ili polovinom stâra. Godine opet 1390. odredi sudac Ivan i prisežnici,

da niti jednomu vanjskomu čovjeku, a najviše dvojici, nemože se prodati više nego samo jedan stâr soli da si ga podiele; proda li pako solar više njim jedan stâr soli, da si ga medju sobom podiele, to će tada solaru zaplieniti sol.

I za živež brinulo se gradsko poglavarstvo, a osobito za nerodnih godinah bdilo je, da nebude u gradu nestašica hrane, tako g. 1360. zabranilo je svim trgovcem, da nesmiju izvan grada izvažati nikakov teg bilo na kolih ili na konju. Iste godine mjeseca lipnja dalo je gradsko poglavarstvo proglasiti, da će svaki krčmar, koji bi na krivu mjeru točio vino, i kao takov u tom zatečen, za prvi i drugi put izgubiti sve vino, koje ima na pipi; od kojega vina dvie trećine pripasti će gradskomu sudcu, a treća onomu, koj će takovoga prestupnika odati; zateče li se takov i treći put, to će mu opet uzeti vino i podieliti ga, kako je rečeno, a povrh toga platiti će jošte i novčanu globu. Glede točenja vina izdalo je g. 1377. gradsko zastupstvo štatut, kojim odredjuje, da neobćinar, koj počamši od Martinja doveze u obćinu na prodaju novo vino, nesmije ga ni točiti ni prodavati u kojoj krčmi, već na svojih kolih i na javnom mjestu i to samo gradjanom zagrebačkim, a kupi li koj gradjanin od takovoga inostranca sve dovezeno vino, to mora takov kupac ili pred sudcem ili pred gradskim zastupstvom priseći, da je takovo vino kupio sám ili za to da ga sám toči, i da ga nije kupio sa kojim drugim krčmarom u družtvu, prisegne li krivo, to će ga gradsko zastupstvo za svaki put, kada bi krivo prisegnuo, globiti globom od 12 dinara. Ali izim svega toga dozvoluje isto zastupstvo, da svake godine na Margaretinskom sajmu može svatko dovesti vino u grad na prodaju i prodavati ga po gradskoj mjeri sajmovnikom nesatovariv ga sa kolah.

Gledom takodjer na obuću svojski je nastojalo gradsko zastupstvo, da bude ona što jeftinijom, a mislilo se je tim doskočiti tomu, da se preprieči monopol sirove kože, koj su za sebe posvojiti htjeli zagrebački mesari. Prema tomu indi g. 1377. ustanovilo je gradsko zastupstvo, da gradski mesari nesmiju prekupiti kože ni od kožara, ni od gradjana ili seljaka, koji bi sirovu kožu prodavali, osim kožu od divjačine, i to niti onda, kada je koža ili na trgu na prodaju izložena, ili im u kuću donešena; s toga svakoga mesara, koj bi se usudio ovomu gradskomu zaključku prkositi, kaznit će gradsko zastupstvo za prvi put globom od 60 dinara, za drugi pokus sa tri pense dinarah, zatekne li ga treći put, to će mu zabraniti tjerati obrt.

Novac. U Hrvatskoj za doba njezine samostalnosti kolali su najviše bizantinski i mljetački novci, a i pjenezi freižinskih biskupah i oglajskih patriarkah.

Kada je po izumrću domaće kraljevske loze hrvatski narod krunisao ugarske kraljeve i za svoje, to si ipak pridržao posebno pravo u financijalnih poslovih, t. j. kovanje novca, koje najodličnije vladalačko pravo izvršivahu u Hrvatskoj njezini vojvode i banovi. Ovo pravo svečano joj priznaje kralj Andrija II., kad g. 1217. potvrdjujuć crkvi zagrebačkoj njezina privilegija, svako kolanje ugarskoga novca prepovjeda u ove rieči: premda ni jedan (ugarski) kralj nije kovao kraljevskih novacah u banskoj il vojvodskoj kraljevini, ali ako bi to učinili naši nasljednici, što ne vjerujemo, to ljudi tako biskupski kako kaptolski neka se nesile da kupuju il prodavaju svoju robu za taj novac; novčari pako, da se neusude radi promjenjivanja novca dolaziti na koj biskupski trg, zateku li se ondje, da ih biskupski činovnici četrdeset danah u tamnici pridrže i da im uzmu sve što budu uza se imali. [1]

Da si je Hrvatska pridržala pravo kovanja vlastitoga novca svjedoči nam takodjer i pismo kralja Ljudevita u kojem na 24. srpnja g. 1364. javlja zagrebačkomu biskupu Stjepanu III., da su mu se gorko pritužili i plemići i gradjani kraljevine Slavonije, da onaj novac kovan u Ugarskoj, koj je stavljen u kolanje po Hrvatskoj, vrlo im štetonosan, pak se je i radi toga bojati domaće bune, te moli biskupa, da nastoji umiriti uzrujane duhove i kolanje toga novca ako l' uzmogne, da svakako provede ili ga bar tako udesi da nebude na štetu ni plemićem ni gradjanom; nepodje li mu za rukom ni jedno ni drugo, neka mu odpiše ravnanja radi. [2]

Ovi se novci (denarii banales, banowcz) kovali od 16-lotnoga srebra sa primjesom većom il manjom bakra, te je svaki novac il dinar težio jedan gram. Na prednjoj strani tih dinarah utisnuta bila popriečno u sredini kuna (grb kraljevine) bježeć na lievo, a nad i pod njom po jedna zviezda; radi te kune prozvan bje često taj novac i „kunovina“ (mardurina); na okolo pako novčana ruba tecijaše napis: MONETA REGIS P. SCLAVONIA ili MONETA DUCIS P. SCLAVONIA ili MONETA BANI P. SCLAVONIA, prema tomu bijaše li novac kovan po nalogu kralja, vojvode ili bana. Na drugoj mu strani bijaše dvostruki križ, (pa se toga radi zvao dinar često i „križanac“), kojemu na gornjoj popriečnoj gredi na desno stojaše polumjesec a lievo zviezda danica, pod dolnjom pako popriečnom gredom s jedne i s druge strane po jedna krunjena glava okrenuta jedna prema drugoj, nad glavami pako bijaše početno slovo onoga kralja, vojvode ili bana, koj je dotični novac kovati dao.

[1] Tkalčić. Mon. hist. ep. zagrab vol. I. p. 45.
[2] Doc. 246.

Srebru. od koga se kovao banski novac, da bude tvrdje, dodavalo se, (kako rekosmo) i bakra, a ova primjesa (combustio) dielila se na 16 stepanah ili poluunacah, pa se prema tim stepenom i označivalo koliko je u srebru bakrene kovi, n. pr. treća primjesa imala je $10^1/_2$ diela srebra a $5^1/_2$ bakra; četvrta: 12 diela srebra a 4 bakra; u petoj primjesi bilo je $12^1/_5$ dielovah srebra a $3^4/_5$ bakra; obična bijaše osma primjesa, u kojoj bijaše 14 dielah srebra a 2 bakra, dočim u desetoj bijaše $14^2/_5$ dobre kovi a samo $1^3/_5$ bakrene primjese.

Kovnice tih novacah bijahu u razno doba po raznih mjestih, kao u Zagrebu, Virovitici, Mitrovici i Pakracu, pak se i taj novac obično zvao i po kovnicah: dinari zagrebački (denarii zagrabienses), virovitički (verecenses), sriemski (sirmienses); a više putah prozivali se imenom onoga bana, koj ih kovati dao, kao: „moneta Nicolai bani“ ili „moneta zagrabiensis Misban“, t. j. novci bana Mikića (1324—1342) i Nikole Seća (1342—1349.)

Prvi, za koga se znade, da je kovao slavonski novac bijaše vojvoda Emerik, stariji sin Bele III., koj je g. 1184. preuzeo upravu kraljevine Hrvatske, a nakon njega Andrija II. i kao vojvoda i kao kralj; Bela IV. kao vojvoda i kasnije kao kralj i sinovi mu Koloman, Stjepan i Bela kao vojvode; te Stjepan V., Ladislav IV., Karlo Roberto i Ljudevit kao kraljevi.

Od banovah, koji su kovali banski novac spominje se ban Stjepan 1245—1259, a za njim ban Hinko i Roland u XIII. vieku, a u XIV. vieku banovi Mikić i Nikola Seć.

U Zagrebu počeo se kovati banski novac polovinom XIII. vieka, jer se već g. 1265. spominju „denarii zagrabienses“, te se ovdje kovao sve do svršetka XIV. vieka.

Novac kovao se obično od Martinja do nove godine, te se po gradovih na javnih mjestih izlagao tečajem šest tjedanah na prodaju il izmjenjivao uz prid za stari novac; a nakon toga roka stari je novac bio stavljen izvan kolanja.

U doba na koje se protežu ovi spomenici bile su ove vrsti novca: marka, pensa, ferto, dinar, groš, floren, obul i bagatin. Na marki (premda bijaše samo nominalni novac), osnivalo se i brojenje i novčana vriednost. Šest unacah čistoga srebra uzimalo se u marku, od koje se obično izkovalo dviesto dinarah, od kojih je svaki težio jedan gram. Pensa bijaše takodjer nominalni novac, a pošto se obično pet pensah uzimalo za jednu marku, to se u svaku pensu brojilo četrdeset dinarah. Ferto, takodjer nominalni novac, bijaše četvrtina marke ili petdeset dinarah. Najobičniji novac u prometu

bijaše dinar, koj je, kako rekoh težio jedan gram srebra, zatim groš u koj se računalo po pet, šest il sedam dinarah, napokon floren, pod koj se obično razumjevala trećina marke ili po sedamdeset dinarah. U XIV. vieku obično tri florena sačinjavahu marku. Od bakrenih novacah bijahu ove dvie vrsti: obul, ili polovina dinara i bagatin, kojih dvanaest vriedilo je dinar.

Označiv tako vriednost sredovječnoga novca, ovi nam spomenici donose jednu veoma važnu viest, kako se je u XIV. vieku banski novac kovao i stari novim zamjenivao. Godine naime 1344. na 11. novembra utanači ban Nikola sa Jakobom, sinom Ulfardovim, gradjanom zagrebačkim, te Nikolom, sinom Pavlovim i Cvetkom, sinom Stavljenovim, gradjani koprivničkimi i magistrom Rafaelom i Mihaljem, bratom rečenoga Nikole, ugovor, kojim im daje zagrebačku kovnicu i njezin prihod od Martinja do nove godine u zakup za tri stotine marakah novih dinarah, tako, da mu svaki mjesec odplaćuju dvadeset i pet marakah, a neuplate li točno koj rok, morati će ga nadoplatiti sa deset marakah globe. Ovi morati će od jedne marke srebra sakovati devet pensah i dvanaest dinarah, tako, da od devet marakah sakuju za osam marakah dinarah, a od devete, da se kuju obuli. Promienjuje se stari novac novim ovako, da se novi dinar dade za tri stara, a obuli stari da se zamjenjuju ili na vagu, ili četiri stara, da se dadu za jedan novi. Za bečke pako i gradačke dinare, jer su lošijega srebra, da se za njih četiri, dadu dva banska dinara. Tko bi zlato il srebro il domaće stare dinare kriomice iznosio iz zemlje, zateku li ga novčari, da mu otmu svukoliku imovinu Da pako rečeni novčari budu pod nadzorom, dužni su najprije sakovati dinarah za jednu marku, a ta će se vagnuti i banovim pečatom zapečatiti, te će biti kao mjera za sve ostale marke, koje će kovati, jer pokaže li se na vagi, da je banova marka il težja il laglja od ostalih sakovanih marakah za više od šest dinarah, novčari kazniti će se po zakonu t. j. oteti će im imovinu a njih prognati iz zemlje. Novo kovani novac, da se radi zamjene na javnih trgovih izlaže, pa da se mienja, kako je jur rečeno. Nalaže jošte, da novčani prodavaoci kupuju novim novcem srebro i zlato, a tko bi protivno radio, a zateknu li ga kovnički najamnici, da mu srebro zapliene. Trgovci pako ostale robe od svoje trgovine da plaćaju kovnici njezinu pristojbu, (lucrum camerae), koja obično iznosila šest dinarah; a izgubije li koj trgovac putem pravde svoju trgovinu, dva njezina diela, da idu banu, a treći kovničnim najamnikom. Napokon odredjuje, da služinčadi kovničkih najamnikah nitko, osim bana, suditi nesmije!

Novčari dužni bijahu udarati na novac, koj su kovali, poseban žig, da se zna, tko je i kada kovao novac. U kovnici bijahu po dvie

škrinje, u jednoj čuvale se željezne kovne sprave, u drugoj pako srebrne šibke od kojih kovao se novac. Ovakove škrinje zatvarale se obično trimi ključenicami, a ključ jedne od tih bio je u bana. Kada su škrinje zatvarali udarahu čuvari na nje svoje pečate, koje, kad ih odvarahu izlomiše, te zatvoriv opet škrinje novimi ih opet pečati zapečatiše. Kod lievanja srebra i kovanja novacah uviek bijaše prisutan i banov čovjek.

Kako spomenusmo kralj Ljudevit I. pokušao je provesti u Hrvatskoj ugarski novac, i tim okrnjiti prastaro pravo kraljevine Hrvatske o kovanju novca, ali bojeći se odpora, odustao je od toga. Po njegovoj smrti nastojaše kraljica Marija po savjetu velikašah uvesti po zemaljah ugarske krune jednaki novac, te je g. 1384. odredila, da se takov novac kuje i u Zagrebu „gradu kraljevskom, u tu naime svrhu odredjenom“, a to kovanje novca povjeri magjistrom: Šimunu de Talentis, gradjanu Kašovskomu i Aczomu Francezu, pa zamolila gradsko zastupstvo, da im dozvoli ovdje kovati novac, ovlastivši ga, da novčare nadgleda u radnji.[1]

Progovoriv tako ob obrtu i trgovini, o mjerah, vagi i novcu spomenuti mi je samo u kratko one

prometne pruge kojimi se roba unašala il uvažala na prodaju u grad Zagreb.

Osim obližnjih seljakah, od kojih su Zagrebčani najviše živež i drva kupovali, dovažahu takodjer i inostranci robu u Zagreb na prodaju, ili pako sami zagrebački trgovci idjahu po nju. Sa hrvatskim primorjem i to sa trgovačkim gradom Senjom, vodio je iz Zagreba put na Jastrebarsko a s nje do Modrušah. Sa Kranjskom trgovalo se preko Metlike i Novoga mjesta, odakle vodio je put kroz Trebno i Višnju goru na Ljubljanu, a odavle pako preko Postojne na Rieku. Druga cesta išla je na Kostanjevicu, odavle na Trg (Gutenwert), gdje bijaše brod na Krki, odavle pako na Mokronog te se nad Trebnim spojila ta pruga sa Novomjestnom cestom. Iz Kostanjevice takodjer hodalo se na drugu stran na Krško, i tu bijaše brod preko Save u Štajersku u Viden i Rajhenberg i t. d. Put koj je vodio u Ugarsku išao je iz Zagreba na Ivanić, Čazmu te na Vašku, gdje bijaše prevoz. Sa Štajerskom obćili su Zagrebčani putem, koj je išao pod Susedom na Brežce i za tim dalje. Radi lagljega obćenja stojala su na Savi pod Zagrebom dva broda, jedan bijaše vlastničtvo zemlje, taj se zvao „kraljev brod“, dočim drugi pripadao je gradu i zvao se „Jelen brod“ po svoj prilici po Jelenu, sinu Uroševom, koj ga kao gradski sudac g. 1288. prvi sagraditi dao. Na Savi takodjer pod Susedom držali su vlastnici Susjedgradski brod za prevoz.

[1] Doc. 320.

Gradski tereti.

Dok je zagrebački Gradac bio pod županijskom oblasti, dotle njegovi stanovnici nošahu i županijske terete, a kad bje zlatnom bullom povišen na slobodan kraljevski grad, ako li i bijaše tih teretah oslobodjen, to je ipak imao radi tih blagodatih i nekih obvezah s pram krune. Zlatnom bullom premda mu Bela IV. udieli samosvojnu upravu, to je ipak zahtjevao da „kada će ugarski kralj vojevati bilo na moru s Mletačkom, bilo na kopnu sa Koruškom il Austrijom, dužni su gradjani poslati mu u vojsku deset valjano naoružanih vojnikah". Osim toga „dužni su gradjani, dodje li kralj ovamo, dati mu u ime hrane dvanaest volovah, hiljadu hljebah i četiri lagva vina; a posjeti li ih vojvoda, koj je od kraljevske krvi, dati će mu samo polovinu spomenute obskrbe. Banu pako, i to samo tada, kada nastupi bansku čast, dati će jednoga vola, sto hljebah i lagav vina." [1]

Ali da je osim tih dužnostih imala gradska obćina i drugih novčanih teretah s pram krune, doznajemo iz listine od g. 1285. u kojoj Bela IV. javlja banu Stjepanu, da mu se obćina pritužila, kako je velikim porezom težko obterećena i da ga zaprosila, da joj ga smanji; toga radi nalaže banu, da joj taj teret nešto bar lagljim učini. Prema tomu kraljevu nalogu odredi ban, da će gradska obćina od sada u buduće plaćati u ime poreza svake godine o Martinju samo dvie stotine pensah.[2]

U srednjem vieku bijaše običajno u nas, da se vlastelu, koj je zasnovao kakovu slobodnu obćinu, u ime priznanja gospodstva vlastelinskoga ili „in signum recognitionis dominii temporalis" obično o Martinju plaćao porez ili tako zvana Martinšćina. Takovu porezu nalazimo trag i u drugih dvih zagrebačkih obćinah i to u obćini Laške ulice i Nove vesi; od kojih prva plaćala je Martinšćinu biskupu, a druga kaptolu zagrebačkomu, kao svomu vlastelinu.[3]

Prema tomu indi i taj porez od dvie stotine pensah, što ga morala plaćati gradska obćina svake godine o Martinju, plaćala ga kralju u ime priznanja njegova gospodstva kao utemeljitelja ove obćine. Kraljevom odredbom davao se taj porez banu, a njim se suzdržavala kraljevska posada stojeća oko bana.

Ali i taj smanjeni porez bijaše gradskoj obćini jošte pretežak, pak kada je g. 1261. kraljica Marija sa svojim sinom mladim Belom, neko vrieme boravila u Zagrebu, „da uredi vojvodske odnošaje u kra-

[1] Doc. 18.
[2] Doc. 36. 52.
[3] Doc. 196.

ljevini Slavoniji", uhvatiše gradjani tu sgodu, te prituživ se njoj, kako ih taj porez silno tišti, zamoliše ju, da ga dokine. Promotriv kraljica ogromne žrtve, što ih prinesli gradjani kada su učvrstili taj sa strategičnoga gledišta veoma važan grad, to kraljevskom vlasti dokinu podasve taj porez.

Tom je indi odredbom Martinšćine nestalo, ali je njom i prestala novčana podpora za kraljevsku posadu. Ovu kraljičinu povlast kad nemogaše kralj Bela IV. ništetnom proglasiti, a da ipak namakne dohodak za posadu, to na 23. studenoga g. 1266., ili onom prigodom, kada je podao gradskoj obćini nov privilegij, kojim je zlatnu bullu nješto promjenio, odredi „da gradjani radi velikoga truda i ogromnoga troška, koj uložiše, dok su utvrdili svoj grad, neće u buduće morati pošiljati u kraljevu vojsku deset valjano oružanih vojnikah, niti davati podvoza, ali za tu blagodat dužni su plaćati o svakoj novoj godini vojvodi ili njegovu zamjeniku banu četrdeset marakah tekućega novca", [1] što opet čini dvie stotine pensah.

Taj porez, ako se i davao kao dar priznanja „in die strennarum", bijaše ipak pravi državni porez; a gradsko je zastupstvo točno bdilo, da se ne povisi, jer kada je g. 1300. vojvoda Albertin zatražio u gradske obćine veći porez, nego li joj zakonom odmjeren bio, to se gradsko vieće odaslav u Budim gradjana Barnabu pritužilo kralju Andriji III. na taj nepravedan zahtjev i zamolilo ga za zaštitu. Osvjedočiv se kralj, da je vojvodin postupak doisto nezakonit, strogo mu prepovje tražiti u obćine više, nego li je po zakon dužna. [2]

Porez taj prozvan starom njemačkom rieči „b e d e, b e w d" [3] plaćahu kućegospodari i obrtnici, a pobirao ga gradski porezovnik (tributarius communis), plaćao se, kako rekoh, o novoj godini na ruke, vojvode ili bana, koj bi tada dao gradskoj obćini pismenu namiru da mu ga izplatila. No da se taj porez nije baš točno izplaćivao o novoj godini, imamo za to dvie viesti, i to jednu od 6. augusta g. 1390., kada ban Detrik Bubek tvrdi, da mu je obćina na taj dan podpuno izplatila četrdeset marakah dinarah budimskih u ime poreza, koj bi o novoj godini podmiriti bila dužna; [4] a druga od istoga bana pisana 24. lipnja 1391. javlja, da mu je na taj dan gradska obćina podpuno izplatila dužni porez. [5]

[1] Doc. 49.
[2] Doc. 91.
[3] Doc 341. 345. 373.
[4] Doc. 341.
[5] Doc. 345.

Bilo je slučajevah, da je kralj odpustio obćini plaćanje toga poreza za godinu, dvie il više, prema uslugam većim il manjim, koje mu ona izkazala. Tako Ljudevit I. na 26. kolovoza g. 1345. pripovjeda, buduć da je obćina zagrebačkoga Gradca prigodom zadnje vojne, koju je imao u Hrvatskoj, pretrpila ogromnu štetu, to da je odlučio odpustiti joj porez za četiri godine; ali pošto mu se gradski izaslanik gradjan Dimitrija pritužio da je i poslie njegova odlazka i to od njegove vojske ova obćina mnogo štetovala, to taj oprost mjesto na četiri produljuje na pet godinah. [1]

Spomenusmo da je gradska obćina dužna bila kralja il vojvodu, ako li taj bio od kraljevske krvi, kad ju posjetio obskrbiti hranom i pićem, no bavio se kralj dulje vremena medju njezinimi zidinami, to je za njegovo suzdržavanje doprinosila ciela banovina, t. j. sav onaj višak, koj je obćina u ime kraljeve obskrbe potrošila preko svoje dužnosti, ućerao bi se od veleposjednikah i plemićah i dao bi se obćini. Na primjer, kada je po smrti Ljudevita I. (16. septembra 1382), udova kraljeva Jelisava okruniti dala svoju kćer Mariju za kralja ugarskoga i hrvatskoga, tom krunitbom nasta u Hrvatskoj politički pokret, te je većina Hrvatah, (pošto kralj umro neostaviv mužkoga nasljednika, i tim priestol bio izpražnjen) proglasila kraljem Karla Dračkoga. Da se uzrujani duhovi umire zaputile se pod jesen g. 1383 obe kraljice Jelisava i Marija u Hrvatsku, i već početkom godine 1384 prispjele su u Zagreb, gdje su u kraljevskom dvoru i odsjele. Za vrieme njihova boravka gradska ih obćina obskrbljivala hranom, za koju potrošila silan novac. Vrativ se kraljice u Ugarsku, kada su doznale, da nije gradska obćina podmirena jošte za njihovu obskrbu, zapovje Jelisava na 1. travnja banom: Stjepanu Lackoviću i Ivanu Lendavskomu, da od stanovnikah banovine ućeraju onoliko novca, koliko je obćina za njihovu hranu potrošila, i njim da ju izplate. [2] U ono burno doba nebijaše tako lasno u odpornoga plemstva ućerati taj novac, ali obćina koja nehtjede štetovati, opetovno se prituži kraljici, na što ona na 16 septembra po drugi put naloži banu Stjepanu Lackoviću, da na svaki način ućera taj novac i obćinu izplati. [3]

Glede takove kraljevske obskrbe jošte nam se sačuvala jedna viest, koja je tim važnija, što pripovjeda tko je i koliko u ime takove prehrane plaćati morao. Kada se poslie ugušena pokreta na 5. jula 1387. oslobodjena iz novogradskoga zatvora kraljica Marija sa mužem svojim Sigismundom sastala prvi put u Zagrebu, i ovdje koj dan

[1] Doc. 201.
[2] Doc. 316. 318.
[3] Doc. 325. 326.

ostala, to je sav trošak toli za kraljevske supruge koli za njihovu pratnju i odlične gostove nosila gradska obćina. Potrošak ovaj moradijaše podmiriti plemstvo po banovini, te bijaše razporezan tako, da su od ostalih nepoznatih nam, plemići kotara goričkoga imali platiti dviesto marakah, kaptol zagrekački sto, a topuski opat tristo marakah. Nezna se s koga baš uzroka nisu pomenuti zadovolili svojoj dužnosti, te obćina bijaše prisiljena radi toga zaostatka pritužiti se samomu kralju. Na 30. travnja 1388 piše Sigismund banu Ladislavu Lužničkomu, da mu se obćina pritužila kako joj se slabo i neuredno izplaćuje trošak, koj je u ime kraljevske prehrane izdala, te mu nalaže, da od plemićah kotara goričkoga ućera dviesto marakah, koje im razporezao u prehranbeno ime jošte ban Akuš, i da ih obćini izplati.[1] Drugim pismom od 21. siečnja 1389 zapovjeda istomu banu, da u kaptola zagrebačkoga ućera sto marakah, a od opata topuskoga tristo marakah, što imaju platiti u ime kraljevske obskrbe, pa ućeranim tim novcem da podmiri gradsku obćinu.[2]

Jošte se spominje jedan teret, koj je u staro doba nosila gradska obćina, a to bijaše tako zvana

Zalazina (descensus). U sriednjem vieku pod imenom zalazine razumjevala se podvorba u hrani i piću za vlastela i njegovu pratnju i konje, kada je odsjeo u kojem selu svoga vlastelinstva. U staro doba, da je gradska obćina takovu zalazinu davala banu nagadjamo odatle, što je kralj Ladislav poveljom od 3. siečnja 1278 gradjanom na zagrebačkom Gradcu radi velikoga njihovoga siromaštva i težkih teretah koje pretrpiše u burno ono doba, udielio „ovu osobitu milost", da nikoj ban neima prava zahtjevati od njih ništa u ime kakove zalazine.[3]

Osim toga moradijahu gradjani davati i crkvenu daću t. j. desetinu žitnu i vinsku, ali o tom biti će spomen niže, kad ću progovoriti o crkvenih pravih.

Nešto o gradskih običajih.

U ovih spomenicih vrlo malo ima traga gradskim običajem, oni se više spominju u suvremenih gradskih zapisnicih, iz kojih ćemo ih ovdje u kratko navesti. Da su se i naši sredovječni gradjani na Gradcu rado zabavljali o tom neima nikakove sumnje, a zabavam bilo je više povodah, kao: krštenje i potvrda, kod kojih se kumovi smatrali kao drugi roditelji, kao rodbinska sveta sveza; zatim pro-

[1] Doc. 332.
[2] Doc. 334. 335.
[3]

štenja, godovi cehovskih zaštitnikah, vjenčanje, sajmovi, poklade sa svojimi maškarami, koje bijahu višeputah povodom krvavih izgredah. Kod takovih zabavah obilno se jelo, a nije manjkalo ni pijankah. Zagrebački biskup Augustin Kazoti (1303—1322) opisuje nam u svojem govoru tadanje pijanke, osobito prigodom proštenja, te se tuži: da ih ima, koji samo zato dolaze na proštenja, da se opijaju, potuku, ružne pjesme pjevaju, da kolo vode u kojem vragometno plešu. Mnogi su, veli on, što je gorje, koji ne samo, da se sami opiju, već i druge sile, da više piju nego li treba. U takovih slučajevih dakako da nije bilo bez psovkah a više putih i bez tučnje i umorstva. I plesne takodjer zabave poznavahu naši stari, i to uz svirku sviračah (fistulatores). Uz tanac bila je i predstava lakrdijaška (ioculatores), a da lakrdija bude podpunija, imadijahu za to i posebno odjelo. Za igre u toliko znamo, da neke bijahu dozvoljene, a neke kao hazartne zabranjene, medju kojimi spominje se igra na dasku (ludus ad tabulam), po svoj prilici igra na kocke. Ali bijaše i takovih igarah u kojih je mogao postradati i čovječji život, kao strieljanje u nišan (ad signa sagitare) i mačevanje, koje često odabrahu radi zabave i vježbe, pa se takova zabava koj put i smrću svršila. Za taj slučaj odredjuje zlatna bulla ovako: „ubije li tko koga u igri il nehotice, neka plati rodjakom ubijenoga sto pensah, a u obćinsku blagajnu dvadeset pensah, neiznosi li njegov imutak toliko, neka mu sami gradjani odsude globu". Gradjani nošahu obično oružje, navlaš mačeve, uza se, a ti odredbom gradskoga zastupstva od g. 1362 nisu smjeli biti dulji od pol rifa (mediae ulnae). Od pučkih svečanostih koje se svake godine na isti dan priredjivale, poznate su nam samo dvie, i to na Ivanje ili 24. juna palio se na gradskom trgu pred viećnicom ogroman „kries", koj su il Gračanci il zvonari sv. Marka načiniti morali, a tom prigodom gostilo je zastupstvo u viećnici odličnu gospodu i gospodje, na kojoj gostbi nije manjkalo ni plodovah južnoga podnebja.

Druga pučka svečanost bijaše igra sa obojadisanimi jaji il „pisanicami", kojom se u srednjem vieku u Zagrebu ne samo djeca, već i stariji zabavljali, a izvodila se ovako: igrač uzeo bi pisanicu u ruku i stisnuo ju, nu tako, da joj se samo bok vidio, dočim bi drugi igrač svojom pisanicom u njegovu tukao, čija se natukla izgubio ju i morao ju dati onomu čija je ciela ostala. Ova se igra zvala „tucanje s jaji" (concussio ovorum), a bila je tako znamenita, da su se po njoj brojili i dani. U ovih spomenicih nalazimo joj traga i to god. 1380. kada je Nikola Vertuški župan zagrebački i kastelan medvedgradski naložio plemićkim sudcem zagrebačke županije da povedu iztragu ob umorstvu gradskoga stanara Grge, koje počinjeno bijaše u

Novoj vesi „u petak na dvanaesti dan poslie tucnjave s jaji“.[1] Ob istom umorstvu govori i suvremeni kaptolski zapisnik, te veli, da je učinjeno u petak poslie vazmene osmine, (feria sexta proxima post octavas pasce Domini)[2] i tim nam je lasno odgonetnuti dan natucanja jajah. Godine 1380. svetkovao se vazam 25. ožujka, a petak poslie vazmene osmine pao je na 6. travnja, s toga dan tucanja s jaji bio je vazmeni ponedjeljak, jer računajuć od 26. ožujka do 6. travnja, ili od vazmenoga ponedjelka do petka poslie vazmene osmine iztiče upravo dvanaest danah. — Napokon spomenuti mi je, da kako su svagdje u srednjem vieku imali ljudi svoja sujevjerstva, da i gradjani na zagrebačkom Gradcu nebijahu prosti od njih.

[1] Doc. 295. 297. 298.
[2] Doc. Act. cap. ant. fasc. 10. nr. 14.

Biskupska i kaptolska oblast.

Potok Cirkvenica il Medvešćak, koj protiče kroz Zagreb, bijaše medjom dvijuh oblastih; na desnoj obali bijaše oblast gradske občine, a na lievoj biskupska i kaptolska. Na toj strani stajaše, kako spomenuh, prastari Zagreb, u kojem kralj Ladislav uz kraljevski priestol postavi i biskupsku stolicu ili da uz duhovnu vlast učvrsti i svjetovnu moć prvoga posavsko-hrvatskoga kralja Alma. Prije nego li progovorim ob utemeljenju biskupije zagrebačke, primjetiti mi je, da je mnogo prije njezina osnutka, dà i prije nego li je jedan diel hrvatskog naroda naselio današnji njezin prostor, postojala već ovdje, počam od druge polovine III. vieka, biskupija sa stolicom u Sisku, priestolnom nekoč gradu medjuriečne Panonije, a podčinjena bijaše sriemskoj metropoliji. Kada su oko godine 441. Huni razorili Sriem, tada biskupija sisačka prionu uz solinsku metropoliju ili uz dalmatinsku crkvu, a s njom osta spojena sve do polovine VII. vieka, kada je nje nestalo u hrvatsko-obarskom ratu. Ako li je izčeznula biskupija sisačka, to se ipak bivša njezina družica metropolija solinsko-splitska iz prva brinula o duhovnoj pastvi njezina nekoč obsega sve dotle, dok hrvatski kralj Krešimir neutemelji g. 1050. biskupiju u Kninu, pod kojega, kao hrvatskoga biskupa, spadne tada i posavska Hrvatska.

Utemeljenje biskupije zagrebačke. Ob uzroku i povodu osnutka biskupije zagrebačke progovorio sam u uvodu ovoga spisa, ovdje spomenuti mi je samo, da se njezin utemeljitelj kralj Ladislav, prije nego li ju utemeljio, posavjetovao o tom sa ostrogonskim primasom Ahom, nadbiskupom bačkim Fabijanom, vesprimskim biskupom Kozmom, palatinom Julom, šimežkim županom Grabom i drugimi plemići i dostojanstvenici.[1] Godina utemeljenja izrično se nespominje, no sudeć po dobi, kada pomenuti dostojanstvenici obnašahu svoje časti, biti će il godina 1093 il 1094. Za prvoga zagrebačkoga biskupa imenova Ladislav čovjeka Slovena, plemenom Čeha, po imenu Duha, a pridruži mu za vjerovjestnike slavenske svećenike iz zaladske i šimežke županije, koje, ne samo da naseljene bijahu skroz slovenskim narodom, već se u istih i bogoslužje obavljalo jezikom slovenskim, i tako prvi temeljni kamen zagrebačke biskupije jest slovenski.

[1] Doc. 1.

Novo utemeljena zagrebačka biskupija obsizala je indi zemljište nekadanje biskupije sisačke il panonski diel biskupije kninske, no ona se potegnula i dalje takodjer preko Drave i Mure, te preko Save i Une na Sanu i Vrbas, u dolnju Slavoniju, dà njoj je pripadalo i šest župah u pokrajini Metličkoj, te je graničila sa biskupijami: jegarskom, vesprimskom, pećujskom s jedne, zatim sa bosanskom i kninskom a od g. 1185. sa krbavskom biskupijom s druge strane.

Biskupija zagrebačka uvrštena bijaše u ugarsku crkvenu pokrajinu, akoprem njezino zemljište od davnine spadaše na solinsku ili dalmatinsko-hrvatsku crkvenu pokrajinu, no to je Ladislav učinio s toga, što mu vlast nije sizala preko Gvozda dalje k moru.

U zajednici s ugarskom crkvenom pokrajinom ostala je biskupija zagrebačka i tada, kada su već ugarski kraljevi i Dalmacijom vladali. Ovu nenaravnu svezu prekinuti prvi je pokušao zagrebački biskup Stjepan II. Baboneg, a tomu važnomu podhvatu privolio je i tadanji vojvoda Koloman; proveo bi se pako tim, da se splitska nadbiskupija dokine, naslov prvostolnika prenese na biskupiju zagrebačku, kojom da se biskupija splitska spoji. Na ovaj podhvat prista i nadbiskup splitski Guncel, izjaviv se pripravnim položiti biskupsku čast, dočim Koloman obreče svoj prihod, koj imadijaše kao slavonski vojvoda, ustupiti biskupu zagrebačkomu u svrhe splitske biskupije. O tom obavjesti vojvoda papu Grgura IX. odaslav u Rim nekoga svećenika Petra, po kojem zaprosi ga da svojom apoštolskom vlasti to provede. Na 6. juna 1240 odpisa Kolomanu papa. da pošto je to veoma važna stvar o kojoj valja zrelo promisliti, to prije nego li se izvede, treba da na to privoli i kločki nadbiskup, kao metropolita, te biskup zagrebački i kapituli: kločki, zagrebački i splitski [1] Ovaj liepi podhvat možda bi se i izveo, da nije ne dugo za tim nadošla provala tatarska, u kojoj pade junački vojvoda Koloman, a Zagreb grozno postrada.

Koj bijaše razlog, da je upravo u Zagrebu kralj Ladislav udario sjelo nove biskupije, a ne u Sisku, gdje je ono preko četiri vieka bilo? O tom ne može se ništo za izvjestna reći, no mislimo, da pošto je u borbi proti provali Ladislavovoj Sisak bio razoren, a Zagreb i radi svoje okolice i geografskoga položaja učinio mu se za središte nove biskupije mnogo shodnijim, to ga u njem i postavio.

Novo utemeljenu biskupiju i bogato je obdario posjedi sam njezin utemeljitelj. U koliko nam je iz listinah poznato darovao joj Ladislav najprije Dubravu sa njezinimi žitelji, zemljami i šumom, [2] a

[1] Doc. 15.
[2] Doc. 1.

zatim Kalnik i Čazmu. Tečajem vremena što darovi ugarskih kraljevah, što vojvodah slavonskih, il zadušbinami episkopat se zagrebački silno razgranio od Drave do Gvozda. Po vrh toga bijaše biskup gospodarom staroga Zagreba, Laške ulice i zemljištah oko nje.

Uz biskupiju zagrebačku suvremeno utemeljen bijaše i **kaptol zagrebački**. Za uzdržanje ovoga sbora poklonio je takodjer utemeljitelj biskupije i to za stanovanje zemljište na sjeveru stolne crkve sa pripadajućim mu ribnjakom [1], a za uzdržavanje sv. šimunski posjed sa kmetovi [2] i šumom u zagrebačkoj gori.

U prva vremena svoga osnutka življahu kanonici dosta oskudno, no malo po malo što kraljevskimi, vojvodskimi i biskupskimi darovi, što bogoljubnimi zadušbinami počeo se iz siromaštva dizati do većega blagostanja. Nije nam zadaća da potanko izbrajamo njegove dobrotvore, to bo spada u povjest kaptola zagrebačkoga, ovdje ćemo samo spomenuti ono, što se nalazi u tih spomenicih, a razjasnuje povjest Zagreba. Medju ostalimi dobrotvori, koji se sjećahu ovoga kaptola spominjemo biskupa Stjepana II, koj mu odredi, da od biskupskih dohodakah, dobiva svake godine dvie sto svinjah i dvie stotine kablovah vina. [3] Kralj ugarski Andrija II., putujuć g. 1217. s vojskom kroz Zagreb i odmarajuć se ovdje, pošto dade svečanim načinom posvetiti stolnu crkvu, tom sgodom odredi, da su solari na rieci Marošu dužni svake godine pred svetkom Stjepana kralja dostaviti samo za porabu kaptola zagrebačkoga i u gradu Segedinu iztovariti sitne soli u vriednosti od petdeset marakah, a odatle na svoj trošak dovesti ju u Zagreb, gdje ju kaptol, ako mu se svidi, prodavati može. [4] Za deset godinah kašnje ili g. 1227. pokloni Nikola Ludbrežki, sin Petrov, inače posjednik u Zelini i Bistrici, i to bivši na Stjepanje u Zagrebu i prisustvovavši svečanoj misi prigodom offertorija kaptolu zagrebačkomu kupljeni svoj posjed u moravečkoj županiji na ime Vražji laz, da ga kaptol zajednički uživa. [5] O procvatu kaptola zagrebačkoga osobito se brinuo slavni mu biskup Stjepan II. Baboneg. Ovaj veliki biskup, da onaj sbor, koj radi svoje uzvišene časti morao je naobrazbom sjati pred narodom, da se i svjetovnim sjajem odlikuje, s toga, da si uzmognu kanonici svake godine nabavljati nove plašte za crkvenu porabu, poklonio mu g. 1227. sav novčani prihod, koj se u Zagrebu i njegovom vladanju pobirao u ime vinske desetine,

[1] Doc. 2.
[2] Doc. 3.
[3] Doc. 6.
[4] Doc. 8.
[5] Doc. 9.

pridržav ze sebe samo desetinu od pšenice, zobi, voska, meda, lana, boba, janjićah i orahah, te četvrt marke za pisarâ a marku za svoga pivničara. Osim toga, da se prema časti uzmognu kanonici i što udobnije hraniti i da „radi potrebe i nestašice svakdanje hrane, proseć milostinju, nebudu prisiljeni zanemarivati službu božju“ poklonio im desetinski prihod goričkoga kotara, a povrh toga obvezao se, da će im svake godine davati dvie sto svinj·h i dvie stotine kablovah vina. Pošto su pako kanonici tada stanovali kojekuda razpršeni po Zagrebu, odstupi im zemljište na sjeveru stolne crkve i sve biskupske sgrade na njem se nalazeće. [1]

To bijaše samo početak cielog čisla dobročinstvah slavnoga biskupa. Brzo zatim naime g. 1235 pokloni opet kaptolu svoje zemljište u Podgorju (na potoku Volavju) sa svimi kmetovi, desetinom i kunovinom, odstupiv mu ujedno podpunu desetinu u podgorskom kotaru, koja je iznosila na godinu deset marakah srebra, ali ih obveza, da su zato dužni, kako je od starine običaj, kupiti svake godine za pol marke ulja za svetu pomast i do Cvjetnice staviti ga u Zagreb. [2]

Uz biskupa Stjepana II. spominje se iste godine kao dobrotvor ovoga častnoga sbora njegov član, kanonik pojac Pankracij. Na jugu Laške ulice uz biskupsku zemlju Krog (danas Tlake) imao je i kaptol neka zemljišta, pa su često prigodom obradjivanja nastale i svadje i tučnje medju biskupovom i kaptolskom družinom. Da se to ukloni, zamoli Pankracij biskupa da mu proda zemlju Krog, jer ju naumio kupiti za kaptol, komu bi od velike koristi bila. Ovoj plemenitoj namisli prista drage volje Stjepan II., pa rečenu zemlju, pošto bi mu Pankracij odbrojio za nju trideset marakah, proda u korist svoga kaptola, a dobljeni za nju novac pokloni stolnoj crkvi. [3]

Vrlo važno i zanimivo je pismo biskupa Stjepana II. od g. 1237. u kojem pripovjeda, da su mu se često tužili kanonici, da su njegovi predšastnici od desetinskoga prihoda slabo uzdržavali kaptol, a opet da su i njihovi činovnici osvojili pojedine njegove posjede, što su mu i dokazali na temelju papinskih i kraljevskih izpravah. Uvidiv on temeljitost njihove pritužbe „a da si neogrieši duše i jerbo crkveni zakoni nalažu da se oteto vrati, a to se može učiniti bez povriede biskupskoga prava i časti“, to im ponajprije vraća Toplice kod Varaždina, koje im nekoč u ime zadušbine poklonio ban Aleksij (1110—1116), koje u novije vrieme zamjenio bijaše kaptol za neki biskupski posjed, koj nebijaše ni polovinu toliko vriedan. Što se pako tiče Vu-

[1] Doc. 10.
[2] Doc. 12.
[3] Doc. 13.

grovca i Zeline, koje bi im takodjer vratiti morao, nu jer mu bijahu isti osobito potrebni, to se glede njih nagodio sa kaptolom davši mu za nje cielo Podgorje sa podpunom desetinom i dva otoka na Savi, koja su u najmu držali Buza i Alberto. Buduć da se je njegov predšastnik Stjepan I. obvezao bio davati kaptolu svake godine za zajednički stol dvie stotine krmakah i dvie stotine kablovah vina, to on tu obvezu prihvaća i pridaje istoj jošte tri stotine kablovah vina, tako, da će u buduće imati za svoju potrebu pet stotinah kablovah. Da pako odšteti kaptol za one užitke, koje su biskupski činovnici pobirali za biskupa sa kaptolskih posjedah, pokloni mu četiri rali zemlje u Zagrebu, a četiri opet u Blizni sa četiri kmetske obitelji. Za zajednički stan odstupi mu zemljište na sjeveru stolne crkve sa obližnjim ribnjakom „koje bijaše njegovo već od utemeljenja biskupije“ i obveza se, da će mu ondje na svoj trošak posagraditi kuće. Povrh toga propusti kaptolu podpunu zagrebačku vinsku desetinu sa svimi malenkostmi, kao: janjići, medom, voskom, povesmom, orasi, sočivom, pridržav za sebe samo tri hiljade i pet stotinah kablovah vina, pet sto petdeset kupićah žita i šest stotinah kokoših. Prigodom desetinjanja bijaše dužan davati kaptol u ime nagrade biskupskomu pivničaru i pisaru dvie i četvrt marke, taj običaj dokida sada sasvim.

Dozvoli jošte, da kanonici na samrtnom času oporučiti mogu svojom imovinom po volji, umre li pako koj bez oporuke, to je cieli kaptol baštinik takove ostavštine; napokon oslobadja kaptolske podanike od svake sile biskupskih činovnikah. „Ovo pako sve, ovako do vršuje biskup, učinismo radi toga i ako Bog dade učinit ćemo im i veće blagodati, jer se do sada za kaptol ništo koristna učinilo nije.“ [1]

U dobrotvore kaptola zagrebačkoga bilježi se i kralj Bela IV. koj g. 1257. na molbu samoga kaptola, koju mu podastrieše njegovi izaslanici pod vodstvom kaptolskoga prepozita Joba, dozvoli, da si kaptol u obćini Gradcu može uzeti toliko zemljišta koliko mu treba da si sagradi malu tvrdju, u koju bi se za vremena neprijateljske provale zakloniti mogao, i da svaki kanonik, koj bi u toj tvrdji sagradio si kuću, da u njoj stanuje, da istu na samrti oporučiti može komu ga volja. [2] Ova tvrdja, kako jur spomenusmo, prozvana bje „Popov turen“.

Nakon Bele IV. pokaza se kao dobrotvor kaptolskl kralj Andrija III, koj mu g. 1292 ustupi kraj dvih trećinah gradskc-zagrebačke pijacovine, koju je kaptol od pamtivieka pobirao, i treću ili krunsku

[1] Doc. 14.
[2] Doc. 23.

trećinu, t. j. sav pijacovinski prihod, prepovjedav banu i njegovim ljudem, da ga u pobiranju pijacovine ni on ni njegovi činovnici smetati nesmiju.[1]

Da je i opororučnimi zapisi, a naročito onih plemićah, koji su liječenja radi došli u Zagreb, dostao kaptol imovine, jedan imamo primjer gdje g. 1295. Stjepan, sin Mladučevićev, ležeći u gradskoj obćini na samrtnoj postelji, pred izaslanici gradskoga vieća oporučuje svoj posjed Kašinu kaptolu zagrebačkomu, ali pod taj uvjet, da odgoji njegova malodobna sina do muževne dobe, a tada, da mu taj posjed preda u feudalno uživanje, a umrie li diete prije, da Kašina pripadne kaptolu.[2]

I tako se malo po malo što darovi, zadušbinami i oporučnimi zapisi sa svoga siromaštva počeo dizati kaptol, te je u XIV. već vieku imao liepih posjedah, od kojih je prema svojoj časti živiti mogao,

Imenovanje biskupah i kanonikah. Za prvoga biskupa zagrebačkoga postavio je sam utemeljitelj biskupije, kralj Ladislav, slavenskoga svećenika Duha, po svoj prilici, da su i poslie Ladislava, neko bar vrieme, ugarski kraljevi kao patroni imenovali biskupe, koje je kaločki nadbiskup, kao metropolita, potvrdjivao i posvećivao. S vremenom, i to usljed razmiricah nastalih o pravu na priestol u vladalačkoj obitelji, koje se obično ratom svršile, birao si sam kaptol svoga biskupa. Tomu za dokaz služi nam iztražna poslanica pape Innocenta IV. upravljena g. 1248. na čanadskoga i sriemskoga biskupa. U tom pismu pripovieda papa, da mu se osobno pritužio arcidjakon zagrebački Alberto, jer kada se je sabrao zagrebački kaptol, da si izabere za izpražnjenu stolicu novoga biskupa, da bijaše medju kanonici i takovih koji bijahu izobćeni (maioris excommunicationis sententia innodatos), to da je rečeni arcidjakon opomenuo savkoliki kaptol, hoće li da izbor bude valjan, to neka izobćenici izboru neprisustvuju; ali taj njegov predlog nebijaše uvažen, dapače samoga predložitelja izćeraše iz svoje sredine, te zavedeni obećanji izabraše za biskupa kraljičina kancelara Filipa, koj niti je imao propisanu dobu za takovu čast. Kada je novoizabranika predložio kaptol kaločkomu biskupu na potvrdu, to da je i tada rečeni arcidjakon prosvjedovao protiva tomu, ali badava, jer kaločki metropolita taj izbor potvrdi i Filipa posveti za biskupa. S toga arcidjakonu Albertu nije preostalo drugo, nego pritužiti se rimskoj stolici, zato nalaže papa više rečenim biskupom, da tečajem četiri mjeseca iztraže što je u stvari i shodna odrede, a zatim da iztražne spise predlože apostolskoj priesudi.[3] Dalnji tečaj toga priepora

[1] Doc. 81. 85.
[2] Doc. 88.
[3] Doc. 24.

nije nam poznat, ali to stoji, da je Filip ostao biskupom i ravnao zagrebačku crkvu sve do g. 1262. — Po svoj prilici s više rečenoga priepora izgubio je kaptol pravo biranja biskupa, te mu samo bilo dozvoljeno predložiti rimskoj stolici shodnu osobu za tu čast. Ovo zaključujemo odatle, jer kada je g. 1263. imenovao Bela IV. zagrebačkoga biskupa Filipa ostrogonskim metropolitom, a zagrebačkoj biskupiji namienio za pastira svoga podkancelara stolnobiogradskoga prepozita Farkaša, tad je kaptol zagrebački zaprosio u pape Vrbana IV., da mu dade za biskupa požunskoga prepozita Stjepana, nećaka biskupa penestrinskoga, koj medjutim neimaše za to propisane dobe. Papa Vrban povjeri pomenutu biskupu penestrinskomu, da odabere shodnu osobu za biskupa zagrebačkoga, a taj, premda mu bijaše nećak predložen za biskupa, ipak ga nehtje, već namieni tu čast arcidjakonu saladskomu a kanoniku zagrebačkomu Timoteju, pa taj izbor potvrdi i papa, te naloži kaptolu, svećenstvu i svim biskupljanom, da se novomu biskupu pokore.[1]

Al i ugarski kraljevi, kad im se zgoda pružila, nastojahu mimoišav rimsku stolicu povisiti na tu čast osobu, koja im odana bila, osobito kada su nastale političke borbe. Na pr. Andrija III., u borbi sa anžovinskom kućom za ugarski priestol, po smrti biskupa Ivana (1295). silom, dà oružanom rukom umjesti svoga odvažnoga pristašu Mihalja. U XIV. već vieku imenovao rimski papa redovito biskupe zagrebačke, tako g. 1303. na 9. decembra postavi Benedikt XI. za biskupa zagrebačkoga dominikana Augustina Kazota,[2] koga Ivan XXII. premjesti na nucerijsku stolicu, dočim zagrebačkoj poda nekoga Jakoba takodjer dominikanca,[3] a premjestiv njega na episkopat korisopicenski imenova Ladislava de Kobol titulskoga prepozita biskupom zagrebačkim. Postavši isti Ladislav g. 1342. nadbiskupom ostrogonskim, to papa Klement VI. premjesti čanadskoga biskupa Jakoba na stolicu zagrebačku.[4] Isti papa po Jakobovoj smrti († 16. oktobra 1348) prenese kninskoga biskupa Dioniza Lackovića u zagrebačku biskupiju, a kada ovaj posta g. 1349. nadbiskupom kaločkim, to rečeni papa namieni izpražnjenoj stolici Nikolu odabranoga nitranskoga biskupa g. 1350.[5] Bez dvojbe i Stjepan III., koj se g. 1356. spominje samo kao izabrani biskup, bijaše od rimske stolice priznan i potvrdjen;[6] a napokon g.

[1] Doc. 42. 46
[2] Doc. 92.
[3] Doc. 121.
[4] Doc. 185.
[5] Doc. 218.
[6] Doc. 237.

1376. mjeseca veljače papa Grgur XI. premjesti sedmogradskoga biskupa Dimitra na zagrebačku biskupiju.[1]

Kanonike postavljahu iz prva samo biskupi zagrebački; ali počam od druge polovine III. vieka počela je i rimska stolica malo po malo podjeljivati izpražnjene kanonije, dapače premješćivati kanonike s jednoga kapitula u drugi, te namjenjivati pojedinim osobam kanonikate, kada se budu izpraznili. Kada je g. 1264. Vrban VI. udielio penestrinskomu biskupu Stjepanu pravo podjelivati vakantna beneficija u biskupiji zagrebačkoj: to on na 1. siečnja, pokle posta kanonik Timotej episkopom zagrebačkim, njegov izpražnjeni kanonikat sa kućom i svimi pravi podieli svomu kapelanu Eventiju, naloživ kaptolu da ga prizna i uvede u posjed, a ovo imenovanje potvrdi kasnije i sam papa, naloživ nadbiskupu kaločkomu i opatu topuskomu, da ga kanonički uvedu.[2] Nego istom u XIV. vieku rimski su pape naimenovanja kanonikah skoro skroz i skroz provadjali. *Evo n. pr. g. 1320. daje se Martinu Matijinu arcidjakonat vaškanski izpražnjen smrću Ivana de Regio.[3] God. 1322. imenova papa kanonikom zagrebačkim Nikolu Kemina, a prepozitom Jakoba cantora ostrogonskoga, Tomi lektoru bačkomu dade arcidjakonat zagrebački, a Ivana Pavlova povisi na kantorat.[4] Ovakova naimenovanja ljudih raznih narodnostih u jedno tielo bijahu uzrokom, da kaptol zagrebački u srednjem vieku nije za domovinu učinio ništa važna.

Osim imenovanja biskupah i kanonikah rimski su pape postavljali za biskupova odsuća tako zvane skrbnike il čuvare (conservatores); na pr. Vrban VI. povjeri g. 1264. nekomu Franjevcu Gvalteru duševnu i svjetsku upravu biskupije zagrebačke, za ono vrieme dok će biskup Timotej boraviti u Rimu.[5] God. 1314. na pritužbu biskupa Augustina Kazota, da mu posjede svojataju, globe i pale, imenova mu papa Klement V. za konservatore nadbiskupa zadarskoga i biskupe krškoga i pećujskoga,[6] a g. 1319. u istu svrhu postavi biskupe: pećujskoga, bosanskoga i kninskoga, dočim g. 1322. imenova conservatori Ivan XXII. pećujskoga biskupa, te zagrebačkoga prepozita i kanonika Ivana de Reate;[7] napokon isti papa Ivan XXII. izabranomu

[1] Doc. 260.
[2] Doc. 43. 44. 45.
* Tko želi točnije iztraživati naimenovanja, neka prouči jošte Doc. 127. 151. 154. 157. 158. 180. 184. 186. 187. 192. 193. 207. 219. 227. 240.
[3] Doc. 112.
[4] Doc. 122.
[5] Doc, 47.
[6] Doc. 102,
[7] Doc. 119.

biskupu Ladislavu de Kobol postavi za skrbnike nadbiskupa solligradskoga te biskupe pećujskoga i vesprimskoga.[1] Ovakovi konservatori mogahu uz svjetovnu vlast proti otimačem poslužiti se i crkvenimi kaznami.

Kada se g. 1325. pročulo, da je umro bivši u Rimu Jakob zagrebački biskup, pa uslied te neistinite viesti na poziv Karla Roberta kaptol zagrebački po biskupskih gradićih i zaselcih i posjedih učinio neke promjene: to papa Ivan XXII. na pritužbu biskupovu piše kralju i kaptolu zagrebačkomu, da neka na biskupskih posjedih nečine promjenah, pa ako su glede njih što i zaključili, da opozovu.[2] Od rimske stolice dobili su biskupi zagrebački i posebnih povlasticah, a naročito od pape Innocenta IV., koj g. 1246. ovlašćuje biskupa zagrebačkoga, da ga nijedan papinski legat ili delegat bez naročite dozvole rimske stolice izobćiti nesmie.[3] Odmah zatim oslobadja biskupa i kaptol zagrebački od uzdržavanja i ukonačivanja papinskih legatah, osim na naročiti papin nalog;[4] a g. 1252 javlja isti papa biskupu i kaptolu zagrebačkomu, da nisu dužni obskrbiti nadarbinom nikakova svećenika, nametnuta im od papinskih legatah, osim ako bi to izrično zahtievala rimska stolica.[5]

Uz pape udieliše biskupom hrvatsko-ugarski kralji il vojvode osim zemljištnih posjedah osobitih povlasticah, a kao njihovi patroni bdili su nad biskupskim vlastničtvom. Vojvoda Andrija daje g. 1198. biskupu zagrebačkomu i njegovim nasljednikom tu osobitu povlast, da podanikom crkve zagrebačke nitko drugi nesudi, već biskup il njegov sudac, a ne bude li biskup il njegov sudac pravo sudio, da priesudu izreče samo ban.[6] Buduć da glavni dohodak biskupski sačinjavahu posjedi, to češće moljahu kralje, da ih po svom čovjeku iznovice obkotarati i taj razvod svojim pečatom potvrditi dadu. Već g. 1201 na molbu biskupa Dominika pošilja kralj Emerik stolnobiogradskoga kanonika Tomu, da obkotari sve posjede „koje crkvi zagrebačkoj darovala bogoljubna starina“, koj razvod bude i kraljevskim pečatom potvrdjen.[7] Godine opet 1217. onom sgodom, kada je kralj Andrija III. posvetiti dao stolnu crkvu, zamoliše ga biskup i kanonici da im potvrdi sva posjedna prava i povlastice dane im počam od kralja Ladislava, koja pa sve do tada mirno uživahu. Uz ovu molbu

[1] Doc, 136.
[2] Doc. 131,
[3] Doc. 21.
[4] Doc. 22.
[5] Doc. 27.
[6] Doc. 4.
[7] Doc. 5.

prista kralj i pošto bi kancelar Ugolin pred sakupljenim množtvom sve izprave odnoseće se na to od rieči do rieči pročitao, dade ih u jednu posebnu izpravu prepisati potvrdiv ju zlatnim pečatom.[1] Karlo Roberto strogo nalaže g. 1326., da se episkopatu zagrebačkom svi posjedi povrate, koji su nepravednimi ugovori došli u tudje vlastničtvo.[2] Da se to provede, potrebno bijaše iznovice obkotariti sve te posjede: s toga nalaže g. 1328. i banu, da za taj posao pošalje svoga čovjeka, kojemu će se pridružiti i kraljev povjerenik i jedan član stolnobiogradskoga kaptola. Ovi početkom kolovoza rečene godine učiniše novi razvod, koj kašnje potvrdi i sam kralj,[3] a taj isti razvod potvrdi i sin mu Ljudevit g. 1352.[4] Napokon g. 1353., kada je u utorak poslie tielova il 28. maja mladi vojvoda Stjepan „sa grada Gradca, s našega stanovanja" radi pobožnosti posjetio stolnu crkvu: to mu kanonici klečeć podastrli sve povlastice udieljene crkvi zagrebačkoj počam od njezina utemeljenja pa do tada, zamolivši ga, da ih svojom vojvodskom vlasti potvrdi. On pako uzevši u obzir takodjer kako ga sjajno dočekao kaptol izašav preda nj pod crkvenimi barjaci, noseć sv. moći, pojuć bogoljubne pjesme i darovav mu razne darove i hranu, i pošto bi proučio prije sve izprave, i uvjerio se, dasu istinite: to ih svojom vojvodskom vlasti potvrdi.[5]

I drugih su dobročinstvah izkazali biskupom zagrebačkim kraljevi hrv.-ugarski u razna vremena. Pred stolnom crkvom stajahu „banski dvori", koje im dozvolom biskupskom sagradio narod, kao stalni stan. Za biskupovanja Timotejeva ti su dvori opustjeli, a tečajem deset i više godinah nije u njih stanovao niti jedan ban, a jer stojahu na biskupskom tlu, zamoli Timotej kralja Ladislava IV., da mu ih pokloni. Ovoj se molbi odazva kralj, te mu ih 7. juna 1284. odstupi, davši mu ujedno i tu povlasticu, da može na tom mjestu podići tvrdju, koja bi branila i kaptol i stari Zagreb za vremena kakove neprijateljske provale.[6]

Kada je svršetkom XIV. vieka poslie ugušena pokreta na slavenskom jugu, kralj Sigismund kolovodjam toga pokreta pootimao imanja: to je medju ostalimi Stjepanu Prodaniću prozvanom Vrag oteo njegovu kuću, koja bijaše u gradskoj obćini sa mlinom i kupa-

[1] Doc. 7.
[2] Doc. 133. 134. 143
[3] Doc. 142. 146. 161
[4] Doc. 224.
[5] Doc. 228.
[6] Doc, 65.

lištem, a g. 1308. darova to biskupu Eberhardu i njegovim nasljednikom za sva vremena.[7]

Ob ustrojstvu ovoga kaptola progovorit ću u kratko ovo: U srednjem vieku kaptol je zagrebački sastojao od trideset i dva člana, a prvo i najodličnije mjesto u tom sboru imao je kaptolski predstavnik il prepozit. Njegova bijaše dužnost, kada se što važna pretresivati imalo, sazivati kanonike u sjednicu, (za koju se zvonilo u stolnoj crkvi posebnim za to zvonom), ravnati viećanje i provesti stvorenu odluku. Prepozit zagrebački bijaše ujedno arcidjakonom dvajuh kotarah: gorskoga i zagorskoga, u kojih osim desetinske četvrtine pripadale mu sve novčane globe od sudovah, koji se u njegovo ime držali u pomenutih kotarih i tako zvani kathedraticum, što mu ga morali plaćati župnici. — Poslije prepozita obnašao je najveću čast kanonik štilac (lector). U odsuću prepozita sazivao štilac kanoničko vieće i predsjedao mu. Dužnost njegova bijaše paziti u stolnoj crkvi na one, koji pjevaju evangjelija, poslanice ili profecije i na čitajuće čtenja, pa ako u naglasku pogrieše, izpraviti ih. On bijaše ujedno vrhovni nadzornik sjemeništne obuke, a donekle i učitelj nego ovu službu vršio je većinom njegov podštioc ili sublector, koga je i odstraniti mogao, ako li nije valjano predavao ili je kakov nedozvoljen bir od svojih učenikah tražio. Pisma i odluke, koje izdavao kaptol il stvorio u svojem vieću, morao je pisati kanonik štioc il ih po pisaru prepisati dati, i to na papiru, koj je sam kupiti morao, i ista pisma kaptolskim pečatom podkriepiti dati. Njemu je takodjer pripadala desetinska četvrtina i dohodci za pečaćenje izpravah, koje izdavao kaptol kao vjerodostojno mjesto. — Za kanonikom štiocem sliedio je kanonik pojac (cantor), a dužnost mu bijaše bditi nad tim, da se u odredjeno doba obavljaju u stolnoj crkvi propisani obredi i bogoslužje, s toga na njegovu zapovied moradijahu zvonari zvoniti i tim sazivati kanonike na molitvu. Kanonik pojac bijaše vrhovnim ravnateljem crkvene glasbe i pjevanja, njegova bijaše dužnost vježbati u pjevanju ne samo svećenstvo stolne crkve, već i školsku mladež. On je takodjer sastavljao red, koji kanonici i u koje dane moraju pjevati mise, evangjelija ili poslanice i druge bogoslužne obrede obavljati i prema svetkovini udesiti crkveno pjevanje i bogoslužno odielo. Kanonik pojac uzimao si obično po svećenika, da ga u njegovoj službi pomaže, i taj se zvao podpojac (succentor), ali ga je sam plaćati i uzdržavati morao. I kanonik pojac imao je dvostruki diel od skupnih kaptolskih dohodakah i desetinsku četvrtinu u nekojih priedjelih.

[7] Doc. 409.

Za pojcem sliedio je odmah prepozit čazmanski, koj kao takov bijaše ujedno arcidjakonom kotara sićkoga i gvešćanskoga; a poslie njega sliedili su odmah arcidjakoni ovim redom: zagrebački ili stolni, za tim dubički, komarnički, gorički, kalnički, vaškanski, čazmanski, bekšinski, varaždinski i vrbovački.

Arcidjakoni imali su nadgledavati svećenstvo u podčinjenih si arcidjakonatih, živi li čedno i po crkvenih zakonih, ili je možda kojoj opačini podvrženo, čita li mise, drži li mrtvačka bdenja, kakovo je u izpovjedaonici, kako postupa s umirućimi, jesu li mu poznati ženitbeni i drugi crkveni zakoni, je li pokorno svojim poglavarom, tresu li se komu ruke il je slaba vida, je li zdrava tiela i pameti, riečju sve izpitati o svom svećenstvu i prijaviti biskupu. Crkvene takodjer parbe koje su nastale u arcidjakonatu, razpravljao je sam arcidjakon, te od njegove osude bio je priziv samo na biskupa. Da se sve to dozna, bijaše dužnost arcidjakonova pregledati svoj arcidjakonat, a tom sgodom morao ga podvoriti dotični župnik. Dohodci arhidjakonah sastojahu u tom: njim kao takovim pripadale su sve sudbene globe u njihovih arcidjakonatih, a svaki župnik morao je svomu arcidjakonu platiti o Martinju kathedraticum ili pedeset dinarah i dati mu običan kakov dar, kao: janje, piliće i t. d. Svakomu arcidjakonu pripadala je u njegovom arcidjakonatu desetinska četvrtina, a napokon odredbom biskupa Kazota, za svako ubojstvo, koje se počinilo u arcidjakonatu, morao je ubojica platiti arcidjakonu jednu marku srebra. [1]

Poslie arcidjakonah sjedio je kanonik čuvar (custos). Njemu bijaše povjereno čuvanje crkvenih dragocienostih i crkvenoga ruha, osim toga bijaše čuvarom pisamah kaptolskoga arhiva. Morao se takodjer brinuti za to, da crkva bude uviek čista, da se crkveno ruho, posudje i knjige bogoslužne neoštete ili da nepropadnu. Kanonik čuvar morao je imati uviek pri ruci tamjan, te kruh i vino za mise i bditi da voštanice ili uljenice gore ne samo kod bogoslužja, već da i crkvu razsvjetljuju. Dohodci čuvarovi sastojali su u ovom: od skupnih kaptolskih diobah pripao je čuvaru dvostruki diel, za tim je imao nešto kunovine, jedan desetinski dio savskoga Otoka i novčanu pristojbu od pečaćenja kaptolskim pečatom.

Za čuvarom sliedili su jednostavni kanonici i to ne po starosti već po dobi imenovanja, pa su tako i u sjednicah i glasovali i birali si smrću kojega sučlana izpražnjeni predij.

Kaptolskom imovinom upravljao je kaptolski dekan, t. j. jedan kanonik, koga je kaptol izabrao za to, a izbor bijaše svake godine

[1] Doc. 105.

na dan pred svetkom sv. Lovrinca. Dekanova dužnost bijaše izvršiti i provesti odluke kaptolskoga vieća tičuće se gospodarstva, ućerati kaptolske dohodke i dieliti ih medju kanonike. Dekan u ime svoje službe dobivao je od diobe kaptolskih dohodakah dvostruki diel, od kmetskih vinogradah dva kopuna i četiri hljeba, a svaka kaptolska selska sudčija davala mu jedan kabal zobi i to tri puta na godinu. Svaka kmetska kuća morala je o Martinju platiti dekanu u ime zalazine jedan dinar, njemu su pripadale i sudbene globe od kaptolskih selskih sudčijah. Dekana, kada je pošao da uredi kakov kaptolski posao ili da sabere desetinu, moralo je dotično selo hranom podvoriti.

Isti dan, kada je kaptol birao svoga dekana, birao je takodjer izmedju sebe kmetskoga župana, a njegova zadaća bijaše za vremena berbe paziti, da se iz skupnih kaptolskih vinogradah pobere groždje i šira dopremi u Zagreb u skupnu pivnicu. I toga župana za vremena berbe moralo je prehraniti dotično selo.

U kaptolske činovnike brojimo i kaptolskoga sudca, no taj btjaše svjetovnjak, a dužnost mu bijaše kaptolsko vladanje čistiti od lupežah i tatovah, suditi zločincem u karnom postupku i ovršiti dati osudu. Od svih kaznenih osudah pripadala mu polovina globe, a polovina uživatelju onoga predija, na kojem je zločinac stanovao. I u gradjanskom postupku sve parnice, koje nisu premašile svotu od četrdeset dinarah, prepustio je kaptol takovu sudcu. Osim toga su kaptolski kmeti morali svake godine obraditi badava sudčeva polja i trsja.

Jošte se brojili medju činovnike kaptolski računari ili bilježnici, i to dvojica, a njihova bijaše dužnost točno bilježiti svaki kaptolski desetinski i drugi dohodak, i to svakoga poimence ubilježiti, koliko je dao desetine ili daće, a takove zapiske podastrieti kaptolu. Jošte bijaše im dužnost, izmjeriti svaku posudu il mjeru, je li prava ili nije, i doveženo desetinsko vino il žito pregledati, a nije li valjano bilo, odbaciti ga. Godišnja plaća za taj posao bijaše svakomu jedna marka srebra.

Nad skupnom kaptolskom pivnicom bijaše postavljen kaptolski ključar, koj je morao svaki dan dati pojedinomu kanoniku od skupnoga vina jednu mjericu, a ne više, i to onim samo kanonikom, koji su prisustvovali bogoslužju i molili časoslov. Ključara nadzirala su tri kanonika, kojim bijaše dužnost jedanput svakoga mjeseca potražiti od njega račun o potrošenom vinu, pa ako pronadjoše kakav manjak, to ga sam ključar podmiriti morao.

Napokon spominjemo i kaptolske seoske sudce ili **vesnike**: svako bo kaptolsko veće selo ili ves imalo je po jednoga takova sudca, koga postavljao kaptolski dekan, a dužnost mu bila u svojem

selu proglasivati kaptolske il dekanove i sudčeve naredbe ter izvršiti ih. Vesniku pripadala je desetina od svih osudah ili globah u njegovom selu, a mogao je suditi kmetom u novčanih tužbah, koje nisu premašile šest dinarah. Prigodom berbe il desetinjanja kaptolski bi dekan odsjedao kod vesnika.

Nacrtav ovako ustrojstvo toga sbora, iztaknuti mi je i onu zadaću, koju je vršio napram narodu, a to bijaše

mjesto vjerodostojnosti (locus credibilis), koje on počam od svoga osnutka pa sve do godine 1850. neporočno obavljaše. Za vremena Arpadovacah pa sve do prema koncu XIV. vieka nebijaše u Hrvatskoj javnih bilježnikah (tabelliones, notarii publici), pred kojimi bi se, kao opunovlaštenici papinskimi il kraljevskimi, sklapali ugovori, činili prepisi, razvodi, oporuke i t. d. već bijahu kaptoli za to. U tu svrhu imao je kaptol svoj poseban pečat, koj bi utisnuo na takove izprave i time im dao biljeg vjerovnosti. Prastari kaptolski pečat bijaše grubo urezan, pa se lasno patvoriti mogao: zato po nalogu biskupa Kazota, dao je g. 1323. načiniti kaptol nov pečat, koj bje ovjerovljen na 7. srpnja iste godine. [1] Ovim novim pečatom služio se od tada sve do g. 1371., kada mu kralj Ljudevit I. izpravom pisanom na Martinje u Višegradu „za uzdržavanje pravah naših i podložnikah naših“ označio nov pečat. Prema tomu nalogu pečat da je dugoljast, u kojem da se ureže okrunjena i sjedeća majka božja držeći sinčića na ruci, pred kojom kleči okrunjeni kralj Stjepan, te joj žrtvuje crkvu sa dva zvonika. Oko njega pako da teče napis: S (igillum) CAPITULI ECCLESIE ZAGRABIENSIS t. j. pečat kaptola crkve zagrebačke. [2]

Kaptolski pečat čuvao je od starine kanonik štilac sve do Gogana (1296); ali pošto je ovaj bez znanja i privolje izdavao na svoju ruku izprave, to ga biskup Mihalj skinu s časti, oduzeo mu pečat i odredio, da kaptolski pečat čuva onaj svjestniji kanonik, koga sam kaptol izabere. Tu odluku biskupa Mihalja promieni njegov nasljednik biskup Kazoti, odrediv, da taj pečat čuva sedam kanonikah, koji se starošću i čašću odlikuju. Pečat čuvao se u nutarnjoj sakristiji u škrinjici zapečaćenoj sedmimi pečati, pa kada je trebalo pečatiti koju izpravu, došli bi čuvari pečata, te polomili pečate na škrinjici, izvadili kaptolski pečat, podpečatili njim pisma i izprave, a tada ga opet sahranili u škrinjicu, koju su svojimi pečati zapečatili.

Za prepisivanje i pečaćenje izpravah, koje je izdavao kaptol kao vjerodostojno mjesto, plaćala se novčana pristojba i to od svake bez-

[1] Doc. 125.
[2] Doc. 252.

obzirce plaćalo se kaptolu četrdeset dinarah, a povrh toga kanoniku štiocu i čuvaru moralo se dati za svaki viseći pečat dvanaest dinarah, pa kad se pečat udarao na hrbat izprave ili pod nju, tada šest dinarah; od običnih pisamah samo tri dinara.

Zapriseženi kaptolski notar podastirao bi listine za pečaćenje, ali pokle je prije primio pečatnu pristojbu. Strogo se je takodjer pazilo na to, da se ne podpečate pisma, kojimi bi se osramotio kaptol, ili koja bi ikomu, a osobito glede posjedah, štetna bila. U tom posljednjem slučaju morao se prije obaviti medjašni razvod, a tada istom izdala se vjerodostojna izprava.

O kaptolu kao vjerodostojnom mjestu ima i u ovih spomenicih spomena i to g. 1318. kada je na prošnju dvijuh gradskih sudacah u viernom prepisu podkriepljenom kaptolskim pečatom izdao zlatnu bullu Bele IV., s razloga jer radi „nesigurnih putevah" bojahu se izvornik nositi na kraljevski sud [1] Sa sličnoga razloga i to na molbu Ivana arcidjakona goričkoga i zlatara Konstantina, kao skrbnikah sinovah Endreolovih, poda im kaptol ovjerovljeni priepis svih izpravah odnosećih se na Gilionovu nekoč palaču, da se mjesto izvornika podastre kraljevskomu sudu [2]

U slučaju ako bi kaptol trebao koj svoj privilegij ovjeroviti, nije toga mogao sam, već ga dao ovjeroviti ili u kaptolu čazmanskom ili u ostrogonskom, kako je to učinio sa saborskim zaključkom za bana Ivana od g. 1323, kojim mu bje dopitana pijacovinska pristojba u obćini gradskoj. [3])

Kaptol kao vjerodostojno mjesto morao je prigodom posjedovnih razvodah odašiljati jednoga ili više svojih članovah, kojim bijaše dužnost posjedovne medje točno označiti i pobilježiti, dapače i novoga posjednika uvoditi u posjed. Suvišno bi bilo navesti za to sve primjere, već spominjem samo to: da kad je vojvodkinja Margareta god. 1356. na 14. siečnja u ime zadušbine poklonila remetskim Pavlinom posjed Pristavštinu, naloži kaptolu, da taj posjed obkotari i samostan kao posjednika uvede. [4]) Uvodilo se pako u posjed, da se na posjedovnom tlu pročitala dotična listina i novomu posjedniku dala u ruku gruda s te zemlje.

Kazna za izkrivljenje pisamah bijaše doživotna tamnica i izključenje iz kanoničkoga sbora, a slučilo li bi se to privoljom kaptola, izgubio bi pravo vjerodostojnosti. Kada je oko g. 1296. kanonik štilac

[1] Doc. 109.
[2] Doc. 155.
[3] Doc. 116. 165.
[4] Doc. 234.

Gogan kaptolskim pečatom izdavao pisma bez znanja i privolje kaptola: to ga biskup Mihalj skinu s časti i zatvori u tamnicu. Sa krivotvorenja izpravah u XIV. vieku neki su ugarski kaptoli izgubili vjerodostojnost, a to ponuka zagrebačkoga biskupa Stjepana III. da na 30. jula 1364 ovako odredi: kada zatraži il kralj il kraljica, palatin il ban il koj sud u kaptola svjedoke u kakovoj parnici, to da on za to odabere kanonike il prebendare poštena glasa i čiste savjesti, koji će prije nego li nastupe zvanje priseći, da ni molbom ni novcem, ni obećanji ni strahom neće se podkupiti dati, ni da od tužitelja neće zahtievati odviš velike nagrade, već onoliko da primu, koliko im se dade. Za slučaj, nebude li nagrada dostatna prema uslugi, neka ju čuvari pečata opredicle, i njom neka se nadare oni, koji se trudili, a preostatak da se pohrani u kaptolsku blagajnu, koj će se kasnije jednako podieliti medju kanonike, izuzam one, koji il nisu svećenici il nisu zakonito odsutni. Nalaže jošte, da vieću kaptolskom, a osobito pečaćenju, neprisustvuje niti jedan kanonik nesvećenik, a naročito takov da neima diela od dohodakah vjerodostojnoga mjesta.[5]

Pošto se kaptol kao vjerodostojno mjesto najviše bavio ovjerovljenjem i izdavanjem posjedovnih izpravah i tako postao jedinom hrvatskom gruntovnicom; to mu i zadatak bio, da bdije i da štiti ostavinska prava. Tomu za primjer budi nam ovo: Po smrti zagrebačkoga gradjanina Majnara muževi njegovih kćerih Jelisave udate za Mihalja i Jelene udate za stolara Ivana tražijahu u punice udovice Katarine očinstvo t. j. zidanu kuću kod mesničkih vratah sa vrtom, jedno trsje u Črnomercih i neke pokretnosti; no Katarina, koju je štitilo i gradsko vieće, uzprotivila se tomu. U tom prieporu zastupaše tužitelje kanonik štilac Luka, koj vješto braneć njihov zahtjev na konačnom sudu u kaločkoga nadbiskupa Tome, dobije parnicu, a apoštolska stolica ga ovlasti, da tu priesudu i provede upotriebiv i crkvene kazne proti obćini, ako bi se ona tomu protivila. Ali gradsko vieće, osvjedočeno da je doista taj zahtjev pravedan, preda po svojih izaslanicih pomenute nekretnosti u vlastničtvo rečenim Mihalju i stolaru Ivanu.[2]

U djelokrug kaptola zagrebačkoga spadalo je primati i javne prisege u onih parnicah, kada su manjkali službeni podatci, na temelju kojih bi se presuda izreći morala, kako to spomenuh (na strani LXVIIII) u parnici gradske obćine sa stolnobiogradskim kanonikom Nikolom.

O životu i običajih u kaptolu. Svaki novo imenovani kanonik zagrebački morao se u stolnoj crkvi ustoliti (installari), a pravo ustolivanja imao je kanonik kantor; tom sgodom obdariti je morao suc-

[1] Doc. 247.

[2] Doc. 252.

centora kakovom haljinom ili kakovim darom, te priseći, da će složno raditi u korist kaptola, a nipošto ne na uštrb mu. Od polovine XIV. vieka prisizali su novi kanonici osim na evangjelija jošte i na sbornik kaptolskih zakonah sastavljen g. 1354., koj se čuvao u nutarnjoj sakristiji dvimi lanci prikovan, i obećati, da će sve njegove ustanove točno držati. Pomaknuo li se koj kanonik do arcidjakonata, to se tako za ovaj arcidjakonat kao i za svaki drugi, koj bi promaknućem zadobio, morao ustoliti dati.

Kaptol držao je redovito svaki tjedan po jednu sjednicu, a kada bijaše potrebno i više. Na ove sjednice sazivali bi se kanonici zvonjenjem odredjenoga za to zvona, a sjednicam morao je prisustvovati svaki, osim zakonito zapriečenih, jer tko nebi došao, smatralo se da prezire kaptol. Zaključke kaptolske pod kazan izobćenja nitko nije smio odati ni izdati. Sjednice držale se obično u sakristani stolne crkve, u ljetno pako doba većinom pod lipom pred stolnom crkvom. Kaptolskomu vieću pripadalo je pravo suditi sučlanom i odredjivati kazne, koje sastojahu u tom, da su takova krivca često putah na godinu il doživotno izklučili iz svoje sredine, i uzkratili mu ili privremeno ili doživotno užitak kanoničkih dohodakah. U ovo potonje ubrajalo se: patvorenje il zla poraba kaptolskoga pečata, pripomoć svjetovnjakom na uštrb kaptolu, tko bi provodio sablažnjiv život, pa se na treću opomenu nebi popravio, ili tko bi prkosio kojoj odluci il zaključku kaptolskoga vieća ili počinio kakovo nasilje na kojem svom sučlanu ili kojem svećeniku, krivotvorio oporuku ili ostavštinu pokrao. U kaptolskih sjednicah sklapala se za zajedničku obranu pravah kaptolskih i zavjera ili sv. savez, „da će stojati svi za jednoga, a jedan za sve;“ davale se sloboštine il pojedincem il cielim obćinam, stvarali se zakoni glede uprave kaptolskih dobarah, glede obrane i t. d.

Svaki kanonik dobio je u kaptolskoj ulici za stanovanje jedan d v o r (curia). Ovi dvorovi bijahu što zidani, što drveni, il im dolnji sprat bio zidan a gornji drven. Kako spomenuh, stekao si za kaptolsku ulicu najvećih zaslugah biskup Stjepan II. Baboneg, koj mu g. 1237. povratio prostor na sjeveru stolne crkve i na njem se obvezao sagraditi stanove,[1] pa toga radi podjeljivahu biskupi izpražnjene dvorove, te se kanonici često selili iz lošijega dvora u bolji, kada je bio izpražnjen; jedino kanonik prepozit i lektor imadijahu označene od vajkada posebne dvore. Pošto su s vremenom, a naročito za pokreta na slavenskom jugu, mnogi dvorovi propali, da se čim prije novi podignu, odredi biskup Ivan g. 1397., da koji god kanonik sagradi novi

[1] Doc. 14.

dvor, da mu nasljednik il za života il po smrti u njegovu ostavštinu vrati polovinu, za koliko takov dvor procienjen bude.[1]

Kaptol zagrebački u XIV. vieku imao je znatne posjede, od ovih bijahu nekoji podieljeni na manje česti, od kojih je pojedinoga kanonika dopala po jedna na uživanje (predij); nekoje u zajednici uživao, il ih ustupio svećenikom il svjetovnjakom u feudalno uživanje. Uživatelji takovih predijah zvahu se predijaliste ili vazali, a uživahu ih za svoga života, ako ih nije kaptol radi vjerolomstva ili nemara odande proćerati morao. Vazali na smrtnom času nisu oporučiti mogli nikomu takov predij, no privoljom kaptola mogla su ga uživati vazalova djela, unučad i rodjaci. Obveze, koje su predijaliste imali prema kaptolu, bijahu: da su mu morali davati svake godine od svojih predijah podpunu desetinu od svega poljskoga i vinogradskoga prirasta i plaćati običnu daću. Od svakoga kmetskoga selišta, koje bijaše na vazalovom prediju, davao je kunovinu ili u naravi ili mjesto nje osamnaest dinarah; imao li na prediju više od šest kmetskih selištah, to dvie trećine kunovine išle kaptolu a treća vazalu. Predijalista, koj je imao više kmetskih selištah, bijaše vlastan postaviti na svom prediju vesnika il seoskoga sudca, koj je u manjih stvarih sudio kmetom, dočim veće razpravljao bi sam; ali ne kod kuće, već pred stolnom crkvom; zločine pako: kao ubojstvo, kradju, razbojničtvo i palež, sudio je sam kaptol. Sudbene globe od onih parnicah, koje je razpravljao sam predijalista ili njegov vesnik, pripale su predijalisti, osim toga bijahu mu dužni kmetovi obradjivati zemlje i trsja i donašati ugovorene darove. Vazalu, ako je progonio kmeta, sudio je kaptol i njegov dekan. Ovakova feudalna predija dobivahu pojedini od kaptola samo onda, kada su prisegli, da neće nevjere učiniti kaptolu ni uz progonitelje kaptola prianjati ni riečju ni činom, da neće zanemarivati obradjivanje zemlje i trsja, da će davati podpunu desetinu i točno plaćati ugovorenu daću; s toga svaki vazal, koj bi učinio il vjerolomstvo, il kroz dvie godine neplatio census, il nedao desetine od svojih zemaljah i vinogradah, ili bi tečajem četirih godinah zanemario obraditi svoj predij, izgubio bi ga, i kaptolu stojalo je na volju udieliti ga komu mu se svidjelo.

Predija, s kojih se dohodci zajednički uživali, bijahu: Liepaves, Vrabče, Oporovac, Retkovac, Kašina i Sesvete. Na tih predijih bijahu naseljeni kunovnjaci (mardurinarii), koji imadijahu spram kaptola razne dužnosti i obveze. Ponajprije morao je svaki kunovnjak od svoga zemljišta davati kaptolu na godinu jednu kuninu kožu, (u stara bo vremena mnogo upotrebljivahu takovu kožu za podstavu kabanicah i

[1] Doc. 398.

u obće za ures odiela), ili mjesto nje osamnaest banskih dinarah. Osim toga morao je svaki kunovnjak, kada mu zapovjedio dekan, raditi u zajedničkih kaptolskih trsjih i to dva dana u pojedinoj vinogradskoj radnji, a povrh toga za zajednička trsja dostaviti sto kolacah te grождje pobrati i na svoj trošak dopremiti širu u Zagreb. Kunovnjak bijaše jošte vezan, imao li jaram volovah ili više, od svakoga jarma dva dana u proljeću, a dva dana na jesen obradjivati skupna kaptolska polja. Ako se je htio osloboditi od ove dužnosti, morao je platiti od svake rali četrdeset dinarah. Kunovnjaci plaćali su kaptolu i daću, kakovu im je kaptol sam odmjerio, i to jedan put na godinu, a kada bi kaptolu nastala kakova izvanredna potreba, mogao je takovu daću zahtievati i dva puta; bir pako od žita i vina davahu samo jedan put na godinu. Dužni bijahu takodjer donašati kaptolskomu dekanu za skupnu kanoničku diobu i neke darove, a to tri puta u godini: o božiću naime svaki jednoga kopuna, pet jajah i dvie dobre pogače; o vazmu jedan sir, dvie pogače i deset jajah, a od cieloga sela ukupno jedno janje, o Stjepanju pako dvie pogače, dva pileta, pet jajah i opet svako selo po jedno janje, napokon o pokladah jednu kokoš. Umro li kunovnjak bez djece nenačiniv oporuke, to je njegovom pokretninom razpravljao kaptol, običajno tako, da je jedan diel pokojnikove ostavštine namienio za njegovu dušu, drugi ustupio udovici il rodjakom, a treći pridržao za se; načinio li kunovnjak oporuku u prisuću svoga župnika, bijaše mu ona valjana, samo ako bi se u njoj sjetio kaptola kakovim darom. Nekretnina umrloga kunovnjaka pripala je opet kaptolu, na kojoj ili bi ostala kunovnjakova djeca, ili ako je imao nije, dao bi ju kaptol komu drugomu. Isto tako pripala je kaptolu nekretnina, ako bi kunovnjak, počinivši kakov zločin, pobjegao, ili se odmetnuti htio ili se neprijateljski ponio spram kaptola.

Za pojedine pako kanonike veoma koristni bijahu kmeti, koje je dotičnik imao na svojem prediju. Dužnosti kmetovah prema gospodaru bijahu ove: u proljeće morao je svaki kmet orati dva dana zemlje svoga gospodara, zasijati zob, oplieviti ju, dva dana žeti ju i spremiti u štagalj, a kada ju na trošak gospodarov izmlatio, morao ju na svoj trošak dopremiti u Zagreb, ili kamo mu gospodar zapovjedio. Na jesen opet morao dva dana orati za pšenicu ili drugi usjev, a kada je dozrio, pokupiti ga i dopremiti svomu gospodaru. Istim načinom morao je kmet svomu gospodaru obraditi i vinograde t. j. dva dana rezati, dva dana okapati, dva dana koliti, dva dana prekapati, dva dana čistiti rozgve i privezivati ih i dva dana kopati po treći put; a povrh toga morao je jošte svaki kmet postaviti u trsje gospo-

darevo sto kolacah. Kmetovi bijahu dužni pobrati grozdje, izprešati ga što bolje mogu i širu dopremiti u Zagreb ili kamo im je gospodar naložio. Bijahu takodjer obvezani dva dana kositi travu, posušiti ju i dovesti, kamo im zapovjedio gospodar. Moradijahu jošte plotom ograditi kuću ili dvor, il zaselak i vrt gospodarov, i dovažati mu iz gospodarovih šumah drva za gradju il ogrjev, i to, ako li je kmet imao jednoga vola, bijaše dužan dostaviti jedan voz, ako je imao dva dva voza; napokon podvoriti primjernim obrokom gospodara, kada je došao na svoj predij; ali to ne više nego dva puta u godini. S druge opet strane bijaše dužan gospodar hraniti kmeta u one dane, kada je za nj radio, a hranio li se sam, tada bijaše mu dužan platiti na dan pol dinara. Za vrieme berbe obično su dobivali kmetovi od svoga gospodara govedinu, a oni, koji su vozili širu, podvoreni bijahu kruhom i mesom, no za to su morali kmetovi prehraniti gospodareva špana, koj je nadzirao berbu. I kmetovi takodjer bijahu dužni gospodaru donašati kakov dar, a povrh toga dovezti mu svi ukupno o božiću jedan voz drvah, a o Stjepanju dati mu kabal zobi i sagraditi mu u dvorištu jedan ljetnik. Od svakoga prirasta žitnoga il vinskoga mogao je zahtievati gospodar od svoga kmeta jedan dio, no taj dio morao je biti manji od desetine. Glede oporukah bijahu kmetovi sa kunovnjaci jednaki.

Jošte u XIII. vieku bijaše u Hrvatskoj niži stalež od kmetskoga, a to bijahu sluge il robovi naseljeni na pojedinih posjedih, koje je vlastnik mogao i prodati, il kojoj crkvi ostaviti kao zadušbinu, s toga se takodjer nazivahu i dušnici. I kaptol sagrebački imao je takovih slugah i to pod zagrebačkom gorom kod sv. Šimuna, koje mu utemeljitelj biskupije kralj Ladislav za službu darovao.[1] Ovi sluge nisu davali nikakove desetine; ali za to su morali obradjivati kaptolska trsja, koja se ondje nalazila, i od svakoga davati kaptolu u ime skupne diobe petdeset kabalah vina, ali ne u onom slučaju, kad nije vinogradski prirast toliko iznosio; povrh toga morali su graditi kaptolske mline, kopati ribnjake, (u srednjem bo vieku mnogo se gojila riba radi čestih postah i množine redovnikah), graditi splavnice, u obće svako tesarsko djelo obavljati. Radi svoga nevoljna stanja dizahu se često sv. šimunski robovi na kaptol, zahtievajuć da ih izjednači s ostalimi kmetovi. Napokon usliša ih kaptol, te sv. šimunski posjed podieli g. 1326. na dvadeset i sedam predijah, svaki predij sa četiri kmetska selišta, i odredi, da mu neće davati petdeset kabalah vina, već četvrtinu od vinogradskoga prirasta i desetinu od poljskoga i drugoga prihoda. Kada bijaše u XIV. vieku, kaptol pri-

[1] Doc. 3.

siljen uzdržavati medvedgradsku posadu, svali taj teret na sv. šimunske kmete, odrediv, da moraju od pojedinoga tamošnjega kanoničkoga predija davati za obskrbu rečene posade svake godine pet kabalah žita, i to polovinu pšenice a polovinu zobi, petnaest kabalah vina i pet pensah dinarah.

U skupne kaptolske posjede spadahu: Sisak i Toplice kod Varaždina. Ova dva velika posjeda sa pripadajućimi seli prozvana bijahu i županije, a upravljahu ih pojedini kanonici, koji se s toga prozvali župani ili prema tadašnjici špani. Žitelji sisačke županije davahu kaptolu desetinu žitnu i svinjsku, desetinu od sočiva, te kunovinu i bir, moradijahu graditi tik do Save ribnjake za ribogoj i ribolov, a kad love ribu, to izmjenice dužni su pri tom biti po četvorica, koja su vezana obskrbiti se za to sviećami za cielu noć. Ovim žiteljem bijaše takodjer dužnost podvoriti kanonika špana tri put na godinu, i to prvi put, kada je došao desetiniti svinje, drugi put, kada je došao onamo, da popiše i desetini ljetnu žetvu, a treći put za vremena jesenske žetve. Podvorba ova sastojala je u tom, da se španu dalo za objed i večeru govedine, koliko će potrebno biti, zatim dvie kokoši, tri pržena pileta i jednoga pečena kopuna, pogačah il kruha pšeničnoga dovoljno; za pilo jedan kabal vina; za konje mu na dan i noć kabal zobi, a siena koliko će pojesti.
U topličkom kotaru davahu Topličani desetinu u naravi i moradijahu podvoriti topličkoga špana, kad je došao desetinjati. Kunovnjaci pako te županije davahu svake godine u ime kunovine osamnaest dinarah, te morahu obradjivati kaptolska trsja, groždje pobrati i dovezti ga u kaptolsku pivnicu. Osim toga dužni bijahu obradjivati kaptolska polja i to u proljeću dva dana, a u jeseni četiri, te usjeve požeti i sahraniti u žitnicu, kao takodjer travu kositi i posušeno sieno dovezti, kamo im se zapovjedilo. Povrh toga morao je svaki kunovnjak davati na godinu topličkomu španu jednu mjericu pšenice i dvie mjerice zobi, a o božiću donesti mu na dar jednoga kopuna, dvie pogače, dva dinara i dva jaja, o pokladah jednu kokoš, a o vazmu dvie pogače, dva dinara, pet jajah i jedan sir.

Osim pomenutih bilo je kaptolu jošte jedno vrlo izdašno vrelo dohodka i to:

desetina, koja unešena iz židovštine u kršćanstvo, davala se za obskrbu svećenstva. Pravo na desetinu imao je u pojedinih biskupijah njezin biskup, zato mu bijaše dužnost uzdržavati kaptol. Pobirati desetinu pa sabranu opet sa kaptolom dieliti, bijaše po biskupe vrlo tegotno, s toga su već rano odstupali svojim kaptolom pojedine priedjele, da ih sami kanonici desetinjaju. U biskupiji zagrebačkoj već

početkom XIII. vieka imao je kaptol posebne desetinjske kotare. S početka desetinila se u biskupiji zagrebačkoj i goveda, no u XIII. vieku je to prestalo, već se uzimala samo desetina od ovacah, kozah, svinjah, kokoših; te od pšenice, raži, ječma, zobi, proje, bara, sierka i sočiva, zatim od meda il pčelinskih košnicah, voska, lana, konoplje i od vina. Desetinu davati bijaše svaki dužan, a desetinilo se ovako: Za vrieme žetve izašli su desetičari u pojedine kotare i sela, pa zabilježili u knjigu, koliko je koja kuća il zadruga dobila kupićah (računajuć u kupić 60 snopah), pa prema tomu odmjerili su desetinu ovako: tko je imao deset kupićah u pšenici, raži il ječmu, bilo od svake vrsti posebice il od ovih svih zajedno, morao je dati u ime desetine kabal pšenice, i to dostaviti svojim troškom u Zagreb. Od deset kupićah zobi uzimala se dva kabla zobi. Proso, bar, i sierak ukupno se računalo, ali za desetinu uzimalo se samo proso, i to od deset kupićah dva kabla.

Od ovacah i jarićah, ako ih se je našlo u pojedinca deset, to se uzelo deseto, nije li pojedina kuća il zadruga imala podpuno deset, to su desetičari nastojali, da u dvojice, a najviše u trojice toliko sastave, pa tada označio je najprije desetičar, čije će se desetiniti, pa bi tada taj, čija se desetinila ovca il koza, uzeo najprije jedno za sebe a od preostalih devet komadah uzeo si desetičar jedan. Nije li se sastaviti moglo deset ovacah il kozah, to se taj manjak morao nadomjestiti novcem i to za svaku ovcu dinar a za kozu pol dinara. Na isti način desetinjale se i svinje i to jednogodišnje i odojci, te košnice ili trnke, ali samo novi rojevi. Od povjesma uzimala se svaka deseta kita. Tko bi zatajio desetinu, kaznio se deveterostruko t. j. deseto ostavilo se onomu, koj ju je zatajio, a od preostalih devet komada polovina pripala je desetičaru, a polovina kaptolu.

Borbah o desetini da je bilo dosta a naročito u XIV. vieku za biskupovanja Ladislava de Kobol (1326—1343). To svjedoče oni nalozi i odredbe svjetovne vlasti: i to Karla Roberta i bana Mikića kojimi se strogo nalaže svim stanovnikom biskupije zagrebačke, da točno davaju desetinu. [1] U tom se odporu osobito iztakli gradjani zagrebačkoga Gradca i njegovi podanici, a opirahu se tako žestoko proti toj daći, da ih biskup Ladislav napokon radi toga prkosa udario i kletvom. Ali i tu kletvu prezreše gradjani, te biskup bijaše prisiljen zatražiti pomoć u samoga kralja. Na 13. jula 1327. odasla Karlo Roberto svoga tovarnika Beku u Zagreb, davši mu strogi pismeni nalog na sve gradjane i gradske podanike, kojim im zapovjeda pod

[1] Doc. 133. 140. 141. 143. 147. 166. 206. 221.

kaznu veleizdaje, da u prisuću njegova tovarnika i banova izaslanika izplate zaniekanu desetinu na ruke biskupskih činovnikah.[1] Da je sličnim odporom često kriva bila i crkvena vlast, uvadjajuć u pobiranje desetine svakojake novotarije, svjedoči nam pismo kralja Sigismunda od g. 1395., gdje predbacuje biskupskomu generalnomu vikaru, da su mu se pritužili gradjani zagrebački, kako se on u pobiranju crkvene desetine nedrži staroga običaja i odredabah, već da odviše traži, ća da ih, kada se tomu uzprotiviše, udario i kletvom, uslied koje su mnoga tjelesa pokopana na neposvećenom mjestu, te mu nalaže, da desetinu onako pobira, kako odredjuje prastari običaj i da ih odrieši od kletve.[2]

Osim borbah, koje je crkvena vlast imala sa svjetovnjaci radi desetine, zanimiva je ona borba, koju vodio kaptol početkom zadnje desetine XIV. vieka sa svojim biskupom. Već za pokreta na slavenskom jugu zavadio se zagrebački kaptol radi povrjede nekih svojih pravah sa biskupom Pavlom Horvatom. Ovaj priepor podoštri Pavlov nasljednik biskup Ivan Smilo i tim, što mu nije vratio zakonita prava, već si posvojio i neka zemljišta ležeća do biskupskih posjedah. Odatle nasta parnica medju kaptolom i biskupom, koja se najprije vodila na kraljevskom sudu, a zatim na rimskom dvoru, s koje je jedna i druga stranka nosila silan trošak, al priepor ostao neriešen. Da se prištede dalnji troškovi, a parnica čim prije dovrši, to si obe stranke sporazumno odabrale za sudca časmanskoga prepozita Matiju i ljude, koje si on za to izabere. Na 6. oktobra 1391. podastre kaptol prepozitu Matiji svoju tužbu, kojom osvadjuje biskupa, da mu je oteo neka zemljišta u Bakinom polju i Strugi, te cielu desetinu u Davidovcu i polovinu Laškouličke desetine; zatim da je u svojih sinodah, koje je držao nepozvav kaptol, a naročito na zadnjoj sinodi držanoj u Čazmi, oklevetao kaptol, stvorio zaključke proti njegovim pravicam i neke kanonike izobćio, te mole slavni sud, da on taj priepor rieši, obvezavši se, izgubi li parnicu, platiti biskupu tečajem jedne godine 2000 for. sa kamati.[3]

Biskupova pako tužba, koju je na 7. i. m. poslao prepozitu Matiji, okrivljuje kaptol, da mu je u svih sinodah, koje on sazvao, odrješito prkosio i tim mu odtudjio srca njegova svećenstva, na velik uštrb njegove časti; zatim da ga tužio i ocrnio na kraljevom sudu i na rimskom dvoru pred kardinalskim sborom, i tim prouzročio mu jošte silan trošak; napokon, da mu oteo Bakino polje u Čučerju i

[1] Doc 139

[2] Doc. 374. 381.

[3] Doc. 350.

Jelenovac te neke sjenokoše, polja, šume u Vugrovca i oko njega; pa se najposlie obvezuje i on, da će, izgubi li parnicu, platiti kaptolu tečajem jedne godine 2000 for. sa kamati.[1]

Prepozit Matija i njim odabrani sudci na sudištu, koje bijaše u sakristani stolne crkve i komu prisustvovaše biskupov upravljatelj dobarah Petar Nikolajev s Ravna, proučiv tužbu i na nju odnoseće se spise, uvjeriše se, da je kaptol u pravu; ali da se njihovoj presudi neprigovori, odrediše, da biskup Ivan u osmini svetka sv. Andrije, u stolnoj crkvi, svečano odjeven, kod sborne mise sa svoje stolice svečano prisegne, da su pomenuta desetina i rečena zemljišta biskupska. Kad je biskup ovu osudu na prosto odbio, to na drugom sudu, koj je na 8. novembra držao prepozit Matija i njim odabrani sudci, odrede, da u osmini bogojavljenja prisegne kaptol, da je i desetina i pomenuta zemljišta od starine kaptolsko pravo; a napokon, da se tomu činu poda veća važnost, pozovu kaptol pećujski, da u tu svrhu pošalje na rečeni rok svoga izaslanika.[2]

Iz službenoga izvještaja pećujskoga prepozita Rudolfa od 18. veljače 1392.. doznajemo, kako je taj kaptol radi ove prisege odaslao u Zagreb arcidjakona baranjskoga Galla, i da su na rečeni rok pred njim i pred mnogimi plemići i neplemići i biskupovim čovjekom županom Ivanom, sudcem Čučerskim i Vugrovačkim, u stolnoj crkvi dva kaptolska arcidjakona: Leonardo de Penzauro, kathedralni i Stjepan Veći, varaždinski, te dva magistra: Barnaba Mikonov i Martin, obučeni u rokete, u naramenicah (štolah), sa svojih sjedalah prisegli, da je desetina u Davidovcu i desetinska polovina u Laškoj ulici od pamtivieka kaptolsko pravo. Isti izvještaj pripovieda jošte, da su u rečeni takodjer dan i to kanonik čuvar stolne crkve i jošte jedan kaptolski dostojanstvenik sa dva sudruga, Ivanom Lancelotijem i Nikolom Ivanovim, na licu mjesta zemljišta Bakina polja i Struge, razpojasani, bosonozi i gologlavi, staviv si grudu zemlje na glavu, prisegli, da je Davidovačka i Laškoulička desetina, te Bakino polje i Struga pravo pravcato kaptolsko vlastničtvo.[3]

Poslie ovih svečanih prisegah, obrazloživ potanko cieli parnički razvoj i postupak, izreče na 30. ožujka 1392. prepozit Matija svoju osudu, kojom i desetinu i parbena zemljišta dosudi kaptolu odrediv, da stranka, koja se tomu sudu nebi pokorila, plati 2000 for. globe.[4]

[1] Doc. 351.
[2] Doc. 252.
[3] Doc. 359.
[4] Doc. 360.

Govoreć o desetini spomenuti treba i

desetinsku šetnaestinu. Za biskupa Ladislava de Kobol, kad je u cieloj biskupiji nastao odpor proti davanju desetine, da se taj odpor što prije svlada, odredi on, da plemići i gradski kastelani, čiji podanici podpuno i odmah izplate desetinu, kad ju zatraže biskupski il kaptolski desetičari, imadu u dotičnoj desetini šestnaesti diel. Uslied ove odredbe, koju ban Mikić i zakonom proglasi, [1] imala je i obćina zagrebačkoga Gradca desetinsku šestnaestinu od uplaćene desetine svojih podanikah. Ali biskup Ivan Smilo, kako je oteo kaptolu nekoje desetine, tako je i za ovu desetinsku šestnaestinu prikratiti htio gradsku obćinu, pa kada se tomu protivila, udario ju kletvom. Ovaj nepravedni postupak dojaviše gradjani kralju Sigismundu, a taj na 31. siečnja 1389. naloži banu Ladislavu Lužničkomu, da ga potanko o cielom tom prieporu obaviesti. [2] Prema tomu sazove ban na 25. ožujka sabor u Križevce, na kojem se sve plemstvo jednodušno izjavilo, da su od desetine i žitne i vinske oni plemići i one obćine, čiji su podanici desetinu platili, imali i šestnaesti desetinski diel, pak i obćina zagrebačkoga Gradca, da je tu šestnaestinu od starine pobirala. [3] Ovu saborsku izjavu priobćio je ban kralju, a pošto je za obćinu vrlo važna bila, to si je u podbana Martina Derša izhodila njezin ovjerovljeni priepis. [4] Krom svega toga osta biskup kod svoga zahtjeva, te obćina bijaše prinuždena zatražiti zaštitu u kralja. Na 19. septembra 1389. napisa glede toga kralj Sigismundo dva pisma, jedno banu Detriku Bubeku, gdje mu nalaže, da točno izpita, je su li gradjani zakonito oprošteni od desetinske šestnaestine, i je li ju biskup pravom zahtievati smije; pak da suparnike naputi na kraljev sud; u drugom pako nalaže biskupu Ivanu, da tako dugo ostavi gradjane u miru, dok se taj priepor na kraljevskom sudu nerazpravi. [5] Da je kraljevski sud doista pretresivao tu parnicu, nagadjamo odatle, što na 5. septembra 1391. kralj Sigismund nalaže i biskupu i kaptolu, da glede desetinske šestnaestine neuznemiruju gradjane, dok njegov tovarnik Nikola Kanižki nestigne u Zagreb, koj će cieli taj priepor konačno urediti. [6] Dalnji tečaj ciele parnice nije nam poznat, no toliko znamo, da biskup Ivan nije popustio od svoga zahtjeva, dapače silomice uzimao od gradjanah desetinsku šestnaestinu. Ovo nam potvrdjuje i iztražni spis pod-

[1] Doc. 140.
[2] Doc. 333.
[3] Doc 336.
[4] Doc. 337.
[5] Doc. 339. 340.
[6] Doc. 346. 349.

bana Martina Derša od god. 1396. gdje veli, da je na pritužbu gradske obćine svoga čovjeka Ivana, sina Andrijina, poslao na iztragu, u kojoj se bjelodano dokazalo, da su biskupski i kaptolski ljudi oko Miholja i. g. šestnaestinu žitne i vinske desetine silom ugrabili od gradjanah, i tom zgodom da su neke gradjane grozno iztukli.[1]

Osim desetine imao kaptol novčani prihod od mitnicah, koje su bile na njegovom posjedu, i brodarinu. Prve polovine XIV. vieka počeo je kaptol neke desetinske kotare te mitnicu i brodarinu iznajmljivati za gotov novac, pa god. 1335. stvori o tom i poseban zakon, odrediv da od nudilacah onaj ima prednost, koj bar dvie marke više obeća nego li ostali; za neznatnijega što iznajmiti, dovoljno će biti, ako natjecatelj obreče dati bar četvrt marke više. Zatim, da se nedozvoljuje nijednomu najam kaptolskih prihodah za buduću godinu, ako nebude podmirio sve zaostatke prošle godine. Sluči li se, da se dotičnomu za ono vrieme, dok bio najamnikom, naniela kakova šteta il ljudskom silom il prirodnom nepogodom, to ju nije dužan podmiriti, već najam od onoga samo platiti, što je ubrao; osim ako se je obvezao, da će i u tih slučajevih ipak izplatiti podpuni najam. Ročište za takovo iznajmljivanje trajaše od 24. srpnja do 19. kolovoza, a iznajmljivalo se u stolnoj crkvi ili pred njom do večernje ili povečernje. Pojedine priedjele mogao je iznajmiti samo jedan najamnik, a riedko kada dvojica.[2]

Kaptolski mlinovi, koji stajahu u Novoj vesi i na potoku Trnavi, bijahu takodjer jedno vrelo kaptolskih dohodakah; jer od žita, koje se ondje samljelo, uzimao se ujam za kaptol. Za starijeg vremena ovakov ujam išao je u skupnu diobu, no već u XIV. vieku podieliše ujam pojedinih mlinovah na dielove, t. j. označiv pojedincu kanoniku ili više njih ujam dotičnoga mlina, na pr. dohodak mlina pod Popovim turnom, dielila si četiri kanonika, mlina Mačke šest kanonikah, mlina Isakova četiri kanonika, mlina maloga tri kanonika, mlina u vrbiku sedam kanonikah, napokon mlina Črešnjevca četiri kanonika, a od mlinah na Trnavi, i to od mlina u Oporovcu, dva kanonika, a od mlina u sv. Šimunu dva kanonika, ukupno indi trideset i dva diela. Iz početka nadzirao je mlinove dekan, a kašnje oni kanonici, koji su imali u njih svoj diel mlinskoga ujma; no pošto bijaše taj posao vrlo tegotan, a mlinari su varali po volji, to je napokon sav mlinski ujam prepustio kaptol zvonarom stolne crkve, da ga pobiraju, ali za to prestat će im davati žita, koje dobivahu u ime zvonarske plaće.

[1] Doc. 390.
[2] Doc. 167.

Kaptolska trsja bijahu ili zajednička, a ta nadzirao kaptolski dekan, ili pojedinih predijah, koja pobirao uživatelj dotičnoga predija, a obradjivahu ih, kako spomenuh, kmetovi. Osobito se pazilo na to, da se trsja obradjuju, pa je i kaptol g. 1334. naročito odredio, da se svakomu kanoniku il svjetovnjaku, koj uživa kaptolsko trsje, ako ga tečajem pet godinah nije obradjivao, te ono podivljalo, da mu se trsje uzme; dočim onomu, koj dozvoljom kaptolskom takovo zapušteno trsje preuzme, pa ga valjano obradi i popravi, isto za uviek ostaje.[1]

Preostale su nam jošte dvie odredbe biskupa Ladislava de Kobol, koje se odnose na obradjivanje trsjah, jedna od g. 1336., kojom odredjuje, da kada umre kanonik, koj bi predijalno trsje il zapustio ili ga otudjio, da se iz njegove ostavštine kupi za nasljednika koje dobro trsje, ako li pako takov imao vlastito trsje, da se isto uzme za nasljednika i pripoji dotičnomu prediju.[2] Drugom odredbom nalaže, pošto se često slučilo, da su se podanici il kmetovi, koji na kaptolskom il crkvenom tlu uživali trsja, izselili s njega na svjetovni posjed, a ondje naseljeni da su ipak uživali i prvanja trsja: to on taj zli običaj dokida i odredjuje, da kad se takovi podanici izsele na svjetovnjački posjed, da odmah gube pravo na užitak crkvenih trsjah.[3]

S privoljom kaptolskom na njegovih su posjedih, a naročito u Bukovcu nasadjivali stanovnici gradske obćine svoja trsja,[4] od kojih je svaki posjednik morao prigodom berbe dati za kaptol kao dar dva kopuna i četiri dobra hljeba, a osim toga u isto se takodjer vrieme davalo kaptolu od trsja, ako je imalo jednu ral, jedan čabar ili pet kabalah šire, od dvijuh ralih, dva čabra i t. d.

U doba, na koje se protežu ovi spomenici, bijaše običaj, da je rimski dvor pobirao prvogodišnji prihod vakantnih beneficijah. Za taj posao odašiljahu pape posebne sabirače, kojim su biskupi davali kojega svoga svećenika u pomoć. Iz izvještaja poslanika Rufina, što ga je g. 1317. podastro papi Ivanu XXII., doznajemo, da je biskup Augustin Kazoti za grad i biskupiju zagrebačku odredio posebnoga sabirača, da pobira prihod izpražnjenih beneficijah, te tako sabrana morao je biskup na svoj trošak dostaviti rimskomu dvoru.[5] Slučilo se često, da su takovi sabirači naišli na odpor, pa bijahu prisiljeni udariti neposlušne crkvenim izobćenjem. Takov jedan primjer nalazimo, kada kralj Sigismund, pošto mu se pritužio papin sabirač Rogerij, da mu

[1] Doc. 164.
[2] Doc. 170.
[3] Doc. 179.
[4] Doc. 172.
[5] Doc. 106.

se nedaje prihod vakantnih beneficijah, nalaže biskupu zagrebačkomu Ivanu i obćini zagrebačkoga Gradca, da takovim sabiračem idu sa svojimi ljudmi na ruku, pa ako uztreba, da mogu upotrebiti i silu proti odpornikom, ako li se nepokore, mogu ih i zatvoriti [1]

U kaptolskom sboru, kako spomenuh, bilo je članovah razne narodnosti i takodjer raznolike dobe i ćudi, toga radi medju članovi toga častnoga tiela nije manjkalo ni zadjevicah, ni medjusobne mržnje, a niti pogrdah. Da se to donekle bar preprieči, dade biskup Jakob de Corvo g. 1348. i u sakristiji prvostolne crkve i sborne crkve čazmanskoga kapitula objesiti evo ovakovu naredbu: buduć da medju kanonici zagrebačkoga i čazmanskoga kapitula često bivaju svadje, te se pogrdno psuju i vriedjaju, to on, da ovu bogumrzku navadu dokine, odredjuje: opsuje li ružno kanonik kanonika, da plati krivac tri marke u biskupsku blagajnu a tri uvriedjenomu, ako li je strpljivo rug podnio; odvratio li uvriedjeni psovku psovkom, da uvriedjeni nedobije ništo, a da krivac plati za biskupsku blagajnu samo polovinu pomenute globe. To isto vriedi, opsuje li koj svećenik kanonika; pa ako radi siromaštva nebi mogao platiti globe, da prema uvrjedi podnese kaznu. Opsuje li svećenik svećenika, da krivac plati marku, a uzvrati li uvriedjeni psovku, pol marke. Ove globe da ućera kanonik čuvar i da ih upotriebi za vezanje crkvenih knjigah ili u obće za crkvene stvari. Ako li krivac za dvadeset danah neizplati globe, da ju tada silom ućera biskupski vikar, te jošte da krivca kazni za njegov prkos. [2]

Opisav ustrojstvo zagrebačkoga kaptola. njegovu upravu i život, spomenuti ću napokon, da kanonike pokapahu u stolnoj crkvi ili na groblju župne crkve sv. Emerika. Za pokojnikom zvonilo se u stolnoj crkvi, a za zvonjenje dobivahu zvonari iz pokojnikove ostavštine obično četrdeset dinarah. Kada pokapahu biskupa stavili mu na lies šubu i roketu, a vozilo ga obično šest konjah; po prastarom običaju i šuba i roketa i konji pripadoše kaptolu.

Po prastarom takodjer običaju, koj g. 1397. potvrdi biskup Ivan, rodbina umrloga kanonika mogla je trideset danah iza smrti pokojnikove stanovati u njegovom dvoru i za to vrieme pripadahu joj i užitci pokojnikova beneficija. [3]

Uz zagrebački kaptol postojao je kod stolne crkve, jošte jedan svećenički sbor i to:

S b o r p r e b e n d a r a h. Utemeljenje prebendarah ili stalnih beneficijatah za službu stolne crkve pada u drugu polovinu XIII., vieka a

[1] Doc. 338.
[2] Doc. 216. 217.
[3] Doc. 398.

naročito u vrieme biskupa Timotija (1264—1287). U stara vremena a osobito prigodom većih svetkovinah, da se služba božja što veličanstvenije obavi, uzimao si kaptol u pomoć neke svećenike, koji su u ime truda dobivali nagradu bilo u novcu bilo u živežu. S ove nužde počeli su mnogi kanonici i za života i na samrtnom času namjenjivati od vlastite stečevine kakovu zadušbinu u tu svrhu, da se za službu stolne crkve uvedu stalni svećenici, koji bi od takovih nadarbinah živjeli.

Iz listinah, koje su žalibože za nas propale, pripovieda Krčelić [1]: da radi vanredne pobožnosti, koju je gojio sv. Stjepan, kralj ugarski, spram bl. dj. Mariji, čitala se po svih ugarskih crkvah svaki dan zavjetna misa na čast sv. Bogorodice, a taj običaj, da je kašnje uveden bio i u biskupiju zagrebačku i to nastojanjem samoga njezinoga kaptola; malo po malo pako radi težkih i burnih vremenah, a i radi toga što su neki kanonici kao arcidjakoni morali se često baviti u svojih arcidjakonatih, ili poslovi, koji su u njihov arcidjakonat zasiecali, ostali pako kanonici meštri što gospodarstvom il drugim zapriečeni, nisu mogli ovu zavjetnu misu točno vršiti: radilo se o tom, da se uza stolnu crkvu utemelji sbor prebendarah, kojemu bi kaptol bio patron. Taj zahtjev podupirao je u Rimu u pape Klementa V. sam kralj Bela IV. te nadbiskupi, ostrogonski Filip i kaločki Stjepan. Biskup zagrebački zagovarao je takodjer ovu molbu, ali je stavio uvjet, da bude on a ne kaptol podjeljivao prebende.

Utemeljen na taj način oko g. 1269. sbor prebendarah počeli su kanonici obdarivati svojom vlastitom imovinom. Prvi od takovih dobrotvorah, koga spominju listine, bijaše kanonik pojac Buza. Oko g. 1270. učini on zakladu, „da se svaki dan u slavu bl. dj. Marije u stolnoj crkvi zagrebačkoj pjeva u zoru misa za duhovnu korist trgovacah i nadničarah", odrediv iz svoje imovine u to ime posebnu nadarbinu za dva svećenika, davši im za dotaciju svoj posjed kod savskoga Otoka sa svimi pristojališti i dvimi kmetovi Budilom i Okusom i majkom njihovom, i jedan vinograd u Jalševcu. [2]

U Buzin primjer ugledali se i drugi kanonici, te su, bilo za života il na samrtnom času, oporučivali za prebende i misu bl. dj. Marije svoje posjede, trsja, kuće i ostala. [3]

Toli za novo osnovane, koli za vakantne prebende, već za samoga biskupovanja Timotejeva birao je i namješćivao kaptol nove prebendare. No i sam taj biskup, kao glava biskupije, svojatao si to pravo imenovavši nekoje prebendare. Odatle porodila se velika oprjeka

[1] Hist. eccl. zagrab. p. 88.
[2] Doc. 54.
[3] Doc. 67.

medju kaptolom, biskupom i biskupom imenovanimi prebendari: ovi bo nisu se htjeli pokoravati kaptolu kao patronu. Da se ovakovoj zlorabi i smutnji doškoči, to god. 1287. na 6. listopada biskup zagrebački Antun, proučiv zrelo stvar, povrati kaptolu podpuno i neodvisno pravo, da bira prebendare i da ih skida, „ako bi u službi božjoj nemarni bili ili inače počinjali javne izgrede.“ [1]

Ovomu sboru, koj je početkom XIV. vieka sastojao od dvanaest članovah, propisao je kaptol i posebne zakone, po kojih se ravnati ima. Ponajprije odredjuje se, da prebendari moraju biti svećenici, jer tako nalažu odluka biskupa Antuna i stare kaptolske ustanove, i da za njih vriedi isto što i za ostale duhovnike, da nebudu oholice, nenavidnici, srditi, nazlobni, proždrljivci, skupci i t. d. Prebendari da imadu svoja sjedala u koru i to šest njih na jednoj strani, a šest na drugoj. Ti su naročito dužni revno i točno prisustvovati službi božjoj, izuzev slučaj, kada bi koj bio zakonito zapriečen. Osim toga moradijahu, kada je na koga došao red, cieli tjedan čitati il pjevati mise u stolnoj crkvi. Ove svagdanje mise dielile se u troje, evo ovako: najprije morao je, i to u zoru, prebendar hebdomadar pjevati misu na čast bl. dj. Marije; odmah poslie ove mise čitao je drugi hebdomadar misu, i to u nedjelju na čast presv. Trojice, u ponedjeljak na čast sv. duha, u utorak na čast angjelah; u sriedu na čast Stjepana kralja, u četvrtak na čast kralja Ladislava, u petak na čast sv. križa, u subotu na čast bl. dj. Marije. Po izpjevanom prvom času, čitao je treći hebdomadar misu za pokojne, koju je u korizmeno doba ili na ljetnicu kojega pokojnika pjevati morao. Misa za pokojne po nedjeljah i svetkovinah nije se pjevala. Taj red trajao je cielu godinu, a o novoj godini izmienili ga tako, da oni, koji su tečajem godine u svojih tjednih pjevali mise jutarnje, druge su godine ili čitali mise za pokojne, ili one, kako ih za svaki dan spomenusmo. Nehajstvo za bogoslužje kaznilo se ili novčanom globom ili se uzela prebenda. Tko nije svaki dan prisustvovao skupnoj misi, te propustio pjevati časove, jutarnju il večernicu, morao je za svaki propust na ruke succentorove platiti dinar; propustio li to u nedjelju il svetak, morao je platiti pet dinarah. Nije li hebdomadar sam čitao misu, ili si nije našao za nju zamjenika, platio je deset dinarah. Dobljen od globah novac dielio se medju prebendare; ali succentor imao je kod toga dva diela. Svaki prebendar, koj na zapovied kantorovu ili succentorovu nebi hotio dvoriti kod mise kao djakon ili poddjakon, ili čitati čtenja, ili pjevati na koru, morao je platiti pet dinarah globe; ako nije tu globu izplatio

[1] Doc. 67.

trikrat opomenut, uzeše mu prebendu. Prebendarom pripadao je i misni prinos ili offertorij, ako nije iznosio jednu marku, tada bo preuzeo ga dekan za kaptol. O svojoj imovini mogli su prebendari na samrtnom času odrediti po volji. Umro li koj obradiv trsja i zemljišta, to mu u ostavštinu išla polovina priroda. Tko bi umro nenačiniv oporuke, polovinom pripadajućega mu priroda razpolagao je sbor uz privolju kaptola. Od prebendarskih vinogradah nije se davala kaptolu nikakova desetina. Uvriedio li koj kanonički il predijalistički kmet koga prebendara, to se sama već prebendarova pritužba smatrala odrješitim ročištem, a krivac u roku od osam danah morao je il podmiriti uvrjedu il pretrpiti kaznu. Prebendaru, ako bio neporočan, vjerovalo se bez prisege.

Prebendari sačinjavahu medju sobom jednu zadrugu (kalendinum Prebendariorum), pa si i toga radi svake godine na dan pred Lovrinjem birali izmedju se svoga dekana, koj ih je u svih javnih poslovih zastupao, vodio im račune o skupnom dohodku, i u njihovo ime sklapao ugovore.

Tečajem XIV. vieka sticao je ovaj sbor od bogoljubnih dobrotvorah raznih darovah, n. pr. kanonik Gjuro oporučio mu (1353.) za misu bl. dj. Marije dvie dobre prebende;[1] a g. 1357. kanonik Dioniž podignuv u stolnoj crkvi oltar na čast sv. Magdalene, pokloni u ime altarije svećeniku toga oltara, (koj bijaše uviek prebendar stolne crkve), polovinu zemljišta „banskih dvorovah."[2] Za Jakoba prepozita zagrebačkoga († 1361.) ubilježeno je, da je ostavio prebendarskomu sboru liep misal;[3] isto tako oporučio mu Pavao arcidjakon komarnički (1366.) zidano kupalište u Opatovini, te vrlo rodan vinograd kod sv. Šimuna i liep svoj brevijar.[4] Ostalimi nepoznatimi dobrotvori tako se podignu ovaj sbor, da je svršetkom XIV. vieka posjedovao u najbližoj blizini grada Zagreba preko 400 ralih oranicah i sjenokošah, na kojih se kosilo do 200 vozova siena, osim vinogradah, kojih je dovoljno imao oko Zagreba i u Bukovcu.

Prebendarski posjed bijaše takodjer podieljen u predija, koja su pojedinci pojedince uživali.

U prebendarskom sboru bilo je ljudih koji se bavili knjigom i glasbom, pa prema tomu bijahu i neki javni bilježnici, mnogi su od njih u kaptolskih parnicah kao odvjetnici zastupali i branili kaptol,

[1] Pag. 406.
[2] Doc. 236.
[3] Pag. 408.
[4] Pag. 406.

činili zemljištne razvode, upravljali crkvenim pjevanjem i u njem poučavali mladež.

Svaki kanonik imao je po jednoga prebendara, koj je mjesto njega u stolnoj crkvi dvorio kod mise kao djakon il poddjakon, il pjevao mise u manje svetkovine ili u one dane, u kojih se nije slavio nijedan svetac; no za to plaćao ga dotični, pa mu i na samrtnom času što i oporučio, ako li ne, to se ipak takovomu prebendaru moralo dati najbolje pokojnikovo odjelo, većinom šuba. Prebendare pokapahu ili u stolnoj crkvi ili na groblju pred njom.

Prvostolna crkva i bogoslužje.

Dokazah, da je davno prije Ladislavove invazije postojao Zagreb, i da je nad posavskom Hrvatskom duhovnu vlast izvršivao biskup kninski, te je bez svake dvojbe u prastarom Zagrebu bila i kršćanska crkva sa jednim il više svećenikah; a s razloga, što je glavni zaštitnik ove biskupije bl. d. Marija, nećemo pogriešiti, uztvrdimo li, da je ta crkva sv. bogorodici posvećena bila. Ova indi crkva, ako je i neznatna bila, služila je ipak prvim biskupom za stolnu crkvu dotle, dok se nije sagradila nova i veličanstvenija, dolikujuća biskupskomu sjelu.

A tko je gradio, kada i gdje prvu zagrebačku kathedralu? Najstarija viest, koja govori ob utemeljenju biskupije zagrebačke, jest listina od g. 1134 [1], nego pisac te listine, komu je sam čin utemeljenja potanko poznat bio, spominje samo, da je „kralj Ladislav po božjem nadahnuću utemeljio biskupiju zagrebačku“, ali nespominje, da je isti sagradio stolnu crkvu, a da ju sagradio, toga doisto nebi bio pisac pomenute listine prešutio.

Druga listina, za osamdeset i tri godine mladja, pisana g. 1217, kojom kralj Andrija II. (putujuć s vojskom kroz Zagreb, da oslobodi sv. zemlju) potvrdjuje crkvi zagrebačkoj sva prava i posjede, veli, da je kralj Ladislav ne samo utemeljio biskupiju zagrebačku već i sagradio stolnu crkvu, koju on (Andrija II.) po biskupih svečano sada posvetiti dao. [2] Ovom se listinom pripisuje Ladislavu ono, česa on učinio nije, s razloga, jedno, što je sam Ladislav poslie utemeljenja biskupije proživio jedva dvie il tri godine, a za to jošte vrieme morao se i boriti sa Kumani, koji su provalili u Ugarsku, te se spremao i u križarsku vojnu i sakupljao vojsku proti češkomu kralju Bretislavu II.; sve to dokazuje, da u to kratko vrieme i u tih neprijaznih

[1] Doc. 1.
[2] Doc. 7.

okolnostih, Ladislav zagrebačke stolne crkve gradio nije. Napokon i ako je stolna crkva istom g. 1217 svečano posvećena bila, i tim javnomu bogoslužju predana, to posvjedočuje, da je istom te godine i podpuno dogradjena bila; nemože se bo ni pomisliti, da su biskupi zagrebački u neposvećenoj stolnoj crkvi, koju bi tobože Ladislav sagradio bio, malo ne kroz pol drugi viek obavljali službu božju?

Po Ladislavovoj istom smrti, kad je narod hrvatski sklopio državni ugovor sa kraljem Kolomanom (1102) i kad se primirila zemlja, nastojalo se i o tom, da se za novu biskupiju sagradi i nova stolna crkva, a to je bilo tečajem XII. vieka. Podpuni viek gradili su stolnu crkvu, i to u vladajućem tada romanskom slogu. Za vremena pako gradnje obavljahu bez dvojbe službu božju tadanji biskupi u onoj crkvi, koja je prije Ladislavove invazije postojala ovdje, ali pokapahu se u obsegu nove gradjene crkve, kako nam svjedoče grobni spomenici biskupah: Prodana († 1185), Dominika († 1201) i Gotharda († 1215), koji se u njoj vidjevali jošte polovinom XIV. vieka. [1]

Da se u posvećenoj g. 1217 novoj stolnoj crkvi bogoslužje što sjajnije ovršuje, darivahu ju pojedini bogoljubni dusi raznimi posjedi, n. pr. plemić Petar pokloni joj za nabavu sviećah i ulja svoj posjed Grmlje, (danas Kustošija). [2]

Ali ova prva zagrebačka kathedrala jedva je nakon svoga posvećenja postojala četvrt vieka, kadno ju zadesi užasna nesreća, koja ju i sasvim uništi. Tatarske bo i mongolske ordije, koje su provalivši iz Azije u Evropu i opustošivši Rusiju prodrle u Ugarsku i grozno ju poharav, prešle na sam Božić g. 1241. smrzlu Dravu, pohrlile za bježećim ugarskim kraljem Belom IV. u Hrvatsku, te na izmaku mjeseca siečnja g. 1242. pale na sam neutvrdjeni Zagreb, a nenašav ovdje kralja, koj se medjutim sa biskupi, plemstvom i većinom vojske zaklonio u hrvatsko primorje, porobiše i upališe Zagreb i stolnu mu crkvu, koja je tako nastradala, da se na njezin popravak ni pomisliti nije moglo.

Svladav užasnoga toga neprijatelja u kršnoj Dalmaciji, vratio se tadanji zagrebački biskup Stjepan II. Baboneg sa pobjeglim svećenstvom i gradjanstvom na garište zagrebačko, a prva mu skrb bila, da nejenja sasvim služba božja, sagraditi kakovu, pa i malenu crkvicu. Prema tomu sagradi do razorene stolne crkve, tik uz biskupski dvor, malenu ali liepu crkvicu na čast sv. Stjepanu prvomučeniku. Ova

[1] Pag. 408.
[2] Pag. 443.

liepa crkvica, na kojoj se opazuju krasni tragovi rane gotike i kojoj je prvobitno bio ulaz s juga sa brodom podieljenim u dva gradjevna polja i svetištem prema sjeveru, postoji, ako i znatno promienjena, i danas jošte i to kao kapelica nadbiskupskoga grada.

Slavni biskup Stjepan II. Baboneg namislio je il graditi novu stolnu crkvu il prvanju razorenu podignuti; nu prije nego li je ruku stavio na taj posao, preselio se u vječnost. Njegovu nasljedniku biskupu Filipu (1248—1262), da ogromno ovo i s velikim troškom spojeno djelo izvede, trebalo je uzplamtiti u naroda sućut i revnovanje za ovaj golem podhvat, jer ga sam bez podpore narodne nebi bio mogao dovršiti. Toga radi obrati se g. 1251 i g. 1254 na papu Innocenta IV., a g. 1257 i 1261 na njegova nasljednika Aleksandra IV., da udieli svim vjernim, koji bi o Stjepanju ili na svetak Ladislava il Emerika posjetili stolnu crkvu, te se izpovjedili, a razumieva se i doprinieli dar za njezinu gradnju, crkveno oproštenje.[1] Ovoj se biskupskoj prošnji rado odazvali rečeni crkveni poglavice.

Kako nam se čini, naumio je biskup Filip godine već 1258. graditi novu stolnu crkvu, jer je u pape Aleksandra IV. izprosio privolju, da stolnu crkvu „koja je u razsulu“ slobodno sruši, te sagradi novu na drugom sgodnijem mjestu.[2] Koliko se ovom dozvoljom poslužio biskup Filip, nije nam poznato; ali nagadjamo, da se za biskupovanja Filipova dovozio i klesao gradjevni materijal za novu stolnu crkvu, koju vješto graditi zače istom njegov nasljednik biskup Timotej (1264—1287).

Biskupovanje Timotijevo pada u ono doba, kad je po cieloj zapadnoj Evropi stojalo graditeljstvo gotskoga sloga u najljepšem cvietu, i kada je mah uzimao taj običaj, da su se postojeće romanske crkve u glavnijih mjestih povećavale ili produljivale. To produljivanje počimalo se tim, da se je poprečnoj crkvenoj ladji prigradio kor sa apsidami.

Ovaj običaj usvoji i biskup Timotej, te gradnju nove kathedrale započe zidanjem svetišta, koje dovrši već god. 1269. jer se naročito spominje, da su te godine zagrebački arcidjakon Petar i kalnički Nikodem te kanonik Drieša u prisuću Saula kapelana vojvode Bele prisegli „u stolnoj crkvi na oltaru sv. Stjepana“, da su tri ville u Jalševcu pravo vlastničtvo kaptola zagrebačkoga.[3]

Nakon dogradjena svetišta počela se graditi odmah desna apsida i uz nju svećenstvu toli nuždna sakristana. Ovo dvoje djelo svršeno

[1] Doc. 26. 30. 33. 34. 41.

[2] Doc. 35.

[3] **Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v. I. p. 147.**

bje već g. 1275. jer je te godine i to na 21. travnja posvetio biskup Timotej u sakristiji oltar na čast sv. Petra i Pavla,[1] a na 25. kolovoza iste godine u desnoj apsidi oltar sv. Ladislava.[2]

Lieva apsida ili današnja kapela bl. d. Marije bijaše dogradjena istom g. 1284, ove bo godine i to na 21. kolovoza posvetio je Timotej u njoj oltar na čast bl. d. Marije.[3]

Današnja indi stolna crkva počela se graditi za biskupovanja Timotejeva, koj ju ne samo divno zasnovao, već njezino svetište sa dvima apsidama i sakristijom vještački izgradio i bogato ukrasio, kako ga za to hvali i kralj Stjepan V. veleć: da je divnim djelom i silnim troškom počeo graditi od temeljnoga kamena razorenu stolnu crkvu.[4]

Od Timotejeva ukrasa sačuvale nam se sve do danas slike na svodu i zidu sakristije.

Neima sumnje, da je za njegova biskupovanja postavljen temelj dvima zvonicima i crkvenomu pročelju, i da su oni donekle, do prvoga bar sprata, za Timoteja dogradjeni bili, jer obilježja, koja na sebi nose, odkrivaju nam tragove najstarije gotike, kako se iz romanskoga sloga razvila. Prema tomu indi sastojala je na izmaku XIII. vieka naša stolna crkva iz pročelja te svetišta i pobočnih mu dvih apsidah i sakristije, dočim je preostali prostor medju ovom gradnjom ili stari ostatak prve zagrebačke kathedrale ležao kao nedogradjen u ruševinah.

Neposredni nasljednici Timotejevi nisu radi političkih borbah nastaviti mogli dogradnju stolne crkve, te istom prema drugoj polovini XIV vieka za biskupa Jakoba, koj je u tu svrhu zamolio u pape Klementa VI. g. 1344 crkveni oprost za sve, koji će prinositi priloge za njezinu gradnju*, nastavilo se dizanje novih trih crkvenih brodovah,

* Ova važna izprava, koja se čuva u vatikanskom arhivu »Tabularium Vaticanum secretum Clementis VI. Reg. suplicat. Ann, II. Part. I. fol. XLI.« a dobih ju dobrotom č. o. Eusebija Fermedžina, ovako glasi:

»Supplicat S. V. devota creatura Jacobus episcopus zagrabiensis quod cum sumptuosa multum fabrica dicte Zagrabiensis ecclesie sit incepta, dignemini omnibus manum porrigentibus ad dictam fabricam adiutrices nec non quibuscunque aliis Christifidelibus ecclesiam ipsam devote visitantibus singulis diebus dominicis et pascalibus videlicet nativitatis, resurrectionis, ascensionis, Trinitatis, et Pentecostes, ac in quatuor festivitatibus beate Marie virginis et in tribus festivitatibus sanctorum regni Ungarie videlicet: Stephani, Ladislai et Emerici de iniunctis eis penitenciis unum annum et XL dies relaxare, in forma misericorditer indulgere.« — Ovoj prošnji biskupa Jakoba udovolji papa te na 12 novembra 1344. poda crkvi zagrebačkoj zamoljene crkvene oproste. Vide Doc. 198.

[1] Doc. 58.

[2] Doc. 61 .

[3] Doc. 66.

[4] Doc. 55.

kao i dogradjivanje dvijuh zvonikah, koje je djelo konačno dovršio istom biskup Eberhard (1397—1419), oko druge desetine XV. vieka

Bogoslužje u zagrebačkoj stolnoj crkvi t j. čitanje i pjevanje misah i molenje časoslova, obavljahu kanonici zagrebački uz pripomoć prebendarsku, i to svatko bijaše vezan, kad je došao na njega red, osobno, a bijaše li zakonito odsutan, po svom zamjeniku ovršiti. Do biskupovanja Kazotijeva ili do početka XIV. vieka nisu nam poznate nikakove odredbe glede bogoslužja, nu on prvi ustanovi tako zvane hebdomadare, koji su svaki dan svoga tjedna pjevali ili sami ili po zamjeniku svečanu misu u stolnoj crkvi. Ovi pako hebdomadari bijahu, i to prvi: biskup zagrebački, drugi: kaptolski prepozit, treći: kanonik lektor, četvrti: kantor, peti: prepozit čazmanski, šesti: arcidjakon kathedralni, sedmi: arcidjakon dubički, a osmi: arcidjakon komarnički. Ovim hebdomadarom kao poslužnici kod mise dodieljeni bijahu, i to: biskupu, arcidjakon gorički, da dvori kod mise kao djakon, a kao poddjakon da bude najstariji kanonik magister; prepozitu, bio je djakon, arcidjakon kalnički, a poddjakon opet jedan kanonik magister; lektoru bijaše djakonom arcidjakon vaškanski; kantoru, arcidjakon časmanski; prepozitu časmanskomu arcidjakon bekšinski; arcidjakonu kathedralnomu arcidjakon varaždinski a arcidjakonu komarničkomu bijaše djakonom kanonik kustos. [1]

Osim toga odredi isti biskup, da se svakomu kanoniku, koj nebi u nedjelju ili u svetak il u ovećih svetkovinah osobno ili po svojem zamjeniku prisustvovao jutarnji, te večernji i misi, a i svaki dan ,ako li nije mjesto sebe poslao k misi il k večernji drugoga svećenika vješta pjevanju, za svaki takov propust da mu se uztegne pol mjerice vina iz zajedničke pivnice.

Ovu Kazotijevu odredbu potvrdi g. 1329. u podpunoj cjelosti nasljednik mu Ladislav Kobol, a pridoda jošte i to: da svaki kanonik, koj nebi u svečane dane ili kada bi došao red na njega, pjevao misu, jutarnju il večernju, mora platiti u ruke kantorove jedan kabal vina ili toliko u novcu, a ta globa da se podieli medju siromašne svećenike, koji su taj dan službi božjoj prisustvovali. [2]

Bogoslužje i časovi obavljali se uz pjevanje svaki dan, i to: prvi čas, pjevao se u jutro poslie šeste ure, a u ljetu poslie pete, a poslje njega pjevala se rana misa; treći čas pjevao se ob devetoj uri, a za njim odmah bijaše pjevana i sborna misa, a poslie nje pjevao se šesti čas. Poslie objeda pjevao se deveti čas, a za njim sliedila je večernja i povečernja, te jutrenja i hvale.

[1] Doc 222.
[2] Doc. 148.

Spomenuti treba jošte i to, da je sve do prošloga stoljeća imala stolna crkva svoj poseban obred, a za to i poseban misal i časoslov.

Neima sumnje, da se i ona najstarija nam poznata sinoda, koju sazvao biskup Augustin Kazoti (1803—1817) držala u stolnoj crkvi, po svoj prilici u svetištu gradjenom za biskupovanja Timotejeva, kao u najsvetijem a za tada najvećem njezinom djelu.[1]

Pobožne bratovštine. Biskup zagrebački Pavao Horvat, posavjetovav se g. 1380. sa kaptolskimi dostojanstvenici i cielim kaptolom stvori bratovštinu, kojoj uz nabožnost spoji i čovjekoljubje. Ovom bratovštinom upravljaše kaptolski dekan i dva sindika, a zakone propisa joj biskup ovakove: Na svetak sv. Jeronima i dva dana zastopice slavi bratovština svoju godišnjicu tako, da će prvi dan ili na Jeronimovo čitati biskup misu za spas svoje duše i bratovštinarah i za izpokoj dušah svojih predšastnikah, i taj dan dieliti će milostinju ubogim iz vlastite imovine. Drugi i treći dan dieliti će se milostinja, ali iz imovine bratovštinske, koja da se poveća, obveza se, da će dok je živ davati u bratovštinsku haznu jedan forint u zlatu i dvadeset kabalah vina, te odredi, da svaki kaptolski dostojanstvenik daje godimice u tu svrhu pol forinta i deset kabalah, i to na ruke kaptotskoga dekana. Prebendari pako i drugi svećenici, hoće li što prema pomenutomu dati, primit će se dragovoljno. Pristup u bratovštinu da se nikomu ni mužkarcu ni ženskoj, ni staru ni mladu neuzkrati, osim nevjernikom il izobćenikom. Upišu li se u bratovštinu takovi, koji bi mogli poput biskupa, kaptolskih dostojanstvenikah i kanonikah davati godišnji prilog, da dekan prosudi i prema imovini, da im označi prinos. Umre li bratovštinar, to negledeć na dobu, spol i stalež svi su članovi dužni crkvenimi križi i drugimi potrebštinami za sprovod sprovoditi pokojnika do groba, pjevajuć propisane za to pjesme, noseć u rukuh užežene bratovštinske voštenice; poslje ukopa pako dužan je svaki član dati dekanu osim svieće jošte i dinar na mise za izpokoj duše, a svećenik član dužan je čitati misu za umrla člana, neće li da u to ime plati dvadeset dinarah a povrh toga, da dade dekanu za bratovštinu svieću i dinar; dočim član klerik vezan je izmoliti čin za umrle. Kuće, trsja i zemljišta, koja su bratovštini ili darovana ili ih kupila, da se od nje neotudje, osim ako se za bolje zamiene, pa i na to treba da privoli bratovština. Da se odkloni razlika medju bogatijim il siromašnijim, to osim rečenih godišnjih prilogah, koje će davati biskup i kanonici, članom bratovštine može postati svatko, koj plati dvadeset dinarah. Članove bratovštine mora dekan poimence upisati u zapisnik. Svršetkom bratovštinske godine

[1] Doc. 94.

da dekan položi sindikom bratovštine točan račun, pa nadje li se manjak, da ga do novčića podmiri. U poslovih tičućih se bratovštine da se svaki član pokorava dekanu, tko se pokoriti nebi htio, plaća dvadeset novčića globe.[1]

Župe i samostani.

Uz župe na lievoj obali potoka Medvešćaka, stojeće u biskupskoj i kaptolskoj oblasti u posebnih obćinah, nacrtati ću ujedno i poviest tih obćinah.

Laškoulička župa. Prastari Zagreb sa stojećim tik do njega vlaškim selom ili ulicom počam od utemeljenja biskupije spojen bijaše u jednu političku obćinu, kojom upravljaše biskup ili njegov dvorski sudac. Ovako sliedi iz povelje vojvode Andrije, kojom g. 1198. potvrdjuje biskupu Dominiku i njegovim nasljednikom ono staro pravo, da podanikom crkve njegove, bili oni Slaveni, Latini il Ugri, nitko drugi nesudi već biskup il njegov sudac, osim ako biskup il njegov sudac nebi htio izreći priesude, da im sudi vojvoda ili ban.[2]

Buduć da se u toj povelji uz Slavene naročito spominju Latini ili Vlasi, to se proteže ona svakako na (v) lašku ulicu i s njom spojen prastari Zagreb. Ovo se mnienje podkrepljuje privilegijom biskupa Stjepana II. Babonega, podanim spojenoj obćini prastaroga Zagreba i laške ulice g. 1244. U tom bo privilegiju rečeni biskup, kao glava ove spojene obćine, da istu, koja je tatarskom provalom grozno nastradala, jer joj kuće popalili, žitelje poubijali, a što je živa preostalo to se razbjeglo, da indi istu što prije pridigne, to ju sasvim izuze izpod svoga suda, davši joj medju drugimi povlasticami i to pravo, da si sama bira vlastitoga sudca.[3]

Laškoulička prvobitno italska naselbina, kada se do nje nastanili hrvatski naseljenici, izpremiešala se tim novim življem. Za dokaz tomu spominjem listinu Andrije III., kojom g. 1292 nagradjujuć vjerne službe svoga sluge Petra Slovjena iz Laške ulice, odredjuje, da u Sopnici baštinskom posjedu rečenoga Petra i njegovih rodjakah Ivana Martinova i Domaldina nijedan ban nesmije tražiti ikakovu daću.[4] Naročiti pripis Petrov „Slovjen“ odaje, da je jošte svršetkom XIII. vieka u Laškoj ulici bilo i druge narodnosti, a to bez dvojbe potomakah prastarih stanovnikah latinske krvi.

[1] Doc 308.
[2] Doc. 4.
[3] Doc. 20.
[4] Doc. 83.

U laškouličkoj obćini bijaše, kako jur spomenuh, prvobitna župna crkva posvećena bez dvojbe sv. Mariji, u kojoj su takodjer, dok se nije sagradila stolna crkva, služili prvi zagrebački biskupi. U tatarskoj provali nestalo te crkve, pa ju zamienila nova posvećena velikomu talijanskomu svetcu sv. Antunu, što nam je opet dokazom, da je u laškoj ulici druge polovine XIII. vieka talijanski živalj imao znatan upliv.

Više nam o toj župnoj crkvi nije poznato, do ovih sitnicah, da je kaptol kod ove crkve preuzimao kašinsku i sv. šimunsku desetinu,[1] i da je ban Mikić g. 1344. postavio ovdje mitnicu na uštrb biskupski; ali ju usljed pritužbe biskupa Jakoba i brzo ukloniti morao.[2]

Laškoulička obćina davala je biskupom osim Martinšćine jošte vinsku i žitnu desetinu, te desetinu od meda, voska, ovacah i kozah, od koje polovina pripadala je kaptolu zagrebačkomu. Radi te desetinske polovine, kako spomenuh (na strani CXXIX), porodila se g. 1391. parnica medju biskupom Ivanom Smilom i kaptolom zagrebačkim, koju je napokon dobio kaptol.

Od laškouličkih sudacah poznat nam je samo od g. 1371. neki Mihalj.

Kaptolska župna crkva sv. Emerika stojaše u XIV. vieku pred stolnom crkvom. Kada je ta crkva gradjena, nezna se, nu već g. 1328. spominje se, da je njezin župnik posjedovao vrt do vrta samostana dominikanskoga,[3] a to isto spominje i druga listina od g. 1392.[4]

Župa sv. Emerika bijaše stolna župa, pod nju spadahu svi žitelji na kaptolu i u njegovoj najbližoj blizini.

Novoveška župa. Zemljište današnje Nove vesi pokloni kralj Ladislav kaptolu zagrebačkomu, a pružalo se na zapad do potoka Cirkvenice ili Medvešćaka, koj ga dielio od zemljišta obćine zagrebačkoga Gradca, na jugu ticalo se kaptola i njegovoga ribnjaka, na iztoku bila mu granica drum, kojim se iz Laške ulice i prastaroga Zagreba polazilo mimo ribnjaka na Mirogoj i u Bukovac (danas Bijenička cesta), a taj drum dielio ga od biskupskih laško-uličkih posjedah, sa sjevera pako bijahu mu medjaši posjedi plemićah mirogojskih.

Sredinu Nove vesi prosiecao je glavni drum, koj se kod današnjega novoveškoga groblja dielio u dva kraka, u iztočni, kojim se polazilo do Mirogoja i u Remete, i u zapadni, koj vodio na Medvedgrad i u gradsku šumu.

[1] Pag. 140.
[2] Doc. 105
[3] Doc. 140.
[4] Doc. 362.

Ovaj drum imao je sa zapada postranične puteve, kojimi su vozili žito u kaptolske mline, stojeće na izkopanom rukavu potoka Medvešćaka.

Osim kaptolskih mlinah, kojih bijaše šest na broju, bijaše Nova ves slabo il nikako napučena, pa toga radi bijaše ona za kaptol bezkoristno zemljište: „terram nostram nunc pro nobis inutilem", s toga, da se i on, poput občine zagrebačkoga Gradca, (koja je novim naseljivanjem stanovnikah u svojem području ne samo jačala brojem, već si tim ujedno stvarala i novo vrelo dohodakah), ovim bezkoristnim zemljištem okoristi, odluči ga naseliti.

Prema tomu sastavi i u skupnoj sjednici držanoj u četvrtak na 9. rujna 1344. proglasi spis, kako da se ovo zemljište naseli, i novi stanovnici upravljaju. Ponajprije inđi, da se ovo za kaptol bezkoristno zemljište, koje se počamši od zidane kanoničke kuće arcidjakona Stjepana pruža s ovog i s onog kraja glavnoga druma, kojim se sa kaptola polazi u goru, kao slobodna obćina naseli, to za udobniji život ovih novih gradjanah prepušta im kaptol svoj zajednički Bukovački posjed, (izuzevši nasadjena ondje kanonička i druga trsja, koja će i na dalje ostati u kaptolskoj vlasti), i dozvoljuje im, da si i oni mogu zasaditi ovdje svoja trsja, za koja će im kaptol izdati posebne gorne listove.

Novi ovi obćinari ili gradjani svake godine na 1. svibnja, i to u jutro na tašte, po četvorici svojih odabranih zastupnicih biraju si sudca, koj će im još sa dvojicom prisjednikah suditi u gradjanskih stvarih; dočim zločine, kao što su: ubojstvo, razbojstvo i palež, razpravljati će obćinski sudac sa sudcem kaptolskim. Tko od obćinarah ili od njihovih stanarah nebi bio zadovoljan s osudom svoga sudca, može prizvati na kaptol; ali prije da plati domaćemu sudcu dvanaest dinarah. Mimoidje li tko, i to iz prkosa, obćinski sud, pak se ravno obrati na kaptolski, neka znade, da će mu kaptol odbiti priziv i odputiti ga na obćinskoga sudca; ali ipak za taj prkos platiti će dvanaest dinarah obćinskomu sudcu. Od sudbenih globah pripadaju obćinskomu sudcu dvie trećine, a prisjednikom treća; u karnih pako osudah polovina globe ide kaptolskomu sudcu a polovina obćinskomu i prisjednikom. Imovinom svojom mogu obćinari i stanari na samrtnom času oporučiti kako ih volja. Umre li koj, nenačiniv oporuke, da ga baštine rodjaci jednoga i drugoga spola do trećega koljena; nije li imao pokojnik nikakove rodbine, to mu se ostavština dieli u troje: jedan diel da mu se za dušu namieni, drugim razpolagati će kaptol, a treći neka se dade onogodišnjemu sudcu i prisjednikom. Počini li tko zločin, pa bude il smaknut ili uteče, da mu imo-

vinu zaplieni kaptolski i obćinski sudac, a kaptol će glede nje odrediti po savjesti. Rani li obćinar u prisuću sudčevom suobćinara, ili mu odsječe koje udo, da plati ranjeniku dvanaest marakah, a toliko sudcu; neplati li globe odmah, to se dotle mora u zatvoru držati, dok ju nepodmiri ili nedade jamstva, da će ju za petnaest danah izplatiti. Sluči li se to, kad sudac nije prisutan, a zločin se dokaže svjedoci, da plati isto toliko. Pljusne li tko na sudu svoga parca ili počini sličan izgred: ako je ćusnut poštena glasa, da mu plati pet marakah, a isto toliko i sudcu; u protivnom slučaju platit će jednu samo marku uvriedjenomu a jednu sudcu; sbudne li se što takova izvan suda, da plati samo polovinu. Za psovke i pogrde sudac sa prisjednici, uzevši u obzir čast uvriedjene osobe, suditi će prema tomu. Bude li tko pozvan na sud, a nedodje na prvi poziv, da plati osam dinarah globe; nedodje li na drugi, da plati dvanaest dinarah, a neodazove li se trećemu pozivu, da se globi sa dvadeset dinarah, osim ako svoje odsuće valjano opravdati uzmogne. Ove globe, koje se za osam danah, računajuć od dana poziva, naplatiti moraju, pripasti će sudcu. Bude li tko zvan na sud jednim al odriešitim pozivom, a nedodje, kaznit će se, kao da je bio tri puta pozivan.

Da ovi novo naseljeni gradjani uzmognu udobno živjeti, odredi kaptol, da su im kućni gruntovi jednaki, t. j. da svako kućno zemljište s jedne i s druge strane druma iznosi u širinu trideset i dva lakta šumske mjere, a u duljinu, da im se gruntovi i to sa zapadne strane protegnu do naravnoga korita potoka Medvešćaka, a s iztočne do potočića, koj protječe onom dolinom samo u kišovito vrieme.

Jošte je hotio kaptol, da ga gradjani novoveški priznavaju kao svoga pravoga zemaljskoga gospodara, i da mu u slučaju nužde svojom vjernosti priskoče u pomoć sa svojimi stanari. U ime pako priznanja ovoga patronatskoga prava plaćati će pojedinci od svoga kućnoga posjeda: na Martinje četrdeset dinarah, a povrh toga davati će jošte tri puta na godinu i darove: o božiću svaki kuće gospodar jednoga ugojenoga kopuna, četiri hljeba i deset jajah; o vazmu četiri hljeba, jedan sir i petnaest jajah, a na Stjepanje dvie kokoši ili dva veća pileta, četiri hljeba i deset jajah.[1]

Pokle se je tako malo po malo naselila ova obćina, koja se u prvom početku zvala i N o v o m v e s i i L i e p o m v e s i; da se istoj providi i duševnom obskrbom, tadanji veoma zaslužni član kaptola, na ime Ivan, arcidjakon gorički, zamoli na 9. kolovoza g. 1347. kaptol zagrebački, da mu u toj obćini odieli na zgodnom

[1] Doc. 195.

mjestu jedno zemljište, na kojem bi svojim troškom podignuo crkvu na čast sv. Ivana krstitelja. Ovomu plemenitomu zahtjevu rado se je odazvao kaptol, i poklonio mu zemljište, da na njem podigne crkvu i župni stan, a preostatak toga zemljišta da si obradjuje župnik. Povrh toga dopita jošte novoveškomu župniku u ime dotacije podpunu žitnu desetinu obćine novoveške. Ovo novoveškomu župnomu beneficiju darovano zemljište bilo je široko dvie sto lakatah ili refah, a protezalo se na zapad od naravnoga korita potoka Cirkvenice ili Medvešćaka do novoveškoga druma, za tim uzporedo preko njega prema iztoku do biskupskih laško-uličkih zemaljah, do puta, kojim se sa ribnjaka il Laške ulice polazilo prema mirogojskomu posjedu. [1]

Dobivši potrebno zemljište za crkvu i župni stan pobrinuo se arcidjakon Ivan za potrebitu gradjevinu, a kako naslućujemo, već tečajem godine 1347. počeo je graditi župnu crkvu, jer na 6. prosinca r. g. zaprosi isti arcidjakon u biskupa Jakoba, da novoj crkvi, koja se gradi, dotično njezinu duhovniku, udieli i naslov župnički i prava župnička.

Ovoj plemenitoj želji odazva se biskup Jakov, te je novovešku crkvu proglasio župnom, a njezinomu duhovniku udielio naslov i prava župnička; ali da ih izvršuje samo u obsegu obćine novoveške, a ne dalje preko nje. [2]

Po svoj prilici sliedeće godine t. j. g. 1348. bila je troškom arcidjakona Ivana dogradjena nova ali drvena župna crkva i posvećena na čast sv. Ivanu krstitelju; a naprama njoj bi jošte i malena drvena kapelica podignuta, takodjer troškom istoga arcidjakona, a posvećena bl. Zakariji, otcu sv. Ivana krstitelja. [3]

Pomenuti za sam osnutak novoveške župe veoma zaslužni arcidjakon gorički Ivan imao je nećaka Blaža, t. j. unuka brata svoje matere, koj bijaše u to doba svećenikom, pa ga kaptol i biskup zagrebački, na arcidjakonov predlog, postaviše prvim župnikom ove nove župe; dapače biskup Nikola, nasljednik Jakovov, da odlikuje bogoljubno djelo arcidjakonovo, odlikova posebnom poveljom od 17. svibnja 1351. toga prvoga novoveškoga župnika kao i sve njegove nasljednike naslovom „dvorskih biskupskih kapelanah“, [4] pa im je kao takovim dužnost bila pjevati u stolnoj crkvi mise u manje svečane ili ferialne dane, i to u onih tjednih, u kojih je red došao na biskupa, kao hebdomadara.

[1] Doc. 210.
[2] Doc. 214.
[3] Doc. 211.
[4] Doc. 222.

Utemeljiv tako arcidjakon Ivan posebnu župu, sagradiv i novu crkvu i postaviv joj svoga nećaka za župnika, pridodao je ovomu svomu veledušju još i to, da za bolju dotaciju novoveških župnikah poklonio istim svoj vlastiti posjed u Bukovcu, prozvan dolnja Blizna, izhodivši u kaptola, da toli od njega koli i od trsja, koje je sam arcidjakon zasadio na visokom brdu kod Remetah, a sada darovao novoveškomu župnomu beneficiju, oslobodi župnike od davanja svake desetine, bilo vinske bilo žitne. [1]

Akoprem je kaptol proglasio Novu ves slobodnom obćinom i gradjanom darovao kućne grunte i Bukovački šumski posjed: ipak se je slabo naseljivala, jer najveća zaprieka novim obćinarom bijaše ona obveza, kojom bijahu vezani donašati kaptolu o božiću, vazmu i Stjepanju one gori spomenute darove. Da se i ta zapreka ukloni, to novoveški sudac Mladen u ime ciele obćine g. 1361. zaprosi u kaptola, da novoveške obćinare odrieši za vječna vremena od davanja rečenih darovah. Kaptol zagrebački, videć veliku doista pustoš ove obćine, odredi na 1. lipnja r. g., da od sada u napried svaki obćinar, koj će se nastaniti na kojem pustom novoveškom gruntu, oprošten bude tečajem trih godinah od plaćanja Martinšćine i od davanja rečenih darovah. [1]

U to nekako vrieme posta prvi župnik novoveški Blaž kanonikom zagrebačkim, a to nagadjamo, jer se g. 1376. spominje neki kanonik i arcidjakon Blaž medju onim povjerenstvom, koje je pregledalo medjaše posjeda dolnje Blizne, darovana nekoč novoveškomu župnomu beneficiju, pa je s toga i on kao prvi uživatelj dolnje Blizne, kojemu njezine medje najbolje poznate bile, prisustvovao tomu razvodu, koj se ticao promjene zemljišta ovoga župnoga beneficija.

Posjed naime dolnju Bliznu, kako spomenusmo, poklonio je arcidjakon Ivan novoveškomu župnomu beneficiju; ali mu on, premda inače izdašan, radi toga što bijaše na daleko, od male koristi bio, dočim remetskim Pavlinom, kojim bijaše u susjedstvu, bio je od veće probiti. Toga radi počeli se dogovarati Pavlini sa tadanjim novoveškim župnikom a ujedno kanonikom Mihaljem o zamjeni posjedah, nudeći mu za dolnju Bliznu svoj prekosavski posjed Tupal il Remetinec. Ovu zamjenu, na koju prista i kaptol, kao patron novoveške župe, potvrdi mjeseca kolovoza g. 1376. tadanji biskup zagrebački Dimitar.

O samoj zamjeni pripovieda biskup ovako: da su došli preda nj kanonik i župnik novoveški Mihalj, te remetski prior Pavao i

[1] Doc. 211.
[2] Add. Doc. 6.

fratar pavlin Ivan, i da su gledom na veću korist jedne i druge stranke ovakovu zamjenu učinili: novoveški župnik odpušta za vječna vremena remetskomu samostanu posjed dolnju Bliznu, onako, kako ju ovomu beneficiju poklonio arcidjakon gorički Ivan, izuzev samo jednu zapadnu česticu toga posjeda, na kojoj su nasadjena trsja nekih gradjanah zagrebačkih i obližnjih seljakah, od kojih vinogradarsku daću, pobirati će i na dalje župnik novoveški. Osim toga odstupiti će remetskomu samostanu jedan mlin na potoku Blizni i jedno trsje ondje. S druge strane odstupiše remetski Pavlini novoveškomu župniku svoj posjed preko Save ležeći blizu Mlake, prozvan Tupal (Remetinec) sa svimi pravi i užitci, te jedno svoje trsje u Bukovcu i jedan mlin sa oranicom ležeći na potoku Medveščaku, ali na gradskoj strani, i jednu oranicu od šest ralih u Laškoj ulici.

Da se dobrovoljno učinjena zemljištna zamjena izruči novim posjednikom, odasla kaptol zagrebački kao vjerodostojno mjesto svoje ljude: kanonika kantora Pavla, arcidjakona komarničkoga Blaža i kanonika magistra Nikolu; dočim biskup sa svoje strane: svoga svjetskoga vikara arcidjakona tordskoga Jakoba, te bivšega laškouličkoga sudca Mihalja i dva gradjanina: Andriju Gaja i Blaža mesara, koji obašav medje jednoga i drugoga posjeda uvedoše stranke u zakonito uživanje.[1]

Kad su sredinom XIV. vieka nastali krvavi sukobi medju kaptolom zagrebačkim i gradskom obćinom, novoveški su gradjani sa svojimi stanari prionuli uz kaptol. S ove mržnje medju jednom i drugom oblasti često je i za vremena primirja protekla ljudska krv. Tužan takov čin sbio se g. 1380. u Novoj vesi, jer kako doznajemo iz pisamah Nikole Vertuškoga župana zagrebačkoga a kastelana medvedgradskoga, da je neki stanar obćine gradske na ime Grga u petak prije podne dne 13. travnja po svojem poslu sašao u Novu ves, i tuj ga ni kriva ni dužna saletila dva kaptolska kmeta, Ivan Zagorac i Benko, te ga ubili na mjestu medju župnom crkvom sv. Ivana i kapelom bl. Zakarije, i onako mrtva odvukli ga u kaptol, gdje ga tajno i pokopali.[2]

Kakov je u obće bio život i uprava u novoveškoj obćini, neimamo, osim zakona koj im propisao kaptol, gotovo nikakovih viestih, samo nam se jedna sačuvala, iz koje doznajemo, da ako je i svaki obćinar vlastan bio na samrtnom času razpolagati svojom imovinom, ipak da je taj bio običaj, da se oporuka pravila pred domaćim žup-

[1] Doc, 262. 284.
[2] Doc. 295. 297. 298.

nikom, a to da steče obveznu moć. Ovo nam potvrdjuje izjava novoveškoga župnika Dioniza od 7. travnja g. 1382., u kojoj veli: da su došli preda nj njegov kapelan Valentin i bivši novoveški sudac Stojko te dva gradjanina, Stjepan i Paviša, i potvrdili pred njim, da je gradjanka Kavka, udovica Šimunova, na samrtnom času oporučila svoje trsje u Bukovcu i svoju malodobnu djecu: sina Antuna i kćer Isicu, nekomu Mateju sinu Nikolinom iz Kosnice pod taj uvjet, da on to trsje obradjuje a djecu odhranjuje, dok nepostanu punodobna, kada se sama hraniti i upravljati budu mogla. [1]

Samostani. Osim župah bijaše u biskupsko-kaptolskoj jurisdikciji i više samostanah. Po viestih, koje historik Krčelić crpio iz bilježakah Ivana arcidjakona goričkoga, pisca XIV. vieka, najstariji samostan u Zagrebu, bio bi templarski.

Templari ili Božjaci. Ovaj red utemeljen u Jerusolimu g. 1118. imao je već za pol vieka iza toga svoje samostane u Hrvatskoj, a naročito po viestih Ivana arcidjakona sagradio mu biskup zagrebački Prodan (1181—1185). samostan sa crkvom u Novoj vesi tik kaptola. O poznijih sgodah ovoga samostana nije nam drugo poznato, osim da je za ukinuća toga reda (1313). tadanji biskup zagrebački Augustin Kazoti, preuzeo upravu božjačkih dobarah svoje biskupije, i preostale Božjake smjestio u novoveški samostan, gdje položivši vitežko odjelo obukoše pokorničke haljine, a hranjahu se iz dohodakah nekadanjih svojih posjedah. Da bude pako svakomu znano, kako se točno upravlja božjačka mírovina, običavaše biskup Kazoti svake godine u stolnoj crkvi sa propovjedaonice pročitati točan račun o primitku i izdatku. [2]

Cistercite. Ovaj red, osnovan g. 1098. na podlozi regulah reda sv. Benedikta, imao je prvi svoj samostan u Hrvatskoj u Topuskom, a sagradio ga slavonski vojvoda Andrija II. g. 1205. Odavde razprostranjivahu se, te ih prve polovine XIII. vieka nalazimo u blizini grada Zagreba, i to na otoku, koj im poklonio plemić Egidij, (po svoj prilici od plemena Aghe), sagradivši im ondje crkvu sv. Jakoba (danas selo Opatovina kod Save u Vrabečkoj župi). Poslie Egidija spominje se kralj Bela IV. kao osobiti dobrotvor toga samostana, jer mu oko g. 1250 darova jednu ral zemlje. [3] Ovaj cistercitski samostan bijaše malen, crkvica neznatna, a dohodci slabi, pa da se podigne, našao mu se nov dobrotvor u kathedralnom arcidjakonu Petru. Iz jedne potvrdnice Bele IV. od god. 1257. doznajemo, da je rečeni arcidjakon

[1] Doc. 309.
[2] Krčelić. Hist. eccl. zagrab. 103.
[3] Doc. 25.

sagradio na Egidijevom otoku novi samostan i mjesto crkvice sv. Jakoba sazidao crkvu bl. d. Marije i da je drugu polovinu Egidijeva otoka kupio za gotov novac od Ivana, sina Jaroslavova od plemena Aghe. Osim toga kupio za nj od gradskih podanikah: Jakoba, Hutivoja, Črneta i Vučete opet jedan otok prema iztoku. Napokon da je isti arcidjakon, svoja tri mlina na potoku Medvešćaku, i to jedan bolji i jedan lošiji, poklonio cistercitskomu samostanu, dočim je srednji uslied presude bana pripao gradskoj obćini. [1]

Trideset godinah kašnje ili gop. 1287. dostà ovaj samostan opet novih stečevinah. Ove bo godine na 13. listopada izjavio se plemić Ivan, sin Arlandov, od plemena Agina, (koju su izjavu odobrila i dva prisutna njegova brata Nikola i Jaćko), da je predao za spas svoje duše na ruke opata Ivana samostanu sv. Jakoba svoj baštinski posjed Podgradje tik Save sa špiljom, u kojoj nekoč obitavao bl. pustinjak Martin (Podsused), u kojoj je takodjer podignut i žrtvenik na čast istomu svetcu; te jošte i kapelu bl. d. Marije (Stenjevec) sa svimi gaji, polji i vodami. Uz taj dar dao im jošte i jedno mlinište na Podgradskom potoku (Sutjesci), da si ondje podignu mlin, napokon, da samostanci i njihovi kmetovi mirnije i udobnije živjeti uzmognu, preuzima na sebe bansku zalazinu i porez bilo u novcu ili u kunovini, jedino zahtieva od njih, da mu u ime priznanja davaju treći diel kunovine, kako je to običaj u kraljevini. [2]

Malo prije rekoh, da je g. 1257. arcidjakon Petar kupio od gradskih podanikah Jakoba, Hutivoja, Črneta i Vučete za ovaj samostan njihov otok. Radi toga otoka za petdeset godinah nakon te prodaje ili g. 1307. podignu Črne parnicu zahtievavši od opata Hulmana, da mu taj nepravedno tobože posjedovani otok vrati. Ovaj priepor svede se napokon na županijski sud, na kojem, pošto bi opat Hulman podastro sve izprave tičuće se ove prodaje, i protumačio ih Črnetu materinskim jezikom, kada on nemogaše više toj prodaji protusloviti, dosudiše prieporni otok samostanu, odrediv da ga Nikola, sin Arlandov i knez Vrban predadu Cistercitom u zakoniti posjed. [3]

Hulman bijaše posljednji opat na otoku sv. Jakoba, jer nekako oko g. 1315. napustiše Cistercite taj otok preseliv se u Zagreb, gdje si sagradiše samostan sa kapelom bl. d. Marije. Neoboriv za to dokaz pruža nam listina od g. 1315., u kojoj se veli, da su „opat Perthold i monasi stanujući do kapele bl. d. Marije u Zagrebu“ sklopili ugo-

[1] Doc. 32. 37. 39.
[2] Doc. 68.
[3] Doc. 93.

vor sa koludricami zagrebačkimi glede otoka sv. Jakoba, označili uvjete, pod kojimi prepuštaju ga istim na uživanje, i zamolili biskupa Kazota i kaptol zagrebački, da taj ugovor potvrde. No pošto u toj pogodbi izpuštena bijaše jedna točka, koja bi imala sadržavati neke obveze spram crkvi zagrebačkoj, naišao je taj ugovor na veliki odpor, a naročito ustadoše proti njemu Aleksander, arcidjakon kalnički, i Gjuro, arcidjakon kathedralni, prigovoriv, da s razloga: što crkvu sv. Jakoba na otoku savskom, dà i sam otok poklonio je nekoč kathedralni arcidjakon Petar monakom reda Cistercitskoga i to ne onako naprečac samo, već pod stanovitimi uvjeti, da naime monasi u vječna vremena smatraju taj otok kao dar crkve zagrebačke, i u ime takova priznanja da davaju svake godine na Stjepanje u riznicu stolne crkve tamjana u vriednosti trih marakah, a od prirasta zemaljskoga, koj pridjelaju sami il njihovi kmetovi, da daju polovinu kaptolu: dočim svega toga u ugovoru nije, da se neima potvrditi već zabaciti. Poslie dugoga priepora prista napokon opat, da će samostan zagrebačkih Cistercitah u ime priznanja pokroviteljstva davati i na dalje u riznicu stolne crkve tamjana u vriednosti trih marakah, dočim koludrice kad preuzmu otok, dužne budu davati kaptolu desetinu od svega prirasta svoga i kmetovah svojih, i dvie trećine kunovine od kmetskih selištah, a napokon priznavati pokroviteljstvo kaptola zagrebačkoga.[1]

I tako prodje otok sv. Jakoba u koludričko vlastničtvo, dočim ostala zemljišta, koja dotle uživahu Cistercite, pripojena bijahu samostanu bl. d. Marije u Zagrebu.

Spomenusmo, da je g. 1287. Ivan sin Arlandov poklonio današnji Podsused cistercitskomu samostanu. Na tom posjedu sagradio je prvih godinah svoje vlade, i to na obranu zemaljskih granicah, Karlo Roberto grad Susjed, obvezav se da će u ime priznanja prava vlastničtva plaćati Cistercitom svake godine pet marakah srebra. Kastelani susjedgradski zadovoljivahu neko vrieme ovoj dužnosti, ali napokon ju i zanemariše. Kada je g. 1322. mjeseca listopada boravio Karlo Roberto u Zagrebu pritužio mu se cistercitski opat na ovaj nemar, te kralj strogo naloži susjedgradskomu kastelanu, da rečenih pet marakah točno uplaća opatu cistercitskomu svake godine o Miholju i to pred kaptolom zagrebačkim.[2]

Naseliv se Cistercite u Zagrebu nastojahu, da si sagrade što veći samostan, a mjesto malene kapele bl. d. Marije da podignu oveću crkvu. Kako su se za popravak stolne crkve izprosili bili za darova-

[1] Doc. 104.
[2] Doc. 123.

telje razni crkveni oprosti, tako je bilo i za gradnju cistercitskoga samostana i crkve. Ovakove oproste udielilo je g. 1347. cistercitskoj crkvi petnaest biskupah i to svim onim pravovjernim, koji bi u toj crkvi u zapovjedne blagdane i nedjelje prisustvovali sv. misi, propoviedi, jutarnji, večernji il sličnomu bogoslužnomu činu, mrtvačkomu opielu i sprovodu; koji bi sprovodili sv. poputbinu il ulje za posljednju pomast, kada se bolestnikom nosilo; ili bi na večerno zvonjenje na pozdrav Gospin klečeć izmolili tri „zdravo Marijo"; zatim koji bi darovali za crkvu svieće, ruho, zlato, srebro, knjige, kaleže, vosak il druge crkvene potrebštine, koji bi oporučno crkvi ostavili kakov zapis, riečju na sve crkvene dobrotvore protezahu se ti crkveni oprosti. [1]

Kako je u ime priznanja prava za otok sv. Jakoba morao cistercitski opat davati kaptolu svake godine na Stjepanje za tri marke tamjana, u to isto ime davao mu za samostan sv. Marije dva snopića voštenicah. [2]

Cistercite posjedovahu u Zagrebu nedaleko svoga samostana kupalište, o kojem će biti govor niže. Ove monake u pučkom govoru radi njihova crno-biela odiela nazivahu Srakari.

Dominikani. Uz Cistercite bilo je u Zagrebu Dominikanah ili Prodekatorah, ovaj prvi naziv potječe im od njihova zasnovatelja sv. Dominika († 1221), a potonji, što im bijaše dužnost propoviedati proti krivovjernikom, naročito proti Patarenom i Bogomilom. Za prvih već godinah biskupovanja Stjepana II. Babonega nalazimo Dominikane u Zagrebu i to u Laškoj ulici; gdje je danas sirotište, tuj bijaše im samostan sa ovećim vrtom, gajem i crkvom posvećenom sv. Nikoli. [3]

Za tatarske provale dizali su Dominikani narod na sv. boj proti ovoj krvožednoj hordiji, dapače papa Grgur IX., kada ga Bela IV. g. 1242. bježeći pred Tatari, boraveć u Zagrebu, obaviestio o grozotah tatarske provale i o svojem biednom stanju, zapovjedi, ne samo zagrebačkomu i časmanskomu prepozitu već i glavaru zagrebačkoga dominikanskoga samostana, da kralja i njegovu porodicu štite, da kraljevske posjede, koje bi prigodom te provale pojedinci za se posvojili, uznastoje kralju povratiti, upotrebiv za to proti opornim otimačem, ako uztreba, i crkveno izobćenje. [4]

Da ove i slične mu učinjene blagodati pomenuti kralj nagradi,

[1] Doc, 213.
[2] Doc. 104,
[3] Doc. 146. 362.
[4] Doc. 17.

darova samostanu dominikanskomu posjed Bliznu i jedan diel zagrebačke gore sa oranicami u Kratkom dolu i Luki.[1]

Samostan zagrebačkih Dominikanah stiže g. 1315. neka nepoznata nam al velika nesreća, od koje da se izbave, bijahu prinuždeni založiti posjed Bliznu i diel zagrebačke gore medvedgradskomu kastelanu Renoldu za dvie sto sedamdeset i šest zlatnih florenah, pod taj uvjet, da ako za godinu danah taj zalog nebi mogli ili nebi htjeli izkupiti, da bez svake zapreke priedje u Renoldovo vlastničtvo.[2]

No Dominikani nebijahu u stanju izkupiti založenu Bliznu, i tako ona priedje u Renoldovo vlastničtvo, a poslie njega na sina mu Pavla, koj ju napokon proda Pavlu sinu bana Stjepana Starčkoga.[3] Ovaj isti Pavao Starčki, kad se je kao kapetan zagrebačkoga Gradca g. 1377. spremao na vojnu proti Turkom u oporuci, pošto bi svoje dragocjenosti, pohranjene u dominikanskom samostanu, ostavio nekim crkvam i ubožnicam zagrebačkim, namieni jedan diel istih Dominikanom, dočim Bliznu oporuči remetskomu samostanu.[4]

Osim samostana imadjahu Dominikani (1332) i u obćini gradskoj kuću kod gradskoga zida[5] i četvera trsja, koja im oporučno zapisa gradjanin Kušec, ali ih neobradjivahu sami, već iznajmljivahu.[6]

Da zagrebački Dominikani bijahu mnogo uvaženi, svjedoči nam ona odluka pećujskoga biskupa Ladislava, kojom uslied dobivene povlastice od pape Ivana XXII. kraj drugih otmenijih osobah, kao: Ivana, kanonika cantora zagrebačkoga, Nikole cantora čazmanskoga, Ivana opata cistercitskoga, imenuje priora dominikanskoga sudcem u kaptolskih parnicah.[7]

Franjevci. Red Franjevacah utemeljio je sv. Franjo Assiski († 1226). U zagrebačkom samostanu stara je tradicija, da je sveti Franjo vraćajuć se iz Sirije sa fratrom Illuminatom neko vrieme probavio u Zagrebu, gdje se nastanio u bogate udove Kate Galovićke, a taj njezin stan da bijaše ondje, gdje je danas u franjevačkom samostanu kapela posvećena sv. Franji. Ista tradicija veli i to, da je Franjo blagoslovio i Galovićkin zdenac, koj da je i danas jošte u tom samostanu; pripovieda takodjer, da su, vraćajućega se u Italiju, u selu Vrabčih napali seljaci i oteli mu kabanicu, a on im samo na tu plienitbu doviknuo „oj vi vrabci! vrabci!, pa odatle da posta i ime selu

[1] Doc. 19.
[2] Doc. 103.
[3] Doc. 259.
[4] Doc. 278.
[5] Doc. 156.
[6] Doc. 264. 265. 266.
[7] Doc. 127.

Vrabče; napokon priča se, da je na molbu Galovićkinu odaslao četiri godine prije svoje smrti Grgu custosa i fratra Ortolsa u Zagreb, kojim da je Galovićka poklonila pomenuti svoj posjed, na kojem si kasnije sagradiše samostan i crkvu.

Ovu tradiciju, koju su bez dvojbe izmislili sami zagrebački Franjevci, da osnutak svoga samostana spoje sa osobom utemeljitelja svoga reda, premda su ju neki domaći historici usvojili kao istinu, mi ju, jer joj manjka historijska podloga, smatramo samo kao pobožnu priču.

U ovih spomenicih spominje se samo dvakrat franjevački samostan, i to jedanput g. 1323., kada usljed privolje pape Ivana XXII. imenova pećujski biskup Ladislav krom drugih crkvenih ličnostih i gvardijana zagrebačkih Franjevacah sudcem u parnicah tičućih se kaptola zagrebačkoga;[1] a drugi spomen biva im g. 1377. u oporuci Pavla, sina bana Stjepana Starčkoga, kojom ostavlja tomu samostanu u ime zadušbine neki diel svojih dragocjenostih.[2] Ali da su druge polovine XIII. vieka bili već Franjevci u Zagrebu, govori nam glasno svetište njihove crkve, koje bijaše sagradjeno nekako oko g. 1280.

Koludrice. Da je uz redovničke samostane bio i samostan koludricah u Zagrebu, imademo jedan samo dokaz za to od g. 1315., kad su naime, kako spomenuh, monasi Cistercitski prvobitni svoj posjed, otok sv. Jakoba na Savi, prepustili zagrebačkim koludricam u najam uz stanovite obveze.[3]

Kada je taj samostan utemeljen, nezna se; kao i to stajao li on u gradskoj il biskupsko-kaptolskoj oblasti.

Progovoriv tako o župnih i samostanskih crkvah u biskupsko-kaptolskoj oblasti, spomenuti mi je napokon, da početkom XIV. vieka, za burno ono doba, i župne i samostanske crkve, kao i groblja toli u Zagrebu koli izvan njega izložena bijahu čestomu oskvrnuću što prolievanjem krvi, što bludom. Zato biskup Augustin Kazoti, koj se često bavio u Rimu, zamoli g. 1321. papu Ivana XXII., da dozvoli, da oskvrnjena sveta mjesta za biskupova odsuća svaki svećenik blagosloviti smije. Ovoj prošnji udovolji papa, pod taj uvjet, da vodu, kojom će se sv. mjesta od oskvrne očistiti, svakako prije biskup blagoslovi.[4]

[1] Doc. 127.
[2] Doc. 278.
[3] Doc. 104
[4] Doc. 117.

Škole, ubožnice, kupališta.

Kako se je i gdje obrazovalo svećenstvo novo utemeljene biskupije zagrebačke, o tom neima upravo nikakovih viestih. Istom kada je crkveni sabor Lateranski III. (1179.) članko XVI. zahtievao, da se siromašni klerici obrazovati mogu, da kod svake stolne crkve bude vješt učitelj, komu da se dade dostojna nagrada, da badava poučava: odredi prema tomu zaključku odmah zagrebački kaptol, da učitelj, koj će badava poučavati sjemenišnu mladež, imade u svem kolikom kaptolskom dohodku, naime u novcu, žitu i vinu, jednaki diel, kao svaki kanonik.

Osnovane tako prve sjeminišne škole polazila je samo ona mladež, koja je voljna bila posvetiti se svećenstvu, a možda i koj plemić, dobio li je volju, da nauči čitati i pisati; dočim gradjanstvo nije za sebe nazrievalo u njih velike potrebe, a na puk se nije tada ni osvrtalo. Obuka sama u prvih ovih školah sastojala je u tom, da se pitomci nauče čitati, pisati, pjevati i latinski jezik, a iz bogoslovja samo toliko, da se upoznaju sa glavnimi vjerskimi zasadami.

I za ovu obuku moradijahu učenici plaćati učitelju ili školastiku nekakovu pristojbu, stranom u novcu, stranom u naravnih plodovih.

Početkom XIV. vieka kada je več teoložka nauka obilovala spisi, kada se Zagreb na podlozi političkih pravah i samosvojne uprave razvio i pomnožao njemačkimi i italskimi kolonisti, te uslied toga razvila se trgovina i obrt, a tim osjetila nuždna potreba, tad su se ove škole preustrojile i uredile prema drugim po evropskih gradovih.

U ovih preustrojenih školah nalazimo već učenikah iz svakoga sloja pučanstva i svake dobe. Ovdje bijaše djakah t. j. sinovah siromakah ili takovih, koji bi morali prosjačiti, da ih tko neuzdržava, Od ovih ne samo da nije smio tražiti školastik nikakove školarine, već mu i strogo prepoviedano bilo, da mu u to ime kakovu uslugu čine. Bijahu zatim gradjanski sinovi, t. j. takovi, kojim roditelji il rodjaci, koji ih uzdržavahu, neimaju doduše nikakova stalna posjeda ni dohodakah, već živu samo od zanata: od ovih mogao je zahtievati školastik u ime obuke, i to: o božiću jednoga kopuna i četiri hljeba; o vazmu četiri hljeba i jedan sir ili mjesto njega dvadeset jajah, o svetku Stjepana kralja jedno pile i četiri hljeba. Treći bijahu sinovi bogatijih trgovacah i nižega plemstva, a od ovih mogao je u pomenutih trih rokovih zahtievati školastik svaki put dvanaest dinarah, ili šest u novcu a za šest sličnu vriednost. Napokon bili su sinovi velikašah, a ti su u ime školarine u svakom od rečena tri roka plaćali dvadeset dinarah i davali kakov dar.

Od školarine oprošteni bijahu osim siromakah jošte i rodjaci pojedinih kanonikah, kao i oni mladići, koji se učili na trošak kaptolski.

Napokon primietiti treba jošte i to, da školastik nije smio zahtievati od svojih djakah, da nose drva bilo za ogrjev njemu, bilo da ugriju školu, dapače svako donašanje goriva bijaše strogo zabranjeno, a to s razloga, da djaci ne trate vrieme grijuć se kraj ognja; samo malenim djakom, koji nemogahu podniet zime, dozvoljeno bijaše, da si drvci ugriju školu.

Ravnatelj nad ovimi školami ili glavni njihov nadzornik bio je kanonik lektor kaptola zagrebačkoga, dà njegova bijaše dužnost, u koliko mu poslovi dozvolili, da poučava ili sam ili da ga zamjenjuje podlektor.

Predavalo se svaki dan osim svetka kao i onih danah, u kojih se učilo pjevanje.

Ove sjemenišne škole dielile su se u tri odjela: u prvom zvanom gramaticalia tumačila se latinska slovnica i skladnja; u drugom logicalia predavala se rhetorica i logica; a u trećem theologia ili bogoslovje. Gramaticalia predavala se u jutro, a o podne logicalia, poslie podne pako vježbala se mladež u sklonitbi, da se priuči latinštini. Theologia predavala se posebice.

Auktorah nisu redovito čitali u školi, s razloga, što djaci uvježbani u latinštini, mogli su ih razumjeti i sami; ali školastik mogao je ili sam, ili koga drugoga označiti, da u prostih od škole urah čita s djaci po kojega pisca.

Pod imenom auktorah nisu se razumievali klasični rimski pisci, već legende i njim slična djela srednjega vieka.

U tih školah osvrtalo se takodjer i na liečničtvo, ali ciela ta nauka sastojala je samo u proučavanju ljekovita bilja i njegove uporabe, i učila se stanovita pravila, kojih ti se valja držati, hoćeš li ostati zdrav.

Povrh pomenutih naukah učila se u tih školah jošte i glasba t. j. pjevanje, u njem poučavao je kanonik kantor; pa kad nije dospio tomu, to si našao zamjenika u osobi kojega vještoga pjevača svećenika, koj ga u toj obuci zamjenjivao, i komu je sam cantor trud nagradjivao; ali i taj zamjenik pobirao je školarinu od svojih djakah, nego od onih samo, koji su školastiku plaćali 12 il 20 dinarah, pobirao je on četiri dinara ili prema tomu kakov dar.

U školi nije se redovito pjevalo svaki dan, već opredieljeni bijahu samo stanoviti dnevi, i to osam danah pred Božićem, osam danah pred Vazam, osim Cvjetnice, velikoga četvrtka, petka i subote; dva dana pred svakim od četiri svetka bl. dj. Marije, dva dana pred

Križevom, isto tako dva dana pred Ivanjem, Miholjem, Svimi svetimi, Petrovom, Ladislavovom i Stjepanjem. Zatim svaki predidući dan, kojega ovećega svetka, a napokon svake subote, radi nedjelje, a bio li u subotu svetak, to se pjevanje prenielo u petak.

Pjevalo se samo poslie podne, i to od dva sata do mraka, a djaci morali su napisati pjesmu za svetkovinu onako, kako im ju učitelj kazivao u pero, ili ju kajdami napisao na ploči.

Da ove škole nisu jako napred koraknule, da bi se upriličiti mogle visokim školam drugih ovećih gradovah, bilo je više uzrokah. Ponajprije manjkala je za učenje posebna oveća sgrada, te je jedan razred prisiljen bio ustupati školske prostorije drugomu, zatim nedovoljne učiteljske sile nemogahu uspješno djelovati, a napokon razvitak ovih školah zaustavljahu i političke borbe.

Ubožnice. I u biskupsko-kaptolskoj oblasti nalazimo ubožnicu ili pravije bolnicu pod zaštitom sv. Jelisave, podignutu i uzdržavanu milodari biskupah, kaptola i drugih dobrotvorah. Nezna se, kada joj bi postavljen prvi temelj, ali da je bila već sredinom XIV. vieka na kaptolu u blizini stolne crkve, na mjestu, gdje u stara vremena stojahu „banski dvori", svjedoči nam povelja od g. 1357., kojom Stjepan III. biskup zagrebački dozvoljuje arcidjakonu kalničkomu Dionizu, da polovinu sgradah, koje posagradio na mjestu gdje su nekoč stojali banski dvori, darovati može za uzdržavanje altariste oltara sv. Magdalene, a drugu polovinu, koja je tik ubožnice, istoj ubožnici.[1]

Ovoj istoj ubožnici oporučno namieni g. 1377. i Pavao, sin bana Stjepana Starčkoga, jedan diel svoje imovine.[2]
Za vremena pošastih, a naročito kada je g. 1374. i 1382. bjesnila po Zagrebu i njegovoj okolici grozna azijatska kuga[3], bijahu toli kaptolska koli i gradska bolnica jedino utočište za siromašnije stanovničtvo jedne i druge oblasti.

Kupalište. U kaptolskoj oblasti spominje se već u XIII. vieku kupalište, u današnjoj Opatovini, do potoka Medvešćaka a nedaleko cistercitskoga samostana. Ob ovom kupalištu, koje bijaše cistercitsko, razpravljala se g. 1291 medju kanonikom zagrebačkim Petrom i opatom cistercitskoga samostana sv. Jakova neka dugotrajna parnica, u kojoj kanonik Petar pred tadanjim biskupom Ivanom dokazivaše da je kupalište njegovo, jer je pod njegovim vrtom, a opat opet, da pripada samostanu. Da se jednom već rieši ovaj priepor, odasla biskup dogovorno sa kaptolom petoricu povjerenikah na lice mjesta, da

[1] Doc. 238.
[2] Doc. 278.
[3] Doc. 255 271. 312.

stvar razvide. Osvjedočiv se povjerenstvo, da kupalište doisto pripada cistercitskomu samostanu, izviesti o tom biskupa, i taj ga dosudi Cistercitom.[1]

Dugo vremena upravljahu Cistercite ovim kupalištem, no buduć da im nije nosilo nikakove koristi, iznajmili su ga oko g. 1339. gradskomu sudcu Nikoletu za godišnji najam od 60 dinarah.

Kada je Nikolet umro i bez djece i bez oporuke, prešlo je kupalište opet u cistercitske ruke, pa ga iznajmiše opet nekomu Mafiji Blondu, Mlečaninu, inače gradjaninu zagrebačkomu, pod istimi uvjeti pod kojimi su ga nekoč dali Nikoletu.

Mafija Blondo preuzev kupalište našao je ondje samo malenu izbu, koju su nekoč Cistercite sagradili, do koje svojim troškom dogradi jošte neka drvena zdanja. Po Mafijinoj smrti zahtievala je njegova kći Benika, žena gradjana zagrebačkoga Gerina, isto kupalište za sebe, jer ga je smatrala kao baštinu. S toga nasta parba medju opatom cistercitskim, koj se smatrao pravim vlastnikom, i rečenom Benikom. Prošav mnoga ročišta i sudove svršila se je napokon ova parnica ovom presudom: da sgrade, koje se nalaze na kupalištnom tlu i koje je Mafija posagradio, pripadnu gospodji Beniki, samo pako kupalište sa malom izbom, da ostane samostanu. Uslied ove odluke uklonila je Benika one drvene kupališne sgrade, te je tako kupalište ostalo duže vremena zapušteno, a tim je cistercitski samostan mnogo štetovao.

Da mu se ipak namakne od njega kakova korist, sklopi g. 1364. na 8. travnja opat Vinimand sa Pavlom arcidjakonom komarničkim a kanonikom zagrebačkim ugovor, kojim odstupa kupalište rečenomu Pavlu, njegovoj braći Tomi i Ivanu i njihovim potomkom pod taj uvjet: da su vlastni na kupalištnom tlu podići nove sgrade i isto priudesiti opet za kupanje; zatim, da rečeni arcidjakon Pavao, njegova braća, potomci i svaki, koj će to kupalište držati, morati će plaćati samostanu o vazmu svake godine počam od godine 1366. godišnji najam četiri pense dinarah, i tri puta na godinu dati samostanu kakov dar, koj će vriedit najmanje 10 dinarah. Povrh toga dužan da bude arcidjakon, njegova braća, i potomci, te svaki budući uživatelj ovoga kupališta svakih četrnaest danah brijati monake po kupalniku ili po brijačih, koji budu u istom kupalištu, i to u kupališnoj sgradi ili u samostanu; za puštanje krvi i to četiri puta u godini, pošiljati im brijače u samostan; a kada se kupalište bude grijalo za druge, da se i redovnici slobodno i bezplatno kupaju, a kupalištni

[1] Doc. 80

sluge, da su im na službu; napokon, da arcidjakon Pavao i njegova braća isto kupalište mogu slobodno prodati, založiti, pokloniti i oporučiti, ali samo uz obvezu, kako ju je opat u ugovoru označio, pridodav i to, da ako nebi isti Pavao ili njegova braća u označeni rok platili najam, da svaki propuštaj dužni budu dvostruko platiti. [1]

Kako se čini, pomenuti arcidjakon Pavao je tečajem dvih godinah, zadržao rečeno kupalište i gradio nješto oko njega; jer na samrtnom času (1. studenoga 1366). oporučuje prebendarskomu sboru „zidano kupalište" pod onimi istimi uvjeti, kako ga je primio od opata cistercitskoga. [2]

Ali kada je g. 1376. cistercitskim opatom bio Hanold, zahtievao je Gerin, muž Benikin, inače gradjanin zagrebački, rečeno kupalište za sebe i hotio ga kao pravo vlastničtvo silom osvojiti. Protiva tomu prituži se opat Hanold kralju Ludoviku, a taj naloži Leustakiju, glavnomu upravitelju kraljevine Hrvatske, da ovu priepornu stvar rieši na sudu, koj neka ureče za duhovsku osminu. Poradi nedostatka prisjednikah plemićah, koji su prošli u kraljevu vojsku, na tom ročištu nije se mogao taj priepor riešiti, s toga ureče Leustakij novo ročište za ponedjeljak poslie Šimunja, i na koje, kao odrješito, pozove obadvie stranke.

U ponedjeljak indi poslie Šimunja sabrali se u Zagrebu biskupi i plemići, da sude o tom priepornom pitanju. Kanonik Pavao, pojac stolne crkve zagrebačke, zastupao je opata Hanolda, pak dokazivao, da to kupalište pripada samostanu zagrebačkih Cistercitah na temelju pisma, koje je sudu podastro, u kojem se veli: da je g. 1291. isto kupalište u parbi medju kanonikom Petrom i cistercitskim opatom biskup Ivan dopitao samostanu zagrebačkih Cistercitah. Protiva toj izjavi tvrdio je ipak Gerin, da pomenuto kupalište i to po pravu nasljedstva spada njegovoj ženi Beniki, kćeri Mafije Blonda, jer i njezin otac i njegovi predšastnici držali su ga poput predija uz novčanu daću, i da su toli rečeni Mafej Blondo koli i njegovi predšastnici podigli na kupalištnom tlu sve sgrade osim jedne male drvene izbe, koju su ondje Cistercite sagradili, pak da je to kupalište polazilo kasnije od gradjana na gradjana poput predija uz godišnji činz. Ovu izjavu na zahtjev suda morao bi Gerin potvrditi i pismenimi dokazi; ali nije mogao pokazati baš nikakova pisma, koje bi njemu u prilog govorilo; a i inače buduć da se nijedan crkveni posjed, koj se daje na uživanje za godišnji najam nemože nikada odkinuti od crkvenoga vlastničtva, to sud, komu su osim drugih plemićah pri-

[1] Doc. 245.
[2] Doc. 406.

sustvovali i: Nikola izabrani biskup zagrebački, Ladislav, prepozit časmanski; Nikola, sin Stjepanov, bivši ban; te Nikola, Lacko i ostalo plemstvo, dosudi, da kupalište pripada Cistercitom, i da Gerin do Bogojavljenja, ima li na kupalištnom tlu kakovih drvenih sgradah, ista slobodno makne, al da ostavi izbu, koju su podigli Cistercite. U ostalom pako da mu stoji na volju nagoditi se glede kupališta i sa opatom i sa prebendarskim sborom.[1]

Nego do nagodbe nije došlo, te si sbor prebendarski u ime samostana cistercitskoga uz obvezne uvjete pridržao rečeno kupalište.

[1] Doc. app. 8. pag. 449.

Sukobi medju gradskom i biskupsko-kaptolskom oblasti.

Tečajem ove razprave doznasmo, da je bilo dosta i dugotrajnih prieporah medju kaptolskom i gradskom jurisdikcijom i to: što o pijacovini, što o nekih gradskih posjedih, što opet o potoku Cirkvenici ili Medvešćaku, a kako iz malene iskre uzbukti proždirući plamen, tako i ovdje iz takovih prieporah došlo je do užasnoga krvarenja. Što ih na vidik iznosimo, nitko neka nezamjeri, jer je takovih bilo u srednjem vieku po cieloj Evropi; pa neka se i to zna, da su im često uzrokom bili oni mogućnici, koji su samo u borbi stranakah nazrievali svoj spas, svoj obstanak. Istina je doduše, da su mnoge nepravde počinjene bile privoljom il kaptolskom il obćinskom, ali su se i zločini pojedinacah vaviek upisivali u grieh i jednoj i drugoj oblasti.

Prve poznate viesti o tih sukobih potječu od g. 1375., gdje se obćina tuži na kaptol, da je dao po svojih ljudih, u noćno doba, kada je žestoka bura bjesnila, zapaliti staju u gradskom podgradju, s koje vatre da je ciela njemačka il šoštarska ulica do temelja izgorjela. — Iste godine, i to onaj dan pred Petrovom, nasrnuli su kaptolski ljudi, po nalogu samoga kaptola, po bielom danu u gradskom području na javnom drumu na neke žene i djevojke, koje su u grad nosile robu na prodaju, koju su im oteli, dà iste žene i djevojke svukli i obezčastili, te jih jedva obranili vlastiti muževi i rodjaci, koji su na groznu njihovu viku pohrlili im u pomoć, proćeravši napadače i otevši im nešto oružja. Razjareni s toga kaptolski ljudi provališe (i to po nalogu kaptolskom) oružani istoga dana pod večer u gradsko područje, u zaselak Novu ves kod Save, te su ju orobili, žene i djevojke osramotili, a ubili ondje u vlastitoj kući na. grozan način jednoga bogatijega gradskoga podanika. Vraćajuć se odanle nasilno zarobili putem gradjanina Mihalja, sina Damjanova, i tako ga dugo u zatvoru držali, dok im nije izplatio odkupninu od petdeset marakah dinarah. Ne dugo iza toga silomice odvedoše sa gradske livade nekoga Stjepana, sina gradjanina Jakoba, koj je ondje pasao konje svoga otca, i držali ga u zatvoru, dok im se svidjelo. A kada se potužili gradjani u kaptola na njegove ljude i njihove silne nepravde, da im je kaptol prezirno odgovorio: da neka gradjani dobromu slučaju zahvale, da nisu do sada sasvim popaljeni bili; ali

neka znadu, da budućemu požaru uteći neće. Pa su i prema tomu u večer pred Lovrinjem zapalili kaptolski ljudi jednu od najljepših gradskih ulicah, koja je posve izgorjela; a iste su večeri nekoga trgovca Ivana, koj je radi trgovine izišao iz grada, a zapazivši požar povratio se u grad, uhvatili kaptolski ljudi na javnom drumu, i na zapovied ga kaptolsku ondje ubili, otevši mu svu imovinu, koju je uza se imao. — Dva dana zatim provališe opet oružanom rukom kaptolski ljudi na gradske sjenokoše, te zaplieniše svu gradjansku marhu, koja ondje pasla, a pokupčeno sieno silom odvezoše.[1]

Za dvie godine kašnje ili g. 1377. na dan pred Gjurgjevom, veli gradska pritužba, (koju radi dalnje iztrage podastrlo gradsko zastupstvo banu Petru Zudaru), da je ozlovoljeni kaptol odaslao po bielom danu oborużane svoje ljude na gradski zaselak Novu ves kod Save, gdje su tamošnjim stanovnikom pootimali mreže za ribolov i poderali ih, a neke seljake okrutno iztukli. Malo za tim il na posliednjega travnja u jutro, kada su iz iste Nove vesi žene i djevojke nosile na prodaju povesmo, jaja, mlieko, sir i drugi živež, da su na javnom drumu navalili na njih kaptolski ljudi, te ih oglobili, svukli i obezčastili; pod večer pako istoga dana, baciv pod noge strah božji, provališe oružani u rečeni zaselak, te ga podasve popljaćkali, i tom sgodom jednoga ondješnjega stanovnika Ivana Bogdešu na smrt izranili, te je usljed zadobljenih ranah za tjedan danah i umro.

Ban Zudar bijaše tada u Križevcih, odakle naloži pismom od 9. svibnja zagrebačkomu županu Nikoli Vertuškomu i plemićkim sudcem, da povedu o tih bezdjelih iztragu, kojoj da od njegove strane prisustvuje il Matija sin Ivanov s Gaja, il Mihalj sin Pavlov s Garića, il Vukić sin Damjanov sa Kravarske, il Petar sin Nikolin s Mlake; a o cieloj iztrazi da obavieste kralja.[2]

Već na 18. i. mj. izvieste kralja Ljudevita i to: zagrebački župan Nikola Vertuški i plemićki sudci: Stjepan sin Mikčev, Mikac sin Črnkov, Ivan sin Gjurin i Grga sin Irethelenov, da su na banovu zapovied odaslali na iztragu Stjepana, sina Mikčeva i Mikca sina Črnkova, kojim se pridružio banov pristav Petar sin Nikolin s Mlake, koji da su na mjestu počinjenih bezdjelah izpitujuć plemiće i neplemiće doznali, da se je sve upravo onako sbilo, kako su tužili gradjani zagrebački.[3]

Prema toj izjavi naloži kralj Ljudevit samostanu sv. Adrijana de Zala, da tužitelje t. j. gradsku obćinu u pomenutoj parnici proti

[1] Doc. 258.
[2] Doc. 267.
[3] Doc. 268.

kaptolu zagrebačkomu pozove na kraljevski sud. Za ovaj poziv imenova kralj za svoga pristava Ivana, sina Ladislava de Palata, kojemu se pridruži samostanski prior Petar, te ova dvojica došav u Zagreb na 6. kolovoza pozvaše sudca i gradsko zastupstvo na kraljevski sud ustanovivši im rok na 22. kolovoza.[1]

Tomu pozivu odazove se gradsko rastupstvo, te odasla iz svoje sredine dva obćinska prisežnika: trgovca Gjuru i Gjuru sina Martinova. Kako nam pripovieda pismo kraljice Jelisave pisano na 23. kolovoza u zaselku Boklaru, to su pred njom ova dva gradska izaslanika obiedila kaptol zagrebački za ona bezdjela, koja je počinio godine 1375; pa s toga nalaže županom, zagrebačkomu, križevačkomu i goričkomu, da ob onih nasrtajih učinjenih g. 1375. povedu iztragu;[2] a tako isto naloži i kralj Ljudevit.

Na ovaj kraljev nalog povede križevački župan Petar Čirke iztragu, odaslav na nju dva plemićka sudca: Petra, sina Nikolina i Nikolu sina Dominikova, koji su na 23. septembra, povedši iztragu u Zagrebu, izpitujuć uvjerili se, da je kaptol zagrebački doisto kriv za sva ona bezdjela, koja su počinjena g. 1375. Prema izjavi tih sudacah izviesti župan Čirke na 30. septembra kralja Ljudevita.[3]

U to vrieme ogriešio se medjutim bio kaptol zagrebački ob ovoj obćini još jednim neopravdanim postupkom. Za vremena naime berbe stvorio zaključak, kojim se pod globom od deset marakah prepovieda svim kaptolskim podanikom i kmetovom, da nesmiju nijednomu gradjanu voziti širu u grad, al drugamo svakamo da ju slobodno voze; ujedno nalaže, da nesmije nijedan kaptolski podanik ni novim vinom a ni novcem izplaćivati svoj dug kojemu gradjaninu. Povrh toga svega uzkrati jošte gradskoj obćini desetinsku šestnaestinu, koja je od vajkada pripadala obćini, pobravši ju za sebe, na veliku štetu same obćine. Napokon, kada su na 6. oktobra kaptolski desetčari, sjedeći u opatovoj kući pred mesničkimi vrati na gradskom tlu, pobrali desetinu, neufajuć se s njom tajno pobjeći, po nalogu kaptolskom zapališe dva štaglja i jednu staju, gdje je izgorjelo do sto i sedamdeset kupićah (vaganah) pšenice i žita, a pošto je duvao silan vjetar, da nije stigla brza pomoć, sav bi grad popaljen bio. Ova sva bezdjela dojavi gradski sudac Franjo zagrebačkomu županu Nikoli Vertuškomu, koj na 9. oktobra naloži plemićkim sudcem ove županije, da povedu iztragu, a o njoj da kralja izvieste.[4]

[1] Doc. 270.
[2] Doc. 271.
[3] Doc. 272.
[4] Doc. 273.

Na 17. i. mj. već se je iztraga, koju vodjahu dva plemićka sudca, Grga sin Iretlenov i Mikac sin Črnkov, i svršila, jer na taj dan izvješćuje plemićko sudište kralja Ludovika, da se iztragom doznalo, da je sve ono istina za što tuži sudac Franjo kaptol zagrebački, ali samo da se točno nezna, koliko je kupićah pšenice i žita izgorjelo.[1]

Sve dakle iztrage o kaptolskih bezdjelih biše podnešene kruni na presudu, al i kaptol sa svoje strane prituži se u kralja po svojih izaslanicih, arcidjakonih Blažu i Andriji, na gradsku obćinu, da mu i ona u sličnih bezdjelih odmazuje ranu modricom. Kralju Ludoviku nebijaše baš poćudno izreći presudu, jer se nehtijaše zamjeriti ni jednoj ni drugoj stranci, toga radi na 31. oktobra, pismom pisanim u Celju, cieli taj priepor svede na svoga kancelara a biskupa zagrebačkoga Dimitrija, veleć mu: da pošto se gradjani tuže i na njega i na kaptol, a kaptol opet na gradjane, a buduć da on i onako vješto znade upravljati poslovi kraljevine i razpre izravnjivati, to mu, da svoga čovjeka ovamo nešalje, nalaže, da izmiri gradjane sa kaptolom, pa da tako i gradjani mirno zaužiju svoje povlastice a kaptol svoja prava; nepodje li mu za rukom stranke izravnati, to da će naložiti, dà ovim nalaže se banu Petru Zudaru, da im sudi, a koja stranka nebi se banovom osudom zadovoljila, da dodje na kraljev sud.[2]

Drugim pako pismom, al istoga dana, nalaže kraljevskomu sudcu Jakobu Šipuškomu, da sve parnične spise medju biskupom i kaptolom s jedne, kao što i medju kaptolom i gradjani s druge strane ima s mjesta poslati banu Zudaru.[3]

Kada biskupu Dimitriji nije pošlo za rukom izmiriti stranke, to je preostalo banu, da im on pred plemići sudi. Na 18. novembra obdržavao se banski sud, na koj dodjoše obje pruće stranke, pred kojim dva zagrebačka kanonika, arcidjakoni: Ivan Crispus (kuštravac) i Andrija Parvus (mali), podastrievši kraljevo pismo, kojim se nalaže rečenomu dvorskomu sudcu Ivanu Šipuškomu, da sve parbene spise medju kaptolom i gradskom obćinom pošalje banu presude radi, zamole slavni sud, da započme svoje uredovanje.

Ali i samomu banu bijaše težko suditi medju strankama, pa pod izlikom važnih posalah, koje da obaviti mora, odgodi parnicu na sredinu korizme sliedeće godine ili na 1. travnja g. 1378.[4]

[1] Doc. 274.
[2] Doc. 275.
[3] Doc. 276.
[4] Doc. 277.

Na tom novom ročištu nebi se razpravljalo samo o parnici medju kaptolom i gradskom obćinom, već takodjer medju biskupom i kaptolom, a pošto biskup Dimitrije radi važnih državnih posalah morao bi se u to vrieme baviti na kraljevskom dvoru, toga radi naloži kralj Ljudevit pismom od 27. marta g. 1378. i gradskoj obćini i kaptolu, da onamo presude radi pošalju svoje punomoćnike i to pred kr. dvorskoga sudca Jakoba Šipuškoga.[1]

Na 1. indi travnja nalazimo pred pomenutim kraljevskim sudcem biskupova i kaptolskoga punomoćnika arcidjakona Jakoba, a za gradsku obćinu prisežnike Lovru, Gjuru i Antuna; ali na tom ročištu nije se priepor riešio, jer na zahtjev obih stranakah odgodi Jakob Šipuški cielu tu parnicu na osminu svetka Jakobova ili na 1. kolovoza; ali tako, da se tada, ma nastale i kakove zapreke, priepor neopozivno riješiti mora.[2]

Medjutim ogriešio se opet težko kaptol zagrebački o gradsku obćinu, jer po njegovu nalogu kaptolski činovnik Dujmo s oružanom družbom u četvrtak na 13 svibnja, nekoga gradjanina Pertolda, koj je oko pozdravljenja angjeoskoga pošao iz svoje kuće k sestri si krčmarici Jalži po vino, da pogosti svoga gosta Ivana kanonika stolnobiogradskoga, na javnoj cesti u gradskom području uhvatio, zarobio, izranio i oplienio, te mu ruke, noge i vrat raztezao unakrst, pa ga onako izmučena držao u tamnici, tražeći za njega odkupnine sto forintih. Ovaj grozan čin doglasi gradsko zastupstvo banu Petru Zudaru, a on naloži županu križevačkomu i ondješnjim plemićkim sudcem, da povedu iztragu.[3]

Prema tomu odasla križevački župan Petar Čirke dva plemićka sudca: Nikolu sina Dominikova i Petra sina Nikolina u Zagreb na iztragu, koji propitavši u kaptolu i u gradskom području plemiće i neplemiće, doznadoše, da je sve ono istinito, što da je počinio kaptolski činovnik Dujam na gradjaninu Pertoldu; a o tom na 1. lipnja izviestiše bana.[4]

I za ovo grozno nasilje odredi križevački župan Petar Čirke medju kaptolom i gradskom obćinom novo ročište i to osminu Bogojavljenja g. 1379.; ali ovo se ročište tada radi nepredvidjenih zapriekah obdržavati nije moglo, s toga prenese na 21. siečnja kaptol suglasno s obćinom ovo ročište na osminu Gjurgjeva ili na 1. svibnja,

[1] Doc. 280.
[2] Doc. 281.
[3] Doc. 282.
[4] Doc. 283.

na što prista i župan Čirke.[1] Ali ni na tom ročištu, i to opet radi nekih zapriekah, nije se medju strankama suditi moglo, s toga opet suglasno s obćinom ureče kaptol novo ročište na osminu Miholja ili 6. listopada, pridodav, da ako se medjutim poslie Miholja sazvao bude sabor, da se taj priepor na njemu pretrese i svrši.[2]

Na ovo novo ročište ili na osminu Miholja dodjoše do duše zastupnici obijuh stranakah pred bana Petra Zudara, i to od strane kaptola njegov notar kanonik Nikola, a za gradsku obćinu sudac Jakob; no ban, da se iz toga neugodna za nj položaja izbavi, te radi mnogih kraljevskih posalah, kojimi da je zaokupljen, odredi strankam novo ročište i to osminu Gjurgjeva g. 1380. pred tovarnikom kraljevim; ako li mu nepodje za rukom medjutim izmiriti stranke.[3]

Ali medju razjarenima strankama ne samo da se nije postić mogla nikakova pomirba, već se je osvetna strast jošte pojačala, o čemu imamo tužnih dokazah. U proljeće g. 1380. i to ponajprije (pripoviedaju nam spomenici) na dan 25. ožujka ili na vazmeni utorak, (tada bo taj dan bijaše jošte svetkom) kanonik Nikola Brišlin po nalogu kaptola s oružanimi ljudmi provalio oko podne u gradsko područje oko crkve sv. Martina (danas Jelačićev trg), te dva gradjanina i to Ivana Draginića i Petra Lovrečića u vlastitoj njihovoj kući izranio tako, da je Draginić uslied dobivenih ranah odmah i umro, dočim se za Lovrečića vrlo dvoji, da će ih preboljeti. Ovaj grozni čin dojavi gradski sudac Luka zagrebačkomu županu Nikoli Vertuškomu, moleći ga da povede iztragu. Na 29. i. mj. naloži veliki župan plemićkim sudcem zagrebačke županije, da stvar iztraže, i kako ju pronadju, da onako izvieste kralja.[4]

Sliedeći odmah dan povedoše iztragu dva plemićka sudca, Grga Iretlen i Ivan sin Gjurin, te izpitav javno i tajno svećenike i svjetovnjake, doznadoše, da je u istinu kanonik Nikola Brišlin napomenute gradjane onako grozno izmrcvario, da je jedan s mjesta umro, a za drugoga da neima nade, da će preboljeti. To izvješće podastrieše i kralju Ljudevitu.[5]

Na molbu gradjanah zagrebačkih povede i križevački župan Petar Čirke iztragu o nečovječnom Brišlinovom djelu poslavši u Zagreb dva plemićka sudca, Nikolu sina Dominikova i Lovru sina Bedevova sa Brezovice, koji su propitkujuć ovdje tajno i javno sve, za

[1] Doc. 285.
[2] Doc. 286.
[3] Doc. 287.
[4] Doc. 293.
[5] Doc. 294.

kojih su scienili, da im je grozan čin poznat, doznali, da se upravo onako sbio, kako se Brišlin okrivljuje. I ovu svoju iztragu odaslaše na 17. travnja samomu kralju.[1]

Jedva se svršila prva iztraga plemićkih sudacah županije zagrebačke o kanoniku Brišlinu, kad eno odmah iza nje i to u sriedu ili 4. travnja kaptolski ljudi, a naročito sluge arcidjakonah Mateja i Andrije, oružanom rukom provališe u gradsko područje, gdje su, našavši na javnom drumu postolara Gjuru tako izmrcvarili, da je napokon usljed dobivenih ranah i umro.

Za dva dana kasnije ili u petak 6. travnja nekoga gradskoga stanara imenom Grgu, koj je po svom poslu došao u kaptolsko područje Novu ves, dva kaptolska kmeta: Ivan Zagorec i Benedikt, pred župnom crkvom sv. Ivana i kapelom bl. Zakarije tako izraniše, da je na mjestu ostao mrtav, te tako ubijenoga odvukoše u kaptol i tajno pokopaše.[2]

Na 7. već travnja uslied pritužbe gradjanah zagrebačkih naloži Nikola Vertuški župan zagrebački plemićkim sudcem ove županije, da povedu iztragu ob ubojstvu stanara Grge[3]; i tad da izvieste kralja; a to isto na 17. i. m. naloži ban Petar Zudar županu križevačkomu.[4] Uz ovu iztragu imalo se ujedno iztražiti i ob usmrćenju postolara Gjure. U tih iztragah bijahu iztražitelji plemićki sudci i to: od županije križevačke Nikola sin Dominikov i Lovro sin Bedevov sa Brezovice, a od strane županije zagrebačke Grga sin Iretlenov i Ivan sin Gjurin, koji povedši iztragu popitkujuć javno i tajno doznaše, da su se pomenuta dva ubojstva onako sbila, kako se u gradskoj tužbi tvrdi, te ob jednom i drugom na 17. i 23. travnja izviestiše Ljudevita kralja.[5]

Ali kralju bijaše vrlo nepoćudno izreći svoju osudu, nehtijaše bo zamjeriti se ni jednoj ni drugoj stranci, pa toga radi, bivši za tada on na saboru u Križevcih, odredi na 13. lipnja i ureče novi sabor u Zagrebu, na kojem, da se pretresati imaju svi priepori medju kaptolom i gradskom obćinom te konačno riešiti.[6]

Neimamo potanjih viestih, iz kojih bismo doznati mogli, da li se o tih nasiljih razpravljalo na saboru i kako je sabor sudio krivcem; mislimo, da se cieli priepor odgadjao od ročišta na ročište, pa tako i zaspao.

[1] Doc. 296.
[2] Doc. 295.
[3] Ibid.
[4] Doc. 297.
[5] Doc. 298. 299. 300. 301. 302.
[6] Doc. 306.

Nije dugo potrajalo vrieme, kad se sa strane kaptolske pojaviše nova nasilja i to već g. 1383, gdje se veli, da je na pokladnu nedjelju ili 1. veljače kaptolski činovnik Marko sa svojimi i kanoničkimi slugami kod novih gradskih vratah navalio na svatove, koji su vodili gradjanina Petra i njegovu vjerenicu, te da je Petra na mjestu ubio, a vjerenicu mu oteti htio, što bi i učinio bio, da ga nisu svatovi nadbili i tako izpred njegovih strielicah sretno umakli u grad.[1]

Bijaše li o tom kakova iztraga povedena ili ne, za to neimamo nikakovih viestih.

Ne dugo za tim ili u četvrtak 2. travnja kaptolski su ljudi i to s dozvoljom samoga kaptola dva podanika gradska Drageca i Gjuru stojeća u gradskom selu Kraljevcu, a vraćajuća se iz grada kući, na javnoj cesti napali, iztukli i oplienili, te drugi dan ni krive ni dužne na porugu gradskoj obćini objesili. Začuvši za to gradski sudac Miklin, umoli križevačkoga župana Basova, da povede o tom iztragu, a on odaslao onamo županijskoga činovnika Adama i plemićkoga sudca Stjepana sina Petrova, koji propitkujuć doznaše, da su doisto rečena dva Kraljevčanina onako bezdušno zaglavila, kako se u tužbi spominje.[2]

Ova nasilja i krvarenja, kako se spominju medju obćinari jedne i druge jurisdikcije, koja ako su i bila izprva privatne i domaće naravi, to su ona smrću kralja Ljudevita († 1382). za dobila i politički biljeg, radi pokreta sbivšeg se na slavenskom jugu, pa radi toga su ista i mnogo užasnija bila.

Po smrti naime Ljudevitovoj preuze vladavinu njegova kći Marija, zaručena sa Sigmundom, mladjim sinom cara Karla IV. U ime Marijino vladala je iz početka njezina majka Jelisava, a uz nju palatin Nikola Gorjanski. Hrvati nebijahu ovom ženskom vladavinom zadovoljni, te nastojahu se oteti izpod nje. Oslanjajuć se na podporu bosanskoga kralja Tvrdka, stvori se na slavenskom jugu pokret, kojemu stojahu na čelu: Pavao, biskup zagrebački i brat mu ban Ivaniša, te prior vranski Ivan Paližna, Nikola Seč i ostalo plemstvo, proglasiv za kralja napuljskoga kralja Karla Dračkoga, rodjaka pokojnoga kralja Ljudevita a nekadanjega bana hrvatskoga.

Kako svagda, tako ni sada nije bilo sloge u Hrvatah, te su se pociepali u dvije stranke, jedna, koja stojaše uz Karla Dračkoga, a druga, koja bijaše za Mariju i njezinu mater Jelisavu. Ovaj domaći razdor kraljicam dobro dodje, te ga nastojahu upotriebiti u svoju

[1] Doc. 313.
[2] Doc. 314.

korist. Pošto je u Zagrebu biskup sa kaptolom pristao uz Karla Dračkoga, to gradska obćina prkosa radi pokloni se ženskoj vladi. Na 14. već augusta 1384. piše kraljica Jelisava iz Temišvara vjernim svojim gradjanom zagrebačkim, da pošto je dočula, da buntovnici, biskup zagrebački Pavao, te Stjepan sin vojvode Stjepana, Nikola Seč sa svojtom i pristašami i pismom i ustmeno hodajuć oko gradjanah nagovaraju ih na bunu, to im nalaže, da čim dobiju to njezino pismo, da odmah javno proglase, da nijedan ni plemić ni gradjanin pod kaznu veleizdaje nepristupi buntovnoj stranci, dapače, da kogagod od buntovnikah uhvatiti budu mogli, da ga zatvore, otev mu svukoliku imovinu.[1]

Ne dugo za tim ili na 29. septembra nalaže opet kraljica Jelisava gradjanom zagrebačkim, da pošto je dočula, da su vjernoga njezinoga pristašu Ivana de Pensauro, doktora crkvenoga prava a inače glavnoga sabirača papinskoga nameta, Pavao biskup zagrebački i njegov vikar oglobili, otevši mu i vlastitu imovinu i apostolski namet, neka, čim dobiju to pismo, navale na biskupski dvor i njegov hambar, i kako će ih isti Ivan de Pensauro naputiti, neka svu imovinu zapliene za kraljicu, a mogu li jošte pohvatati vikarove pristaše i služinčad, neka ih slobodno uhvate i utamniče.[2] — Jesu li gradjani taj nalog izveli, nije nam znano, no scienimo da nisu, jer bi ih bili oružani dočekali biskupovi i kaptolski ljudi.

Mnogo je užasniji u tom pokretu onaj nalog Sigismundova bana Ladislava Lužničkoga, pisan u Zagrebu 1. marta g. 1387, u kojem nalaže, da pošto je vjerodostojno doznao, da ban Ivaniša sa vranskim priorom Ivanom Pal̀ižnom i veliki vojvoda bosanski Hrvoja sakupiv silnu vojsku kreću proti Zagrebu, „koj sve gradove nadvisuje u sjaju vjernosti, kao mjesec zviezde“; a buduć da je kaptol učvršćen i opasan jamom i drvenom ogradom, a pust je, jer su mnogi buntovni kanonici odsutni: toga radi lasno je buntovnoj vojsci zaposjesti ga, a sbudne-li se to, prieti cieloj kraljevini velika nesreća, a gradskoj utvrdi očevidna propast. Zato evo zapovieda gradjanom pod kazan veleizdaje, da čim doznaju za taj nalog, s mjesta poteku na kaptol, i da njegovu drvenu ogradu sasvim razvale uzevši svukoliku gradjevinu za sebe.[3] Po svoj prilici, da je ovaj nalog, ako ne poda sve, a to bar mjestimice izvršen bio.

Kad je ono g. 1386 kralj Sigismund osvojio Dobor, kamo se jedan dio pokretne vojske zaklonio, i tom sgodom zarobljeni za-

[1] Doc. 324.
[2] Doc. 327.
[3] Doc. 329.

grebački biskup Pavao, morao se odreć biskupije, to na njegovo mjesto imenova kralj za biskupa nekoga Čeha Ivana Smila; a kada je za dvie godine kasnije Nikola mladji Gorjanski ugušio u posavskoj hrvatskoj pokret, to se opet medju kaptolom i gradskom obćinom nastavila stara neprijateljstva. Gradjani naime, kad za tolika kaptolska nasilja nemogoše dobiti zadovoljštine, odvraćahu kaptolu zlo zlim. Pripovjedaju listine, da su gradjani zagrebački g 1390. nekoga kaptolskoga čovjeka, inače poznata zlotvora, uhvativši ga, radi mnogih njegovih zločinah smaknuli. Protiva tomu dignuo se kaptol i zatužio obćinu u bana Detrika Bubeka. Ban proglasi gradjane krivci, a ovi se uteku u zaštitu krune. Kraljica Marija na ovu gradjansku pritužbu na 22. novembra naloži banu, (ukoriv ga najprije, jer da on nije bio vlastan suditi gradjanom, te i njegov sud proglasi nevaljanim i nezakonitim), da sve iztražne spise podnese tovarniku, koj jedini da je vlastan izreći o tom presudu. [1]

Čini se, kao da je ban Bubek podastro tovarniku sve iztražene spise o rečenoj parnici, jer kraljica Marija na 21. marta 1391. nalaže tovarniku Nikoli Kanižkomu, da sve spise o rečenom jur prieporu, koj se je medju strankama pred njim razpravljao, podnese njezinomu sudu, želi bo, da ga na tom sudu skup biskupah i dostojanstvenikah iznovice pretresa. [2]

Osim u kraljice dojaviše gradjani zagrebački ovaj banov postupak, proveden uzprkos gradskim povlasticam, i kralju Sigismundu, te i on pismom na 6. septembra 1391. kori bana, što se usudio izreć presudu, koju je vlastan samo kraljevski tovarnik, s toga banov sud proglasuje ništetnim, naloživ mu, da iztražne spise o toj parnici čim brže podastre tovarniku. [3]

S ova dva pisma, u kojih kruna u prieporu kaptola sa gradskom obćinom štiti povlastice gradske spram istomu banu, razgnjevi se još većma kaptol na gradsku obćinu, a taj gnjev izkali tim, da je na zapovied kaptolsku njegov sudac Ladislav oko Martinja ili 11. novembra provalio oružanom rukom na gradsko selo Kraljevac, poplienio ga, dva seljaka izranio i poluživa ostavio, dva zarobio, te se nezna, jesu li živi ili mrtvi, a nanesao do pet sto forintih štete gradskoj obćini. [4]

U to upravo vrieme zavadila se je gradska obćina i sa biskupom Ivanom Smilom, i to radi desetinske šestnaestine, koju nepravedno zahtievaše od gradjanah zagrebačkih. I u tom prieporu kako

[1] Doc. 342.
[2] Doc. 343.
[3] Doc. 348.
[4] Doc. 353.

saznadosmo, branijaše kruna gradjane proti nepravednom biskupovom zahtjevu, na što on, da si oduška dade, na sam badnjak dao izbaciti na gradsku tvrdju tri velike lumbarde, i tim joj nanesao ne malu štetu. Ovo bombardovanje slobodnoga kraljevskoga grada doglasi odmah gradska obćina kralju Sigismundu, a taj odredi za to iztragu, i to na 8. siečnja naloži samostanu saladskomu, da pošalje svoga čovjeka, kojemu će se pridružiti kraljev povjerenik i to: il Pavao sin Matin sa Miletinacah il Petar sin Stjepanov il Marko, sin Pavlov s Posavine, pa da iztraže, koliko se je biskup ogriešio.[1] — Sliedeći dan naloži isto tako i samostanu šumedjskomu, označiv mu za kraljeve pristave jednoga od pomenute trojice.[2] — Prema toj kraljevoj zapoviedi, odasla šumedjski samostan svoga sudruga Antuna, koj si uze za pristava Pavla, sina Matijina sa Miletinacah, dočim saladski odredi u to ime svoga sučlana Andriju, komu se pridruži kao kraljev pristav Petar sin Stjepanov sa Posavine. Ovi u subotu pred Sviećnicom ili na 27. siečnja g. 1392. iztražujuć u Zagrebu izpitujuć javno i tajno plemiće i neplemiće, doznadoše, da je u istinu biskup Ivan na prošli badnjak tri lumbarde izbacio u gradsku tvrdju.[3]

Iztraga bijaše doduše provedena, ali presudu izreći bijaše tadanjemu kraljevskomu tovarniku Nikoli Kanižkomu nekako težko, pa se posluži i on sredstvom vrlo običajnim za tada na ugarskom dvoru, a to bijaše posredovanje, da se obje stranke izmire. I doista na 12. maja g. 1392. sklopi zagrebački kaptol sa gradskom obćinom takovo primirje ili pomirbu, uslied koje imale bi prestati višegodišnje „medjašne povriede, štete, nepravde, ubojstva, krvoprolića, osakaćenja i ostala ne brojena zla“ medju jednom i drugom oblasti. U ovoj se pomirbi, kako na dotičnih mjestih spomenuh, uglavilo glede potoka Medvešćaka, glede Popova turna, o mitnici i pijacovini, pa si napokon medjusobno oprostile stranke jedna drugoj sve do tada nanešene nepravde.[4]

Ali i ovo primirje, koje u obće nebijaše ni iskreno sklopljeno, potraja jedva tri godine, kadno poslie groznoga poraza ugarsko-hrvatske vojske pod Nikopoljem (mj. septembra 1396)., kada se dugo nije znalo, je li kralj Sigismund pao u bitci il ostao živ, njemu protivna stranka u Hrvatskoj, kojoj se na čelo staviše: Stjepan Lacković, Stjepan od Šimontorna i Stjepan Prodanić, proglase izpražnjenim ugarsko-hrvatski priestol, te ponude krunu Vladislavu napuljskomu.

[1] Doc. 355.
[2] Pag. 356.
[3] Pag. 357. 358.
[4] Doc. 362.

U Hrvatskoj nastadoše opet dvie medju sobom ratujuće stranke, te se i pomirba medju kaptolskom i gradskom oblasti morala razbiti ob ovom političkom pokretu, pak se izvrgla opet u grozno krvarenje, koje se počelo u Zagrebu u nedjelju pred Tominjem ili na 17. prosinca g. 1396, a svršilo se svršetkom iste godine.

Političko trvenje svakako bijaše uzrokom ovomu pokolju, nu točno se nezna, koja ga stranka izazvala. Al proučavajuć cieli niz bezakonjah, koja u rečeno doba počinjena biše, nećemo pogriešiti, reknemo li, da ga izazvao kaptol, a naročito kanonici: Ivan Krispo, arcidjakon kalnički, Grga, arcidjakon dubički, Ivan, vrbovački, Simon, vaškanski, Ivan, kathedralni, Hinko čazmanski, Stjepan varaždinski i Gjuro bekšinski; te kanonici magistri: Ivan Lancelloti, Benko Moslavčan, Grga Varaždinac, Nikola i Nikola Ugrin, Martin, pridjevkom Veliki, Barnaba Mikonić, Benko Ivanšić, Nikola Kašinčan, Toma, nećak kustošev, Blaž custos, Dioniž Križevčan, Stjepan Ugrin i Petar Krispo, koji na 17. prosinca, na dani im znak većim zvonom u stolnoj crkvi, sa kaptolskim sudcem Grgom i naoružanimi slugami i kmetovi provališe u gradsko područje u njemačku ili šoštarsku ulicu, te mnoge gradjane zarobiše, izraniše, postrieljaše i oplieniše.

Na uzašan vapaj pribjeglih u gradsku tvrdju počeli se na dan znak zvonom crkve sv. Marka sakupljati gradjani, te dogovorivši se, razviše barjake, provališe jednodušno oružanom rukom na sam kaptol, gdje udariše na kanoničke i prebendarske kuće, poplieniše ih, a oplienjene sasvim užegoše, te do temelja sve izgoriše. Sa papinskih poveljah i drugih izpravah potrgaše pečate, nogama ih poplesaše a napokon zapališe, i neke od velike ciene znanstvene i bogoslužne knjige, koje bijahu u pojedinih kanonikah nauke radi, ponesoše sobom kao plien. Navališe zatim na biskupski dvor, pa bi ga bili oplienili i zapalili, da ih nije suzbila jaka posada, koja u njemu bijaše smještena. Prigodom te obrane dopade sin dvorskoga župana težkih ranah. Suzbijeni ovdje navališe na stolnu crkvu, da joj otmu dragocjenosti, sv. moći i crkveno ruho; ali kad radi jakih i čvrstih crkvenih vratah nemogoše prodrieti u nju, izbacište na nju silne strielice. Pošto se svi kanonici razbjegoše, osim Hinka, arcidjakona čazmanskoga i kanonika magistra Nikole, to uhvativši ih iztukoše i izraniše ih. Na sličan način uhvativši prebendara Čirtu izbiše ga i polumrtva ostaviše. Provaliv zatim u franjevački samostan uhvatiše tuj rodjaka kaptolskoga sudca, izraniše ga i kao roba odvedoše u gradsku obćinu, dočim drugoga rodjaka rečenoga sudca ubiše na mjestu. Na isti način usmrtiše i nekoga Gjuru, brata bekšinskoga arcidjakona Grge i kanonika Dioniza, te onako mrtvoga odvukoše po blatu do

pred gradska vrata; jošte i Mateja, otca rečenoga kanonika Dioniza, inače gradjanina križevačkoga, starca od šestdeset godinah, uhvativši ga, oplieniše, pa svezavši ga i natezuć za vlasi odvukoše u gradsku obćinu, gdje mu htjedoše odsjeći glavu, no pomilovavši ga zatvoriše u tamnicu, iz koje ga nakon mnogo danah pustiše uz jamčevinu, al nepovrativ mu što su mu oteli. Napokon poput poganah i Turakah izbaciše na kaptol i na stolnu crkvu silne lumbarde, a povrh toga počiniše i druga bezdjela.[1]

Drugi dan poslie ovoga pokolja t. j. u ponedjeljak na 18. decembra, da osvete kaptolci prolivenu krv, to više rečeni kanonici sa kaptolskim sudcem Grgom oboružav sluge i kmete na znak velikoga zvona navališe na gradske mlinove, poplieniše ih i razoriše, i neke sdjetne mlinarice konji pogaziše; a provalivši odatle na gradska sela: Gračane, Dediće i Črnomerce hajdučki popljačkaše ih i mnoge kmetove osakatiše; a noćju istoga dana pobacaše u sam grad mnoge goruće strielice, kojimi mnoge gradjane grozno izraniše.[2]

Gradjani zagrebački, koji smatrahu svoj postupak samo kao zakonitu obranu proti kaptolskomu nasrtaju, obtužiše po svom sudcu Marku odmah u podbana i zagrebačkoga župana Martina Drša kaptol zagrebački, a poimence pomenute kolovodje, koji su na Tominje poplienili njemačku ili šoštarsku ulicu.

Na tu tužbu odredi podban iztragu dva plemićka sudca: Ivana, sina Grgina i Petra sina Stjepanova, koji točno iztražujuć doznaše i podbanu na 20. decembra doglasiše, da je u istinu kaptol na Tominje oplienio njemačku ili šoštarsku ulicu.[3]

I drugu kaptolsku navalu na gradske mlinove i sela i sva ondje učinjena bezdjela obtuži takodjer gradski sudac podbanu Tršu, koj i za to imenova iztražitelji pomenuta dva plemićka sudca, koji mu opet iztraživši na 21. decembra dojaviše, da se sve onako sbilo, kako spominje tužba.[4]

A što je učinio biskup i kaptol glede provale gradske obćine? Napadaj gradjanah zagrebačkih na svećenstvo a osobito na stolnu crkvu po crkovnih zakonih bio je čin svetogrdan, čin koj je zaslužio crkvenu kaznu t. j. kletvu il izobćenje. Prema tomu pozove posebnim pismom biskup Ivan krivce gradjane u svoj dvor označiv im jedan samo al odrješiti rok, da čuju iz njegovih ustijuh, da su pod crkvenom kaznom; a nedodju li, neka unapried znadu, da je ciela obćina

[1] Doc. 397.
[2] Doc. 394.
[3] Doc. 393.
[4] Doc. 394.

pod kletvom. Ovaj odriešiti rok bijaše svakako prije Božića, a kad mu se gradjani neodazvaše, baci na njih kletvu.

S ovom se kletvom nastavili opet nasrtaji kaptola na gradsku obćinu. Na sam sv. Božić pomenuti kanonici kao kolovodje s oružanimi slugami i kmetovi sadjoše u gradsko područje na vrelo Manduševac, gdje su gradjanske službkinje crpajuće vodu oplienili i obezčastili. Zatim provalivši na sam drugi i treći dan poslie Božića zaplieniše i odagnaše nekoliko gradjanskih volovah, a napokon na staru godinu nasrnuv oružani u podgradsko groblje kod crkve sv. Margarete i tuj izkopaše nekoje gradjane i gradjanke, koje su davno jur umrle, te ih pobacaše po polju i u potok za hranu pticam i zveradi. Time u takovu stravu nagnaše gradjane, da se nisu usudili pokazati izvan zidinah svoga grada.

Sve ove grozote dojavi gradski sudac Marko podbanu Martinu Dršu i banu Detriku Bubeku, moleći ih da povedu iztragu. Podban Drš povjeri ovu iztragu plemićkim sudcem: Ivanu, sinu Grginu i Petru sinu Stjepanovu, koji iztražujuć doznaše, da je u istinu počinio kaptol sa svojimi ljudmi sva ona nasilja, za koja su tuženi, te na 6. siečnja 1397 izviestiše podbana o tom.[1]

Što se tiče tužbe podnešene banu, to on iztrage radi pozove na 7. siečnja r. g. samostan šumedjski, moleći ga, da u tu svrhu pošalje svoga čovjeka, kojemu da će on pridati svoga pristava il Pavla il Mihalja sinove Matijine s Mikulićah il Nikolu literata il Mirka, sina Nikolina sa Nespeše, il Grgu il Gjuru, sine Martinove s Orešja il Mihalja, sina Črnkova sa Kostnice, da o kaptolskih bezdjelih povedu iztragu.[2]

Dok si tako gradjani zakonitim putem tražijahu zadovoljštinu za nanešena nasilja, crkvena si ju vlast naprečac sama uzela tim, što je na 8. siečnja il u ponedjelak po Bogojavljenju biskup Ivan svečanim načinom izobćio cielu gradsku obćinu. Toga indi dana kod svečane mise pjevane na glavnom žrtveniku stolne crkve, kojoj uz kaptol zagrebački prisustvovahu naročito za to pozvani svjedoci: Ivan, nadbiskup oštrogonski, Andrija, nadbiskup splitski, Ivan biskup bosanski i Matija reznanski, gvardijan zagrebačkih Franjevacah Bartolomej, Matej de Vicedominis doctor crkvenoga i civilnoga prava i Tomo de Amelija liječnik nadbiskupa ostrogonskoga, i mnogo naroda, uz zvonjenje zvonovah, užganimi sviećami, proglasi biskup Ivan pročitav kletveno pismo, gradsku obćinu izobćenom, a nakon toga proglasa utrnuvši svieće, pobacaše ih na tla, kao znak pro-

[1] Doc. 395.
[2] Doc. 396.

kletstva.[1] Ovo kletveno pismo, upravljeno na sve opate, samostanske priore i gvardijane, na župnike i upravljatelje gradskih župah biskupije zagrebačke, spominje najprije, kako je zakonom providjeno, da se palež i otimačina crkvenih stvarih, oskvrna crkvah, napadaj i plienitba crkvenih posjedah, crkvenimi kaznami kazni, a pošto su se, kako je bjelodano, o tom ogriešili gradjani na zagrebačkom Gradcu, koji su na Tominje oružanom rukom navalili na kaptol i na stolnu crkvu, pa pobrojiv sve izgrede, kako ih malo više spomenusmo, predbacuje im grdu nezahvalnost spram crkve i kaptola zagrebačkoga: „jer su mliekom i prietilinom iste crkve najvećom ljubaznosti u natražno doba odgojeni bili"; zato scieni, da su takova užasna nepravda nanešena crkvi zagrebačkoj, njemu i kaptolu, kao i ostali zločini zaslužili strogu kaznu; ali ipak u tom da je htio obzirno postupati, te je posebnim pismom pozvao krivce gradjane u svoje dvore, odrediv im jedan ali odrješiti rok, da se opravdaju pred njim glede počinjenih nasiljah i da iz njegovih ustijuh čuju, da su izobćeni. Pridodaje, da dodju li il nedodju neka svakako znadu, da su izobćeni; a buduć da oni u odredjeni rok nedodjoše: to na predlog i zahtjev svoga odvjetnika i kaptola zagrebačkoga proglasuje, i to ne samo niže spomenute gradjane, već cielu gradsku obćinu i njezine stanovnike, da su izobćeni; pa s toga zapovieda opatom, priorom i gvardijanom samostanskim i župnikom i upravljateljem gradskih župah biskupije zagrebačke, da svake nedjelje i svetka pod službom božjom proglasuju pred sakupljenim narodom, da su gradjani na zagrebačkom Gradcu izobćeni, da ih se svatko okani, i da nijedan svećenik niti u gradu niti u njegovom podgradju, jer su pod crkvenom kletvom, nesmije čitati ni mise ni ikakvu crkvenu službu obavljati, te se napokon grozi, da će jošte i strože mjere poduzeti. Poslie toga glavnije krivce, kao izobćene, poimence navadja, a ti su: Marko, sin Leonardov, sudac; Ivan, nećak kustošev, bivši sudac; Niklin, bivši sudac; Khun Florentinac, trgovac i stiegonoša; Ivan sin Bolin, bivši sudac; Leonard, krojač; Mihalj sin Sebastianov, prisežnik; Antun Šćitarić, prisežnik; Ivan Gračin; Petar Veliki, bivši sudac; Živan, bivši sudac; Petar Ugrin; Gal Ugrin, prisežnik; Ivan Pazar; Grga Hudstić, krojač; Gjuro Blančić, prisežnik; Ivan, prozvan Tusti; Matija krojač; Jalimello, ljekarnik; Leonard Sebastijanov; Gjuro sa Kraljeve vesi, bivši sudac; Nikola Lipovščak, bivši prisežnik; Petar s Jastrebarske, bivši prisežnik; Pavao Čohaš sa braćom; Dimitar Suhadel; Stjepan Kašinčan, krojač; Petrić krojač; Mihalj krojač; Vrban zlatar; Antun Krvolok; Stjepan stolar.

[1] Doc. 402.

Brcko stolar; Grga Uzuraš; Gjuro Turjanec; Nikola s Čičah; Dioniz kovač; Šimun, sin Lurinov, mesar; Pavao kovač; Pavao Vazaš; Stjepan Dražić; Kuško; Luka Kolosek; Gjuro Maguten; Dioniz Biharvar; Nikola Krival; Blaž, zet Gjure sa Kukuvonola, nekoč mornar; Stjepan, bivši sudac; Gal krojač; Konrad postolar; Petar lončar; Pavao Totar, postolar; Matija Milišić, postolar; Nikola mesar, prozvan cigan; Pavao i brat mu; Bolč, mesar; Andrija mesar; Luka mesar; Petrić mesar; Grga, sin Angelijev; Dioniz ljekarnik; Gjuro krojač, prozvan Veliki; Toma Isipi, gradski notar; Biškup teklić; Rogerij Florentinac, trgovac, stiegonoša; Damian, prozvan čarobnjak, meštar bombardah; Gjuro Zima; Adam kožar; Egidij kovač; Toma postolar; Matej s Ivanićah, postolar; Ivan Hozaroš; Ivan, nećak Galov, Ugrin; Grdak postolar; Ferić kovač; Grga čohaš; Blaž, brat Dioniza trgovca; Nikola Hudiden; Pavao Levak, mesar; Dragoš; Andrija, susjed Mikušev; Gjuro Vuković; Ivan Šarantović; Jakob Sedina; Klement Plavdić; Božo, sluga Ivana Balavca; Jakob sa Pernje, postolar; Grga, bivši porezovnik; Leonard, rodjak arcidjakona Stjepana; Stjepan postolar, nećak pokojnoga kanonika pojca; Ivan mali, bivši prisežnik; Marko Blančić, gradjanin kaptolski; Nikola Vazaš; Gjuro Popović; Ivan Zagorac; Mikuš, mesar; Pavao Frameni; Benko Boštar; Vrban, sudac; Gal, Ugrin; Vrban grbavac; Petar Davidović; Dominik Križevčan, postolar; Gjuro postolar, suprug Stjepanijin i njegova braća Milovan i Lovro; Lunjko i Dominik, mornari; Kosinan, mesar; Hansel, Njemac; Vrban Halić; Toma tular i njegovi rodjaci Matija, Nikola i Ivan; Marko Čunko, trgovac; Antun Smetana; Biškup, postolar; Vorč trgovac; Ivan, kod palače iza sv. Marka, bivši prisežnik; Jaklin cestar, bivši prisežnik; Antun ptičar; Milten cestar; Nikola Črnac; Varad; Blaž stolar; Benko lončar; Verek mesar; Toma Konštabel, Nikola Šišaković; Nikola Železni; Benko Škornić; Vrban Kraft; Grga dekan; Nikola Mahen; Luka, dekan; Mučić, mesar; Ivančec; Ivan Kavčić i njegov sin Blaž.[1] Ovo su imena onih izobćenikah, koje klevetno pismo naročito spominje kao glavne krivce, odakle razabiremo, da su tomu sukobu sudjelovali uz gradjane obrtnike i trgovce jošte i sami gradski zastupnici.

Noći istoga dana, kada je biskup Ivan svečano izobćio gradsku obćinu, na naročitu zapovied spomenutih jur kanonikah kolovodjah, dà cieloga kaptola i njegova sudca Grge, provališe kaptolski ljudi oružanom rukom u gradsko područje, te zapališe staju nekoga gradjanina Ivana, u kojoj izgori žitak, sieno i slama, a uza to i dvie

[1] Doc. 397.

kuće u dvorištu istoga Ivana; tom sgodom izraniše na smrt dva čovjeka, koja su u toj staji spavala.[1]

Gradjanah zagrebačkih poznavajućih svoga biskupa, da nije spor na izobćenje, slabo se je njegova kletva dojmila, jer, akoprem izobćeni, koji u tadanje doba neuživahu prava ikoga tužiti, ipak su u podbana Martina Drša po svom sudcu Marku iznovice zatražili, da se povede iztraga za kaptolska nedjela, koja su njegovi kolovodje počinili na Tominje u šoštarskoj ulici. Za ovu iztragu odredi podban plemićkoga sudca Ivana, sina Andrijina, koj ga na 17. siečnja izviesti, da je propitkujuć doznao, da je kaptol kriv za sve ono, za što ga gradjani tuže.[2]

Osim u podbana, zamoliše takodjer u bana Detrika Bubeka, da se proti kaptolu i njegovim kolovodjam povede iztraga za sva njihova bezdjela i silu, koju počiniše na ponedjeljak poslie Tominja u Gračanih, Dedićih i Črnomercu. Na tu tužbu zamoli na 1. veljače ban, iztrage radi, šimedjski samostan, da odašalje jednoga svoga člana, komu da će on dodati od svoje strane Pavla il Mihalja, sinove Matejine s Mikulićah, il Ladislava il Nikolu sinove Nikoline iz Gjurgjevca, koji, da propitkujuć na licu mjesta sav izgred potanko doznadu i njemu dojave. Na 14. veljače r. g. izviesti rečeni samostan bana Bubeka, da su na 11. istoga mjeseca njegov član sa Ladislavom, sinom Nikolinim u rečenih gradskih selih vodili strogu iztragu, i doznali, da su kaptolski kolovodje doisto u rečenih gradskih selih počinili i silne štete i nasilja.[3]

Biskupa Ivana Smila vrlo je ljutilo, da do njegova izobćenja nedrže gradjani baš ništa, s toga, da im se osveti, dogovoriv se sa kaptolom, silom im ote neke kuće, gruntove, trsja i oranice, koje su, premda na biskupskom i kaptolskom tlu, gradjani zagrebački od vajkada uživali; dà i na kraljevskom sudištu i na drugih tužio gradjane i njihov nasrtaj na Tominje. I ovo i cieli sukob sa kaptolom zagrebačkim dojavi gradska obćina kralju Sigismundu, moleći ga, da ih pomiluje, u koliko su se za svoj izgred ogriešili i da ih primi u zaštitu.

Na ovu prepokornu molbu odgovori kralj pismom od 21. ožujka 1397. „da kraljevskom dobrostivosti, kojom se izgrednikom prašta, pali podižu, strogost zakona blagošću milosrdja blaži“: to vjernim svojim gradjanom zagrebačkim oprašta sva njihova nasilja, ubojstva, krvoprolića, sažiganja kućah i druga bezdjela, koja su počinili na

[1] Doc. 400.
[2] Doc. 399.
[3] Doc. 401. 403.

kaptolu, pomiluje njihov život, posjede i svu njihovu stečevinu, te ujedno strogo nalaže palatinu, kraljevskomu sudcu, banu, te crkvenim i svjetovnim sudcem u kraljevini, da ih radi spomenuta nasilja, na svoje sudove pozvati nesmiju. [1]

Drugim pismom, koje na 25. ožujka posla biskupu i kaptolu zagrebačkomu, nalaže i jednomu i drugomu, da na svaki način, i to odmah, povrate gradjanom one kuće, grunte, trsja i oranice, koje su od vajkada na biskupskih i kaptolskih zemaljah posjedovali gradjani zagrebački, a oteti su im u ovo posljednje sukobno doba. [2]

Ova dva kraljeva naloga razriešila su sporni čvor, koj se tečajem jednoga vieka zauzlivao raznimi borbami medju kaptolom i obćinom zagrebačkoga Gradca. Uslied tih odredabah nije preostalo biskupu i njegovu kaptolu drugo, već izmiriti se sa gradskom obćinom; ali da se nebi reklo, da je u tom prieporu podlegao biskup il njegov kaptol, to Ivan de Senis, doctor crkvenoga prava i glavni duhovni vikar biskupa Ivana Smila, da „priskoči pogibelji spasu dušah", naloži Bartuciju naslovnomu nadbiskupu sv. Tadije i Matiju naslovnomu biskupu roznenskomu, glavnim vikarom biskupa zagrebačkoga, da u njegovo i u svoje ime sa gradske obćine dignu crkveno izobćenje. Prema tomu nalogu rečena dvojica u četvrtak na 12. aprila u župnoj crkvi sv. Marka u prisuću javnoga notara Toma Isipija i župnih upravljateljah Petra Pavlova i Jakoba Nikolajeva i svećenika Martina Nikolajeva, kao svjedokah na to naročito pozvanih i sakupljena naroda skidoše sa gradske obćine crkveno izobćenje povrativ ju „u krilo sv. matere crkve i u zadrugu vjernih Hristovih." [3]

[1] Doc. 404.
[2] Doc. 405.
[3] Doc. 406.

Zagrebačka okolica.

U ove spomenike uvrstih nekoliko izpravah, koje se odnose na gradsku okolicu kao što Remete, Medvedgrad i Susjedgrad, ali buduć da su sa prošlošću grada Zagreba u tako tiesnoj svezi, da bi bez njih poviest njegova nepodpuna bila, s toga mi je i o njih progovoriti koju.

Remete. Uru hoda od Zagreba prema sjevero-iztoku u divotnom Kratkom dolu leže Remete, nekoč pavlinski samostan, sa krasnom crkvom, omiljelo od starih vremenah zagrebačko prošteništc. Ime Remete potiče od rieči Heremitae, kojom se nazivahu monasi reda sv. Pavla prvoga pustinjaka.

Iz Ugarske, gdje je oko g. 1246. taj red zasnovao oštrogonski kanonik Eusebij, koj odrekavši se kanonije življaše na pustinjačku u piliškoj špilji sa nekoliko drugovah, dodjoše Pavlini u Hrvatsku, i kako se priča, bijaše prvi neki Iskvirin, koj je oko g. 1272. provodio pustinjački život na mjestu, gdje su danas Remete. Vlastnik toga mjesta i bližnje mu okolice (Mirogoja) bijaše tada Miroslav ili Miro, sin Hrkukov il Šršekov, koj na molbu Iskvirinovu darova mu to mjesto, na kojem se u brzo podignu samostan sa crkvicom bl. dj. Marije.

God. 1288. postojao je već u Remetah pavlinski samostan, ove bo godine rečeni Miroslav u prisuću izaslanikah kaptola zagrebačkoga, remetskoga priora Firmina i ključara samostanskoga Petra, svoga sina Nikole i rodjaka si Jelena, sina Uroševa, za tada zagrebačkoga gradskoga sudca, oporučio tomu samostanu zemljište na potoku Blizni i kostanjik u Kratkom dolu, ležeći do posjedah Radoša i Grdislava,[1]

Četiri godine kašnje (1292.) darova opet tomu samostanu Nikola, sin Miroslavov i rodjak mu Stjepan, sin Gjurin, u prisuću remetskoga priora Venera i ključara Petra, pred kaptolom zagrebačkim, za spas duše Miroslavove jedan diel svoje baštine na potoku Blizni, prozvan Luka.[2]

U Kratkom dolu i na Luci imadjahu zagrebački Dominikani svoja zemljišta, ali ta su g. 1317. za 276. for. založili medvedgradskomu kastelanu Rajnoldu, u koga su napokon i ostala, jer ih nemogahu izkupiti.[3]

[1] Doc 71.
[2] Doc. 84.
[3] Doc. 103

S ovim novim susjedom sukobi se u brzo remetski samostan, pak da se težkim posljedicam predusretne, zamoliše Pavlini kaptol zagrebački, da provede razvod medjah, što on drage volje učini odaslav za taj posao kanonika lektora Jakoba, Dominika custosa, Bonoru, arcidjakona kalničkoga, Martina vaškanskoga i magistra Ivana, i ti su na 2. lipnja g. 1322. uredili prieporne medje. [1]

Osim rečenih posjedah imao je remetski samostan već g. 1328. i svoj mlin na potoku Medvešćaku u području gradske obćine, [2] a darom Karla Roberta uživahu otok na Savi do kraljeva prievoza kod Zagreba i zemlju Tupal (Remetinec). No g. 1339. proučavajuć njihov prior Petar stare samostanske povelje, pronadje, da taj savski otok i zemlja Tupal spada na vlastničtvo kaptola zagrebačkoga, pa posavjetovavši se s braćom povrati ga njegovomu zakonitomu vlastniku. [3]

Ova iskrenost i prostodušje tako je omiljelo kaptolu, da je Pavlinom povratio savski otok i zemlju Tupal, pridržav si samo pravo, da tamošnjim kmetom za krv, kradju i razbojstvo sudi kaptol, od globah, da ide polovina kaptolu, a polovina samostanu; na isti način da se dieli i kunovina, a napokon plaćati će kaptolu o Martinju svikolici tamošnji kmeti petdeset banskih dinarah. [4]

Malo iza toga t. j. g. 1347. da se pomogne sirotinji remetskoga samostana, pokloni mu kaptol veledušno neke svoje oranice, trsja i šume ležeće oko Remetah i njihovu desetinu, jedino, da od zemaljah i trsjah, ako ih monasi sami nebi obradjivali, daje se kaptolu desetina, zahtievajuć za to, da ih Pavlini smatraju za svoje dobročinitelje i kao utemeljitelje i da im izkazuju svaku moguću službu i počast. U posjed nove ove stečevine uvedoše redovnike kanonici arcidjakoni: Nikola, komarnički; Ivan, gorički; Antun vrbovački; Ivan custos i magistri: Gjuro i Bartol. [5]

Na vojvodskom dvoru u Zagrebu bijahu Pavlini u osobitoj milosti, jer tadanja vojvodkinja Margareta mjeseca siečnja g. 1356. iz štovanja prema majci božjoj, za spas duše umrloga svoga supruga Stjepana i za sreću svoga sina vojvode Ivana, pokloni remetskomu samostanu vojvodski posjed Pristavštinu kod Gračanah, u koj ih uvedoše: vojvodkin izaslanik Gatal iz Hrašćine i arcidjakon varaždinski Ivan. [6]

[1] Doc. 120.
[2] Doc. 146.
[3] Doc. 175.
[4] Doc. 176.
[5] Doc. 209.
[6] Doc. 233. 234. 235.

Otok na Savi i zemlju Tupal, kako malo prije spomenuh, darova kaptol samostanu remetskomu, nu taj mu je, akoprem izdašan, radi toga, što bijaše na daleko, od male koristi bio: s toga g. 1376. sklopi remetski prior Pavao sa novoveškim župnikom Mihaljem zamjenu, tako, da novoveški župnik odstupi samostanu svoj beneficijalni posjed, dolnju Bliznu, a Pavlini će mu za to dati posjed Tupal, jedno trsje u Bukovcu i mlin na potoku Medvešćaku, kako to obširnije spomenuh na str. CXLIX—CL.

Napokon g. 1377. Pavao Starčki gradski zagrebački kapetan, spremajuć se na vojsku proti Turkom, oporuči remetskomu samostanú posjed gornju Bliznu (t. j. onaj posjed, koj su zagrebački Dominikani Rajnoldu nekoč založili a neizkupili ga), uz naročiti zahtjev, da mu se tielo u remetskoj crkvi sahrani.[1]

Medvedgrad. Gradu Zagrebu na sjeveru jest danas tako zvana zagrebačka gora, dočim joj prvobitno ime bilo Medvednica,[2] kojoj se sa hrbta prema zagrebačkoj strani spušta ciela hrpa postranih kosah, a na glavici jedne od njih razvaline su tvrdoga nekoč Medvedgrada.

Nakon tatarske provale, kojoj su jedino odoljevala utvrdjena mjesta a naročito ona u gorskih priedielih, počelo se dizati takove grade, pa tako bje zasnovan i Medvedgrad.

Spomenuh jurve, da si je dozvolom Bela IV. (1247.) u obćini zagrebačkoga Gradca kaptol zagrebački sagradio posebnu tvrdju za obranu svoju i svoje imovine, a to ponuka i biskupa Filipa, te i on zaprosi u rečenoga kralja, da smije u zagrebačkoj gori podignuti grad ili tvrdju za osobnu obranu i za pohranu crkvenih dragocjenostih. Dobivši u kralja dozvolju poče uz pripomoć kaptolsku oko g. 1249. graditi grad, koj prozva Medvedgradom. Već prema svršetku g. 1251. uspjela je gradnja u toliko, da je nosila već ime biskupova grada (castrum episcopi), jer papa Innocent IV. g. 1252, javljajuć biskupu Filipu, da je odobrio darovnicu Bele IV., kojom crkvi zagrebačkoj darovao kraljevski nekoč posjed nad Zagrebom, veli, da se sada zove „biskupski grad“[3]; a g. 1254. bijaše grad podpuno dogradjen sa svimi kulami, prostranimi dvoranami, kapelom sv. Jakuba i s ogromnim svojim platnom ili prednjim zidom; a pošto je gradnji toga grada mnogo doprinesao i kaptol, to mu biskup odstupi jednu kulu u njem.[4]

[1] Pag. 278.
[2] Doc. 49.
[3] Doc. 28.
[4] Doc. 100.

Godine 1262., kad bijaše mjeseca ožujka graditelj Medvedgrada biskup Filip imenovan biskupom oštrogonskim, dok tecijaše borba, tko da zasjedne izpražnjenu stolicu:[1] za to se vrieme posluži Bela IV. glede Medvedgrada, te ga preuze „na vrieme samo," da mu služi za obranu granicah i pohranu kraljevskoga blaga, upravu pako ili kastelanstvo njegovo povjeri banovom;[2] a prvi takov kastelan bijaše slavni ban Stjepko Šubić, a za njim ban Matko, o čijem kastelanstvu progovorih na strani XXI.

Imenovav papa Urban IV. na 22. septembra 1263. uzprkos kraljevoj oprjeci kanonika zagrebačkoga a arcidjakona saladskoga Timoteja biskupom zagrebačkim, zahtievaše od Bele IV., da Medvedgrad povrati zakonitomu vlastniku t. j. biskupu i crkvi zagrebačkoj; al ipak za cielo vrieme kraljevanja Belina, dà i za vlade njegova sina Stjepana V., osta Medvedgrad u kraljevskih rukuh, dok istom u mladoga kralja Ladislava IV. pod svršetak g. 1273. nepodje biskupu Timoteju za rukom, da mu je taj kralj, radi zaslugah stečenih za crkvu i za krunu, vratio Medvedgrad sa svimi pravi i posjedi, koji su do tada poda nj spadali;[3] ka kojim veledušno pokloni g. 1275. jošte i kraljevski posjed prozvan Fayz a kasnije Kraljevec.[4]

U vlasti biskupah zagrebačkih bijaše Medvedgrad jošte g. 1290., iste bo godine mjeseca ožujka spominje se neki Gardun kao „kastelan častnoga otca gospodina Ivana božjom milosti biskupa zagrebačkoga u gradu Medvedu;" ali sliedeće već godine nalazimo ga i opet u kraljevskih rukuh.

O načinu kako je došao Medvedgrad u kraljevsko vlastničtvo, sačuvale su se dvie viesti, jedna od g. 1291., gdje pripovieda kralj Andrija III, da kada je poveo vojsku na vojvodu austrijskoga, prvi mu od Hrvatah pritekao u pomoć Gardun, sin Gardunov, i odmarajuć se kod Mošonja, kad je dočuo o nezadovoljstvu, koje nastalo u Hrvatskoj, odaslao vjernoga si Garduna onamo, da bdije nad Hrvatskom; a Gardun, da mu pokaže, u koliko mu je vjeran, izručio mu Medvedgrad, dočim brat mu Vukoslav isto tako preda i grad Kalnik, „po kojih dvih gradovih kraljevstvo Slavonije, hvala Bogu, s veće se strane u miru drži."[5] — Drugi izvještaj je od g. 1328. stolno-biogradskoga povjerenstva, koje mjeseca lipnja r. g. iztražujuć glede

[1] Doc, 42. 46. 47.
[2] Doc. 57.
[3] Ibid.
[4] Doc. 59..
[5] N. R. A. fasc. 1597. nr. 4. Do nedavno u hrvatskom zemaljskom arhivu, a sada u peštanskom.

vlastničtva Medvedgrada, doznalo je, da si je prije 37 godinah, za biskupa Ivana, njegov medvedgradski kastelan Gardun posvojio taj grad, a kasnije, da ga je vjerlomno predao u ruke kralja Andrije, da se tim izkupi iz kraljeva sužanjstva. [1]

Nije nam ovdje razpravljati oprjeku, koja postoji medju timi viestmi, ali se obe u tom slažu, da je g. 1291. vjerolomstvom Gardunovim Medvedgrad došao u kraljevske ruke. Zadobiv tako Andrija III. ovaj čvrsti grad smjesti u njem svoju posadu, kojoj postavi za kastelana Mletčanina Nikolu Torustija,

Kastelan Nikola Torusti i njegov brat, prozvan crni Januš, u brzo se zavade sa gradskom obćinom, a povod bijaše, što silomice zahtievahu od nje obskrbu za medvedgradsku posadu. Pošto se gradska obćina tomu uzprotivila, počeli su gradske ljude hvatati, zatvarati i progoniti, dà ubiše i nekoga Petrilca, sina Benkova. Proti tomu se nasilju prituži obćina kralju Andriji III., koj im na 23. lipnja 1294. strogo naloži, da puste obćinu u miru, odrediv, da se prihodom zagrebačke kovnice u buduće uzdržava medvedgradska posada." [2]

Ovim kraljevim nalogom polučilo se i to, da je gradska obćina na 5. siečnja 1295. pred biskupom zagrebačkim Ivanom i njegovim kaptolom sklopila primirje sa Nikolom Torustijem, njegovim bratom crnim Janušem i njihovimi ljudmi prisegnuv (vidi str. LXIII), da se neće medjusobno ni progoniti ni oštećivati. [3]

I u kaptola zagrebačkoga tražijaše crni Januš nekakovu obskrbu za gradsku posadu. U toj nevolji obrati se kaptol na svoga biskupa Ivana, koj mu u kratko odgovori, da pošto neće, da bi njegova crkva ikomu podharačena bila, da se kastelanu ništo neka neda. [4]

Početkom XIV. vieka umre crni Januš, ubijen od pobunjenih seljakah, a pošto u to doba trajaše žestoka borba medju pristašami Andrije III. i Karla Roberta, a biskupska stolica bijaše izpražnjena, zaposjedne Medvedgrad kao baštinu Turostijevacah brat crnoga Januša, kanonik zagrebački Marko Turosti.

Postavši g. 1303. Augustin Kazoti biskupom zagrebačkim zahtievaše u rečenoga kanonika Marka, da vrati Medvedgrad pravomu vlastniku t. j. biskupu i crkvi zagrebačkoj; nego on, znajuć, da bi ga napokon vratiti morao, proda ga potajice obitelji Babonegah.

Protiva toj prodaji uloži biskup Kazoti na saboru držanom u Budimu mjeseca lipnja g. 1308. prosvjed, zahtievajuć Medvedgrad

[1] Doc. 144.
[2] Doc. S6.
[3] Doc. 90.

kao pravu svojinu crkve zagrebačke. Prema tomu prosvjedu sakupljeni na tom saboru nadbiskupi: Toma oštrogonski, Petar splitski i Vincentij koločki; te biskupi: Benko vesprimski, Hab vacki, Emerik varadinski, Ivan njitranski, Ladislav sriemski, Petar pećujski, Martin jegarski, Benko čanadski i fra Grga bosanski, sastave na 24. lipnja poslanicu na papu Klementa V., u kojoj obrazloživ u kratko kako je crkveni nekoč Medvedgrad došao u svjetovne ruke, umoliše ga, da on visokim svojim uplivom pomogne crkvi zagrebačkoj.[1]

U to vrieme uredjivao je u Ugarskoj papin legat kardinal Gentili zamršene crkvene odnošaje spram svjetovnim, pa mu papa povjerio i priepor o Medvedgradu. Svršetkom septembra g. 1308. nalazimo kardinala Gentilija u Zagrebu, gdje drži sabor na polju kod Kraljeva broda na Savi. Što se sve na tom saboru razpravljalo, nije nam poznato, osim priepora o Medvedgradu, o kom rečeni kardinal veli, da je biskup zagrebački Kazoti na tom saboru molio i zahtievao od plemićah Ivana i Stjepana Babonegah, da crkvenu svojinu Medvedgrad, koju su neovlaštenim načinom kupili od kanonika Marka, povrate crkvi, a on da će im izplatiti sav novac, koj su za njega odbrojili, dà i kamate, u koliko budu pravedne. No prisutni Babonegi da su na to odvratili, da za sada nisu voljni prodavati Medvedgrada, a na tu izjavu, da je Kazoti uložio prosvjed, što je proti pravu i zakonu Medvedgrad došao u tudje vlastničtvo.[2]

I tako za tada osta Medvedgrad u rukuh obitelji Babonegah, i njim upravljaše kao kastelan neki knez Martin.[3]

Biskup Kazoti, taj neumorni pobornik za crkvena prava, radio je i nadalje o tom, da crkva zagrebačka svakako zadobije Medvedgrad, pa je napokon i uspio, te je došlo do ugovaranja medju njim i kaptolom s jedne strane a obitelju Babonegah s druge strane. Na 10. lipnja g. 1310. sastavi u Topuskom ban Stjepan Baboneg točke ugovora, pod kojimi je pripravan, „za spas svoje duše“ ustupiti Medvedgrad, te predlaže biskupu i kaptolu ovako: ponajprije ustupa on zagrebačkoj crkvi grad Medvedgrad, ali pod taj uvjet, da bude on u njemu kastelanom tako dugo, dok mu se podpuno neizplati sav novac, za koj ga kupio od kanonika Marka Torusta, obvezav se ujedno, da ako nebi htio za to vrieme, dok naime nebude podpuno izplaćen, Medvedgrad uknjižiti dati na crkvu, ili bi ga komu preprodao, da se smatra kao krivorotnik, i u tom, da mu nije dužna crkva izplatiti zaostalu svotu, a biskup je vlastan i njega i onoga, komu bi taj grad prodao,

[1] Doc. 95.
[2] Doc. 96.
[3] Doc. 82.

prokleti i izobćiti. Za ovo pako vrieme, do posvemašnje izplate, da mu se za uzdržavanje grada daje svake godine hiljadu kabalah vina, pet stotinah kabalah žita i četrdeset marakah srebrnih dinarah. Pristane li biskup sa kaptolom na ove uvjete, da mu za mjesec danah pripošlju pismenu obvezu, nepristanu li, da mu ovu njegovu izvornu ponudu vrate.[1]

Drage volje prihvati kaptol Babonegove uvjete, te odaslav na 23. lipnja svoga sučlana custosa Dominika pred pećujski kaptol zamoli vjerodostojni priepis Babonegove ponude, jer da ju posve prima, pristane li samo na nju i biskup Kazoti, njegova bo privolja zato je potrebna, jer je stvar ozbiljna i prešna, a i onako sam grad spada na crkvu zagrebačku, osim jedne kule, koja je kaptolska.[2]

Na 27. i. m. izdade pećujski kaptol u ovjerovljenom priepisu i uvjete Stjepana Babonega i prihvat kaptola zagrebačkoga.[3]

Buduć da kaptol zagrebački nije bio u stanju izplatiti sasvim obitelj Babonegah: to njezini članovi upravljahu Medvedgradom kao kastelani, a kaptol im davao u ime gradske obskrbe ugovoreno vino, žito i novac.

Babonezi kastelanovahu u Medvedgradu do g. 1323, kad Ivan Baboneg, ban Hrvatski a brat Stjepanov, radi bune koju u Hrvatskoj podigao proti Karlu Robertu, izgubi s veleizdaje sve časti i posjede, pa tako spadne i Medvedgrad u krunska dobra.

Ovo se slučilo upravo u ono vrieme, kada bijaše biskupska stolica izpražnjena, jer Augustina Kazota imenova papa (1322). biskupom nucerijskim, a na njegovo mjesto imenovani biskup Jakob de Corvo nebijaše voljan zasjesti biskupski stolac, dok napokon g. 1326. mj. ožujka neimenova papa novoga pastira u osobi Ladislava de Kobol.

Novi taj biskup dobro bijaše izviešten, da se u posljednjih nekoliko godinah biskupskimi dobri maćehinski upravljalo, dapače da su nekoja prošla u tudje vlastničtvo, pa prije nego li preuze upravu biskupije, pobrinuo se, da se urede poremećeni posjedovni odnošaji, obrativ se glede toga na samoga kralja Karla Roberta. Mjeseca srpnja g. 1326. odasla kralj prema biskupovu zahtjevu, dva pismena naloga „svim plemenitim i neplemenitim stanovnikom biskupije zagrebačke", kojimi nalaže, da pošto je dočuo, da su mnogi biskupski posjedi kojekakovimi ugovori došli u tudje ruke, neka se odmah povrate, čim to biskup il njegov upravitelj dobarah zahtievao bude.[4]

[1] Doc. 99.
[2] Doc. 100.
[3] Doc. 101,
[4] Doc. 133. 134.

Ali oba kraljeva naloga ostadoše samo na pismu, s toga na opetovanu molbu biskupovu odredi kralj povjerenstvo, kojemu bi zadaća bila tečajem jedne godine izpitati i doznati što je crkvi oduzeto a oteto povratiti. Prema tomu naloži 1. svibnja g. 1328. kaptolu stolnobiogradskomu, da odašalje jednoga svoga člana, koj će sa kraljevim pristavom Ivačinom, sinom Tominim a unukom Berivojevim, iztražiti o crkvenoj posjedovnoj imovini. Kaptol stolnobiograd na kraljevu zapovied pošalje u Zagreb svoga podčuvara kanonika Benka, koj sa rečenim kraljevim pristavom na 27. lipnja. i. g. u Zagrebu u prisuću samoga biskupa Ladislava de Kobol, kaptola zagrebačkoga i mnogih plemićah i neplemićah iztražujuć o Medvcdgradu, dozna: da je Filip nekoč biskup zagrebački pripomoću svoga kaptola mnogim troškom na kaptolskom zemljištu sagradio taj grad i dugo ga vremena mirno posjedovao; ali za biskupovanja Ivanova, da je njim postavljeni kastelan Gardun, da se oslobodi iz kraljeva sužanjstva, vjerolomno izdao ga kralju Andriji III., koj je tada postavio u Medvedgrad kastelanom Nikolu Torustija, Mletčanina; po čijoj smrti, bio je kastelanom u njem Nikolin brat, crni Januš, a kada su toga ubili, posvojio si taj grad njegov brat zagrebački kanonik Marko Torustij, koj je neko vrieme u njemu stanovao, a napokon ga prodao Stjepanu, Ivanu i Radoslavu Babonegom. Premda je biskup Augustin Kazoti, proti toj prodaji uložio prosvjed, to ipak Medvedgrad crkvi zagrebačkoj povraćen bio nije.[1]

Karlo Roberto, premda se iz toga izvještaja podpuno uvjerio, kako je Medvedgrad zagrebačkoj crkvi nepravedno otet: ipak zatezaše izručiti ga pravomu vlastniku, dočim kaptol, da mu neusahne pravna moć na taj grad, davaše ipak za njegovo uzdržavanje prema ugovoru sklopljenom g. 1310. sa Stjepanom Babonegom, hiljadu kabalah vina, pet sto kabalah žita i četrdeset marakah srebrnih dinarah. Ovaj toli nesnosan teret pomagahu kaptolu podmirivati sv. šimunski kmetovi, i to uslied kaptolske odredbe stvorene g. 1336., kojom od dvadeset i sedam tamošnjih kmetskih selištah svako je davati moralo na godinu pet kabalah žita, polovinu pšenice a polovinu zobi, petnaest kabalah vina i pet pensah il jednu marku dinarah, a taj podanak moradijahu sami kmetovi voziti „u prokleti grad Medvedgrad.“[2]

Proti ovomu nepravednu i težku teretu pritužio se kaptol zagrebački kralju Ljudevitu g. 1342. po svom izaslaniku prepozitu Jakobu, koj ga zamoli, da tu težku obvezu skine sa kaptola. Na tu

[1] Doc. 144.
[2] Doc. 99.

pritužbu zapovjedi 14. prosinca r. g. kralj banu Mikiću, da sasvim prestane zahtievati u kaptola rečeno vino, žito i novac.[1]

Isti dan zapovjedi kralj i pećujskomu kaptolu, da odašalje u Zagreb svoga sučlana, koj bi uz kraljeva pristava, dvorskoga vojnika Ravaza, proglasili ondje, da je kaptol sasvim oslobodjen od davanja medvedgradske obskrbe. Na 14. veljače g. 1343. stignu pećujski odaslanik kanonik Stjepan sa kraljevim pristavom Ravasom u Zagreb i tuj pred mnogobrojnim narodom proglase, da kaptol zagrebački u buduće za medvedgradsku obskrbu ništa davati nemora.[2]

Ali da i proti ovoj naročitoj kraljevoj odredbi medvedgradski kastelani nastojahu na svaki način sličnom obskrbom obteretiti kaptol, razabire se odtuda što je 10. veljače 1352. tadanji biskup zagrebački Nikola iznovice zaprosio kralja Ljudevita, da rečeni obskrbni oprost jošt jednom potvrdi i u život uvede.[3]

Kaptol zagrebački oslobodio se doduše od nesnosnoga tereta, ali Medvedgrad crkvi zagrebačkoj ipak vraćen bio nije, njim bo su u njezino tobože ime i nadalje upravljali vojvode il banovi, a ti bijahu, za kralja Ljudevita: ban Nikola (1344); vojvoda Stjepan i vojvodkinja Margareta (1355—1363), dočim se spominju kao kastelani: Pavao Starčki (1345), Nikola Vertuški (1377—1380). Za kraljevanja Sigismundova: ban Detrik Bubek (1396) i Nikola Gorjanski (1398), a kastelani: Ivan Higed (1396) Stjepan Viruš (1397), koj radi toga, što je gradskoga sudca i zastupnike pozvav ih u Medvedgrad na objed, utamničio ih i otevši sudcu gradski pečat krivotvorio izprave (vidi stranu LVII), lišen bio kastelanstva, koje zadobiše: Stjepan, sin Ivana Vizlanskoga i Blaž Čaki. I na ova dva kastelana gorko se tuže gradjani zagrebački, poslav po svom izaslaniku Galu na ruke kralja Sigismunda čitavu čitulju povriedah i nepravdah, koje nanesoše gradskoj obćini, a on zapečativ gradsku tužbu posla ju na 22. aprila 1398. uz popratnicu njihovomu gospodaru Nikoli Gorjanskomu, da povede iztragu i krivce kazni, „jer neće da bi vjerni njegovi zagrebački gradjani od koga mu drago vriedjani bili“.[4]

Je li povedena bila kakova iztraga i kakovim uspjehom, nije nam poznato, ali da je svršetkom XIV. vieka Medvedgrad bio na strah i užas okolice i gradske obćine, zasvjedočuje i to, što su mjeseca svibnja 1398. dva čovjeka medvedgradskih podkastelanah Ladislava i Ivana okrivljena bila s razbojstva, da su sa gradskih pašnjakah

[1] Doc. 181.
[2] Doc. 183.
[3] Doc. 225.
[4] Doc. 410.

odagnala dva konja u Medvedgrad, njekim seljakinjam pooteli rubeninu i haljince, a postolaru, gradjanu Mihalju, ukrali vola, koga na Medvedgradu i pojedoše, (kako o tom progovorih na strani LXXII); pa se lasno razabira zašto i danas jošte kolaju u narodu crne priče o Medvedgradu.

Ali već druge polovine godine 1398. priedje Medvedgrad u pravo vlastničtvo biskupa zagrebačkoga Eberharda, komu ga darova kralj Sigismund, da mu naplati vjerne (pravije novčane) izkazane službe; jer na 21. septembra i. g. vraća isti Eberhard, kao vlastnik medvedgradski literatu Pravdiću, sinu Pavlovom, troja selišta prozvana Banja sela blizu Podbrežja i jedno izkrčeno trsje u Gračanih, što mu ih krivo upućen od svojih ljudih, da spadaju u medvedgradski posjed, oteo bio, a vraćajuć ista po svom činovniku Blažu nalaže tadanjim i budućim medvedgradskim kastelanom, da Pravdiću puste mirno uživati i Banja sela i zemljište izkrčenoga trsja.[1]

Kad je biskup Eberhard na dar dobio Medvedgrad, mišljaše kaptol, da ga je dobio za crkvu zagrebačku; ali uvjeriv se, da nije darovan bio samo biskupu, već i njegovim nećakom Petermanu, Hermanu i Rudolfu, riečju porodici Albenah, odasla svoga sučlana kanonika pojca pred stolno-biogradski kaptol, pred kojim na 17. kolovoza 1399. isti učini svečani prosvjed protiv tomu darovanju, jer da kralj Sigismund nije bio vlastan ni Eberhardu ni njegovoj braći darovati Medvedgrad, a ovi, da ga niti nebi smjeli primiti, jer da je on zakonito vlastničtvo jedino crkve i kaptola zagrebačkoga.[2]

I na 16. oktobra i. g. pred kaptolom varadinskim punomoćnik kaptola zagrebačkoga Nikola Solnožki svečano prosvjedova u ime kaptola, da biskup zagrebački Eberhard i njegovi nećaci Peterman, Herman i Rudolfo nepravedno i nezakonito posjeduju Medvedgrad, te polovinu prevoznine na savskom brodu sv. Jakoba, koja je pripadala od nekoč Medvedgradu, i selo Slanovec.[3]

Oba ova prosvjeda bijahu bezuspješna, jer porodica Albenah stojaše u srodstvu sa možnimi i uplivnimi knezovi Celjskimi, te tako Medvedgrad osta u rukuh Albenah.

Susjedgrad. Prostrani posjed zagrebačke obćine poznat u srednjem vieku pod imenom z a g r e b a č k o p o l j e (campus zagrabiensis) graničio je na jugo-zapadu sa Susjedskim vlastelinstvom. Za doba, o kojem govore ovi spomenici, velikomu podsusjedskomu posjedu prvi bijaše vlastnikom jedan član mogućega i po cielom Zagorju razgranjena plemena Agina, po imenu Vratislav (1205).

[1] Doc. 412.
[2] Doc. 415.
[3] Doc. 417.

Podsusjedski vlasteli slovijahu u XIII. vieku kao osobiti dobrotvori reda cistercitskoga, i to: Vratislavov sin Egidij sagradi im na savskom otoku samostan sa crkvom sv. Jakoba, a njegov sinovac Ivan, sin Arlandov ili Jaroslavov proda za isti samostan g. 1257. preostali diel toga otoka, dà g. 1287. suglasno sa svojom braćom Nikolom i Jaćkom pokloni im dio svoga baštinskoga posjeda Podgradje prozvana (vidi str. CLII); na kom početkom XIV. vieka sagradi Karlo Roberto na obranu zemaljskih granicah grad Susjed, od koga plaćaše Cistercitom godišnji najam (vidi str. CLIII).

Do godine 1345. mienjali se na Susjedgradu razni njegovi gospodari, ponajprije bijaše on kraljevski grad, zatim ga neko vrieme posjedovahu djeca Ivana Arlandovića, a ovim su ga napokon silom oteli bani hrvatski i njim upravljali, kao svojinom banske časti. Rečene naime godine na 1. augusta zamoli kralja Ljudevita Nikola Thot, sin Grgin, a unuk Ivana Arlandovića, da mu radi velikih zaslugah, koje učinio njegovu otcu i njemu samomu, proljevajuć krv za njih, pokloni njegov baštinski posjed Susjedgrad, koj su njegovim predjem oteli bani i njim kao banskom svojinom upravljaju. Kralj Ljudevit usliša mu molbu, te naloži kaptolu zagrebačkomu, da ga uvede u uživanje.

Do svršetka XIV. vieka gradska je obćina sa vlastnici susjedgradskimi živila u slogi, no g. 1399, poče se razdor, jer Lovro, Nikola i Krsto sinovi Nikole Thota, silomice posvojiše gradska sela: Hrašće, Petrovinu i Šiljakovinu. Proti toj otimačini uloži gradski punomoćnik Stjepan, sin Pavlov, pred podbanom i županom zagrebačkim Ivanom prosvjed u ime gradske obćine, zahtievajuć, da se oteto vrati [1]; i od tada nasta neprijateljstvo medju gradskom obćinom i vlastnici susjedgradskimi, koji su joj mnogo jada zadavali.

Špilja bl. pustinjaka Martina. Susjedgradskomu brdu preko puta diže se s pram sjevero-iztoku takodjer brdo, komu je na podnožju špilja sa kapelom bl. d. Marije i bl. Martina. God. 1287. darovav Ivan, sin Arlandov, zagrebačkim Cistercitom jedan dio svoje baštine pod Podgradjem blizu Save, pokloni im ujedno „i ono mjesto, gdje je, kako se priča, bl. Martin sprovadjao pustinjački život, i kapelu, koja je na istom mjestu gradjena na čast bl. dj. Marije, tik koje se nalazi u špilji pod visokim brdom i oltar posvećen na čast istomu svetcu t. j. Martinu.“ [2]

Osim te viesti imamo jošte jednu mnogo stariju, i to od god. 1209. u kojoj biva spomen o podsusjedskom pustinjaku Martinu, te

[1] Doc. 414.
[2] Doc. 68.

nam dokazuje, da je u XIII. jošte vieku medju tamošnjim narodom kolala priča o nekom pustinjaku Martinu. Tko dakle bijaše taj Martin? Od Martinah, koje katolička crkva štuje kao svetce, nemože se na nijednoga protegnuti ova priča, s toga mislimo, da je to onaj Martin, o kojem povjestnik Konstantin Porphirogeneta [1] ovako pripovieda: „Za vrieme kneza Trpimira, (ili oko g. 931), koj bijaše otac Krešimirov, došao je iz Francije, koja je u sredini medju Hrvatskom i Mletačkom (bez dvojbe iz Istrije), neki čovjek po imenu Martin, inače vrlo pobožan, ali u svjetovnom odielu, za koga isti Hrvati pripoviedaju, da je i mnoga čudesa tvorio; ovaj pako pobožni muž bijaše slaba tiela, a u noguh tako hrom, da su ga četvorica nositi morala, htio li kamo doći; a taj izposlovao je kod Hrvatah, da su obrekli da će doživotno obdržavati onaj nalog sv. pape (t. j. da neće ratom uznemirivati susjedne narode), obećavši im za to one blagodati, koje im jur sam papa spomenuo."

Nije dakle čudo, da je o čovjeku za narod hrvatski od tolika upliva, preostala uspomena, i tako se uvriežila, da je tri jošte vieka po njegovoj smrti u pučkoj predaji živila.

* * *

Zaključak. Ovaj uvod sastavih na podlozi samih izvornih pisamah on sadržaje u kratko jedan diel sredovječne poviesti grada Zagreba. Nenapisah ga za učenjake, koji će proučavati same izprave; za njihovu pouku poslužiti će im najvećma pomno sastavljeni „index" i „argumenta", (akoprem mislim, da će i njim ovaj uvod dobro doći); već ga sastavih za onaj obrazovani sviet, koj se nebavi naročito proučavanjem historijske gradje, pak opet je voljan saznati što od prošlosti našega glavnoga grada, po imenu pako napisah ga za čitajuće naše gradjanstvo. Tâ svatko, komu nije srce obumrlo, želi doznati što od prošlosti svoga rodnoga grada ili zavičaja: ovo čuvstvo je i mene potaklo, da sastavim ovu knjigu, kakve do sada neimamo, nebih li tim olahkotio proučavanje zagrebačke poviesti. Upravo za to nastojah i pisanje tako udesiti, da se dade lahko čitati i da mu bude razumljivo. — Ja pripoviedah samo dogodjaje, kako su se sbivali; ali neizpustih ni okolnostih, koje će ponukati štioca, da i sam o njih sudi i da poredi prošlost sa sadašnjošću. — Podkrala li se koja neznatna štamparska pogrieška, pomnjivi štioc sam će ju izpraviti.

Ivan Tkalčić.

[1] De adminstr. imp. c. XXXI.

ARGUMENTA.

EMENDANDA.

Pag.	1.	Doc.	1.	Lin.	18.	erchiepiscopi	archiepiscopi
„	13.	„	15.	„	1.	Junii	6. Junii
„	13.	„	16.	„	2.	Bela	Bela IV.
„	15.	„	18.	„	2.	*eivilatis*	*civitati*
„	18.	„	18.	„	35.	sceptum	sceptrum
„	48.	„	54.	„	5.	princernarum	pincernarum
„	80.	„	94.	„	3.	*Synodus*	*Synodi*
„	92.	„	165.	„	3.	pro perpetrando	pro aliquando perpetrato
„	95.	„	111.	„	1.	Viterbii	Avinione
„	100.	„	117.	„	3.	*reconciliari faciat*	adde: *concedit Joannes XXII. papa*
„	111.	„	130.	„	1.	6. januarii	9. februarii
„	131.	„	147.	„	15.	frumenii	frumenti
„	132.	„	148.	„	4.	*prescribit*	*praescribit*
„	136.	„	153.	„	2.	proveditur	providetur
„	159.	„	182.	„	24.	nos	non
„	189.	„	209.	„	9.	vales	valles
„	203.	„	225.	„	1.	1252.	1352.
„	220.	„	242.	ultima,		in	inter
„	259.	„	268.	„	3.	*banum Petrum Zudar*	*regem Ludovicum*
„	277.	„	290.	„	10.	qui	quia
„	280.	„	295.	„	1.	14. aprilis	7. aprilis
„	308.	„	329.	„	6.	palingarum	palangatum
„	340,	„	361.	„	3.	*altutarum*	*allaturum*
„	364.	„	384.	„	1.	15. novembris	15. octobris
„	384.	„	398.	„	4.	*valores*	*valoris*
„	387.	„	401.	„	3.	*quedam*	*quaedam*

An. 1093—5.

1.

Ladislaus rex consilio episcoporum, magnatum et nobilium sedem episcopalem Zagrabiae instituit, eique in dotem populum de Dubrava cum terra et silva attingente confert.

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen.

Regnante nobilissimo rege Ladisclauo, strigoniensis vero ecclesie primatum Acha gubernante, et baaciensi archiepiscopo Fabiano existente, besprimiensi episcopo Cosma, pallatino comite Jula, semegiensi comite Grab, predictus rex, divina gratia inspirante, horum ceterorumque nobilium consilio zagrabiensem constituit episcopatum, videlicet ut quos error idolatrie a dei cultura extraneos fecerat, episcopalis cura ad viam veritatis reduceret. Ad instruendam .ergo huius plebis ignorantiam quendam boemicum venerabilis vite virum, nomine Duch. idoneum repperit, quem eidem ecclesie pastorem per suum ca(pel)lanum Fancicam delegavit, qui et illi ecclesie officinarios de semigiensi et zalensi comitatu ordinavit. Preterea alter capellanus, Cupan nomine, precepto eiusdem regis dedit eidem ecclesie pópulum de Dumbroa cum terra et silva sibi appendente.

Initium acti erchiepiscopi Strigoniensis Feliciani, qui anno 1134 predictam terram et silvam Dubrava. a quodam Sudenga subtractam, definitiva sententia eidem episcopatui restituit.

Originale atro charactere nitidissime exaratum, sed iam exesum, in arch. archiepiscopatus zagrab. „Privilegialia" nr. 1. Extat quoque in confirmatoriis Gregorii IX. Papae. an. 1227, 18. Julii. Regesta Gregorii IX. an I., ep. 149. ac etiam in libro „Privilegiorum episc. zagrab.", codice membranco saec. XIV. fol. 32.

Integrum typis vulgavit mendose Balthasar Krčelić. Historia cathedr. eccl. zagrabiensis I. p. 1. ac Farlati: Illyricum sacrum. tom. V. p. 350; inde magis erronee Katona: Hist. crit. II. 484. et Fejér: Codex dipl. reg. Hungariae, tom. 1. p. 484. A. Theiner: e reg. pont. pariter erronee. — Recentissime correctum vulgavit Joan. Tkalčić: Monumenta historica episcopatus zagrab. tom. I. p. 1. unde et Joan. Kukuljević: Codex diplomaticus regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae, tom. II. p. 26. ac Ferd. Knaus: Mon. eccl. Strigon. vol. I. p. 85; demum Dr. Fr. Rački (sed initium tantum) Mon. Slav. merid. vol. VII. p. 158.

Annus institutae sedis episcopalis 1093 esse videtur. Nam e nominibus, quae adducuntur in ipsis litteris. hoc concludere licet, et quidem: archiepiscopus strigoniensis Acha, qui an. 1093. vixit. (Fejer cod. dip. I. 484). Fabianus bachiensis 1093—4. (Fejer. I. 482. 484, 487). Cosmas, vesprimiensis 1093. (Fejer. I. 484). Jula pallatinus 1094. (Fejer I. 487). Comes simigiensis Grab 1092. (Fejer. I. 484).

2.

An. 1093—5.

Ladislaus rex instituto episcopatu zagrabiensi, confert capitulo zagrabiensi aream vicinam ecclesiae cathedrali cum adiacente piscina.

Quamobrem (et aream) vicinam ecclesie ex parte septemtrionis cum piscina iuxta eandem existente, dedimus communitati eorum, cum eciam prius eorum fuerit a fundacione ecclesie.

Huius donationis et quidem his verbis mentio fit in litteris Stephani II. episcopi zagrabiensis an. 1237, vide infra nr. 14.

3.

An. 1093—5.

Ladislaus rex confert capitulo zagrabiensi in dotem villam servorum „de sub montibus zagrabiensibus".

Quo iure autem vel modo ex premissis, habitatores ville nostre de sub montibus, servorum vocate, obtinuerit fundator nostre ecclesie, a quo ad nostram communitatem postmodum devenerunt ab antiquo, non recolitur ad plenum, licet ex tunc pro servis eos obtinuerimus, sicut et nunc. Quorum habitatorum singuli, sessiones per se obtinentes, ibidem usque hodie, annis singulis inter cetera servilia, non pauca servicia, pro nostro communi cellario persolverunt et persolvunt de vineis quas colunt, que nostre esse censentur, per cubulos vini quinquaginta, nisi aliquem ex ipsis de hac solucione totali manifesta inopia excusasset. In signum autem aliquale, more consvetudinis provincie, servitutis ipsorum, nullas decimas persolverunt.

E libro Statutorum capituli ecclesiae zagrabiensis, codice membraneo saec. XIV. „liber acclavatus" dicto, parte I. cap. XXIV. „de serviciis et solucionibus servorum, ac que capitulo obligantur". — Joan Tkalčić: Mon. hist. episc. zagrab. vol. II. p. 25—26.

4.

An. 1198, 11. maii.

Andreas Dalmatiae, Croatiae et Hulmiae dux, tribuit ecclesiae zagrabiensi ejusque episcopo ius, si quis aliquem ex ecclesiae subditis in causam vocare velit, lis ut ab episcopo vel ejus auctoritate constituto judice, dirimatur.

Andreas dei gracia Dalmacie, Croacie, Hulmeque dux, secundi [1] Bele regis filius, venerabili in Christo patri Dominico, eadem gracia episcopo zagrabiensi, (salutem) in perpetuum. Justis petencium desideriis nos facile prebere decet assensum, et ea, que a racionis tramite non exorbitant, effectu prosequente complere. Justis igitur postulacionibus tuis grato concurrentes assensu, hanc populo tuo et ecclesie za-

[1] rect. tercii.

grabiensi conferimus libertatem et sigilli nostri munimine confirmamus et roboramus tam Hungaris, quam Latinis seu Sclavis, ut si quis aliquem de populo tuo et ecclesie predicte in causam trahere voluerit, sub te vel sub iudicibus a te constitutis eum debeat convenire; nec aliquis de iam dicto populo tuo et ecclesie sub alio iudice teneatur alicui respondere. Quod si tu vel iudices iusticiam nolueritis exhibere, et aliquis iudices tuos propter hoc voluerit convenire, tunc pro homine vel hominibus tuis sub bano nostro, vel sub nostra clemencia iudex ille, qui iusticiam noluit facere, respondebit. Actum est hoc anno dominice incarnacionis MCLXXXXVIII, die lune. V. Idus maji, indiccione prima, epacta XI. concurrente III. Andrea bano existente, Fulcone comite brudrugiensi, Crazone comite guarastiensi. Datum per manus Belesini, filii Cornelii comitis.

E libro Privilegiorum episcopatus zagrab. fol. 6. Edidit. Joan. Tkalčić: Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. p. 7. — Joan. Kukuljević: Codex diplom. regni CSD. tom. II. p. 193.

L a t i n i, quorum mentio in his literis fit, procul dubio sunt illi, qui olim prope antiquam Zagrabiam incolebant in vico, quem Latinorum vocant, (hodie Vlaška ulica), qui etiam semper jurisdictioni episcopali obnoxius erat. Confer infra nr. 20.

5.

An. 1201.

Territorii zagrabiensis cathedrali ecclesiae antiquitus donati collustrantur metae et regia auctoritate stabiliuntur.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Hemericus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rameque rex in perpetuum. Arduum nobis regni negocium debito gubernantibus moderamine plurimum expedire dinoscitur, ut inter ceteras officii nostri sollicitudines ecclesiarum dei curam salubriter admittamus, et earum quieti tanto diligencius consulamus, quanto perversitatem hominum ad iuris ipsarum detrimenta cognoscimus proniorem. Ea propter ad instanciam precum fidelis ac dilecti nostri Dominici venerabilis zagrabiensis episcopi dignanter inducti, terras ac predia, que monasterio zagrabiensi devota contulit antiquitas, per fidelem clericum nostrum Thomam albensem canonicum fecimus collustrari, et sub generali collectione regia munire decrevimus auctoritate. Primum igitur tractatum racione dignitatis vendicat Zagrabia, cuius prima meta incipit in loco qui dicitur Kerec ad rivum Circuniza, inde dirigitur versus meridiem ad arborem populeam cruce signatam, hinc protenditur per signa † usque fluvium Sanza, iuxta quem erigitur meta de terra, inde itur ad populum signatam, illinc ad fluvium Sawa ad arborem nucis signatam, ibidem eciam

preminet meta terrea, de hinc gradiens per cursum Sawa pervenit ad molendinum episcopale, quo rivulus qui dicitur Tornewa influit flumen Sawa, illinc versus septemtrionem itur ad arborem platani signatam, iuxta quam stat meta de sespite, dividens terram ecclesie a terra cuiusdam hominis, Cena nomine, illinc dirigitur per silvam usque quercum ad metam renovatam, de hinc protenditur per campum ad vinitores regis et metam de cespite, illinc per silvam dirigitur ad rivum maioris Blisna, a quo usque ad alium rivulum, qui minor Blisna dicitur, terra episcopalis IIIIor. aratris contenta protenditur. Item a maiori Blisna versus septemtrionem dirigitur ad villam ecclesie, quam tenuit Baranus decanus, inde protenditur per vallem usque ad metam Turpigna, ubi renovata est meta, inde vero per magnum montem ad magnam stratam, ibi renovata est meta in arbore pomorum, deinde tendit per vallem ad fluvium Deze, qui in fine montis Ixes influit fluvium Circunizam, qui fluit per Zagrabiam.

Initium acti, quo Emericus Hungariae etc. rex, metas terrarum ac praediorum „quae monasterio zagrab. devota contulit antiquitas", recenset et confirmat. Originale in membrana, sigillum avulsum est, solum appendet sericea zona rubri et viridis coloris. In archivo ven. capituli zagrab. fasc. 1. nr. 37. Exstat etiam in confirmatoriis Gregorii IX. Papae, an. 1227. 10. julii, in eodem archivo fasc. 1. nr. 41. Edidit. Joan. Tkalčić, Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. p. 11—12.

6.

Circa an. 1215.

Stephanus I. episcopus offert capitulo zagrabiensi ad communem mensam ducentos porcos et totidem cubulos vini.

Item, quum antecessor noster, bone memorie, Stephanus eisdem donaverat ducentos porcos et totidem cubulos vini ad communem mensam fratrum, annis singulis proventuros, donacionem illam volumus observare.

Huius donacionis mentio fit in litteris Stephani II. episc. zagrab. de an. 1237. vide infra nr. 14.

7.

An. 1217. Zagrabiae.

Andreas II. Hungariae etc. rex proficiscendo ad terram sanctam Zagrabiae moram trahens, ecclesiam cathedralem per episcopos dedicari constituit, et omnia eius privilegia confirmat.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerieque

rex in perpetuum. Venerandi regie stirpis successores tam diligentem, tam circumspectam in suorum antecessorum donacionibus et institutis, et in hiis maxime, que ad dei cultum et honorem deputata sunt, debent habere providenciam, ut si qua parte, vel annosa temporum canicie, vel inportuno malignancium inpetu vacillare viderint, non tantum in melius immutare, verum eciam inmutata sue auctoritatis munimine studeant in perpetuum roborare. Huius itaque regie circumspeccionis erudicione moniti, presencium atque posterorum noticie clarescere volumus: quod cum essemus in exequendo itinere assumpte crucis, iniuriam crucifixi ulcisci volentes ad sanctam terram profisciscendo, venissemus ad zagrabiensem episcopatum, ac monasterium zagrabiense a sancto Ladizlao rege, sanctissime recordacionis predecessore nostro, constructum, qui terram Sclauonie sive banatum ab errore ydolatrie ad christianitatem convertens, corone Hungarie subiugavit; qui eciam in eodem banatu episcopatum instituit, et monasterium in honore sancti regis Stephani construxit, per venerabiles episcopos dedicari fecissemus. Episcopus et capitulum euisdem loci nobis humiliter supplicando postularunt: ut nos omnia privilegia super prediis, possessionibus et libertatibus aliisque redditibus, tam a sancto Ladizlao rege primo fundatore ecclesie, tam eciam a predecessoribus nostris, presertim a fratre nostro felicis recordacionis rege Henrico, quam eciam pie a nobis collata, secrecioris et sollempnioris sigilli nostri, videlicet auree bulle munimine confirmaremus. Nos igitur eorum iustis peticionibus inclinati, grato volentes occurrere assensu, habito consilio omnium magnatum nostrorum, omnia privilegia predicte ecclesie in medium fecimus deduci, et per cancellarium nostrum Vgolinum de verbo ad verbum coram multitudine perlegi, et cum nihil contradiccione dignum poterat inveniri in eisdem, omnia privilegia nostra et predecessorum nostrorum renovando secundum quod in eisdem singulis continentur, aureo sigillo nostro confirmamus.

Initium diplomatis Andreae II, regis, quo an. 1217 omnia privilegia eccl. zagrabiensi confirmat, et populos eius a judicio banali et descensu eximit. Originale huius. quod portatum fuerat medio saec. XIV in Vyšegrad per Demetrium archidiaconum eccl. zagrabiensis, ad exhibendum in lite, quam habebat capitulum in curia regali cum civibus Grechensibus, fuit combustum cum pluribus aliis privilegiis eccl. zagrab. in domo domini Thatamerii, praepositi albensis (vide Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 115.); sed tenor eius insertus adhuc tempore Thymothei episc. zagrab. (1264—1287) sub sigillo maiori capituli albensis, asservatur in membrana in archivo capit. zagrab. fasc. 1. nr. 1. Typis vulgavit. Balt. Krčelić. Hist. cath. eccl. zagrab. p. 327. Farlati. Illir. sacr. tom. V. p. 358. Katona. Hist. crit. tom. V. p. 246. Fejér. Cod. dipl. III. 1. 210. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. p. 44.

preminet meta terrea, de hinc gradiens per cursum Sawa pervenit ad molendinum episcopale, quo rivulus qui dicitur Tornewa influit flumen Sawa, illinc versus septemtrionem itur ad arborem platani signatam, iuxta quam stat meta de sespite, dividens terram ecclesie a terra cuiusdam hominis, Cena nomine, illinc dirigitur per silvam usque quercum ad metam renovatam, de hinc protenditur per campum ad vinitores regis et metam de cespite, illinc per silvam dirigitur ad rivum maioris Blisna, a quo usque ad alium rivulum, qui minor Blisna dicitur, terra episcopalis IIIIor. aratris contenta protenditur. Item a maiori Blisna versus septemtrionem dirigitur ad villam ecclesie, quam tenuit Baranus decanus, inde protenditur per vallem usque ad metam Turpigna, ubi renovata est meta, inde vero per magnum montem ad magnam stratam, ibi renovata est meta in arbore pomorum, deinde tendit per vallem ad fluvium Deze, qui in fine montis Ixes influit fluvium Circunizam, qui fluit per Zagrabiam.

Initium acti, quo Emericus Hungariae etc. rex, metas terrarum ac praediorum „quae monasterio zagrab. devota contulit antiquitas", recenset et confirmat. Originale in membrana, sigillum avulsum est, solum appendet sericea zona rubri et viridis coloris. In archivo ven. capituli zagrab. fasc. 1. nr. 37. Exstat etiam in confirmatoriis Gregorii IX. Papae, an. 1227. 10. julii, in eodem archivo fasc. 1. nr. 41. Edidit. Joan. Tkalčić, Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. p. 11—12.

6.

Circa an. 1215

Stephanus I. episcopus offert capitulo zagrabiensi ad communem mensam ducentos porcos et totidem cubulos vini.

Item, quum antecessor noster, bone memorie, Stephanus eisdem donaverat ducentos porcos et totidem cubulos vini ad communem mensam fratrum, annis singulis proventuros, donacionem illam volumus observare.

Huius donacionis mentio fit in litteris Stephani II. episc. zagrab. de an. 1237. vide infra nr. 14.

7.

An. 1217. Zagrabiae.

Andreas II. Hungariae etc. rex profisciscendo ad terram sanctam Zagrabiae moram trahens, ecclesiam cathedralem per episcopos dedicari constituit, et omnia eius privilegia confirmat.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerieque

rex in perpetuum. Venerandi regie stirpis successores tam diligentem, tam circumspectam in suorum antecessorum donacionibus et institutis, et in hiis maxime, que ad dei cultum et honorem deputata sunt, debent habere providenciam, ut si qua parte, vel annosa temporum canicie, vel inportuno malignancium inpetu vacillare viderint, non tantum in melius immutare, verum eciam inmutata sue auctoritatis munimine studeant in perpetuum roborare. Huius itaque regie circumspeccionis erudicione moniti, presencium atque posterorum noticie clarescere volumus: quod cum essemus in exequendo itinere assumpte crucis, iniuriam crucifixi ulcisci volentes ad sanctam terram profisciscendo, venissemus ad zagrabiensem episcopatum, ac monasterium zagrabiense a sancto Ladizlao rege, sanctissime recordacionis predecessore nostro, constructum, qui terram Sclauonie sive banatum ab errore ydolatrie ad christianitatem convertens, corone Hungarie subiugavit; qui eciam in eodem banatu episcopatum instituit, et monasterium in honore sancti regis Stephani construxit, per venerabiles episcopos dedicari fecissemus. Episcopus et capitulum euisdem loci nobis humiliter supplicando postularunt: ut nos omnia privilegia super prediis, possessionibus et libertatibus aliisque redditibus, tam a sancto Ladizlao rege primo fundatore ecclesie, tam eciam a predecessoribus nostris, presertim a fratre nostro felicis recordacionis rege Henrico, quam eciam pie a nobis collata, secrecioris et sollempnioris sigilli nostri, videlicet auree bulle munimine confirmaremus. Nos igitur eorum iustis peticionibus inclinati, grato volentes occurrere assensu, habito consilio omnium magnatum nostrorum, omnia privilegia predicte ecclesie in medium fecimus deduci, et per cancellarium nostrum Vgolinum de verbo ad verbum coram multitudine perlegi, et cum nihil contradiccione dignum poterat inveniri in eisdem, omnia privilegia nostra et predecessorum nostrorum renovando secundum quod in eisdem singulis continentur, aureo sigillo nostro confirmamus.

Initium diplomatis Andreae II, regis, quo an. 1217 omnia privilegia eccl. zagrabiensi confirmat, et populos eius a judicio banali et descensu eximit. Originale huius, quod portatum fuerat medio saec. XIV in Vyšegrad per Demetrium archidiaconum eccl. zagrabiensis, ad exhibendum in lite, quam habebat capitulum in curia regali cum civibus Grechensibus, fuit combustum cum pluribus aliis privilegiis eccl. zagrab. in domo domini Thatamerii, praepositi albensis (vide Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 115.); sed tenor eius insertus adhuc tempore Thymothei episc. zagrab. (1264—1287) sub sigillo maiori capituli albensis, asservatur in membrana in archivo capit. zagrab. fasc. 1. nr. 1. Typis vulgavit. Balt. Krčelić. Hist. cath. eccl. zagrab. p. 327. Farlati. Illir. sacr. tom. V. p. 358. Katona. Hist. crit. tom. V. p. 246. Fejér. Cod. dipl. III. 1. 210. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. p. 44.

An. 1217.

8.

Andreas II. Hung. etc. rex, praecipit salinariis „super Marisium fluvium", ut de salibus aquaticis quinquaginta marcas efficiens, canonicis eccles. zagrab. quotannis ante festum s. Stephani regis solvant atque Zagrabiam usque deportent.

Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerieque rex in perpetuum. Immensa regum dapsilitas licet nullis dandi limitibus coharctari debeat, ad illos tamen diligencius munificencie sue dona debet extendere, qui et temporalium bonorum impensu sibi fideliter obsecuntur, et in offerendis oracionum sacrificiis pro pace regis et regni deo jugiter ac devote famulantur. Cum itaque curis et defectibus ecclesiarum omnium in regno nostro Christo militancium, earum tamen maxime que ad nos speciali patronatus iure pertinent, diligentem apponere providenciam debeamus; zagrabiensis dioecesis monasterium per nostrum antecessorem sanctum Ladislaum regem immortalis memorie fundatum, postmodum autem multorum elapsu temporum divina sic disponente gracia nostri patronatus suffragio dedicatum, temporali commercio volentes eterna metere, huiusmodi largicionis stipendio liberalitate regia in perpetuum dotavimus: quatenus salinarii super Marisii fluvium constituti de salibus aquaticis eiusdem ecclesie canonicis et non episcopo, valens quinquaginta marcas de salibus in loco qui vocatur Zegedin, annuatim ante festum sancti regis Stephani persolvere teneantur, ac iam dictis canonicis usque Zagrabiam absque omni tributo deportandis, et cum omnimoda libertate, si eis expedierit vendicioni exponendis. Verum quia rei geste memoria facili lapsu mortalium mentes deserit, et que pia fidelium disponit sedulitas in sopito malignancium impulsu quandoque contigit vacillare, ut hoc a nobis pro nostrorum remissione peccatorum divine pietatis intuitu legitime facta largicio non per salinarios, non per quempiam alium alterari vel retractari valeat, huius execucionem negocii vice nostra, sancte colocensis ecclesie archiepiscopo commisimus, ita videlicet, ut excluso quolibet salinariorum et aliorum quorumlibet gravamine, sumpmam iam dicte pecunie quolibet anno plene faciat adimpleri. Et ut hec per omnia successorum nostrorum tempora salva semper et inconcussa permaneant, presentem concessimus paginam sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus Hugrini aule regie cancelarii, anno ab incarnacione domini MCCXVII. Venerabili Johanne strigoniensi, reverendo Bertholdo colocensi archiepiscopis existentibus; Calano quinqueecclesiensi, Desiderio chanadiensi, Vilhelmo transylvano, Roberto wesprimiensi, Simone varadiensi, Petro

geurinensi, Jacobo vaciensi, Stephano zagrabiensi, Thoma agriensi electo, episcopis ecclesias feliciter gubernantibus. Jula palatino, Dyonisio magistro tavarnicorum et comite novi castri, Bancone bano, Ochuz curiali comite, Raphoyn voywoda, ceterisque comitatus tenentibus. Regni nostri anno tercio decimo.

E transumpto praepositi Theophili et capituli Strigoniensis, de an. 1342. In membrana. In arch. ven. cap. zagrab. fasc. 31. nr. 32. Typis vulgavit. Joan. Tkalčić, Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. p. 46.

9.

An. 1227, 20. Aug. Zagrabiae.

Nicolaus, filius Petri de Ludbreg, Zagrabiae existens, possessionem „Vrašji laz“, cum s. Stephani regis solemnia in ecclesia cathedr. agebantur, capitulo offert.

Nomine domini invocato. Currente anno domini MCCXXVII. Ego magister Nicolaus, filius Petri, de Ludbregh, volens et consulens saluti mee et proximorum meorum modis omnibus quibus possum providere, inter cetera quandam possessionem meam empticiam, Wrazilaz vocatam, in districtu zagrabiensi, de comitatu Morocha constitutam, totaliter cum omnibus suis utilitatibus et pertinenciis, in ecclesia beati regis Stephani, et in festo eiusdem, maioris misse officio existens, tempore offertorii ad aram beati regis Stephani, honorabilibus viris capitulo zagrabiensi obtuli et offero, donavi et dono, perpetuis temporibus per ipsum capitulum cum suis metis et limitibus pleno jure possidendam, tenendam et habendam ita: quod semper per ipsum capitulum in communi possideatur et teneatur.

Originale periit, sed habetur in transumptu capituli časmensis de an. 1552, in arch. ven. capituli zagrab. fasc. 23. nr. 51. Integrum typis vulgavit: Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 57.

10.

An. 1227. Zagrabiae.

Stephanus II. episcopus zagrab. confert capitulo zagrabiensi proventus decimarum cultelli zagrab. Ad ditandas canonicorum mensas donat capitulo decimas de Gercha, ducentos porcos, ducentos cubulos vini, curiamque suam.

Stephanus divina providencia zagrabiensis episcopus. Omnibus presens scriptum inspecturis salutem in domino. Cum cunctis constare debeat, quod opus caritatis eterne retribucionis conferat premium iuxta illud: quoniam qui in benedictionibus seminant, in benedicti-

onibus et metent, nos sobrie operari desiderantes, salubriter attendendo eterna pro temporalibus adipisci, proventus decimarum nostrarum, cuttelli scilicet zagrabiensis parochie, provenientes in denariis, hiis solum exceptis, que ad cellarium nostrum solent deputari, scilicet: frumento, avena, cera, melle, lino, fabis, agnis et nucibus, necnon uno fertone cancellarii et una marca pincerne nostri, dilectis fratribus nostris capitulo zagrabiensi licite ac liberaliter pro cappis suis singulis annis renovandis concessimus perpetuo percipiendos. Considerantes eciam insufficienciam et defectum cottidianorum victuum eorum, ne propter mendicata suffragia cogerentur aliquid de divinis omittere, ad eorum mense augmentacionem decimas de Gercha, exceptis illis accessoriis decimarum, que prius numeravimus, necnon et ducentos porcos et ducentos cubulos vini de cellario zagrabiensi eisdem liberaliter contulimus in perpetuum. Amplius cum in domo domini servientibus salubri solacio debeamus subvenire, ipsorum inopiam in melius emendando eo quod non habuerint habitacula communia, in qua convenientes ad divina officia in domo domini expedicius possint concurrere, curiam nostram et omnes domos in eadem existentes eisdem perpetuo contulimus inhabitandas, ut amplius distancia locorum voluntati ipsorum occasionem impedimenti nequeat ministrare, sed in unum convenientes valeant salubriter cottidianum officium domino decantare. Ut igitur donacio nostre liberalitatis eternum robur obtineat, in argumentum fidei litteras concessimus patrocinio sigilli roboratas. Anno ab incarnacione domini MCCXXVII. Episcopatus nostri anno secundo.

Originale periit. Transumptum e bulla Papae Gregorii IX. de anno 1227, asservatur in archivo capit. zagrab. fasc. 1. nr. 41. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 58. vol. II. p. 88.

An. 1231.

11.

Andreas II. Hungarie etc. rex, Thomae, filio comitis Machariae, propter fidelitates suas, praeter alias possessiones, confert terram cum silva, quae fuerant olim piscatorum zagrabiensium.

Andreas dei gracia rex Hungarie etc. . . . . Contulimus eciam ei aliam terram cum silva, que fuit piscatorum de Zagrabia. Prima meta huius terre incipit de Odra, ubi cadit Ribnycha in Odram, et venit superius super Ribnycham ad Timenera mlaca, et de Timenera mlaca venit in Zawam, et de Zawa descendit inferius ubi exit de Zawa Netusla mlaka, de Netusla mlaka vadit in Chyrnich, et de

Chyrnich vadit inferius, ubi exit de Chyrnich Golina mlaca, et de Golina mlaca vadit ad caminam, ubi cadit Golina mlaca in Zawam, et super Zawam vadit inferius ubi exit Mortinca strug, et Mortinca strug vadit usque ad Ruscam, Rusca exit de Mortinca strug et venit in Odram, et sic redit ad priorem metam. Hec sunt nomina camporum, que sunt in terra predicta: Pola, Durnyc. Lysnyc, Ruffa, Pala, Polana, Crisna.

Wenzel, Mon. Hungar. histor. tom. XX. p. 221.

An. 1235. Zagrabiae.

12.

Stephanus II. episcopus zagrabiensis, confert capitulo terrulam quandam de Podgoria, servitio tamen illo retento, ut a capitulo oleum chrismati annue consecrando necessarium dimidia marca emi, Zagrabiamque deportari debeat.

Stephanus dei gracia zagrabiensis episcopus. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam posteris litteras presentes inspecturis, salutem et omne bonum. Quoniam dominus auget semper et multiplicat bona ex quibus aliquid pro eius nomine erogatur; ea propter considerantes diligenter nostri capituli nimiam paupertatem et inopiam, videlicet quod unusquisque fratrum in reditibus non posset habere plus in anno nisi valens marcam et dimidiam, et nos, ymmo episcopatus noster per omnipotentis dei graciam habundaret in omnibus bonis, de eisdem bonis a deo nobis collatis, fratribus nostribus predictis pro eorum paupertate sublevanda, terrulam quandam de Podgoria, cum populis super eandem terram existentibus et eorumdem populorum decimis et marturinis et omnibus aliis pertinenciis, solo tantum hoc servicio retento, quod singulis annis, sicut ex antiqua consvetudine tenentur ad consecracionem crismatis emerent oleum pro dimidia marca et deportarent omni occassione remota in die ramis palmarum Zagrabiam, contulimus quiete et pacifice perpetuo possidendam. Insuper etiam ad usum predictorum fratrum nostrorum contulimus in perpetuum decimas comitatus de Podgoria, valentes annuatim decem marcas, presertim cum idem fratres nostri sue paupertati parcere nolentes, iuvissent nos cum laboraremus in curia romana pro deliberanda ecclesia nostra contra abbatem sancti Martini in centum et viginti marcis argenti.[1] Ut igitur a nobis et nostris successoribus presens

[1] Confer: Theiner. Monum. Hung. histor. I. p. 70, 105. Farlatti Illir. sacr. tom. V. p. 366. Joan. Tkalčić, Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 73.

donacio non possit in irritum aliquo tempore revocari, presentem paginam in testimonium nostri sigilli munimine dedimus roboratam. Anno domini MCCXXXV.

Originale in membrana; sigillum avulsum. In arch. ven. capit. zagrab. Typis vulgavit, Ivan Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. p. 75.

An. 1235. Zagrabiae.

13.

Pancratius, ecclesiae zagrabiensis cantor, emit ab ordinario Stephano II. terram Crogh, quam capitulo donat.

Stephanus dei gracia zagrabiensis episcopus. Universis litteras presentens inspecturis salutem in domino. Agnoscant universi presentes et futuri hanc paginam inspecturi, quod magister Pangracius, cantor zagrabiensis, curam gerens anime sue, utpote vir spiritualis et homo tocius religionis ac honestatis, quandam terram in zagrabiensi sitam territorio, que ad nostra aratra pertinebat, nobis quidem non necessariam propter amplitudinem possessionum et copiam aratrorum, que in locis plurimis et diversis divino adiutorio acquisivimus, ordinavimus, multiplicavimus habundanter, capitulo vero zagrabiensi perutilem et valde comodam, tamquam iuxta ipsos existentem et eos nimis angustantem, et quia ipsi plurimum indigebant, et de qua guerra frequentissima et discordia oriebatur inter nostram familiam et capituli supradicti, pro triginta marcarum precio sibi vendi postulavit, ut emptam ad utilitatem et proprietatem transferret capituli sepedicti perpetuo possidendam. Nos igitur piam dicti cantoris intencionem benigno favore prosequentes et nostrorum fratrum utilitati procurata sollicitudine iuxta nostram consvetudinem providentes, peticioni condescendentes cantoris sepefati, prememoratam terram vendidimus eidem pro precio pretaxato, in ius et possessionem zagrabiensis capituli sine aliqua occasione et dilacione devolvendam, et precium recepimus integraliter ad utilitatem nostre ecclesie illud totaliter erogantes. Ut autem prefata vendicio perpetuam habeat et irrefragabilem firmitatem, presentes dedimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno domini MCCXXXV. Pontificatus nostri anno decimo.

Originale deperiit. Transumptum extat in libro acclavato seu in libro statutorum capituli zagrab., super quo ita loquitur index: „Sequitur tenor litterarum domini Stephani episcopi zagrabiensis super terra nostra Crogh nunc vocata, ultra claustrum sancti Nicolai, fratrum Predicatorum, constituta, que terra est deducta ad modicum spacium, sed olim non tanta fuisse creditur, consideratis metis ecclesie nostre et Grechensium.“ Typis vulgavit. Joan. Tkalčić: Mon. histor. episc. zagrab. vol I. p. 76. vol. II. p. 130. Farlati. Illir. sacr. tom, V. p 367.

An. 1237. Zagrabiae.

14.

Stephanus II. episcopus restituit capitulo zagrab. praedium Toplicha. Pro Vugra et Zelina praedium Podgoria et duas insulas ad Savum sitas offert, pro fructibus iniuste acceptis 300 cubulos vini, quatuor aratra Zagrabiae cum quatuor mansionibus servorum concedit. Spatium item versus septemtrionalem partem eccl. cathedralis cum piscina, quod a fundata ecclesia capituli fuerit, ac demum ius testandi et intestate decedentium substantiam tractandi, capitularibus permittit.

Stephanus dei gracia episcopus zagrabiensis. Universis litteras presentes inspecturis salutem in domino. Quum restituere usurpata ac nolle concupiscere aliena iuris persvadet equitas et ordo approbat racionis. Nos conquestionibus, peticionibus et precibus nostrorum fratrum zagrabiensium sepius commoniti, et ad ultimum inclinati, considerantes diligencius et intelligentes plenius quedam iura ipsorum per precedessores et officiales nostros iniuste detenta esse, sicut nobis huius rei constitit certitudo ipsorum variis et validis probacionibus, tum ex privilegiis regum, tum ex confirmacionibus pontificum romanorum ab eis nobis exhibitis et ostensis, restituimus eis sua iura, cum iam illa sine periculo anime nostre possidere ulterius non possemus, nichil deperire utilitatibus arbitrantes ecclesiasticis, iuxta canonicas sancciones: si que sunt aliena, redderentur; maxime cum omnia illa sine aliqua lesione iuris vel dignitatis episcopalis restitui potuerunt, immo quia de iure debuerunt. Inprimis itaque restituimus eis terram sive predium Toplicha integraliter, quod eis collatum fuerat ab antiquo, ad nos autem noviter pro quodam parvo concambio devolutum, in quo ultra dimidiam iusti precii se deceptos asserentes et pariter ostendentes, idem concambium nobis in continenti restituere curaverunt. Pro Vgra autem et Zelina, quia et ista duo predia eis restituenda erant, sicut ex privilegiis regum et confirmacionibus romanorum pontificum Vrbani et Gregorii, demonstrarunt, nobis autem valde necessaria erant, dedimus eis concambium, videlicet predium, quod vocatur Podgoria cum omnibus suis decimis, et duas eciam insulas iuxta Sawam sitas, quas Buza et Albertus ex parte nostra possidebant. Item, quum antecessor noster, bone memorie, Stephanus eisdem donaverat ducentos porcos et totidem cubulos vini ad communem mensam fratrum annis singulis proventuros, donacionem illam volumus observare, et insuper eorumdem compacientes paupertati adiecimus tercentos cubulos vini, ut deinceps quingentos cubulos vini habeant omni anno. Quum vero alieni iuris fructus percepisse et detinuisse iniuste per officiales nostros peccatum quodammodo videbatur, racione

fructuum perceptorum et iniuste taliter, ut diximus, detentorum, donavimus nostris fratribus terram Zagrabie ad quatuor aratra, que ad ius episcopale specialiter pertinebat, cum quatuor aratris et quatuor mansionibus servorum perpetuo possidendam, ad communem mensam fratrum, cum prius (talem mensam) in communione non haberent, et nos ad hoc modis omnibus hanelamus et intendimus, quod et domum et curiam et mensam communem habeant et honestam. Quamobrem (et aream) vicinam ecclesie ex parte septemtrionis cum piscina iuxta eandem existente dedimus communitati eorum, cum eciam prius eorum fuerit a fundacione ecclesie, (seseque ad) ibidem paranda hedificia ad communes usus fratrum promissione spontanea obligantes. Item, decimas zagrabienses sicut antecessores nostri possederant, dedimus plenarie (cum omnibus) minutis, agnis videlicet, melle et cera, linis, nucibus, fabis et omnibus quecumque solent decimari, retentis tantummodo ex illis nobis tribus millibus et quingentis cubulis vini et quingentis quinquaginta capeciis et secentis gallinis. A decimacione autem ipsorum Vgram et Casnam excepimus, ad nostrum cellarium reservantes. Pecuniam eciam, quam decimatores zagrabienses nostris ministerialibus persolvere consveverant, videlicet duas marcas et fertonem inter totum, quum ex nostra ordinacione hec consvetudo originem habuerat, remisimus penitus, amodo ne persolvant. Item, quum ad immunitatem ecclesie et ad decorem domus domini et ad fratrum libertatem conservandam deo teste intendimus omni modo, sicut et tenemur, concedimus et statuimus, ut dignitates ecclesie zagrabiensis canonicis chasmensibus per nos vel per nostros successores nullatenus conferantur. Item, fratres nostri decendentes plenam habeant facultatem de rebus suis disponendi; si vero intestati decesserint, ad manus fratrum plenarie et totaliter devolvantur, nec nos vel successores nostri de ipsorum pecunia vel rebus quibuscumque aliquid possimus extorquere vel habere. Preterea super populos fratrum nostrorum descendendi potestatem non habemus, quum nec predecessores nostri super eos descenderunt, neque nos ulterius descendemus. Hec autem omnia idcirco studuimus ordinare, et dante domino adordinanda studebimus ampliora, quum nichil de hiis provisum hactenus fuerat, hec neglecta erant penitus usque presens. Ut autem supradicta omnia iuste et pie per nos ordinata irrefragibilem et perpetuam habeant firmitatem ad peticionem dicti capituli presentem indulsimus paginam sigilli nostri munimine roboratam. Anno incarnacionis dominice MCCXXXVII. Pontificatus nostri anno decimo.[1]

Originale in membrana, sigillum deperiit. In arch. cap. zagrab. fasc. 23. nr. 36. — Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 76.

[1] rectius: duodecimo.

15.

An. 1240. Junii. Romae.

Gregorius IX. Papa scribit Colomano regi et duci Sclavoniae de unione ecclesiarum Spalatensis et Zagrabiensis.

Gregorius episcopus servus servorum dei. Carissimo in Christo filio Colomanno, illustri regi et duci Sclauorum, salutem et apostolicam benedictionem. Per dilectum filium Petrum, nuntium tuum, latorem presentium, a nobis tua serenitas postulavit, quod cum spalatensis ecclesia propter plurium malefactorum incursus ad illam devenerit egestatem, ut venerabilis frater noster (Guncellus) archiepiscopus spalatensis subire mendicitatis opprobrium compellatur, ipsius spontaneam cessionem recipere, et eandem ecclesiam unire zagabriensi ecclesie curaremus, presertim cum sicut asseris, paratus existas Ducatum tuum Sclauonie venerabili fratri nostro (Stephano) zagabriensi episcopo pro meliorando statu ipsius spalatensis ecclesie liberali pietate conferre. Verum cum in tanto negotio sit maturitate previa procedendum, super unione huiusmodi venerabilium fratrum nostrorum (Ugulini) archiepiscopi colocensis ac zagabriensis episcopi et capitulorum dictarum ecclesiarum requiri debet assensus. Quod autem inde feceris, nobis processu temporis poteris intimare, ut super hoc ad honorem dei et ecclesie cum fratribus nostris, sicut expedire viderimus, providere possimus. Datum Laterani VIII. idus Junii. Anno XIV.

Ex reg. orig. Gregorii IX. an XIV. ep. 86. — Theiner. Mon. histor. Hung. tom. I. p. 176—7. Confer. Farlatti. Illir. sacr. tom. V. p. 369. Krčelić. Hist. cath. eccl. zagrab. p. 82.

16.

An. 1241. 18. maii. Zagrabiae.

Bela Hungariae etc. rex, pontificem de invasione Tartatorum in Hungariam edocet.

Sanctissimo in Christo patri, Gregorio, dei gracia sacrosancte romane ecclesie summo pontifici, Bela, eadem gracia rex Hungarie, tam debitam quam devotam in omnibus reverenciam. Ex eo, quod fides catholica in partibus Hungarie inspiracione divina pullulavit, progenitores nostri cum universis sue iurisdiccioni subiectis, et nos, postquam regni gubernacula suscepimus, quam sincera devocione romanam ecclesiam, utpote matrem et magistram in omni reverencia habuerimus, vestre sanctitati luce clarius innotescit; unde miseros et miserabiles eventus, qui nobis et regno Hungarie per exercitum Tartarorum, bestiali crudelitate sevientem, provenerunt, paternitati vestre fiducialiter intimamus. Nuper enim circa festum dominice resurreccionis

in Hungariam manu valida et multitudine copiosa intraverunt, et non habito delectu etatis vel sexus, universos, quos reperire poterant, in ore gladii peremerunt. ecclesias et loca divino numini dedicata, incendio, strage hominum et aliis suis feditatibus prophanarunt; omnes et maxime christianos suo dominio subiugare gloriantes. Exurgat igitur, rogamus et obsecramus, vestre sanctitatis provisio in adiutorium populi christiani. et nobis ac regno Hungarie consilium et auxilium tribuat salutare, et orbis excidium vestra diligencia dignemini prevenire, ne, interveniente paululum mora, lupo agnum frustratim comedente, inveniri nequeat, cui valeat subveniri. Ad hec autem et alia paternitati vestre plenius proponenda. venerabilem patrem, dilectum ac fidelem nostrum (Stephanum) waciensem episcopum, latorem presencium, transmisimus, petentes, ut hiis, que ex parte nostra vobis proposuerit, fidem indubitatam dignemini adhibere. Datum Zagrabie XV. kalendas Junii.

Theiner: Monumenta historica Hungariae, tom. I. p. 182 doc. CCCXXXV.

An 1241, 16. Junii. Romae. **17.**

Gregorius Papa, praepositis: zagrab. et chasmensi ac superiori ordinis fratrum Praedicatorum zagrab. mandat, ne regem Belam molestari permittant.

Gregorius episcopus, servus servorum dei. Dilectis filiis . . . zagabriensi et . . . de Chasma, zagabriensis diocesis prioribus, et . . . superiori zagabriensi, ordinis fratrum Predicatorum, salutem et apostolicam benedictionem. Cum, sicut ex tenore litterarum karissimi in Christo filii nostri, Bele regis Vngarie non sine multa lacrimarum effusione didicimus, gentes Tartarorum, que non noverunt deum. regno Vngarie pro parte, sicut permisit dominus, occupato, non solum regni predicti residuum perdere cupiunt, sed etiam totam christianorum terram desertam ponere moliuntur, necnon doloribus dictorum regis et regni eo magis nos condolere conveniat, quo idem rex et progenitores sui promptiores in exequendis divine voluntatis beneplacitis et ferventiores in ecclesie devotione omni tempore fuisse noscuntur; mandamus, quatenus ipsum regem et familiam suam non permittentes ab aliquibus molestari, molestatores . . . . . eos, quos terras eiusdem regis post invasionem huiusmodi occupasse, vel occupare in posterum inveneritis, ut ipsas predicto regi restituant, monentes, precipiendo per censuram ecclesiasticam apellatione remota, cogatis. Quod si non omnes, hiis exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nichilominus exequantur. Datum Laterani XVI. Kalendis Julii. Pontificatus nostri an. XV.

Theiner. Monumenta historica Hungariae, tom. I. p. 184 doc. CCCXL.

18.

An. 1242, 16. novembris. Apud Wereuzha.

Bela IV. Hungariae etc. rex, civitatis montis Grechensis seu zagrabiensis insignes libertates et iura confert.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Amen. Bela, dei gratia Hungarie, Dalmatie. Choroatie, Rame, Seruie, Gallitie, Lodomerie, Cumanieque rex in perpetuum. Regum celsitudo requirit et sublimium dignitati debetur, ut tanto amplius in multitudine plebis gaudeat, quanto ipsi auctoritate ceteros antecellunt. Hinc est, quod tam presentibus quam posteris harum serie declaramus, quod cum nostre placuisset voluntati in Zagrabia, in monte Grech, civitatem liberam construere, et ibidem hospites convocare, et illam partem regni ad securitatem confinii et alia commoda munire et firmare, communicato consilio cum dilecto et fideli nostro Dionisio bano totius Sclauonie et aliis regni principibus, nostram hanc intentionem et voluntatem unanimiter approbantibus, nostrum propositum perduximus ad effectum, concedentes. ut in predicto monte libera civitas fiat, hospites libere conveniant. terras et possessiones, conditiones et libertates a nobis assignatas et subscriptas habeant, teneant et custodiant inconcussas. Conditiones itaque et libertates hospitum in predicto monte habitantium et convenientium. quas ipsi inter se fecerunt et nos approbavimus tales habentur: Quod si iidem hospites in districtu Hungarie, Dalmatie, Choroacie, Sclauonie spoliati per latrones vel alios malefactores fuerint, dominus terre in qua spoliati fuerint, estimata quantitate pecunie iuxta arbitrium bonorum virorum et sacramentum concivium ad hoc electorum, vel ablata refundat vel malefactorem ostendere teneatur. Item tributa infra regales terminos in nullo loco solvere teneantur. Item. quicumque civis alium civem vituperiis, obprobriis aut contumeliis affecerit. si inde convictus fuerit, leso decem pensas, in communes expensas centum denarios solvat; qui si post trinam correctionem se non emendaverit, rebus omnibus in commune applicatis tamquam infamis de civitate turpiter expellatur. Si quis etiam alapam alteri dederit, vel per crines malitiose traxerit, eandem penam paciatur. Si quis vero cutello, gladio, lancea aut sagitta, aut aliquo tali modo alium vulneraverit, et vulneratus sine defectu membrorum resanatus fuerit, medico lesi satisfaciat, et leso viginti quinque pensas, quinque vero ad usus civitatis persolvat. Si vero in aliquo membrorum, debilitatus fuerit, medico lesi satisfaciat et leso decem marcas et ad usus civitatis decem pensas solvere teneatur. Si vero mortuus fuerit, due partes rerum suarum cedant parentibus occisi, tercia pars civitati. Si

vero captus fuerit, secundum consvetudinem de ipso vindicta sumatur; nisi quis in ludo, sine premeditata malicia aliquem interfecerit, in hoc enim casu, centum pensas cognatis interfecti, viginti vero pensas ad communes usus refundat interfector, cui, si facultas non suffecerit, civium arbitrio relinquatur. Item si quis de extraneis intrans civitatem, sive in vico, sive in domo, sive in foro similia, ut supra notatum est, perpetraverit, per judicem civitatis iudicetur, et eisdem penis subiaceat condempnatus. Si vero ex incolis civitatis aliquis, sive extraneus, infra terminos civitatis in furto vel latrocinio deprehensus fuerit, per iudicem civitatis puniatur. Item, si quis extraneus aliquem de civitate in causa pecuniaria vel illata iniuria voluerit convenire, coram iudice civitatis conveniat; et nulla causa ad duellum iudicetur, sed per testes et iuramenta terminetur, sive sit cum extraneis, sive cum indigenis. Testes autem eiusdem conditionis et libertatis, cuius sunt isti, assumantur. Eodem modo, sive extraneus inveniat apud incolas, sive incola apud extraneos equum aut bovem, aut aliquas res furtivas, semper testes, ut supra diximus, producantur. Item, cives de predicta civitate vel jobagiones de villis ad ipsam pertinentibus, que prope territorium ipsius civitatis fuerint site, nullius iudicio, nisi iudicis civitatis astare teneantur; quod si iudex suspectus habebitur, et actor legitimam causam recusationis allegaverit, convocatis omnibus maioribus civitatis, ipso iudice presidente, negocium decidatur, de quorum sentencia, si adhuc contingeret dubitari, et actor inportunus eos ad regis citaverit presentiam, solus iudex pro aliis omnibus ad regem ire teneatur. Eodem modo pro quacumque causa iudicem civitatis et cives, vel cives solos ad regis presentiam quis citaret, non tenetur ire, nisi solus iudex civitatis. Et si quis aliquem civem vel cives, non requirens antea iusticiam sibi fieri a iudice civitatis ad regem citaverit, pro illo vel illis iudex ire tenebitur, et ei citator refundet expensas, eo quod contempta auctoritate regalis privilegii sibi cogniti, irrequisito iudice civitatis, fatigavit eum frustra laboribus et expensis. Cives autem liberam habeant undecumque voluerint eligendi facultatem iudicem civitatis nobis presentandum, et mutandi eundem annuatim pro sue arbitrio voluntatis. Item, si quis de civitate sine herede decesserit, de rebus suis mobilibus liberam habeat disponendi cuicumque voluerit facultatem. Res vero immobiles, domos, curiam, vineas, terras et hedificia, suorum concivium habito consilio, uxori sue vel alicui cognatorum suorum relinquat, ita tamen, quod nec per ipsum, nec per uxorem, nec per cognatos a iurisdictione civitatis possit alienari vel eximi vel avelli. Item, si quis intestatus decesserit, et nec uxorem, nec filios, nec cognatos habuerit, due partes rerum suarum per viros fide dignos,

consilio civium ad hoc deputatos, pauperibus et ecclesie eiusdem civitatis distribuantur, tercia vero pars ad utilitatem civitatis reservetur. Item, statuimus, quod in eadem civitate forum sollempne duobus diebus in ebdomada, videlicet die Lune et die Jouis celebretur, et preterea forum cottidianum cottidie habeatur. Universitas vero civitatis supradicte nobis tenetur ad servitia infrascripta. Cum enim rex Hungarie expeditionem ad partes maritimas vel Carinthiam vel Austriam facere voluerit, dicti cives decem milites mittere teneantur cum armis militaribus apparatos. Preterea domino regi quando ipsum illuc ire contigerit, debent dare pro prandio duodecim boves, mille panes, quatuor tunellas vini. Duci autem totius Sclauonie, si sit de prole regia medietatem predictorum dare tenentur. Bano vero pro tempore constituto, nec tamen vicebano, nichil aliud solvere, nisi in principio introitus sui banatus, unum bovem, centum panes, tunellam unam vini semel quamdiu duraverit in banatum. Sane ab omnibus istis servitiis usque quinquennium erunt liberi et immunes; transacto quinquennio, tenebuntur. Item, iidem cives voluntate spontanea super se assumpserunt, quod expensis propriis dictum montem Grech muro firmissimo communirent. Ad sustentationem autem hospitum in predicto monte habitantium dedimus terram circa eundem montem Grech, statuentes eam per dilectum ac fidelem nostrum Dionisium banum totius Sclauonie eisdem hospitibus sub certis metis et distinctis perpetuo possidendam; cuius terre mete sic vadunt: Prima meta est in portu Sawe, qui Kyralrewy dicitur, iuxta magnam viam, et per eandem tendit usque ad rivum qui Zoysca dicitur, quem rivum transit per pontem; deinde per eandem viam tendit versus aquilonem, transiens aquam, que Malaka dicitur, et pervenit ad monticulum, iuxta quem est meta terrea, que dividit terram populorum regis a parte orientali; deinde transiens minorem Malakam, pervenit ad magnam viam, que vulgo Ettewen dicitur, per quam veniens pervenit ad rivum Cyrkuenich, ibi est pons, hinc superius per eundem rivum iuxta montem Grech, vadit directe versus aquilonem metatim, tendens ad fontem, qui dicitur Cubulkut, iuxta quem est meta terrea, a quo superius per rivulum Cyrkuenych versus aquilonem pervenit ad rivulum, qui dicitur Zopotnika, hinc transiens monticulum cadit in quandam vallem, per quam transit in rivulum, qui dicitur Lomzky potok, deinde ascendit ad metam capituli zagrabiensis, altera est hospitum de Grech, tercia filiorum Dobcha de genere Aga; deinde procedit ad cacumen eiusdem montis, vocabulo Medwenicha, versus occidentem, et pervenit ad metam filiorum Micula, que Plesiwicha dicitur, iuxta quem est meta terrea, deinde transcendit a cacumine eiusdem montis versus partem meri-

dionalem metatim ad arborem castaneam iuxta quam est crux et iuxta eam est meta terrea; deinde descendit ad caput fontis, qui Chicheria dicitur, qui fons dividit terram Endre a terra prepredicta, et sic descendendo per eundem divertit aliquantulum versus occidentem ad montem, et ibi est arbor castanea crucesignata, iuxta quam est meta terrea, deinde ad cacumen montis eiusdem procedit versus meridiem dividendo terram ecclesie zagrabiensis; deinde per girum ad occidentem aliquantulum divertitur et ibi transit rivulum, qui vocatur Neznich potoka, et inde ascendendo superius de terra Endre per vallem ad verticem unius montis, ibi est meta, hinc separando per veteres metas terram Gremla, descendit ad arborem que vocatur ihor, et ibi est meta, et cadit in viam, que exit de villa Gremla, deinde per eandem versus meridiem procedit ad campum ad metam terream inde aliquantulum divertit ad sinistram per viam et pervenit ad paludes, que Mlaka dicuntur, ibi est meta iuxta eandem Mlakam, a sinistra parte vadit ad arborem nucis, ibi est meta, deinde ad sambucum, sub qua est meta terrea, dehinc metatim procedit et cadit in fluvium Zawe, inde ad metam priorem descendit et sic terminatur. Ut igitur dicta ordinatio nostra et dictorum libertas hospitum firma et inviolabilis perpetuo perseveret presens eis privilegium concessimus auree bulle nostre munimine perpetuo confirmantes. Datum apud Wereuzha per manus magistri Benedicti prepositi albensis, aule nostre cancellarii, electi in archiepiscopum colocensem, Bartholomeo quinqueecclesiensi, Cleto agriensi, Stephano zagrabiensi, Bartholomeo (nitriensi), Blasio chenadiensi, episcopis, Benedicto waradiensi et postulato jeuriensi, Stephano waciensi et postulato in archiepiscopum strigoniensem, ecclesias dei gubernantibus. Dilecto cognato nostro Johanne Angelo, domino Syrmie et comite bachiensi, Ladislao palatino, Matheo tawarnicorum et comite (sopro)niensi, Rolando dapiferorum et comite nitriensi, Mauricio pincernarum, Stephano agasonum magistris, Arnoldo symigiensi, Paulo albensi magistratus et comitatus tenentibus. Anno ab incarnatione domini millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, sextodecimo kalendas decembris. Regni nostri anno octavo.

Originale in membrana. Bulla aurea e croceo serico pendet, in qua sculpta est imago regis in throno sedentis, in manu dextera sceptum in sinistra vero globum tenentis, et circum inscriptio litteris maiusculis: ✠ BELA·D̄I GR̄A HVÑGR·DALMĀC·CROHAC RAM·SVĪE GALĪC·LODŌM·CVMAĪE·REX· In parte postica scutum triangulare invenitur duplicata cruce insignitum ac hac quoque inscriptione: ✠·SIGILLVM. QVARTI·BELE·SECVNDI·ANDREE·REGIS·FILII. — In archivo lib. reg. civitatis zagrabiensis. — Fejer. Cod. dipl. t. IV. I. 558. Endlicher. Mon. Arpad. 451. Joan. Kukuljević. Jura regn. CSD. I. p. 62.

Circa an. 1242—1250.

19.

Bela IV., Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. rex, conventui s. Nicolai, ordinis Predicatorum de Zagrabia, confert quandam possessionem Blizna vocatam cum montibus Warheg vocatis in tenutis castri Medwe sitam et existentem, ac quibusdam prediis, sive terris arabilibus, videlicet Crathkidol et Lonca vocatis, in territorio eusdem possessionis Blizna habitis et existentibus.

Huius donationis memoria fit in charta pignoritia eiusdem conventus, de anno 1315, 31. maii, vide infra hunc annum.

An. 1244.

20.

Stephanus II. episcopus zagrab. hospitibus „de vico Latinorum Zagrabiae", quasdam libertates confert.

Stephanus secundus, dei gracia episcopus zagrabiensis . . . . Quod cum zagrabiensis ecclesia a sancto rege Ladislauo fundata et ex regia liberalitate donata, insultu Tartarorum inenarrabiliter sit desolata, et tam rebus quam incolis miserabiliter spoliata, et edificiis combustis, hospitibus fugatis et interfectis, ecclesie desolacioni maxime condolentes, necnon incolarum zagrabiensium dispersioni et periclitacioni omnibus modis compacientes, zelo pietatis inducti, tum honestati ecclesie, tum hospitum utilitati providere volentes, condiciones libertatum, quibus incole civitatis ab antiquo fruebantur, provida deliberacione ex nostro consensu taliter se ordinatas admisimus, approbantes et confirmantes. Que tales sunt: quod videlicet villa zagrabiensis, necnon hospites de vico Latinorum ad ipsam pertinentes, nullius iudicio astare tenerentur nisi iudicio iudicis ville, qui fuerit pro tempore constitutus . . .

Originale deperiit. Initium hoc praenotavit Benedictus Vinković in suo MSC opere: „Notitiae episcopatus et episcoporum zagrabiensium." Typis vulgavit Joan. Kukuljević in: Borba Hrvata s Mongoli i Tatari p. 29. nota 93.

21.

An. 1246. 22. aprilis. Lugduni.

Innocentius IV. Papa episcopo zagrabiensi nuntiat, ne quis sedis apostolicae delegatus vel subdelegatus contra eum aut ecclesiam sententiam excommunicationis vel interdicti, absque sedis apostolicae mandato, promulgare valeat.

Innocencius episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri (Stephano) episcopo zagrabiensi salutem et apostolicam benedictionem. Apostolice sedis benignitas sincere obsequencium vota fidelium favore benivolo prosequi consvevit et devotorum personas, quas in sua devocione promptas invenerit et ferventes, quibusdam titulis decentius decorare.

Ut igitur ex speciali devocione, quam ad nos et romanam ecclesiam habere dinosceris, sentias tibi favorem apostolicum accrevisse, ut nullus delegatus vel subdelegatus, executor aut conservator, auctoritate sedis apostolice vel legatorum ipsius, in te vel ecclesiam tuam excommunicacionis, suspensionis aut interdicti sentencias valeat promulgare absque mandato sedis apostolice speciali, faciente plenam de hac indulgencia mentionem, auctoritate tibi presentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Lugduni X. kalendas maii. Pontificatus nostri anno tercio.

Liber privil. episc. zagrab. fol. 82. Typis vulgavit, Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v. I. p. 84.

An. 1246. 2. maii. Lugduni. **22.**

Innocentius IV. Papa, relevat episcopum et capitulum zagrabiense a recipiendis vel providendis legatis, nisi expressum habeant ab apostolica sede mandatum.

Innocencius episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri (Stephano) episcopo zagrabiensi et dilectis filiis capitulo zagrabiensi, salutem et apostolicam benedictionem. Ut gravati super provisione clericorum, per sedem apostolicam, que tamquam pia mater illorum preces plerumque non potest indurata facie pertransire, per eam interdum alicuius relevationis solatio gaudeatis, auctoritate vobis presentium indulgemus: ut ad receptionem seu provisionem alicuius per nostras litteras generales, seu legatorum apostolice sedis compelli de cetero non possitis inviti, que indulgentie huiusmodi expressam non fecerint mencionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignacionem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Lugduni VI. nonas maii. Pontificatus nostri anno tercio.

Liber privil. episc. zagr. fol. 82. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagr. v. I. p. 86.

An. 1247. 11. sept. In Zolum. **23.**

Bela IV. Hungariae etc. rex confert capitulo zagrabiensi montem Gradyz iuxta Zagrabiam, ut ibi aedificia exstruat locumque muniat.

Bela dei gratia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque rex. Universis Christi fidelibus, pre-

sencium noticiam habituris, salutem in eo, qui regibus dat salutem. Oculi sedentis in throno regio digne considerare debent, quid sit utile, quid necesse, cuius circumspeccio in ea pocius provisionis specie delectatur, que extra id quod reipublice utilitatem respicit, opus eciam pietatis noscitur importare. Proinde ad universorum, tam presencium quam posterorum, noticiam harum serie volumus pervenire: quod accedentes ad presenciam nostram Fyle prepositus zagrabiensis, magister Job, prepositus bachiensis, comes capelle nostre et canonicus zagrabiensis, Zoym prepositus chasmensis, Petrus cantor, archidiaconus zagrabiensis, Mychael lector et Ladislaus decanus zagrabiensis, Petrus camaricensis et Petrus de Kemluk archidiaconi et alii de capitulo zagrabiensi nomine ac vice capituli, nobis humiliter supplicarunt, quod cum formido, que specialiter ex terribili sevitia Tartarorum seu aliorum hostili incursu ipsis in futurum imminere timetur, munitionem aliquam pro recipiendis, tuendis et defensandis suis et suorum personis ipsos querere seu condere impellat, montem quendam, nomine Gradyz, in comitatu zagrabiensi, iuxta Zagrabiam existentem, cuius montis partem quandam ad villam hospitum de Grez, quandam vero ad Wanlegen novimus pertinere, eis conferre et tradere dignaremur, cum non habeant in tanto vento turbinis, ymmo tam generali metu mortis, ubi sua et suorum capita valeant reclinare vel bona ecclesie zagrabiensis ac sua tuto munimine defensare. Nos igitur, quibus ex suscepti regiminis officio incumbit universis nostre corone fidelibus, maxime in tanto necessitatis articulo manum auxilii porrigere, considerantes, quod talis provisio in corpore et anima nos hedificat ad salutem, dictum montem cum terra circumadiacente, sufficiente usui et commoditati unius magne ville, eidem capitulo in perpetuum dedimus et contulimus pleno iure; hoc expresso, quod in eodem monte dictum capitulum assumat pro se, hoc est pro communitate, decentem porcionem, que muniatur optime per expensas tocius capituli, cuius municionis septa tempore discriminis venture, quod absit, illis pateant illosque suscipiant, qui sibi per se specialiter hedificare noluerint, vel fuerint impotentes. Persone vero supradicte vel alie de eodem capitulo, que potentes fuerint hedificare sibi turres speciales, assumant ex voluntaria et speciali collacione capituli loca arearum, in quibus hedificent turres et muros pro suis specialibus familiis atque rebus, secundum quod uniuscuiusque porcionem contingit; que quidem hedificia suis heredibus, heredumque successoribus vel quibuscumque voluerint valeant dare, donare, concedere et perpetuo legare, iuxta sue beneplacita voluntatis, dominio tamen ipsius castri dicto capitulo per omnia reservato. In cuius montis et terre circumadiacentis corporalem possessionem per

fidelem nostrum Abram, comitem de Moroucha, ipsum fecimus introduci. Ne igitur sepedictum capitulum super dictis, monte et terra, temporum curriculo per quempiam inquietari valeat seu aliquatenus molestari, sed eis pocius perpetuo et irrevocabiliter perseverent, presentes in perhennem nostre collacionis stabilitatem concessimus et tradidimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine in ius perpetuum roboratas. Datum in Zolum. Anno dominice incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo septimo; tercio idus septembris. Regni autem nostri anno duodecimo.

Originale in membrana, in archiepiscopali archivo, Zagrabiae. Sigillum periit, solummodo sericea zona albi et crocei coloris, conservata est. — Joan. Tkalčić, Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 88—89. vol. II. p. 132 - 133.

24.

Anno 1248, 1. octobris. Lugduni.

Philippus cancellarius Mariae reginae Hungariae a capitulo zagrabiensi in episcopum zagrabiensem vitiose eligitur.

Innocentius episcopus servus servorum dei. Dilectis fratribus (Bulsu) chanadiensi et . . . . sirmiensi, episcopis, et abbati de Pellis, cisterciensis ordinis, vesprimiensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Dilectus filius Albertus, archidiaconus zagrabiensis ecclesie in nostra proposuit presentia constitutus, quod cum capitulum eiusdem ecclesie pastore vacantis haberet de pontificis substitutione tractatum, idem archidiaconus sciens nonnullos de capitulo fore maioris excommunicationis sententia innodatos, et considerans, quod propter eos scienter ad eligendum admissos, fieret electio vitiosa, in ipsius ecclesie non modicum impedimentum, eos in commune diligenter admonuit, ne idem excommunicati deberent ad elligendum admiti, aut ipsi electioni se ingererent sic ligati. Sed ipsi huiusmodi admonitione contempta, illicitis illecti promissionibus, non sine labe simoniace pravitatis, ipsum archidiaconum de capitulo turpiter eiecerunt, eoque contempto, post appellationem ipsius ex premissis causis ad sedem apostolicam interjectam, Philippum, carissime in Christo filie illustris regine Hungarie cancellarium, patientem in etate defectum, per laice presumptionis abusum contra libertatem canonicam in episcopum eligere ac recipere presumpserunt, absolutionis beneficio non obtento. Qui, cum huiusmodi eorum processum a venerabili fratre nostro Colocensi archiepiscopo, loci metropolitano, peterent confirmari, dictus archidiaconus proposuit coram ipso, quod cum iidem excommunicati et simoniaci, eo contempto, qui volebat, debebat et poterat eis non impedientibus, interesse ad electionem huiusmodi, post appel-

lationem tandem temere processissent, ipsa confirmari de iure non poterat, nec debebat, sed pocius irritari, tamquam contra sanctiones canonicas attentata, ut ne ad confirmationem procederetur huiusmodi, prefatus archidiaconus iterato duxit ad nostram audientiam appellandum; cuius appellatione contempta, dictus, archiepiscopus et talem electionem confirmare et eidem Philippo sic intruso consecrationis munus impendere propria voluntate presumpsit. Quare dictus archidiaconus providere super iis a nobis ex circumspectione apostolica postulavit. Cum igitur nostrum sit prava dirigire ac directa fovere, mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint vocandi, et inquisita super premissis, et cognita plenius veritate, quod canonicum fuerit, si de parcium voluntate processerit, infra quatuor menses post susceptionem presentium, appellatione postposita, decernatis; facientes quod decreveritis auctoritate apostolica firmiter observari. Alioquin causam sufficienter instructam ad apostolice sedis remittatis examen, prefigentes partibus peremptorium terminum competentem, quo per se, vel per procuratores idoneos nostro se conspectui representent, iustam, dante domino, sententiam recepture. Quod si non omnes, hiis exequendis poteritis interesse etc., duo vestrum ea nichilominus exequantur. Datum Lugduni, kalendis Octobris. Ponticatus nostri anno sexto.

Farlatti. Illir. sacr. t. V. p. 370, e miscellaneis Stephani Baluzii libr. 7.

25.

Circa an. 1250.

Bela IV. Hungariae etc. rex, fratribus Cisterciensis ordinis in insula Egidii in qua insula constructa fuit ecclesia sancti Jacobi, „terram unius aratri“ confert.

Huius donationis mentio fit in litteris eiusdem Belae regis de anno 1257 vide infra nr. 32.

26.

An. 1251, 15. dec. Perusii.

Innocentius IV. Papa concedit, ut festo s. Stephani regis in ecclesia cathedrali zagrab. indulgentiae 40. dierum promulgentur.

Item, sub bulla Innocencii pape quarti, emanata pontificatus sui anno nono, continetur indulgentia de diebus quadraginta, modo supradicto (i. e. pro festo s. regis Stephani).

Originale conscriptum in membrana, plumbea bulla munitum, quod asservatur in archivo ven. cap. eccl. zagrab. fasc. 101. nr. 1. In parte media est mancum, sed argumentum eius insertum est in libro Statutor. capit. zagrab. part. IV. cap. II. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v. II. p. 103.

27.

An. 1252, 8. febr. Perusii.

Innocentius IV. Papa, concedit capitulo zagrab., ut ad aliquem sive recipiendum sive praebenda vel beneficiis ecclesiasticis providendum, a legatis apostolicis compelli non possit.

Innocentius episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri (Philippo) episcopo et dilectis filiis capitulo zagrabiensi, salutem et apostolicam benedictionem. Volentes vobis et ecclesie vestre a gravaminibus et molestiis, quantum cum deo possumus, precavere, devotioni vestre ac eidem ecclesie, vestris inclinati precibus, indulgemus: ut ad receptionem vel provisionem cuiuspiam in prebendis vel beneficiis ecclesiasticis seu pensionibus per apostolice sedis vel legatorum ipsius literas impetratas, per quas non sit ius acquisitum alicui, vel etiam impetrandas cuiuscunque tenoris existant, compelli de cetero non possitis, nisi eedem apostolice litere impetrande plenam et expressam de continentia eiusdem indulgentie fecerint mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Perusii VII idus februarii. Pontificatus autem nostri anno nono.

Liber priv. eppatus. zagrab. p. 82. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v. I. p. 93.

28.

An. 1252, 20. febr. Perusii.

Innocentius IV. Papa, confirmat episcopo zagrabiensi possessionem aliquam prope Zagrabiam (hodie Medvedgrad) a rege Bela IV. donatam.

Innocencius episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri (Philippo) episcopo zagrabiensi salutem et apostolicam benedictionem. Justis petentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et vota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Lecta quidem coram nobis tua petitio continebat, quod carissimus in Christo filius noster B(ela), Hungarie rex illustris, quandam possessionem, prope Zagrabiam, ad se pertinentem, que nunc castrum episcopi appellatur, zagrabiensi ecclesie pia liberalitate donavit, prout in ipsius literis confectis exinde plenius dicitur contineri. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati, donationem ipsam, sicut pie ac provide facta est, ratam habentes et gratam, illam auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmaçionis infringere vel ei

ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignacionem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Perusii X kalendas marcii. Pontificatus nostri anno nono.

Liber privileg. eppatus zagrab. p. 64. Farlatti Illir. sacr. tom. V. p. 371. Arkiv za poviest jugoslav. III. p. 79. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v. I. p. 93.

29.

Anno 1252. 24. aprilis.

Suburbii civitatis Grechensis „nova villa“ dicti, memoria.

Nos Stephanus banus tocius Sclauonie. Significamus omnibus presens scriptum inspecturis, quod nos pro utilitate ac honore domini regis fecimus ac locavimus novam et liberam villam in Crisio, dantes hospitibus in ea habitantibus eandem libertatem, qua utuntur hospites de Grez et de nova villa Zagrabie . . . .

Initium acti, quo Stephanus banus Crisiensi villae libertates confert. Originale in membrana. In arch. lib. reg. civ. Crisiensis fasc. 1. nr. 1.

30.

An. 1254. 18. Julii. Anagnie.

Innocentius IV. Papa, concedit, ut festo s. Stephani regis in ecclesia cathedrali zagrab. indulgentiae unius anni et 40 dierum promulgentur.

Innocentius episcopus, servus servorum dei. Venerabili fratri (Philippo) episcopo zagabriensi salutem et apostolicam benedictionem. In sanctorum festivitatibus, que a Christi fidelibus votiva celebritate coluntur, dignis laudibus glorificatur omnipotens, sanctis ipsius debitus honor impenditur, et animarum profectus devocione congrua procuratur. Unde nos, qui fidelium ipsius curam gerimus generalem, cum pre omnibus, que nostre incumbunt sollicitudini, ad illorum salutem intendere teneamur, multo desiderio cupimus, ut illorum memoria, quos exutos iam corpore, stola glorie induit rex celestis, venerabiliter recolentes ipsorum festa et celebri agant observancia et sollempnitate annua prosequantur, ac ut tanto accuratius ad eorum cultum se preparent, quanto plus ipsum animabus senserint profuturum, eum nonnunquam insigniis quibusdam spiritualibus, indulgenciis videlicet et remissionibus magnificare studemus, ipsas devote illum exequentibus benignitate apostolica largiendo. Hinc est, quod cum ecclesia zagabriensis in honore beati Stephani regis Hungarie constructa esse dicatur, nos ipsum digna coli reverentia cupientes, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ipsam ecclesiam in illius festo pura in-

tentione accesserint, annuatim, de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli, eius auctoritate confisi, unum annum et quadraginta dies de iniuncta eis penitentia misericorditer relaxamus. Datum Anagnie, XV. kalendas Augusti. Pontificatus nostri anno duodecimo.

Originale in membrana, in quo a zona sericea dependet plumbea bulla. Ex arch. capit. zagrab. fasc. 101. nr. 2. Adest quoque in excerptu in libro Statutorum part. IV. c. II. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v. II. p. 93.

31.

An. 1256, 21. martii. Apud Albam curiam.

Bela IV. Hungariae etc. rex concedit civibus de monte Grech nundinas die festo s. Marci evangelistae.

Nos B(ela) dei gracia rex Hungarie. Significamus omnibus, quibus presentes hostendentur, quod voluimus ac concessimus, ut in monte Grech de Zagrabia, nundine ab octo diebus ante festum beati Marci evangeliste incipiendo usque ad octavas eiusdem festi, sine tributo quolibet celebrentur. Unde quicumque vel undecumque voluerint illic, secure et libere debeant advenire, faciendo mercaturam, secure ad propria revertantur, nullusque ipsis dampna vel molestias presumat aliquatenus irrogare, cum velimus eos illuc congregari sub nostra proteccione speciali. Datum apud Albam curiam in festo sancti Benedicti. Anno domini MCC quinquagesimo sexto.

E transumpto Stephani regis Hungariae etc. de anno 1270.

32.

An. 1257, 30. martii.

Petrus, archidiaconus cathedralis, permittente rege Bela IV., introducit Zagrabiam monachos ord. Cysterciensis, ubi pro illis aedificaverat eccl. b. v. Mariae, dotatam possessionibus et molendinis.

Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque rex. Universis presentes litteras inspecturis salutem in eo, qui est salus omnium. Justis petencium desideriis principis convenit animum inclinari, presertim cum ab eo petitur quod saluti conveniat, quod iusticie minime contradicat. Proinde ad universorum noticiam volumus pervenire, quod accedens ad nostram presenciam magister Petrus, archidiaconus zagrabiensis, nobis humiliter supplicavit, ut donationem quam ecclesie beate virginis in insula Egidii, in qua fundaverat idem Egidius ecclessiam sancti Jacobi, facere

intendebat, in qua eciam fratres cisterciensis ordinis collocavit, nostro dignaremur privilegio confirmare. Ceterum, quia de hiis, que dicte ecclesie conferre prefatus archidiaconus intendebat, nobis plene non constabat, precaventes, ut ex hoc aliquibus preiudicium generetur, inquisicioni et ordinacioni Stephani bani tocius Sclauonie et capitanei Stirie, dilecti et fidelis nostri, commisimus, ut idem facti seriem nobis fideliter in suis litteris intimaret. Et idem nobis rescripsit, quod nos contuleramus fratribus cisterciensis ordinis terram unius aratri in insula antedicta, in qua insula fuit olim constructa ecclesia sancti Jacobi, iuxta quam idem archidiaconus construxit claustrum et ecclesiam in honore sancte Marie virginis gloriose, residuum vero illius insule emerat prefatus archidiaconus a Johanne, filio Yrozlai, iusto precio persoluto. Item, aliam insulam emit versus orientem a iobagionibus castri zagrabiensis, scilicet: Jacou, Hutywoy, Cherna, Wlcheta et ab aliis cognatis eorumdem. Intimavit eciam nobis dictus banus, quod idem magister Petrus habuisset tria molendina a patre castri Grech, in aqua que dividit terram castri Grech a terra fratrum zagrabiensium, que quidem archidiaconus sepedictus ab antiquo possederat titulo empcionis. Verum pro bono pacis, mediante bano Stephano, exstitit ordinatum, ut duo molendina de tribus, scilicet unum melius et aliud deterius, deberet habere archidiaconus antedictus, tercium vero molendinum, melius deteriori, deberent habere cives de Grech, suis usibus aplicatum. Cum igitur bone rei dare consultum presentis vite habeat subsidium pariter et eterne, intencionem laudabilem dicti magistri pio favore prosequi cupientes, ut terram in insula prenotata, a nobis fratribus cisterciensis ordinis datam et alias terras, quas iure empticio dictus archidiaconus dinoscitur possedisse et duo molendina predicta, sicut superius est premissum, conferre possit fratribus sepedictis, dedimus et concessimus eidem plenariam facultatem, id, quod per predictum Petrum archidiaconum factum est in premissis, presencium patrocinio confirmantes. Ut igitur premissa robur obtineant perpetue firmitatis, nec possint per quempiam processu temporum retractari, ad eternam rei memoriam presentes eisdem fratribus dedimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Smaragdi, albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo; tercio kalendas aprilis. Regni autem nostri anno vicesimo secundo.

E transumpto capituli zagrabiensis, de anno 1557. In archivo ven. capituli zagrab. — Joan Tkalčić: Monum. histor. episcop. zagrab. vol. I. dipl. C. p. 116—117.

An. 1257.

33.

Alexander IV. Papa concedit, ut festo s. Stephani regis in ecclesia cathedrali zagrabiensi, indulgentiae unius anni et 40 dierum promulgentur.

Nota eciam, quod sub bulla Alexandri pape quarti, emanata pontificatus sui anno tercio, continetur, quod quicumque fideles contriti et confessi in festo sancti regis Stephani visitaverint ecclesiam suam Zagrabie, habent indulgencias unius anni et quadraginta dierum.

Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. II. p. 103.

An. 1257.

34.

Alexander IV. Papa, concedit ut festo s. Ladislai regis in eccl. cathedrali indulgentiae unius anni et 40 dierum promulgentur.

Item in festo beati regis Ladizlai, sicut sub bulla Alexandri pape quarti, emanata pontificatus sui anno tercio, continetur, habetur indulgencia unius anni et quadraginta dierum.

Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. II. p. 103.

35.

An. 1258 27. maii. Viterbii.

Alexander IV. pont. max. episcopo zagrabiensi Philippo, ecclesiam cathedralem in loco aptiori construendi concedit facultatem.

Alexander episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri (Philippo) episcopo zagabriensi salutem et apostolicam benedictionem. Ex tue devotionis sinceritate mereris, ut in peticionibus, quas nobis digne porrigis, exauditionis gratiam assequaris. Cum igitur, sicut nobis exponere curavisti, ecclesiam zagabriensem, que in loco minus apto constructa minatur ruinam, cupias in loco construere magis apto, nos tuis precibus inclinati, construendi prefatam ecclesiam in loco magis idoneo et accomodo liberam tibi auctoritate presentium concedimus facultatem. Datum Viterbii. IIII kalendas Junii. Anno quarto.

Ex reg. orig. Alexandri IV. an. IV. ep. 143. A. Theiner ; Mon. hist. Hung tom. I. p. 236.

An. 1258 5. Julii.

36.

Bela IV, Hungariae etc. rex, constituit, ut cives de monte Grech. ducentas tantummodo pensas pro annuo censu bano solvant. Assignat quoque eisdem in usum terram regalem, quam Sviblan vocant.

Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crohacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque rex. Omnibus presentes litteras inspec-

turis salutem in omnium salvatore. Officii nostri debitum remediis invigilat subiectorum, nam dum eorum utilitati prospicimus, dum concedimus profutura, plebium numerus crescit iugiter et augetur, in quo regis gloria specialiter denotatur. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum hospites nostri de monte Grech, Zagrabie constituti, magno se quererentur solucione censuum aggravari, nec haberent silvam pro usu eorumdem, dilecto et fideli nostro Stephano bano tocius Sclauonie et capitaneo Styrum, dedimus in mandatis, ut et debitum ipsorum diminueret et silvam usui eorum conpetentem assignaret. Qui tandem sicut nobis per suas litteras intimavit et viva voce retulit, considendo cum eisdem, maxima considerata ipsorum incommoditate multiplici, quam iidem in monte Grech commorando assidue tollerabant, taliter ordinavit, ut de cetero ducentas tantummodo pensas, monete usualis, pro annuo censu in festo sancti Martini sine diminucione qualibet, bano pro tempore constituto, nomine nostro solvere teneantur. Inseruit eciam, quod terram nostram Cyblan nominatam cum silvis et aliis utilitatibus ac pertinenciis suis presentibus et requisitis iobagionibus castri zagrabiensis, eisdem assignasset. Nos igitur et predictorum civium nostrorum iustis et honestis precibus inclinati, id, quod per iam dictum fidelem nostrum S(tephanum) banum provide factum est, presentibus duximus confirmandum. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Smaragdi, albensis prepositi, aule nostre vicecancellarii, venerabilis electi ecclesie colochensis, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octavo, tercio nonas Julii. Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

Originale in membrana. Sericea zona rubri et flavi coloris dependet absque sigillo. In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis.

An. 1259, 3. aprilis. **37.**

Bela IV. Hungariae etc. rex, in lite, quam civitas zagrabiensis cum archidiacono Petro de duobus molendinis agebat atque ab eodem archidiacono monachis ord. Cysterciensis donatis, eadem predicto monasterio adiudicat.

Bela dei gratia Vngarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Seruie. Gallitie, Lodomerie, Cumanieque rex. Omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod cum duo molendina super fluvium, qui terram zagrabiensis capituli a terra castri nostri de Grech dividit, in solo

ipsius castri posita seu fundata, ecclesie sancte Marie in insula Egidii, pro fratribus cisterciensis ordinis **per magistrum Petrum**, zagrabiensem archidiaconum, constructe, duxerimus donanda et **nostro priori** privilegio confirmanda, licet postmodum super ipsis molendinis inter ipsum magistrum Petrum ex una parte et cives de Grech ex altera, materia controversie fuisset suborta. Nos tamen donationem huiusmodi dicte ecclesie sancte Marie factam, ratam habentes, ipsa molendina eidem ecclesie perpetuo et pacifice reliquimus possidenda, volentes, ut ipsam super hoc ecclesiam vel magistrum Petrum, patronum ecclesie memorate, nullus omnino audeat vel debeat de cetero molestare. In cuius rei testimonium et perpetuam firmitatem presentes dedimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. — Datum anno domini MCCLVIIII, tercio nonas aprilis. Regni autem nostri anno vicesimo quarto.

E bulla Alexandri IV. papae, an. 1259, quae in originali asservatur in archivo ven. capit. zagrabiensis. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon hist. episc. zagrab. v. I. p. 121.

An. 1259.

38.

Bela IV. Hungariae etc. rex, in lite, quam Perinus mercator cum civibus civitatis montis Grechensis de terra Ambrosini agebat, eandem visis instrumentis civibus adiudicat.

Nos B(ela) dei gracia rex Vngarie. Significamus universis, quibus scire expedierit, presencium per tenorem, quod cum Perynus mercator requireret de civibus nostris de monte Grech, de Zagrabia, terram Ambrosini, duobus aratris sufficientem, et quedam instrumenta super eadem terra exhiberet, et dicti cives e conservo nostrum exhibuissent privilegium, bulla nostra aurea roboratum. Nos observare volentes ipsum privilegium nostrum bulla aurea munitum, presertim cum ipsa terra sit infra metas terre memorate civitatis, que mete in ipso privilegio civium continentur, eandem terram Ambrosini ipsis civibus dimisimus inrevocabiliter perpetuo possidendam; non obstantibus litteris seu instrumentis dicti Peryni aliquibus, si hec habet super terra supradicta, si unquam vellet exhibere. Et ut hoc ratum habeatur et firmum, presentes nostras litteras contulimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno domini MCC quinquagesimo nono.

Originale in membrana, sigillum periit et zona. Huius documenti exstat etiam transumptum a Stephano rege Hungariae factum circa an. 1275, sed valde vitiatum ac etiam defalcatum, cuius a tergo alia manu inscriptum est: „super terra Ambrosfelde“.

39.

An. 1259, 3. dec. Anagniae.

Alexander IV. Papa confirmat donationem duorum molendinorum Zagrabiae a Bela IV. factam eccl. b. v. Mariae ord. Cysterciensium.

Alexander episcopus servus servorum dei. Dilectis filiis .. priori et conventui monasterii sancte Marie de insula Egidii, cisterciensis ordinis, zagabriensis dioecesis, salutem et apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum, tam vigor equitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Sane petitio vestra nobis exhibita continebat, quod carissimus in Christo filius noster, Vngarie rex illustris, duo molendina super fluvium, qui terram zagabriensis capituli a terra castri de Grech, eiusdem regis, dividit, in ipsius castri districtu posita et ad eundem regem spectantia, monasterio vestro regia liberalitate donavit, prout in litteris ipsius regis confectis exinde plenius continetur. Nos itaque vestris precibus inclinati, quod ab eodem rege factum est pie ac provide in hac parte, ratum habentes et firmum, illud auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Litterarum ipsarum tenorem de verbo ad verbum presentibus inseri facientes, qui talis est: (vide doc. 37, de die 3. april 1259.) Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infrigere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Anagnie, III nonas decembris. Pontificatus nostri anno quinto.

Originale in membrana, plumbea pontificia bulla dependet a sericea zona rubri et flavi coloris. In arch. ven. cap. eccl. zagrab. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 123.

40.

An. 1261.

Maria regina Hungariae civibus Grechensibus debitum ducentarum pensarum, quas bano annuatim solvere tenebantur, relaxat, unaque concedit ipsis ius conferendi beneficium parochiale.

Maria dei gracia regina Hungarie. Omnibus Christi fidelibus, presentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Solent scriptis redigi facta hominum, ne processu temporis a memoria delabantur. Igitur ad universorum tam presencium quam posterorum noticiam significamus quibus expedit per presencium tenorem, quod cum in

regnum Sclauonie ad ordinandum et informandum totum statum Ducatus carissimi filii nostri, ducis Bele, intrassemus principaliter, fideles nostri cives de monte Grecz, nobis sua plurima gravamina explicaverunt. Nos autem eorum gravamina volentes misericorditer relevare, presertim cum idem castrum de novo sit constructum et erectum in principaliori loco Ducatus et ad communem utilitatem tocius regni, necnon ad tutelam confinii esse fundatum dinoscatur, causis premissis racionabilibus inducte, ut eo amplius et melius utilitas castri prenominati in omnibus recipiat incrementum, debitum ducentarum pensarum, quas bano, nomine Ducatus, cives eiusdem castri annuatim solvere tenebantur, in perpetuo duximus relaxandas, reddentes eosdem de debito (huiusmodi) solucionis pecunie memorate absolutos (nostrarum) patrocinio litterarum. Insuper plebaniam eiusdem castri liberam constituimus et exemptam ab omni iurisdiccione episcopalis dignitatis, alioquin .... venerabilis pater Philippus, episcopus zagrabiensis, quam de iure vel de facto habebat, presentibus: magistro Thobia, preposito; magistro Petro, archidiacono; magistro Buza, cantore; Prothasio, custode et Stephano, decano, loci prenominati, consencientibus, renunciavit viva voce, quatenus de meis, iuris beneficio et bona terre consvetudine, attribuitur facultas in premissis. Ut igitur hec a nobis circumspecte facta donacio robur perpetuum firmitatis obtineat, et idem cives mee munificencie gracia in posterum gratulentur, presentes litteras contulimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno ab incarnacione domini millesimo ducentessimo sexagesimo primo.

E simplici transumpto in charta, initio saec. XVI. In archivo civit. zagrab.

An. 1261.

41.

Alexander IV. Papa concedit, ut festo s. Ladislai regis, ac infra octiduum in eccl. cathedrali indulgentiae unius anni et 40 dierum promulgentur.

Item, sub bulla eiudem Alexandri pape, emanata pontificatus sui anno septimo, continetur indulgencia de uno anno et quadraginta dierum, et similiter infra octo dies, quolibet dierum; (i. e. festi s. Ladislai regis.).

Excerptum ex originali, quod perierat, in libro statutorum capituli zagrabiensis. part. IV. c. II. Typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. episc. zagreb. vol. II. pag. 103.

42.

An. 1263, 22. septembr. Apud Urbem veterem.

Timotheus ab Urbano IV. P. electus praeficitur in episcopum zagrabiensem. Civitati et clero, ut eidem devote obediant, commendatur.

Urbanus episcopus servus servorum dei. Dilectis filiis populo zagabriensis civitatis et diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Rationis oculis intuentes commoda, que vacantibus ecclesiis de salubri provisione proveniunt, reddimur corde solliciti, ut circa provisionem huiusmodi faciendam fructuose attentionis studium habeatur. Sane zagabriensi ecclesia episcopi solacio destituta, dilectus filius prepositus et capitulum ipsius ecclesie convenientes in unum, spiritus sancti gratia invocata, dilectum filium Stephanum, capellanum nostrum, nepotem venerabilis fratris nostri (Stephani) episcopi Penestrini, prepositum ecclesie Pozoniensis, patientem in etate defectum, in zagabriensem episcopum unanimiter et concorditer postularunt. Nos autem presentata nobis postulatione huiusmodi, provisionem et ordinationem eiusdem zagabriensis ecclesie dicto episcopo Penestrino duximus committendas. Et licet in eodem Stephano imperfectum etatis suppleret generis et morum nobilitas, matura discretio et scientia litteralis, tamen predictus episcopus nolens ad carnem et sanguinem habere respectum, de magistro Timotheo, tunc subdiacono et capellano nostro, archidiacono de Zala in ecclesia vesprimiensi et canonico zagabriensi, predicte zagabriensi ecclesie auctoritate sibi a nobis in hac parte commissa providit. Nos itaque attendentes, quod eidem magistro Thimoteo, quem nos et fratres nostri propter sue multiplicis evidentiam probitatis carum habemus plurimum et acceptum, clara morum et vite ac scientie merita suffragantur et perhibetur testimonium, quod in spiritualibus et temporalibus sit laudabiliter circumspectus, huiusmodi provisionem, quam eidem zagabriensi ecclesie cognovimus expedire, ratam et gratam habuimus, et eam auctoritate apostolica duximus confirmandam, ac nichilominus eum de fratrum nostrorum consilio et apostolice plenitudine potestatis prefate zagabriensi ecclesie prefecimus in episcopum et pastorem, firma concepta fiducia, quod eidem zagabriensi ecclesie per ipsius ministerium prosperitatis et honoris, deo propitio, desiderata proveniant incrementa. Rogamus itaque universitatem vestram et hortamur attente, mandantes, quatenus eundem electum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum admittentes ylariter et honorifice pertractantes, sibi tamquam patri et pastori animarum vestrarum impendatis obedientiam et reverentiam debitam, ac eius salubribus mandatis et monitis efficaciter intendatis, ita quod ipse

in vobis devotionis filios, ac vos consequenter in eo patrem invenisse benivolum gaudeatis. Datum apud Urbem veterem X kalendas octobris. Anno tercio.

In eodem merito verbis competenter mutatis: Preposito et capitulo zagabriensi; clero zagabriensis civitatis et diocesis, ac vasallis eccl. zagabr.

E reg. orig. Urbani IV. an. III. ep. 10. A. Theiner. Mon. hist. Hung. I. p. 245—6.

43.

Anno 1264, 1. januarii. Apud Urbem veterem.

Eventio presbytero canonicatus zagrabiensis et praebenda confertur.

Stephanus miseratione divina Prenestrinus episcopus, dilecto capellano suo Eventio presbitero salutem in domino. Noveris nos recepisse litteras apostolicas sub hac forma[1]. . . . Harum igitur auctoritate litterarum canonicatum et prebendam, que venerabilis pater Timotheus, zagrabiensis episcopus promotionis sue tempore in zagrabiensi ecclesia obtinebat, vacantia per promotionem ipsius episcopi, tibi cum domibus, curia et omnibus iuribus et pertinenciis suis conferimus et providemus de ipsis, te investientes presentialiter per nostrum annulum de eisdem. Non obstante certo ipsius ecclesie canonicorum numero iuramento, confirmatione sedis apostolice, sive quacunque firmitate vallato, aut si dominus papa in ea pro aliis direxerat scripta sua, seu si sedis apostolice vel legatorum ipsius aut quacunque auctoritate in ea in canonicos aliqui sint recepti, vel ut recipiantur insistant, quibus per hoc quo ad assecutionem aliorum beneficiorum, personatuum vel dignitatum preiudicium nullum fiat, aut si est aliquibus ab eadem sede indultum, quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime teneantur, et ad id compelli, quodque interdici, suspendi vel excommunicari non possint, et quod de beneficiis, personatibus vel dignitatibus ad collationem eorum spectantibus nulli valeat provideri per litteras apostolicas, que de indulto huiusmodi plenam et expressam non fecerint mentionem, seu qualibet alia indulgentia dicte sedis, de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum oporteat in nostris litteris plenam et expressam mentionem fieri, et per quam effectus presentium impediri valeat vel differri, aut si alias beneficiatus existis; decernentes etiam auctoritate predicta irritum et inane, si secus de huiusmodi canonicatu et prebenda quavis auctoritate contigerit per

[1] Adducit epistolam a Pontifice missam, qua ipsi ius conferendi vacantia eccl. beneficia in regno Hung. tribuitur. Confer. A. Theiner. l. c. I. p. 260.

aliquem attemptari. Actum in hospitio nostro apud Urbem veterem, presentibus venerabilibus patribus dei gratia A. urgellensi et Timotheo zagrabiensi, episcopis, fratre Bentevegna, fratre Gratia de ordine minorum, et magistro Roberto cantore de Posega, domini pape subdiacono, capellanis nostris, Thomasino notario, Jacobino clerico et Guidone Bono familiaribus nostris, et pluribus testibus ad hoc specialiter vocatis et rogatis. Anno domini MCCLXIIII. Pontificatus domini Urbani pape IIII, anno tertio, indictione VII. die primo Januarii. In cuius rei testimonium presens publicum instrumentum fieri fecimus et sigilli nostri munimine roborari.

E reg. orig. Urbani IV. an. III, ep. 36. A. Theiner. Mon. Hung. hist. I pag. 261.

44.

Anno 1264, 16. januarii. Apud Urbem veterem.

Creato canonico zagrabiensi Eventio canonicatus atque praebenda ab Urbano IV. Papa confirmatur.

Urbanus episcopus servus servorum dei. Dilecto filio Eventio presbitero, canonico zagrabiensi, salutem et apostolicam benedictionem. Que de sedis apostolice auctoritate procedunt, sue debent firmitatis robore muniri, ut et futuris temporibus valeant illibata consistere, et optata de illis possit utilitas provenire. Sane tua nobis exhibita petitio continebat, quod cum nos venerabili fratri nostro S(tephano) Penestrino episcopo conferendi per se, vel per alium personis idoneis beneficia ecclesiastica, personatus et dignitates cum cura et sine cura, que veneralibis frater noster Timotheus zagrabiensis episcopus promotionis sue tempore in regno Ungarie obtinebat, ac faciendi personas ipsas ad beneficia huiusmodi, si in ecclesiis collegatis existerent, in canonicos recipi et in fratres, nec non contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendi, liberam concessissemus per nostras litteras facultatem, demum idem episcopus Prenestinus tibi capellano suo auctoritate litterarum ipsarum canonicatum et prebendam, quos dictus episcopus zagrabiensis tempore sue promotionis in zagrabiensi ecclesia obtinuerat, per huiusmodi promotionem iamdicti episcopi zagrabiensis vacantes, cum domibus, curia et omnibus iuribus et pertinentiis suis contulit, et de ipsis providit, teque presentialiter investivit per suum annulum de eisdem; decernens irritum et inane, si secus de canonicatu et prebenda huiusmodi quavis auctoritate contingeret per aliquem attemptari, prout in publico instrumento confecto exinde, ac sigillo ipsius episcopi Penestrini signato

plenius continetur. Nos itaque tuis supplicationibus inclinati, quod ab eodem episcopo Prenestino super premissis factum est, ratum et firmum habentes id auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti nostri patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmacionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Datum apud Urbem veterem XVII. kalendas februarii. Pontificatus nostri anno tercio.

E reg. orig. Urbani IV. an. III. ep. 36 — A. Theiner. Mon. Hung. hist. t. I. p. 260.

45.

Anno 1264, 16. januarii. Apud Urbem veterem.

Urbanus IV. Papa, praecipit archiepiscopo colocensi et abbati de Toplica, ut Eventium canonicum zagrabiensem in possessionem beneficiorum inducant.

Urbanus episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri (Stephano) archiepiscopo colocensi et dilecto filio abbati de Taplica, cisterciensis ordinis, zagabriensis diocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Que de sedis (etc., ut supra, usque) provenire. Sane petitio dilecti filii Eventii presbiteri, canonici zagabriensis, capellani venerabilis fratris nostri S(tephani) episcopi Prenestini nobis exhibita continebat, quod cum nos eidem episcopo, conferendi (etc., ut supra, verbis competenter mutatis, usque) duximus confirmandum. Quocirca mandamus, quatenus dictum Eventium vel procuratorem suum eius nomine in possessionem canonicatus, prebende, domorum, iurium et pertinentarium ipsorum, amoto exinde quolibet detentore, vos vel alter vestrum per vos, vel per alium aut alios, auctoritate nostra inducatis et defendatis inductum, facientes eum in dicta ecclesia in canonicum recipi et in fratrem, sibi stallo in choro et loco in capitulo cum plenitudine iuris canonici assignatis; non obstante statuto de certo canonicorum numero iuramento vel confirmatione apostolica seu quacumque firmitate vallato, aut si pro aliis in dicta ecclesia direximus scripta nostra, vel si sedis apostolice vel legatorum eius aut quacunque auctoritate in ea in canonicos aliqui sint recepti, vel ut recipiantur, insistant, quibus propter hoc quo ad assecutionem aliorum beneficiorum, personatuum vel dignitatum seu prebendarum nolumus preiudicium generari, vel si aliquibus a sede apostolica sit indultum, quod ad receptionem vel provisionem alicuius minime teneantur, quodque ad id compelli vel interdici aut suspendi seu excommunicari non possint, et quod de beneficiis, personatibus vel dignitatibus seu prebendis ad collationem ipsorum spectantibus nulli valeat provideri per ipsius sedis litteras

non facientes plenam et expressam de indulto huiusmodi mentionem, seu qualibet alia indulgentia sedis eiusdem, de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum oporteat in nostris litteris fieri mentionem, et per quam effectus executionis huiusmodi impediri valeat vel differi, aut si dictus presbiter alias beneficiatus existat. Contradictores, si qui fuerint vel rebelles per censuram ecclesiasticam sub apostolica obedientia compescendo. Datum apud Urbem veterem XVII. kalendas februarii. Pontificatus nostri anno tercio.

E reg. orig. Urbani IV, an. III. ep. 37. — A. Theiner. Mon. Hung. hist. t. I. p. 261.

46.

Anno 1264, 18. januarii. Apud Urbem veterem.

Urbanus IV. Papa, Praeposito et Capitulo zagrabiensi mittit litteras, ut neo creato episcopo Timotheo pareant.

Urbanus episcopus servus servorum dei. Dilectis filiis . . . preposito et capitulo zagabriensi, salutem et apostolicam benedictionem. Gratie divine premium et preconium humane laudis acquiritur, si reverendis patribus a devotis filiis plenitudo impendatur honoris. Sane zagabriensi ecclesia pastoris solatio destituta, nos venerabilem fratrem nostrum Timotheum zagabriensem episcopum, tunc archidiaconum de Zala in ecclesia vesprimiensi, subdiaconum et capellanum nostrum, utique providum et honestum, ac morum nobilitate preclarum, de fratrum nostrorum consilio et apostolice plenitudine potestatis prefecimus ipsi ecclesie in episcopum et pastorem. Et licet predictus episcopus, sicut accepimus, quosdam nuntios et procuratores suos ad eandem ecclesiam destinavit, qui usque ad adventum ipsius episcopi ecclesie predicte curam gererent diligentem, tamen ipsi non fuerunt admissi. Quia vero idem episcopus factura nostra existit, in ipso, cui consecrationis munus duximus impendendum, nostram cupimus honorari personam, et in desideriis nostris geritur facere ipsum episcopatus zagabriensis pacifica possessione gaudere. Quocirca universitatem vestram rogamus et hortamur attente, in virtute obedientie per apostolica scripta vobis districte precipiendo mandantes, quatenus eundem episcopum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum devote suscipientes, ei obedientiam et reverentiam debitam impendatis, ipsius mandatis et monitis salubribus humiliter intendendo, ac nichilominus dilecto filio fratri Gualtero, penitentiario et capellano nostro, cui idem episcopus et nos etiam usque ad ipsius beneplacitum curam predicte ecclesie circa spiritualia et temporalia duximus committen-

dam, exhibeatis consilium, auxilium et favorem in hiis, super quibus vos duxerit requirendos; alioquin sententiam, quam idem episcopus vel prefatus penitentiarius rite tulerit in rebelles ratam habebimus et faciemus auctore domino inviolabiliter observari. Datum apud Urbem veterem XV. kalendas februarii. Pontificatus nostri anno tercio.

E reg. orig. Urbani IV. an. III. ep. 91. — A. Theiner. Mon. Hung. hist. t. I. p. 262. — Farlatti. Illir. sacr. tom. V. p. 373.

47.

Anno 1264, 23. januarii. Apud Urbem veterem.

Gualterio ord. minorum ab Urbano IV. Papa cura ecclesiae zagrabiensis committitur.

Urbanus episcopus servus servorum dei. Dilecto filio fratri Gualterio de ordine fratrum minorum, penitentiario, capellano et nuntio nostro salutem et apostolicam benedictionem. Inter alias sollicitudines, quibus assidue premimur, cogitare nos convenit, ut ecclesie ac ille precipue, que sunt episcopali dignitate predite, in statu tranquillo et prospero conserventur. Sane ecclesia zagabriensi pastoris solatio destituta, nos venerabilem fratrem nostrum Timotheum zagabriensem episcopum, tunc archidiaconum de Zala in ecclesia vesprimiensi, subdiaconum et capellanum nostrum ac canonicum zagabriensis ecclesie, de fratrum nostrorum consilio et apostolice plenitudine potestatis prefecimus ipsi zagabriensi ecclesie in episcopum et pastorem, ac ei consecrationis munus duximus impendendum, iniuncto capitulo ipsius ecclesie et clero civitatis et diocesis zagabriensis per litteras nostras ut ipsi predicto episcopo, tunc electo, tamquam patri et pastori animarum suarum devote intendere procurarent. Et licet predictus episcopus, sicut accepimus, quosdam nuntios et procuratores suos ad eandem ecclesiam destinarit, qui usque ad adventum ipsius episcopi eiusdem ecclesie curam gererent diligentem, tamen ipsi non fuerunt admissi. Nos itaque cupientes, ut eadem ecclesia salubribus proficiat incrementis, de tua circumspectione, quam in multis et arduis sumus experti, confisi, te pro eiusdem ecclesie et ipsius episcopi procurandis et expediendis negotiis ad partes Ungarie duximus destinandum, et procurationis officium ab eodem episcopo tibi, ut asseritur, circa curam in spiritualibus et temporalibus dicte ecclesie commissum, ipsius inclinati supplicationibus episcopi approbantes, eandem curam circa ipsa spiritualia et temporalia usque ad beneplacitum ipsius episcopi tibi, auctoritate presentium duximus committendam. Quocirca discre-

tionem tuam rogamus et hortamur attente, mandantes, quatenus ad predictas partes et ecclesiam personaliter cum gratia nostre benedictionis accedens, eiusdem ecclesie sollicitam curam geras. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, compescendo. Ceterum castrum, villas, possessiones, redditus, et alia bona episcopalia tibi facias exhiberi; detentores eorum et illos, quorum nomine detinentur, cuiuscumque dignitatis, ordinis seu conditionis existant, ad eorum exhibitionem monemus precipiendo per censuram eandem, sublato appellationis obstaculo, compellendo. Non obstante, si est aliquibus ab apostolica sede indultum, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, que de indulto huius plenam et expressam non fecerint mentionem, sive qualibet alia indulgentia sedis eiusdem, de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum oporteat in nostris litteris plenam et expressam mentionem fieri, et per quam effectus presentium impediri valeat vel differri. Preces autem et mandatum nostrum sic adimpleat tua devotio, quod tibi proinde preter divine retributionis premium a nobis digne proveniat actio gratiarum. Datum apud Urbem veterem X. kalendas februarii. Anno tercio.

E reg. orig. Urbani IV. an. III. ep. 92. — A. Theiner. Mon. Hung. hist. t. I. p. 262. — Farlatti. Illir. sacr. tom. V. p. 373.

An. 1266.

48.

Bela IV. Hungariae etc. rex ius eligendi iudices civibus zagrabiensibus concessum, quod Archino comite ipsis dato infregerat, redintegrat.

Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque rex, omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum notitiam tenore presencium volumus pervenire, quod cum fideles nostri cives de monte Grecensi, de Zagrabia, pluries nobis querimonias porrexissent, dicentes in eo, quod nos eis Archynum comitem in potestatem seu iudicem prefeceramus, suam infringi libertatem. Nos, lecto aureo privilegio, per nos eisdem concesso, quia vidimus inter cetera in ipso privilegio huiusmodi articulum contineri, ut iidem cives potestatem seu iudicem sibi, quem volunt, secure eligere et preficere possint de eisdem, et singulorum annorum in revolucione deponere, et alium seu eundum preficere iuxta sue arbitrium voluntatis, eandem libertatem de speciali gracia et favore confirmavimus eisdem et auctoritate presencium duximus plenius confirmandum; volentes, ut nullo processu temporum libertas ipsorum civium in predicto aureo privilegio contenta, et pre-

sertim articulus, de quo premisimus, infringi debeat seu cassari, non obstante privilegio, quod super illa potestaria dicto Archyno comiti dederamus, quod presentibus cassamus penitus et eciam irritamus. In cuius rei memoriam et robur, presentes dedimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Farcasii, electi albensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo ducentesimo sexagesimo sexto. Regni autem nostri anno tricesimo primo.

Originale in membrana. Sigillum avulsum, solummodo sericea zona rubri et flavi coloris remansit. In arch. l. r. civ. zagrab. — Fejér. Cod. dipl. IV. 3. p. 337.

49.

An. 1266, 23. novembris.

Bela IV. Hungariae etc. rex civibus zagrabiensibus in monte Grech peculiares praerogativas concedit.

Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crovacie. Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque rex. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris salutem in salutis largitore. Regie speculationis et sollicitudinis esse debet invigilare subditorum remediis et quieti, et eos prosequi ampliori munificencia gracie specialis, ut tanto illi ex fidelibus fideliores et devociores se exhibeant ex devotis, quanto pociori libertatis beneficio ex regalis provisionis dono eos contigerit gratulari. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum olym fines et termini regni seu Ducatus Sclauonie continuis latrunculorum et frequentibus insultibus pulsarentur, nos tam quieti nostre proprie, quam subditorum nostrorum in illis partibus degencium securitati prospicere salubriter cupientes, castrum in monte Grech iuxta Zagrabiam, ob tuicionem eorumdem confiniorum decrevimus construendum; in cuius castri construccione fideles nostri cives eiusdem castri in edificando sibi domos ibidem et alias edes illuc transferendo, sumptus non modicos, labores continuos et dampna plurima usque ad exinanicionem extreme virtutis fideliter subierunt, exponentes se et sua illis temporibus pro regio sive Ducatus honore crebris periculis et fortune. Nos igitur huiusmodi obsequiosis et sumptuosis laboribus ipsorum grata volentes vicissitudine respondere, hanc eis prerogativam concedimus libertatis, ut nec per se, nec per suos ad exercitum, quem nos vel karissimum filium nostrum dominum Belam, inclitum ducem tocius Sclauonie et Crovacie diversis temporibus et quandocumque facere contigerit ire nullatenus, nec aliquid propter hoc vel eius occasione, nobis vel sibi inpendere teneantur. Eosdem

quoque nullius exaccionis tallie seu collecte vel cuiuslibet publice funccionis, aut aliorum serviciorum honus subire volumus, sed sint a prestacione earum in perpetuum liberi et inmunes. Ita tamen, quod predicto duci Bele, karissimo filio nostro, quadraginta marcas solummodo in usuali moneta, cuiusquidem monete ducente pense predictarum quadraginta marcarum valorem contingunt, in die strennarum, et non ante neque post, ipsi iidem cives per nuncios suos precise et absque interpellatione qualibet mittere et solvere pro censu annuo teneantur. Condiciones itaque et libertates hospitum seu civium in predicto castro habitancium et conveniencium, quas ipsi inter se fecerunt et nos approbavimus tales habentur: Quod si iidem hospites vel cives in districtu Hungarie, Dalmacie, Crowacie, Sclauonie spoliati vel occisi per latrones vel alios malefactores fuerint, dominus terre in qua spoliati aut occisi fuerint, estimata quantitate pecunie, iuxta arbitrium bonorum virorum et sacramentum concivium ad hoc electorum vel ablata refundat, vel malefactorem ostendere teneatur, aut homicidii penam solvat, iuxta Ducatus Sclauonie consvetudinem approbatam. Item, tributa infra regales terminos in nullo loco solvere teneantur. Item, quicumque civis alium civem vituperiis, oprobriis aut contumeliis affecerit, si inde convictus fuerit, leso decem pensas, in communes expensas centum denarios solvat; qui si post trinam correccionem se non emendaverit, rebus omnibus in commune applicatis tanquam infamis de civitate turpiter expellatur. Si quis etiam alapam alteri dederit vel per crines maliciose traxerit, eandem penam paciatur; si vero hec, iudice sedente pro tribunali vel alias ubicumque in eius conspectu id perpetrare presumserit, pena dupli plectatur; quod si hoc in persona iudicis vel cuiuscunque sui assessoris id attemtaverit, decem marcas usualis monete pro pena exsolvat, quod si solvendo non fuerit, manum amittat. Si quis vero cutello, gladio, lancea aut sagitta aut aliquo tali modo alium vulneraverit et vulneratus sine defectu membrorum resanatus fuerit, medico lesi satisfaciat, et leso viginti quinque pensas, quinque vero ad usus civitatis persolvat; si vero in aliquo membrorum debilitatus fuerit, medico lesi satisfaciat, et leso decem marcas et ad usus civitatis duas marcas persolvat. Si quis vero hominem interfecerit et auffugerit, due partes rerum suarum cedant parentibus occisi, pars tercia civitati; si autem captus fuerit, secundum consvetudinem de ipso vindicta summatur, nisi quis in ludo sine premeditata malicia aliquem interfecerit, in hoc enim casu centum pensas cognatis interfecti, viginti vero pensas ad communes usus refundat interfector, cui si facultas non suffecerit, civium arbitrio relinquatur. Item, si quis de extraneis intrans civitatem, sive in vico, sive in domo sive in foro similia, ut

supra notatum est, perpetraverit, per iudicem civitatis iudicetur, et eisdem penis subiaceat condempnatus. Si vero ex incolis civitatis aliquis sive extraneus infra terminos civitatis in furto vel latrocinio deprehensus fuerit, per iudicem civitatis puniatur. Item, si quis extraneus aliquem de civitate in causa pecuniaria vel illata iniuria voluerit convenire, coram iudice civitatis conveniat, et nulla causa ad duellum iudicetur, sed per testes et iuramenta terminetur, sive sit cum extraneis, sive cum indigenis, et quod ipsi testes iurati in deponendo testimonio sigillatim ac singulariter examinentur. Testes autem eiusdem libertatis et condicionis, cuius sunt isti, assummantur. Eodem modo, sive extraneus inveniat apud incolas, sive incola apud extraneos equum, bovem aut aliquas res furtivas, semper testes, ut supra diximus, producantur. Item, cives de predicta civitate vel iobagiones de villis ad ipsam pertinentibus, que prope territorium ipsius civitatis fuerint site, nullius iudicio nisi iudicis civitatis astare teneantur, quod si iudex suspectus habebitur et actor legitimam causam recusacionis allegaverit, convocatis omnibus maioribus civitatis, ipso iudice presente, negocium decidatur, de quorum sentencia, si adhuc contingeret dubitari, et actor importunus eos ad regis citaverit presenciam, solus iudex pro aliis omnibus ad regem ire teneatur. Eodem modo pro quacumque causa iudicem civitatis et cives, vel cives solos ad regis presenciam quis citaret, non tenetur ire, nisi solus iudex civitatis. Et si aliquis aliquem civem vel cives non requirens antea a iudice civitatis iusticiam sibi fieri, ad regem citaverit, pro illo vel illis iudex ire tenebitur, et ei citator refundet expensas, eo quod contempta auctoritate regalis privilegii sibi cogniti, irrequisito iudice civitatis fatigavit eum frustra laboribus et expensis. Cives autem liberam habent undecumque voluerint eligendi facultatem iudicem civitatis nobis presentandum, et mutandi eundem annuatim pro sue arbitrio voluntatis. Sane, si quis in calumnia vel falso testimonio manifeste convictus fuerit vel eciam deprehensus, nec in iudicem vel eius assessorem seu consiliarium deinceps admittatur. Item, si quis de civitate sine herede decesserit, de rebus suis mobilibus liberam habeat disponendi cuicumque voluerit, facultatem; res vero immobiles, domos, curiam, vineas, terras et edificia suorum concivium habito consilio, uxori sue vel alicui cognatorum suorum relinquat; ita tamen, quod nec per ipsum, nec per uxorem, nec per cognatos a iurisdicione civitatis possit alienari seu eximi vel avelli. Item, si quis intestatus decesserit et nec uxorem, nec filios, nec cognatos habuerit, due partes rerum suarum per viros fidedignos ad hoc consilio civium deputatos, pauperibus et ecclesie eiusdem civitatis distribuantur, tercia vero pars ad utilititem civitatis reservetur.

Item, statuimus, quod in eadem civitate forum sollempne duobus diebus in ebdomada, videlicet die Lune et die Jouis celebretur, et preterea forum quottidianum cottidie habeatur. Ad sustentacionem autem hospitum in predicto castro habitancium, dedimus terram circa montem Grech, quam olim per dilectum et fidelem nostrum quondam Dionisium banum tocius Sclauonie eisdem civibus dinoscimur statuisse, sub certis metis et distinctis perpetuo possidendam. Cuius terre mete hoc ordine distinguntur: Prima meta est in portu Zawe, qui Kyralrewy dicitur iuxta magnam viam, et per eandem tendit usque rivum Zawycha dictum, quem rivum transit per pontem, deinde per eandem viam tendit versus aquilonem transiens aquam, que Mlaka dicitur, et perveniet ad monticulum iuxta quem est meta terrea, que dividit terram populorum regis a parte orientali, deinde transiens minorem Mlakam perveniet ad magnam viam, que wlgo Ettewen dicitur, per quam veniens pervenit ad rivum Cyrkenich, ibi est pons, hinc superius per eundem rivulum iuxta montem Grech vadit directe versus aquilonem metatim, tendens ad fontem, qui dicitur Kubulkut, iuxta quem est meta terrea, a quo superius per rivulum Cyrkenich versus aquilonem pervenit ad rivulum, qui vocatur Zapotnika, hinc transiens monticulum cadit in quandam vallem, per quam transit in rivulum, qui dicitur Lomzky potok, deinde ascendit ad metam capituli zagrabiensis, et ibi sunt mete tres, una capituli zagrabiensis, altera hospitum de Grech, tercia filiorum Dobcha, de genere Aga, deinde procedit per cacumen eiusdem montis vocabulo Meduenicha versus occidentem et pervenit ad metam filiorum Micola, que Plesywicha dicitur, iuxta quam est meta terrea, deinde a cacumine eiusdem montis descendit versus partem meridionalem metatim ad arborem castaneam, super qua est crux, et iuxta eam est meta terrea, deinde descendit ad caput fontis, qui Chicheria dicitur, qui fons dividit terram Endre de terra predicta, et sic descendendo per eundem, divertit aliquantulum versus occidentem ad montem et ibi est arbor castanea cruce signata, iuxta quam est meta terrea, deinde ad cacumen montis eiusdem procedit versus meridiem dividendo terram ecclesie zagrabiensis, deinde per gyrum ad occidentem aliquantulum divertitur et ibi transit rivulum, qui vocatur Neznich potoka, et inde ascendendo superius de terra Endre per vallem ad verticem unius montis, ibi est meta; hinc separando per veteres metas terram Gremle, descendit ad arborem, que vocatur ihor, et ibi est meta, et cadit in viam, que exit de villa Gremle, deinde per eandem versus meridiem procedit ad campum ad metam terream, deinde aliquantulum divertit ad sinistram per viam et pervenit ad paludes, que Mlaka dicuntur, ibi est meta iuxta eandem

Mlakam, a sinistra parte vadit ad arborem nucis, ibi est meta, deinde ad sambucum, sub qua est meta terrea, de hinc metatim procedit et cadit in fluvium Zawe, deinde ad metam priorem descendit et sic terminatur. Ceterum, quia iidem cives super terris et possessionibus suis alia etiam privilegia a nobis eis concessa habere noscuntur, illa eis inconcussa servare volumus et a nostris successoribus et subiectis inviolabiliter observari. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes dedimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Farkasii, prepositi albensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCLX sexto, IX kalendas decembris. Regni autem nostri anno tricesimo primo.

Originale in membrana, lacerum et absque sigillo. Lacunas supplevimus e transumpto Caroli regis Hungarie de an. 1324. In archivo lib. reg. civ. zagrab.

An. 1267, 23. februarii. **50.**

Bela IV. Hungariae etc. rex civibus Grechensibus de Zagrabia immunitatem a tributis et tricesima confert.

Bela de gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque rex. Omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium salvatore. Officii nostri debitum remediis invigilat subiectorum, nam dum eorum utilitati prospicimus, dum concedimus profutura, plebum numerus crescit iugiter et augetur, in quo regis gloria specialiter denotatur. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod dilecti et fideles nostri cives seu hospites in novo castro nostro, per eos in monte Grech constructo, existentes, ad nostre maiestatis accedentes presenciam, nobis revelare procurarunt, quod cum ipsi in confinio regni, in partibus Sclauonie, sint constituti, et propter diversa tributa et tricesimas cum suis mercimoniis processum non possent habere aliqualem, et in hoc ipsa civitas nostra inopiam pateretur non modicam, a nobis humiliter postularunt, ut nos ipsos a solucione dictorum tributorum et tricesimarum redderemus exemptos seu absolutos. Nos igitur iustis et dignis peticionibus eorum inclinati, et maxime quia iidem cives nostri in diversis negociis regni nostri et nostris, debitam fidelitatem sancte corone et nobis semper exhibuerunt, non parcendo rebus et personis, inponendo se et suos diversis casibus et fortune, de consensu et bona voluntate domine regine, karissime consortis nostre, nec non omnium barronum regni nostri nobis assidencium, hanc specialem graciam eis duximus faciendam, quod ipsi cives nostri infra terminos regni nostri

aliquod tributum, tam in aquis, quam in terris, nec aliquam tricesimam, in nullo loco solvere teneantur, sed sint a solucione eorum exempti penitus et inmunes, et hoc cum omnibus aliis libertatibus ipsorum similiter per nos eis concessis inviolabiliter conservamus et per nostros successores volumus conservari. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Farkasii, prepositi albensis ecclesie, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo ducentesimo LX septimo, septimo kalendas marcii. Regni autem nostri anno tricesimo secundo.

E transumpto capituli zagrabiensis, de anno 1329. Huius privilegii adsunt duo transumpta de memorato anno 1329; unum factum „feria tercia proxima post festum Omnium sanctorum", et aliud „secunda feria proxima post festum beati Martini confessoris." In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis. Fejer. Cod. dipl. regn. Hungar. IV. 3. p. 396.

An. 1270.

51.

Stephanus V. Hungariae etc. rex, nundinas die festo s. Marci agendas civibus de monte Grech concessas, confirmat.

Stephanus dei gracia rex Hungarie. Omnibus quibus presentes hostendentur salutem et graciam. Universitati vestre harum serie declaramus, quod hospites nostri de novo monte Grecensi, iuxta Zagrabiam, ad nostram accendentes presenciam exibuerunt nobis patentes litteras domini Bele, illustris regis Hungarie, karissimi patris nostri, felicis recordacionis, petentes a nobis cum instancia, ut tenorem earumdem nostris inseri litteris faceremus. Quarumquidem litteratum tenor talis est: (vid. nr. 31. de anno 1256, 21. martii). Nos itaque precibus eorumdem hospitum nostrorum annuentes, tenorem earumdem litterarum inseri facientes presentibus, confirmamus; volentes et precipientes firmiter, ut ad easdem nundinas venientes aut recedentes de eisdem, nullus audeat spoliare, agravare, impedire aut aliquatenus molestare. Datum anno domini MCC septuagesimo.

Originale in membrana. Sigillum a tergo impressum, deperiit. In arch. Acad. Scient. Slav. merid.

An. 1270, 26. maii.

52.

Stephanus V. Hungariae etc. rex, praedecessoris sui Belae IV. regis, constitutionem, ut cives de monte Grech, ducentas tantummodo pensas pro annuo censu bano solvant, simul terram regalem Sviblan ipsis donatam, confirmat.

Stephanus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crohacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque rex. Omnibus tam presentibus

quam futuris salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod hospites nostri de monte Grech ad nostram accedentes presenciam, exhibuerunt nobis privilegium domini B(ele) illustris regis Hungarie, karissimi patris nostri, felicis recordacionis, petentes a nobis cum instancia, ut tenorem eiusdem, nostro privilegio inseri faceremus. Cuius quidem tenor talis est: (vid nr. 36. de anno 1258. 5. Julii). Nos itaque precibus eorumdem civium nostrorum favorabiliter annuentes, cum ipsos in omnibus eorum iuribus manutenere et conservare intendimus, ipsum privilegium de verbo ad verbum presentibus insertum ratum habentes et acceptum perpetuo confirmamus, volentes et statuentes, quod nullus eosdem cives nostros contra tenorem eiusdem privilegii presumat aliquatenus molestare. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, presentes litteras concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti, prepositi orodiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo, VII kalendas Junii. Regni autem nostri anno primo.

Originale in membrana, sigillum e flava sericea zona pendebat. In archivo lib. reg, civitatis zagrabiensis.

53.

Anno 1272, 27. februarii. Zagrabiae.

David, filius Pausa, archidiacono zagrabiensi Petro, molendinum Zagrabiae situm, quinquaginta pensis vendit.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Omnibus presentem paginam inspecturis salutem in domino. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod constitutis coram nobis ab una parte magistro Petro, archidiacono kathedrali, et ab altera Dauid, filio Powsa, de vico nostro, idem Dauid quoddam molendinum suum situm in fluvio supra civitatem, inter molendinum nostrum a parte superiori et molendinum filiorum Isaak, a parte inferiori, quod sibi in concambium dimidii molendini sui existentis sub ecclesia beate virginis sub monte Grech, a predicto magistro Petro provenerat, confessus est, se vendidisse eidem magistro Petro perpetuo possidendum pro quinquaginta pensis denariorum banalium, receptis ab eodem, ut dixit, quorum singule quinque pense marcam tunc temporis faciebant. In cuius rei testimonium presentes ad instantiam parcium contulimus nostro sigillo communitas. Datum sabbato post festum beati Mathie apostoli. Anno domini MCC septuagesimo secundo.

E transumptu cap. zagrab. de an. 1557. In archivo ven. capit. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 161.

An. 1272, 27. maii.

54.

Stephanus V. Hungariae etc. rex, fundationem Buzae canonici cantoris eccl. zagrab. de missa quotidie summo mane in honorem b. v. M. celebranda, confirmat.

Stephanus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod discretus vir magister Buza, quondam cantor zagrabiensis ecclesie, bone memorie, dum adhuc viveret in bona valetudine constitutus, compos sui, zelum devocionis divine et beate Marie virginis titulum et honorem pre oculis retinendo, considerans quid gracius quid accepcius intra humane servitutis obsequia domino posset offerri, hanc pociorem salutis medicinam elegit, per quam salus omnium aquiritur animarum, ut singulis diebus in honore beate virginis, circa crepusculum diei, in katedrali ecclesia zagrabiensi, pro communi utilitate omnium fidelium commeancium et laborancium, missa indesinenter debeat decantari, sicut eciam eiusdem misse beate virginis in eadem ecclesia ante celebris habebatur, ad hoc ministerium exercendum duobus sacerdotibus institutis. Et quoniam qui altari servit, debet vivere de altari, in sustentacionem eorumdem sacerdotum idem magister Buza inter vivos ordina vit, dedit et contulit in perpetuum beneficium eiusdem misse, quoddam predium, ad Othok vicinum, cum omnibus pertinenciis et utilitatibus eiusdem prope fluvium Sawa. Contulit eciam duos servos Budulo scilicet et Ochuz cum matre eorumdem. Item unam veniam sitam in Jelseuch intra territorium capituli zagrabiensis. Ne vero procedente tempore a memoria decidat et labatur quod pia ordinacione eiusdem magistri Busan cantoris fuerat institutum. ad peticionem fidelium nostrorum capituli zagrabiensis, collacionem, donacionem et ordinacionem huiusmodi ex certa sciencia authoritate duximus regia confirmandam. In cuius rei memoriam presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti, prepositi orodiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCLXX secundo, indiccione XV, sexto kalendas Junii. Regni autem nostri anno tercio. Venerabilibus patribus Philippo strigoniensi, Stephano colocensi, aule nostre cancellario et Joanne spalatensi archiepiscopis; Lamperto agriensi, Job quinqueeclesiensi, Briccio chenadiensi, Philippo waciensi, aule domine regine cancellario, Petro vesprimiensi, Thymotheo zagrabiensi, Lodomerio varadiensi, Dionisio jauriensi et Petro transilvano episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Moys pallatino, comite supruniensi, iudice Cumanorum, Nicolao iudice curie, comite symegiensi,

Egidio magistro tavarnicorum, comite posoniensi, Joachimo bano tocius Sclauonie, Matheo voyvoda transilvano, comite de Zonuk, Laurencio bano de Zewrino, comite de Doboka, Petro magistro dapiferorum, comite de Guesche. Alberto magistro agazonum, comite de Sybino, Philippo magistro princernarum, Paulo bano, comite baathyensi, Gregorio magistro tavarnicorum domine regine, comite castri ferrei, Ponych bano, comite zaladiensi, Michael comite nitriensi et aliis quam pluribus comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Originale in membrana in arch. Praebendar. zagrab, — Exstat quoque in arch. ven. capit. zagrab. in transumptis reg. Ludovici I. et Sigismundi, unde typis vulgavit Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 164.

De missa b. v. Mariae in eccl. cathedrali zagrabiensi quotidie dicenda, et de prima institutione collegii Praebendariorum e documentis deperditis Balthasar Krčelić: Histor. cath. eccl. zagrab. t. I. p. 88, ita praenotavit:

Ob singularem s. regis Stephani in deiparam virginem devotionem, cui idem apostolicum Hungariae suae regnum dicaverat, in omnibus Hungariae basilicis, quotidiana votiva missa offerri quotidie consveverat, qui mos in ecclesia etiam cathedrali zagrabiensi per canonicos observabatur. Quia autem ob annorum priorum circumstantias et canonicorum labores, praecipue archidiaconatuum curam et canonicorum persaepe necessariam absentiam, ob missas etiam alias, tam hanc quotidianam de b. v. Maria, cum et chorum absolvere canonicis non fuit facile, ne res, ob impedimenta canonicorum successivis temporibus aut negligatur aut exolescat Bela IV. rege, primum consentiente, dein et Clemente IV. romano pontifice approbante de dato Viterbii anno 1269, pontificatus quarto, Philippo strigoniensi et Stephano colocensi archiepiscopis pro hoc laborantibus, Timotheo autem dissentiente, nisi ius patronatus eidem attribuatur, mansionarii sive Praebendarii a capitulo zagrabiensi fundati sunt.

Anno 1272, 17. Junii. **55.**

Stephanus V. Hungariae etc. rex, cum eccl. zagrab. privilegia confirmat, optime meritum de eadem ecclesia reparanda episcopum Timotheum commemorat.

In nomine sancte trinitatis et individue unitatis. Amen. Stephanus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex in perpetuum. Omnibus presentem paginam inspecturis salutem in eo qui regibus dat salutem. Summa est devocio regie maiestatis, que pro religione facit et ecclesie libertate, hanc enim salvator noster sibi sponsam elegit, que ex vivis constructa lapidibus foret habitaculum fidelium animarum, per hanc reges regnant et principes dominantur, que sola cum fiducia sub integritate fidei et innocencia vite deo creatori nostro animas representat, quitquid huic impertitum fuerit vel largitum, in eternitatis speculo gloriose retribucionis premio compensatur. Proinde devotas preces et instanciam venerabilis patris Thymothei episcopi zagrabiensis ecclesie, dilecti et fidelis nostri ac capituli eiusdem recepimus continentem, ut

privilegium Andree regis illustris, avi nostri, sub bulla aurea habitum et obtentum, accedente ad idem privilegio confirmacionis domini Bele regis serenissimi, patris nostri, clare memorie, super emunitate libertatis zagrabiensis ecclesie et populorum spectantium ad eandem in nostra et baronum nostrorum presencia seriatim exhibita et perlecta in signum gracie specialis dignaremur auree bulle nostre caractare communire. . . . . Nos itaque illustrium progenitorum nostrorum regum Hungarie vestigiis inherendo, ipsam zagrabiensem ecclesiam ex benignitate celsitudinis regie prosequi cupientes, presertim ob devocionem sancti regis Ladizlai, qui eliminatis gentilitatis erroribus in Ducatu Sclauonie, zagrabiensis ecclesie instructor sanctissimus exstitit et fundator. Attendentes nichilominus piis consideracionis oculis devocionem venerabilis patris Thymothei episcopi zagrabiensis, opere mirifico et plurimum sumptuoso, quasi dissolutam in sui corpore a primo fundamento ipsam zagrabiensem ecclesiam reparantis, ut in eo innocenciam vite, amorem domus dei et dispensacionem in rebus ecclesiasticis providam ipsius ecclesie sibi tradite restauracio fateretur, prefata privilegia avi scilicet nostri sub aurea bulla, et patris nostri subsequentis, de verbo ad verbum inserta, presentibus in singulis articulis concesse et tradite libertatis, ex certa sciencia rata et grata habentes, ex regali munificencia confirmamus, auree bulle nostre caracterem presentibus in eternam rei memoriam propriis manibus inserentes.

Fragmen privilegii. Integrum extat in transumpto cap. časmensis an. 1444. In arch. cap. v. zagrab. f. 13. nr. 91. ed. Joan. Tkalčić. Mon. hist. ep. zagr. v. I. p. 162.

56.

Anno 1273, 20. aprilis. Zagrabiae.

Mathaeus, totius Slavoniae banus civibus de monte Grech terram Dedići, quam vocant, ac vineas cultas circa castrum Medved, restituit.

Nos Matheus banus tocius Sclauonie. Memorie commendantes significamus quibus expedit universis, quod cum nos terram Dydichi vocatam, emticiam, et vineas cultas super terram castri Medwed detineri et prohiberi fecissemus et alienare voluissemus a civibus Grecensibus; tandem super facto terre et vinearum per nos inpeditarum, iidem cives exhibuerunt privilegia et municiones suarum litterarum, quibus inspectis, nobis patuit evidenter, quod in ius et proprietatem manus nostras et potenciam extendissemus civium predictorum. Nos itaque cognita iusticia et iure civium prefatorum, eisdem in suis iuribus deesse nolentes, dictam terram et omnes vineas cultas seu sitas quoquomodo titulo dicti cives possederunt super terram castri, eisdem dimisimus et reliquimus pacifice peremniter possidere ista prerogativa

libertatis, quod nec per nos, nec per nostros officiales vel castellanos pro tempore constitutos vel per iobagiones castri . . . . ipsos super vineis emticiis vel cultis super terram castri (positis) liceat (perturbari aut) aliqualiter inquietari . . . . Datum Zagrabie, quinta feria post octavas Pasce domini. Anno eiusdem MCCLXX tercio.

Originale in membrana parum attritum. In arch. Acad. Scient. Slav. meridional. Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugoslav. libr. III. p. 81. nr. III.

An. 1273. **57.**

Ladislaus IV. Hungariae etc. rex, episcopo et capitulo arcem Medved, quam pro conservando thesauro regio, Bela IV. rex ad tempus ab ecclesia zagrabiensi receperat, restituit.

Ladislaus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus presentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Ad universorum notitiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod cum olym karissimus avus noster dominus Bela rex, felicis recordacionis, castrum quoddam iuxta Zagrabiam, quod Medwewar nuncupatur, tempore translacionis domini Philippi tunc episcopi zagrabiensis in ecclesiam seu archiepiscopatum strigoniensem pro conservando thesauro regio ad tempus ab ecclesia zagrabiensi recepisset, et licet postmodum ipsum castrum taliter a iam dicta ecclesia alienatum extitisset, et per banos Ducatus Sclauonie successivo pro tempore constitutos, eo quod dictum castrum in confinio regni Sclauonie est constructum, guerra inter dominum Stephanum regem, karissimum patrem nostrum clare memorie, et regem Boemorum perdurante, ad conservacionem illius provincie retentum fuisset et conservatum. Tamen quia certo cercius constitit nobis per barones et nobiles regni nostri, quod iam dictum castrum ex bonis et sumptibus ecclesie nostre zagrabiensis per prefatum venerabilem patrem tunc prelatum ipsius ecclesie constructum fuerat et munitum. Nos nolentes iuri cuiuspiam et specialiter iuri ecclesiastico derogare, attendentes maxime quod venerabilis pater Thymotheus episcopus prefate ecclesie zagrabiensis, dilectus et fidelis noster, qui nedum id quod suum et ecclesie sue ius attingit de regali magnificencia mereretur, verum eciam propter sue immense fidelitatis et serviciorum merita maiora et ampliora sibi et ecclesie sue in perpetuitatibus seu donacionibus perpetuis debuisset promereri, predictum castrum Medwewar cum suis omnibus pertinenciis et utilitatibus universis restituimus et reddidimus prefato venerabili patri et capitulo ecclesie sue perpetuo possidendum pariter et habendum. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus

litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti, orodiensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCLXX tercio. Regni autem nostri anno secundo. Metropolitica sede strigoniensi vacante, venerabilibus patribus Stephano colocensi et Johanne spalatensi archiepiscopis, Lamperto agriensi, Briccio chanadiensi, Job quinqueecclesiensi, Paulo wesprimiensi, aule nostre cancellario, Philippo waciensi, aule domine regine, consortis nostre karissime, cancellario, comite neugradiensi, Lodomerio waradiensi, Thimotheo zagrabiensi, Dyonisio jauriensi et Petro transylvano, episcopis ecclesias dei feliciter gubernantibus. Rolando palatino, Henrico bano tocius Sclauonie, Nicolao woywoda transylvano, comite de Zonuch, Jowachino magistro thavernicorum nostrorum. comite de Plis, Egidio bano de Machow et de Bozna, Paulo bano de Sceurino, Renoldo magistro dapiferorum nostrorum, comite zalgageuriensi, Vgrino magistro agazonum nostrorum, comite syrmiensi, Laurencio magistro pincernarum nostrorum, comite de Kewe et de Krassow, Johanne comite supruniensi, Gregorio comite castri ferrei, Moys comite symigiensi, Dedalo comite zaladiensi, Mychaele comite nitriensi et aliis quam pluribus comitatus et honores regni tenetibus.

E transumpto capit. strigoniensis. In membrana. Sig. deperiit. — Ex arch. ven. capit. zagrab. Farlatti. Illir. Sacr. t. V. p. 376. Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugosl. III. p. 80. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. p. 168.

58.

Anno 1275. 21. aprilis. Zagrabiae.

Timotheus episcopus in cathedrali ecclesia zagrab. consecrat altare in honorem ss. Apostolorum Petri et Pauli.

Anno domini MCCLXXV, XI kalendas maii, consecratum est altare in sacristia zagrabiensi a venerabili patre domino Thymotheo episcopo zagrabiensi ad honorem sanctorum apostolorum Petri et Pauli. In quo continentur iste reliquie, videlicet: eorumdem apostolorum Petri et Pauli, gloriose virginis Marie, sancti Johannis baptiste, sancti Johannis ewangeliste, sancti Bartholomei apostoli, sancti Jacobi maioris et minoris, sanctorum Symonis et Jude, sancti Luce ewangeliste, sancti Silvestri pape, sancti Sixti pape et martiris, sancti Nicolai episcopi et confessoris, sancti Francisci confessoris. sancti Jeronimi confessoris, sancti Dominici confessoris, sancti Stephani regis et confessoris, sancti Ladizlai regis et confessoris, sancti Emirici regis et confessoris, sancte Marie Magdalene, sancte Elyzabeth.

Nota in quodam membraneo fragmento perantiqui breviarii eccl. zagrab. In archivo ven. capit. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon hist. episc. zagrab. I. p. 175.

59.

Anno 1275, 9. Junii. Zagrabiae.

Johannes banus ratificat donationem terrae Fayz olim ad castrum zagrabiense pertinentis, a rege Ladislao IV episcopo zagrab. Timotheo factam.

Nos Johannes banus tocius Sclauonie. Memorie commendantes significamus quibus expedit universis presentium per tenorem, quod venerabilis pater dominus Thymotheus, dei gracia episcopus zagrabiensis, exhibuit nobis literas domini nostri Ladizlai, illustris regis Vngarie, continentes: quod ob merita serviciorum eiusdem domini episcopi quandam terram castri zagrabiensis, Fayz vocatam, sitam sub castro eiusdem domini episcopi, ad ipsius peticionem sibi et ecclesie sue cum omnibus utilitatibus et pertinenciis suis possidendam iure perpetuo contullisset, ab omni iurisdictione castri zagrabiensis penitus eximendo. Cuius quidem terre collacionem ipse dominus noster rex eciam suo privilegio confirmasset, et precipiebat nobis in eisdem literis suis, quod prefatam terram Fayz, eidem domino episcopo et ecclesie sue iuxta sui privilegii continenciam relinquere deberemus. Nos itaque mandatis domini regis obtemperantes, ut debemus, considerantes eciam ipsius domini episcopi meritoria obsequia et obsequiosa merita, que domino regi in diversis regni sui negociis et expedicionibus impenderat et impedere poterat in futurum, prefatam terram Fayz, inspecto tenore privilegii domini regis super collacione eiusdem confecto, reliquimus domino episcopo et ecclesie sue et per eum suis successoribus ab eodem castro zagrabiensi exceptam penitus et exemptam iure perpetuo et irrevocabiliter possidendam, sub eisdem antiquis metis et terminis quibus castrum zagrabiense dinoscitur ab antiquo possedisse. Presentibus tamen et assencientibus iobagionibus castri zagrabiensis universis. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras munimine nostri sigilli roboratas. Datum Zagrabie, in octava Penthecosten. Anno domini MCCLXXV.

E libro privileg. eppatus zagrab. p. 64. In arch. archiep. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 176.

60.

Anno 1275, 11. Augusti.

Ladislaus IV. Hungariae etc. rex civibus Grechensibus de Zagrabia pro ipsorum meritoriis servitiis contra homines regis Bohemiae impensis, villam castri zagrabiensis Kobila appelatam, confert.

Ladizlaus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fide-

libus presentem paginam inspecturis salutem in domino Jhesu Christo. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod nos consideratis fidelitatibus et serviciis meritoriis fidelium nostrorum civium de monte Grecensi, que nobis in conservacione dicti castri nostri fideliter contra homines regis Boemie exhibuerunt, et pro deliciis eorum diversis nobis inpensis, locis et temporibus oportunis, quandam villam castri zagrabiensis, Kobila vocatam, cum terris arabilibus, silvis et fenetis ac aliis omnibus eiusdem utilitatibus, quam ad usum dictorum civium nostrorum admodum utilem esse intelleximus, eisdem civibus dedimus, donavimus et contulimus sub metis et terminis, quibus dictum castrum eandem possedit, iure perpetuo possidendam, eximendo eandem penitus et per omnia a iurisdiccione, debito et servicio castri supradicti. Ut autem hec nostra collacio robur optineat perpetue firmitatis, nec per quempiam valeat in irritum revocari, presentes eisdem concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis viri magistri Benedicti, sancte strigoniensis ecclesie electi, eiusdemque loci comitis perpetui, budensis prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCC septuagesimo quinto, tercio idus Augusti. Regni autem nostri anno tercio. Venerabilibus patribus: Stephano colocensi et Johanne spalatensi, archiepiscopis, Job quinqueecclesiensi, Philippo waciensi, aule domine regine cancellario, Tymotheo zagrabiensi, Dyonisio jauriensi, Petro transilvano, Andrea agriensi et Gregorio chanadiensi, episcopis, ac Petro in episcopum wesprimiensem electo et confirmato, ecclesias dei feliciter gubernantibus; Nicola palatino, comite supruniensi, iudice Comanorum, Johanne bano tocius Sclauonie, Nicolao bano tocius Croacie, Paulo bano de Zeurino, Nicolao iudice curie nonostre, Iwachino magistro tawarnicorum nostrorum, comite de Plys, Dyonisio magistro tawarnicorum domine regine, comite zaladiensi et aliis quampluribus comitatus regni tenentibus et honores.

Originale in membrana. Fragmentum sigilli dependet e zona sericea rubra et viridi. In arch. Acad. Scient. Slav. merid. Extat eciam in transumpto Caroli reg. Hung. an. 1317. In arch. l. r. civ. zagrab.

61.

Anno 1275, 21. Augusti. Zagrabiae.

Tymotheus episcopus zagrab. in cathedrali ecclesia zagrabiensi consecrat altare in honorem s. Ladislai regis.

Anno domini MCCLXX quinto, XII kalendas septembris, consecratum est altare ante sacristiam per venerabilem patrem dominum Thymotheum episcopum zagrabiensem ad honorem sancti regis La-

dizlai. In quo altari continentur iste reliquie, videlicet: eiusdem sancti regis Ladizlai confessoris, sancti Stephani regis confessoris, de pannis domini nostri Jhesu Christi, sancti Stephani protomartiris, sancti Laurencii martiris, sancti Gregorii pape, sancti Martini episcopi et confessoris, sancti Andree apostoli, sancti Dyonisii episcopi et martiris, sancte Katharine virginis et martiris, sancte Agnetis virginis et martiris, sancte Margarete virginis et martiris.

Nota in membraneo fragmento perantiqui breviarii eccl. zagrab. In archivo ven. capit. zagrabiensis. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 178.

62.

Anno 1275, 27. septembris. Zagrabiae.

Inus, comes zagrabiensis, terram Kobila civibus de monte Grech, statuit.

Nos Jnus comes zagrabiensis. Significamus tenore presencium, quibus expedit universis, quod nos prout ex parte domini nostri Ladizlai, incliti regis Hungarie et domini J(ohannis) bani tocius Sclauonie habuimus in mandatis, terram Kebela vocatam cum omnibus appendiciis suis et utilitatibus universis sub metis antiquis et circumstanciis assignavimus et statuimus civibus de monte Grech, sine contradiccione, iure perpetuo possidendam coram testimonio capituli zagrabiensis. Paulo, filio Vida, pristaldo terrestri existente. In cuius rei certitudinem presentes contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Zagrabie in festo Cosme et Damiani martirum. Anno domini MCC septuagesimo quinto.

Originale in membrana. Zona sericea viridis solummodo conservata, sigillum deperiit. In arch. Acad. Scient. Slavor. merid. Exstat etiam in transumpto Caroli regis Hungariae de anno 1317. In arch. l. r. civ. zagrab.

63.

An. 1275. Zagrabiae.

Johannes totius Slavoniae banus, statuendo civibus de monte Grech villam Kobila, a iurisdictione banali et comitis comitatus zagrabiensis, eximit.

Nos Johannes banus tocius Sclauonie. Significamus quibus expedit universis, memorie commendantes, quod cives de monte Grecensi ad nostram accedentes presenciam, exhibuerunt nobis litteras domini nostri Ladizlai illustris regis Hungarie, in quibus nobis firmiter precipiebat, quod villam castri zagrabiensis, Kobyla vocatam, cum omnibus terris, utilitatibus, circumstanciis et pertinenciis universis eis assignare et statuere deberemus, cum eandem villam propter commodum ville Grecensis, ob merita serviciorum eorumdem civium perpetuo

eisdem contulisset, suo regali privilegio confirmando. Nos itaque preceptis domini nostri regis obtemperantes, ut debemus, misimus Inus comitem nostrum zagrabiensem ad faciem dicte terre, ut eandam villam Kobyla, simul cum terra sua rehambulando per veteres metas et antiquas, statueret et assignaret prefatis civibus perpetuo possidendam. Qui demum nostro mandato obtemperans, ut tenetur, prefatam villam Kobyla cum omnibus pertinenciis et circumstanciis reambulando per antiquas distincciones, presentibus omnibus iobagionibus castri zagrabiensis, convocatis vicinis et commetaneis, prout idem comes Inus personaliter nobis recitavit, statuit et assignavit eisdem civibus perpetuo possidendam. Nec eo nos contenti, fecimus nobis exhiberi privilegium domini nostri regis super collacione prefate terre Kobila confectum, quo perlecto coram universis iobagionibus castri zagrabiensis et plenius intellecto, quia comperimus in eodem, quod ipsam villam Kobyla dominus rex de consensu omnium barronum suorum prefatis civibus perpetuo contulerit possidendam. Nos collacioni domini nostri regis consencientes et assencientes ad plenum, prefatam villam Kobyla, quia nemo de iobagionibus castri contradictor extitit, ab omni iurisdiccione castri zagrabiensis exceptam penitus et exemptam, cum omnibus utilitatibus suis et pertinenciis supradictis civibus assignari fecimus et assignando reliquimus iure perpetuo possidendam. Retrahendo manus nostras seu comitis nostri, ab omni iurisdiccione atque iure, quo exinde, racione banatus nostri, nobis dinoscebatur provenire, volentes, quod de cetero iidem cives ac successores eorum prefatam villam pacifice et sine inquietacione qualibet valeant perpetuo possidere. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum Zagrabie. Anno domini MCC septuagesimo quinto.

Originale in membrana valde corrosum, sigillum et zona desunt. In arch. Acad. Scient. Slav. merid. Exstat in transumpto Caroli regis Hung. de a. 1317. In archiv. l. r. civ. zagrab.

64.

Anno 1278, 3. januarii. Budae.

Ladislaus IV. Hungariae etc. rex, cives de monte Grech ab omni descensu banali, eximit.

Nos Lad(izlaus) dei gracia rex Hungarie. Significamus universis, quibus expedit, presencium per tenorem, quod fideles cives nostros de monte Grecensi, cupientes in suis antiquis libertatibus conservare, et intendentes ex animo relevacioni eorumdem, ipsis civibus ex speciali

gracia duximus concedendum, quod banus Sclauonie ad presens constitutus et eiusdem successores super dictos cives descensum non possint nec debeant facere aliqualem, cum iidem cives inopiam et destrucciones ac gravamina plurima hoc discriminis tempore sint perpessi. Datum Bude, tercio die octavarum nativitatis domini. Anno eiusdem MCCLXX octavo.

Originale in membrana. A tergo impressum sigillum, deperiit. In arch. l. r. civ. zagrab.

An. 1284, 7. Junii. **65.**

Ladislaus IV. Hungariae etc. rex, aream ante ecclesiam cathedralem zagrab. sitam, ubi bani Slavoniae permittente zagrab. episcopo olim domos et descensum habere consveverant, episcopo zagrab. confert.

Ladizlaus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris salutem in vero salutari. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum fundus existens ante ecclesiam sancti regis catedralem, in quo bani Sclauonie aliquando ex permissione episcopi zagrabiensis domos et descensum habere consveverant, fuerit et sit ipsius ecclesie zagrabiensis pleno iure proprietatis a fundacione ecclesie antedicte, et hoc nostre maiestati constitit plena fide. Nos ex debito regie celsitudinis officio nolentes ipsam ecclesiam zagrabiensem in divino cultu, vel aliquibus suis iuribus seu facultatibus in aliquo diminui, ymo velimus pocius ex regia munificencia augmen(tari), [supradictum] fundum plene et integre ad iustam peticionem venerabilis patris Thymothey, dei gracia episcopi zagrabiensis, dilecti et fidelis nostri, [sibi] restituendum duximus et irrevocabiliter possidendum ita, quod idem episcopus zagrabiensis possit et debeat ipsum fundum seu locum munire ...... pro fratribus ecclesie sue, ne propter vacuitatem ipsius curie vel fundi, cum desolatus et vacuus remanserit a decem annis et citra, teotonicis vel aliis inimicis seu nocere volentibus per ipsum loco zagrabiensi aditus pateat ad nocendum. Volentes nichilominus et firmiter precipientes, quamvis nullus banus pro tempore constitutus dictum episcopum zagrabiensem vel eius capitulum racione prescripti fundi molestet, vel presumat in aliquo perturbare, si regiam voluerit effugere ulcionem. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes (con)cessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis patris Thome, dei gracia episcopi waciensis, aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini

MCC octuagesimo quarto, septimo idus Junii. Regni autem nostri anno duodecimo.

Originale in membrana, a sericea zona rubri et flavei coloris appendet sigillum. Ex arch. ven. capit. zagrab. fasc. 17. nr. 60. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 211.

66.

Anno 1284, 21. Augusti. Zagrabiae.

Timotheus, episcopus zagrab. in ecclesia cathedrali zagrab. consecrat altare in honorem b. v. Mariae.

Anno domini MCCLXXX quarto, XII. kalendas septembris, consecratum est altare beate Marie virginis in ecclesia zagrabiensi per venerabilem patrem dominum Tymotheum episcopum zagrabiensem. In quo continentur iste reliquie, videlicet: de lacte eiusdem gloriose virginis Marie, de ungue domini et de tunica domini, sancte Lucie virginis, sancte Elyzabeth, sancte Clare virginis, sancte Teodore, sancte Tecle virginis, sancte Gertrudis virginis; item undecim millia virginum, Stephani regis et confessoris, sanctorum Johannis et Pauli martirum, sancti Vincencii martiris, sancti Demetrii martiris, sancti Georgii martiris, sancti Gerardi episcopi et martiris, sanctorum Viti et Modesti martirum.

Nota in membrana antiqui cuiusdam breviarii eccl. zagrabiensis. In arch. ven. capit. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 216.

67.

Anno 1287, 6. octobris. Zagrabiae.

Antonius episcopus zagrabiensis, ius conferendi praebendas penes cathedralem ecclesiam fundatas, capitulo attribuit.

Anthonius divina miseracione episcopus zagrabiensis. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum in ecclesia nostra zagrabiensi more aliarum ecclesiarum, mansionariorum seu prebendariorum sacerdotum esset raritas seu defectus, tempore sancte ac pie memorie domini Thymothei, predecessoris nostri, nonnulli ex fratribus nostris canonicis, dum viverent, aliqui eciam in sua ultima voluntate volentes et prospicientes pie huiusmodi defectui providere, affectantes cultum divini numinis salubriter augmentari, de bonis a deo sibi collatis prebendarios seu mansionarios sacerdotes ad continuum officium chori et misse beate virginis disposuerunt et ordinaverunt ac (eisdem) in possessionibus et vineis,

curiis et aliis bonis ad sustentacionem predictorum sacerdotum, prebende nomine, ordinantes, et huiusmodi prebendariis seu mansionariis [per mortem] decedentibus, ipsas prebendas vacantes fratres nostri de capitulo ab inicio contulerunt ex debito sibi iure competenti; et interdum venerabilis pater, dominus Thymotheus episcopus, predecessor, zagrabiensis (in collacione) predictarum prebendarum decedencium sacerdotum usus fuerit aliquo tempore, ex qua eciam collacione dicti fratres nostri turbabantur; et interdum [ipse prebende possesse fuerunt] per sacerdotes [ab episcopo denominatos], quorum aliqui pro eo, quod fratres nostri in collacione prefatarum prebendarum nichil iuris habere dicebantur, prout iidem sacerdotes propter eorum elacionem fratribus nostris insultantes [frequenter allegabant] ipsos in eos iuris nil habere; propter quod eciam ipsi sacerdotes fratribus nostris eciam in ipsis divinis exequendis obtemperare interdum contumaciter denegabant, prout ex ipsorum fratrum nostrorum veridica relacione didicimus et querela. Nos itaque ex officio cure pastoralis nobis divinitus commisso prefatorum fratrum nostrorum karissimorum, ut tenemur, remediis invigilare cupientes, volentesque ipsorum scandala removere; nam dum eorum honera excutimus, dum scandala removemus, nos in eorum quiete quiescimus et fovemur in pace. Ad iustam peticionem (igitur fratrum) nostrorum, et quia fuit equitati proximum et conssonum racioni, voluimus et decrevimus in pleno capitulo unacum ipsis fratribus nostris, ut deinceps, sicut prius usi fuerunt in collacione (dictarum) prebendarum perpetuo et libere utantur pleno iure, maxime cum huiusmodi redditus prebendaliales, prout est pretactum, de bonis fratrum nostrorum canonicorum processisse (et provenisse omnino) dinoscantur; et quod huiusmodi prebende nonnisi personis constitutis in sacerdocio, non tamen canonicis, et in ecclesia continue residere volentibus per capitulum et (per nullum alium) conferantur. Quorum eciam prebendariorum seu mansionariorum sacerdotum, sicut institucio, ut prediximus, sic et destitucio ad capitulum plene pertineat, si forte in sacrificiis adeo existerent negligentes, vel alias ipsorum excessus, quod non optamus, ipsorum protervitas mereretur. Et ut hec nostra ordinacio seu decretum inconcussa stabilitate seu perpetua firmitate in posterum inviolabilis perseveret, presentes nostras litteras exinde concessimus sigilli nostri autentici munimine roboratas. Datum Zagrabie in octavis sancti Mychaelis archangeli. Anno domini millesimo CC octoagesimo septimo.

Originale in quibusdam locis attritum, (cuius lacunas supplevimus), asservatur in archivo ven. capit. zagrab. fasc. 92. nr. 47. Zona sericea caerulea dependet absque sigillo. Farlatti l. c. p. 383. Joan. Tkalčić l. c. p. 219.

68.

An. 1287. 13. oct. Zagrabiae.

Joannes, Arlandi filius, confert monasterio s. Jacobi ord. cisterciensis terram suam Podgradie vocatam et Savae contiguam, cum loco quem olim s. Martinus inhabitasse refertur, cum capella b. v. Mariae ibidem exstructa.

Capitulum ecclesie zagrabiensis. Universis quibus expedit in fide ac reverencia dei constitutis salutem in eo, qui vere penitentibus veniam largitur peccatorum. Interest salvandorum divini cultus invigilare sagaciter incrementis, et ad ea per que memoria dei nominis augeatur in temporalibus aspirare. Igitur ad universorum noticiam tenore presencium volumus pervenire, quod nobilis vir comes Johannes, filius Arlandi, de genere Agha, anime sue salubriter cupiens providere, operibusque pietatis diem extreme prevenire messionis, ad nostram personaliter accedens presenciam, confessus est oraculo vive vocis: se quandam particulam terre sue sub Podgradia, hereditarie, contiguam aque Zawa, metis distinctam infrascriptis, cum loco quem olim beatus Martinus vitam colens heremiticam inhabitasse refertur, et cum capella sub honore gloriose virginis ibidem constructa, circa quam eciam in concavitate cuiusdam ardui montis constructum est altare sub titulo prefati sancti dei, necnon cum montibus, campis, aquis, nemoribus aliisque utilitatibus ad predictam terre particulam pertinentibus contulisse, tradidisse et assignasse religiosis viris fratribus videlicet seu monachis ordinis chisterchiensis universis, investiens quamprimum virum deo amabilem fratrem Johannem, tunc abbatem de insula sancti Jacobi, plena, libera et perpetua ac irrefragabili possessione loci et terre, utilitatuumque suarum predictarum vice et nomine universitatis fratrum presencium futurorumque ordinis prenotati, ob reverenciam beate virginis ac predicti sancti dei volens predictum locum divino officio per fratres memorati ordinis decorari, conferrens prenominato abbati et fratribus suis nunc presentibus et futuris claustrum et grangiam secundum morem professionis ipsorum facultatem libere et pacifice ibidem construendi. Addidit eciam eisdem fratribus locum pro hedificando molendino in rivulo per vallem Podgradya decurrente. Ut autem fratres dicti ordinis ipsam terram pacifice possederant et quiete, sepefatus comes Johannes assumpsit eosdem fratres et populos ipsorum in eadem terra pro tempore existenti a descensu banali ac collectis ponderum et marturinarum, recipiens eosdem in terciam partem marturinarum sibi de more regni approbato cedentem expedire. Astiterunt eciam nobiles viri Nicolaus et Achk, fratres scilicet dicti comitis Johannis carnales, qui huiusmodi collacionem per fratrem ipsorum ex pia devocione et salubri proposito factam consensu suo

ratificantes et approbantes pari admiserunt voluntate. Prima autem meta predicte terre collate, sicut nobis per hominem nostrum fidelem quem ad circuendam ipsam terram metasque eiusdem inspiciendas ad parcium instanciam miseramus et per easdem partes nobis constitit, incipit in valle prenominata a quadam petra iuxta vineolam quandam supradicte capelle a plaga orientali adiacente, inde ascendit montem versus occidentem et procedens per eundem venit ad quandam collem petrosam, ubi sunt arbores kerchi novelle, inde vadit versus eandem partem et pervenit ad arborem tilie, sub qua est meta terrea, inde procedens ad eandem partem occidentis pervenit ad arbores nyr, ubi est meta terrea, inde adhuc versus occidentem per verticem montis procedens venit ad foveam quandam, inde directe descendit ad locum ubi aqua Crapina cadit in Zawam, inde descendens per Zawam versus meridiem in magno spacio venit ad insulas quasdam sitas in medio Zawa, et in fine extreme insule exit de Zawa in nemus et venit transiendo idem ad viam ducentem ultra Zawam, per quam viam procedens versus septemtrionem venit ad frucectum arborum alni prope viam, inde iuxta paludem quandam procedens per campum venit ad locum Prauischa vocatum, situm circa viam magnam, per quam procedens versus occidentem, remanente terra collata fratribus memoratis a sinistris, venit ad locum ubi rivulus prenotatus cadit in Zawam, per quem rivulum ascendens per vallem versus septemtrionem supradictis capella, loco et terragio collatis fratribus sepefatis a sinistris, venit ad priorem metam. In cuius rei memoriam, certitudinem et stabilitatem perpetuam presentes ad instanciam parcium contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum in quindenis beati Mychaelis archangeli. Anno domini MCC octuagesimo septimo.

E transumpto zagrab capit. de anno 1321 et 1557. In arch. ven. capit. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 220.

69.

Anno 1288, 27. martii. Budae.

Stephanus, totius Slavoniae banus, palatium suum in monte Grech situm, Gilioni comiti et civi, confert.

Ladizlaus dei gracia rex Hungariae. Fidelibus suis: iudici, iuratis et universitati civium de monte Grecensi salutem et graciam. Noveritis, quod Stephanus banus tocius Sclauonie, dilectus et fidelis noster, coram nobis constitutus, palacium suum, quod habet in castro Grecensi dedit, contulit Gilioni comiti, concivi vestro, pro fidelitatibus et serviciis sibi inpensis. Quare fidelitati vestre precipiendo mandamus,

quatenus ipsum palacium Stephani bani, sicut idem sic et vos, eidem Gilioni statuere et assignare debeatis, aliud non facturi pro nostra gracia et favore. Datum Bude in sacro sabbato.

E transumpto magistratus civitatis Grechensis de Zagrabia, anno 1291.

70.

Anno 1288, 8. Julii. Budae.

Nicolaus banus et frater eius Paulus, filii bani Stephani, donationem fratris sui Gilioni civi factam, ratam habent.

Nos Ladizlaus dei gracia rex Hungarie. Memorie commendamus significantes universis, quod Nicolaus banus, filius Stephani bani, pro se et pro magistro Paulo, fratre suo, coram nobis personaliter constitutus, palacium eorum desolatum, quod habent in castro novi montis Greech, quodquidem palacium Stephanus banus, frater ipsorum, comiti Gilion pro fidelibus serviciis suis contulerat, eidem reliquerunt perpetuo et pacifice possidendum, ymo et ipsi contulerunt sicut Stephanus banus, frater eorum, dinoscitur contulisse; quorum nos collacioni annuimus et consensum adhibuimus regio cum favore. Datum Bude in quindenis sancti Johannis baptiste. Anno domini MCC octuagesimo octavo.

E transumpto magistratus civitatis Grecensis de Zagrabia, anno 1291.

71.

Anno 1288, 30. septembris.

Capitulo zagrab. coram, quod testem agebat, Miroslaus, Herkuk filius, monasterio fratrum Heremitarum prope Zagrabiam sito, animam ut redimeret suam, possessionem Kratki dol vocatam, legat.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Universis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in domino sempiternam. Ad universorum noticiam volumus pervenire, quod cum duos fratres nostros viros fidedignos ad instanciam Myrozlay, filii Herchuk, tunc quadam corporis infirmitate prepediti, sani tamen mente, necnon fratrum Firmyni prioris et Petri procuratoris heremitarum domus beate virginis prope Zagrabiam misissemus ad eundem, idem Mirozlaus coram dictis fratribus nostris presentibus, volentibus et consencientibus Micula, filio suo ac Jelen, filio Wros, tunc maiori ville grechensi, pro domina consorte sua Margaretha nomine, nepte videlicet dicti Mirozlay, quandam particulam terre sue hereditarie de Blizna arabilem, Crathky dol vocatam, et aliam particulam desuper a meridie eidem adiacentem, continentem arbores çastanearum, metis in quarum particulas subscriptis

inclusas donavit, contulit et assignavit propter reverenciam beate virginis animeque sue ob remedium et salutem domui et conventui predictorum heremitarum iure perpetuo inrevocabiliter possidendas et habendas. Quarum particularum prima meta sicut dicti fratres nostri inspexerint et nobis retulerint incipit ab ortu solis a quadam arbore nucis iuxta viam magnam, inde procedens versus occidentem per eandem viam magnam venit ad aliam arborem nucis, a qua inter ipsas terras donaticas et terras castrenses Rados scilicet, filii Gerdeskh et Gerdyzlai, filii Gerdozlaii, venit ad arbores nucis novellas, inde versus meridiem per fossatum antiquum ascendens venit ad vineam Gan latini et pervenit ad viam veterem ad lapidem album circa quem sunt tres arbores castanee, inde per eandem viam in latere montis versus orientem procedens venit ad arborem piri sitam a dextris iuxta ipsam viam, inde descendens versus septemtrionem venit ad arborem castanee, a qua similiter descendendo ad fossatum et ad terram arabilem pervenit ad priorem metam. Astiterunt eciam dictis fratribus nostris supradicti Rados et Gerdyzlaus commetanei dicte terre, qui predictas metas rectas et iustas habentes, suum consensum collacioni huiusmodi sine contradiccione prebuerunt. In cuius rei memoriam et certitudinem presentibus ad instanciam parcium sigillum nostrum duximus apponendum. Datum quinta feria proxima post festum beati Michaelis archangeli. Anno domini MCC octuagesimo octavo.

Originale in membrana, sericea zona violacei coloris absque sigillo appendet. In arch. regni C. S. D. Act. Conv. Remetensis. fasc. 1. nr. 1. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 222.

72.

Anno, 1289, 10. februarii. Zagrabiae.

Joannes I. zagrab. episc. in lite, quam capitulum zagrab. contra Andream curiae episcopalis comitem de quadam insula inter Savam et Savicam sita, agebat, capitulo adiudicat.

Johannes miseracione divina episcopus zagrabiensis. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam tenore presensium volumus pervenire, quod cum viri discreti et honesti fratres nostri, capitulum videlicet ecclesie nostre zagrabiensis, magistrum Andream, tunc iudicem curie [episcopalis], ordine iudiciario super quadam insula inter Zawa et Zauicham existente, que quidem insula fuit quondam cuiusdam nomine Lelchech, coram nobis convenissent, dicentes ipsam insulam ad ius et proprietatem ipsorum pertinere pleno iure, et contra deum

et [iusticiam et] contra privilegia venerabilium patrum predecessorum nostrorum Stephani videlicet, Philippi, felicis recordacionis episcoporum, fore spoliatos . . . . eandem insulam per sentenciam diffinitivam sibi per nos adiudicari instantissime postularent; licet prefatus magister (Andreas) aliquamdiu per subterfugia . . . . . illam . . . racione cuiusdam privilegii venerabilis patris Thimothei episcopi pie memorie (nostri antecessor)is, tam coram (venerabili patre) Anthonio episcopo . . . . dicte cause pl. . . . . em . . . . recognoscens, se dictam insulam in preiudicium iuris fratrum nostrorum supradictorum aliquanto tempore [tenuisse], sepefate insule renunciavit, tam eandem insulam, quam privilegium memorati Thimothei episcopi super eadem insula [emanatum] sponte et voluntarie ad manus nostras resignavit, renuncians omni iuri et accioni, si quod se insula habere credebat in eadem. (Nos ita)que inscriptis privilegiis predecessorum nostrorum Stephani videlicet et Philippi episcoporum predictorum expresse cognovimus dictos fratres nostros in insula ius plenum habuisse et habere; et inspecto privilegio dicti Thimothei episcopi, ab eisdem fratribus nostris per veri suppressionem et falsi suggestionem alienatam exstitisse, eo quod idem privilegium nullam mencionem de prefatis privilegiis exhibitis per ipsos nostros predecessores faciebat; presertim quoniam eciam eandem insulam prelibati fratres nostri ab annis quorum memoria non exstitit dignoscebantur possedisse, restituimus et assignavimus eisdem fratribus nostris, introduci faciendo eosdem mediante homine nostro in corporalem possessionem insule supradicte, tam prefato magistro Andree, quam aliis quibuspiam silencium inponentes in hac parte. In cuius rei memoriam et robur perpetuum presentes eisdem concessimus litteras sigilli nostri autentici munimine consignatas. Datum Zagrabie, per manus discreti viri magistri Gogani, lectoris ecclesie nostre zagrabiensis, necnon magistri notariorum nostrorum, quinta (feria) proxima post octavas festi purificacionis virginis gloriose. Anno domini MCCLXXX nono.

Originale in membrana, lacerum, sigillum avulsum, solum rubra sericea zona appendet. In arch. capit. zagrab. fasc. 23. nr. 44. Joan. Tkalčić Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 224.

Anno 1291.

73.

Hodus, comes zagrabiensis condonatum sibi palatium a filiis Stephani bani, eisdem restituit et regi notificat.

Excellentissimo domino suo Andree, dei gracia illustri regi Hungarie, comes Hodus, perpetue fidelitatis obsequium. Noverit vestra

celsitudo, quoddam palacium meum Zagrabie in monte Greech constructum et ex dono filiorum Stephani bani pro .quadam captivitate mea pro eisdem perpessa, perpetuo iure collatum pro concambio quarumdam possessionum suarum ab Alexandro bano, filio Georgii, suo propinquo, hereditario iure successarum, pro Polkuna scilicet in comitatu Borsad existente, item pro Buken, item pro Mixe, item pro Giurk in comitatu Zobolch constitutis, ipsi magistro Paulo resignasse, restituisse seu reliquisse cum suis utilitatibus et ad se pertinenciis irrevocabiliter possidendum. Qui quidem magister Paulus ipsum palacium dedit, contulit et donavit cuidam suo predilecto servienti nomine Gilioni, civi de monte Grecensi, cum eisdem suis utilitatibus et pertinenciis perpetuo possidendum. Obligavit nichilominus idem magister Paulus se et suos heredes, heredumque successores, quod si quispiam aliqualem ipsarum possessionem impediret, expedere teneretur propriis laboribus et expensis. Si vero quempiam ex ipsis possessionibus in lite legitime devictus amitteret, extunc quandam possessionem suam, Sene vocatam, circa aquam Zomus sitam, suam hereditariam pro predictis quatuor possessionibus, cum omnibus suis utilitatibus et pertinenciis michi et meis heredibus, heredumque successoribus, assignaret iure perpetuo possidendam. Ipsas autem possessiones, scilicet quatuor supra nominatas ego resignare tenerer cum suis impedimentis et occupacionibus magistro Paulo pretaxato. Super quo excellenciam vestram supplice rogo et attente, quatenus intuitu mei servicii, super hoc facto sepefato Gilioni civi Grecensi, litteras vestras patentes dari faciatis.

E transumpto magistratus civit. Grechensis, de anno 1291.

Anno 1291.

74.

Hodus, comes zagrabiensis, Grechenses cives, ut comiti Gilioni palatium suum statuant, enixe exorat.

Viris providis et hostestis, karissimis dominis et amicis quam plurimum metuendis, iudici et universis civibus zagrabiensibus de monte Grech constitutis, comes Hodus vinculum cum amicicia pleniori. Noverit vestra amicicia, palacium meum, quod vestra bene novit circumspeccio, pro concambio quatuor possessionum, scilicet pro Polkuna, item pro Buken, item pro Mixe, item pro Giurk, ipsi magistro Paulo collocasse, qui quidem magister Paulus dedit, contulit seu collocavit Gilion vestro concivi pro suis serviciis fidelioribus perpetuo et irrevocabiliter cum omnibus suis utilitatibus et ad ipsum palacium per-

tinenciis, sepedictum palacium possidendum, contradictoribus nullis penitus existentibus; quare amiciciam vestram peto diligenter, quatenus palacium memoratum ipsi Gilioni, vestro concivi predilecto, cum suis omnibus utilitatibus velitis assignare, perpetuare sive collocare, aliud vestri gracia non facturi.

E transumpto magistratus civitatis Grechensis de Zagrabia, anno 1291.

Anno 1291.

75.

Paulus, Stephani bani filius, cives Grechenses de palatio condonato comiti Gilioni, certiores reddit.

Viris nobilibus et honestis, amicis suis karissimis . . . iudici et universis civibus de monte Grech, magister Paulus, filius Stephani bani, se totum cum prompta amicicia et parata. Noverit vestra amicicia, quod nos palacium nostrum, quod comiti Hodus condonaveramus, recipiendo ab ipso pro concambio, sicuti in litteris ipsius continetur, ipsum palacium perpetuavimus Gilioni civi vestro. Unde amiciciam vestram petimus, quatenus sibi vestris instrumentis velitis confirmare.

E transumpto magistratus civit. Grechensis de Zagrabia, anno 1291.

76.

Anno 1291, 21. martii. Jaurini.

Andreas III. Hungariae etc. rex, civibus Grechensibus ut comitem Gilionem in possessorium condonati sibi palatii statuant, praecipit.

Andreas dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis . . . villico, consiliariis et universis hospitibus de monte Grech, salutem et graciam. Cum magister Paulus, filius Stephani bani, dilectus et fidelis noster, quoddam palacium suum existens Zagrabie in monte Grecensi, quod a comite Hodus et filiis suis pro concambio quarumdam possessionum suarum recepit et habuit, Gilioni concivi vestro Grecensi coram nobis pro serviciis eiusdem Gilionis et rebus pro ipso magistro Paulo et Stephano bano, fratre suo, expensis, per eundem donaverit seu contulerit cum omnibus utilitatibus et pertinenciis eiusdem palacii universis perpetuo possidendum. Fidelitati vestre mandamus precipiendo, quatenus dictum palacium cum omnibus suis utilitatibus et pertinenciis universis dicto Gilioni vestro concivi statuere et assignare absque

aliqua fraude debeatis pleno iure et aliud facere nullatenus presumatis. Datum Jaurini in festo beati Benedicti confessoris.

E transumpto magistratus civit. Grechensis, anno 1291.

77.

Anno 1291, 17. Junii. In Maulcha.

Paulus, Stephani bani filius, palatium in monte Grech situm, se comiti Gilioni dono dedisse, nuntiat.

Nos magister Paulus, filius Stephani bani. Memorie commendantes significamus universis, quibus expedit, presencium per tenorem, quod nos ex consensu fratrum et filiorum nostrorum palacium nostrum, quod habemus in Zagrabia in monte Greech, pro concambio a comite Hodus revocando, dedimus, contulimus et constituimus ipsum palacium cum omnibus utilitatibus suis et pertinenciis comiti Gilion, civi eiusdem Grech supradicti, suis heredibus, heredumque successoribus irrevocabiliter perpetuo possidendum, prout eciam pater noster karissimus Stephanus banus, bone memorie, perpetuaverat ipsi comiti Gilion antedicto. Ut autem ista donacio nostra perpetuo posset perdurare, litteras nostras eidem concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum et actum in Maulcha, in octavis Pentecosten. Anno domini MCC nonagesimo primo.

E transumpto magistratus civit. Grechensis, anno 1291.

78.

Anno 1291, 8. Julii, in Kamarun.

Andreas III. Hungariae etc. rex donationi palatii in monte Grech siti per magistrum Paulum, Gilioni comiti factae, consentit.

Nos Andreas dei gracia rex Hungarie. Memorie commendantes significamus, quibus expedit, universis, quod magister Paulus, filius Stephani bani, retulit viva voce, quod palacium quoddam Stephani bani, patris sui existens Zagrabiae in monte Grecensi, quod comiti Hodus, cognato suo, perpetuo contulerat, ab eodem comite Hodus pro concambio quarumdam possessionum suarum, videlicet: Polkuna, in comitatu de Borsad, item: Buken, Myxe et Gyurk, in comitatu de Zobolch, existencium, rehabuisset et recepisset, et ipsum palacium per modum concambii in suum ius iterato devolutum, Gilioni civi Grecensi, similiter personaliter astanti, ob merita serviciorum suorum et recompensacionem rerum suarum sibi et Stephano bano, fratri suo, in necessitate eorum per ipsum Gylionem datarum et expensarum dedit,

donavit et contulit iure perpetuo in filios filiorum possidendum coram nobis. Et ipsi collacioni seu donacioni Ladizlaus, filius comitis Hodus, pro se et pro eodem Hodus, patre suo, ac magister Briccius. filius Andree, cognatus dicti comitis Hodus, similiter coram nobis personaliter astantes, assensum prebuerunt et consensum, dicentes, ipsum palacium in ius et proprietatem dicti magistri Pauli per modum concambii fuisse revolutum. Ad maiorem eciam rei certitudinem litteras dicti comitis Hodus, iidem Ladizlaus, filius suus et magister Briccius, sub sigillo notorio eiusdem comitis Hodus consensum et assensum super donacione predicta et concambio inter ipsum ab una parte et magistrum Paulum ab altera continentes, presentarunt in hec verba: (vid. nr. 73. de anno 1291). Nos itaque ad peticionem et instanciam dicti magistri Pauli et Gilionis civis Grecensis, necnon comitis Hodus sepefati, donacionem predicti palacii per ipsum magistrum Paulum ipsi Gilioni factam, nostris patentibus litteris predictis Ladizlao, filio Hodus et magistro Briccio, presentibus, duximus confirmandam. Datum in Kamarun, in quindenis beati Johannis baptiste. Anno domini MCC nonagesimo primo.

E transumpto magistratus civit. Grechensis, anno 1291.

79.

Anno 1291, 11. Augusti. Zagrabiae.

Civitatis montis Grechensis de Zagrabia communitas sigillo proprio litteras omnes, donationem palatii Gilioni comiti factam, quae respiciunt, transummit.

Nos Katharinus major ville, iudices et consiliarii, scilicet: Benk, Nicola, Puneth, Thomas, Rodolph, Petrus, Jacob et Iuan ac universi cives de monte Greech. Significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod Gilyon, quondam maior ville nostre, concivis noster, litteras preclari domini nostri Andree, dei gracia serenissimi regis Hungarie, patentes videlicet et clausas exhibuit nobis, tenorem huiusmodi continentes: (vid. nr. 78. de anno 1291, 8. Julii). Tenor autem litterarum clausarum, quas dominus noster illustris rex nobis in facto eodem destinavit, talis est: (vid. nr. 76. de anno 1291, 21. martii) Exhibuit eciam proprium privilegium memorati magistri Pauli et litteras cum eiusdem sigillo consignatas, in hec verba: (vid. nr. 77 de anno 1291, 17. Junii, et nr. 75 de anno 1291). Attulit insuper memoratus Gilion litteras predicti comiti Hodus, sub hac forma: (vid. nr. 74. de anno 1291). Ceterum ad maiorem rei certitudinem et cautelam sepefatus Gilion litteras Ladizlai, dei gracia quondam regis Hungarie clare recordacionis, domini nostri serenissimi, quas super collacione

dicti palacii obtentas habebat, nobis presentavit, petens, ut tenorem earumdem presentibus inseri faceremus. De quibus unum par annotatur per hec verba: (vid. nr. 70. de anno 1288, 8. Julii et nr. 69. e. anni 27. martii). Nos itaque mandatis serenissimi regis, domini nostri preclari, parere cupientes, ut tenemur; attendentes eciam peticionem memorati magistri Pauli, necnon comitis Hodus antedicti, iamdictum palacium cum universis utilitatibus et pertinenciis suis, tam videlicet in castro nostro Grecensi, quam in campo vel alias ubicumque existentibus iuxta meritorium servicium sepenominati Gilionis sibi, ut premissum est, collatum, statuimus, tradidimus et assignavimus dicto Gilioni et heredibus suis ac heredum suorum successoribus possidendum et habendum, introducentes eundem auctoritate regia nobis tradita in hac parte in possessionem memorati palacii et suarum utilitatum ac pertinenciarum universalium corporalem, investientes ipsum Gilionem et suos heredes possessione memorata sollempniter, quemadmodum per memoratos collatores a nobis id devocius petebatur exerceri. In huius eciam introduccionis seu assignacionis memoriam et stabilitatem perpetuam, presentes suprascripto Gilioni et G(ilionis) heredibus suis contullimus, sigilli communitatis nostre munimine roboratas. Datum sabbato ante festum assumpcionis virginis gloriose. Anno domini MCC nonagesimo primo.

Originale in membrana. Sigillum deest. In arch. lib. r. civ. zagrab., a tergo cuius alia manu insertum est: id palatium conversum est in consistorium civitatis *vechnycza* vocatum.

An. 1291.

80.

Joannes episc. zagrab. in causa, a Petro canonico eccl. zagrab. cum abbate de insula s. Jacobi de quodam balneo in rivo subtus castrum Grech acta, idem eccl. B. Virg. adiudicat.

(Coram Leustachio vicario generali regni Croatiae, in lite, quam agebat abbas b. v. Mariae ord. Cisterciensis cum Gerino cive zagrabiensi, Paulus cantor eccl. zagrabiensis, qua procurator abbatis, produxit quasdam litteras honorabilis capituli dictae ecclesiae zagrabiensis, patentes, antiquo sigillo eiusdem consignatas, anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo confectas, hunc tenorem continentes): Quod olim inter magistrum Petrum canonicum prefate ecclesie zagrabiensis ab una, abbatemque de insula sancti Jacobi et eius fratres parte ex altera in presencia venerabilis patris domini Johannis, condam prememorate ecclesie zagrabiensis episcopi, super facto fundi seu loci cuiusdam balnei in rivo Grech, subtus curiam ipsius magistri Petri existentis, per ipsum magistrum Petrum ad dictam curiam suam

spectare, per prefatos vero abbatem et eius fratres in terra dicte ecclesie beate virginis existere, et ex eo ad ipsam ecclesiam virginis gloriose de iure debere pertinere contrariose allegati, litis materia mota, diuciusque ventilata exstitisset, ipseque dominus Johannes episcopus partibus super premissis coram ipso diversimode disceptantibus, post longinqui temporis spacium ipsam causam dominis de capitulo suo zagrabiensi in sua persona de iuris equitate difiniendam commisisset. Iidem tandem domini de capitulo zagrabiensi pro scienda premissarum veritate, missis de collegii eorum medio quinque personis idoneis, ipsum fundum balnei per conscienciosam inquisicionem eorumdem consociorum suorum ad hoc elective transmissorum ad dictam ecclesiam beate virginis de Zagrabia et non ad curiam ipsius magistri Petri canonicalem pertinere debere reperissent, sicque iidem domini de capitulo zagrabiensi ipsum fundum balnei, comperta huiusmodi cause veritate, in ipsius domini episcopi persona et eius capituli annotati, ipsi magistro Petro, racione ulterioris acquisicionis eiusdem, silencio perpetuo imposito, prefate ecclesie beate virginis cum omni plenitudine sui iuris adiudicantes perpetua stabilitate reliquissent possidendum.

Ex actis judiciariis Leustachii vicarii generalis regni Croatiae anno 1376. In archivo hon. collegii Praebendariorum, Zagrabiae.

81.

Anno 1292, 26. Junii.

Andreas III. Hungariae etc. rex, se tributum fori seu telonii in civitate zagrabiensi capitulo contulisse, nuntiat.

Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie Galicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis salutem in eo qui est vera salus. Consideracio pietatis, munificencia et donacio erga ecclesias ad officium pertinet generaliter regie maiestatis. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod cum post exicialem obitum domini regis Ladislai illustris fratris, nostri patruelis, decedentis sine solacio liberorum, preordinacio divine clemencie, cuius gracia tarda nescit habere molimina, nos quasi ab avitis laribus et regali solio quodam modo peregrinos et diucius fastidicis ad tronum et coronam regalis fastigii sublimasset iure et ordine geniture, omnibus archiepiscopis, episcopis, principibus, proceribus et baronibus ac universis nobilibus per tocius regni Hungarie climata nos assumentibus et annosscentibus ut dominum naturalem et sanctissimi regis Stephani dyademate ex inmensa clemencia et misericordia ipsius beati regis Stephani fuissemus coronati. Devoti et fideles nostri capitulum zagra-

biense ad nostram accedendo presenciam humiliter supplicando postularunt, ut ipsam ecclesiam sanctissimi regis Stephani zagrabiensem munificenciis regalibus prospicere pro salute nostra et amore divini numinis et ipsius beati regis Stephani dignaremur, in eo videlicet: ut terciam partem tributi fori nostri de monte Grecensi ecclesie et capitulo predicto dare dignaremur. Nos itaque ob reverenciam et devocionem quam in ipso beato rege Stephano gerimus et habemus, cuius meritis et precibus tronum nostri regiminis pariter et nostram coronam conservari nutu divino indubitanter credimus et speramus, ac pro anime nostre remedio, terciam partem tributi fori nostri de monte Grecensi supradicti, cuius eciam duas partes ex collacione regia traditam et collatam eciam in antea ipsum capitulum possidebat integraliter, quasi consolidacionis iure eidem capitulo dedimus, donavimus et contulimus perpetuo integraliter possidendam. Cum eciam sit legali provisione sanccitum, ut in rebus ecclesie donativis optima sit mensura rerum donatarum mensuram non habere. Volentes et statuentes: ut nullus banus pro tempore constitutus, vel officiales eorum predictum capitulum zagrabiensis ecclesie vel tributarios eorumdem racione tercie partis vel totalis tributi fori Grecensis sepedicti de cetero aliquatenus inquietare possint vel molestare. In cuius rei memoriam perpetueque firmitatis presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori, albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo CC nonagesimo secundo. Regni autem nostri anno secundo, VI kalendas Julii, indiccione quinta.

Originale in membrana, a sericea rubra et viridi zona appendet sigillum. Ex arch. ven capit. zagrab. fasc. 10. nr. 46. Joan. Tkalčić Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 228.

82.

Anno 1292, 13. Julii. Zagrabiae.

Guilermus, Templariorum magister, Andream III. regem Zagrabiam usque quem adduxerat, ob pecuniae peniuriam, ord. Templariorum terram, pignori obligat.

Nos frater Guyllermus de Peimis, magister domorum milicie Templi per Hungariam et Sclauoniam. Significamus — — quod cum nos dominum illustrissimum Andream, dei gracia regem Hungarie, pro diversis et variis negociis domorum nostrarum universarum in Hungaria et Sclauonia existencium, usque Zagrabiam secuti fuissemus, et nos penes eundem dominum regem pro negociis domorum nostrarum multam pecuniam expendissemus, et Zagrabiam perveniendo tota ex-

pensa caruissemus; nos enim necessitate compulsi — — quandam terram nostram seu predium, quod Gragina nuncupatur — — — dedimus seu contulimus in pignore Petro Theotonico, cuidam probo viro et honesto pro viginti septem marcis plenarie ab eo receptis — — —. Datum in quindenis apostolorum Petri et Pauli, in civitate Zagrabiensi. Anno domini MCC nonagesimo secundo.

Wenczel Gustav. Codex diplom. Arpadianus continuatus, vol. 18. p. 79.

83.

Anno 1292, 26. decembris. Zagrabiae.

Andreas III. Hungariae etc. rex, quem Petrus Slavus de vico Latinorum frequens ambiebat, possessiones eius a quibuscumque tributis eximit.

Nos Andreas dei gracia rex Vngarie. Significamus quibus expedit presencium per tenorem, quod nos attendentas fidelitates et fidelia servicia Petri Sclaui, de vico Latinorum, servientis nostri, ex regia nostra munificencia hanc eidem graciam duximus faciendam: quod nullus banus pro tempore constitutus vel officiales ipsorum seu collectores nostri cuiuslibet collecte pro nobis in quocunque articulo exigende in possessione dicti Petri; Ivan, filii Martini, cognati ipsius et Domaldin, proximi eorumdem ac filiorum suorum possessione . . . Scepnicha vocata, hereditaria eorumdem, audeant vel presumant aliqualiter molestare vel turbare. Et ut huiusmodi nostra gracia regalis eisdem facta per quempiam possit retractari, presentibus nostrum sigillum duximus apponendum. Datum Zagrabie, in festo beati Stephani martiris. Anno domini MCCLXXXXII.

Liber priv. eppatus. zagrab. p. 41. Joan. Tkalčić Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 230.

84.

Anno 1292. Zagrabiae.

Nicolaus, Miroslavi Herkuk filius cognatusque Stephanus monasterio Heremitarum terram Lonca in refrigerium animae Miroslavi Herkuk, dono dederunt.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod Mikula, filio Myrozlai, Stephano, filio Georgii ab una parte, ab altera vero fratre Venero priore et fratre Petro procuratore fratrum heremitarum de domo et conventu iuxta Zagrabiam, pro eodem conventu coram nobis personaliter constitutis, iidem Mykula et Stephanus quandam particulam

terre, Lonca nuncupatam, ipsos hereditarie contingentem, metis videlicet distinctam infrascriptis, unacum latere monticuli ipsi particule adiacentis pro remedio anime supradicti Myrozlai et suarum animarum dederunt et contulerunt supradictis fratribus heremitis seu conventui memorato iure proprio et irrevocabiliter possidendam et habendam. Cuius mete magistro Dominico tunc decano, socio videlicet nostro, per nos ad videndam ipsam particulam terre transmisso, prout intelleximus referente, sunt hec: videlicet ab oriente quidam rivus, Blizna nuncupatus, eidem vicinatur, a meridie vero in fine eiusdem particule terra nostra, quam magister Valentinus concanonicus noster possidet ex nostra collacione, commetatur, ubi quidam torrens de magna valle ex parte dictorum heremitarum descendens ipsam particulam separat a terra nostra memorata, inde vadit versus septemtrionem per monticulum supradictum inter arbores harazt et pervenit ad quandam arborem castanee, inde revertitur iterum versus orientem et pervenit ad primitus rivum nominatum et sic terminatur. In cuius rei memoriam presentes ad instanciam parcium contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Anno domini MCC nonagesimo secundo.

Originale in membrana, sigillum deest. Ex arch. regni. CSD. Acta Convenitus Remet. fasc. 1. nr. 2. Joan. Tkalčić Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 231.

85.

Anno 1293, 22. maii. Simigii.

Andreas III. Hungariae etc. rex, banum certiorem reddit, sese capitulo zagrab., cum duas tertias partes zagrabiensis tributi fori seu telonii iam prius tenuisset, residuam tertiam donasse.

Andreas dei gracia rex Vngarie. Dilecto et fideli suo bano tocius Sclauonie, pro tempore constituto, salutem et graciam plenam. Fidetati tue notum facimus presencium per tenorem, quod nos terciam partem tributi fori libere ville nostre Grecensis dilectis et fidelibus nostris capitulo zagrabiensi ob remedium anime nostre et salutis ex plenitudine regie gracie duximus conferendam, perpetuo percipiendam et habendam, prout in privilegio nostro duplici sigillo consignato, continetur. Igitur tue fidelitati firmiter percipiendo mandamus, quatenus dictum capitulum in percepcione dicte tercie partis tributi supradicti nec per te, nec per officiales tuos quoscumque presumas molestare vel turbare, ymo ipsos in pace percipere permittas et habere, aliud non facturus, si nostram graciam caram habes et favorem. Datum Simigii, sexta feria proxima post festum Pentecostes.

Originale in membrana. Sigillum periit. In archivo ven. capit. zagrab., f. 10, nr. 46. — Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 228.

86.

Circa an. 1294, 23. Junii. Budae.

Andreas III. Hungariae etc. rex, nutriendis custodibus in arce Medved, cameram de Zagrabia assignat.

Andreas dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis de monte Grecensi salutem et graciam plenam cum dileccione. Noveritis, quod pro eo, quod de castro nostro Medwe vocato, vobis et ad vos spectantibus per comitem Gyanum illata fuisse dicuntur nocumenta, nos ipsa cupientes nocumenta a vobis et vestris amovere, cameram nostram de Zagrabia eidem Gano duximus conferendam ita, ut amplius de eodem castro nostro nullum nocumentum inferri presumatur, sed de nostris rebus custodes nutriantur. Si qui autem contra hoc nostrum preceptum presumpnentur, nobis in vestris literis curetis intimare, ut huius mandati nostri transgressores digna ulcione per nos feriantur. Datum Bude, in vigilia beati Johannis baptiste.

Liber priv. eppatus. zagrab. fol. 66. in archivo archiepiscopali, Zagrabiae. — Joan. Tkalčić. Mon. hist. episcop. zagrab. I. p. 233.

87.

Anno 1295, 5. januarii. Zagrabiae.

Nicolaus castellanus de Medved eiusque frater Janinus cum hospitibus de monte Grechensi iuramento sese invicem de non inferendis iniuriis obligant.

Nos Johannes miseracione divina episcopus zagrabiensis et capitulum loci eiusdem. Significamus quibus expedit universis, memorie commendantes, quod comes Nicola castellanus domini regis de Medwe et Janinus frater eiusdem, ab una parte, et Andreas maior ville ac universitas civium Grecensium ex altera, in nostri presencia personaliter constituti, omnibus litibus, adversitatibus et inimiciciis super iniuriis, dampnis et personarum capcionibus seu detencionibus hinc inde irrogatis inter eos racione occisionis Petrilce, filii Benk, subortis, paci consulentes iuxta mandatum domini regis, penitus renunciarunt ita, quod predictus comes Nicola et Janinus frater suus ac quilibet in eorum servicio constituti aut ad ipsos pertinentes pretextu huiusmodi adversitatis vel detencionis personarum amodo, nulla dampna seu nocumenta vel iniurias aliquas, presertim donec idem comes Nicola et frater suus custodiam conservacionis castri Medue habebunt, memoratis civibus et ad eos quibuslibet pertinentibus inferrent aut inferri facient manifeste vel occulte, et super hoc cavendo et observando inviolabi-

liter dicti comes Nicola et frater suus, tactis sacrosanctis reliquiis prestiterunt iuramentum, et e converso predictus maior ville et universitas civium promisit et assumpsit, quod nulla dampna et iniurias eisdem comiti Nicola et fratri suo Janino aut quibuspiam ad eos spectantibus inferrent vel inferri facient per se aut quoslibet ad eos similiter pertinentes. Super quibus similiter observandis et attendendis iidem maior ville et cives prestiterunt iuramentum tactis sacrosanctis evangeliis, excepto seu deducto facto occisionis filii Benk, quod exsecucioni eiusdem Benk est relictum. Preterea, si aliquis vel aliqui ad comitem Nicola et fratrem eiusdem pertinentes, aliquid nocumenti ipsis civibus extra civitatem Grecensem vel alias irrogarent, ipse comes Nicola et frater suus infra spacium unius mensis accedendo ad castrum Grecense satisfacere dampnum vel iniuriam passo tenebitur, ut assumpsit, nonnisi ex adversitatibus evidentibus fuerint prepediti; et infra idem tempus memorati maior ville et cives de suis aut ad eos pertinentibus de iniuriis et dampnis comiti Nicola et fratri eiusdem ac ad eos pertinentibus irrogatis satisfaccionem impendere tenebuntur tali ad hec observando et attendendo condicionis modo interiecto, quod si sepefatus comes Nicola et Janinus frater eiusdem in aliquo horum, que assumpserunt, transgressores seu violatores fidei reperti fuerint, possessiones suas in civitate Grecensi vel extra civitatem ubique existentes, amittat comes Nicola antedictus, ad manus et ius communitatis Grecensis devolvendas, insuper notam periurii ipse et frater suus incursuri, et similiter si cives seu communitas predicta assumpta et promissa in hac parte non attenderet, comiti Nicola et fratri eiusdem nec observaret, notam periurii incurreret ipso facto. Datum in vigilia Epiphaniarum domini, anno eiusdem MCC nonagesimo quinto.

Originale in membrana minusculis litteris conscriptum. A tergo impressa fuerunt duo sigilla, modo avulsa. In archivo lib. reg. civitatis zagrabiensis.

88.

Anno 1295, 9. martii.

Andreas III. Hungariae etc. rex, assentiente civitate Grechensi, testamentum Stephani, filii Mladučevec, in favorem zagrab. capituli factum, confirmat.

Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis salutem in domino sempiternam. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod discreti viri capitulum ecclesie zagrabiensis ad no-

stram accedentes presenciam, nobis significare curaverunt: quod cum Stephanus, filius Mladuchuech, quondam iobagio castri nostri zagrabiensis, in lecto egritudinis decumbens inminente sibi mortis articulo, compos tamen sue mentis, terram suam, Casna vocatam, in medio terrarum capituli zagrabiensis, similiter Casna vocatarum existentem, cuius quidem alteram medietatem, porcionem videlicet Vulk fratris sui sine herede decedentis, memoratum capitulum ex collacione regia dignoscitur possidere, simul cum filio suo adhuc parvulo coram testimonio civium nostrorum Grechensium conservacioni et tuicioni predicti capituli reliquisset et etiam comisisset, tali modo: ut si prefatus puer ad etatem perveniret legitimam, extunc de predicta terra tam ipse quam heredes sui, heredumque suorum successores more et condicione predialium capituli, eidem capitulo servire perpetuo tenerentur. Si vero predictum puerum ante discrecionis tempus vel post, absque liberis decedere contigeret, extunc ipsa terra tam ob remedium anime sue, quam eciam ob memoriam beneficiorum eidem Stephano tempore necessitatis sue per dictum capitulum inpensorum in ius et proprietatem cederet capituli antedicti. Petentes a nobis ipsum capitulum, ut ordinacioni dicti Stephani quam eulogio ultime voluntatis confirmavit, nostrum assensum regium prebere dignaremur. Sed utrum huiusmodi ordinacio veritate fulciretur nec ne, de hoc nobis non constabat, eisdem fidelibus nostris iudici, iuratis totique communitati Grechensi dedimus in mandatis, ut seriem ipsius negocii prout eis constaret veritas de eodem, nobis in eorum litteris deberent in fide nobis debita remandare. Qui quidem iudex, iurati et tota communitas Grechensis nobis demum taliter rescripserunt, quod cum idem Stephanus in civitate nostra Grechensi in medio eorumdem civium nostrorum residenciam faciens mole infirmitatis gravaretur, sanus tamen mente, in presencia quamplurimorum concivium ipsorum fide dignorum suorum ad hoc specialiter ad instanciam ipsius Stephani a tota communitate pro testimonio transmissorum, terram suam supradictam conservacioni predicti capituli zagrabiensis simul cum filio suo parvulo modo prescripto reliquisset et dimisisset, et super hoc sepefatus Stephanus nostre maiestatis consensum preberi humiliter pecivisset. Nos itaque eius pie et votive peticioni ex clemencia et pietate regia annuentes et plenum consensum circa hoc adhibentes, predictam ordinacionem ipsius Stephani in ultima voluntate sua factam, ratam, firmam et acceptam habentes auctoritate regia confirmamus. Volentes ut sepefatum capitulum zagrabiense ipsam terram Stephani superius nominatam cum omnibus utilitatibus et pertinenciis suis et sub eisdem signis metis et terminis quibus eandem dictus Stephanus et eius predeces-

sores dignoscuntur possedisse, iuxta ordinacionem et collacionem eiusdem Stephani habeat et possideat iure perpetuo pacifice et quiete. In cuius rei memoriam, certitudinem et stabilitatem perpetuam presentes concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori, albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCC nonagesimo quinto, septimo ydus marcii. Regni autem nostri anno quinto.

Originale in membrana, sericea crocea zona appendet absque sigillo. Ex arch. ven. capit. zagrab. f. 19. nr. 46. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 236.

89.

Anno 1296, 23. maii. Zagrabiae.

Matheus, Detrici filius, genere Acha ortus, iuri cessans, possessionem Svibljan civitati Grechensi possidendam reliquit.

Nos capitulum zagrabiensis ecclesie. Memorie commendantes significamus universis quibus expedit per presentes, quod Matheo, filio Detrici, de genere Acha ab una parte et Gylione maiore ville, Sir Marko, Petro Scandalay, Mychaele Bisseno et magistro Clemente, civibus castri Grecensis pro se et tota communitate eiusdem loci ab altera, in nostri presencia personaliter constitutis, iamdictus Matheus confessus est: quod cum ipse super terra seu possessione Zuiblan vocata, contra prefatos cives questionem et accionem movisset, requirendo videlicet eandem et repetendo nomine seu titulo possessionis sue hereditarie, tandem propter bonum pacis et concordie, quam se cum eisdem civibus maluit inviolabiliter observare et tenere, cedens et renuncians simpliciter pro parte sua huiusmodi liti, questioni vel eciam iuri super predicta possessione per ipsum Matheum suscitatis sive motis, eandem possessionem Zuiblan reliquit et dimisit prefatis civibus prout in antea libere et pacifice possidendam et habendam. Datum quarta feriarum post octavas Pentecostes. Anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo sexto.

Originale in membrana, sigillum avulsum. In arch. Acad. Scient. Slav. merid. Simplex transumptum adest in arch. l. r. civ. zagrab.

90.

Circa ann. 1298.

Michael zagrab. episcopus, capitulo zagrab., ne quid Janino castellano de Medved darent de victualibus, praecipit.

Mychael dei gracia episcopus zagrabiensis. Honorabilibus viris fratribus suis in Christo karissimis, capitulo zagrabiensi, sincere kari-

tatis augmentum cum benedictione paterna. Relatum est nobis quod Ganinus, castellanus de Medued, a vobis peteret victualia, unde cum ecclesiam nostram sibi vel cuique alteri tributari non velimus devocioni vestre universitatis mandamus in presentibus, quatenus dicto castellano de Medued de victualibus breviter nichil detis nec dari faciatis.

Liber privileg. eppatus zagrab. p. 66. In arch. archiepiscop. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. I. p. 240.

91.

Anno 1300, 28. Augusti. Budae.

Andreas III. Hungariae etc. rex, cives Grechenses a praestatione census impositi ab Albertino duce, relevat.

Nos Andreas dei gracia rex Hungarie. Significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod Barnabas civis de monte Greciensi cum litteris iudicis, iuratorum ac universitatis civium de ipso monte Greciensi, ad nostram personaliter accedens presenciam, significavit nobis omnem necessitatem seu angustiam hactenus diversimode factam super ipsos, et dixit nobis, quod dominus Albertinus, dux tocius Sclauonie et comes de Posoga, karissimus avunculus noster, ultra formam libertatis ipsorum, nostro privilegio mediante, per nos eisdem concessam, censum seu pecuniam peteret et extorquere vellet super ipsos, sicut in litteris eciam ipsorum civium plenius vidimus contineri. Unde cum nos ipsam civitatem inter alias civitates regni nostri plus fidelem nobis fore dinoscamus, et omnem pecuniam a die coronacionis nostre usque modo propter fidelitatem nobis debitam eosdem sciamus tollerasse, ex gracia regali et dileccione ac favore speciali ad retribucionem fidelitatis ipsorum, facta deliberacione nostra decrevimus, quod iidem cives de monte Greciensi, nec eidem domino Albertino, nec eciam alicui baroni de regno nostro vel exhibitori litterarum nostrarum aliquem censum seu exaccionem vel collectam solvere teneantur donec anni seu tempora libertatis ipsorum de nostra maiestate, mediante privilegio nostro, concessi transeant et expirent; quia eosdem in ipsa libertate indempniter volumus conservare; et si quicumque eosdem ultra formam libertatis ipsorum ad solvendum aliquem censum vellet coarctare, placet nobis, ut se defendant viriliter auctoritate et voluntate nostre maiestatis. Datum Bude, dominica proxima post festum beati Bartholomei apostoli. Anno domini MCCC.

Originale in membrana. A tergo vestigium magni sigilli regis. In arch. lib. reg. civ. zagrab. — Programm des k. k. Gymnasiums zu Agram. 1858, p. 19.

92.

Anno 1303. 9. decembris. Romae.

Fr. Augustinus praeficitur in episcopum zagrabiensem. Clero et laicis de more commendatur.

Benedictus episcopus servus servorum dei. Dilecto filio fratri Augustino electo Zagrabiensi salutem apostolicam benedictionem. Inter sollicitudines alias, que nobis ex officii debito pastoralis incumbunt, illa nos angit precipue, ut ecclesiis viduatis de salubris et celeris provisionis remedio succurratur, ne, illarum vacatione protracta, sustineant in spiritualibus et temporalibus detrimentum. Dudum siquidem ecclesia Zagabriensi per translationem venerabilis fratris nostri Michaelis episcopi Zagrabiensis, in archiepiscopum Strigoniensem electi, factam per nos ad ecclesiam Strigoniensem, vacante, nos provisionem dicte ecclesie Zagrabiensis ea vice dispositioni sedis apostolice reservantes, decrevimus extunc irritum et inane, si secus super hoc a quoquam scienter vel ignoranter contingeret attemptari: ac demum de provisione ipsius ecclesie Zagrabiensis sollicite cogitantes, post deliberationem, quam super hoc habuimus, prout negotii qualitas exigebat, cum nostris fratribus diligentem, ad te, ordinem fratrum Predicatorum professum, quem litterarum scientia preditum, morum gravitate decorum, in spiritualibus providum et temporalibus circumspectum ex familiari experientia novimus, direximus oculos nostre mentis; quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua ipsi Zagrabiensi ecclesie providemus, preficiendo te de fratrum eorundem consensu et apostolice plenitudine potestatis dicte ecclesie Zagrabiensi in episcopum et pastorem, in illo, qui dat gratias et largitur premia, confidentes, quod eadem ecclesia Zagrabiensis sub tuo felici regimine, gratia tibi suffragante divina, salubriter et prospere dirigetur. Iugum itaque domini prompta devotione suscipias, et suavi eius oneri reverenter collum submittas, dicteque ecclesie Zagrabiensis sponse tue, regimen sic exercere studeas sollicite, fideliter et prudenter, gregem dominicum in ea tue vigilantie creditum doctrina verbi et operis informando, quod de talento tibi credito dignam possis in extremo examine reddere rationem; nosque gratulari possimus in domino, cum a spe, quam de tua devotione concepimus, fuerimus non fraudati. Datum Laterani, v. idus decembris. Anno Primo.

In eodem merito verbis competenter mutatis: Dilectis filiis Capitulo ecclesie Zagrabiensis; Clero civitatis et diocesis Zagrabiensis; populo civitatis et diocesis Zagrabiensis; Universis vasallis ecclesie Zagrabiensis.

E reg. orig. Benedicti XI. an. I. ep. 108. A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 409.

93.

Anno 1307, 23. Junii. In Stieničnak.

In causa quam agebat Črne contra abbatem s. Jacobi de insula Savae, eadem abbati adiudicatur.

Nos Stephanus, Johannes et Radoslaus comites. Memorie commendantes significamus universis, quibus expedit presencium per tenorem, quod nos cum inter fratrem Hulmanum, tunc temporis abbatem sancti Jacobi prope Zagrabiam, cistercyensis ordinis ab una parte et Cherne cum suis fautoribus ab altera, lis et controversia super insula, que in Zawa est prope ecclesiam predicti sancti Jacobi, in qua prefatus Cherne residebat, verteretur, domino abbate asserente, quod dicta insula tota ecclesie predicte et monachis ibidem deum orantibus pertineret, quod privilegiis regalibus posset ostendere; illo vero, Cherne scilicet, penitus contradicente, diucius itaque causa coram nobis ventilata, volentes assistere iusticie una cum nobilibus terre nostre decrevimus, ut domino abbate predicto privilegiis super hoc ostensis legalibus, predicta insula iuxta tenorem privilegiorum suorum restitui deberet in integrum, et super hoc utrique parti diem assignantes. Quo die adveniente, utraque comparente, dominus abbas sepefatus excellencium regum privilegia Vngarie videlicet: Bele et Stephani exhibuit legalia, que cum perlegere fecissemus, alteri parti materna lingwa exponendo et ipsa altera parte in nullo contradicente, contradicere vel valente, una cum viris sapientibus et discretis terre nobilibus sentencialiter decrevimus, ut sepefata insula ad ecclesiam reverteretur superius nominatam iuxta tenorem privilegiorum dicti abbatis super hoc decretorum; et ad hoc faciendum Nycolaum, filium Arlandi et Vrbanum comites constituimus assignandam. Qui personaliter ad insulam iam nominatam accedentes una cum viris discretis Dominico lectore et Petro archidiacono magistris honorabilis capituli zagrabiensis canonicis et eciam cum terre commetaneis, abbati sepedicto iuxta nostrum decretum assignarunt irrevocabiliter rehabere et iure perpetuo possidere secundum exigenciam iuris et debitum. Et ut ne predictus Cherne et sui fautores vel alter quicumque super pretitulata insula dominum abbatem vel fratres memoratos inpetere vel molestare valeant in futurum, presentes litteras in robur valetudinis duximus nostri sigilli munimine roborari. Datum in Stenichnach in vigilia beati Johannis baptiste. Anno domini millesimo trecentesimo septimo.

Originale in membrana, a ligula membranea dependet sigillum utut conservatum. In arch. ven. cap. zagrab.

94.

Circa ann. 1307—1318. Zagrabiae.

Synodus dioecesanae sub Augustino episcopo Zagrabiae celebratae, memoria.

Sequentes autem festivitates festari sunt precepte in synodo, per felicem et beatum patrem, dominum Augustinum, quondam zagrabiensem, novissimis temporibus videlicet episcopum: sancti Stephani regis, sancti Ladizlai regis, sancti Emerici ducis, sancti Marci ewangeliste, sancti Luce ewangeliste, sancti Barnabe apostoli, sancti Dyonisii, sancti Sebastiani, sanctorum Cosme et Damiani, sancti Georgii, sancti Vincencii, sancti Gregorii, sancti Ambrosii, sancti Jeronimi, sancti Augustini, sancti Martini, sancti Nycolai, translacio sancti Benedicti, sancti Dominici, sancti Francisci, sancte Marie Magdalene, sancte Elyzabeth, sancte Katherine, sancte Margarethe, sancte Agnetis, sancte Agathe, sancte Lucie: quorum patrociniis nos Jhesus Christus perducat ad vitam eternam. Amen.

E breviario saec XIV., in bibl. archiepiscopali zagrabiensi col. XXXVII. ser. 5. nr. 8.

De synodis Zagrabiae celebratis, e documentis deperditis, Balth. Kerčelić in Hist. eccl. zagrab. tom. I. p. 104. ita praenotavit:

Tres Augustinum synodus celebrasse, comperio: 1307, cuius acta 1308 per cardinalem Gentili confirmata; 1314, et sub anni principium 1318; quorum acta non secus eruimus, quam ex zagrabiensi breviarii rubricis et libro Statutorum capituli. . . . . . Ex quibus Augustini zellus apparet.

95.

Anno 1308, 24. Junii. Budae.

Episcopi Hungariae in concilio nationali budensi, epistola ad pontificem Clementem V. missa, pro recuperatione castri Medved, recurrunt.

Sanctissimo patri ac domino suo, domino Clementi, dei gracia sacrosancte Romane ac universalis ecclesie summo pontifici. Thomas strigoniensis, Petrus spalatensis, Vincencius colocensis ecclesiarum archiepiscopi. Benedictus wesprimiensis, Haab vaciensis Emericus varadiensis, Joannes nitriensis, Ladislaus S. Irenei, Petrus quinqueecclesiensis, Martinus agriensis, Benedictus chanadiensis, et Fr. Gregorius boznensis ecclesiarum episcopi, cum omni obediencia, pedum oscula beatorum. Detrimentum unius ecclesie, velut eiusdem membri capitis, proprium singuli incommodum reputantes, suggerente charitatis affectu, Vestre Beatitudini scribimus, quod castrum vocatum Medved, per Philippum quondam Zagrabiensem episcopum de rebus

ecclesie et pro ecclesia constructum, de regis Bele beneplacito et assensu zagrabiensis episcopi et ecclesie fore dignoscitur pleno iure. Quod a quibusdam temporibus per manum laicalem transiens, tandem ad Marcum sacerdotem de Veneciis, eiusdem ecclesie zagrabiensis canonicum extitit devolutum. Dictus vero Marcus, dei timore postposito, victus cupiditate, idem castrum accepta pecunia, potestati tradidit seculari in eiusdem ecclesie magnum preiudicium et gravamen. Cum igitur his in partibus ea, que diximus, tam manifesta veritate pateant, ut eis contradici non possit, oppresse per hoc ingenti servitute ecclesie, que cunctis invigilat, vestra dignetur pietas providere. Datum Bude VIII., kal. Julii. Pontificatus domini Clementis pape quinti, anno quarto.

In archivo archiepiscop. zagrab. Krčelić. Hist. eccl. zagrab. p. 70. Farlatti. Illyr. Sacrum V. p. 396. Kukuljević. Arkiv za poviest jugosl. III. p. 82.

96.

Anno 1308, 29. septembris. Supra portum regium, Zagrabiae.

Fr. Augustinus episc. zagrab. de iniusta detentione castri Medved contra comites Babonić protestatur.

Frater Gentilis miseracione divina tituli sancti Martini in montibus presbiter cardinalis, apostolice sedis legatus. Universis presentes litteras inspecturis salutem in domino. Noverit universitas vestra, quod venerabilis in Christo pater, frater Augustinus, dei gracia zagrabiensis episcopus in nostra et magnificorum virorum Stephani et Johannis comitum Baboneg presencia constitutus, requisivit diligenter et instanter peciit, ut castrum dictum Medued, quod ecclesie zagrabiensis esse dinoscitur et ad eos perversa Marci canonici zagrabiensis faccione devolutum extitit, ipsi episcopo et eidem zagrabiensi ecclesie restituerent, offerens se paratum ad restitucionem pecunie pro qua dictum castrum ab eodem canonico receperunt, et ad omne aliud interesse secundum nostri extimacionem iudicii. Et quoniam dicti nobiles peticionem eius ad presens asseruerunt admittere se non posse, idem episcopus proclamavit et protestatus est coram nobis comitibus eisdem presentibus, castrum suum ab ipsis eo invito et contradicente detineri. Super quibus requisicione, peticione, proclamacione ac protestacione dicti episcopi et eorumdem comitum responsione, ad instanciam ipsius episcopi presentes litteras ad futuram rei memoriam fieri mandavimus et nostri sigilli appensione muniri. Actum super ripam fluminis Zaua, in loco qui vocatur portus regius, iuxta Zagrabiam. Anno domini

MCCC octavo, tercio kalendas octubris. Pontificatus domini Clementis pape quinti, anno quarto.

E libro privil. episc. zagrab., codice membraneo saec XIV. In arch. episc. zagrab. fol. 65.

97.

Anno 1310, 27. Augusti. Albae.

Carolus Hungariae etc. rex, Stephano bano eiusque fratribus praecipit, ut cives Grechenses conservet in possessorio terrae, quam Kobila vocant.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Viris nobilibus, dilectis et fidelibus suis Stephano bano Sclauonie, Johanni et Radozlauo comitibus, filiis comitis Baboneg, salutem et graciam. Sicut nuper vestre fidelitati scripseramus, ut communitatem nostram Grecensem visis litteris eorum super possessione ipsorum Kobila vocata confectis, contra quoslibet eos defensantes, in iure ipsorum auctoritate nostra statuentes, sic et mandamus et fidelitati vestre precipimus, quatenus dictos cives, ut premisimus in omni iure ipsorum, quod in possessione habeant antedicta, auctoritate nostra conservare debeatis. Datum Albe, in octavis beati regis Stephani.

E transumpto Stephani bani totius Slavoniae anno 1311. Item, adest in transumpto Karoli regis Hungariae de anno 1317. In archivo lib. reg. civitatis zagrab.

98.

Anno 1311, 13. januarii. In Brezovica.

Stephanus banus totius Slavoniae, cives Grechenses in possessorium terrae, quam Kobila vocant, per homines suos introducit.

Stephanus banus tocius Sclauonie. Universis presencium inspectoribus salutem in domino. Ad universorum noticiam tenore presencium volumus pervenire, quod super quadam possessione Kobila vocata, inter terram capituli zagrabiensis ecclesie, similiter Kobila dictam, et possessionem Cruciferorum de sancto Martino existente, per nos civibus Grecensibus assignanda, hac in eadem ipsos cives conservanda, recepimus litteras illustris regis domini nostri Karuli, dei gracia Hungarie in hec verba: (vid. nr. 97 de anno 1310, 27. Augusti). Nos itaque precepto domini regis optemperari cupientes, ut tenemur, comitem Martinum, fidelem castellanum nostrum de Medue, unacum testimonio capituli zagrabiensis ad reambulandam dictam possessionem et statuendam civibus prenotatis destinavimus, qui ad nos rediens recitavit, quod comes Farcasius, nepos comitis Gardun, in assignacione dicte possessionis contradictor extitisset, et quod ipsi comiti Farcasio ter-

minum legitimum assignasset contra memoratos cives Grecenses, in nostri presencia comparendi. Quo siquidem termino adveniente, prefatis partibus coram nobis ordine iudiciario comparentibus, sepefati cives super collacione possesssionis iam dicte litteras et instrumenta, que habere dignoscebantur, una cum nobilibus regni nobis assistentibus, presentarunt. Primum videlicet privilegium Ladizlai, dei gracia, quondam regis Hungarie, felicis recordacionis, sub hac forma: (vid. nr. 60. de anno 1275, 11. Augusti). Item, presentarunt eciam privilegium domini Johannis bani tocius Sclauonie, continens hunc tenorem: (vid. nr. 63. de anno 1275). Item, exhibuerunt eciam litteras comitis Inus, tunc temporis comitis zagrabiensis, hanc seriem continentes: (vid. nr. 62. de anno 1275, 27. septembris). Ipsis itaque instrumentis perlectis et ad plenum intellectis, non inventis cancellatis, abrasis nec in aliqua sui parte maculatis, prefatus comes Farcasius, qui super predicta possessione ius habere allegabat et agebat coram nobis regnique nobilibus, omni iuri, contradiccioni, liti, accioni et cuilibet materiei questioni orte (vel oriende) per se et per suos successores lineales, sive suscitande occasione predicte possessionis contra cives memoratos recognoscens, eosdem cives in possessione sepefata ius habere integrum, nec ad alios preter illos solos cives pleno iure pertinere, renunciavit pure et simpliciter, penitus et in toto eandem possessionem pacifice ipsis civibus relinquendo. Litteras siquidem et instrumenta, si qua super predicta possessione haberent quoquomodo optenta, frivola et irrita haberi voluit, ac innania et nullius (valoris) vel momenti quandocumque in contrarium predictorum civium per quempiam forent presentata. Nos igitur visis et consideratis iuribus civium predictorum quibus fungebantur seu utebantur in possessione memorata, regni nobilibus prebentibus consensum et assensum, nemineque contradictore existente in hac parte, sepefatam possessionem Kobila vocatam, cum universis pertinenciis et utilitatibus eiusdem, auctoritate domini nostri Karuli, dei gracia serenissimi regis Hungarie, prout habebamus ab eodem in mandatis, ac eciam de iure et iusticia tenemur, statuimus, assignavimus et reliquimus pacifice ac quiete perpetuo possidendam sepefatis civibus eorumque sucessoribus universis, introducentes ipsos cives tradita ab ipso domino nostro facultate, ut premisimus, in possessionem eiusdem corporalem. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Brizouicha, in octavis Epiphanie domini. Anno eiusdem M trecentisimo undecimo.

Originale in membrana, e flava sericea zona dependet sigillum attritum. In arch. Acad. Scient. Slav. merid. Exstat etiam in transumpto Karoli regis Hungariae de anno 1317. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

99.

Anno 1313. 10. Junii. In Topusko.

Pacta inter Stephanum banum et capitulum zagrabiense de castro Medved ecclesiae zagrab. reddendo.

Nos Stephanus banus Sclauonie. Significamus universis quibus expedit presencium per tenorem, quod nos considerantes anime nostre detrimentum, quod ex retencione castri ecclesie zagrabiensis, Medue vocati, incurrere possemus, volentes huic remedium prebere, assumpsimus ipsum castrum more castellani ex parte eiusdem ecclesie tenere et eciam conservare ecclesie supradicte, promittentes firma et bona fide nostra mediante reddere et restituere, habita tamen prius pecunia, quam pro redempcione ipsius castri nomine et vice ecclesie prefate magistro Marco, fratri quondam Janini persolvimus plenarie et integre, ab ecclesia memorata. Si vero aliquo casu interveniente vel quomodocumque seu qualitercumque modo dictum castrum ecclesie predicte non reddiderimus vel non redderemus aut alienaverimus ab eadem, penam periurii in transgrediendo assumpta incurramus et eciam ecclesia sepefata a solucione totalis pecunie quam pro redempcione castri predicti nobis tenetur et debet sit libera penitus et expedita ipso facto, et nullo unquam tempore nobis et nostris heredibus in toto vel aliqua sui parte teneatur pro eadem. Insuper dominus episcopus zagrabiensis ecclesie contra nos et nostros successivos detentores predicti castri auctoritatem habeat per censuram ecclesiasticam procedendi. Ad conservacionem vero eiusdem castri totalem, quolibet anno petimus ab eadem ecclesia mille cubulos vini et quingentos cubulos de blado, necnon XL. marcas in denariis pro aliis necessariis vel opportunis, que ad conservacionem castri prefati dinoscuntur pertinere. Et si idem dominus episcopus, que inter nos et ecclesiam suam sunt ordinata super facto castri predicti, habito consilio cum fratribus suis si acceptare vel accedere voluerit, nobis litteras suas secundum formam presencium dare teneatur, alioquin presentes nobis remittere debeat infra mensem, negocium castri inter nos et dominum episcopum et ecclesiam suam in priori statu permanente. Datum in Thoplica, in octavis Penthecostes. Anno domini MCCCXIII.

E libro privileg. eppatus zagrab. codice membr. saec. XIV. fol. 65. In arch. archiep. zagrab. Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugoslav. libr. III. pag. 83. nr. VI. Farlatti. Illir. sacrum t. V. p. 397.

Obligationis huius et qualiter dependendae mentio fit in libro Statutorum capituli zagrab. p. II. c. X. Joan Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. II. p. 70. cum capitulum zagrab. anno 1336 condito decreto, ordinavit ita:

Digna remuneracione existunt, que ad sedandas discordias subditorum in nostra communitate disponuntur, per quod eciam inter nos quietis materia preparatur. Qua consideracione cupientes statum nostrorum sub montibus colonorum, de quibus ab aliquo tempore et ex causa divisionem fecisse noscimur ad porciones viginti septem, per colonos quatuor tunc pro porcione qualibet conputando, in solvendis collectis et aliis honeribus subportandis ad maledictum castrum Meduc, quod semper inviti, conpulsi et coacti fecimus, sicut et nunc, incipiens a tempore Stephani bani, filii Babonig, quod est dicere ab anno domini MCCC et circa, moderare prout est possibile, taliter decrevimus observandum, quamdiu ipso honere gravamur, quod videlicet singularum porcionum predictarum coloni tempestive annuatim solvant quinque cubulos bladi, pro medietate de frumento et pro alia de avena, et quindecim vini cubulos, ac in denariis quinque pensas, nisi necessitas augmentandi premissa aliud inducat, deducendo ad ipsum castrum predicta blada et vinum sicut alias eosdem oportuit, ut est dictum.

100.

Anno, 1313, 23. Junii. Zagrabiae.

Capitulum Zagrab. notificando capitulo quinqueecclesiensi pacta de castro Medved inita, eadem ut confirmet, petit.

Viris discretis et honestis, capitulo Quinqueecclesiensi, capitulum zagrabiensis ecclesie omnimodam reverenciam cum honore. Discrecioni vestre notum facimus in presentibus protestando, quod pactum seu convencionem super conservacione castri ecclesie zagrabiensis, Medwe vocati, inter magnificum virum Stephanum banum tocius Sclauonie et procuratores nostros habitam, parati simus quantum in nobis est ratam habere et firmiter observare, dummodo domini nostri Augustini dei gracia zagrabiensis episcopi interveniat consensus legittimus et expressus, tum quia arduum negocium est, tum eciam quia castrum est episcopale, ad nos autem ex eo solummodo pertinet turris una. Petimus insuper discrecionem vestram instantissime per presentes, quatenus super protestacione nostra coram vobis facta litteras vestras memoriales cum pendenti sigillo concedere dignemini. Formam autem paccionis seu convencionis prout in litteris ipsius Stephani bani coram vobis exhibitis videritis contineri plenius inserentes. Datum in vigilia beati Johannis baptiste.

Liber privil. episc. zagrab. fol. 65. habet e transumpto capituli Quinqueeccl. facto an. 1313. V. kal. Julii, ad preces Dominici can. custodis eccl. zagrab. una nuncii et procuratoris eiusdem capituli. Farlati: Illiricum sacr. tom. V. p. 397. Ioan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugosl. libr. III. p. 83. nr. VI.

101.

Anno 1313. 27. Junii. Quinqueecclesiis.

Capitulum Quinqueecclesiense pacta intuitu castri Medved inita, rata habet.

Nos capitulum Quinqueecclesiensis ecclesie. Memorie commendamus, significantes quibus expedit, presencium per tenorem. Quod anno domini millesimo tercentesimo decimo tercio, V. kalendas Julii, reverendus et discretus vir magister Dominicus, custos ecclesie zagrabiensis, nuncius et procurator eiusdem ecclesie exhibuit nobis litteram ipsius capituli in hec verba: (vid. nr. 100. de anno 1313, 23. Junii). Exhibuit eciam alias litteras magnifici viri Stephani bani tocius Sclauonie, cum pendenti sigillo, tenorem huiusmodi continentes: (vid. nr. 99. de an. 1313.) Nos igitur ad iustam et legittimam peticionem eiusdem honorabilis capituli ecclesie zagrabiensis, tenores predictarum litterarum de verbo ad verbum presentibus inseri facimus et sigillo nostro maiori communiri. Datum die et anno prenotatis.

Farlatti. Illir. sacr. tom. V. p. 398. Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugosl. III. p. 83.

102.

Anno 1314, 21. decembr. Montiliis.

Clemens papa V. episcopo zagrab. Augustino, contra detentores et occupatores bonorum eccl. conservatores denominat.

Clemens episcopus servus servorum dei. Venerabilibus fratribus... archiepiscopo Iadrensi ac Gurcensi et Quinqueecclesiensi episcopis, salutem et apostolicam benedictionem. Ad hoc nos deus protulit in familiam domus sue, ut opportuna singulis provisionis auxilia fidelis servitutis iniuncte prudentia pro tempore dispensantes, eorum presertim necessitatibus intendamus, occurramus dispendiis, ipsosque ab oppressionibus relevemus, qui assumpti in partem sollicitudinis potioris sunt dignitatis titulo insigniti. Sane venerabilis fratris nostri Augustini episcopi zagabriensis conquestione percepimus, quod nonnulli clerici seculares et religiosi, nec non marchiones, duces, comites, barones, nobiles et alii laici civitatis et diocesis zagabriensis et partium vicinarum nuper occupaverunt et occupari fecerunt castra, villas, terras, possessiones, redditus et proventus, iurisdictiones et iura ac nonnulla alia bona immobilia et mobilia ad mensam episcopalem zagabriensem spectantia, et ea detinent occupata, seu huiusmodi detinentibus prestant auxilium et favorem, quodque inhibent, ne clerici ecclesiasticeque persone ac vidue vel alie miserabiles persone, quibus iura defensionem spiritualis iudicii favorabiliter concesserunt, habeant ad dictum iudicium spirituale recursum, ac ne idem episcopus molendina et alia utilia edificia in locis ad dictam

mensam spectantibus construere seu edificare quoquomodo presumat, nonnulle quoque alie persone ecclesiastice seculares et regulares, ac universitates et singulares persone civitatum nec non castrorum et villarum diocesis et partium vicinarum de redditibus, proventibus, censibus, iuribus et rebus aliis ad mensam spectantibus supradictam eidem episcopo vel eius vicariis nolunt aliquatenus respondere. Nonnulli etiam civitatum diocesis et partium predictarum, qui nomen domini recipere in vacuum non formidant, eidem episcopo in castris, villis, terris, iurisdictionibus, iuribus, bonis et rebus aliis ad mensam predictam spectantibus multiplices molestias inferunt et iacturas. Quare dictus episcopus nobis humiliter supplicavit, ut cum valde difficile reddatur eidem, pro singulis querelis ad apostolicam sedem habere recursum, providere sibi super hoc paterna diligentia dignaremur. Nos igitur adversus occupatores, presumptores, molestatores et iniuriatores huiusmodi illo volentes ei remedio subvenire, per quod ipsorum compescatur temeritas et aliis aditus committendi similia precludatur, mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, etiam si sint extra loca, in quibus deputati estis conservatores et iudices, prefato episcopo, quoad vixerit, efficacis defensionis presidio assistentes non permittatis eum super premissis ab eisdem vel quibuscumque aliis occupatoribus, detentoribus, molestatoribus, presumptoribus et iniuriatoribus indebite molestari, vel sibi gravamina seu dampna vel iniurias irrogari; facturi dicto episcopo, cum ab eo vel vicariis aut procuratoribus suis vel eorum aliquo requisiti fueritis, de predictis et aliis personis quibuslibet super restitutione castrorum. villarum, terrarum, possessionum, iurisdictionum, iurium ac bonorum immobilium et mobilium, reddituum quoque ac proventuum, censuum et aliorum quorumcumque bonorum predictorum, nec non de quibuslibet molestiis, iniuriis atque dampnis presentibus et futuris, in illis videlicet, que iudicialem requirunt indaginem, de plano sine strepitu et figura iudicii, in aliis vero, prout qualitas ipsorum exegerit, iustitie complementum; occupatores seu detentores, molestatores seu presumptores et iniuratores huiusmodi, nec non contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque status, dignitatis ordinis vel conditionis extiterint, quandocumque et quotiescumque expedierit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape octavi predecessoris nostri, qua cavetur, ne iudices et conservatores a sede deputati predicta extra civitates et dioceses, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, sive alii vel aliis vices suas committere, aut

aliquos ultra unam dietam a fine diocesis eorundem trahere presumant; seu quod de aliis, quam de manifestis iniuriis et violentiis, et aliis, que iudicialem indaginem exigunt, penis in eos, si secus egerint, et in id procurantes adiectis, conservatores se nullatenus intromittant, et tam de duabus dietis in concilio generali, dummodo ultra tertiam vel quartam dietam aliquis extra suam civitatem et diocesim auctoritate presentium non trahatur, quam aliis quibuscumque constitutionibus a predecessoribus nostris, Romanis pontificibus, tam de iudicibus delegatis quam conservatoribus aut aliis editis, que vestre possent in hac parte iurisdictioni aut potestati eiusque libero exercitio quomodolibet obviare; seu si aliquibus communiter vel divisim a predicta sit sede indultum, quod excommunicari, suspendi vel interdici, seu extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, et eorum personis, locis, ordinibus et nominibus propriis mentionem, et qualibet alia indulgentia dicte sedis generali vel speciali, cuiuscumque tenoris existat, per quam presentibus non expressam vel toto tenore non insertam vestre iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, et de qua cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris litteris habenda sit mentio specialis. Ceterum volumus et apostolica auctoritate decernimus, quod quilibet vestrum prosequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico impeditus, quodque a data presentium sit vobis et unicuique vestrum in premissis omnibus et eorum singulis ceptis et non ceptis, presentibus et futuris perpetuata potestas et iurisdictio attributa, ut in eo vigore eaque firmitate possitis in premissis omnibus ceptis et non ceptis, presentibus et futuris et pro predictis procedere, ac si predicta omnia et singula coram vobis cepta fuissent, et iurisdictio vestra et cuiuslibet vestrum in predictis omnibus et singulis per citationem vel modum alium perpetuata legitimum exstitisset. Constitutione predicta super conservatoribus et alia qualibet in contrarium edita non obstante. Datum Montiliis, Carpentoratensis diocesis, XII. kal. Ianuarii. Anno Nono.

E reg. orig. an. IX. ep. 43. A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 444.

103.

Anno 1315, 21. mai. Zagrabiae.

Fratres Praedicatores zagrab. possessionem Blizna „cum montibus Warheg vocatis" cuidam Renoldo, in pignus collocant.

Nos capitulum ecclesie Zagrabiensis. Memorie commendantes significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod religiosus

vir frater Johannes, provincialis ordinis Predicatorum, necnon frater Benedictus, prior claustri beati Nicolai in Zagrabia, cum procuratoriis litteris capituli nostri predicti, onus et gravamina claustri memorati et per consequens universorum fratrum ordinis ipsorum in se ipsos assumpmentes, personaliter nostram venientes in presenciam, confessi sunt oraculo vive vocis in hunc modum, quod ipsi pro quibusdam ipsorum necessitatibus ipsos permaxine ad presens urgentibus evitandis, prius inter se matura omni deliberacione prehabita, quandam possessionem ipsorum Blizna vocatam, cum montibus Warheg vocatis, ex donacione felicis memorie domini Bele condam regis Vngarie, ut dicitur, ipsis in perpetuam elemosinam fuisse collatam, in tenutis castri Medwe sitam et existentem, demptis quibusdam prediis sive terris arabilibus, videlicet Crathkidol et Lonca vocatis, in territorio predicte possessionis Blyzna habitis et existentis, egregio viro magistro Renoldo de Wywar, pro tunc capetaneo castri Medwe predicti pro ducentis et septuaginta sex florenis puri auri ungaricalis, veri et iusti ponderis, plene, ut dixerunt fratres predicti ab eodem magistro Renoldo habitis et receptis, pignori obligassent, tali obligaminis vinculo interserto, quod si infra annualem revolucionem ipsam possessionem Blyzna ab eodem magistro Renoldo sepe nominato redimere non possent vel non curarent, ex tunc predicta possessio Blyzna eidem magistro Renoldo, capitaneo sepe dicto, pro eisdem pecuniis per predictos viros religiosos, fratres videlicet Johannem et Benedictum, ut dixerant ab eodem magistro Renoldo receptis et plenarie habitis, ipso anno revoluto, in vim perpetuitatis, omni eo iure, quo per eosdem fratres Predicatores tenta et possessa fuisset, absque omni contradicione devolvatur iure perpetuo et irrevocabiliter, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum feria quarta proxima ante festum sacratissimi corporis Christi. Anno domini M trecentesimo quintodecimo.

E transumpto capituli zagrabiensis de anno 1370. In archivo regni CSD. Act. convent. Remetensis fasc. 1. nr. 3.

104.

Anno 1315. 29. septembris. Zagrabiae.

Fr. Augustinus episcopus zagrabiensis de redditibus insulae s. Jacobi ad Savum sitae, causam inter fratres ordinis cisterciensis et moniales zagrabienses dirimit.

Nos frater Augustinus miseracione divina episcopus zagrabiensis. Significamus quibus expedit universis, memorie commendantes, quod

Perhtoldus abbas et monachi in capella sancte Marie, Zagrabie residentes. litteras suas inter ipsos et inter dominam . . . monialem et alias moniales super insula sancti Jacobi confectas, pecierunt nostris et zagrabiensis capituli confirmari; sed Alexander archidiaconus de Kemluk et Georgius archidiaconus zagrabiensis ecclesie cathedralis pro capitulo responderunt, quod ecclesia sancti Jacobi in insula Zaue et ipsa insula monachis cisterciensis ordinis per Petrum quondam archidiaconum cathedralem et per ecclesiam zagrabiensem non simpliciter, sed sub certis condicionibus sive modis date fuerant vel donate, ita videlicet: ut monachi illam insulam pro beneficio zagrabiensis ecclesie in perpetuum recognoscant et tres marcas thuris ad cameram capituli dare in festo sancti regis Stephani annis singulis teneantur et culturis, quas laboribus suis propriis vel eorum rustici fecerint, ad duas partes marturinarum rusticorum suorum in eadem insula manencium, capitulo dare et solvere teneantur. Insuper ecclesia sancti Jacobi, episcopum zagrabiensem et capitulum recognoscere debeat pro patronis, que condiciones et modi a sexaginta annis et supra usque hodie per monachos sunt servati. Cum igitur in littera que confirmari petitur nichil ex predictis iuribus sit expressum, non videtur confirmanda sed infirmanda. Licet autem in hac disceptacione predictus abbas et capitulum fuerint aliquamdiu inmorati, ad ultimum tamen abbas et monachi consenserunt, ut tres marcas thuris predictas racione illius insule debitas, non moniales, sed ipsimet capitulo dare debeant annuatim, quamvis ipsam insulam ad usum monialium converterint vel convertant, moniales vero cetera honera seu debita insule subportabunt, videlicet: decimas de cultura super propria et rusticorum suorum ac duas partes marturinarum de suis rusticis proveniencium annuatim solvent capitulo prout usque hodie observatum extitit per monachos et solutum. Ius eciam patronatus in ecclesia sancti Jacobi apud ecclesiam zagrabiensem remanebit pacificum et quietum. In cuius rei memoriam presentes contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Zagrabie in festo beati Mychaelis. Anno domini MCCC quintodecimo.

E libro Statutor. capit. zagrab. part. IV. c. XVIII. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. t. II. p. 138. Farlatti Illir. sacr. tom. V. p. 403.

Confer libr. statutor. capit. zagrab. part. III. c. XV, ubi dicitur: Item, abbas s. Marie de Zagrabia racione insule s. Jacobi annuatim in festo beati Stephani regis tenetur persolvere tres marcas thuris, nomine capituli, ad manus custodis. Item, duos baculos cere eodem tempore racione aree ante claustrum suum.

105.

Anno 1316, 3 maii, Zagrabiae.

Fr. Augustinus episc. zagrab., quomodo ab archidiaconis eccl. zagrab. marca de quolibet homicida exigenda sit, praescribit.

Frater Augustinus miseracione divina zagrabiensis episcopus. Discreto viro Georgio archidiacono kathedrali cum paterna benediccione salutem. Ad consultacionem tuam taliter respondemus, quod si certum est aut verisimile, quod pro homicidio eius, qui occisus est, solucio penalis pecunie aut satisfaccio aliqua sive per modum iudicii, sive per modum conposicionis vel quocumque modo alio valeat optineri, tunc tu ab aliis qui sepeliunt interfectum potes accipere fideiussores aut pignora super eo, quod dum pro homicidio exhibebitur satisfaccio, ius archidiaconi absque tamen difficultate vel subterfugio, exsolvetur. Si vero talis advena vel profugus, vel incertus vel potens extiterit homicida, ut in eum accio posset dirigi non speretur, eos, qui interfectum sepeliri petunt, non credimus esse cogendos ad fideiussores statuendos vel pignora offerenda, verum si primitus satisfaccio non sperata postmodum impendatur, libere poteris tuam exigere porcionem. Ceterum de illis, qui commisso homicidio fugam arripiunt et domini terrarum bona ipsorum auferunt, hoc credimus equum esse, ut ex pecunia homicide ius archidiaconi exsolvatur, coacto domino vel iudice aut quolibet possessore, sive dominus terre aut iudex heredibus occisi iuste satisfaciat, sive ea sibimet retineat minus iuste; insuper bona profugi homicide eciam, si nec per dominum terre, nec per iudicem fuerint impedita, dum tamen oculis pateant satis, potes heredes interfecti cogere, ut ius archidiaconi exsolvant, sicut enim in casu proximo precedenti, rerum ablacio per dominum terre vel per iudicem facta pro quadam condempnacionis vel execucionis specie reputatur; ita eciam fuga quam arripuit, si oblata sibi securitate, ut ad iudicium redeat, redire noluit, vel ne conveniri valeat, sese penitus absentavit, satis videbitur sibi male conscius de crimine aliqualiter confiteri, res igitur quas reliquit pro desertis sunt habende, et ex derelictis vel desertis rebus homicide ius archidiaconi legittime exigetur. Hoc vero, quod interdum dicitur vel obicitur, quod homicida, si ius archidiaconi solveret ante sentenciam, facta solucio posset abici in signum vel in testimonium aut in argumentum recognicionis sceleris, sibi in iudicio diffitenti; de tali homicida potest intelligi cuius factum, et si manifestum idem probabile existat, exigit tamen iudicis examine, litis exitus dubius est, licet exactores quandoque iusta petant, non semper tamen, quod pecierant, assecuntur. Datum Zagrabie in festo invencionis sancte crucis. Anno domini MCCC sextodecimo.

E libro Statutor. capit. zagrab. p. III. c. V. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. II. p. 88—89.

De solvenda marcha poenali pro perpetrando homicidio, in libr. Statutor. capituli zagrab. ita adnotatur:

Debetur eciam cuilibet archidiacono marca argenti vel saltem usualis monete bonorum denariorum tamen ad racionem, de quolibet homicida, iuxta distinccionem factam in tenorem litterarum domini Augustini, sancte memorie, que olim ad cameram regiam solvebantur, et demum ex collacione regia devenit ad archidiaconos, in cuius percepcionis possessione archidiaconi per totum Hungarie regnum existunt.

Anno 1317.

106.

Relatio Rufini nuntii papae Johannis XXII. ad partes Hungariae missi pro collectione fructuum primi anni beneficiorum vacantium.

In civitate et diocesi zagrabiensi dominus episcopus fecit quendam subcollectorem et ego consensi. Postea idem episcopus venit ad partes istas, et nunc est ibi; ego tamen non potui redire Zagrabiam, intellexi tamen, quod aliqua beneficia vacaverunt ibi et dictus subcollector exigit partem debitam domino nostro, prout accepi. Unde videretur michi, quod mitteretur pro dicto episcopo et preciperetur sibi, quod quicquid collectum est de fructibus supradictis in dicta diocesi, faceret ad curiam deportari.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. tom. I. p. 455.

107.

Anno 1317, 29. novembris.

Donatio Ladislai V. Hung. etc. regis de terra Kobila civibus Grechensibus facta, a Carolo Hung. etc. rege, confirmatur.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod dilecti et fideles nostri cives de monte Grecensi, comitem Mychaelem, villicum eorum ad nostram presenciam transmittentes, per eum nobis exhiberi fecerunt quasdam litteras Stephani quondam bani sub sigillo pendenti, tenorem privilegii domini Ladizlai quondam illustris regis Hungarie, felicis memorie, fratris nostri carissimi, super terra Kobila vocata, confecti, et quarumdam aliarum litterarum tenores, prout in eisdem inferius exprimitur, continentes, petentes a nobis cum instacia, ut easdem litteras ratas habere

et nostro dignaremur privilegio confirmare. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 98. de anno 1310, 13. januarii). Nos itaque peticionibus dictorum civium regio inclinati cum favore et ipsos in predicta possessione Kobyla eatenus, quatenus eandem a prefato rege Ladizlao, fratre nostro carissimo, optinuisse et habuisse dinoscuntur, inmobiliter conservare intendentes, predictas litteras Stephani bani de verbo ad verbum presentibus inseri facientes, ratificamus, approbamus et auctoritate presencium confirmamus. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Johannis, albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, archidiaconi Kwkulliensis, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCC decimo septimo, III. kalendas decembris. Regni autem nostri anno similiter decimo septimo.

Originale in membrana, sigillum e crassa viridi zona, pendebat. In archivo lib. reg. civitatis zagrabiensis.

108.

Anno 1318, 28. Junii.

Carolus Hungariae etc. rex tributum in foro civitatis Grechensis a capitulo exigendum, exempta tricesima reginae competente, eidem in posterum confirmat.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, (Rame) Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex, in perpetuum. Rei memoriam dignum est et racioni convenit, ea que legittime constituta sunt, regii favoris munimine roborari, maxime que divino cultui videntur proficere, cui nos eo magis debitores credimus, quo bona omnia de ipsius largiflua benivolencia connoscimus percepisse. Sane discretorum virorum zagrabiensis capituli dilectorum et fidelium nostrorum exhibita nobis peticio continebat, quod cum ipsi tributi fori nostri montis Grecensis, duas partes ab eo tempore cuius non extat memoria, terciam vero partem ex regia collacione possederint, et sic totum dictum tributum usque hodie sine contradiccione optineant pacifice et quiete, quatenus ipsum tributum predicto capitulo atque zagrabiensi ecclesie, ne aliqua possit eis in posterum obesse improbitas, dignaremur sanccione regia confirmare. Nos igitur eorum peticioni grato concurrentes assensu, idem tributum fori montis Grecensis, quod in eo loco, preter tricesimam domine consortis nostre solum esse dinoscitur ipsi capitulo exigendum et possidendum eo modo quo possessum est actenus, in perpetuum confirmamus, volentes, ut nullus de cetero in prefati tri-

buti seu percepcione, seu possessione prenotatum capitulum molestare presumant, nec in eo loco aliquod aliud tributum quacumque arte vel ingenio constituere vel eciam ordinare. Per hoc tamen supradicte tricesime nullum volumus preiudicium generari, atque hec nostre approbacionis et confirmacionis series perpetua firmitate consistere, presentes fecimus duplicis sigilli nostri caractere insignari. Datum per manus discreti viri magistri Johannis, prepositi albensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno ab incarnacione domini MCCC decimo octavo, quarto kalendas Julii. Regni autem nostri decimo octavo.

E libro Statutor. capit. zagrab. in archivo ven. capit. zagrab. Joan. Tkalčić Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 134.

109.

Anno 1318, 15. novembris. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. transummit privilegium Belae IV. de libertatibus et praerogativis civitati Grechensi concessis.

Nos capitulum zagrabiensis ecclesie. Significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod cum cives Grecenses propter viarum discrimina et pericula temporis inpacati, privilegio Bele regis, felissime recordacionis, coram domino rege vel aliis iudicibus uti non presumpmant, duo iudices civitatis Grecensis, vice nomineque communitatis ad nostram accedentes presenciam exhibuerunt nobis quodam privilegium antedicti Bele regis, duplici sigillo consignatum, petentes a nobis cum instancia ipsum privilegium transcribi nostroque sigillo consignari. Cuius quidem privilegii tenor talis est: (vidi nr. 49. de anno 1266.) Nos itaque supradictorum iudicum congruis et honestis peticionibus annuentes, maxime quia predictum privilegium invenimus non abrasum, non abolitum, non cancellatum nec in aliqua sui parte viciatum, ideo ipsum privilegium de verbo ad verbum transcribi fecimus et transumpmi, nostroque sigillo consignari. Actum et transumptum feria quarta proxima post festum sancti Martini confessoris. Anno domini MCCC decimo octavo.

Originale in membrana, sigillum avulsum, solummodo membranea ligula dependet. In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis.

110.

Anno 1319, 22. martii.

Carolus Hungariae etc. rex, transummendo privilegium Belae IV. de libertatibus civitati Grechensi consessis, idem ratum habet.

Carolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Omnibus Christi fide-

libus tam presentibus quam futuris, presens scriptum inspecturis, salutem in salutis largitore. Sicut ad regalem pertinet excellenciam unicuique pro meritis digna dare stipendia, sic libertates et gracias a suis progenitoribus rite datas et concessas, muniminis beneficio debet innovare, quatenus eadem futuris temporibus obtinere possint immobilis perseverancie firmamentum. Proinde ad universorum noticiam harum serie litterarum volumus pervenire: quod magister Lambinus, civis Gerecensis, fidelis noster, ad nostram accedens presenciam vice et nomine universorum civium de eadem, exhibuit nobis transcriptum sive tenorem privilegii domini Bele, quondam regis Hungarie, felicis memorie, patruelis nostri carissimi, sub sigillo discreti capituli ecclesie zagrabiensis, fidelium nostrorum super libertate et gracia eis concessum et confectum, petens a nobis humili cum instancia, ut tenorem dicti privilegii, ad maiorem conservacionem iurium et libertatum eorumdem in formam privilegii nostri redigi facere et libertatem eorum innovare ac nostro dignaremur privilegio confirmare. Cuius tenor talis est: (vid. nr. 108. de anno 1318, 15. novembris). Unde nos, qui ex officio suscepti regiminis unumquemque in suo iure conservare, et iustis petencium desideriis aures benignas inclinare debemus, predictum transcriptum non abrasum, non cancellatum, nec in aliqua sui parte viciatum, peticionibus predicti magistri Lambini et fidelium civium nostrorum regio inclinati cum favore, ad maiorem conservacionem libertatum ipsorum de verbo ad verbum presentibus inseri faciendo, ratificamus, approbamus et ipsam libertatem eorum innovamus et testimonio presencium confirmamus. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine confirmatas. Datum per manus discreti viri magistri Johannis, albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCCX nono, undecimo kalendis aprilis. Regni autem nostri anno similiter decimo nono.

Originale in membrana, sigillum periit, zona sericea flavi et viridis coloris conservata appendet. In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis.

111.

Anno 1319. 1. octobris. Viterbii.

Johannes XXII. papa episcopo zagrab. Augustino conservatores contra invasores et detentores bonorum ecclesiasticorum eccl. zagrab. denominat.

Johannes episcopus servus servorum dei. Venerabilibus fratribus Quinqueecclesiensi et Boznensi ac Tiniensi episcopis salutem et apostolicam benedictionem. Ad hoc nos deus pretulit in familiam domus

sue, ut oportuna singulis provisionis auxilia fidelis servitutis iniuncte prudentia pro tempore dispensantes eorum necessitatibus intendamus, occurramus dispendiis, ipsosque a depressoribus elevemus. Sane venerabilis fratris nostri (Augustini) episcopi et dilectorum filiorum capituli zagrabiensis conquestione percepimus, quod nonnulli clerici et ecclesiastice persone tam religiose quam seculares, necnon duces, comites, barones, advocati, milites, nobiles et universitates civitatum, castrorum, oppidorum, villarum et alii laici zagrabiensis civitatis et diocesis et partium vicinarum occupaverunt et occupari fecerunt ecclesias, dominia, castra, terras, villas, vineas, possessiones, pedagia, mansos, molendina, redditus et proventus, iura, iurisdicciones ac nonnulla alia bona immobilia et mobiiia ad eos et ecclesiam zagrabiensem spectantia et ea detinent occupata, seu huiusmodi occupatoribus et detentoribus prestant auxilium et favorem, clericos quoque ac vasallos, homines et colonos in terris, locis, ad ipsos et eandem ecclesiam pertinentibus consistentes, invadere, interficere, capere et carceri mancipare ac etiam detinere, aliasque ipsos quominus terras, ortos et possessiones eorum excolere valerent inpedire ac perturbare. Equos etiam boves et nonnulla alia sua et hominum et vasallorum in predam aducere, ac domos (ipsorum) incendio concremare presumunt nonnulla quoque . . . . (Nonnulli) quoque barones et nobiles, universitates et singulares persone partium predictarum, qui nomen domini in vacuum recipere non formidant eisdem episcopo et capitulo in ecclesiis, castris, dominiis, terris, villis, possessionibus, pedagiis, redditibus, iuribus, iurisdictionibus et rebus aliis ad eosdem et dictam ecclesiam zagrabiensem spectantibus multiplices molestias inferunt et iacturas. Quare nobis dicti episcopus et capitulum humiliter supplicarunt, ut cum valde difficile (ut supra nr. 101, an. 1314, 21. decembris.) Datum Auinione, kalendis octobris. Pontificatus nostri anno quarto.

Originale in membrana, bulla pontificia avulsa. A tergo alia manu: Executores: abbas s. Marie de Toplica, zagrabiensis dyocesis; abbas fontis s. Marie prope Lanthstross, aquilegiensis dyocesis; prepositus s. Marie de Glogungcza, canonicus jerosolimitanus, zagrabiensis dyocesis. In arch. ven. cap. zagrab. fasc. 1. nr. 42.

112.

Anno 1320, 7. octobris. Avinione.

Magistro Martino Mathiae, archidiacono de Vasca in ecclesia zagrabiensi de archidiaconatu Vascensi per mortem Johannis de Regio, clerici camerae apostolicae et praepositi ecclesiae Parmensis, a pontifice

Johanne XXII. providetur ac abbatibus de Grab et de Thoplica, et praeposito ecclesiae s. Mariae de Vaska, colocensis et zagrabiensis dioecesium, mandatur ut eundem Martinum in corporalem possessionem huiusmodi archidiaconatus inducant et defendant.

E reg. orig. Joh. XXII. an. IV, ep. 555 et 967. A Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 470.

113.

Anno 1321, 2. februarii. In Temesvar.

Carolus Hungariae etc. rex, Johanni bano totius Slavoniae mandat, ut constitutionem novi tributi filarščina et solmiera, inquirat.

Karolus dei gracia rex Vngarie. Fideli suo magnifico viro J(ohanni) bano tocius Sclauonie salutem et graciam. Fideles nostri capitulum zagrabiense nobis indicant conquerendo, quod cum totum tributum fori zagrabiensis in castro Grecensi ex collacione progenitorum nostrorum ad ipsum capitulum pertineat pleno iure, cives Grecenses in fraudem iusti et regalis tributi constituerunt super salibus et rebus aliis nova quedam tributa, que quandoque filarchina nominant, quandoque et alia nomina inponunt, que tributa idem capitulum dicit non solum sibi esse iniuriosa, sed eciam omnibus illarum parcium regnicolis nobilibus et innobilibus, qui marinis salibus uti solent. Super quo fidelitatem tuam requirimus per presentes, quatenus diligenter inquiras de eodem tributo, et si inveneris ex aliqua causa racionabili constitutum, applices idem tributum tributo regali iuxta tenorem privilegii nostri et iuxta tenorem privilegiorum predecessorum nostrorum capitulo zagrabiensi relinquendo; si vero ex causa irracionabili exigi perpenderis, cives ab eius exaccione penitus conpescas, noveris enim, quod nova tributa sive pedagia sive salinaria vel quecumque alia nec civitatibus nec aliquibus aliis instituere est permissum, sed huiusmodi potestas solis principibus et regibus reservatur. Licet autem civitates, constituciones, banna sive mulktas inter semetipsos et per se ipsos observandas constituere possint vel edere, eas tamen non possunt extendere in ecclesiarum vel quorumlibet gravamen, qui ex suorum numero concivium non existunt. Datum in Tymesuar, in festo purificacionis beate virginis.

E transumpto capituli časmensis, eodem anno facto. Originale in membrana. In arch. ven. capit. zagrab. fasc. 10. nr. 47.

114.

Anno 1321, 25. Julii.

Hoc anno Martinus canonicus zagrabiensis per capitulum quinqueecclesiense curat transummi litteras Johannis papae, datas super 1319. (vidi supra nr. 110.) Datum in festo s. Jacobi.

E regest. Georg. Marcelović. In bibl. metrop. zagrab. col. XXXVII. ser. 3.

115.

Anno 1321. 21. Augusti. Zagrabiae.

Tributis seu teloniis, quae in civitate Grechensi a capitulo zagrab. exigebantur, nova tributa in praeiudicium a civitate introducta, generali regni in congregatione, capitulo adiudicantur.

Nos Johannes banus tocius Sclauonie. Significamus omnibus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod cum in districtu zagrabiensi, in ipsa Zagrabia, convocatis universis nobilibus, castri iobagionibus, liberis villis civibus et cuiuslibet condicionis hominibus congregacionem fecissemus ex nostro officio generalem, nobisque pro tribunali sedentibus, discreti et honesti viri capitulum zagrabiensis ecclesie obtulerunt nobis priores litteras nostras nostram deffinitivam sentenciam contra communitatem, cives Grecenses, editas seu confectas, quas cum prospexissemus invenimus in eis contineri, quod ante omnia exhibite nobis fuerant regales littere, sub hac forma: (vid. 113. de anno 1321, 2. februarii). Termino igitur per nos legittime assignato, et discretis viris magistro Martino, archidiacono de Vaska et magistro Georgio, canonicis ecclesie zagrabiensis pro parte capituli, ac magistro Thoma, principali notario civitatis Grecensis, pro ipsa civitate cum litteris ipsius civitatis super hoc in nostra presencia constitutis, predicti procuratores capituli pecierunt, ut tributa filarchina vel quocumque modo vocata et salinaria queve occasione mensure salis exigere inceperunt, permittant capitulo percipere secundum privilegia regum Vngarie, que predicto capitulo sunt concessa. Magister Thomas vero ante omnia allegavit, quod civitas haberet quasdam litteras regales, quibus contineri dicebat, quod cives Grecenses non teneantur respondere coram aliquo iudice, preter regem. Sed nobis et omnibus regni nobilibus visum est, quod littera regia eciamsi exhiberetur, in qua banus Sclauonie non exprimitur nominatim, non videtur per eas banatus iurisdiccioni ordinar(i)e derogari per clausulam generalem, cum in regno Vngarie excellentissima dignitas sit banatus. Ceterum, quia utraque iurisdiccione, videlicet delegata et ordinaria fungebamur, inter-

locuti fuimus excepcionem civitatis declinatoriam nostri iudicii non valere; qua quidem interlocucione facta, magister Thomas civitatis nomine sic respondit, quod civitas habet privilegium regale, per quod privilegium liceret civibus tam in tributis, quam in aliis exaccionibus inducere novitates. Et nos certum terminum ei assignavimus in quo privilegium exhibeat, quod allegat. Quoquidem termino adveniente exhibuit transcriptum privilegii confecti super libertatibus civitatis, in quo transcripto nichil continebatur de hoc, quod civitas aliquas novitates inducere, vel nova possit salinaria constituere aut tributa. Nos igitur cum multis regni nobilibus nobis assidentibus per diffinitivam sentenciam condempnavimus ipsam civitatem ad restituendum capitulo omnia que nomine et hoccasione predicti tributi filarchina nominati et salinarie et quam occasione conservacionis iuste mensure se exegisse per suas litteras sunt confessi; idem tributum filarchina vocatum et salinariam predictam, tributis regiis applicatam, restituimus capitulo supradicto. In quorum iurium corporalem possessionem per nobiles viros comitem Nicolaum, filium Stephani, dicti Chupor de Monoslov et per comitem Stephanum de Vinodol ipsum capitulum fecimus introduci. Porro ex presenti sentencia nobilibus et incolis regni in quorum iniuriam proponuntur predicta nova salinaria introducta, nullum volumus preiudicium generari, quominus suam iusticiam prosequantur contra quoslibet sepe dicte salinarie possessores. Datum Zagrabie, in congregacione nostra, in crastino festivitatis sancti regis Stephani. Anno domini MCCCXX primo.

E transumpto capituli časmensis, eodem anno. In membrana. In arch. ven. cap. eccl. zagrab. fasc. 10. nr. 47.

116.

Anno 1321, 1. septembris, Časmae.

Capitulum časmense transummit litteras tributum zagrabiense concernentes.

Nos capitulum chasmensis ecclesie. Memorie commendantes significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod anno domini MCCC vicesymo primo in festo beati Egidii confessoris, discreti viri, magistri, videlicet Johannes et Georgius decanus, canonici ecclesie zagrabiensis ad nostram accedentes personaliter presenciam exhibuerunt nobis litteras privilegiales magnifici viri domini J(ohannis) bani tocius Sclauonie, petentes cum instancia, ut tenorem et formam earumdem de verbo ad verbum nostris in litteris privilegialibus inseri

et transcribi faceremus, quarum tenor talis est: (vid. 115. de anno 1321, 21. Augusti, et nr. 113. 2. februarii.)

Originale in membrana, a zona sericea rubra et flava dependet capitulare sigillum. In arch. ven. cap. zagrab. fasc. 10. nr. 47.

117.

Anno 1321, 6. novembris. Avinione.

Augustino episcopo zagrabiensi, ut loca ecclesiastica per effusionem sanguinis polluta per idoneum sacerdotem reconciliari faciat.

Johannes episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri Augustino episcopo zagabriensi salutem et apostolicam benedictionem. Meruit tue devotionis sinceritas, quam erga nos et romanam ecclesiam habere dinosceris, ut peticionibus tuis, quantum cum deo possumus, favorabiliter annuamus. Cum itaque, sicut nobis exponere curavisti, sepe contingit ecclesias, monasteria, cimiteria et alia loca ecclesiastica tue civitatis et diocesis per effusionem sanguinis vel seminis violari, ad que reconcilianda propter moram, quam de mandato nostro apud sedem apostolicam trahere dinosceris, nequis personaliter te conferre, nobis humiliter supplicasti, ut providere super hoc, nec fideles earumdem civitatis et diocesis exinde subeant in spiritualibus detrimentum, de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur tuis supplicationibus inclinati, quod ecclesias, monasteria et alia loca supradicta per aliquem seu aliquos sacerdotem seu sacerdotes ydoneos reconciliari facias, quotiens fuerit oportunum, aqua per aliquem episcopum, ut moris est, primitus benedicta, fraternitati tue auctoritate presentium concedimus facultatem: per hoc autem constitutioni, que id per episcopos tantum fieri precepit, nullum volumus preiudicium generari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Avinione, VIII idus novembris. Anno sexto.

E reg. orig. Johan. XXII, an. VI. com. ep. 176. A. Theiner. Mon. Hung. hist. t. I. p. 473.

118.

Anno 1322, 8. maii. Zagrabiae.

Civitatis montis Grechensis, communitas mediam partem cuiusdam insulae ad Savum sitae, terrasque eidem quae adiacebant, undecim marcis denariorum emit.

Nos Cursa, mayor civitatis, iudices et consiliarii, scilicet: Nicola, Marcus, Francha, Michael, Peterlin, Georgius, Endreiko et Bernardus,

ac universi cives de monte Grech. Significamus omnibus quibus expedit per presentes: quod Johannes et Petrus, filii Mark, dicti Osl(o)pech, concives nostri, coram nobis constituti, dimidietatem unius insule, Mortunus sciget nuncupate, a parte inferiori, a Curniko similiter concive nostro comparatam, et terras suas universas inter Zauam et Zauicham existentes, vel alias terras ipsorum, quas titulo empcionis habere et possidere dignoscuntur, astantibus ipsis domina Katrea, matre eorum et domina Margareta, consorte Mathie ruffi, sorore eorum et consensum prebentibus in hac parte pariter et assensum; receptis a nostra communitate undecim marcis denariorum bonorum banalium, vendiderunt, tradiderunt et assignarunt nobis et nostris heredibus, heredumque nostrorum successoribus iure perpetuo possidendas, tenendas et habendas, dando nobis et nostris successoribus de predictis medietate insule et terris superius nominatis, tenendi, vendendi vel quitcumque faciendi ad nostre voluntatis libitum, liberam et securam facultatem, iuxta libertatem ville nostre approbatam. In cuius rei certitudinem perpetuamque firmitatem presentes contulimus sigilli nostre communitatis munimine roboratas. Datum in octavis beatorum apostolorum Philippi et Jacobi. Anno domini millesimo CCCXX secundo.

Originale in membrana. Zona sericea crocei coloris appendet absque sigillo. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

119.

Anno 1322, 28. maii. Avinione.

Fr. Augustino episc. zagrab. contra invasores et detentores bonorum ecclesiasticorum conservatores a Pontifice, denominantur.

Johannes episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri episcopo Quinqueecclesiensi et dilectis filiis . . . preposito ac Johanni de Reate canonico ecclesie zagabriensis, salutem et apostolicam benedictionem. Cum ecclesiarum prelati ad sedem apostolicam venientes, et de mandato nostro apud sedem immorantes eandem, in fructibus et redditibus ad mensam eorum episcopalem, et ad eos alias quovis iusto modo spectantibus dispendia patiantur, libenter eis ad huiusmodi precavenda dispendia favoris apostolici presidium impertimur. Querelam siquidem venerabilis fratris nostri Augustini episcopi zagabriensis recepimus continentem, esse nonnulos de civitate et diocesi zagabriensi et partibus illis, qui post recessum eiusdem episcopi a zagabriensi ecclesia et partibus prelibatis ad sedem veniendo predictam, et de mandato nostro inibi commorando, respondere sibi de nonnullis pecuniarum summis, in quibus ei, tam ratione fructuum et reddituum ad mensam suam episcopalem spectantium, quam alias sibi tenentur

obnoxii, in prefixis ad hoc et iam elapsis terminis denegant minus iuste. Quare idem episcopus nobis humiliter supplicavit, ut providere sibi tam super hiis, quam super nonnullis aliis pecuniarum summis sibi ex certis et rationalibus causis debitis de oportuno remedio dignaremur. Nos igitur nolentes eidem episcopo, quem suis claris exigentibus meritis prerogativa specialis favoris prosequimur, in suo iure deesse, qui sumus omnibus in iustitia debitores, discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum, omnes et singulos, quos inveniretis in aliquo episcopo predicto teneri, si infra certum competentem terminum, quem eis ad hoc duxeritis prefigendum peremptorie, ipsi episcopo satisfacere forte neglexerint, eos ad satisfaciendum ei, vel eius procuratori pro eo, summarie de plano sine strepitu et figura iudicii per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellatis. Non obstante si aliquibus a sede apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indultu huiusmodi mentionem. Datum Avinione, v. kal. Junii. Anno sexto.

Ex reg. orig. an. VI. com. ep. 129. Theiner. Mon. Hung. hist. p. 479.

120.

Anno 1322, 2. Junii. Zagrabiae.

Capituli zagrab. emissarii, fines, de quibus conventus Remetensis et magister Renoldus ac iobagiones de Blizna egerant causam, formant et renovant.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Significamus quibus expedit universis. Quod cum questiones et discensiones inter conventum fratrum Heremitarum de Zagrabia et magistrum Renoldum, ac iobagiones de Blizna super finibus et metis terrarum nostrarum de Bukoucha et terrarum de Blizna exorte fuissent; tandem nos ad reformandas et renovandas dictas metas misimus discretos viros magistros: Jacobum lectorem, Dominicum custodem, Bonoram archidiaconum de Kemluk, Martinum archidiaconum de Vaska et magistrum Johannem, concanonicos nostros, qui ad nos redeuntes concorditer retulerunt, se predictas metas reformasse et renovasse spontanea voluntate, presentibus predicto magistro Renoldo et iobagionibus suis in hunc modum: prima meta incipit ab oriente circa viam publicam que venit de Bachun, ubi est meta terrea in valle, et per eandem vallem directe ascendit versus occidentem ad monticulum et pervenit ad arborem castanee, ubi est meta terrea et unus albus lapis circa eam, inde directe vadit ad secundam arborem castanee, ubi est meta terrea, et ibidem cadit

ad viam et per eandem viam versus septemtrionem per longum et magnum spacium cadit ad antiquam viam, que quondam ibat versus Zagrabiam, ubi est meta terrea, que vicinatur terre Heremitarum, collata per Mirozlaum, inde vadit versus meridiem per eandem antiquam viam per longum et magnum spacium et pervenit circa vineam magistri Richardi, ita tamen, quod predicta antiqua via remanet versus occidentem, vinea autem predicti magistri Richardi versus orientem, et sic vadit per eandem viam versus Zagrabiam per longum et magnum spacium. In cuius rei memoriam presentes ad instanciam parcium contulimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datum feria quarta proxima post Penthekostes. Anno domini MCCCXX secundo.

Originale in membrana a quo rubra sericea zona dependet absque sigillo. In arch. regni CSD. Act. Conv. Remetensis. fasc. I. nr. 14.

121.

Anno 1322, 21. Augusti. Avinione.

Electus Jacobus episcopus zagrabiensis renuntiatur. Capitulo, clero et laicis, ut eidem obediant, mandatur.

Johannes episcopus servus servorum dei. Dilecto filio Jacobo electo zagabriensi salutem et apostolicam benedictionem. Pastoralis officii nobis quamquam immeritis superna dispositione commissi cura sedula sollicitat mentem nostram, ut de universis orbis ecclesiis pro earum statu regendo salubriter et feliciter dirigendo, quantum nobis ex alto conceditur, solicite cogitemus: sed de illis ecclesiis propensius cogitare nos convenit, quas suis propriis carere pastoribus intuemur, ut per nostre providentie studium eis viri preficiantur ydonei, qui sciant et possint eisdem ecclesiis preesse salubriter et prodesse. Sane pridem ecclesia zagabriensi per translationem per nos factam de venerabili fratre nostro Augustino civitatis sancte Marie olim zagabriensi episcopo, tunc apud sedem apostolicam personaliter constituto, ad ecclesiam civitatis sancte Marie tunc pastore carentem, vacante, nos attendentes, quod nullus preter nos de ordinatione ipsius ecclesie zagabriensis se hac vice intromittere poterat, pro eo, quod nos die ante vacationem huiusmodi provisiones omnium ecclesiarum tam cathedralium, quam etiam aliarum tunc apud dictam sedem vacantium et inibi vacaturarum imposterum dispositioni nostre duximus reservandas, decernendo ex tunc irritum et inane, si secus super hiis per quoscumque scienter vel ignoranter contigeret attemptari, post deliberationem, quam ad deputandum regimini eiusdem ecclesie za-

gabriensis personam utilem atque notam cum fratribus nostris habuimus, diligentem demum in te ordinis fratrum Predicatorum professorem, in sacerdotio constitutum, cui litterarum scientia, vite mundicia, morum elegantia et aliarum multiplicium virtutum merita suffragari ex testimoniis fidedignis accepimus, intuitum direximus nostre mentis, quibus omnibus in te debita meditatione pensatis, de persona tua, nobis et eisdem fratribus exigentia huiusmodi meritorum tuorum accepta, eidem ecclesie zagabriensi de fratrum predictorum consilio auctoritate apostolica providemus, teque ipsi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administrationem illius tibi tam in spiritualibus quam in temporalibus plenarie committendo, firma spe fiduciaque conceptis, quod dextera domini tibi assistente propitia, prefata ecclesia zagabriensis sub tuo felici regimine regetur salubriter et prospere dirigetur. Iugum itaque domini tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens et supportans humiliter, in ampliandis honoribus et profectibus procurandis eiusdem ecclesie zagabriensis te gerere satagas solicitum et fidelem, gregem dominicum inibi tue fidei creditum doctrina verbi et operis informando: ita quod ipsa zagabriensis ecclesia pastori utili ac fructuoso administratori gaudeat se commissam, et bone fame tue odor ex laudabilibus studiorum tuorum fructibus latius diffundatur, tuque preter eterne retributionis premium a nobis et eadem sede proinde continuum benedictionis et gratie merearis suscipere incrementum. Datum Avinione, XII. kal. septembris. Anno sexto.

In eodem merito verbis competenter mutatis: Dilectis filiis capitulo zagabriensi; dilectis filiis clero civitatis et diocesis zagabriensis; dilectis filiis populo civitatis et diocesis zagabriensis; dilectis filiis universis vassallis ecclesie zagabriensis.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 478.

122.

Anno 1322, 13. septembris. Avinione.

A pontifice Johanne XXII, quibusdam viris ecclesiasticis e beneficiis in ecclesia zagrab. constitutis provisa, conferuntur.

Nicolao Kemini, a pontifice Johanne XXII. providetur de canonicatu et praebenda in ecclesia zagrabiensi, ac cantori časmensis capituli, zagrabiensis dioecesis et magistris: Nicolao de Fractis, litterarum papalium correctori, Patracensi canonico ac Johanni de Pontecurvo, scriptori pontificio, canonico Vratislaviensi mandatur, ut in eiusdem canonicatus possessionem predictum Nicolaum inducant et defendant.

Praepositura ecclesiae zagrabiensis confertur Jacobo cantori ecclesiae strigoniensis; et archiepiscopo colocensi et episcopo iauriensi ac praeposito ecclesiae albensis committitur ut dicto Jacobo, praeposituram istam conferant.

Thomae, lectori ecclesiae bachiensis, confertur archidiaconatus in ecclesia zagrabiensi; ac cantori časmensi et praedictis Nicolao de Fractis et Johanni de Pontecurvo mandatur, ut eidem Thomae, eundem archidiaconatum conferant.

Johanni Paulo, archidiacono de Worosd, confertur cantoria ecclesiae zagrabiensis; et praeposito zagrabiensi, ac cantori časmensi et Johanni de Pontecurvo committitur, ut eidem Johanni Paulo hanc cantoriam conferant.

E reg. orig. Johannis XXII, an. VII. A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 483.

123.

Anno 1322, 14. octobris. Zagrabiae.

Carolus Hungariae etc. rex annuum censum quinque marcarum conventui ord. cisterciensis a castro Sused quotannis quem solvebant, eidem in posterum concedit.

Carolus dei gracia rex Hungarie. Fideli suo castellano de Zomzed nunc et pro tempore constituto salutem et graciam. Quia intelleximus ipsum castrum nostrum Zomzed in terra ecclesie beate virginis de Zagrabia esse constructum. et per illos, qui hactenus predictum castrum tenuerunt et possederunt abbati et fratribus suis in predicta ecclesia beate virginis commorantibus, pro utilitate terre in qua ipsum castrum est situatum singulis annis quinque marcas persolvisse. Volumus et fidelitati tue firmiter damus in mandatis, quatenus abbati predicte ecclesie beate virginis et fratribus in eadem commorantibus singulis annis in octavis beati Michaelis archangeli coram capitulo ecclesie zagrabiensi quinque marcas denariorum banalium pro utilitate terre supradicte dare et persolvere debeas, secus facere non presumas. Datum Zagrabie, secundo die quindenarum beati Michaelis archangeli. Anno domini MCCCXX secundo.

E transumpto capit. zagrab. de an. 1545. Ex arch. ven. capit. zagrab. In membrana.

124.

Anno 1322, 14. octobris.

Carolus Hungariae etc. rex resummendo privilegium Belae IV. regis de libertatibus civibus Grechensibus concessis, idem ratum habet.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Bulgarie, Cumanieque rex. Omnibus Christi fide-

libus presentem paginam inspecturis salutem in omnium salvatore. Justis petentium desideriis facilem prebere consensum, ius invitat, equitas svadet et regia sublimitas exortatur. Proinde ad universorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod universi cives de monte Grech, dilecti et fideles nostri, exhibuerunt nobis privilegium felicissime recordacionis domini Bele, quondam illustris regis Hungarie, proavi nostri, super libertate et terra per eundem eis datis et concessis confectum, petentes a nobis humili cum instancia, ut ipsum ob respectum fidelium serviciorum eorumdem merita progenitoribus nostris et demum nobis impensa ratum habere, nostro privilegio confirmare et ipsos in predicta libertate dignaremur conservare. Cuiusquidem privilegii tenor talis est: (vid. nr. 49. anno 1266, 23. novembris). Nos itaque iustis peticionibus eorumdem civium fidelium nostrorum regio inclinati cum favore, predictum privilegium non abrasum, non cancellatum, nec in aliqua sui parte viciatum, de verbo ad verbum transcribi et presentibus inseri facientes, propter fidelium serviciorum ipsorum merita progenitoribus nostris et nobis ut fideliter sic ferventer inpensa, approbamus, ratificamus et presentis scripti patrocinio confirmamus, volentes eosdem in prescripta eorum libertate conservare. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras eisdem concessimus sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Ladizlai prepositi ecclesie Tytulensis, albensis electi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, secundo idus octobris. Anno domini MCCC vicesimo secundo. Regni autem nostri anno similiter XX secundo.

E transumpto eiusdem Caroli regis, anno 1324.

125.

Anno 1323, 7. Julii.

Sigillum pro confirmandis atque expediendis litteris a capitulo zagrab. erigitur et iuris vigor attribuitur.

Quoniam in regno Hungarie expediciones causarum in foro seculari communiter consveverunt fieri cum litterarum capitulorum testimoniis, ideo non inmerito ex institucione domini Augustini, sancte memorie, olim nostre ecclesie episcopi, specialius processit et servatur, quod sigillum nostrum et specialiter novum, quod est erectum et autenticatum anno domini MCCCXXIII, nonis mensis Julii, adminus septem canonici in etate et discrecione positi sufficienti, possint, ruptis inpressis sigillis, de pixide excipere et cum eo litteras communis iu-

sticie in camera sacristie sigillare et iterum statim reponere in pixidem et sua sigilla superponere, prout fieri consvevit.

E libro Statutorum capit. zagrab. p. I. c. IV. Joann. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 14.

126.

Anno 1323, 29. novembris.

Carolus Hungariae etc. rex sententiam Johannis bani de novis tributis capitulo zagrab adiudicatis, transummit et confirmat.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie Bulgarieque rex, princeps Salernitatus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in salutis largitore. Ad universorum noticiam, tam presencium quam futurorum harum serie volumus pervenire, quod accedens ad nostre serenitatis presenciam honorabilis vir, dominus Jacobus prepositus ecclesie zagrabiensis, dilectus et fidelis noster, exhibuit nobis quasdam litteras cum sigillo pendenti, Johannis quondam bani tocius Sclauonie, fidelis nostri, super iuribus et libertatibus capituli zagrabiensis, iuris ordine emanatas, tenoris infrascripti, petens, ut tenorem earumdem ratum habere et nostro dignaremur privilegio confirmare. Quarum tenor talis est: (vid. 115. anno 1321, 21. Augusti). Nos itaque iustis et legitimis eiusdem domini prepositi peticionibus favorabiliter inclinati, tenorem earumdem litterarum de verbo ad verbum presentibus insertum, ratum habentes et acceptum, presentis scripti patrocinio eidem zagrabiensi ecclesie perpetuo confirmamus. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri novi et autentici munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Andree, lectoris ecclesie quinqueecclesiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCCXX tercio, tercio kalendas decembris. Venerabilibus in Christo patribus, dominis, Bolezlao strigoniensi, locique eiusdem comite perpetuo, fratre Ladislao, colochensi, et fratre Petro, spalatensi, archiepiscopis; Johanne nitriensi, Benedicto chanadiensi, Nicolao iauriensi, Georgio de sancto Ireneo, Ladislao quinqueecclesiensi, fratre Petro boznensi, Iwanka waradiensi, Andrea transilvano, Herrico wesprimiensi, aule domine regine, consortis nostre karissime, cancellario ac Chanadino agriensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris: Philippo palatino, comite scepusiensi et de Wyuar, Demetrio magistro tavarnicorum nostrorum, comite bachiensi et trinchensi, magistro Lamperto, iudice

curie nostre, comite chanadiensi et nitriensi, Thoma woyvoda transsilvano et comite de Zonuk, Nicolao bano tocius Sclauonie, comite supruniensi, Mykch magistro tavarnicorum predicte domine regine, Blasio magistro agasonum nostrorum, Dionisio magistro dapiferorum nostrorum, Nicolao comite posoniensi et aliis quam pluribus comitatus regni tenentibus et honores.

E transumpto capituli strigoniensis anno 1346. Originale in membrana, sigillum deest. In archivo ven. cap. zagrab. fasc. 10. nr. 47.

An. 1323, 11. dec.

127.

Ladislaus episcopus Quinqueecclesiensis, Johanni cantori, canonico zagrabiensi, Nicolao cantori chasmensi, Johanni abbati b. virg. cisterciensium, priori Praedicatorum et guardiano Minorum de Zagrabia delegat potestatem iudicandi pro capitulo ipsi datam a Joanne papa, super 1319, (vid. nr. 111).

E reg. Georg. Marcelović, l. c.

128.

Anno 1324, 8. marcii.

Carolus Hungariae etc. rex privilegium Belae IV. regis de libertatibus civibus Grechensibus concessis denuo confirmat.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christri fidelibus tam presentibus quam futuris presencium noticiam habituris, salutem in eo, qui regibus dat salutem. Ad universorum noticiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus pervenire: quod magister Thomas, notarius civitatis nostre de monte Grech ac civis de eadem, vice et nomine universitatis civium de eodem monte Grech, ad nostre serenitatis accedens presenciam, exhibuit nobis quoddam privilegium nostrum veteri sigillo nostro consignatum, confirmans privilegium domini Belę, quondam illustris regis Hungarie, proavi nostri, super libertate et terra per eundem ipsis civibus concessis, confectum, petens nos precum instancia subiectiva, ut ipsum ratificare et approbare, ac nostri novi et autentici sigilli apposicione ad maiorem cautelam de benignitate regia dignaremur confirmare. Cuius tenor talis est: (vid. nr. 123. anno 1322, 14. octobris). Nos igitur iustis et legitimis admissionique dignis eiusdem magistri Thome peticionibus favorabiliter inclinati predictum privilegium nostrum non abrasum, non cancellatum, nec in aliqua sui parte viciatum de verbo ad verbum

presentibus inseri facientes ratificamus et approbamus et prescriptas libertates cum pretacta terra ipsis hospitibus nostris de monte Grech et suis posteritatibus, apposicione novi sigilli nostri et autentici presencium patrocinio perpetuo confirmamus. In cuius confirmacionis seriem et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras novi et autentici sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Endree, lectoris quinqueecclesiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo CCCXX quarto, octavo ydus marcii. Regni autem nostri anno similiter XXIIII. Venerabilibus in Christo patribus, dominis: Bolezlao, strigoniensi et fratre Ladizlao, colocensi, archiepiscopis; Johanne nytriensi, Benedicto chanadiensi, Nicolao jauriensi, Georgio de Syrmia, Ladizlao quinqueecclesiensi, fratre Petro boznensi, Iwanka waradiensi, Andrea transilvano, Herrico wesprimiensi, et Chanadino agriensi ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris Philippo palatino, comite scepusiensi et de Vywar, Demetrio magistro tavarnicorum nostrorum, comite bachiensi et trinchinensi, Lamperto iudice curie nostre, comite chanadiensi et nytriensi, Thoma voyvoda transilvano et comite de Zonuk, Nicolao bano tocius Sclauonie et comite supruniensi, Paulo bano de Machou, comite syrmiensi, de Wolko et de Budrug, Mykch magistro tavarnicorum domine regine consortis nostre karissime, Deseu iudice curie eiusdem domine regine, Blasio magistro agasonum nostrorum, Dionisio magistro dapiferorum nostrorum et Nicolao comite posoniensi, aliisque quam pluribus comitatus regni tenentibus et honores.

Originale in membrana, zona e filis cannabeis albis et viridibus dependet solummodo, sigillum periit. In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis.

129.

Anno 1324. 18. octobris. Zagrabiae.

Pacta de exigendis tributis ac teloniis in civitate zagrab. communitatem civitatis montis Grechensis inter et capitulum zagrab. observanda.

Nos Pechmanus iudex civitatis, iurati et consiliarii, scilicet: Nicola, Francha, Peterlin, Phile, Petrus, Georgius, Nicolaus et Georgius, ac universi cives de monte Grech. Significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod cum nos per honorabiles viros capitulum ecclesie zagrabiensis ad presenciam domini nostri regis legitime evocati fuissemus super articulis infrascriptis, in quibus nos iniurias et dampna eisdem irrogasse dicebant, in eo primum videlicet, quod depositum eorum ac ad eos pertinencium scilicet: vinum, bla-

dum vel quicquid aliud ac certas collectas vel dacia taxaremus, nec eos vel ad eos pertinentes sua deposita apud nos permitteremus vendere quando vellent. Item, quod in terris eorum iurisdiccioni temporali subiectis homines caperemus, eos ad nostra iudicia pertrahentes. Preterea, quod nos eorum subditos pro debitis aliorum vel eciam propriis impediri sine ipsorum iudicio faceremus. Nos considerantes, quod cum ipsis dominis nostri antiquiores plenam pacis unionem servantes, de bono in melius profecerunt, et ideo eorum exemplo desiderantes eis obtemperare, ut debemus, ad mutue karitatis et amicicie vinculum observandum ad talem concordiam devenimus super articulis prenotatis: Primo videlicet eis promissimus, quod nullum tributum ad ipsorum iusti tributi diminucionem exigere intendimus vel constituere quandocumque, salvis filarchina et star vocatis, pro nobis ordinatis, apud nos remanentibus; sed quod eorum iusta tributa plenarie exigantur sine defalcacione aliqua, sicut hactenus extitit observatum; nec ad querelam quorumcumque solvencium tributa nos intromittemus, ymmo discussioni eiusdem capituli totum reliquimus et ad ipsum transmittemus querelantes. Item, quod depositum eorum vel ad eos pertinencium in nostra civitate vel suburbio, videlicet: vinum vel bladum, aut quicquid ibi aliud deferatur, numquam calliabimus, nec ullas umquam collectas pro hiis vel dacia exigemus nec per aliquem exigi faciemus, sed contenti erimus de predicto. Quod nostri cives pro conduccione domorum vel camerarum suarum ab eis vel a pertinentibus ad eosdem recipient, secundum quod inter contrahentes pro tempore fuerit diffinitum, nec eos vel ad eos pertinentes impediemus, quin sua deposita in civitate vel suburbio, in quibuscumque rebus consistant, possint vendere vel vina tabernare semper, quando eorum placuerit voluntati. Item, quod nullum in terris eorum capiemus vel capi faciemus vel aliquam aliam iniuriam irrogabimus, ymmo eos pro posse iuvabimus si alii hoc eis facere attemptarent; et quod eorum subditos pro debitis propriis vel quorumcumque aliorum nullo umquam tempore vel capi vel impediri sine eorum iudicio faciemus. Et hec omnia supradicta servare et tenere promisimus ad nostras animas et nostrorum successorum hoc nostris iuramentis firmantes pro bono pacis et concordie observando. In cuius rei testimonium et perpetuam memoriam presentes eisdem contulimus litteras sigilli nostri communis appensione roboratas. Datum in festo beati Luce ewangeliste. Anno domini MCCC vicesimo quarto.

Originale in membrana valde attritum. In archivo ven. cap. zagrab. f. 10. nr. 65. Sigillum a sericea flava zona appendet. Exstat quoque in libr. Statutor. capit. zagrab. part. IV. c. XVI. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 135.

130.

Anno, 1325, 6. januarii. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex civibus Grechensibus, ius iudicem eligendi atque iudicia exercendi a Bela IV. concensum, confirmat.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis magistro tavarnicorum suorum, iudicii curie sue, bano tocius Sclauonie, comitibus parochyalibus seu provincialibus, castellanis, item quarumlibet civitatum et villarum iudicibus seu villicis ac qualiscumque preeminencie et status hominibus, eorumque vices gerentibus, presentibus et futuris, quovis nomine vocitentur, quibus presentes ostenduntur, salutem et graciam. Cum libertas fidelium civium nostrorum de monte Grecyensi seu zagrabyensi, per dominum Belam, quondam inclitum regem Hungarie, proavum nostrum karissimum, clare memorie, mediante suo privilegio data eis et concessa, per nosque tam priori et antiquo, quam novo et autentico nostro sigillo ipsis confirmata, id requirat, ut nullus extraneus seu eiusdem civitatis homo in quibuslibet causis cives predicte civitatis nostre Grecyensis seu zagrabyensis et quemlibet ex eisdem, pariter iobagiones et populos villarum dicte civitatis in territorio existencium, ad nostram seu quorumlibet iudicum seu iusticiariorum regni nostri presenciam valeat evocare seu trahere ordine iudiciario in causam, sed si quid aliquid accionis contra eos, aut aliquem ex ipsis vel ad ipsos pertinentes habuerint, in presencia iudici(s) seu villici dicte civitatis nostre exequi debeant. Quiquidem iudex seu villicus ipsius civitatis simul cum pocioribus eiusdem civitatis, si quibuspiam ex parte suorum concivium et ad eos pertinencium vel alicuius ex eisdem aliqualiter iusticiam facere neglexerit, non hii vel is contra quos agitur, ymmo idem iudex seu villicus dicte civitatis ad nostram presenciam debeat evocari eo facto. Et nos dictos fideles cives nostros in iam dicta libertate inviolabiliter conservare intendamus, vestre fidelitati firmiter precipiendo mandamus per presentes, quatenus cives predicte civitatis nostre et ad eos pertinentes vel aliquem ex eisdem in quibuslibet causis motis et movendis contra quospiam iudicare nullatenus audeatis, sed ut premittitur, quicumque contra eosdem vel aliquem ex eis accionem habuerint, in presencia iudicis seu villici eiusdem civitatis prosequantur, qui si iusticiam cuiquam non fecerit, non hii, contra quos agitur, sed idem iudex seu villicus, sicut prescribitur, ad nostram presenciam evocetur. Datum in Vyssegrad, quarta feria proxima post festum beate Agate virginis et martiris. Anno domini millesimo trecentesimo XX quinto.

Originale in membrana. A tergo impressum sigillum deperiit. In arch. Acad. Scient. Slavor. merid.

131.

Anno 1325, 5. Junii. Avinione.

Johannes XXII. P. Carolum Hungarie etc. regem rogat, ut quasdam institutiones quibuscumque factis revocaret, cum Jacobus episc. mortuus esse diceretur. De quibus etiam literae capitulo zagrab. mittuntur.

Johannes episcopus servus servorum dei. Carissimo in Christo filio Carolo regi Ungarie illustri salutem et apostolicam benedictionem. Exponente nobis venerabili fratre nostro Jacobo episcopo zagabriensi accepimus, quod dudum tibi, fili carissime, falsa relatione suggesto, dictum episcopum fore viam universe carnis ingressum, dilectis filiis . . . preposito et capitulo zagabriensis ecclesie per litteras regias scribere curavisti, ut ad electionem pastoris in eadem preficiendi ecclesia procedere procurarent: propter quod in castris et locis eiusdem ecclesie aliisque bonis ipsius episcopi nonnulle novitates fuisse facte dicuntur. Verum cum idem episcopus nuper pro certis negotiis ad nostram presentiam evocatus ad presens vita et incolumitate corporis perfruatur, excellentiam regiam rogamus attentius et hortamur, quatenus episcopum et ecclessiam memoratos habens pro nostra et apostolice sedis reverentia favori regio commendatos, novitates huiusmodi facias pro dei, nostra et apostolice sedis reverentia, quantum ad te pertinuerit, revocari. Datum Avinione, nonis Junii. Anno Nono.

Dilectis preposito et capitulo. Nuper accepimus admirantes, quod nobis per litteras carissimi in Christo filii nostri Caroli regis Vngarie illustris dudum exstitit intimatum, venerabilem fratrem nostrum Jacobum episcopum zagabriensem fuisse viam universe carnis ingressum, propter quod in castris et locis eiusdem ecclesie aliisque bonis ipsius episcopi nonnulle facte fuerunt, sicut asseritur, novitates. Verum cum idem episcopus pro certis negotiis ad nostram presentiam evocatus ad presens vita et incolumitate corporis perfruatur, discretionem vestram requirimus et hortamur, vobis nichilominus per apostolica scripta districtius iniungentes, quatenus, si que novitates per vos contra dictum episcopum et bona sua facte fuerint, eas revocare quantocius studeatis. Datum ut supra.

Ex reg. orig. An. IX. secr. epist. 445. A. Theiner. Mon. Hung. hist. vol. I. p. 499.

132.

Anno 1326, 13. martii.

Ladislaus electus in episcopum zagrabiensem praeficitur. Clero et laicis optime meritus commendatur.

Johannes episcopus servus servorum dei. Dilectio filio Ladislao electo zagabriensi salutem et apostolicam benedictionem. Regimini

universalis ecclesie quamquam insufficientibus meritis, disponente domino, presidentes, de universis orbis ecclesiis, pro earum statu salubriter dirigendo, quantum nobis ex alto permittitur, solicite cogitamus, sed earum propensior solicitudo nos urget, quas propriis carentes pastoribus vacationis incomodis prospicimus subiacere, ut illis per operationis nostre studium viri preficiantur ydonei in pastores, qui sciant et possint ipsis ecclesiis preesse utiliter ac prodesse. Nuper siquidem vacante ecclesia zagabriensi, pro eo quod venerabilem fratrem nostrum Jacobum Corisopitensem, tunc zagabriensem episcopum, licet absentem, a vinculo quo tenebatur eidem zagabriensi ecclesie, cui tunc preerat, de fratrum nostrorum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad ecclesiam Corisopitensem tunc vacantem duximus transferendum, preficiendo eum ipsi Corisopitensi ecclesie in episcopum et pastorem. Nos volentes eidem zagabriensi ecclesie, ne dispendia prolixe vacationis incurreret, paterna solicitudine precavere, cum nullus preter nos hac vice de ipsius ecclesie zagabriensis ordinatione se intromittere poterit, pro eo quod nos diu ante vacationem huiusmodi ipsius ecclesie zagabriensis provisiones omnium ecclesiarum cathedralium tunc vacantium et vacaturarum in antea per translationes per nos factas et imposterum faciendas, de prelatis ipsarum ecclesiarum ubilibet constitutis ad alias ecclesias tunc vacantes, et imposterum vacaturas dispositioni nostre duximus reservandas, decernentes ex tunc irritum et inane, si secus super hiis per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari, post deliberationem, quam ad preficiendum talem eidem ecclesie zagabriensi personam, que prefatam zagabriensem ecclesiam posset preservare a noxiis et adversis, eamque in suis manutenere iuribus et etiam adaugere, cum eisdem fratribus habuimus diligentem, ad te prepositum ecclesie Titulensis, colocensis diocesis, in diaconatus ordine constitutum, cui de litterarum scientia, honestate morum et vite, prudentia spiritualium et temporalium providencia, aliisque multiplicium et laudabilium virtutum meritis fidedigna testimonia suffragantur, direximus oculos nostre mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona tua, nobis et eisdem fratribus nostris ob huiusmodi tuorum exigentiam meritorum accepta, prefate zagabriensi ecclesie de dictorum fratrum consilio auctoritate apostolica providemus, teque illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administrationem ipsius ecclesie zagabriensis tibi tam in spiritualibus quam in temporalibus plenarie committendo, firma ducti fiducia, quod tuos actus et opera illius clemencia dirigente, a quo universorum carismatum dona proveniunt, prelibate zagabriensi ecclesie per

tuam curiosam solerciam, tuumque ministerium studiosum, honoris et prosperitatis multiplicis spiritualiter et temporaliter votiva provenient incrementa. Iugum igitur domini humeris tuis impositum suscipiens reverenter, et suavi eius oneri humiliter colla submittens, ipsius zagabriensis ecclesie solicitam curam geras, gregem dominicum in illa tue vigilancie creditum doctrina verbi et operis informando; ita quod eadem zagabriensis ecclesia gubernatori circumspecto et fructuoso administratori gaudeat se commissam, ac bone fame tue odor ex laudabilibus tuis actibus lacius diffundatur, tuque proinde preter retributionis eterne premium nostre benedictionis augmentum ac sedis apostolice graciam uberius consequi merearis. Datum Avinione, III. idus martii. Pontificatus nostri Anno decimo.

In e. m. Capitulo zagrabiensi, Clero civitatis et diocesis zagrabiensis, Populo civitatis et diocesis zagrabiensis. Vasallis ecclesie zagrabiensis.

Ex reg. erig. An. X. com. ep. 2741. A. Theiner. Mon. hist. zagrab. vol. I. p. 504.

133.

Anno 1326, 15. Julii. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, possessiones ab eccl. zagrab. iniustis contractibus alienatas, ipsi reddi, ac decimas eidem solvi, jubet.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis universis baronibus, comitibus, castellanis, officialibus seu cuiuslibet condicionis hominibus per dyoecesim zagrabiensis ecclesie constitutis, salutem et graciam. Ad hoc enim ius nature, quod cepit ab exordio racionalis prodiit, ad cuius instar leges per ora principum promulgate divinitus processerunt, ut earum metu actus illegitimi minime attemptentur et attemptati legitime retractentur, et sic sincera simplicitas illibata et tuta a fraudibus malignorum reservetur. Hinc est, quod cum ad aures nostras ex relacione pervenerit plurimorum, in dicta dyoecesi quosdam contractus seu alienaciones possessionum ecclesie prenotate initos et sine debita solempnitate iuris celebratos vergentes in dispendium ipsius ecclesie nostreque celsitudinis notam non minimam iacturam, si hoc conniventibus oculis voluerimus pertransire, cum nos iure patronatus et debito defensionis cunctas ecclesias regni nostri contingamus. Vestre fidelitati precipimus firmiter per presentes, quatenus si prelatus aut yconomus ecclesie pretaxate apud quospiam tales possessiones repererit vel invenerit ad dominium ecclesie, previa iusticia, debeat revocare, presentis nostri mandati auctoritate mediante, suffragantes et coadiuvantes ad hoc ipsam ecclesiam auxilio benigno et favore sicut

invenire seu contingere desideratis graciam nostre maiestatis. Precipimus insuper, zelantes immunitatem eiusdem ecclesie et salutem animarum vestrarum, ut decimas vestras non secundum pravam consvetudinem, que pocius dicenda est corruptela, scilicet: ut duo denarii pro decima capecia et duo pro decimo cubulo vini persolvantur, qui non decimam sed vix vigesimam faciunt et attingunt, sed secundum legem dei et romane ecclesie sine diminucione in specie persolvatis. Vos autem Mykch bane et omnes officiales vestri, premissa exequamini tamquam negocium nostrum speciale in tota ecclesie zagrabiensis dyoecesi; predictos reluctantes aut ausu quolibet contradicentes compellatis nostra auctoritate mediante, ut suas decimas persolvant ex integro. Et sicut nos graviter offendere formidatis, secus facere non audentes. Datum in Wyssegrad, tercio die post festum beate Margarete virginis. Anno domini MCCCXX sexto.

E libro privil. eppatus zagrab. fol. 51. In arch. archiepisc. zagrab.

134.

Anno 1326, 25. Julii.

Carolus Hungariae etc. rex, edicto publico, possessiones et iura eccl. zagrab. data et acquisita, ab occupatoribus quocumque modo detenta, reddi iubet.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christri fidelibus presentibus et futuris noticiam presencium habituris salutem in quo resident sempiterne salutis incrementa. Exardescens ad heterna regalis dyadematis exuberansque devocio eo saluti sue prospicit utilius, quo pristine liberalitatis piis locis devote collata, solidioris firmitatis fulcimento roborat et confirmat. Proinde cunctorum noticie harum serie volumus pervenire, quod quia cordi debet esse regibus atque cure, ut ea, que ecclesiastice conversacioni sunt disposita, nec regum dissimulacio negligat, nec aliorum plectibilis possit presumpcio perturbare; ideo nos zagrabiensem ecclesiam, quam inter ceteras regni nostri ecclesias affectione non minori veneramur, in omnibus suis iuribus, municionibus, tributis, possessionibus, prediis, terris, libertatibus quantumcumque magnis et graciosis redditibus, proventibus ac omni dominio pacificam, indempnem et illesam cupientes perpetuo conservare et per nostros conservari, ut eius ministri ex hoc in ea divino cultui possint quiecius et devocius famulari; omnia et singula iura eiusdem ecclesie zagrabiensis videlicet, tenutas, districtus, possessiones, predia, villas et libertatum prerogativas, que et quas dicta ecclesia seu epi-

scopus eiusdem pro tempore constitutus et capitulum ipsius quovis iusto titulo acquisierunt, invenerunt et obtinuerunt, excelsique principes suis temporibus sibi statuerunt et contulerunt, sive quondam reges Hungarie nostri progenitores, sive duces, sive barones sicuti banus et alii comites, nobiles et cuiusvis status seu dignitatis homines in vita vel in morte donaverunt, legaverunt et dederunt, specialiter quas nos sibi fecimus donaciones quantascumque et libertatum concessiones qualescumque, eidem ecclesie zagrabiensi ad quam devocionem habemus singularem, per eamque episcopo eiusdem pro tempore constituto et capitulo istius perpetuo stabilire, inviolabiliter permanere et valere, possidere, tenere et habere de consilio prelatorum et baronum regni nostri presentis scripti perempni patrocinio sanccientes confirmamus. Eaque omnia si que vel quid de possessionibus, terris, villis, prediis et earum utilitatibus seu quibuslibet iuribus dicte ecclesie per quoscumque vel quemcumque fuissent indebite occupata aut alienata de plenitudine regie potestatis revocamus, eidem ecclesie restituentes pleno iure. Cunctis itaque ducibus, banis, comitibus, castellanis, iudicibus, nobilibus et hominibus qualicumque officio seu honore fungentibus nunc et pro tempore in regno nostro constitutis, eorumque vices gerentibus, hoc presenti regio edicto precipientes firmiter mandamus, quatenus dictam ecclesiam zagrabiensem, episcopum et capitulum eiusdem in omnium iurium, tenutarum, possessionum, redituum, tributorum et libertatum ipsius ecclesie plenitudine et integritate absque aliquali diminucione, inquietacione et perturbacione mittant perpetuo et relinquant pacifice permanere ac pro omnium salute Christo quiete famulari. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine novi et autentici roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Endree, albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCCXX sexto, octavo kalendas Augusti. Regni nostri anno similiter vigesimo sexto. Venerabilibus in Christo patribus, dominis, Bolezlao strigoniensi et fratre Lad(izlao) colocensi, auleque nostre cancellario, archiepiscopis; Johanne nitriensi. Benedicto chanadiensi, Nicolao jauriensi, Georgio syrmiensi; Lad(izlao) quinqueecclesiensi, Iwanka waradiensi, fratre Petro bozniensi, Laurencio waciensi, Andrea transilvano, Herrico wesprimiensi, aule domine regine cancellario et Chanadino agriensi, episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus; magnificis baronibus Philippo palatino, comite scepusiensi et de Wywar, Demetrio magistro tavarnicorum nostrorum, comite bachiensi et trenchiniensi, comite Alexio, iudice curie nostre, Thoma woyvoda transilvano et comite de Zonuk, Mykch bano tocius Sclauonie, comite

symigiensi et de Sarus, Paulo bano de Machou, comite syrmiensi, de Wolkou et de Bodrug, Dionisio magistro dapiferorum nostrorum, Blasio magistro agazonum nostrorum, Nicolao dicto Treutul comite posoniensi et aliis quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Originale in membrana. A sericea crocea et flava zona appendet sigillum. In archivo ven. cap. zagrab. fasc. 1. nr. 5.

135.

Anno 1326, 4. octobris. Zagrabiae.

Capitulo zagrab. coram Nicolaus de Mlaka possessionem suam Petrovci „sub castro Medved" sitam, Dionisio canonico fatetur.

Capitulum ecclesie zagrabiensis. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in domino. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod Nicolaus, filius Nicolai, filii Petri de Mlaca, nobilis de campo zagrabiensi, tam pro se quam pro Georgio fratre suo uterino et pro Bartholomeo et Valentino, filiis Johannis, patrui sui, ex una parte, magister Dyonisius socius et concanonicus noster ex altera coram nobis personaliter constituti, idem Nicolaus proposuit, quod cum porcio possessonis in possessione Petrouch vocata, sub castro Medue, in vicinitate Stephani, filii Luce et predicti magistri Dyonisii existens, que ad ipsum et predictos fratres suos iure hereditario pertinebat olym, per patrem suum et patruum antedictos, Nicolao, filio Serguerini.[1] quondam civi Grecensi pro certa pecunie quantitate extiterit pignori obligata, nec ad redimendum eandem sibi et predictis fratribus suis proprie suppetant facultates, recepta a predicto magistro Dyonisio una marca bonorum denariorum banalium. sicut dixit, proprietatem ipsius possessionis Petrouch, sive porcionis prout ad ipsum et dictos suos fratres pertinebat, dedit, contulit et donavit eidem magistro Dyonisio et per eum quibuscumque eandem donare, legare vel vendere voluerit perpetuo possidendam, conferens eidem plenariam potestatem a filio predicti Nicolai, filii Serguerini[1] eandem a pignore liberandi et fructus perceptos ab eo tempore, quo ipsam nomine pignoris pater ipsorum et ipsi tenuerunt repetendi ab eisdem iusticia mediante; obligans se nichilominus idem Nicolaus, filius Nicolai, expedire ipsum magistrum Dyonisium et ipsius possessionis per eum successores ab omni et specialiter a fratribus suis antedictis, exceptis tamen filiis Nicolai, antedictis, si per quempiam processu temporis racione proprietatis dicte possessionis oriri contingerit questione in propriis laboribus et expensis. In cuius rei memoriam presentes

[1] lege: ser Guerini.

concessimus litteras sigilli nostri pendentis munimine roboratas. Datum die sabbati infra octavas beati Michaelis archangeli. Anno domini MCCCXX sexto.

Originale in membrana, sericea crocea zona dependet absque sigillo. Ex arch. ven. capit. zagrab.

136.

Anno 1326, 28. decembris. Avinione.

Ladislao electo zagrabiensi, constituuntur conservatores iurium et bonorum eccl. zagrab.

Iohannes episcopus servus servorum dei. Venerabilibus fratribus . . . archiepiscopo Salzeburgensi et . . . Quinqueecclesiensi ac . . . Vesprimiensi episcopis, salutem et apostolicam benedictionem. Ad hoc nos deus pretulit in familia domus sue, ut opportuna singulis personis auxilia fidelis servitutis iniuncte prudentia pro tempore dispensantes, eorum presertim necessitatibus intendamus, occurramus dispendiis, ipsosque ab oppressionibus relevemus, qui assumpti in partem sollicitudinis potioris sunt dignitatis titulo insigniti. Sane dilecti filii Ladislai electi zagabriensis conquestione percepimus, quod nonulli clerici ac ecclesiastice persone, tam religiose quam seculares in dignitatibus et personatibus constitute, nec non duces, marchiones, comites, barones, advocati, nobiles, milites, universitates castrorum, oppidorum, villarum, et alii singulares zagabriensis civitatis et diocesis ac partium vicinarum occuparunt, et occupari fecerunt castra, villas, casalia, terras, possessiones, vassallos, homines, iura, iurisdictiones et nonnulla alia bona mobilia et immobilia ad mensam suam episcopalem zagabriensem spectantia, et ea detinent occupata seu huiusmodi detinentibus prestant auxilium et favorem; nonnulle quoque alie persone ecclesiastice seculares et regulares, duces, comites, barones et nobiles ac universitates et singulares persone castrorum, villarum, oppidorum civitatis et diocesis ac partium predictarum de redditibus, proventibus, decimis, censibus, iuribus et rebus aliis ad dictam mensam spectantibus eidem electo vel eius vicariis aut procuratoribus nolunt aliquatenus respondere, nonnulli etiam civitatis et diocesis ac partium predictarum, qui nomen domini in vacuum recipere non formidant, eidem electo in castris, villis, casalibus, terris, possessionibus, vassallis, hominibus, libertatibus, immunitatibus, iuribus, iurisdictionibus, bonis et rebus aliis ad mensam predictam spectantibus multiplices molestias, iniurias inferunt et iacturas. Quare dictus electus nobis humiliter supplicavit, ut cum valde difficile reddatur eidem pro singulis querelis ad apo-

stolicam sedem habere recursum, providere sibi super hoc paterna diligentia dignaremur. Nos igitur adversus occupatores, detentores, presumptores, molestatores et iniuriatores huiusmodi illo volentes ei remedio subvenire, per quod ipsorum compescatur temeritas et aliis aditus committendi similia precludatur, fraternitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo aut unus vestrum per vos vel alium seu alios, etiam si sint extra loca, in quibus deputati estis conservatores et iudices, prefato electo, quoad vixerit, efficacis defensionis presidio assistentes, non permittatis eum super premissis ab eisdem vel quibuscumque aliis occupatoribus, detentoribus, molestatoribus, presumptoribus indebite molestari, vel sibi gravamina seu dampna vel iniurias irrogari, facturi dicto electo, cum ab eo vel vicariis suis vel eorum aliquo fueritis requisiti, de dictis et aliis personis quibuslibet super restitutione dictorum castrorum, villarum, casalium, terrarum, possessionum, vassallorum, hominum, iurium, iurisdictionum ac bonorum mobilium et immobiliuum, reddituum quoque et proventuum, censuum et aliorum quorumcumque bonorum suorum, nec non de quibuslibet molestiis, iniuriis atque dampnis presentibus et futuris, in illis videlicet, que iudicialem requirunt indaginem, de plano sine strepitu et figura iudicii, in aliis vero, prout qualitas ipsorum exegerit, iustitie complementum: occupatores seu detentores, molestatores seu presumptores et iniuriatores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet et rebelles, cuiuscumque dignitatis, status, ordinis vel conditionis extiterint, quandocumque et quotienscumque expedierit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo; invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii pape octavi, predecessoris nostri, in quibus cavetur, ne aliquis extra suam civitatem et diocesim (etc. ut supra in doc. 102, pag. 87—88. usque) perpetuata legitimum extitisset. Constitutione predicta super conservatoribus, et alia qualibet in contrarium edita non obstante, presentibus post quinquennium minime valituris. Datum Avinione, v. kal. januarii. Anno undecimo.

Ex rex orig. An. XI. com. ep. 513. A. Theiner. Mon. Hung. hist. vol. I. p. 509.

137.

Anno 1327, 30. martii. Zagrabiae.

Dionysius clericus et domina Sreberna de possessionibus Petrovci et Hrastja, ineunt cambium.

Nos Punek comes zagrabiensis. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod discretus et honestus vir Dyonisius cle-

ricus, notarius venerabilis capituli ecclesie zagrabiensis ex una parte, domina Zreberna relicta nobilis viri Mathie, filii Rados, de campo, cum Gureno filio suo, tam suo quam eciam pro Mathey germano dicti Gureni nomine, in nostri et regni nobilium presencia ex altera, coram nobis personaliter constituti, bona, libera ac spontanea eorum voluntate de possessionibus suis tale inter se concambium fecisse retulerunt, quod idem Dyonisius notarius quandam possessionem suam Hrastha vocatam, in campo zagrabiensi constitutam, quam in una parte pro suis serviciis ex donacione dicti capituli, et in alia parte empcionis titulo iuxta continenciam litterarum capituli memorati dignoscitur obtinere, confessus est se dedisse, donasse, tradidisse et eciam assignasse dictis domine Zreberne et prefatis suis filiis et eorum heredibus, heredumque suorum successoribus cum iobagionibus et omnibus aliis utilitatibus perpetuo possidendam. E converso prefata domina et Guren et Mathey filii sui memorati, totalem porcionem possessionis eorum Petrouch vocate, sub castro Medwe existentis, ipsos iure hereditario contingentem cum omnibus suis utilitabus, videlicet: vineis, silvis, terris arabilibus et fenetis ac aliis adiacenciis quibuscumque, cum eisdem signis et metis et terminis quibus predictus Mathias pater eorum, maritus dicte domine, cum Pousa fratre suo tenuit et possedit, confessi sunt se in concambium dicte possessionis dedisse, donasse, tradidisse et eciam assignasse prefato Dyonisio clerico, notario, et per eum quibuscumque eandem porcionem possessionis donare, legare aut vendere voluerit iure perpetuo possidendam, tenendam irrevocabiliter et habendam pleno iure, assumpmentes et obligantes se eedem partes coram nobis invicem altera alteram expediri ab omni si qua racione dictarum possessionum per quempiam processu temporis oriri contigerit questione in propriis suis laboribus et expensis. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem ad instanciam et peticionem parcium, assidentibus nobis Jacobo terrestri comite de campo, comite Paris, castellano de Zomsed, nobilibus viris Johanne Vitez et Matheus fratre suo, comite Vyncomino de Kamarcha, Phile de Coztnicha, Andrea et Mykech filio Clementis, Marcus hungaro et Andriolo civibus Grecensibus, Johanne filio Radomerii, Iwan clerico, Petro, filio Dessa, Radozlao Staulen et Ladizlao filio Radus, Iwan et Dominico servientibus nostris, ac aliis quam pluribus nobilibus regni, presentes concessimus litteras pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum Zagrabie in loco nostro kathedrali, feria secunda proxima post dominicam Iudica. Anno domini millesimo trecentesimo vicesimo septimo.

E transumpto cap. časmensis, anno 1552. In archivo vener. capit. zagrab. fasc. 23. nr. 51.

138.

Anno 1327, 24. Junii. In Alto lapide.

Mikić totius Slavoniae banus, episcopo zagrab. eiusque procuratoribus decimas a quibusvis exacte solvendas esse, praecipit.

Mykch tocius Sclavonie banus. Fideli suo magistro Stephano, comiti crisiensi salutem et dileccionem sinceram. Cum dominus noster rex tam verbaliter quam literatorie cum hominibus suis nostros homines pro exigendis decimis in specie in dyoecesi episcopatus ecclesie zagrabiensis venerabili in Christo patri et domino, domino Ladislao dei et apostolica gracia dicte ecclesie zagrabiensis episcopo, compatri nostro karissimo, provenientibus, unacum procuratoribus eiusdem domini episcopi ad hoc deputandis, tociens, quotiens expediens fuerit destinare, ipsasque decimas a quibusvis status, condicionis, dignitatis et preeminencie hominibus in dicta dyoecesi, episcopatus memorati, constitutis, non obstante ipsorum prava et abusiva hactenus habita consvetudine, in specie per dictos homines suos et nostros, sua regia auctoritate recipi facere integre et plene exigi a dicto domino episcopo et suis procuratoribus absque diminuacione aliquali assignari firmiter dederit in preceptis; fidelitati vestre precipientes mandamus, quatenus detis homines vestros tociens, quociens expedire videbitur ad homines regie maiestatis, in quorum presencia ipse decime in dicta dyoecesi episcopatus zagrabiensis existentes in specie et eciam mediante auxilio, si opus fuerit, per procuratores predicti domini Ladislai episcopi, compatris nostri karissimi, eidem domino episcopo in horis et terminis, quibus alias in dyoecesi archiepiscoporum et episcoporum regni Vngarie consveter dicentur et a quolibet in specie recipiantur ac plene et integre absque aliqua diminucione exigantur. Aliud si nostra dilectio vobis placet facere non ausuri. Datum in Alto lapide, in festo beati Johannis baptiste. Anno domini M trecentesimo XX septimo.

E libro privileg. eppatus zagrab. fol. 20. In archivo archiepisc. zagrab.

139.

Anno 1327, 13. Julii. In alto lapide.

Carolus Hungariae etc. rex, civibus Grechensibus decimas episcopo zagrab., denegatas, in crimen vertit.

Karolus dei gracia rex Vngarie. Fidelibus suis iudici, iuratis, civibus et universis hominibus cuiusvis status seu condicionis hominibus in civitate Grecensi constitutis salutem et graciam. Licet cuncta fidelis crucifixi familia iuxta canonum statuta paternorum et sancciones salutiferas in omni tocius mundi parte ubi religio christiana profi-

tetur non varia sed equali sorte decimas omnium rerum suarum in specie, more Abel iusti, sanctis dei ecclesiis sanguine Christi dedicatis, dare debeat et solvere teneatur. Cum enim ipsas creator universorum deus, decimas in signum universalis dominii pro tribubus animarum egencium sibi reservaverit et eius nomine ministris ecclesiarum offeri voluerit. Vos tamen sicut relatibus certis cognovimus contra hec quadam abusiva consvetudine, que non consvetudo, ymo pocius corruptela et salutis vestre dispendium dici potest, non de omnibus rebus vestris decimalibus, sed de quibusdam eciam non in specie, nec datis aliquibus denariis in expedicionem vestram dampnabilem solveritis, censuram ecclesiasticam, si quam propter huiusmodi vestram negligenciam ministri Christi, volentes animas vestras domino lucrari super vos imponerent, parvipendentes et penitus sicut filii contumacie et inobediencie ac sathane alumpni pro nullo reputantes, non advertentes quod decimas et primicias omnium rerum a deo attributarum ipsi creatori nostro pro suo speciali dominio reservatas offerre, suisque vicariis et ministris nostrarumve animarum sacro baptismate renovatarum custodibus et tutoribus specialibus negligentes in specie ministrare, et ipsorum vicariorum Christi monicionibus salutiferis et doctrinis, necnon ecclesiasticis correctionibus, cordibus induratis et animis obstinatis tamquam eterne mancipi parere reluctantes,[1] in sinum Jhesu Christi redemptoris nostri minime valeant agregari et in consorcium fidelium nunquam collocari. Et cum nos, quem rex regum in solio huius regni per ineffabilem eius clemenciam feliciter constituit, erga sanctam matrem ecclesiam cuius precum suffragio omne quod habemus venisse nobis reputamus, cura sollicita invigilare debeamus velut decet patronum ecclesiarum regni Vngarie specialem. Dignum una cum prelatis ecclesiarum et aliis regni nostri baronibus fore decrevimus, ut si vos timor dei ab huiusmodi erratica consvetudine ad solvendas iustas decimas non revocat, nos auctoritate regia revocemus, ne contigat nostre et vestris animabus detrimentum exinde generari. Quapropter fidelitati vestre precipimus regio edicto per presentes firmiter et districte, quatenus presentibus Beke tavarnico, homine nostro fideli, de latere ad hoc nostro transmisso, ac homine magnifici viri Mikch, tocius Sclavonie bani, fidelis et familiaris nostri ad hoc deputando, venerabili in Christo patri domino Ladizlao dei et apostolice sedis gracia episcopo zagrabiensi, dyoecesano vestro nobis dilecto et fideli eiusque procuratoribus et nomine suo ecclesie ipsius procuratoribus in omnibus rebus vestris et iobagionum vestrorum decimalibus in specie, ita ut in frugibus in orreis, in vino autem vestris in cel-

[1] fors legendum: tamquam aeternae poenae mancipia.

lariis et aliis in horis et terminis quibus alias in regno nostro exiguntur, iustas decimas vestras et vestrorum prout in aliorum archiepiscoporum et episcoporum regni Vngarie dyoecesium dari decime consveverunt absque omni difficultate detis et dari plene absque ulla diminucione faciatis, sicut nostram indignacionem, que culpam quamque puniet excedentis, graviter incurrere formidatis, aliud facere in nullum eventum presumpmentes. Tibi vero Mykch bano firmissime precipimus, ut ad dictum hominem nostrum et alios nostros homines quocumque nomine vocentur homines tuos tot, quot ad exequenda premissa sufficere videbuntur dare debeas, qui dictas decimas per homines prescriptos, prelibato domino Ladizlao episcopo et nomine suo procuratoribus suis ac ipsius ecclesie procuratoribus de omnibus rebus a deo collatis in specie secundum consvetudiuem aliarum ecclesiarum in regno Vngarie existencium non obstante eorum prescripta consvetudine et corruptela erratica dari faciatis plene et absque aliqua diminucione nostra regia auctoritate persolvi; aliud sicut nos graviter offendere pertimescis facere non ausurus. Datum in Alto lapide, in festo beate Margarete virginis. Anno domini MCCCXXVII.

Liber priv. eppatus zagrab. fol. 17. In arch. archiepisc.

140.

Anno, 1327, 12. octobris. Zagrabiae.

Mikić totius Slavoniae banus, modum solvendarum decimarum in episcopatu zagrab. instituit.

Mykch banus tocius Sclauonie, comes symigiensis et de Saris. Universis presencium noticiam habituris salutem in eo, qui est omnium vera salus. Inter cetera que sollicitudinis nostre cura cottidiana meditacione revolvit illud occurrit nostre consideracionis precipuum, qualiter venerandus orthodoxe fidei cultus, debito a nobis et a regia maiestate nobis commissis affectu devoto et veneretur et colatur. Ex eo enim potest noster et nobis temporaliter commissorum augeri status, si regi regum grato obsequio occurramus; revera deum in hoc maxime coli prospicimus, quando iustas decimas, quas sibi creator omnium a suis fidelibus in signum universalis dominii reservatas, clericorum usibus deputavit, ministris zagrabiensis ecclesie, qui eisdem ab olim fuerant defraudati, persolvi integre procuramus. Quamvis eciam serenissimus princeps dominus Karolus, dei gracia illustris rex Vngarie, dominus noster, nobis oretenus et per plura suarum paria literarum hoc idem perficiendum cum effectu, zelo devocionis accensus, dederit in mandatis. Igitur matura deliberatione prehabita decrevimus, ut in-

defferenter omnes comites, nobiles, officiales et cuiuscumque status et condicionis homines in zagrabiensis ecclesie dyoecesi constituti, decimam partem in specie omnium agnorum, edorum et apum, item tocius frumenti, siliginis, avene, ordei, milii et cuiuscunque alterius bladi in orreis, vini autem in cellariis, ac porcorum annualium et infra, solvere teneantur et debeant annis singulis temporibus infrascriptis domino episcopo zagrabiensi et eius ecclesie procuratoribus seu decimatoribus eorumdem. Primo de agnis, edis et troncis apum, statim sicut dicata fuerint vel quam cito per decimatores petentur. Item, de frumento, siligine, avena et ordeo usque octavas beati regis Stephani. Item, de milio et alio quocumque blado autumpnali usque octavas festivitatis omnium sanctorum. Item, de vino et porcis modo predicto usque octavas beati Martini confessoris. Hoc expresso ex consensu domini Ladizlai dei et apostolice sedis gracia episcopi zagrabiensis, quod singuli nobiles et comites castrensium, sive castellani, qui infra premissa tempora per decimatores semel requisiti tempore competenti suas et suorum subditorum decimas integre persolvere curaverint, de dictis suis et suorum quibuscunque racione cure et sollicitudinis quas in hoc adhibuerint partem sextamdecimam habeant et ultra hec nullus sibi quitquam pretextu consvetudinis cuiuscunque vel aliter valeat vendicare. Illi vero, qui infrascripta tempora et deinceps usque octavas beati Andree apostoli, modo et ordine supradictis, tocius decime solucionem non fecerint, eo ipso pars decimarum totalis, que ipsos, ut predicitur, poterat contingere, cedat illi, qui ad hoc per nos vel banum pro tempore constitutum fuerit deputatus. Et nichilominus singulos nobiles castrum vel amplas possessiones habentes in quinque marcis, alios vero in una marca, castrenses autem seu marturinarios et cives in marca media, qui solucionem totalem ipsarum decimarum usque quindenam predicti festi beati Andree non fecerint et hoc per querelam decimatorum constiterit, condempnamus. Pro decimis autem vel parte earum non solutis, extunc decimatores sepedicti secundum valorem rerum decimalium congruentem, recipiendi denarios, si voluerint, habebunt liberam facultatem. Et ad hec exequenda zagrabienses et crisienses comites, in tota dyoecesi zagrabiensi, nisi alii per nos vel banum pro tempore constitutum deputarentur, volumus esse forcius obligatos ita, ut ex tunc in brevi per capciones pignorum, modo proxime premisso, ipse decime exigantur et solvantur integre decimatoribus per eosdem. Qui si secus fecerint tempore nostro, eo ipso honorem comitatus amittant, et nichilominus per dominum episcopum sepedictum censura ecclesiastica percellantur. In cuius rei memoriam perpetuam presentes concessimus literas sigilli nostri pendentis muni-

mine roboratas. Datum Zagrabie, feria secunda proxima ante quindenas beati Michaelis archangeli. Anno domini millesimo CCC vicesimo septimo.

E libro privil. eppatus zagrab. f. 15. In archiv. archiepisc. zagrab.

141.

Anno 1328. 10. aprilis. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, modum a bano Mikić de solvendis decimis statutum, ratum habet.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis bano tocius Sclauonie pro tempore constituto, vel vices eius gerentibus, necnon castellanis suis et officialibus eorum aut populis seu hospitibus pertinentibus ad eundem, castellanis suis propriis vel vices suas gerentibus vel hospitibus sub ipsorum potestatibus commorantibus, civibus Grecensibus et aliis cuiuscumque status, preeminencie, dignitatis et condicionis hominibus eciam nobilibus in dyoecesi zagrabiensi constitutis, quibus presentes ostenduntur, salutem et graciam. Venerabilis in Christo pater dominus Ladizlaus, dei gracia episcopus zagrabiensis, dilectus et fidelis noster, ad nostram accendens presenciam, exhibuit nobis privilegiales literas Mykch bani tocius Sclauonie et comitis simigiensis, in quibus vidimus eundem banum statuisse, ut a vobis universis et singulis decime predicto domino episcopo et ecclesie sue persolvi debeant, tali modo, ut decima pars in specie omnium agnorum, edorum et apum, item frumenti, siliginis, avene, ordei, milii et cuiuscumque alterius bladi in orreis, decima vero pars vini in cellariis; omnium autem harum rerum predictarum decime, si domino episcopo vel eius ecclesie procuratoribus placuerit, secundum valorem redimantur per eosdem. Item, decima pars porcorum annualium et infra, dicto domino episcopo et ecclesie sue ad requisicionem decimatorum suorum persolvantur. Cumque idem dominus episcopus nostro culmini supplicaverit ut huiusmodi constitucionem et ordinacionem predicti Mykch bani de solucione ipsarum decimarum factam, ratam habendo et acceptam ipsas decimas solvi sibi et dari de benignitate regia mandaremus. Nos qui ex debito suscepti nostri regiminis ecclesias in regno nostro constitutas in suis iuribus confovere debemus, precibus eiusdem domini episcopi benigne inclinati, premissam constitucionem et ordinacionem dicti Mykch bani ratam habentes, gratam et acceptam, fidelitati vestre firmiter et districte precipimus per presentes, quatenus decimas dicto domino episcopo et ecclesie sue a vobis provenientes,

premisso modo, decimam scilicet omnium agnorum et edorum atque apum, frumenti, siliginis, avene, ordei, milii et cuiuscumque alterius bladi in orreis, vini autem in cellariis, ac porcorum annualium et infra, dando, facta dicacione, ad requisicionem decimatorum suorum annis singulis persolvere debeatis et aliud facere nullo modo presumatis. Quicumque autem vestrum secus facere presumpserit, contentam in predictis literis bani et propterea ordinatam penam incurrat. Presentes autem cum nobis fuerint reportate nostro privilegio confirmabimus. Datum in Wysegrad, in octavis pasce domini. An. eiusdem MCCCXXVIII.

E libro privil. eppatus zagrab. fol. 19 In archivo archieppisc. zagrab.

142.

Anno 1328, 1. maii. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, fines possessionum ecclesiae zagrab. reambulari iubet.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis capitulo ecclesie albensis salutem et graciam. Quia cause ecclesiarum per morosas citaciones plerumque periclitari contingunt, fidelitati vestre firmiter precipimus, quatenus quandocumque et quocienscumque a data presencium per anni circulum per dominum Ladizlaum dei gracia episcopum zagrabiensem et capitulum eiusdem ecclesie et eorum procuratores fueritis requisiti ad citaciones, inquisiciones, prohibiciones, recaptivaciones et reambulaciones possessionum, ac ad alia omnia prosequenda, que in talibus processibus iuxta regni consvetudinem fieri consveverunt, vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente, Jacobus aule nostre thavarnicus, vel Iwahen, filius Thome, filii Beriuoy de Garygh, homo noster, omnia premissa et singula premissorum exequatur iuris ordine observato, et post hec tocius facti seriem quociens necesse fuerit et videritis expedire, tociens nobis in vestris litteris fideliter rescribatis. Datum in Vyssegrad, in octavis beati Georgii martiris. Anno domini MCCCXXVIII.

E libr. Statut. capit. zagrab. p. IV. c. IV. Joann. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 116.

143.

Anno 1328, 24. mai. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex decimas marturinarum iam dudum neglectarum, episc. zagrab. solvendas esse, dicit.

Karolus dei gracia rex Vngarie. Fidelibus suis Mykch bano tocius Sclauonie, et aliis pro tempore constitutis, Cruciferis, abbatibus, comi-

tibus, castellanis, vices eorum gerentibus, nobilibus, civibus et cuiusvis status hominibus vel condicionis regni Sclauonie. dyoecesis zagrabiensis, salutem et graciam. Quod cum nos ad laudem et honorem sanctissimi regis Ladizlai, fundatoris ecclesie et episcopatus zagrabiensis, eandem ecclesiam et episcopatum in omnibus libertatibus et iuribus suis fovere et tenere volumus seu promisimus prout per predecessores nostros prius et antiquitus est privilegiata et observata sive per originalia aut confirmatoria in nostram recipimus protectionem specialem. Idcirco fidelitati vestre universitatis firmiter et districte damus in mandatis, quatenus in nullo privilegia seu libertates prefate ecclesie, singula et universa, que in ipsius ecclesie privilegiis continentur impugnare et violare presumentes, quinymmo in omnibus auxiliis et consiliis vestris oportunis eam in premissis debeatis confovere. Specialiter decimam partem marturinarum a multis temporibus predicte ecclesie per predecessores nostros et nobiles regni Sclauonie ordinatam pro iusticia eiusdem regni, necnon de omnibus aliis rebus decimalibus a deo vobis collatis plenarie sine diminucione, omni contradiccione postposita, dare et persolvere debeatis, aliud facere non audentes. Datum in Wysegrad, feria tercia proxima post festum Penthecosten. Anno domini MCCCXXVIII.

E libro privil. eppatus zagrab. fol. 19. In archiv. archiepiscopatus zagrab.

144.

Anno 1328. 27 Junii. Albe.

Capitulum albense, peracta inquisitione de castro Medved eccl. zagrab. reddendo, Carolum Hungariae etc. regem, certiorem reddit.

Excellentissimo domino suo, domino Karolo, dei gracia illustri regi Hungarie, capitulum albensis ecclesie oraciones in domino salutares. Litteras excellencie vestre cum reverencia qua decuit recepimus, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 142, anno 1328, 1. maii.) Nos igitur mandatis vestre excellencie obtemperare volentes pariter et preceptis, unum ex nobis, discretum virum magistrum Blasium, subcustodem ecclesie nostre cum Joachino, filio Thome Beriuoy, homine vestro, ad venerabilem patrem Ladizlaum zagrabiensem episcopum et ad capitulum loci eiusdem pro faciendis inquisicionibus duximus transmittendum. Qui demum ad nos redeuntes concorditer et pari voce retulerunt: quod facta inquisicione, tam apud nobiles regni, cives civitatum regalium, communes populos, divites et pauperes, quam apud religiosos, sacerdotes et clericos regni Sclauonie, ex confessione et relacione eorumdem resciverunt, quod

venerabilis pater dominus Philippus, olim episcopus zagrabiensis et demum archiepiscopus strigoniensis, castrum Medue, unacum capitulo zagrabiensi in terra ipsorum, propriis sumptibus suis et suorum construxerunt et per multos annos pacifice possederunt. Tandem tempore Johannis episcopi dicte ecclesie, per Gardinum, cui castellanatum ipsius castri idem Johannes episcopus tradiderat, redditum non fuit, assumpmendo scrupulum infidelitatis et malicie; postmodum ad manus domini Andree regis in suam liberacionem, per quem detentus fuerat, est devolutum. Quiquidem Andreas rex tradidit castellanatum dicti castri cuidam Veneto, Nicole Torusto, quo mortuo, ad manus Janini, fratris eiusdem devenit; ipso eciam interempto, Marcus presbiter, canonicus dicte zagrabiensis ecclesie, frater ipsorum Nicole et Janini, qui tunc in eodem castro morabatur, habuit castrum memoratum. Et per eundem Marcum, Stephano, Johanni et Radus, filiis Baboneg, fuit traditum, quamvis dominus Augustinus eciam zagrabiensis episcopus Marcum predictum de alienacione et filios Baboneg de recepcione legittime, personaliter et per ydoneas personas ac sentencias latas inhibuisset. Datum quarto die beati Johannis baptiste. Anno domini MCCCXXVIII.

E libro: Privil. episc. zagrab. codice membraneo, saec. XIV, fol. 66. In archiv. archiepisc. zagrab.

145.

Anno 1328, 13. Julii. Zagrabiae.

Mikić totius Slavoniae banus, cambium inter clericum Dionysium et dominam Srebernam initum, ratum habet.

Nos Mykch banus tocius Sclauonie. Omnibus .... notum facimus per presentes, quod accedens ad nostram presenciam discretus vir magister Dyonisius, notarius capituli zagrabiensis, exhibuit nobis privilegiales litteras Punek comitis nostri zagrabiensis tenoris infrascripti petens nos humili precium instancia, ut ipsas litteras ratas habentes nostro dignaremur privilegio confirmare. Quarumquidem litterarum tenor talis est: (vid. nr. 137. an. 1327, 30. martii). Nos vero peticionibus eiusdem magistri Dyonisii favorabiliter inclinati, easdem litteras non cancellatas, non abrasas, neque in aliqua sui parte viciatas, tenorum earumdem presentibus de verbo ad verbum inseri facientes ratificamus, approbamus et presentis scripti patrocinio confirmamus. Datum Zagrabie, in festo beate Margarethe virginis. Anno domini millesimo trecentesimo vigesimo octavo.

Et transumpto capituli časmensis, anno 1552. In arch. ven. capit. zagrab. fasc. 23. nr. 51.

146.

Anno 1328, 1. Augusti.

Capitulum albense de peracta reambulatione possessionum capituli eccl. zagrab. Carolo Hungariae etc. regi, refert.

Excellentissimo domino suo, domino Karolo, dei gracia illustri regi Hungarie, capitulum albensis ecclesie oraciones in domino salutares. Litteras magnificencie vestre recepimus reverenter, ut decuit, hunc tenorem continentes: (v. nr. 142, an. 1328, 1. maii). Nos igitur mandatis excellencie vestre obtemperare cupientes, unum ex nobis discretum virum magistrum Blasium subcustodem ecclesie nostre pro erigendis metis, renovandis et reambulandis, pro faciendis citacionibus et inquisicionibus una cum homine vestro Iwachino, filio Thome, filii Beriuoy, ad venerabilem patrem dominum Ladizlaum dei gracia zagrabiensem episcopum ac ad eiusdem capitulum zagrabiense duximus transmittendos. Qui demum ad nos redeuntes dixerunt, se reambulasse terras et possessiones inferius nominatas, et in eisdem erexisse ac renovasse metas, convocatis vicinis et commetaneis nullo contradictore existente, sicut in scriptis nobis attulerunt in hec verba: Prima meta terrarum capituli zagrabiensis in vicinitate Grecensi incipit ab oriente in orto presbiteri plebis ecclesie beati Emerici de Zagrabia ab orto fratrum Predicatorum sancti Nicolai, ubi rivulus Circuesche vocatus influit ipsum ortum Predicatorum, et per eundem rivulum includendo dictum ortum presbyteri ex utraque parte rivuli vadit supra ad locum molendini super eodem rivulo sancti Emerici prope puteum, deinde per eundem rivulum sursum ad duo molendina abbatis de Zagrabia super eodem rivulo, que molendina ad metas capituli includuntur, deinde super ipsum rivulum ad tria molendina capituli, et dehinc ad molendinum domini episcopi, abhinc iterum ad tria molendina capituli, semper cum dicto rivulo in totum cum molendinis ad capitulum seu zagrabiensem ecclesiam pertinente, dehinc per verum meatum ipsius rivuli versus septemptrionem pervenit ad duo molendina Grecensia, que aqua de dicto rivulo recepta ducuntur. Abhinc tendit per antiquum meatum sepedicti rivuli ad molendinum Heremitarum, deinde per antiquum meatum ipsius rivuli transit quedam molendina Grecensia in vicinitate predii Nicolai, filii Sirgarini, quod a capitulo optinet ex parte orientis, et venit ad locum, ubi quidam rivulus currens de quadam villa Faiz olim, nunc Craleuch vulgariter nuncupata, que sub castro Medue vocato ipsum rivulum influit, et dehinc ad dexteram partem per primum rivulum vadit sursum directe in bono spacio usque ad locum ubi de parte sinistra in terra Grecensi prope quasdam vineas est quidam monticulus eminens, ubi exit ipsum rivulum versus orientem, et per

quandam vallem tendit supra versus orientem iuxta terras pristaldorum ad cacumen montis via antiqua, per quam vadit versus septemptrionem per magnum spacium in metis Bokoucha, et pervenit ad vineam Heremitarum in Cratkidol, ubi est parva arbor nucis, deinde vertitur ad meridiem per viam, et venit ad arborem parvam piri, ubi est meta terrea in vicinitate terre ville fratrum Predicatorum de Zagrabia. Deinde venit ad albos lapides reflectendo se quodammodo ad orientem, deinde in bono spacio venit ad caput vallis parve prope vineam Heremitarum, abhinc per eandem vallem infra transit viam pupplicam euntem in Bachun, ubi est meta terrea, et venit per ipsam versus orientem per bonum spacium, et cadit in aquam Blizna extra fenile Heremitarum. Deinde transeundo fluvium versus orientem cadit in quandam vallem, per quam venit ad magnam arborem castanee site in monte circa viam publicam, per quam viam in magno spacio vadit versus septemptrionem directe et transeundo quasdam arbores castanearum et alias in bona copia exit viam circa quandam vineam et iuxta eandem vineam flectitur in vallem versus occidentem, et inter vineas eundo, venit ad arborem harazt, et cadit deinde in rivulum Bachun, ubi est arbor nucis, deinde transit rivulum et venit ad vineam, prope lapides, ubi emanat fons circa arborem graburgh dictam, deinde per vallem sursum ad montem et venit ad viam usque ad semitam, que est sub loco dicto Stremapech, et per illam semitam usque ad aquam Blizna, deinde ad Stelopmerch, deinde versus septemptrionem ad cacumen directe magni montis Meduednicha, per quod cacumen vulgariter Stelemen dictum, vadit directe versus orientem usque ad metas domini episcopi de Chucheria, remanentibus terris capituli, domini episcopi et Cruciferorum ad meridiem, et filiorum Arlandi, et Nicolai, filii Petri, ad septemptrionem. Ville vero zagrabiensis capituli obtente et possesse per ipsum a tempore cuius memoria non extitit, inter fiuvium Zaue et inter dictos montes Meduednicha metis prescriptis concluse sunt hec: villa videlicet Bachun, villa sancti Symonis, villa dicta nigri Stephani et Crikanouch, Descenoch, Tornaua, utraque Bidragh, Vidouch, villa servorum Chudkoch, Godigoych, Jalseuch, utraque Oprouch, Braynoch, Donkouch, Wlkodolia, Brezth, Retcouch, Chihne, Scepniche apud ecclesiam omnium sanctorum, Dolos cum suis pertinentiis, Leznek, Preseka, Marcizlouch et Gay cum suis pertinentiis universis, aliis eciam hic non insertis. . . . . . Datum in octavis festi beati Jacobi apostoli. Anno domini MCCCXXVIII.

Fragmen reambulationis possessionum capituli zagrabiensis. Originale in membrana, asservatur in arch. ven. capit. zagrab. f. 1. nr. 39. Integrum extat in libro priv. capit. zagrab. p. IV. c. IV. Joann. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 116.

147.

Anno 1328, 25. octobris. Zagrabiae.

Mikić totius Slavoniae banus, modum persolvendi decimas episcopo zagrab. praescribit.

Mykch banus tocius Sclauonie. Universis nobilibus, civibus liberarum villarum et aliis cuiuscunque status vel condicionis hominibus in dioecesi zagrabiensi constitutis, quibus presentes ostenduntur, salutem cum honore. Quamvis iuxta regium preceptum ad solvendas decimas omnium rerum in specie, venerabili in Christo patri Ladizlao dei et apostolice sedis gracia episcopo zagrabiensi et eius ecclesie vos compellere teneamur, sicut eciam ab alio anno vobis innotuit, ipse tamen dominus episcopus cum suo capitulo ad supplicacionem vestram volens mite agere vobiscum, secundum infrascriptam taxacionem ipsas decimas solvendas per vos consensit et admisit, ut videlicet de singulis capeciis frumenii, siliginis. ordei, avene, milii et alterius milii, borkules wlgariter dicti, ac surgonis usque festum beati Martini confessoris persolvantur sex denarii boni banales, quorum singuli valeant duodecim parvulos bagatinos. Et pro singulis cubulis vini decimalibus denarii iidem, prout vinum in novo in villis maioribus communiter valebit. Quicumque autem ipsam solucionem usque dictum festum non fecerit, ut predicitur, extunc quamlibet capeciam et cubulum vini cum augmento duorum denariorum solvere teneatur, cum extunc bladum et vinum maioris efficiatur valoris, experiencia hoc probante. Decimas autem porcorum annualium et infra, qui videlicet alias decimati non fuerunt in specie, vel cum denariis secundum quod tempore dicacionis valent, decrevit persolvendos. De troncis vero apum et de agnis, singulos denarios, vel decimum ubi tot fuerint, et de edis medium denarium vel eodem modo decimum, sicut fuit et alias consvetum. Ille autem, qui nichil in messe habuit, duobus denariis fumalibus tantummodo teneatur. Et de aliis rebus predictis si quis habet decimas, plene persolvat. Hoc salvo, quod in villis liberis et maioribus, ubi hoc decimatoribus videbitur, omnes res decimales videlicet vinum in cellariis et bladum in orreis in specie persolvantur. Quapropter vobis universis et singulis damus firmiter in mandatis, quatenus decimas vestras secundum taxacionem premissam vel in specie iuxta mandatum regium persolvatis, alioquin per nostros comites, iudices, castellanos et officiales ad hoc compellemini perficiendum non sine vestro gravamine, sicut experientia vos docebit. Hoc eciam vobis constet, quod de consensu dicti domini episcopi et eius zagrabiensis capituli extitit diffinitum, quod castellani de decimis castrensium, in tenutis castrorum ipsorum, sextamdecimam

decimarum habeant pro eo, quod ipsas decimas integre faciant persolvi per subditos eorumdem; et eodem modo et racione singuli nobiles de suis habeant subditis et villici de civium decimis quibuscumque, nec aliquam aliam quotam audeant petere vel recipere quicumque de premissis, sed ea parte pro suis serviciis sint contenti. Hoc expresso, quod si vos nobiles vel villici non solveritis et non feceritis solvi decimas per vestros tempestive, extunc ipsa sextadecima, que pro vobis extiterat deputata, in comitatu crisiensi eo ipsi cedat comiti crisiensi, et eodem modo in comitatu zagrabiensi comiti eiusdem et sic aliis comitibus in comitatibus eorumdem. Qui comites extunc teneantur compellere nobiles et cives ad solvendas decimas integre decimatoribus eorumdem et nichilominus possint pro se iudicia recipere, prout in aliis nostris literis plenius continetur. Datum Zagrabie, feria tercia ante festum apostolorum Symonis et Jude. Anno domini millesimo CCC vicesimo octavo.

E libro privil. episc. zagrab. fol. 16. et 19. Extat in transumpto eiusdem Mykch bani anno 1334. In arch. archiepsc. Decimalia fasc. 1. nr. 3.

148.

Anno 1329, 1. januarii. Zagrabiae.

Ladislaus episcopus zagrab. officium cultus divini quomodo in eccl. zagrab. rite observandum sit, prescribit.

Ladislaus, dei et apostolice sedis gracia, episcopus zagrabiensis. Discretis viris fratribus suis canonicis singulis sue zagrabiensis ecclesie et procuratoribus absencium ex eisdem salutem et paternam benediccionem. Iuxta ordinacionem et constitucionem venerabilis patris, domini fratris Augustini, sancte memorie predecessoris nostri, in ipsa nostra ecclesia secundum ordinem dignitatum et personatuum ac aliorum ex vobis, quidam in sacerdotali, quidam in dyaconatus et aliqui in subdyaconatus ordinibus, prout patet superius, suorum tenentur officiorum exsolvere debita, que, ut percepimus, interdum negliguntur, in quibusdam et male, cum beneficia propter officia concedantur secundum canonica instituta. Quare vobis damus firmiter in preceptis, quatenus vestra officia eo modo, sicut predecessor supradictus constituit et precepit, per vos ipsos et quandoque, causa racionabili excusante, per alios ydoneos studeatis sollicite adimplere, ne exinde defectus appareat aliqualis. Et ut cultus divinus in eadem nostra ecclesia operante domino augeatur, volumus et firmiter in virtute sancte obediencie iniungimus statuendo, ut vestrum singuli, qui, in sollempnitatibus consvetis in nostra ecclesia observari vel alias

quandocumque per cantorem vel eius succentorem inscripti fuerint, ut est moris, ad chorum regendum seu explendum aliud officium, aut eius actui, qualecumque diurnum vel nocturnum, horis conpetentibus teneantur perficere sicut decet sollicite et devote. Quicumque autem ex vobis non inpeditus racionabiliter, de quo impedimento se teneatur excusare humiliter, secus fecerit, pro cuiuslibet officii huiusmodi obmissione et specialiter misse et vespere die quolibet, unum cubulum vini vel eius valorem eo ipso solvere obligetur ad manus cantoris vel eius succentoris, qua soluta distribuantur, prout opus fuerit, pauperibus clericis frequentantibus horas canonicas in nostra ecclesia maiori, quasi defectum supplentibus premissorum. Ad que omnia et singula premissorum execucioni mandanda quociens necesse fuerit, cantor vel eius succentor invocet auxilium vicarii in spiritualibus generalis, qui ad hec forcius obligetur; salvo et expresso si aliquis ex vobis non impeditus racionabiliter, ut predicitur, sed contumaciter cum scandalo se inobedientem ostenderet in premissis, contra talem ipse vicarius procedat ad penas graviores sua considerata contumacia, prout sibi videbitur expedire. Datum Zagrabie, kalendis januarii. Anno domini MCCC vicesimo nono.

Et quoniam superius de mensuris vini ut plurimum tangitur, expedit videre constitucionem, quam episcopus zagrab. Augustinus dictavit servandam:

Ut commune capituli ecclesie nostre zagrabiensis cellarium cottidiane distribucioni sufficere valeat, ac per hoc ministri ecclesie, qui divinis officiis, freti huiusmodi subsidio possint iugiter inservire, statuimus: ut annis singulis talis distribucionis mensa communi voluntate capituli ordinetur, qua usque ad annuum ipsa distribucio valeat perdurare. Inhibentes omnibus et singulis tam canonicis quam eciam personis seu eciam aliis qui eiusdem distribucionis existunt participes, ne plus quam unam mensuram in die, nisi forte supplementum eius porcionis, quam diebus preteritis minime percepisset, petere debeat. Cellerario vero capituli in virtute obediencie, sub excommunicacionis pena precipimus, ne cui contra hanc formam aliquid conferre valeat. Utque hoc ac alia, que ad conservacionem communis rei perficiunt, sollicicius observentur, volumus ut tres canonici, qui ad hec per ipsum capitulum decreti fuerint, semel in singulis mensibus a procuratore dicti cellarii studiose sibi reddi faciant racionem, et si eum aliquid contra hoc dedisse repererint, de propriis bonis emendare conpellant. Hanc autem distribucionem solum eis de canonicis conpetere volumus, qui officio ecclesie presentes intersunt, videlicet: matutino, misse et vesperis, diebus quidem festivis, hoc est novem leccionum vel supra, personaliter; diebus vero inferioribus saltem per vicarium, qui legendi cantandique in choro possit officium exercere, vel qui de nostri vicarii licencia paucis diebus absentes fuerint et hiis qui egritudine, nostro seu communis capituli ministerio occupati, absentes iudicari non debent.

E libr. Statutor. capit. zagrab. p. II. c. II. et III. Joann. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 66—67.

149.

Anno 1329, 9. jannarii. Zagrabiae.

Ladislaus episc. zagrab. proventuum communium mensae capitulari obvenientium, divisionem ordinat.

Ladizlaus, dei et apostolice sedis gracia, episcopus zagrabiensis. Universis presencium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. Presidentis exquirit officium non solum male acta corrigere, sed eciam bene observata oportunitate occurrente ordinabilius disponere evidenti utilitate maxime exigente. Sane cum ad regimen predicte nostre zagrabiensis ecclesie fuissemus promoti inter cetera invenimus, quod in ipsa nostra ecclesia fere incertus inveniebatur canonicorum numerus, et quod lector in eadem constitutus duplicatam non habebat porcionem et alias lectoratus dignitas paucis erat dotata redditibus eo respectu, sicut in aliis kathedralibus ecclesiis apparebat. Idcirco canonicorum numerum in dicta nostra ecclesia de fratrum nostrorum consilio et consensu ad canonicatus triginta tres in quantum inveniri potuit eciam olim extensum taxamus, ratificamus, approbamus, confirmamus et presentis scripti patrocinio observandum et habendum de cetero roboramus ita, quod lector, qui nunc est, et qui pro tempore fuerit constitutus, ultra ea, que actenus racione lectoratus percipi consveverunt de omnibus redditibus capituli, preter villas seu iobagiones, duplicatam in omnibus, dum tamen sit canonicus, percipiat porcionem. eo non obstante, quod sublector, qui ab ipso lectore denominatur et ad ipsius pertinet correccionem, de redditibus comunibus suam habeat per se porcionem. Similiter volumus et statuimus, quod cantor, custos ac decanus, pro tempore constituti, qui duplas in redditibus comunibus consveverunt habere porciones in villis seu iobagionibus, singuli singulis porcionibus sicut alii canonici debeant contentari. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentibus sigillum nostrum duximus appendendum. Datum Zagrabie, feria secunda proxima post octavas Epyphanie domini. Anno eiusdem MCCCXX nono.

E libr. Stat. ven. cap. zagrab. p. III. c. II. J. Tkalčić. Mon. hist. ep. zagrab. II. p. 79.

150.

Anno 1329, 8. Augusti. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, in qualibet causa si quis cives Grechenses vel illos, ad eos qui pertinent, ad regis praesentiam citaret, solus ut iudex adesse teneatur, confirmat.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis zagrabiensis et chasmensis ecclesiarum capitulis, salutem et graciam. Quia libertas fide-

lium civium nostrorum de civitate zagrabiensi seu Grecyensi per dominum Belam, condam regem Hungarie, clare memorie, mediante privilegio suo eis concessa, et per nos eisdem pro ipsorum serviciis meritoriis confirmata hoc requirat, quod dicti cives et ad eos pertinentes vel aliquis ex eisdem non ad nostram vel aliquorum aliorum iudicum aut iusticiariorum regni nostri, preterquam in antea iudicum seu villicorum eiusdem civitatis citari debent presenciam; sed solum iudicem aut iusticiarios dicte civitatis pro eo, si cuiquam in antea iusticiam facere denegaverit vel neglexerit, ad nostram presenciam debet evocari. Ideo vestre fidelitati precipimus firmiter per presentes, quatenus quicumque litteras nostras citatorias vel aliorum quorumlibet iudicum regni nostri contra predictos cives nostros et ad eosdem pertinentes vel aliquem ex ipsis vobis exhibuerint testimonium, seu vestrum hominum ad citandum, ipsis postulantibus, vel aliquem ex eisdem, preterquam ad citandum iudicem ipsorum, ut premittitur, cuipiam in antea dare seu transmittere nullatenus debeatis, sicut nos offendere formidatis aliud non facturi. Datum in Vysegrad, in quindenis beati Jacobi apostoli. Anno domini MCCCXX nono.

Originale in membrana. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

151.

Anno 1329, 7. novembris. Zagrabiae.

Capitulum zagrabiense litteras Belae IV. regis, immunitatem a tributis et tricesima civibus Grechensibus collatam, quae respiciunt, transsummit.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. (Significamus tenore presencium quibus expedit) universis, quod Lamblinus iudex civitatis Grecensis, Markus, Francha et Micula cives de eadem tam suo, quam (nomine) dicte civitatis ad nostram personaliter (accedentes presenciam, exhibuerunt) nobis litteras privilegiales serenissimi principis, clare memorie domini Bele, regis Hungarie, petentes cum instancia (ut eas) transsummi et transcribi sigillique nostri (apposicione consignari faceremus). Quarum quidem tenor talis est: (vid. nr. 50. de anno 1267, 23. februarii). Nos autem ipsorum iustis et condignis peticionibus acquiescentes, maxime quia ipsas litteras invenimus non abrasas, non cancellatas nec in aliqua sui parte viciatas, ipsas de verbo ad verbum presentibus transscribi nostrique sigilli (appensione prout a nobis) pecierant, fecimus consignari. Datum feria tercia proxima post festum Omnium sanctorum. Anno domini MCCCXX nono.

Originale in membrana, lacerum, caerulea sericea zona appendet absque sigillo. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

152.

Anno 1329, 13. novembris. Albae.

Immunitatis privilegium a tributis atque tricesima civibus Grechensibus a Bela IV. concessum, capitulum albense transsummit.

Nos capitulum ecclesie albensis. Memorie commendantes, significamus, quibus expedit presencium per tenorem universis: quod Marcus villicus et Mycula aurifaber, cives Grecenses, tam suo, quam nomine dicte civitatis ad nostram personaliter accedentes presenciam, exhibuerunt nobis litteras privilegiales serenissimi principis, pie memorie domini Bele, regis Hungarie, petentes nos cum instancia, ut eas transummi et transcribi faceremus, sigillique nostri apposicione consignari. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 50. de anno 1267, 23. februarii). Nos igitur precibus prefatorum civium iustis et condignis diligenter acquiescentes, ipsas litteras domini Bele regis privilegiales, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte viciatas de verbo ad verbum presentibus transcribi et transumpmi fecimus, pendentisque sigilli nostri appensione communiri. Datum secunda feria proxima post festum beati Martini confessoris. Anno domini millesimo CCCXX nono.

Originale in membrana, sigillum periit, sericea crocea zona appendet. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

153.

Anno 1330, 1. decembris. Avinione.

Hugolino de Placentia, a pontifice Johanne XXII. proveditur de canonicatu et praebenda in ecclesia zagrabiensi; ac praeposito Titulensi, colocensis dioecesis, et archidiacono de Kamarcha, zagrab. dioecesis ac archipresbitero Modoetiensi, mediolanensis dioecesis mandatur, ut praedicto Hugolino dictum canonicatum et praebendam conferendum curent.

E reg. orig. Johannis XXII, an. XIV. A. Theiner. Mon. Hung. hist. t. I. p. 526.

154.

Anno 1331, 6. januarii. Avinione.

Petro Georgii de Caproncha, canonico zagrabiensi a pontifice Joanne XXII., ex consideratione Caroli regis Hungariae providetur de canonicatu zagrabiensis ecclesiae et de praebenda vacatura, ac abbati s. Mariae, ord. cisterciensis, de Zagrabia, et preposito s. Laurencii de

Hay, colocensis dioecesis et archidiacono Leodiensi mandatur, ut eidem Petro predictum canonicatum et vacaturam praebendam conferri curent.

E reg. orig. an. XV. A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 531.

155.

Anno 1332, 9. martii. Zagrabiae.

Capitulum zagrabiense litteras omnes de donatione palatii civi Gilioni facta, transummit.

Non capitulum ecclesie zagrabiensis. Significamus quibus expedit per presentes, quod discretus vir, magister Johannes. archidiaconus de Guerche, socius et concanonicus noster, et Custanchius aurifaber, civis Grecensis, tutores filiorum Endreoli ad nostram personaliter accedentes presenciam, exhibuerunt nobis litteras communis civitatis de monte Grech, pendenti sigillo eorum consignatas, petentes a nobis cum instancia, ut easdem de verbo ad verbum transcribi, nostrique sigilli appensione faceremus consignari. Quarum quidem tenor talis est: (v. nr. 79. de anno 1291, 11. Augusti.) Nos autem iustis et congruis peticionibus eorumdem annuentes, maxime quia invenimus eas non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte viciatas. ipsas de verbo ad verbum transcribi, nostrique sigilli apposicione fecimus consignari. Datum feria secunda proxima post dominicam Invocavit. Anno domini MCCCXXX secundo.

Originale in membrana. Sigillum a zona sericea dependet In arch. Acad. Scient. Slavor. merid.

156.

Anno 1332, 18. martii. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, venditionem palatii a filiis Gilionis cuidam Endre, filio ser Gerini eiusque filio Michaeli, confirmat.

Nos Karolus dei gracia rex Hungarie. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, memorie commendantes. Quod cum (magnificus vir) Mykch banus tocius Sclauonie, Michaelem, filium Endre, civem nostrum de monte Grecensi ad celsitudinis nostre presenciam ad octavas diei cynerum, anno domini MCCCXXX secundo in facto cuiusdam pallacii, asserens ipsum pallacium ad ius banatus pertinere ex eo, quod ipsum pallacium fuisset Stephani quondam bani tocius Sclauonie. legittime evocasset, ipsisque octavis diei cynerum occurentibus, prefatus Michael, filius Andree, ad nostram, prelatorumque et baronum regni nostri accedens presenciam, exhibuit nobis quoddam

privilegium dicte civitatis nostre de monte Grecensi, continens plurimos tenores litterarum regum, predecessorum nostrorum et aliorum, in quo principaliter vidimus contineri, quod domina Nyda, relicta Gilionis quondam villici zagrabiensis, Nicolaus et Franciscus, filii eiusdem, Nicolao et prefato Endre, patri ipsius Michaelis, filiis videlicet Syrgirini, duas curias ipsorum in dicta civitate nostra Grecensi, inter curias Stephani, filii Johannis, murum castri et curiam fratrum Predicatorum existentes, cum pallacio desolato ac aliis edificiis in eisdem fundis curiarum constitutis, optentas per memoratum Gylionem ex parte magnificorum virorum, videlicet: Nicolai bani, magistri Pauli et Stephani bani, filiorum Stephani quondam bani tocius Sclauonie, receptis ab ipsis filiis Syrgirini sexaginta marcis denariorum, eisdem filiis Syrgirini perpetuo in filios filiorum vendidissent. Et tandem in tenore litterarum Andree, quondam regis, vidimus contineri, quod magister Paulus, filius prefati Stephani bani, quoddam palacium dicti Stephani bani patris sui et per consequens suum, tamquam ius paternum, existens Zagrabie in monte Grecensi, quod comiti Hodus cognato suo perpetuo contulerat, ab eodem Hodus pro concambio quarumdam possessionum suarum, videlicet Polkyma, in comitatu de Borsad, item Buken, Myxe et Gyurk vocatarum, in comitatu de Zobouch existencium, rehabuisset et recepisset, et ipsum pallacium per modum concambii in suum ius iterato devolutum prefato Gylioni civi Grecensi ob merita serviciorum suorum et recompensacionem rerum suarum sibi et Stephano bano, fratri suo, in necessitate eorum per ipsum Gylionem datarum et expositarum, eidem Gylioni dedisset et donasset perpetuo in filios filiorum suorum et heredes, dicto Hodus, Ladislao, filio eiusdem, ac Briccio, filio Andree, ipsi donacioni consensum prebentibus et assensum, prout hoc tenor litterarum prefati Hodus continebat. Tenor eciam litterarum ipsius magistri Pauli, filii Stephani bani declarabat, quod ipse magister Paulus pallacium suum predictum in Zagrabia in monte Gerech habitum, pro predicto concambio ab ipso Hodus revocatum, cum omnibus utilitatibus suis et pertinenciis universis ipsi Gylioni perpetuo contulisset. Tenor vero litterarum serenissimi principis domini Ladislai, olym regis Hungarie, fratris nostri, exprimebat, quod Nicolaus banus, filius Stephani bani, tam pro se, quam pro magistro Paulo, fratre suo, in eius comparendo presencia, pallacium eorum desolatum in castro novi montis Grecensis habitum, quemadmodum Stephanus banus, frater ipsorum, comiti Gylioni sepedicto contulisset, sic et ipsi ex permissione sue regie magnitudinis, ipsum pallacium dicto Gylioni contulissent perpetuo possidendum heredum suorum per heredes. Unde nos, qui ex

debito nostri officii nemini in suo iure deesse debemus et a quo oriri debet iusticia singularis, ex tenoribus litterarum prenotatarum ipsorum Ladislai et Andree, regum illustrium, predecessorum nostrorum et eorumdem magistri Pauli, filii Stephani bani ac dicti Hodus, donacioni ipsius pallacii consensum prebentibus, cognoscentes ipsum pallacium non ius successivum banatus exstitisse, sed ex premissa vendicione per dictos Nicolaum et Franciscum, filios Gylionis prenotati et dominam Nydam relictam eiusdem, dicto Endre, filio Syrgirini, patri videlicet memorati Michaelis et fratribus eiusdem Endre factam, de iure ad eundem Michaelem pertinere cognoscentes, prefatum pallacium eatenus, quatenus de iure ad ipsum et suos fratres hactenus pertinuit, et prout eciam vigorem dicta privilegia habere dinoscuntur, ipsis et eorum successoribus possidere et habere relinquentes, nolentesque per aliquem banum pro tempore constitutum eosdem Michaelem et fratres suos ac eorum heredes racione dicti pallacii amodo perturbari, ymmo ipsi bano et eius successoribus racione dicti pallacii perpetue taciturnitatis silencium imponentes, ab impeticione eorumdem ipsos penitus duximus absolutos. Datum in Wysegrad, octavo die termini citacionis prenotati. Anno domini MCCCXXX secundo.

Originale in membrana. A tergo vestigium appressi magni sigilli, sub quo legitur: „communis relacio cnm archiepiscopo strigoniensi, magistro Demetrio, magistro Vyllermo et aliis multis. Relacio eciam magistri Vyllermi, eiusdem archiepiscopi et magistri Jacobi“. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

157.

Anno 1332, 25. aprilis. Avinione.

Gregorio, filio Georgii, de Kopruncha, praeposito s. Laurentii in Hay, colocensis dioecesis, a pontifice Johanne XXII. providetur de canonicatu et dignitate in ecclesia zagrabiensi vacatura.

E reg. orig. an. XV. A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 548.

158.

Anno 1332, 5. maii. Avinione.

Antonio Johannis, thesaurario ecclesiae Titulensis, colocensis dioecesis, a pontifice Johanne XXII. providetur de dignitate huius ecclesiae, ipsique indulgetur, ut canonicatus et praebendas, quas in ecclesiis zagrabiensi et waciensi obtinet, retinere possit.

E reg. orig. an. XV. A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 549.

159.

Anno 1333, 29. aprilis. In Kaproncha.

Mikić totius Slavoniae banus, cives Grechenses a solvendo lucro camerae de rebus et mercimoniis, liberat.

Nos Mykch tocius Sclauonie banus. Memorie commendantes, tenore presencium significamus quibus expedit universis. Quoniam ea, que geruntur in tempore, ne in posterum diffluant cum tempore et labantur, ad cautelam scripti solent patrocinio perempnari. Hinc est, quod postquam volente domino celi, cunctorum conditore, ex dileccione serenissimi principis domini Karoli, dei gracia incliti regis Hungarie, domini nostri naturalis, in banatum Sclauonie mansuri intravimus, continuis nostris inquisicionibus et investigacionibus agnovimus, ut cives de monte Grecensi, universaliter et singulariter de ipsorum bonis et rebus quibuslibet lucrum camere seu aliquid pro lucro camere comitibus ipsarum vel eorum officialibus pro tempore constituendis, nullis temporum curriculis, in nullo locorum in terminis regni Hungarie et Sclauonie existencium habitaculo dedissent et solvissent, nec enim nos nostris in temporibus eosdem cives Grecenses vel quemlibet eorum ad solvendum ipsum lucrum camere nostre comitibus earumdem vel ipsorum officialibus aut aliquid pro eodem lucro dandum et tribuendum duximus coercendos; sed ut in posterum per nostros successores vel eorum officiales memorati cives Grecenses universaliter et singulariter in facto ipsius lucri camere in terminis regni Sclauonie in quolibet non possint in ipsorum rebus et bonis aliqualiter lacerari et condempnari, pro eo commisimus, quod prenominati cives Grecenses universaliter et singulariter cum bonis et rebus eorum mercimonialibus universis in facto ipsius lucri camere sint liberi penitus et exempti iugiter et in evum, locorum quolibet habitaculo in terminis regni Sclauonie situatorum. In cuius rei testimonium uberiorem ad cautelam presentes concessimus litteras nostras pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Koproncha, quinta feria proxima post festum beati Georgii martiris. Anno ab incarnacione domini MCCC tricesimo tercio.

Originale in membrana, e sericea rubra et viridi zona, pendebat sigillum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

160.

Anno 1333, 12. maii.

Filii cuiusdam Blasii, vineam in monte Grech sitam consanguineo suo Paulo, comiti terrestri, dono cedunt.

Nos comes Dionisius et quatuor iudices nobilium, videlicet: Mirozlaus, Nicolaus, Martinus et Petrus, filius Blasii. Damus pro me-

moria significantes tenore presencium quibus expedit universis, quod accedentes in nostri presenciam Lucas et Paulus, filii Heidrici de Thuria confessi sunt coram nobis, dedisse et contulisse quandam vineam ipsorum hereditariam iacentem in monte Grech, que fuit quondam vinea Prihod, Paulo comiti terrestri, filio Daach, cognato ipsorum, propter consaguineitatem, tam sibi quam suis heredibus heredumque suorum successoribus iure perpetuo possidendam et habendam. In cuius rei testimonium atque certitudinem sigillorum nostrorum duximus presentes roboratas. Datum in vigilia ascensionis domini. Anno domini millesimo CCC tricesimo tercio.

Originale in membrana, a sericea rubra et alba zona appendet sigillum. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

161.

Anno 1333. 11. Junii. Zagrabiae.

Carolus Hungariae etc. rex litteras reambulatorias capituli albensis, possessiones eccl, zagrab. quae respiciunt, confirmat.

Nos Karolus dei gracia rex Hungarie. Memorie commendantes tenore presencium significamus, quibus expedit universis. Quod cum nos ad peticionem venerabilis in Christo patris Ladizlai dei et apostolice sedis gracia episcopi zagrabiensis et honorabilium virorum capituli eiusdem ecclesie fidelium nostrorum, iuxta regni nostri consvetudinem bonam et antiquam et ab antiquo approbatam, iuxta formam litterarum nostrarum generalium pro reambulandis possessionibus universis pretacte ecclesie zagrabiensis et metarum earumdem possessionum ereccionibus, fidelibus nostris capitulo ecclesie albensis, ut ipsi hominem eorum fide dignum pro testimonio ad requisicionem memoratorum episcopi et capituli fidelium nostrorum unacum Jacobo aule nostro juvene thavarnico, vel Iwachino, filio Thome, fili Beriuoy, altero absente, homine nostro, ad reambulandas possessiones eiusdem ecclesie, contradictoribus, si qui fierent ad nostram presenciam legitime evocatis, transmitterent, et tandem facti seriem nobis rescribere debentibus, scribentes dedissemus in mandatis; post hec dictum capitulum, fideles nostri, super hoc nobis rescripserunt in hec verba: (vid. nr. 146. an. 1328, 1. Augusti). Nos itaque ex tenore literarum rescripcionalium prelibatorum capituli ecclesie albensis fidelium nostrorum super reambulacione et metarum ereccione pronotatarum possessionum et villarum dicti capituli ecclesie zagrabiensis tempore prioris et immediate precedentis sigilli nostri facta modo premisso informati, quatenus nobis per promemoratos fideles nostros capitulum ecclesie albensis antedictum super reambu-

lacionibus et metarum ereccionibus earumdem rescriptum extitit, ipsas reambulaciones et metarum erecciones sine preiudicio iurium nostrorum et quorumlibet aliorum patenter presencium patrocinio litterarum approbantes ipsi ecclesie zagrabiensi et capitulo eiusdem confirmamus promittentes, ut quam primum presentes littere ad nos fuerint reportate in formam nostri privilegii easdem redigi faciemus. Magnifico tamen viro Mykch bano tocius Sclauonie, fideli nostro predilecto, premissa omnia articulatim diligenter examinante, annuente et ad ea consensum prebente et assensum. Datum Zagrabie, in festo beati Barnabe apostoli. Anno domini MCCCXXXIII.

E libro Statutor. cap. zagrab. p. IV. c. IV. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. v. II. p. 115. Simplex transsumpt. in charta, extat in archiv. ven. capit. zagrab. fasc. 1. nr. 39.

162.

Anno 1333, 13. Junii. Zagrabiae.

Carolus Hungariae etc. rex, quibusvis extrancis de frugibus, sale et vino in monte Grech vendendis, taxam contributionalem solvendam esse, praecipit.

Non Karolus dei gracia rex Hungarie. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, memorie commendantes, quod consideratis fidelitatibus et fidelium serviciorum meritis fidelium civium et hospitum nostrorum Grecensium, specialiter advertentes dampna, que ipsis per gentem nostram, scilicet per continuos exercitus super eosdem descendentes sunt illata, annuimus eisdem in aliqualem recompensacionem dampnorum eorumdem, ut de illis rebus et bonis, que in eadem civitate deponuntur, scilicet: vino, frugibus et salibus quorumcumque extraneorum hominum et cuiuscunque condicionis populorum eadem deposita existant, exaccionem seu collectam prout conveniens et congruum fuerit, recipiendi singulis annis habeant facultatem, ut predictam civitatem nostram firmare valeant et in bono statu conservare. Volumus itaque et vobis universis hominibus et cucuiusvis condicionis populis in eadem civitate Grecensi deposita habentibus et habendis, quibus presentes ostendentur, precipimus firmiter et districte, quatenus de depositis vestris, sicut prediximus, collectam seu exaccionem eo modo, prout sepedicta civitas nostra vobiscum ordinabit, singulis annis dare et persolvere debeatis, et in hoc, quod per nostram maiestatem est ordinatum, contradictores esse non presumatis, alioquin ipsis civibus et hospitibus nostris commisimus, ut illud, quod conveniens et congruum fuerit super depositis vestris, nostra auctoritate mediante, recipiendi habeant facultatem. Datum Za-

grabie, in dominica proxima (post festum beati Barnabe apostoli.) Anno domini millesimo CCCXXX tercio.

Originale in membrana, valde lacerum, sigillum a tergo anulo appressum. In archivo lib. reg. civit. zagrab. Lacunas huius supplevimus ex aliis litteris eiusdem regis, ex eodem archivo, que de verbo ad verbum his concordant, usque ad voces „recipiendi habeant facultatem“, dein subiungitur: „prout hoc idem mediantibus literis nostris sigillo nostro anuleo consignatis, eisdem duximus concedendum. Datum Zagrabie, feria quinta proxima post festum beati Barnabe apostoli. Anno domini MCCCXXX tercio.“

163.

Anno 1333, 17. Junii. Zagrabiae.

Carolus Hungariae etc. rex, cives Grechenses a quibuscumque tributis exigendis, eximit.

Nos Karolus dei gracia rex Hungarie. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, memorie commendantes, quod iudex et fideles cives ac hospites nostri de monte Grecensi, ad nostre celsitudinis accedentes presenciam, exhibuerunt nobis quoddam privilegium serenissimi principis domini Bele, olym incliti regis Hungarie, avi et progenitoris nostri karissimi, in cuius tenore inter cetera continebatur, ut ipsi infra regales terminos tributa in nullo loco solvere tenerentur, celsitudini nostre humiliter supplicantes, ut quemadmodum ipsam habeant privilegiatam libertatem, sic et nos ipsos in eadem libertate ex benignitate regia dignaremur conservare. Nos itaque, qui ex innata nobilitate regia cunctis nobis fideliter subiectis libertates per progenitores et predecessores nostros reges Hungarie concessas non diminuere, quin pocius augmentare tenemur, premissum articulum libertatis ipsis fidelibus civibus nostris firmantes, presentibus duximus innovandum. Igitur vobis bano tocius Sclauonie, comitibus, castellanis, nobilibus et cuiuslibet status et dignitatis hominibus tributa habentibus, eorumque tributariis intra terminos regni nostri constitutis, quibus presentes ostendentur, firmiter precipimus per presentes, quatenus ab ipsis civibus nostris Grecensibus et rebus eorumdem quibuslibet, quocienscumque per loca tributorum vestrorum transitum fecerint, nullum tributum exigere debeatis, sed ipsos libere et absque exaccione tributaria qualibet abire permittatis; secus sicut nostra gracia vobis placet non facturi. Datum in Zagrabia, feria quinta proxima post festum beati Barnabe apostoli. Anno domini MCCCXXX tercio.

Originale in membrana, vestigium avulsi sigilli a tergo, sub quo: „relacio Johannis palatini et Baldonis circa Kulpa, coram rege.“ In archiv. lib. reg. civ. zagrab. Alterum par consimile in arch. Acad. Scient. Slav. merid.

164.

Anno 1334. 1. januarii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. nuntiat, omnes, qui vineas spatio quinque annorum non coluerint, eas mox amissuros esse.

Nos capitulum zagrabiensis ecclesie. Significamus quibus expedit per presentes, quod quamvis sepius per nostros decanos fecerimus pupplice proclamari, ne aliquis vineam suam in territorio nostre ecclesie dimittat desertari ita, ut ad plus per quinque annos non colatur, adhuc tamen tenore presencium notum esse volumus, quibus expedit in futurum, ut suas colant vineas et terram nostram non teneant occupatam cum talibus desertis vineis; quia si infra tempus, ut premittitur, vinee huiusmodi non colantur, extunc comuni estimacione non consveverunt vinee appellari, maxime pro eo, quia nulla utilitas nobis ymmo nec eorum olim dominis iure acquisito vel empticio provenire consvevit. Quicumque autem secus fecerint eo ipso amittant ius, quod in ipsis habeant olim vineis, nec possint aliquid habere querimonie contra illos, sive sint nostri prediales, sive alio iure possessiones a nostra ecclesia obtinentes; qui dictas olim vineas reparaverint, dummodo de licencia dominorum in quibus extiterint hoc processerit, ymmo eis extunc conpetant in perpetuum, prout est moris alias pleno iure. In cuius rei memoriam presentes concessimus litteras sigilli nostri pendentis munimine roboratas. Datum in festo circumcisionis domini. Anno eiusdem MCCCXXX quarto.

E libro Statutor, capit. zagrab. part. IV. c. XIX. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. II. p. 139.

165.

Anno 1334. Strigonii.

Capitulum strigoniensis eccl. sententiam Johannis totius Slavoniae bani de novis tributis capitulo zagrab. adiudicatis, transsummit.

Capitulum ecclesie strigoniensis. Omnibus Christri fidelibus, presentem paginam inspecturis salutem in domino sempiternam. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod discretus vir dominus Johannes archidiaconus de Gerche, de ecclesia zagrabiensi, pro se ac pro toto collegio eiusdem capituli, ad nostram accendendo presenciam exhibuit nobis privilegium excellentissimi principis domini Karoli regis Hungarie, tenoris infrascripti, petens nos cum instancia, quod quia ipsum privilegium propter casus formidabiles deferre ad prosecucionem causarum suarum in specie frequenter non auderent,

et quod iam idem dominus rex et sui barones pluries conspexissent, sub nostro sigillo idem privilegium rescribi faceremus ad cautelam. Cuius tenor is est: (vid. nr. 126. anno 1323, 29. novembris.). Nos igitur peticionibus dicti Johannis archidiaconi favorabiliter inclinati predicti privilegii tenorem de verbo ad verbum rescribi fecimus et unum par sub nostro sigillo eidem dari et aliud in nostra sacristia reservari fecimus, iusticia mediante. Datum per manus domini Ladislai lectoris ecclesie nostre. Anno domini MCCCXXX. quarto.

E transumpto capituli strigoniensis anno 1346. In archiv. ven. cap. zagrab. fasc. 10. nr. 47.

166.

Anno 1334, 21. Augusti. Zagrabiae.

Mikić totius Slavoniae banus, transummens modum persolvendi decimas a se praescriptum, comitibus, castellanis et aliis officialibus mandat, ut decimatoribus in auxilium suis cum hominibus adsint.

Mykch banus tocius Sclauonie. Universis nobilibus et cuiuscumque status vel condicionis hominibus, zagrabiensis dioecesis, salutem et omne bonum. Ad vestram noticiam perducimus, quod honorabiles viri, domini Johannes de Guerche et Gregorius, chasmensis, archidiaconi, nobis privilegiales nostras litteras super ordinacione decimarum per vos solvendarum, omni suspicione carentes, presentarunt, petentes nomine domini episcopi zagrabiensis et eius ecclesie, ut hos, qui in solucione decimarum negligentes vel rebelles existunt, ad eas solvendas compellamus. Quarumquidem litterarum nostrarum tenor de verbo ad verbum talis est: (vid. 147. anno 1328, 25. octobris). Cum igitur iuxta dictam ordinacionem solucio ipsarum decimarum sicut dicitur per quosdam negligatur, vobis universis et singulis consulimus et damus firmiter in preceptis, quatenus ipsas decimas domino episcopo zagrabiensi et eius ecclesie iuxta tenorem (prefatarum nost)rarum privilegialium litterarum solvere debeatis, si vestra gravamina cupitis evitare. Vobis autem nostris comitibus, castellanis et aliis officialibus firmiter (precipimus, quod si) per decimatores domini episcopi vel eius ecclesie fueritis requisiti pro exigendis ipsis decimis, ut predicitur, vestros detis homines sine (dilacione aliquali. Datum Zagrabie, in crast)ino festi beati regis Stephani. Anno domini MCCCXXX quarto.

Originale in membrana. Sigillum deperiit et zona. In archiv. archiepisc. zagrab. Decimalia nr. 3.

Ut clare eluceat de quibusnam locis et quomodo in districtu zagrab. pro capitulo decimae exigebantur, necessarium duxi commentarii instar hic referre coaeva Statuta ven. cap. zagrabiensis (p. I. c. LII. LIV. LV.) quae statuunt:

De decimis vini parvi cultelli capituli.

Preterea decime vini, que parvi cultelli appellantur, ad nostrum provenientes cellarium zagrabiense de locis diversis, videlicet: de Rabuch, de Zauorsya, de Thopolouch et de Geremla percipiuntur prope portam carnificum dictam. Item, de vino de Casna et de villa servorum nostrorum, apud ecclesiam sancti Anthonii in vico Latinorum. Nam de hiis villis et eorum territoriis et locis decime vini totaliter exiguntur pro nobis in locis antedictis, de vineis quorumcumque. De vino autem residuo, quod non deducetur Zagrabiam, ibidem in villis et locis decime registrantur et postmodum ad nostrum cellarium deducuntur. Ad eundem eciam parvum cultellum pertinent decime vini de villis et earum territoriis ac locis videlicet: de Miroseuch, de Pethteuch, de Oprouch, de Pethmanouch, de Godegoych, de Dankouch, de Chakanouch, de Chudkouch, de Jalseuch inferiori, de Braianouch, de Novoselch, de Blizna inferiori et de Wlkodolia nostra; sed de hiis villis et territoriis totaliter pro nobis veniunt tantum de vineis nostrorum colonorum in nostris terris residencium et predialium nostrorum similiter. De vineis autem Grecensium sola quarta pro nobis tollitur principalis, residuum vero tollitur ad magnum cultellum et qualiter hoc introductum fuerit, ignoratur. Decime eciam vini de Planina, preter quartam solam, ad hunc cultellum pertinent.

De decimis vini magni cultelli sive maioris konche, et porcione notarii Grecensis et comitis domini episcopi et decani.

Magnus cultellus decimarum vini conprehendit villas, territoria et loca infrascripta, et vocatur maior koncha. Primo, territorium Grecense totaliter. Item, Bokoucham cum Heremitis et Blizna superiori. Item, villas nostras cum eorum territoriis, videlicet: Bachun, sancti Symonis, nigri Stephani dictam, Deztheuch, Critanouch, Ternauam superiorem, Bidragh, Vidouch, castrenses de Vgra, Zlaunouch, Jalseuch superiorem, Donkouch, Zepnicham, Chucheryam, Blagusam domini episcopi, Glaunicham totam cum locis vicinis omnibus ex ista parte moncium usque decimacionem de Kemluk, scilicet: Moraucham. Item, territoria generacionis Acha ex ista parte moncium similiter usque Crapina. Item, Petrouch, Mikulich et Craleuch cum locis sibi adiacentibus, de quibus decimis vini pertinet et provenit plena quarta ad nostrum cellarium, salvis quartis secundariis aliorum, de quibus in suis locis notabitur, nec de hiis deducitur sextadecima, quia hic non est necesse de hominibus secularium iudicum ad exigendum decimas huiusmodi sicut in locis aliis, et illa sextadecima, quare est concessa laycis in locis aliis, in tenore litterarum regalium continetur, qui suo loco inferius inseretur. De decimis tamen vini Grecensis et bladi videlicet in territoriis Grecensium deducitur primo centesima pro notario comunitatis pro suis laboribus in exigendo, et post hec deducitur decima, per medium dividitur inter eundem notarium, racione premissa, et iudicem curie domini episcopi de Zagrabia. Item, de decima vini de hiis, que sub montibus magni cultelli in nostris pertinenciis dicantur, medietas decime cedit decano, alia clavigero domini episcopi, et ita decano quamdiu nobis placuerit vel placebit.

De decimas magni cultelli, que grosse decime appellantur, et in quibus locis consistunt.

Zagrabiensis districtus decime, que grosse magni cultelli appellantur vulgariter, locorum infrascriptorum, cum decimis apum, agnorum et edorum, preter decimas vini, de quibus superius traditur, pro nostro comuni registrantur vel dicantur et tolluntur in denariis et interdum in specie, prout in progressu apparebit, et in earum percepcionis possessione existimus, salvis porcionibus in eisdem quarum-

dam dignitatum in nostra ecclesia, prout suo loco inferius describetur. Et primo, ad ipsam decimacionem pertinent decime ultra fluvium Zaue, in omnibus rebus decimalibus de omnibus villis et locis, que de archidiaconatu zagrabiensi existunt, preter villam Cheh, de qua in loco alio describetur. Item, decime de Pobresya et Grachane, de Dedich, de Craleuch, de Zuibla, de Kobila, de Horoguicha, de Oborowa et de Cherneeh ac aliis locis vicinis ibidem de archidiaconatu predicto, ad eundem pertinent cultellum et debent exigi in specie preter Horoguicha, Oborowa et Cherneeh. Item, decime de Glaunicha cum pertinenciis circumquaque de archidiaconatu predicto, de Zepnicha, quondam Perthyni, castrensium de Vgra, de Blagusa domini episcopi supra Casnam, de Planina, de Zlaunouch, de Blizna superiori, de Craleuch, alio nomine Fayz, de Miculich, de Petrouch, et de terris ac villis generacions Acha ex ista parte moncium et de Crapina; et in specie exiguntur preter Glaunicham. Item, decime de Biztricha, de Stulbicha ubique, de Thoplica, de Lubenik et aliis locis vicinis ibidem in archidiaconatu predicto, omnibus totaliter, que et cum vino simul iuxta taxacionem factam exiguntur. Item, decime mellis et cere ac agnorum et edorum de Grech et eius suburbio, et de vico Latinorum.

167.

Anno 1335, 9. Augusti. Zagrabiae.

Usus elocandi decimas et alios proventus mensae capitularis, qui olim in capitulo zagrab. vigebat, refertur.

Decreta canonica, consvetudinem optimam legum interpretem esse, dicunt, ex qua noscitur inter cetera introductum, quod si conductores diversi nostrorum quorumcumque reddituum appareant, is ceteris preferatur et conducte rei exercicium apprehendat, qui meliorem condicionem attulerit pro nostro comuni augmentando, videlicet saltem cum marcis duabus vel valore ipsarum quantitatem pecunie quam alter in conducendo huiusmodi redditus vel proventus offerebat, salvo si aliqua modica quantitas conducatur, ubi sufficit cum uno fertone augmentare. Non tamen aliquis ad conducendum futuros quoscumque redditus vel proventus admittatur, donec de conductis preteritis pro una parte usque festum nativitatis domini, pro alia usque festum resurreccionis eiusdem, et pro tercia infra annum conduccionis plenam solucionem nomine nostro, ad manus nostri decani inpendat ad quam se obtulerat faciendam, non obstante sibi remissione porcionis cuiusquam ex nobis in privato, nisi in puplico comuni deliberacione habita per eos singulos ad quos pertinet, relaxetur. Hoc salvo, quod si forsan redditus vel proventus conducti processu temporis in toto vel in parte impediantur per aliquorum violenciam aut aliter depereant notabiliter vel eciam auferantur, tunc eo casu conductor non cogatur de suo quicquam persolvere; habita super hoc certitudine iuxta posse, sed solum ad id, quod de ipsis redditibus et proventibus habuit vel

reperietur habuisse, nisi conductor expresse se obliget ad solucionem totalem conducti sive quantitatis promissam, quasi renunciando iuri suo in hac parte. Et quoniam tempora conduccionum seu locacionum reddituum vel proventuum predictorum actenus non fuerunt expressa, per quod plerumque discordie inter conductores oriebantur non sine nostro scandalo aliquando, nos experti incomodi malum evitare cupientes, statuimus observandum, quod decime nobis provenientes, scilicet cultellorum zagrabiensis, de Guerche, de Bexin et de Zagoria, item redditus et proventus comitatuum nostrorum de Zitech et de Thoplica, a vigilia beati Jacobi apostoli usque ad festum beati Laurencii ex tunc sequens, item tributa nostra zagrabiensia et de Casna, a festo beati Laurencii usque vigiliam beati regis Stephani. Item decime vini koncharum Zagrabie nobis debite ex tunc usque octavas eiusdem festi beati Stephani vel usque vigiliam eiusdem festi, quando vindemia se ante exhibuerit, evidenter semper in omnibus premissis exclusive, quousque officium vespertinum et conpletorii cum salve regina vel alia antiphona virginis gloriose in maiori ecclesia finietur, conduci et augmentari possint in ipsa ecclesia vel ante eam in pupplico per ydoneos conductores; quibus terminis lapsis, eo ipso pro singulis conduccionibus, ut predicitur, secure conductores pociores illo modo et ordine, ut est dictum, apprehendant exercicium conductarum decimarum aut proventuum quorumcumque vel tributorum predictorum, nec possint refutare conducta quoquomodo, sed ad solucionem totalem obligentur eo ipso pro ea quantitate pecunie, que per eos ultimo promissa fuerat vel eciam augmentata; hoc expresso, quod redditus et proventus comunitatuum predictorum singulos, unus tantum et non plures valeant conducere nec de societate esse conductoris. Item alios predictos singulos similiter vel ad plus duo, ne per pluralitatem conductorum vel sociorum in hac parte locatores iidem sint qui et conductores reddituum vel proventuum predictorum. Pupplicata in vigilia festi beati Laurencii predicti. Anno domini MCCCXXXV.

Ex libro Statutor. capit. zagrab. p. I. c. XXXIII. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 31.—32.

168.

Anno 1335, 29. novembris. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, maior ut erigatur porta prope palatium regale in monte Grech, vetat.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Dilecto sibi et fideli magnifico viro Mykch bano tocius Sclauonie salutem et graciam. Noveritis, quod quamquam nos in civitate nostra castri montis Grecensis de Zagrabia

iuxta murum domum regalem per vos fieri et parari iussissemus, quam omnino fieri volumus in eadem; tamen magne porte preparacionem, quam dicti cives nostri vos velle facere prope ipsam nostram domum, dicunt nobis per eorum nuncios humiliter nunciantes, nollumus magnam portam, sed portellam per quam unus equus exire vel intrare valeat sine lesione, preparari. Quare precipimus vobis firmiter per presentes, quatenus magnam portam in ipso loco parare nullatenus faciatis, sed parvam portam, prout diximus inibi fieri facientes, custodientes per omnia et caventes, quod nec per vos nec vestros officiales hospites nostros de eadem in ipsorum iuribus perturbetis, eorum libertates infrigendo. Datum in Wyssegrad, in vigilia beati Andree apostoli. Anno domini MCCCXXX quinto.

Originale in membrana. Impressum a tergo sigillum, deperiit. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid. Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugosl. I. p. 201.

169.

Anno, 1335, 29. novembris. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, totius Slavoniae bano Mikić praecipit, a vineis civium Grechensium, ad usum castri mensuras vini ne exigat.

Karolus dei gracia rex Hungarie. Fideli suo magnifico viro Mykch bano tocius Sclauonie, salutem et graciam. Noveritis, quod Franciscus iudex et Lambinus quondam iudex civitatis nostre castri montis Grecensis de Zagrabia, nuncii fidelium hospitum nostrorum de eadem, nostre serenitatis adeuntes presenciam, nomine tocius universitatis nobis proposuerunt conquerentes, quod vos super ipsos et de eorum vineis pro usu castri singulas mensuras vini, que cybrion vocantur, exigere voluissetis et adhuc peteretis; quare fidelitati vestre firmiter precipientes mandamus, quatenus ipsos cybriones vini super eos, si ipsi prius non solverunt nec dederunt, recipere seu exigere nullatenus presumpmatis, et hoc idem precipimus banis pro tempore constituendis firmiter observandum. Datum in Wyssegrad, in vigilia beati Andree apostoli. Anno domini MCCCXXX quinto.

Originale in membrana, a tergo sigillum avulsum, sub quo: „relacio comitis capelle, Petri prepositi." In archiv. l r. civit. zagrab.

170.

Anno 1336, 24. septembris. Časmae.

Ladislaus episc. zagrab. suo capitulo de praediis canonicalibus colonis augmentandis et proficue manutenendis praecipit.

Ladizlaus, dei et apostolice sedis gracia, zagrabiensis episcopus. Discretis et honestis viris, suis fratribus in Christo, capitulo nostre zagrabiensis ecclesie salutem cum benediccione paterna. Quoniam ex

officio prelacionis assumpte nobis incumbit, subditorum pro posse et comoda optare, procurare et incomoda evitare. Hac ducti consideracione vos omnes et singulos paternaliter inducimus et ortamur in domino, quatenus vestra predia canonicalia inter cetera, quatum in vobis est, in colonis augmentandis, iuste et utiliter conservandis, in aliis suis utilitabus promovere studiose intendatis, ut hii, qui post cursum vite vestre in ipsis succedent, se de vobis habeant commendare non conqueri, sicut iam dudum, ut plurimum docente experiencia, est repertum. Et quoniam pena debet suos sequi auctores, statuimus decernendo, ut quicumque ex vobis sua canonicali vinea deserta vel alienata decedet vel decesserit, ante omnia de bonis suis, pro suo in canonicatu successore canonicalis vinea bona conparetur, vel de suis empticiis vineis suo pro canonicali predio per generalem vicarium annectatur. Quicumque autem suum colonum de eodem predio iniuste oppresserit vel spoliaverit, bonis suis in toto vel in parte, et hoc per aliquos ex vobis vicario nostro innotuerit, ipse vicarius teneatur talem conpellere ad restituendum ablata et alias punire de vestro consilio, prout videbitur expedire. In cuius rei memoriam presentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Chasme, feria III. proxima ante festum beatorum Cosme et Damiani martirum. Anno domini MCCC tricesimo sexto.

E libr. Statut. capit. zagrab. Joann. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 68.

171.

Anno 1337, 14. septembris. In castro novo Ivanić.

Ladislaus episc. zagrab. confirmat constitutionem capituli de locacionibus et conductionibus reddituum.

In nomine domini. Amen. Nos Ladizlaus dei et apostolice sedis gracia, zagrabiensis episcopus. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod discretus vir, magister Jacobus, lector ecclesie nostre zagrabiensis, in spiritualibus et temporalibus vicarius noster generalis, ad nostram accendens presenciam exhibuit nobis quandam papiri conscripcionem, formam constitucionum per venerabiles viros capitulum nostre ecclesie zagrabiensis memorate editarum, manu ut apparebat discreti viri domini Johannis, archidiaconi de Guerche, conscriptam, petens a nobis nomine tocius capituli, ut ipsas ratas habere, auctorizare et confirmare dignaremur. Quarumquidem tenor talis est: (vid. nro. 167, anno 1335. 9. Augusti). Nos igitur dictas constituciones, honestas, legitimas ac salviferas fore cognoscentes, presentibus de verbo ad verbum conscribi facientes, approbamus, ratificamus et

presentis scripti patrocinio confirmamus, addicientes et decernentes, quod quecumque singularis persona vel societas contra premissa vel aliquod premissorum attemptare quicquam presumpserit per vicarium generalem pro tempore constitutum, prout de iure fieri poterit, puniri vel condempnari debeat et possit eiusdem vicarii pro libito volutatis. In cuius rei firmitatem presentibus sigillum nostrum autenticum duximus apponendum. Datum in castro nostro novo de Iwanch, in festo exaltacionis sancte crucis. Anno domini MCCCXXXVII.

E libro Statuor. capit zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 31—32.

172.

Anno 1339, 28. aprilis. Zagrabiae.

Concordia cives Grechenses inter et capitulum de exactione tributi „postava“ dicti ac de diversis articulis.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Significamus tenore presencium, quibus expedit universis, quod cum nos villicum et communitatem Grecensem de Zagrabia, super diversis causarum generibus et earum articulis convenissemus ordine iudiciario in presencia regie maiestatis, fuissetque inter nos et ipsos Grecenses super premissis litis materia diucius ventilata. Tandem inter cetera super exaccione poztaua vocata, per ipsos villicum et communitatem a domino nostro Karolo rege Hungarie illustri inpetrata, per eumque suis mediantibus litteris concessa eisdem, ad talem pacis et concordie devenimus unionem: quod ipsi, villicus et communitas numquam in perpetuum ipsam exaccionem poztaua dictam, vel alio nomine vocandam petent nec recipient a pertinentibus ad zagrabiensem ecclesiam quoquomodo, nec eius occasione vel cuiuscumque alterius exaccionis de novo aliquod gravamen inducent ipsi vel aliquis ex eisdem quocumque ingenio vel colore; renunciantes omni iuri, quod eis in hac parte ex litteris regiis vel aliis competebat vel competere poterat quoquomodo. Item, quod villicus et cives predicti, tributum per suos subditos vel singulorum ex eis de villis forensibus, salvis concivibus ipsorum exterius commorantibus, nobis ex collacione regia debitum, facient semper plene persolvi nostris tributariis sicut per alios communi iure de banatu vel aliunde persolvitur vel debet persolvi; nec aliquem forensem de cetero in detrimentum nostri tributi predicti assumpment in suum consorcium, racione dacii eis persolvendi vel aliter defendent a solvendo tributo. Item, quod hedificium sive domum positam per quemdam eorum concivem in area nostra, apud nostram turrim in Grech,

facient ex nunc infra dies quindecim totaliter de ipsa area removeri, ita, quod ipsa area cum hedificiis ad nos pertinentibus ad presens libere ad nos pertinebit, salvo semper iure et libertate ecclesie nostre et civitatis predicte. Nos quoque loco premissorum omni iuri, quod habemus per regale privilegium in tributo filarschina vocato, cedimus et renunciamus ipsum tributum ipsis percipiendum more solito et debito perpetuo relinquentes. Et insuper in nostris territoriis ubicumque per eorum concives vel habitatores vineas plantatas et alias eciam, super quibus aliquorum ex nobis litteras nedum nostras habent vel habuerunt et casualiter perdiderunt, dummodo de hoc constare possit legitime, permittimus libere possidere et specialiter in territorio nostro de Bukoucha. Litteras eciam nostras super premissis vineis singulis usque festum beati regis Stephani ordinate et iuste petentibus concedemus, in quarum tenoribus inseri faciemus, quod vineas huiusmodi legandi, vendendi, donandi et in eorum posteros transmittendi liberam habeant potestatem; qui vero huiusmodi litteras nostras non curaverint inpetrare, eo ipso vineis, quas taliter per occupacionem vel rebellionem in preiudicium nostrum, ut predicitur, voluerint retinere absque nostrarum benificio litterarum quandocumque, sint privati, que ad nostram disposicionem semper libere devolvantur. Preterea promittimus, quod nullas novitates contra libertatem ipsius civitatis inducemus, quum similiter villicus et commune sepedicti nobis promiserunt, quod nullas novitates contra nos et nostram ecclesiam inducent, nec contra nostram ecclesiam vel eius libertates aliquid novitatis facient quoquomodo, ymmo mutuo nos iuvabimus, videlicet ipsi villicus et communitas nos contra oppressores nostros quoscumque pro posse, et nos eosdem similiter domino adiuvante. In quorum premissorum testimonium presentibus sigillum nostrum duximus appendendum. Datum in festo beati Vitalis martiris. Anno domini MCCCXXX nono.

Originale in membrana. Sigillum periit, sericea caerulea zona remansit. In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. II. pag. 136—137.

173.

Anno 1339, 28. aprilis. Zagrabiae.

Civitatis montis Grechensis communitas concordiam cum capitulo de exactione tributi „postava" initam, se observaturam esse, spondet.

Nos Nicoleto iudex civitatis, iurati et consiliarii, scilicet: Petrus, Pulanus, Pauleto, Wlcheta, Endreyco, Martinus, Demetrius, Pinthikach et Niklinus, ac universi cives de monte Grech. Significamus tenore

presencium, quibus expedit universis, quod nos in causis, quas habemus cum honorabili capitulo zagrabiensi, ad concordiam deo volente devenimus, prout in litteris ipsius capituli continetur. Quarum tenor de verbo ad verbum talis est: (vid. nr. 172. anno 1339, 28. aprilis). Cum igitur discordia predicta et litis materia non solum nobis, sed eciam ipsi capitulo non modicas expensas induxerint et labores, nos talia de cetero evitare cupientes, ymmo ipsos dominos de capitulo et singulos intendentes honore quo decet et favore pocius prevenire, omnia et singula in tenore litterarum dicti capituli expressa, rata, grata et firma habemus et promittimus ad plenum observare. In quorum omnium premissorum testimonium presentibus sigillum nostre communitatis duximus apponendum. Datum in festo beati Vitalis martiris. Anno domini MCCCXXX nono.

E libro Statutor. capituli zagrab. p. IV. c. XVII. In archivo ven. cap. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. II., p. 136—137.

174.

Anno 1339. 11. maii. In Višegrad.

Thomas procurator officii tavarnicatus concordiam cives Grechenses inter et cap. zagrab. de exigendis tributis initam, confirmat.

Nos Thomas voyvoda transilvanus et comes de Zonuk ac procurator officii magistratus tavarnicorum serenissimi principis Karoli, dei gracia incliti regis Hungarie. Memorie commendantes significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod honorabilibus viris domino Gregorio preposito ecclesie chasmensis et magistro Benedicto archidiacono de Kemluk, pro capitulo ecclesie zagrabiensis cum sufficientibus procuratoriis litteris eiusdem et magistro Johanne, filio Markus, cive montis Grecensis pro villico, iuratis et universis civibus de eadem cum litteris procuratoriis eorumdem civium in octavis festi beati Georgii martiris, ad nostram accedentes presenciam mediantibus litteris regalibus procuratoriis, causalibus super quibusdam articulis causarum inter ipsum capitulum et prenominatos cives diucius ventilatis in presencia regie maiestatis exhibuerunt nobis tenorem duarum litterarum prenominati capituli zagrabiensis et iam dictorum civium Grecensium formam pacis et concordie unionem inter ipsos factam declarantes, petentes nos cum instancia, ut ipsam ordinacionem ratificare et tenorem ipsarum litterarum de verbo ad verbum rescribere et nostro privilegio prout nostro iudiciario officio incumbit confirmare deberemus, quarum litterarum tenor talis est: (vid. nr. 173. an. 1339, 28. aprilis.) Nos igitur qui ex beneficio nostri iudiciarii officii discor-

dantes tenemur admittere ad pacis unionem devenire et perpetua stabilitate ipsam pacem roborare, propter rei et ordinacionis perpetuam observanciam, ut inviolabilis perseveret dicta pacis reformacio, ad iustam peticionem parcium prescriptam reformacionem pacis confirmandam, presentes litteras nostras privilegiales, cum nostro pendenti et autentico sigillo nostro duximus predictis partibus conferendas. Datum in Vyssegrad, feria tercia proxima ante festum Penthecostes. Anno domini MCCCXXX nono.

E libro Statutor. capit. zagrab. p. IV. c. XVII. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 137.

175.

Anno, 1339, 6. septembris. Zagrabiae.

Fratres Heremitae terram Tupal, prope Zagrabiam, circa portum regis ad Savum sitam, capitulo renuntiant.

Venerabilibus viris, dominis suis, capitulo zagrabiensis ecclesie, frater Petrus, prior provincialis fratrum sancti Pauli primi heremite, ordinis beati Augustini, in regno Hungarie, oracionum suffragia devotarum. Quamvis ab aliquibus annis ex benignitate regia prior et fratres nostri ordinis de Zagrabia possederint quandam insulam cum terra, Tupal vocata, circa portum domini regis super Zauam, prope Zagrabiam, constitutam; visis tamen ecclesie vestre privilegiis, reperimus, quod ipsa insula cum terra predicta sibi adiacenti non poterat apropriari nostri ordinis domui predicte ex largicione regali vel alterius cuiuscumque, quoniam ipsius propietatem ad vestram ecclesiam et ad vos invenimus pertinere. Quare ipsam insulam cum terra predicta de consensu fratrum nostrorum pure et simpliciter vestre disposicioni relinquimus, renunciantes omni iuri, quod insula et terra predicta potuisset conpetere nobis vel nostro ordini ex privilegiis regalibus vel aliis quibuscumque, nostris conscienciis consulentes. In cuius rei testimonium presentibus sigillum nostri prioratus predicti duximus apponendum. Datum in domo nostri ordinis de Zagrabia, ante festum nativitatis beate virginis, secunda feria. Anno domini MCCCXXX nono.

E libro Statutor capit. zagrab. part. IV. c. XX. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 139.

176.

Anno 1339. 14. septembris. Zagrabiae.

Capit. zagrab. denuo Heremitis propre Zagrabiam sitam terram Tupal, donat.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris, salutem in domino sempiternam. Licet

excellentissimi principes, clare memorie reges Hungarie, ceterique fideles Christi eciam divina inspiracione tacti, nostram ecclesiam multis libertatibus, redditibus et possessionibus dotaverint, ut ex hiis conpetentem sustentacionem habentes pro eorum salute preces ad dominum fundere essemus continue obligati, non inconveniens tamen reputamus, si de nobis collatis huiusmodi faciamus pro posse participes viros religiosos, deo devotos, eadem racione. Quapropter nostre ecclesie et nostram possessionem sive Insulam cum terra dicta Tupal, ultra et circa fluvium Zaue ad portum regis dictum, prope Zagrabiam adiacentem et existentem cum omnibus suis utilitatibus et pertinenciis, terris, pratis, silvis, piscariis et aliis quibuscumque ob reverenciam dei et eius matris virginis gloriose, donamus et confirmamus in hiis scriptis ecclesie eiusdem virginis benedicte fratrum Heremitarum, ordinis sancti Augustini de Zagrabia ad usum prioris et fratrum in eadem ecclesia deo famulancium, sub suis metis et terminis antiquis perpetuo tenendam, possidendam et habendam, reservantes tamen nostre ecclesie et nobis conpetens directum dominium in eadem Insula et terra ac eciam infrascripta, primo videlicet: fidelitatem debitam ac iudicia sanguinis, furti, latrocinii et incendii enormia cum mediate emolimenti exinde proveniencium, semper alia medietate eisdem priori et fratribus remanente. Item, similiter medietatem maturinarum omnium inhabitatorum eiusdem Insule et terre, a quibus et qualibet marturine consveverunt exigi de more consveto, alia medietate eisdem priori et fratribus remanente. Item, habitatores sepedicte Insule et terre annuatim in festo beati Martini censum quinquaginta denariorum bone monete zagrabiensis nobis solvere tenebuntur. In quorum omnium testimonium et firmitatem presentibus sigillum nostrum duximus appendendum. Datum in festo exaltacionis sancte crucis. Anno domini MCCC tricesimo nono.

E libro Statutor. capit. zagrab. p. IV. c. XXI. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v II. pag. 140.

177.

Circa annum 1339—1343. Zagrabiae.

Civitatis montis Grechensis communitas transummendo privilegia comiti Paridi concessa, ea sigillo proprio consignat.

Nos Nicoletus iudex civitatis, ac universi cives de monte Grech. Significamus tenore presencium quibus expedit per presentes, quod accedens ad nostram presenciam nobilis vir comes Paris, exhibuit nobis duo privilegia fratris Andree, olim perceptoris de sancto Mar-

tino, domus milicie Templi, petens a nobis cum instancia, ut dicta privilegia transumpmi nostroque sigillo consignari faceremus. Et quia dicta privilegia invenimus non abrasa vel cancellata, nec in aliqua sui parte viciata, de verbo ad verbum transumpmi fecimus et nostro sigillo consignari . . . .

Initium documenti cuius originale in membrana exstat in arch. lib. reg. civitatis varasdinensis, fasc. II. nr. 9.

178.

Anno 1340, 13. Junii. In Višegrad.

Carolus Hungariae etc. rex, concordiam inter cives Grechenses et capitulum zagrab. de tributo postava, initam, confirmat.

Nos Karolus, dei gracia rex Hungarie. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod vir discretus Gregorius prepositus ecclesie chasmensis, dilectus et fidelis capellanus noster, ad serenitatis nostre accedendo presenciam exhibuit quasdam privilegiales litteras magnifici viri Thome voyvode transilvani et comitis de Zonuk, procuratorisque magisterii tavarnicatus nostri, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 174. an. 1339, 11. maii.) Petens cum instancia, ut tenorem earumdem litterarum privilegialum dicti Thome voyvode, procuratoris magisterii tavarnicatus nostri, nostris litteris patentibus transcribi et transumpmi confirmarive faceremus. Ad cuius nos humilem supplicacionem dictas litteras privilegiales prefati Thome voyvode, prout rite et legitime emanate extiterunt et eatenus, quatenus ipsa conposicio inter partes supradictas habita extitit, tenoribus ipsarum presentibus de verbo ad verbum transcriptis et transumptis duximus confirmandum. Datum in Vyssegrad, feria tercia proxima post festum sancte trinitatis. Anno domini MCCCXL.

E libro Statutor. capit. zagrab. p. IV. c. XVII. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 136.

179.

Anno 1340, 4. decembris. In Ivanić.

Ladislaus episcop. zagrab. colonis eccles. zagrab. vineas in possessionibus eiusdem possidentibus, cum a territorio tali in aliorum terras sese translocent, eas ut ammittant, praescribit.

Ladizlaus dei et apostolice sedis gracia zagrabiensis episcopus. Universis Christi fidelibus, presens scriptum inspecturis, salutem in domino sempiternam. Ordo recte consideracionis exposcit et pastorale

officium postulat et requirit, ut emendanda emendet, corrigenda corrigat ac minus bene disposita utilius disponendo in statum debitum reformet, et bene acta in suo robore manere permittat et conservet. Cum igitur quidam ex colonis seu populis in terra nostra et nostre ecclesie ac fratrum nostrorum, capituli ecclesie nostre zagrabiensis, existentes. in eisdem terris vineas habentes, quandam abusivam consvetudinem eorum pretendentes, fuerint sepius attemptati et attemptent, ut dum de ipsis nostris et fratrum nostrorum predictorum tenutis ad tenuta aliorum se transferunt causa commorandi, volunt ut vineas eorum predictas, extra tenuta nostra et fratrum nostrorum iamdictorum residendo, valerent possidere, quod nostro nostreque ecclesie ac fratrum nostrorum predictorum iuri non in modico derogaret Quare volumus, ymmo firmiter statuimus observandum, quod nullus de colonis seu populis predictis, sic extra terminos tenutarum nostrarum seu ecclesie nostre ac fratrum nostrorum predictorum residendo, possit vel valeat aliquas vineas in terris nostre ecclesie predictis constitutas possidere vel occupare quoquomodo, sed cum cicius aliqui vel aliquis de ipsis tenutis nostre ecclesie recesserint ad tenuta aliorum, statim a iure et proprietate cadant vinearum eorum predictarum eo facto, et possessioni seu terre ipse vinee applicentur de qua iidem populi noscuntur recessisse; et si quas, modo predicto, forsan aliquis vel aliqui occupassent, ipsas tenore presencium revocamus, et dicte terre unde recesserunt, applicamus. Quare vobis universis iudicibus, comitibus, castellanis nostris, nostrasque vices gerentibus, damus firmiter in mandatis, quatenus si quas vineas modo predicto inveneritis occupatas, easdem terre nostre ecclesie, in quibus noscuntur esse constitute, applicetis, et in amplius nullas vineas sic occupare permittatis, sed ita modum in premissis observetis, sicut superius est expressum. In cuius rei memoriam sigillum nostrum duximus apponendum. Datum in Iwangh, in festo beate Barbare virginis. Anno domini MCCC quadragesimo.

E libro Statutor. capit. zagrab. p. I. c. XXI. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 24—25.

180.

Anno 1342, 15. septembris. Avinione.

Lucae Alexii, clerico transilvanensis dioecesis a pontifice Clemente VI. confertur lectoratus in ecclesia zagrabiensi, quem Jacobus Simonis canonicus et praepositus ecclesiae bachiensis quondam habuit.

A. Theiner. Mon. Hung hist. I. p. 649.

181.

Anno 1342, 14. decembris. In Višegrad.

Capitulum zagrab. iussu Ludovici Hungariae etc. regis in usum praevigentium immunitatum ab omni exactione vini, bladi et denariorum ad castrum Medved, immune statuitnr.

Lodovicus dei gracia rex Hungarie. Fideli suo magnifico viro Mykch bano tocius Sclauoniae salutem et graciam. Noverit vestra fidelitas quod honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis per virum discretum et honestum magistrum Jacobum prepositum eiusdem ecclesie significare curavit querulose nostre maiestati, qualiter contra libertatem dicte ecclesie per nostros progenitores gratiose et salubriter sibi factam et dudum concessam efficacissimorum privilegialium instrumentorum vigore mediante ad castrum Medvey per diversarum collectarum et exaccionum honera videlicet: vini, bladi et denariorum ipsa ecclesia nimium foret aggravata et oppressa, petentes nostram excellenciam humiliter supplicando, ut ipsam ecclesiam ab huiusmodi indebitis, honerosis gravaminibus intuitu divine pietatis exhonerare dignaremur, ab eadem oppressione dictam ecclesiam pio humero relevando. Igitur nos, qui ex debitò nostri officii cunctas ecclesias regni nostri quarum patroni existimus favente divina clemencia speciales, quarumque oracionum suffragantibus meritis vivimus et regnamus, visis litteris privilegialibus domini Stephani olim regis Hungarie, avi nostri charissimi, felicis memorie, caractere auree bulle eiusdem consignatis, libertates dicte ecclesie zagrabiensis exprimentibus, eandem ecclesiam in suis libertatibus per pios progenitores nostros eidem concessis volentes illesam et indempnem conservare, de eiusque statu pacifico et tranquillo utique invigilare cupientes, amodo et deinceps de pietate regia ab exaccione premissarum indebitarum exaccionum liberam volumus fieri perpetuo prorsus et exempmtam. Itaque vestre fidelitati firmissimis damus in preceptis quatenus pretextu dictarum exaccionum vini, bladi et denariorum ac quorumvis victualium et serviciorum ad dictum castrum exhigendorum, a quibus videlicet eadem ecclesia ex gracia et pietate progenitorum nostrorum extitit liberata ab antiquo, nullatenus amodo inquietare presumatis et pariter aggravare, sed eandem ecclesiam pristina sua privilegiata libertate pacifice perfrui et gratulari, absque ulteriori inquietatione permittatis. Volumus enim et nihilominus statuentes de plenitudine regie potestatis committimus: ut nullus dux, vel banus tocius Sclauonie eandem ecclesiam zagrabiensem contra premissam graciam et libertatem sibi per pios progenitores nostros factam, et per nos ex certe sciencia et de consilio praelatorum et ba-

ronum regni nostri ratificatam aliquatenus presumpmat molestare. In corporalem autem possessionem dicte libertatis ipsum capitulum zagrabiense per Rawaz, aule nostre militem fidelem et familiarem, sub testimonio hominis capituli ecclesie quinqueecclesiensis fecimus introduci; presentes autem dum nobis fuerint reportate in formam nostri privilegii redigi faciemus. Datum in Vissegrad, in crastino festi beate Lucie virginis. Anno domini millesimo tercentesimo quadragesimo secundo.

E transumpto Stephani praepositi quinqueecclesiensis, anno 1343.

182.

Anno 1343, 13. januarii, Zagrabiae.

Modus exigendi tributa in civitate Grechensi, inter capitulum zagrab. et civitatem montis Grechensis, communi consensu, stabilitur.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Universis presencium noticiam habituris, salutem in domino Jhesu Christo. Dudum inter nos et cives Grecenses quedam fuerant exorte discordie, inter cetera super exaccione nostri tributi in monte et territorio eorumdem, super quo tandem cum ipsis civibus devenimus ad concordiam, sicut declarat articulus in litteris communitatis Grecensis, quas habemus, positus in hec verba: Nec ad querelam quorumcumque solvencium tributa nos intromittemus, ymmo discussioni eiusdem capituli totum relinquimus et ad ipsum transmittemus querelantes. Et ut omnis controversie materia in hac parte tollatur de medio, per iudicem et cives Grecenses sepius requisiti, in hiis scriptis declaramus, qualiter debeat ipsum tributum et a quibus exigi, ut de hoc ipsi cives certificati facilius possint evadere si qui fuerint querelantes. Ante omnia enim dicimus, quod ipsum tributum regale est et sic generaliter se ad omnes extendens, nosque ipsum ex collacione regia optinemus cum validissimis regalibus instrumentis, et ideo ad solucionem ipsius, modo infrascripto, omnes et singuli obligantur, qui a solucione eiusdem canonibus vel legibus aut per regale privilegium emanatum ante collacionem ipsius nobis factam vel eciam per nostras litteras non reperiuntur exempti. Primo igitur de singulis curribus ballarum cum mercibus honeratis, nos disligatis, Zagrabie transeuntibus, quocumque et undecumque per territorium ipsorum Grecensium vel nostrum, prope Zagrabiam, debentur nostris tributariis duodecim denarii boni banales, semper subintelligendo de huiusmodi denariis, quorum septuaginta ad plus, valeant unum de auro puro florenum vel ducatum. Exigitur eciam tributum ordine inferius distincto de animalibus et rebus aliis venalibus,

que transeunt vel ducuntur per Zagrabiam vel circa quocumque, semper tamen previa racione. Item, de curribus ballarum, qui ducuntur ad montem Grecensem, sive castrum, quorum merces vel ex eis alique vendicioni exponuntur, tributum hoc modo solvetur: primo videlicet de singulis peciis panni scarleti, medius ferto argenti puri. Item, de pannis aliis vel rebus quibuscumque et in quocumque consistant, seu cuiuscumque precii existant, precedat communis estimacio in loco vendicionis conpetens, qua facta, de singulis marcis valoris talium rerum et mercimoniarum recipiantur denarii duo. Item, de singulis curribus ponderatis quocumque blado, singuli sex denarii a venditore et similiter ab emptore; et hoc idem duplicatum tali modo semper subintelligatur in omnibus et singulis rebus infrascriptis specialiter vel generaliter subintellectis. Puta, si dicitur de bove unus denarius vel de ove obulus, tunc intelligitur, quod ipse denarius vel obulus primo a venditore debetur et tantumdem ab emptore, et sic de similibus de maiori et minori quantitate. Item, de singulis ponderibus equorum cum blado quocumque, duo denarii. Item, de singulis baculis cere, singuli denarii; et de singulis stariis salis ac singulis peciis ferri seccati, quomodocumque deferantur, singuli obuli. Item, de singulis curribus cum vino honeratis, duo denarii. Item, de singulis curribus piscium recencium, sex denarii. Item, de singulis curribus piscium salsorum, duodecim denarii; et si usones fuerint, de singulis, sex denarii. Item, de singulis corosnis piscium magnorum, duo denarii, et de minorum unus denarius, ac de singulis corosnis cancrorum, obulus. Item, de quolibet equo, sex, et equa, quatuor denarii. Item, de singulis ponderibus hominum cum tela vel panno communi et similibus, duo denarii; et si maius vel minus fuerit, pro rata valoris talium, recipiatur tributum. Item, de singulis bobus, vaccis, vitulis vel iuvencis, singuli denarii. Item, de minoribus animalibus singulis quibuscumque, obulus; ymmo eciam de singulis agnellis et edis, similiter obulus, sicut fuit et alias consvetum. Item, de singulis porcis maioribus, denarius, et de minoribus singulis, sicut medii anni et infra, obulus; ac de singulis corosnis porcellorum, obulus. Item, de cutibus animalium domesticorum et silvestrium, singuli denarii vel obuli, consideracione talium habita secundum maius et minus, prout fuit alias consvetum. Item, de singulis ydriis mellis, obulus; de edis tamen, qui cum matribus ad forum ducuntur, usque festum ascensionis domini, nichil pro tributo petatur. Item, de singulis tunicis et paliis virorum vel mulierum panni grisei, obulus; de aliis vero tunicis et mantellis maioris vel minoris valoris, considerata panni qualitate recipiatur tributum circa hec, prout fuit et alias consvetum. Item, de singulis saccis bladi cuiuscumque et

leguminum, ad pondus hominis, recipiantur singule mensurelle sive metretelle, sicut fuit alias consvetum. Item, de caseis, de fructibus, de filis, de lino et aliis rebus similibus vel dissimilibus in substancia vel qualitate tollatur tributum, sicut fuit alias consvetum. Item, de quolibet curru asserum, unus asser; de quolibet curru plancarum, denarius vel obulus, pensato valore talium secundum maius et minus, semper previa racione; de aliis vero lignaminibus ad edificia competentibus vel necessariis ad quecumque utensilia intranea vel extranea, de singulis curribus. obulus; maxime cum huiusmodi lignamina ut plurimum de nostris silvis ducantur. Item, quilibet suam vitam ducens cum aliqua arte vel magisterio, sive sit tabernator potus cuiuscumque, sive pellifex, aut lucifigulus cum similibus tenetur solvere pro tributo annuatim ad festum nativitatis domini quinque denarios, et similiter ad festum resurreccionis eiusdem, et eodem modo ad festum beati regis Stephani; quia si alique res, superius non expresse, ducantur undecumque et in quocumque consistant, de quibus quasi ignotis non recolebatur tributum fuisse receptum, quandoque de rebus huiusmodi ignotis vel non consvetis valor atendatur, et sic habita estimacione condigna comuni, pars centesima recipiatur pro tributo in denariis, consideracione habita valoris denariorum, ut supra; et si solventi placuerit de eiusdem rebus partem centesimam nostris tributariis exsolvat. Hoc eciam asserimus, quod nostri tributarii adinstar tributariorum domini nostri regis possunt et debent, ubi eis necesse fuerit, sive in monte Grecensi, sive alias, inpedire res et bona mercatorum, qui eis ad solvenda tributa obligantur, que ex superioribus racionibus approbatur. In premissorum autem testimonium presentibus sigillum nostrum fecimus aponi. Datum in octavis Epiphanie domini. Anno eiusdem MCCC quadragesimo tercio.

Originale in membrana, absque sigillo. In archiv. ven. capit. zagrab. Item ibidem in libro Statutor. capit. zagrab. part. I., cap. XII. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. II. p. 20. ubi in prologo huius constitutionis ita notatur: De modo exaccionis tributorum capituli. — Tributum totum Grecense seu zagrabiense, preter tricesimam domine regine Hungarie, quoquomodo vocetur, obtinemus in communi."

183.

Anno 1343, 13. martii. Quinqueecclesiis.

Capitulum quinqueecclesiense de statutione capit. eccl. zagrab. in usum immunis exactionis vini, bladi et denariorum ad castrum Medved, Carolo Hungariae etc. regi refert.

Stephanus prepositus quinqueecclesiensis, colocensisque ecclesie ellectus et capitulum eiusdem ecclesie quinqueecclesiensis. Omnibus

Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris, salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire: quod nos litteras patentes serenissimi principis domini Lodouici, dei gracia illustris regis Hungarie, per honorabilem et discretum virum dominum Jacobum zagrabiensem prepositum nobis exhibitas recepimus honore cum decenti in hec verba: (vid. nr. 181, anno 1342, 14. decembris). Nos igitur preceptis eiusdem domini nostri regis obtemperare cupientes, ut tenemur, unacum predicto Rawaz aule regie milite, homine regio, unum ex nobis discretum virum magistrum Stephanum socium et concanonicum nostrum pro testimonio transmisimus ad premissa mandata ipsius domini nostri regis exequenda. Qui postmodum ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, qualiter ipsi feria sexta proxima ante festum beati Valentini martyris nunc preterita accessissent ad civitatem zagrabiensem et quia ipsum capitulum zagrabiense contra eorum libertates in multis, ut premittitur, videlicet in exaccionibus bladi, vini et denariorum ad dictum castrum Medwey per officiales domini Mykch bani tocius Sclauonie prenotati; item in exaccione tributorum per eundem dominum Mykch banum in tenutis eiusdem capituli in locis diversis specialiterque apud ecclesiam omnium sanctorum prope Zagrabiam minus iuste factam. Item eciam in exaccione tributorum salis et cere per cives Grecenses contra tenorem privilegiorum ipsius capituli commissa. Item qualiter officiales domini, domini Mykch bani, in singulis annis tributum unius diei ad dictum capitulum pertinens, in predicto castro Grecensi ad libitum ipsorum voluntatis pro se ipsis exegissent. Item in eo qualiter comes zagrabiensis similiter in singulis annis de vino decimali ad dictum capitulum pertinente unam tunellam vini potencialiter in conchis sive locis decimalibus Zagrabie recipi faciebat, oppressi fuissent et aggravati, idem Rawaz homo ipsius domini nostri regis presente predicto nostro testimonio invenisset. Ideo ad preceptum regium et mandatum coram multitudine nobilium et civium Grecensium ac aliorum hominum ad hoc specialiter vocatorum iuxta prescriptarum litterarum patencium ipsius domini nostri regis tenorem indebita et iniusta fore publice nunciasset et sic irrita et inania ac nullius stabilitatis esse quantum ad introducciones eorumdem salvo iure dicti capituli in eisdem remanente. Introducentesque ipsum capitulum zagrabiense in plenam et liberam possessionem omnium et singulorum premissorum suorum iurium in quibuscunque consistant iuxta contenta privilegiorum a progenitoribus eiusdem domini nostri regis concessam capitulo antedicto. In cuius rei testimonium perpetuamque firmitatem presentes

concessimus litteras nostras privilegiales maioris sigilli nostri et authentici munimime roboratas. Actum anno ab incarnacione domini millesimo tercentesimo quadragesimo tercio, tercio idus mensis marcii. Datum per manus discreti viri magistri Johannis lectoris ecclesie nostre antedicte. Districtis viris magistro Paulo cantore, domino Georgio custode, magistro Petro, Orodiensi dicto, decano ecclesie nostro predicto ceterisque quampluribus in eadem ecclesia nostra nobiscum iugiter deo famulantibus et existentibus.

Originale in membrana. Sigillum deest. In. arch. ven. cap. zagrab. fasc. 1. nr. 7.

184.

Anno 1343, 15. martii. Avinione.

Georgio Grobine, canonico zagrabiensi a pontifice Clemente VI. confertur canonicatus huius ecclesiae.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 653.

185.

Anno 1343, 25. martii. Avinione.

Jacobus episcopus chanadiensis ad ecclesiam zagrab. transfertur et de more commendatur.

Clemens episcopus servus servorum dei. Venerabili fratri Iacobo episcopo zagrabiensi salutem et apostolicam benedictionem. Quam sit onusta dispendiis, quam plena periculis, quantaque discrimina secum trahat diutina ecclesiarum vacatio, solicite considerationis indagine perscrutantes, libenter operarias manus apponimus et studium efficax impertimur, ut viduatis ecclesiis, prout personarum, locorum et temporum qualitas exigit et ecclesiarum ipsarum utilitas persuadet, nunc per simplicis provisionis officium, quandoque vero per ministerium translationis accomode pastores preficiantur ydonei et ministri providi deputentur, qui exemplo operis et doctrina verbi tam gregi dominico quam ecclesiis eis commissis preesse utiliter valeant et prodesse. Nuper siquidem zagrabiensi ecclesia pro eo vacante, quod nos venerabilem fratrem nostrum Ladislaum episcopum olim zagrabiensem in archiepiscopum colocensem electum, licet absentem, a vinculo, quo ipsi zagrabiensi ecclesie, cui tunc preerat, tenebatur, de fratrum nostrorum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad colocensem ecclesiam, tunc vacantem, duximus transferendum, preficiendo

eum ipsi colocensi ecclesie in archiepiscopum et pastorem. Nos attendentes, quod nullus preter nos hac vice de ipsius ecclesie zagrabiensis provisione se intromittere poterit pro eo, quod nos diu ante vacationem huiusmodi ipsius ecclesie zagabriensis provisiones omnium ecclesiarum cathedralium tunc vacantium et vacaturarum in antea per translationes per nos tunc factas et in antea faciendas de prelatis earum ubilibet constitutis, ad alias cathedrales ecclesias tunc vacantes et imposterum vacaturas ordinationi et dispositioni nostre specialiter reservantes, decrevimus ex tunc irritum et inane, si secus super hiis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigeret attemptari: ac ad provisionem ipsius ecclesie zagabriensis celerem et felicem, ne prolixe vacationis detrimenta sentiret, paternis et sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam ad preficiendum ipsi ecclesie personam utilem ac etiam fructuosam, que sciret, vellet et posset eam preservare a noxiis et adversis, ac in suis manutenere iuribus et etiam adaugere, cum fratribus nostris habuimus diligentem; demum ad te tunc cenadiensem episcopum, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam tuam altissimus insignivit, et quod cenadiensi ecclesie hactenus laudabiliter prefecisti, convertimus oculos nostre mentis. Intendentes igitur tam dicte zagabriensi ecclesie, quam gregi dominico eiusdem salubriter et utiliter providere, te a vinculo, quo ipsi cenadiensi ecclesie cui tunc preeras, tenebaris, de dictorum fratrum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, te ad prefatam ecclesiam zagrabiensem transferimus, teque ipsi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administrationem eiusdem zagabriensis ecclesie tibi tam in spiritualibus quam in temporalibus plenarie committendo, liberamque tibi dando licentiam ad prefatam zagabriensem ecclesiam transeundi, firma spe fiduciaque conceptis, quod, dirigente domino actus tuos, prefata zagabriensis ecclesia per tue industrie ac circumspectionis fructuosum studium regetur utiliter et prospere dirigetur, grataque in eisdem spiritualibus et temporibus, auctore domino, suscipiet incrementa. Quocirca fraternitati tue per apostolica scripta mandamus, quatenus ad prefatam zagabriensem ecclesiam cum gratia nostre benedictionis accedens, curam et administrationem predictas sic geras sollicite, fideliter et prudenter, quod ipsa zagabriensis ecclesia sponso perutili et fructuoso administratori gaudeat se commissam, ac bone fame tue odor ex laudabilibus tuis actibus latius diffundatur, tuque preter retributionis eterne premium tibi a domino proventurum, nostrum et dicte sedis benedictionis et gratie merearis continuum percipere incrementum. Datum Avinione, VIII. kal. aprilis. Anno primo.

In e. m. capitulo ecclesiae zagrabiensis, clero et populo civitatis et diocesis zagrabiensis, vassallis ecclesiae zagrabiensis.

A. Theiner. Mon. Hung. histor. I. p. 652.

186.

Anno 1343, 7. maii. Avinione.

Petro Georgio, canonico transilvanensi a pontifice Clemente VI. conceditur, ut canonicatum et praebendam in ecclesia zagrabiensi retinere possit.

Johanni Vulconis, canonico zagrabiensi a pontifice Clemente VI. confertur consideratione regis Hungariae, canonicatus huius ecclesiae.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 653.

187.

Anno 1343, 15. maii. Avinione.

Blasio quondam Viti, dicti Lupi, canonico zagrabiensi a pontifice Clemente VI. confertur canonicatus et praebenda huius ecclesiae simulque indulgetur, ut curatam ecclesiam s. Michaelis de Ugra, zagrabiensis dioecesis et altare b. Mariae semper virginis in ecclesia zagrabiensi retinere possit.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 653.

188.

Anno 1343, 2. Julii. In Modruš.

Nicolaus banus totius Slavoniae invitat capitulum eccl. zagrab. ut quomodo, qualiter et de quibus rebus tricesima reginalis exigebatur, inquirat.

Viris discretis et honestis, capitulo zagrabiensis ecclesie, amicis suis reverendis, Nicolaus banus tocius Sclauonie, amicicie debitum cum honore. Vestra noverit amicicia, quod Nicoletus iudex, ceterique cives de Zagrabia in presenciam domine nostre regine accedendo, querulose eidem conquesti extiterunt, quod per indebitas et iniustas exacciones tricesimarum nimium molestarentur et magna percepissent et perciperent dampna, eo quod de rebus mercimonialibus, scilicet: de cera, cutibus, porcis et pecudibus ac aliis utilitatibus de Zagrabia et Sclauonia in Veneciam vel in Teutoniam aut extraneas partes portantibus et pellentibus contra ipsorum consvetudinem et ius ab antiquo observatam tricesimas ab eis exigeret. Unde tam ipsa reginalis excellencia, quam nos, ob huiuscemodi tricesimarum exaccione, utrum debite aut

indebite exacte fuerint vel de iure exigi debeantur, de premissis per vestram amiciciam indagari velimus veritatem; amiciciam vestram presentibus requirimus diligenter, quatenus, quomodo et qualiter, aut de quibus rebus aliis retrolapsis temporibus ipse tricesime reginales exacte fuerint et exegisse exististis, et specialiter utrum de florenis et prompta pecunia de extraneis partibus in Zagrabiam vel Sclauoniam portatis et deferendis tricesima exigi fuerit consvetum nec ne, similiter cum predictis rebus mercimonialibus et aliis jumentis predictis tricesimam vel tributum tricesimatori solvere sint ab antiquo consveti et facere teneantur, an non, matura deliberacione inter vos prehabita, ad fidelitatem vestre discrecionis reginali excellencie habitam, eidem et nobis seriose litteris patentibus rescribentes. Datum in Modrus, feria quarta proxima post festum beatorum Petri et Pauli apostolorum. Anno domini MCCCXL tercio.

E transumpto Nicolai bani totius Slavoniae, anno 1343.

189.

Anno 1343, 4. Julii. In foro Modruš.

Domnius comes Veglae, Modrušae et Požegae investigando solutionem tricesimae reginalis, Nicolao bano de eadem refert.

Magnifico et potenti viro, domino Nicolao bano tocius Sclauonie, amico suo in omnibus honorando, Duym comes Vegle, Modruse et Posege salutem, quam sibi desiderat et honorem. Dominacionis et magnificencie vestre litteras suscepimus cum omni reverencia et honore, inter cetera continentes, quod vobis legaliter, ut amico, nostris litteris mediantibus, deberemus certificari qualiter et quomodo fuit ab antiquo usus accipiendi tricesimam de mercimoniis deferentibus de Veneciis, Theutonia et aliis quibuslibet extraneis partibus intus Zagrabiam vel Sclauoniam, et eciam si de rebus mercimonialibus: cera, cutibus sive quibuscumque aliis rebus vel animalibus, scilicet pecudibus vel bobus aut porcis aut aliis animalibus de Zagrabia et Sclauonia ad Veneciam, Theutoniam vel ad aliquas partes extraneas quaslibet si ab antiquo fuerit consvetum accipere tricesimam. Ad quod vestre ami cabili dominacioni presentibus pro certo et expresse dicere possumus, et sicut a quolibet homine mercatore unius cuiuscumque condicionis, fidedignis personis inquirere potuimus, testare possumus, quod de rebus mercimonialibus quibuslibet deferentibus de Veneciis, Theutonia et aliis partibus extraneis, sive sint panni, sive alie res mercimoniales accipitur tricesima, sed de florenis vel alia pecunia non; de rebus

autem deferentibus extra Zagrabiam vel Sclauoniam ad partes maritimas vel Theutoniam non accipitur tricesima nec tributum per tricesimatores, de iure vadat quo placet et transeant ubique, et hoc secundum approbatam consvetudinem ab antiquo, possumus testificare et testificamur. Datum in foro Modrus, die quarto, mense Julii. Anno domini MCCCXL tercio.

E litteris Nicolai bani tocius Slavoniae, datis in congregatione Crisii celebrata, anno 1343.

190.

Anno 1343, 2. Augusti. Zagrabiae.

Capitulum eccl. zagrab. Nicolao bano totius Slavoniae de modo exactionis tricesimae reginalis, refert.

Magnifico viro domino Nicolao bano tocius Sclauonie, capitulum zagrabiensis ecclesie, oraciones pro eo ad dominum. Noveritis, nos litteras vestras recepisse in hec verba: (vid. nr. 188. anno 1343, 2. Julii.) Volentes vestre intencioni in premissis satisfacere, diligenti inquisicione prehabita inter nos et alios, taliter fuimus informati: quod tricesimatores domine regine novissimis temporibus receperunt exigere tricesimam ab omnibus rebus mercimonialibus, que per regnum extra regnum ducuntur et gravare in hac parte mercatores, semper tamen reclamantibus mercatoribus et specialiter civibus Grecensibus, sed antea aliqua tempora non petebatur nec exigebatur tricesima ab aliis rebus vel mercibus, nisi de illis, que portabantur Zagrabiam per mercatores ab aliis partibus de extra finibus terre regni Hungarie, in auro videlicet et in argento, non in moneta quacumque; recepiebatur eciam tricesima de aliis mercibus, sicut de pannis, animalibus, speciebus et ceteris rebus mercimonialibus quibuscumque adductis de extra finibus regni, ut est dictum, et specialiter primis temporibus persone ecclesiastice nuncquam racione talium fuerunt per tricesimatores angariate, nisi tales, que mercandi causa res huiuscemodi Zagrabiam de extra finibus, ut predicitur, apportassent. Hoc eciam investigando reperimus, quod forenses mercatores huiuscemodi suis venditis rebus et tricesima de eisdem persoluta, si quas merces Zagrabie deferendas extra regnum comparassent, de his ad nullam tricesimam obligantur, sed soluto de his tributo regio in civitate vel districtu Grecensi, libere ad propria remeabant. Datum in crastino festi ad vincula sancti Petri apostoli, anno supradicto.

E transumpto Nicolai bani totius Slavoniae, ut infra.

191.

Anno 1343, 8. Augusti. Crisii.

Nicolaus banus totius Slavoniae in generali regni congregatione Crisii celebrata modum exigendi tricesimam reginalem praefigit.

Nos Nicolaus banus tocius Sclauonie. Memorie commendantes tenore presencium significamus, quibus expedit universis: quod, cum anno domini MCCCXL tercio, in quindenis beati Jacobi apostoli, in Crisio universitati nobilium regni Sclauonie congregacionem celebrassemus generalem, in eadem nostra congregacione Stephanus et Mykych, condam iudices de civitate Grecensi, personaliter consurgendo ad nostrum adeuntes conspectum, exhibuerunt nobis litteras honorabilis capituli zagrabiensis ecclesie, patentes, et alias domini Duymi, comitis Vegle, Modruse et Pasage, similiter patentes, super exaccione tricesimarum domine regine per eandem domine regine clemenciam nobis rescire in suo transitu ultra partes maritimas adeunti commissarum, tenoris infrascripti, petentes verbo proprio et universorum civium de civitate predicta Grecensi, ut earumdem tenorem de verbo ad verbum presentibus transsumpmi, et ad maiorem cautelam iuris iusticie ipsorum, eciam ab universis nobilibus et ignobilibus regni Sclauonie, iuxta tenorem earumdem litterarum sciscitari veritatem dignaremur. Cuius quidem patentis littere capituli zagrabiensis ecclesie, tenor talis est: (vide nr. 190, anno 1343. die 2. Augusti.) Tenorque litterarum predicti comitis Duymi, talis est: (vide nr. 189, anno 1343, die 4. Julii). Nos itaque perceptis tenoribus prescriptarum litterarum dictorum capituli et comitis Duymi, cum ab eisdem universis nobilibus regni Sclauonie nobiscum in nostra congregacione adherentibus, ut eciam ex reginali benignitate nobis iniunctum extiterat, de premissarum tricesimarum exaccione uberius et lucidius voluissemus veritatem indagare et ab ipsis quesivissemus; tandem iidem nobiles universaliter consurgendo, inter se matura deliberacione prehabita, unanimiter et in una voce dictas tricesimas iuxta formam et tenorem iam dictarum litterarum capituli et comitis Duymi, ab eo tempore cuius memoria vix existeret, exigere extitisse consvetum, affirmarunt. Unde nos auditis tenoribus tam prescriptarum litterarum, quam relacionibus universorum nobilium regni Sclauonie, predictas tricesimas seu tributum tricesimale, eodem modo et sub eadem forma, ut tenores iam memoratarum litterarum capituli et comitis Duymi lucide exprimuntur, auctoritate nostri banatus et eciam reginali sublimitatis clemencia nobis concessa, perpetuo exigere committimus, et eisdem civibus et aliis cuiusvis status hominibus de regno Sclauonie, pre-

sentis scripti patrocinio exigere confirmamus. Datum, loco, die et anno, supradictis.

Originale in membrana, in archivo civitatis zagrab., ex foraminibus apparet sigillum ex ea pependisse.

192.

Anno 1343, 25. Augusti. Apud Villam novam.

Martino Wellini, canonico strigoniensi, a pontifice Clemente VI. indulgetur, ut in eccl. zagrab. canonicatum et praebendam retinere possit.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 662.

193.

Anno 1343, 18. septembris. Apud Villam novam.

Petro Pauli de Dubicha, clerico zagrabiensi a pontifice Clemente VI. beneficium ecclesiasticum simplex confertur.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 662.

194.

Anno 1344. 18. februarii. In Višegrad.

Concordia inter Nicolaum banum et magistros Stephanum atque Akus, filios bani Mikić de quibusdam possessionibus mutuo reddendis.

Nos Nicolaus regni Hungarie palatinus et iudex Comanorum, ac Stephanus magister tawarnicorum excellentis principis domini Ludouici, dei gracia illustris regis Hungarie, comes castri ferrei et supruniensis. Memorie commendantes significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod cum nos unacum magistris Johanne, filio Gyleti, comite de Thuruch, Chykow castellano de Feyerkw et de Kerezthzegh et Chenyk de Vgud, comite wesprimiensi, ac aliis quampluribus regni nobilibus de speciali precepto predicte regie maiestatis ad pacis et concordie unionem inter magnificum virum Nicolaum banum tocius Sclauonie ab una et magistros Stephanum et Akus, filios Mykch bani, eiusdem partis tocius Sclauonie, aule regie milites, parte ab altera faciendam sedissemus, prefato Nicolao bano ab una et predictis magistris Stephano et Akus, filiis quondam Mykch bani parte ab altera coram nobis propriis eorum in personis constitutis, propositum extitit per eosdem communiter et relatum ministerio vive vocis, quod ipsi super omnibus causis, iniuriis, dampnis, nocumentis et generaliter quibuslibet maleficiorum generibus, necnon occupacionibus possessionum in dicto banatu existencium a tempore quo dictus dominus noster rex predicto honore banatus ipsum dominum Nicolaum banum sublimasset

usque nunc, quovis modo inter ipsos habitis, illatis et exortis, ut omnis discolositatis rancor de medio ipsorum sedaretur et penitus evanesceret, corda conciliantes turbata, seque perfecte caritatis fervore amplecti anelantes taliter concordassent et ex nostra ac dictorum magistrorum Johannis, Chykow, Chenyk et aliorum nobilium virorum ordinacione et composicione concordarunt coram nobis, quod idem Nicolaus banus quasdam possessionarias porciones in possessionibus Hothkow et Scenthgyurgh vocatis, in dicto banatu existentibus, habitas, que pro debitis seu collectis banovstina et marturinarum predicto Mykch bano fuissent devolute et quandam possessionariam porcionem quondam Thome, filii Dominici, in possessione Rakonuk vocata existentem, que similiter eidem Mykch bano pro iudicialibus gravaminibus fuisset devoluta, cum omnibus earum utilitatibus, usibus et proventibus prout eedem apud manus dicti Mykch bani extitissent, prenominatis magistris Stephano et Akus, filiis Mykch bani, eo iuris titulo et ea plenitudinis quantitate quemadmodum iuxta consvetudinariam legem ipsius terre banatus apud manus suas nunc existerent, reliquisset et resignasset, ac reliquit et resignavit coram nobis possidere, tenere et habere. Preterea idem Nicolaus banus possessiones quorumdam hominum, ut dicebant, infidelium domini regis, videlicet quoddam balneum in inferiori parte civitatis zagrabiensis existens, cum omnibus domibus, utilitatibus et edificiis suis ac fundo curie in quo idem balneum existit et molendinum eorumdem infidelium in eadem civitate in fluvio de suburbio castri Medue currenti situm ac tres vineas eorumdem infidelium extra eandem civitatem existentes, scilicet: unam quondam Endree, et alias duas cum eadem, eisdem magistris Stephano et Akus, filiis quondam Mykch bani et eorum heredibus, heredumque suorum successoribus ac posteritatibus universis eo iure et ea plenitudinis quantitate prout idem balneum, molendinum et tres vinee pretaxate manibus regiis et per consequens suis devenissent, dedisset, tradidisset, reliquisset ac dedit, tradidit et reliquit coram nobis perpetuo et irrevocabiliter possidere, tenere et habere; e converso autem predicti magistri Stephanus et Akus, filii Mykch bani, quoddam pallacium ipsorum precio comparatum in eadem civitate zagrabiensi circa pallacium seu castrum domini regis iuxta portam existens cum uno fundo curie, ipsorum similiter precio comparato, circa idem pallacium extra ipsam civitatem a parte meridiei existenti, vinea et piscina in eodem fundo curie adiacentibus ac aliis omnibus suis utilitatibus, videlicet iura ipsorum empticia, prelibato Nicolao bano et suis heredibus heredumque suorum successoribus et posteritatibus universis dedissent et tradidissent ac dederunt et tradiderunt

coram nobis perpetuo et irrevocabiliter possidere, tenere et habere, adhuc insuper iidem Nicolaus banus et filii Mykch bani tacto sacro vivifice crucis ligno prestiterunt invicem coram nobis sacramentum super eo, ut amodo nullum malum nullumque nocumentum vel molestiam palam vel occulte alter alteri inferret vel inferri faceret, sed absque omni fraude, dolo et nequicia inter se pacem perfectam pura fide observare tenerentur. Ad que omnia et singula premissorum eedem partes se bona et spontanea eorum voluntate obligarunt coram nobis. Datum in Wyssegrad, in die cynerum. Anno domini millesimo CCC quadragesimo quarto.

Originale in membrana, a tergo vestigia duorum sigillorum. In archiv. regni CSD. Zagrabiae. N. R. A. fasc. 33. nr. 2. — Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugosl. libr. III. p. 85. nr. VIII.

195.

Anno 1344, 13. aprilis. Zagrabiae.

Nicolaus totius Slavoniae banus tributum a se in vico Latinorum ordinatum, removet.

Nos Nicolaus banus tocius Sclauonie. Tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod cum nos ex gracia excellentissimi principis domini Ludovici, dei gracia regis Vngarie, dignitatem banatus fuissemus adepti, adhibuissemusque curam diligentem ut unumquemque et maxime matrem sanctam ecclesiam conservaremus in suo iure iuxta eiusdem principis mandatum speciale. Quia tamen subito nequiveramus omnia nobis incumbencia pensare, ad plenum contigit, quod induccione quorumdam, que nobis tunc iusta videbantur, tributum exigendum et locum tributi ordinavimus et ordinari fecimus in villa vicus Latinorum vocatum, apud ecclesiam sancti Anthonii, Zagrabie, in civitate videlicet venerabilis in Christo patris et domini, domini Jacobi episcopi zagrabiensis et ecclesie sue. Tandem quia per privilegia ecclesie ipsius et informaciones proborum virorum nobis constitit evidenter quod dictum tributum ibi positum erat contra privilegia ipsius ecclesie et conscienciam nostram; ideo nolentes contra libertatem ecclesiasticam procedere, de dicta villa dicti domini episcopi prefatum tributum tenore presencium et per presentes removemus et duximus removendum. Et specialiter quia dictus dominus noster rex per suas literas speciales nobis mandavit, quod de dicta villa predicti domini episcopi prefatum tributum removere deberemus. Datum Zagrabie, tercio die post octavas pasce. Anno domini MCCCXL quarto.

E libro priv. episc. zagrab. f. 27. In arch. archiep. zagrab. Farlatti. l. c. p. 427.

196.

Anno 1344 9 septembris. Zagrabiae.

Libertatis privilegium hospitibus in nova villa, „Lepa ves“ congregandis, a capitulo zagrab. elargitur.

Capitulum ecclesie zagrabiensis. Universis presencium noticiam habituris salutem in domino sempiternam. Ordo recte consideracionis exposcit, ut hii, qui de stipe ecclesiastica sustentantur, toto posse sue ecclesie honorem promoveant, utilitatem attendant et statum eius bonum appetant profuturum presentibus et futuris. Hiis igitur pensatis, terram nostram, nunc pro nobis inutilem, ex utraque parte vie puplice de vico nostro prodeuntis versus montes, a curia canonicali habitacionis domini Stephani archidiaconi de Warasd, concanonici nostri, in qua est domus lapidea per ipsum dominum Stephanum hedificata et situata, ex nunc deputamus pro villa nostra libera et pro hospitibus in ea collocandis perpetuis temporibus optinendam. Ante omnia igitur ad ipsorum nostrorum hospitum sive civium usum concedimus et donamus totam terram nostre communitatis de Bukoucha cum suis utilitatibus et pertinenciis quibuscumque, salvo, quod nostrorum concanicorum vinee et aliorum quorumcumque extraneorum ibidem, nostre ordinacioni et disposicioni, sicut hactenus, subiacebunt, ymmo eciam ipsi hospites suas vineas, vigore nostrarum litterarum obtinebunt. Ipsos autem hospites libere ville nostre volumus ante omnia hac prerogativa gaudere, concedentes, ut ipsi annuatim kalendis maii, ante prandium, per suos quatuor compromissarios sibi valeant eligere villicum, qui eos et ipsorum singulos ac alios habitatores ibidem in casibus a iure non discrepantibus habeat et possit iudicare in omnibus causis civilibus et criminalibus civiliter motis, adhibitis secum duobus civibus assessoribus, ibidem commorantibus. In causis autem criminalibus, sicut sanguinis, latrocinii, furti, incendii et similibus cum nostro iudice seculari. Hoc expresso, quod quilibet civis sive hospes, causam suam civilem vel criminalem civiliter motam, a presencia villici vel iudicis nostrorum, et a utroque ex causa racionabili possit ad nostrum examen deducere quocienscumque et quandocumque expedierit, depositis primo ante iudicem suum duodecim denariis monete tunc currentis. Quicumque autem causam suam non propter gravamen, sed frivole volens declinare examen sui iudicis, et de hoc nobis constiterit, talem remittemus ad suum iudicem condempnatum iterum in duodecim denariis, ut supra, solvendis suo iudici, sicut primo. De proventibus autem condempnacionum huiusmodi et aliis iuste provenientibus iudici undecumque racione sui iudicatus, villicus habeat duas

partes et sui assessores terciam. In causis autem criminalibus, ut predicitur, habeat medietatem noster iudex secularis, aliam medietatem villicus cum suis assessoribus, ut est dictum. Concedimus autem liberaliter et efficaciter eisdem nostris hospitibus et eciam aliis quibuscumque veris habitatoribus ibidem, quod de bonis suis mobilibus et immobilibus ac se moventibus in vita pariter et in morte, iuris beneficio et moderamine adhibito, habeant disponendi liberam facultatem. Quicumque autem intestatus decesserit, in bonis suis succedant eidem sui heredes proximiores sexus utriusque usque ad terciam generacionem suo modo et ordine, sed talibus non exstantibus, bona defuncti, ut predicitur, in tres dividantur partes, quarum prima pro sue anime remedio de nostro consilio dispensetur, secunda cedat nostre disposicioni et tercia occupetur pro villico et suis assessoribus suo modo. In eo autem casu, quando aliquis pro commisso maleficio punitur morte vel recedit, sua bona omnia per nostros iudicem et villicum occupentur, de quibus, consideratis heredibus, talis servicio iudicis nostri vel villici et aliis circumstanciis, distribucionem faciemus iuxta nostre arbitrium voluntatis. Quicumque autem in territorio dicte libere ville in presencia iudicis vel villici aliquem vulneraverit ad periculum alicuius sui membri principalis, eo ipso ad solvendum vulnerato duodecim marcas et tantumdem iudici obligetur, statimque per villicum detineatur egregie donec exsolvat premissam pecunie quantitatem, vel de ipsa solvenda infra quindecim dies extunc securitatem exhibeat conpetentem. Sed qui in absencia iudicis vel villici tale quid commiserit, eadem pena in bonis puniatur, dummodo per testes ydoneos vel alios iuste et racionabiliter convincatur. Qui vero alteri cuicumque alapam dederit, vel simile quid in presencia iudicis vel villici fecerit, eo ipso ad solvendum passo iniuriam, si est bone fame quinque marcas et tantumdem iudici obligetur, alias tamen in una marca adversario et in alia iudici teneatur; sed si tale quid in absencia iudicis contingat, tunc ad medietatem premissorum tantum iniuriator astringatur, primo legittime convictus, sicut est superius declaratum. Casus autem alii de verbis contumeliosis et vituperiosis reducantur ad medium premissorum, consideracione habita diligenti, ubi fit distinccio de presencia et absencia iudicis sive villici et persone bone fame, cetera minora sive leviora iudicantis arbitrio relinquantur. Hoc eciam addicimus, quod citatus quicumque pro prima vice, non comparens, in denariis octo, pro secunda vice, in denariis duodecim et pro tercia vice in viginti solvendis villico sive iudici obligetur infra octo dies, semper a die, qua comparere debuerat, si suam contumaciam sive absenciam racionabiliter non poterit excusare.

Quando autem ex causa aliqua citacionem unam pro trina perhemptoriam contigerit emanari, tunc condempnacio eam sequatur ac si ter fuisset quis citatus. In ceteris vero iudicialibus processibus in huiusmodi condempnacionibus servetur quid iuris est vel consvetudinis approbate. Et ut processu temporum ipsi nostri cives sive hospites quiecius valeant permanere, curias eos vel fundos curiarum volumus equales habere in latitudine saltem, videlicet triginta duorum brachiorum silvestrium, longitudo autem earum ex utraque parte vicus protendatur usque fluvium sive rivum sibi adiacentem de retro. Volumus autem, ut ipsi cives sive hospites nos recognoscant pro suis dominis naturalibus et nobis teneantur assistere semper cum solida fidelitate omnes et singuli cum suis inquilinis et pertinentibus ad eosdem. In signum autem recognicionis dominii nostri temporalis, tenebuntur nobis annuatim in festo beati Martini confessoris, de novembri, singuli de singulis curiis integris solvere quadraginta denarios banales bonos et tria munera infra annum, ad festum videlicet nativitatis domini quilibet unum caponem bonum, quatuor panes et ova decem. Item, ad festum resurreccionis domini quatuor panes, unum caseum, ova quindecim. Item ad festum beati regis Stephani duas gallinas sive pullos bonos, panes quatuor et ova decem; quibus contenti nunquam ab eis vel eorum aliquibus requiremus amplius solucionis ordinarie, sed eos commorari ad honorem dei et beati regis Stephani in sua libertate et libere permittemus. In quorum premissorum omnium robur et firmitatem presentibus sigillum nostrum duximus apponendum. Datum in crastino festi nativitatis benedicte virginis Marie. Anno domini MCCCXL quarto.

Originale in membrana, sigillum deperiit. Olim servabatur in archivo communis Novae villae, nunc autem in arch. lib. reg. civit. zagrab. Joann. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 145.

197.

Anno 1344, 11. novembris. Zagrabiae.

Nicolaus totius Slavoniae banus, ius et lucrum camerae banalis, omnibus regni nobilibus congregatis iisque consentientibus, Jacobo civi Grechensi, 300 marcis denariorum monetae banalis, locat.

Nos Nicolaus banus tocius Sclauonie. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod nos considerantes et attendentes devocionis sincere item et fidelitatis constanciam Jacobi, filii Vlfardi, civis de civitate Grecensi, Nicolai, filii Pauli, Zuetk, filii Staulen, civium de Kapruncha, magistri Raphaelis

et Mychaelis fratris eiusdem Nicolai, quibus nobis studuerunt complacere, de consensu et deliberacione universorum nobilium regni Sclauonie nobiscum existencium, cameram nostram per totam Sclauoniam cum omni plenitudine iuris et lucro eiusdem, ad honorem banatus spectantibus, a festo sancti Martini confessoris incipiens usque revolucionem eiusdem, pro trecentis marcis denariorum novorum monete nostre anno in presenti, cum quinque pensis computatis, et in quolibet mense viginti quinque marcis nobis persolvendis, eisdem Jacobo Nicolao, Zuetk, magistro Raphaelo et Mychaeli duximus collocandam; si quem terminum solucionis preterirent, cum iudicio decem marcarum solvere teneantur. Nam iidem comites camerarum nostrarum de una marca argenti, novem pensas et duodecim de(narios), denariorum integrorum, quarte combustionis, fabricabunt obulosque et parvos denarios camere nostre viginti pensas, videlicet decem pensas ad numerum integrorum denariorum fabricabunt et nona pars ipsorum obulorum fabricetur, scilicet de novem marcis ad unam marcam ipsos obulos, et non plus fabricandi habeant facultatem; de quibus septuaginta duo currunt et vadunt pro floreno, cambianturque novi denarii nostri pro tribus antiquis denariis, obuli autem antiqui in statera vel quatuor pro uno novo denario camere nostre cambiantur; de quibus denariis quinque pense currunt, et de obulis decem pense pro una marca. Vienenses autem et Grecenses denarii, quia tercie et quarte combustionis existunt, duo de ipsis nostris monetis pro quatuor Vyenensibus et Grecensibus cambiantur. Statuimus eciam, quod si quis aurum, argentum vel denarios antiquos extra regnum in aliquibus sarcinis in diminucionem regni Sclauonie asportarent et comites camerarum nostrarum invenire possent, ex tunc omnibus rebus et bonis suis ipsis auro, argento et denariis antiquis inventis priventur et spolientur. Quos nostros denarios novos ad nostram monetam fabricatos, in locis puplicis et loca forum ad tabulas exponi commisimus cambiendos modo superius annotato; de quibus denariis nostris novis primo fabricatis unam marcam ad nos recipiendo, sub nostro sigillo, quod nos conservamus, ut si in aliqua falsitate in ampliandis denariis monete nostre in camera et in apponendis ad monetam ipsos comites camerarum nostrarum apprehendi invenire contingat, tunc eandem unam marcam contra ipsos in stateram imponemus. Quos si in aliqua nequicia comperiemus, solum quod in una marca casualiter, in duobus vel in quatuor aut in sex et non ultra denariis augmentari vel diminui in stateram budensem ponendo, contingeret, sed si ultra ipsis sex denariis, ipsam unam marcam in statera seu pondere posita, falsitatem et diminucionem pateretur, tunc eosdem puniemus, ut exigit ordo iuris. Hoc expresso,

quod quia in examinacione octo ponderum argenti, duo pondus saltem quartus in carbone defalcatur et remanebit, ob hoc si ipsa sex pondera in tribus vel in quatuor denariis non ultra, casualiter diminucionem in statera predicta paterentur, huius racione dicti comites camerarum nostrarum, absque aliqua vindicta habeantur, nisi in usum non attrahant. Si autem in pluribus infra quatuor denariis ipsa sex pondera diminucionem paterentur, extunc eis vindictam merito possent vendicare. Universi autem mercatores cum novis denariis nostre monete forum faciant in forizacione antiquorum denariorum, argentum emptores et aurum, si qui reperientur, per comites camerarum nostrarum in rebus inventis puniantur; mercatores autem de rebus consvetis lucrum camere solvant, prout est consvetudo regni; et si aliquis mercator res suas de iure amiserit, de eisdem due partes nobis, terciam partem comites camerarum percipiant. Volumus, ut famulos et servientes comitum camerarum nostrarum in quibusvis causarum articulis, nullus comes vel iudex noster, preter nostram personam, iudicare valeat. Item similiter anno in presenti collecciones marturinarum nostrarum inter fluvios Zaua et Draua cum omni plenitudine iuris earum, banoschinis, nezethis et ponderibus in nostro banatu constitutas, pro mille et trecentis ac quinquaginta marcis denariorum novorum nostre monete eisdem Jacobo, Nicolao, Zuetk, magistro Raphaelo et Mychaeli duximus collocandas, salvis strennis nostris; de collecturis marturinarum et camere nostre volumus, ut de marturinis nostris pecuniam nostram in ducentis vel in pluribus marcis nobis portent vel mittant, salvo hoc, quod si alicui in minori quantitate de pecunia nostra dari faciemus; hoc non pretermisso, quod si collectas marturinarum nostrarum vel lucrum camere nostre solvere aut solvi facere non curarent homines possessionati, in possessionibus talium comites camerarum nostrarum descendendi liberam habeant facultatem. Homines autem nostri dignitates a nobis habentes, in eorum dignitatibus et redditibus priventur, donec vel quousque emenda ex parte talium. comitibus camerarum nostrarum fiat. Marturinas nostras autem inter Zauam et Drauam, ubi anno preterito nobis dicaverunt, dicandi et exigendi super tales, qui solvere tenentur, collectores marturinarum nostrarum habeant facultatem. Lucrum camere nostre comites camerarum nostrarum ultra Zauam de rebus consvetis, exigendi habeant potestatem. Nec hoc pretermittimus, quod si qui collectoribus maturinarum nostrarum in dicacione marturinarum contradixerint et se dicari non admiserint, prout alias honori banatus marturine fuissent dicate, in quibus termini assignati per comites camerarum nostrarum contra eosdem camerarios nostros et collectores marturinarum nostrarum cum eorum instru-

mentis, quibus se excusarent a solucione marturinarum nostrarum, coram nobis vel vices nostras gerenti debeant comparere, reddituri racionem de eodem. Datum Zagrabie, in festo sancti Martini confessoris. Anno domini millesimo CCCXL quarto.

E transumpto capituli zagrab., quod anno eodem „probi et honesti viri Rafael Latinus et Jacobus civis Grecensis pro se et aliis ipsorum consociis", confici curaverunt, scripto in charta, cuius a tergo apparet vestigium sigilli capitularis. Edidit (sed initium tantum) Fejér: Cod. dipl. regni Hungariae tom. IX. pag. 555. Unde Joan. Kukuljević: Jura regni Croat. Slavon. et Dalm. tom. I. p. 110. A quo B. Šulek. Naše pravice, p. 41. Integrum vero primo typis vulgavit Joan. Tkalčić. Starine libr. VII. p. 20. In arch. regni CSD. Zagrabiae N. R. A. fasc. 34. nr. 3.

Monetae zagrabiensis seu denariorum zagrabiensium vel Zagrabiae cusorum prima mentio fit an. 1266. et post haec annis: 1268. 1269. 1270. 1278. 1279. 1285. 1299. vide: Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. tom. I. in indice ad vocem: denarii zagrabienses.

198.

Anno 1344, 12. novembris. Avinione.

Clemens VI. papa concedit, ut festo ss. regum Stephani, Ladislai et Emerici ducis in eccl. cathedrali zagrab. indulgentiae unius anni et 40 dierum promulgentur.

Clemens episcopus servus servorum dei. Universis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem et apostolicam benediccionem. Splendor paterne glorie, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota fidelium de clementissima ipsius maiestate sperancium tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas sanctorum precibus et meritis adiuvatur. Cupientes igitur, ut ecclesia zagrabiensis, que in honorem sancti Stephani confessoris, condam regis Hungarie, noscitur esse fundata, congruis honoribus frequentetur et ut Christi fideles eo libencius causa devocionis confluant ad eandem, quo ibidem uberioris dono celestis gracie conspexerint se refectos, de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi omnibus vere penitentibus et confessis, qui in dicti sancti Stephani et aliorum duorum condam regum Hungarie, videlicet sanctorum Ladizlai et Emerici festivitatibus, eandem ecclesiam devote visitaverint annuatim, unum annum et quadraginta dies de iniunctis eis penitenciis singulis videlicet earumdem festivitatum diebus quibus ecclesiam ipsam visitaverint, misericorditer relaxamus. Datum Avinione, secundo ydus novembris. Pontificatus nostri anno secundo.

E libro Statutor. cap. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. v. II. p. 103.

199.

Anno 1345, 20. januarii. In Višegrad.

Laurentius magister tavarnicorum, causam quam capitulum zagrab. contra Grechensem communitatem agebat, prorogat.

Nos Laurencius magister tavarnicorum domini Lodouici, dei gracia regis Hungarie et comes nitriensis. Damus pro memoria, quod causam quam capitulum ecclesie zagrabiensis, pro quo magister Demetrius, archydiaconus, cum procuratoriis litteris eiusdem loci astitit contra Stanech villicum de Gerech, Jaxa aurifabrum, Jacobum monetarium, Thomam, filium Vlch, Alen, Strosak, Mychaelem dictum Laphod et Petrum dictum Pulyan, iuratos, necnon universos cives et hospites de dicta civitate Gerech, pro quibus Mykuch, quondam villicus, cum procuratoriis litteris eiusdem civitatis comparuit, iuxta continenciam priorum litterarum nostrarum in octavis festi Epiphaniarum domini super facto discussionis cuiusdam cause movere habebant coram nobis; volentibus parcium procuratoribus ad octavas festi beati Georgii martiris, nunc venturas, perhemptorie duximus prorogandam eo modo, ut idem capitulum in eisdem octavis iudicium regale in prioribus nostris litteris contentum, ante suam responsionem contra eosdem villicum, iuratos et universos hospites de eadem Gerech persolvere teneatur coram nobis, si partes medio tempore non poterunt concordare, qui si poterunt concordare, nos de iudicio pacis iuxta difficultatem et qualitatem dicte cause placabunt. Datum in Vissegrad, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCCXL quinto.

Originale in charta. A tergo vestigium sigilli appressi. In archiv. Acad. Scient, Slav. merid.

200.

Anno 1345, 27. Junii. Iuxta villam Szentgiurgh.

Ludovicus Hungariae etc. rex, privilegium Belae IV. regis, civibus Grechensibus concessum, transsummit et ratum habet.

Nos Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Memorie commendantes tenore presencium significamus, quibus expedit universis, quod Stephanus iudex civitatis nostre Grecensis, Mikuch et Nicolaus cives de eadem, suis, item vice et nominibus tocius communitatis civium seu hospitum de eadem ad nostre serenitatis accedentes presenciam exhibuerunt nobis privilegium excellentissimi principis domini Karoli, olym incliti regis Hungarie, nostri genitoris karissimi, bone memorie, mediocri cum suo sigillo in partibus transalpinis casualiter deperdito, consignatum, super libertatibus eorum confectum, tenoris infrascripti, pe-

tentes nostram excellenciam humiliter et devote, ut ipsum nostris litteris inseri faciendo, ipsis confirmare de benignitate regia dignaremur. Cuius tenor talis est: (vid. nr. 128, an. 1324, 8. martii). Nos itaque iustis et legitimis ipsorum fidelium civium et hospitum nostrorum de Grech peticionibus iure inducente inclinati, dictum privilegium pretacti patris nostri . . . . . confectum de verbo ad verbum presentibus insertum eatenus, quatenus ipsum rite et legitime extitit emanatum . . . . . dicte libertates in eodem explanate iuste . . . . . et eisdem concesse fore dinoscuntur dictis fidelibus civibus et hospitibus nostris de Grech ipsum privilegium in sua stabilitate et vigore per omnia permittendo valere in perpetuum confirmamus presencium patrocinio litterarum (nostrarum mediante). Presentes autem in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis fuerunt reportate. Datum in descensu nostro ultra fluvium Zawa iuxta villam Zengiurg, in festo sancti regis Ladislai. Anno domini millesimo CCCXL quinto.

Transumptum e litteris eiusdem Ludovici regis, anno 1359.

201.

Anno 1345, 26. Augusti. In Višegrad.

Ludovicus Hungariae etc. rex, cives Grechenses a contributione quavis per quinquennium liberat.

Nos Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod quia fideles cives et hospites nostri de monte Gerech, nunc per nostrum exercitum in Croaciam habitum multa dampna passi extiterunt, pro quibus eis quatuor annorum libertatem contuleramus; et quia nunc Demetrius iuratus, civis ipsorum, nobis et domine regine dampna plurima post festinum recessum et reditum nostrum per nostros sequaces dictos fideles cives nostros, per quos ad nos extiterat destinatus, passos extitisse, querimonialiter propalabat, ob hoc nos ipsis compacientes, libertatem unius anni supra dictos quatuor annos duximus superaddendum, ita, ut computatis dictis quatuor annis prius eis pro gracia et libertate concessis, quinque annorum curriculis libertate sine omni collecta et debito nobis provenienti pacifice perfruantur cives et hospites nostri de monte Gerech antedicti. Datum in Wyssegrad, tercio die festi beati Bartholomei apostoli. Anno domini MCCCXL quinto.

Originale in membrana. A tergo vestigium impressi sigilli. In archivo l. reg. civit. zagrab.

202.

Anno 1346, 5. martii. Strigonii.

Capitulum eccl. strigoniensis, sententiam Johannis bani de novis tributis capitulo zagrab. adiudicatis, repertam in suo archivo, denuo transsummit.

Excellentissimo domino ipsorum, domino Lodouico, dei gracia illustri regi Hungarie capitulum strigoniensis ecclesie oraciones in domino pro ipsius vita et salute. Jacobus prepositus ecclesie zagrabiensis exhibuit nobis litteras vestras clausas in eo tenore, ut in nostra sacristia seu nostro conservatorio essent littere seu munimenta capituli zagrabiensis ecclesie, que requiri absque omni dolo et favore faceremus, et si inveniri possent, sub nostro sigillo paria ipsarum litterarum rescribemus vestre excellencie suo modo. Mandatis igitur vestre excellencie obediendo, ut debemus et tenemur, discretum virum et honestum dominum Thomam custodem ecclesie nostre socium et concanonicum nostrum deputavimus ad requirendum in nostra sacristia et nostro conservatorio instrumenta super iuribus ecclesie vestre zagrabiensis. Qui facta diligenti requisicione, omni favore excluso, presentavit nobis inventam in nostra sacristia unam copiam privilegii serenissimi principis domini Karoli, regis Hungarie, progenitoris vestri, felicis recordacionis tenoris infrascripti: (vid. nr. 126, anno 1323). Et quia in eisdem litteris regalibus preceptoriis continebatur, ut si aliquid instrumentorum ipsius ecclesie zagrabiensis in nostra sacristia reinveniri posset, sub nostro sigillo autentico rescribi faciendo, procuratori dicte ecclesie dare et assignari faceremus. Ob hoc tenorem dicti privilegii modo predicto rescribi faciendo in formam nostri privilegii redigendo, domino Jacobo preposito eiusdem zagrabiensis ecclesie per excellenciam vestram specialiter ad hoc destinato duximus assignandum. Datum in dominica qua cantatur Invocavit. Anno domini MCCCXL sexto.

Originale in charta, a tergo in margine vestigium impressi sigilli. In arch. ven. capit. zagrab. fasc. 10, nr. 47.

203.

Anno 1346, 5. aprilis. Strigonii.

Capitulum strigoniense peracta inquisitione de modo solvendi tributum capitulo zagrabiensi, eundem commemorat.

Nos capitulum ecclesie strigoniensis. Tenore presencium significamus quibus expedit universis, qud cum nos litteris generalibus excellentissimi principis domini Lodouici, dei gracia regis Hungarie, cyta-

ciones, inquisiciones, reambulaciones et statuciones possessionum continentibus, nobis directis, honorifice susceptis, unacum Adam, filio Jacobi de Glaunicha, homine eiusdem domini nostri regis, in eisdem litteris inserto, discretum virum dominum Petrum, archidiaconum saswariensem in ecclesia nostra, hominem nostrum, pro testimonio ad infrascripta fideliter exsequenda transmisissemus. Tandem iidem ad nos reversi nobis concorditer retulerunt in hunc modum: quod cum ipsi Zagrabiam accessissent ibique in castro Grecensi et extra existentes, die fori, feria secunda videlicet post dominicam Oculi, quando scilicet consveverunt venire ad forum plurimi de provinciis propinquis et remotis, diligenter inquisicionem faciendo a clericis et a laycis, a nobilibus et ignobilibus et ab aliis a quibus decuit et licuit et specialiter ab aliquibus pocioribus civibus Grecensibus rescivissent certitudinaliter inter cetera: quod tributum montis Grecensis, Zagrabie, cum suis pertinenciis de foris, capitulum zagrabiense a tempore cuius non extat memoria ex collacione regum Hungarie optinuerunt et optinebant totaliter, preter tricesimam reginalem, et semper fuit presens tributum modo infrascripto perceptum et percipiebatur tunc per Georgium villicum, tributarium ipsius capituli, qui in manu sua portabat quartam infrascripta continentem, de rebus tunc occurrentibus, salvo quodam tributo ab aliquibus novissimis temporibus ordinato, fylarchyna vocato, solo, quod pro civibus Grecensibus percipiebatur. Ad solucionem igitur ipsius tributi dixerunt se rescivisse omnes et singulos teneri, qui a solucione eiusdem vigore iuris canonici vel civilis aut per regale privilegium emanatum ante collacionem ipsius factam eidem capitulo, reperirentur exempti. Modus autem exaccionis ipsius tributi, ut dixerunt, talis erat: quod videlicet de singulis curribus ballarum cum mercibus oneratis, non disligatis, Zagrabie transeuntibus, quocumque et undecumque per territorium ipsorum Grecensium vel ipsius capituli prope Zagrabiam, debentur tributariis ipsius capituli duodecim denarii banales, semper subintelligendo de huiusmodi denariis, quorum septuaginta ad plus valeant de puro auro, florenum vel ducatum. Exigitur eciam tributum ordine inferius distincto de animalibus et rebus aliis venalibus, que transeunt vel ducuntur per Zagrabyam vel circa quocumque, semper tamen previa racione. Item, de curribus ballarum, que ducuntur ad montem Grecensem sive castrum, quorum merces vel ex eis alique vendicioni exponuntur, tributum hoc modo solvi consvevit, primo videlicet, de singulis peciis panni scarleti, medius ferto puri argenti. Item, de pannis aliis vel rebus quibuscumque et in quocumque consistant seu cuiuscumque precii existant, communis estimacio precedit in loco vendicionis competens, qua facta, de singulis

marcis talium rerum et mercimoniarum recipiuntur duo denarii et sic pars centesima. Item, de singulis curribus ponderatis quocumque blado, frugibus, singuli quatuor denarii a venditore et similiter ab emptore, et hoc idem duplicatum, tali modo semper subintelligendo in omnibus et singulis rebus infrascriptis, specialiter vel generaliter subintellectis; puta, si dicitur de bove unus denarius vel ove obulus, tunc intelligitur, quod ille denarius vel obulus primo a venditore debetur et tandem ab emptore et sic de similibus de maiori et minori quantitate. Item, de singulis ponderibus equorum cum blado qualicumque duo denarii. Item, de singulis baculis ceree, singuli denarii; et de singulis stariis salis, ac singulis peciis ferri secati, quomodocumque et undecumque deferantur, singuli obuli. Item, de singulis curribus cum vino oneratis, duo denarii. Item, de singulis curribus piscium recencium, sex denarii. Item, de singulis curribus piscium salsorum, duodecim denarii; et si usones fuerint, de singulis denarii sex. Item, de lagenis olei et ficubus ac uvis passis, que de ultra mare afferuntur, existimacione condigna, tributum recipitur. Item, de singulis sportis, que in sclauonico wlgari korosnya nuncupantur, piscium magnorum, duo denarii, et de minorum, unus denarius; ac de singulis korosnys cancrorum, obulus. Item, de quolibet equo, sex; et equa, quatuor denarii. Item, de singulis ponderibus hominum cum tela vel panno communi et similibus, duo denarii; aut si mayus vel minus fuerit, pro rata valoris, valoris talium recipi tributum consvevit. Item, de singulis bobus, vaccis, vitulis vel iuvencis, singuli denarii. Item, de minoribus animalibus singulis quibuscumque, obulus, ymmo eciam de singulis agnellis et edis, similiter obulus, sicut fuit et alias consvetum. Item, de singulis porcis maioribus, denarius, et de minoribus singulis, sicut medii anni et infra, obulus, ac de singulis korosnys porcellorum, obulus. Item, de cutibus animalium domesticorum et silvestrium, singuli denarii vel obuli, consideracione talium habita et estimacione condigna secundum maius et minus; sicut fuit alias consvetum. Item, de singulis ydriis mellis, obulus; et de edys tamen, qui cum matribus ad forum ducuntur, usque festum ascensionis domini nichil pro tributo peti consvevit. Item, de singulis tunicis et paliis virorum vel mulierum panni grisei, obulus; de aliis vero tunicis et mantellis maioris vel minoris valoris, considerata panni qualitate, recipi tributum consvevit circa hoc, prout fuit alias consvetum. Item, de singulis saccis bladi cuiuscumque et leguminum ad pondus hominis, recipi consveverunt singule mensurelle sive metretelle, sicut fuit et alias consvetum. Item, de caseis, de fructibus, de filis, de lino et aliis rebus similibus vel dissimilibus in substancia vel qualitate tollitur

tributum, sicut fuit alias consvetum. Item, de quolibet curru asserum, unus asser; et de quolibet curru plancarum, obulus, pensato valore talium secundum maius et minus, semper previa racione; de aliis vero lignaminibus ad edificia competentibus vel necessariis ad quecumque utensilia intranea vel extranea de singulis curribus, obulus, maxime cum huiusmodi lignamina ut plurimum de silvis ipsius capituli ducantur. Item, quilibet suam vitam ducens cum aliqua arte vel magisterio, sive sit tabernator potus cuiuscumque, sive pellifex, aut lucifigulus cum similibus tenetur solvere pro tributo annuatim ad festum nativitatis domini quinque denarios, et similiter ad festum resurreccionis eiusdem et eodem modo ad festum beati regis Stephani. Item, quod si alique res superius non expresse ducantur undecumque et cuiuscumque precii existant, de quibus quasi ignotis non recolebatur tributum esse receptum, quandoque de rebus huiusmodi ignotis vel non consvetis valor attendatur, et sic habita estimacione condigna communi, pars centesima recipiatur pro tributo in denariis, consideracione habita valoris denariorum, modo quo supra, et (si) solventi placuerit de eisdem rebus partem centesimam tributariis ipsius capituli zagrabiensis, exsolvat. Hoc eciam est repertum, quod tributarii ipsius capituli adinstar tributariorum domini (regis) possunt et debent, ubi eis necesse fuerit, sive in monte Grecensi sive alias, in via et ubicumque impedire res et bona mercatorum, qui eis ad solvenda tributa obligantur. Unde nos presentes litteras nostras patentes ad maiorem cautelam ipsi capitulo zagrabyensi duximus concedendas. Datum feria quarta proxima ante dominicam Ramis palmarum. Anno domini millesimo CCCXL sexto.

Originale in membrana, sigillum deperiit et zona. In archivo ven. capit. zagrab. fasc. 10. nr. 48.

Anno 1346.

204.

Capitulum zagrab. de villis Kobilja et Svibljan, apud Laurentium tavarnicum contra communitatem civitatis Grechensis litem intendit, in qua civitas suffulta privilegiis regalibus, causam obtinet.

Quarum prima, videlicet ipsius domini Laurencii magistri thavernicorum littera privilegialis, anno domini millesimo trecentesimo quadragesimo sexto confecta, sigilloque eiusdem autentico impendenti vallata inter cetera exprimebat, quod cum olim prelibatum capitulum ecclesie zagrabiensis, iudicem sew villicum ac iuratos cives et hospites de Grecz universos, tam pro facto possessionario, quam et aliis negociis inter eos suscitatis litigionario processu observato ad certum

terminum iuridicum tunc regie maiestatis in presenciam attrahendo in causam, ipsaque causa contra et adversus ipsos cives et hospites tam super ipso facto possessionario quam eciam premissis aliis negociis mota et suscitata ab ipsa regali presencia translata, tandem diversorum iudicum ordinariorum regni in presenciis agitata, variisque prorogacionibus inter ipsas partes de termino in terminum protelata, ultimatim prefati domini Laurencii magistri thavernicorum in presenciam deventa extitisset. Ipsis denique partibus tandem, in certo termino litteris suis in eisdem specificato, in figura iudicii ipsius domini Laurencii, ex parte capituli agentis magister Demetrius archidiaconus et magister Dyonisius, canonici ipsius ecclesie zagrabiensis, tam pro se quam pro eodem toto capitulo cum procuratoriis litteris eiusdem, pro parte autem dictorum civium et hospitum Mykoleth condam iudex et Jaxe aurifaber, tunc cives iurati de Grecz predicta, modo simili coram ipso domino Laurencio comparentes, tam super premisso facto possessionario, quam et aliis premissis negociis tunc propositis, litterisque in eisdem specificatis causantibus et litigantibus, iidem cives et hospites pro se et pro tota communitate diversa et quamplura privilegia ipsorum in conspectum ipsius domini Laurencii contra dictum capitulum pro defendendis et salvandis iuribus ipsorum exhibuissent et produxissent. Quibus tandem privilegiis per ipsum dominum Laurencium revisis et ruminatis, idem ex eorumdem privilegiorum tenoribus et continenciis in ipsa causa inter partes sua in presencia modo premisso vertente et habita, seriem sue iudiciarie deliberacionis variis parcium allegacionibus et altercacionibus coram sese sua in presencia factis, admodum declarando, ultimatim deliberando conclusisset, quod preallegati cives et hospites de Grecz predictas possessiones Kobylya et Swyblyan vocatas, vigoribus efficacium instrumentorum per procuratorem dictorum civium coram ipso domino Laurencio magistro thavernicorum productorum ipsis pertinere et a tempore collacionis earumdem possessionum ipsis facte, ut iidem magister Demetrius archydiaconus et Dionisius coram ipso domino Laurencio fassi fuissent, semper in eisdem pacifice perstitisse et sine aliqua contradiccione capituli annotati luculenter demonstrassent, dictumque capitulum, tam tempore statucionis eiusdem possessionis Kobylya, quam concordie prenotate velut nil iuris nilque proprietatis in possessionibus prenotatis considerantes se habere, aliquo contradiccionis obstaculo per iamfatum dominum Laurencium magistrum thavernicorum minime repertum extitisset, civibus et hospitibus de Grecz prenotatis obviasse, et ex eo ipsas possessiones amisisse et consensisse propter sui taciturnitatem et propter temporum diuturnitatem benemerito potuisset anno-

tari; litterasque protestacionales, prohibitorias et alias quaslibet, que alicuius efficacitatis viderentur vel momenti facto in premisso, iidem procuratores capituli ecclesie zagrabiensis per ipsum dominum Laurencium, uti suo incumbisset officio, trina vice requisiti nequivissent nec assumpsissent exhibere. Igitur ipse dominus Laurencius thavernicorum regalium magister unacum venerabili in Christo patre domino Petro, dei et apostolica gracia episcopo sirimiensi; item magnificis viris, domino Nicolao palatino et iudice Comanorum, Thoma condam waywoda transilvano, Paulo magistro thavernicorum reginalium, aliis eciam regni comitatus tenentibus et honores, necnon magistris prothonotariis, ceterisque eiusdem regni nobilibus secum tunc in iudicio consedentibus, dictas possessiones Kobylya et Swyblyan vocatas, sub eisdem metis quibus ab olim ipsi cives easdem possedissent de plenitudine sue iudiciarie potestatis adiudicendo prenominatis civibus et hospitibus de Grecz reliquisset perpetuo possidere, tenere et habere, regio nomine mediante; dictumque capitulum ecclesie zagrabiensis, quod in statucione predicte possessionis Kobylya sub testimonio suo dictis civibus in concordiaque super dictis possessionibus Kobylya et Zwyblyan inter ipsos cives ab una ac quosdam Matheum et Farcasium parte ab altera, coram iam dicto zagrabiensis ecclesie capitulo mediantibus eiusdem litteris facta, nulla eiusdem capituli obviante contradiccione, consensum prebuisse et assensum; ipsum eciam capitulum, veluti rei consense et admisse, propterque taciturnitatem et temporum diuturnitatem eisdem hospitibus iuxta prescripcionis formam perpetuate, suscitatorem, in facto calumnie pariter cum predictis prelato ac baronibus et regni nobilibus commisisset fore convictum contra hospites de Grecz prenotatos.

Transumptum in membrana a capitulo časmensi anno 1490. In archivo ven. capituli zagrab. fasc. 2. nr. 38.

205.

Anno 1346, 30. Julii. Zagrabiae.

Ludovicus Hungariae etc. rex sententiam Laurentii magistri tavarnicorum de possessionibus Kobilja et Svibljan in favorem civitatis Grechensis latam, confirmat.

Nos Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Significamus presencium per tenorem, memorie commendantes, quod cum discreti viri capitulum ecclesie zagrabiensis nostre maiestati conquesti fuissent super eo, ut in causa, quam cum civibus et hospitibus nostris Grecensibus super possessionibus Cobilia et Scuiblan vocatis et aliis causis habuerunt,

iusticia eisdem facta non fuisset. Nos commisimus prelatis et baronibus nostris, ut litteras privilegiales magnifici viri Laurencii magistri tawarnicorum nostrorum processum ipsius cause denotantes, inspicerent, et illud viderent utrum ipsa causa iuste sit iudicata nec ne. Quibus litteris privilegialibus inspectis, cercius extitimus informati, quod dicti discreti viri capitulum ecclesie zagrabiensis memorate, contra dictos cives et hospites nostros Grechenses in predicta causa in calumpnia ordine iudiciario remanserunt et convicti extiterunt. Nos igitur sic informati nemini iniuriam sed cuilibet iusticiam fieri volentes, predictas litteras privilegiales ipsius magnifici viri Laurencii, magistri tawarnicorum nostrorum processum ipsius cause, que inter ipsum capitulum et inter ipsam civitatem nostram super predictis possessionibus et aliis causis ventilata est, denotantes, auctoritate presencium approbamus, ratificamus et confirmamus perpetuo valituras, statuentes, ut ipse littere privilegiales dicti magistri tawarnicorum nostrorum robur obtineant perpetue firmitatis. Datum in Zagrabia, in dominica proxima ante octavas festi sancti Jacobi apostoli. Anno domini MCCCXL sexto.

Originale in membrana, a tergo impressum est sigillum anulare, pulchre conservatum. In archivo lib. reg. civitatis zagrab.

206.

Anno 1346, 16. Augusti. Zagrabiae.

Nicolaus de Zech, banus, decimas episcopo zagrab. solvendas esse, praecipit.

Nos Nicolaus tocius Sclauonie et Croacie banus. Memorie commendantes significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod venerabilis in Christo pater, dominus Jacobus, dei et apostolice sedis gracia zagrabiensis episcopus, fecit nobis exhiberi litteras patentes domini Karoli, olym regis Hungarie, inclite memorie, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte viciatas, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 141. an. 1328, 10. aprilis). Quare vobis universis castellanis, comitibus, officialibus, nobilibus, civibus liberarum villarum et aliis cuiuscumque status et condicionis hominibus in nostro banatu constitutis damus firmiter in mandatis quatenus decimas vestras debitas predicto domino episcopo et eius ecclesie eo modo, ut predicitur, decimatoribus eiusdem exsolvatis. Quicumque autem ex vobis secusfecerit, commisimus et commitimus comitibus nostris crisiensi et zagrabiensi ac aliis nostris comitibus, castellanis et officialibus quibuscumque, ut vos compellant ad ipsas decimas persolvendas cum vestro gravamine sicut requirit ordo iuris contra transgressores man-

dati et rebelles quoscumque. In quorum omnium testimonium presentibus, sigillum nostrum duximus apponendum. Datum Zagrabie, in crastino festi assumpcionis virginis gloriose. Anno domini MCCC quadragesimo sexto.

E libr. Statutor. capit. zagrab. p. IV. c. I. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 100—101.

207.

Anno 1347, 25. januarii. Avinione.

Tedaldo de Fariolis, canonico zagrabiensi, a pontifice Clemente VI. confertur canonicatus huius ecclesiae, quem Demetrius episcopus varadiensis tempore suae promotionis obtinebat.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 742.

208.

Anno 1347, 15. aprilis.

Nicolaus banus civibus Grechensibus „unam aream“ in monte Medvednica aperiendis fodinis salium, confert.

Nos Nicolaus tocius Sclauonie et Croacie banus. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod cum per assignacionem quorumdam nobis relatum et datum intelligi extitisset, quod in monte Meduednicha vocata, (sita) supra civitatem Grechensem, minera sive fodina salium posset reperiri et aperiri; ta(ndem) ad instanciam et peticionem civium et hospitum dicte civitatis annuimus, ut ubicumque predicti cives occupabunt et aperiunt fodinas salium, unam aream in dicto monte ad aperiendas fodinas salium ipsis civibus et hospitibus pro ipsorum usu et utilitate auctoritate regia in perpetuum dedimus, donavimus et contulimus ad ipsorum libitum utilitatis, salvo iure regali, prout alias in regno Hungarie infra terminos regales est consvetudo de fodinis salium ad cameram domini regis dari et amministrari. In cuius rei memoriam presentes sigillo nostro duximus roboratas. Datum in quindenis festi pasce domini. Anno eiusdem MCCCXL septimo.

Originale in membrana, e tergo impressum sigillum deperiit. In archiv. Acad. Scient. Slavor. merid.

209.

Anno 1347, 23. Junii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. considerando paupertatem fratrum Heremitarum, quasdam possessiones eisdem donat, retentis decimis et titulo patroni.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Universis Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in domino sempiternam. Excel-

lentissimi principes clare memorie reges Hungarie et alii Christi fideles ideo nos et nostram ecclesiam diversis libertatibus et redditibus et possessionibus dotaverunt, ut racione horum specialius semper et pro eorum salute reddamur obligati et astricti Christi graciam inplorare. Cupientes igitur pro tantis beneficiis in reconpensacione condigna occurrere, deliberavimus eosdem multiplicatis intercessoribus adiuvare, faciendo participes viros religiosos, deo devotos, in possessionibus et bonis nostre ecclesie et nobis collatis, ut est dictum, qui una nobiscum se obligatos senciant in suis oracionibus et aliis meritoriis operibus pro eisdem et pro nobis. Hinc est, quod nos perpendentes indigenciam fratrum sancti Pauli primi heremite de heremo ordinis sancti Augustini in ecclesia beate virginis, in nostro districtu zagrabiensi militancium, quasdam terras cum vineis, nemoribus, silvis et aliis utilitatibus universis ad nos et nostram ecclesiam actenus pertinentes, adiacentes circumquaque ecclesie beate virginis supradicte, metis infrascriptis inclusas, ad usum prioris et fratrum predictorum ob reverenciam dei et eiusdem matris virginis gloriose ac tocius celestis curie concedimus, conferimus et donamus de gracia speciali tenendas et perpetuo possidendas, salvis decimis nobis debitis de eisdem preter illas, quas predicti fratres excolerent suis propriis laboribus et expensis, iuxta continenciam concilii generalis. Hoc salvo et expresso, quod iidem fratres nos perpetuis temporibus sicut actenus habebunt et recognoscent veros patronos suos et tamquam fundatores eiusdem ecclesie et nobis nedum in oracionibus vel aliis meritoriis operibus, sed eciam in aliis licitis et honestis asistent toto pro posse, litterasque nostras emanatas super vineis infra metas infrascriptas inclusis pro quibuslibet possessoribus earumdem vinearum firmas et ratas habebunt, salvis utilitatibus condignis de eisdem vineis, quas pro se iidem fratres habebunt annuatim percipere, prout fuerit racionis ita, quod si aliquis prior eiusdem ecclesie pro tempore constitutus aggravare indebite et iniuste aliquem de eisdem possessoribus vinearum forsitan quod absit, voluerit, hoc iuxta nostrum arbitrium, iure communi suffragante, semper tenebitur emendare. Mete autem terrarum predictarum per nos donatarum, quas ex nostra commissione honorabiles et discreti viri domini Nicolaus de Kamarcha, Johannes de Guerche, Anthonius de Vrbouch archidiaconi et Johannes custos ac magistri Georgius et Bartholomeus, nostri concanonici, distinxerant et de novo posuerant, prout iidem nobis eas in scriptis reportarunt, hoc ordine protenduntur: prima incipit in quadam valle a septemtrione et procedit in parvo spacio et transit viam pupplicam ad silvam, gay vocatam, ipsorum Heremitarum, versus meridiem et circa eandem silvam

procedit iterum versus meridiem in bono spacio et venit ad arborem cerasi cruce signatam, meta terrea circumfusam in angulo cuiusdam vinee constitutam, abhinc reflectitur versus occidentem et transit vallem et venit ad arborem harazt cruce signatam et meta terrea circumfusam, abhinc procedit iterum versus occidentem directe et venit ad viam publicam, que procedit de ecclesia predicta fratrum versus Zagrabiam, per quam viam cadit in vallem, per quam vallem consvevit pluvialis aqua decurrere, abhinc reflectitur directe versus septemptrionem per dorsum cuiusdam montis inter duas vales Globoki dol et tendit supra per ipsum dorsum montis versus septemptrionem directe et venit ad arborem cerasi cruce signatam, abhinc per quasdam vineas procedit versus montes et venit ad quendam monticulum eminentem, ubi est vinea Iwanko Popouich vocata, in cuius medio sunt quedam parve arbores harazt, quam vineam ad metas eorumdem fratrum includit, abhinc in modico spacio versus septemptrionem cadit in publicam viam, que ab ecclesia dictorum fratrum procedit versus Grachan, ibique terminatur. Ita quod terre cum vineis versus montes ad ipsos Heremitas pertinebunt in quantum se eorum mete extendunt. In testimonium autem omnium premissorum et firmitatem circa nostrum sigillum, religiosus vir frater Nicolaus, prior provincialis per Hungariam et Sclauoniam de consensu fratrum suorum tunc presencium pie et humiliter predicta omnia recipiens, sigillum communitatis eorumdem fratrum fecit appendi. Datum in vigilia nativitatis beati Johannis baptiste. Anno domini MCCCXLVII.

E libr. Statutor. capit. zagrab. p. IV. c. XXII. Joan. Tkalčić. Mon. Hung. histor. II. p. 140—141.

210.

Anno 1347, 9. Augusti. Zagrabiae.

Capitulum zagrabiense erigendae parochiae in nova villa, Zagrabiae, terram quamdam cum decimis omnibus eiusdem territorii, confert.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Universis Christi fidelibus presencium noticiam habituris, salutem in domino Jhesu Christo. Quamvis sancti dei laude digna a christiano populo sint extollendi in terris, qui pro ipso intercessores efficacissimi existunt in celis; decet tamen illorum sanctorum specialius patrocinia invocare, qui in celesti patria pre ceteris ampliori prerogativa choruscant. Et quoniam beatissimus baptista Christi, Johannes, sanctificatus matris in utero, predicatur et creditur, ac iuxta Salvatoris vocem: inter natos mulierum non surrexit maior eo, dubium non existit, ipsius meritis et precibus plebem domini parare perfeccius, que toto corde poscit illum. Hac igitur con-

sideracione, honorabilis vir dominus Johannes, (archidiaconus) de Guerche, noster concanonicus, ad ampliandam gloriam eiusdem domini precursoris in terris et profectum salutis Christi fidelium, supra vicum nostrum, versus montes, in territorio nove ville nostre, ibidem decrevit et voluit in honore eiusdem beatissimi Johannis hedificare et consumpmare ecclesiam propriis sumptibus et expensis. Cuius nos devocionem in hac parte racioni consonam advertentes et nostre ecclesie ac nobis nedum spiritualiter sed et temporaliter utilem et multipliciter fructuosam, pro loco ipsius ecclesie. sub signis infrascriptis, terram in dotem et pro usu plebani eiusdem ecclesie pro tempore constituti, cum decimis omnibus in blado quocumque vel grano tocius territorii nove ville predicte deputavimus in perpetuum et donamus. Quequidem terra incipit a parte occidentis a fluvio Cirkuenische vocato et protenditur ultra magnam viam versus orientem usque ad terras domini nostri episcopi ad vicum Latinorum pertinentes, cuius latitudo occupat et debet continere ubique ducenta brachia ad mensuram pannorum. In quorum testimonium et perpetuam firmitatem presentes concessimus pendentis sigilli nostri munimine roboratas. Datum in vigilia beati Laurencii. Anno domini MCCCXL septimo.

E libro Statut. cap. zagrab. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 143.

211.

Circa annum 1347. Zagrabiae.

Erectae parochiae s. Johannis in nova villa Zagrabiae, donationes et concessiones a capitulo zagrab. factae, commemorantur.

Quamvis ecclesia (beati Johannis) baptiste et capella beati Zakarie supra nostrum (territorium sunt) edificate et constructe cum expensis domini Johannis (archidiaconi de Guerche), tamen non in paucis sunt eciam per nos honorate et dotate. Primo enim, de spacio terre in quo existunt; secundo, condonacione predii inferior Blizna vocati, donati per eundem archidiaconum et (decima)cione facta per nos eidem ecclesie sancti Johannis de ipso predio; tercio, de remissione decimarum cuiusdam vinee de novo plantate cum expensis eiusdem archidiaconi super montem magnum prope Heremitas.

E libro Statutor. ven. capit. zagrab. — Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. II. pag. 142.

212.

Anno 1347, 16. octobris. Budae.

Ludovicus Hungariae etc. rex, cives Grechenses a qualibet tributaria exactione liberos esse dicit.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis universis prelatis, baronibus, comitibus, (castellanis), nobilibus et aliis cuiusvis status et dignitatis hominibus, eorumque vices gerentibus; item civitatibus et liberis villis . . . . bus, iudicibus et villicis tam in terris quam in aquis tributa habentibus, quibus presentes ostendentur salutem et graciam. Exhibuit nobis Jexa iudex civitatis Grechensis de Zagrabia et Benedictus civis de eadem sua et universorum civium seu hospitum de predicta civitate nostra in personis, conquerendo, quod vos contra ipsorum libertatem per predecessores nostros concessam et per nostram maiestatem eisdem confirmatam, in locis tributorum vestrorum ab ipsis tributa exigeretis et exigere faceretis, litteras predictas tam predecessorum nostrorum quam nostras confirmatorias parvipendendo. Super quo fidelitati vestre regio edicto firmiter damus in preceptis, quatenus a prefatis civibus et hospitibus nostris de monte Grechensi nullum tributum, nullamve tributariam exaccionem recipere et exigere contra libertatem ipsorum per predecessores nostros predictos factam et per nos eisdem confirmatam, presumpmatis; secus sicut nostram regiam indignacionem graviter incurrere formidatis, facere nullatenus audeatis. Datum Bude, in festo beati Galli confessoris. Anno domini millesimo CCCXL septimo.

Originale in membrana, a tergo vestigium magni impressi sigilli. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

213.

Anno 1347, 3. novembris. Avinione.

Universis Christi fidelibus ecclesiam monasterii b. v. Mariae ord. cisterciensis, Zagrabiae, diebus quibusdam festis devote visitantibus, indulgentiae conceduntur.

Universis sancte matris ecclesie filiis ad quos presentes littere pervenerint, nos, miseracione divina, Adam parenensis, Franciscus canticensis, Nicholaus acciensis, Jacobus hairensis, Gregorius salimensis, Augustinus destillariensis, Johannes tribuniensis, Gregorius opidensis, Thomas tiniensis, Nicholaus suanensis, Auancius xanthiensis, Johannes termipolensis, Franciscus brehensis, Petrus calliensis et Benedictus sarronensis, episcopi, salutem in domino sempiternam. Splendor paterne

glorie, qui sua mundum ineffabili claritate illuminat, pia vota fidelium de clementissima maiestate ei sperancium tunc precipue benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas sanctorum meritis et precibus adiuvetur. Cupientes igitur ut ecclesia sive monasterium beate Marie in Zagrabia congruis honoribus frequentetur et a Christi fidelibus iugiter veneretur, omnibus vere penitentibus et confessis, qui ad dictam ecclesiam in singulis beate Marie festivitatibus et in omnibus aliis infrascriptis, videlicet: natalis domini, circumcisionis, epiphanie, parasceves, pasche, ascensionis, pentecostes, trinitatis, corporis Christi, invencionis et exaltacionis sancte crucis, Michaelis archangeli, et in omnibus festis sancti Johannis baptiste, beatorum Petri et Pauli apostolorum et omnium aliorum apostolorum et ewangelistarum, in festo omnium sanctorum et in commemoracione animarum, et in dicte ecclesie dedicacione, sanctorumque Stephani, Laurencii, Georgii, Martini, Nicholai, Gregorii, sanctarumque Marie Magdalene, Katerine, Margarete et per octavas omnium festivitatum predictarum octavas habencium, singulisque diebus dominicis causa devocionis, oracionis aut peregrinacionis accesserint; seu qui missis, predicacionibus, matutinis, vesperis aut aliis divinis officiis, exequiis et mortuorum sepulturis ibidem interfuerint; aut qui corpus Christi, vel oleum sacrum cum infirmis portentur, secuti fuerint, vel qui in serotina pulsacione campane flexis genibus ter: ave Maria, dixerint, necnon qui ad fabricam, luminaria, ornamenta dicte ecclesie manus adiutrices porrexerint, aut qui in eorum testamentis vel extra, aurum, argentum, vestimenta, libros, calices, oleum, ceram, lampades aut quevis alia dicte ecclesie necessaria donaverint, legaverint aut donari vel legari procuraverint, seu qui dictam ecclesiam et eius cimiterium pro animabus corporum inibi iacencium circuiverint, et qui pro abbate dicte ecclesie sive monasterii istius indulgencie impetratore suisque parentibus et amicis et pro omnibus dicte ecclesie sive monasterii benefactoribus vivis et mortuis pie deum exoraverint quocienscumque et quandocumque et ubicumque premissa vel aliquid premissorum devote fecerint de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius auctoritate confisi singuli nostrum XL. dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis misericorditer in deo relaxamus, dummodo diocesani voluntas ad id accesserit et consensus. In cuius rei testimonium sigilla nostra presentibus litteris apposuimus. Datum Avinionii, III. die mensis novembris. Anno domini MCCCXLVII, et pontificatus domini Clementis pape VI, anno sexto.

Originale in membrana, sigilla desunt. Ex arch. ven. capit. zagrab. Act. Cap. Ant. fasc. 88. nr. 50.

214.

Anno 1347, 6. decembris. Zagrabiae.

Jacobus episc. zagrab. ius patronatus erigendae parochiae s. Johannis in nova villa Zagrabiae, capitulo tribuit.

Jacobus dei et apostolice sedis gracia zagrabiensis episcopus. Universis et singulis presencium noticiam habituris salutem in domino sempiternam. Quamvis sancti dei laude digna a christiano populo sint extollendi in terris, qui pro ipso populo intercessores efficacissimi existunt in celis, expedit tamen illorum sanctorum specialius patrocinia invocare, qui in celesti patria prerogativa choruscant pre ceteris ampliori. Beatissimus itaque Johannes baptista, sanctificatus matris in utero, predicatur et creditur, nam iuxta Salvatoris vocem: inter natos mulierum non surrexit maior eo, et ideo dubium non existit ipsius meritis et precibus plebem domini parari perfeccius, que eius implorat auxilium toto corde. Ad implorandam igitur gloriam eiusdem domini precursoris in terris, et ut honor nostre ecclesie augmentetur et comodum procuretur precludaturque in quantum est possibile malefactorum aditus, honorabilis vir dominus Johannes, archidiaconus de Guerche, nobis humiliter supplicavit, quatenus ecclesiam in honore eiusdem gloriosi precursoris hedificandam de novo ipsius archidiaconi laboribus et expensis in loco decenti, in territorio fratrum nostrorum zagrabiensis capituli, in loco ville de novo congregande supra vicum eorumdem fratrum nostrorum versus montes, dignaremur aliquali speciali prerogativa decorare. Cuius nos devotis precibus inclinati, de eorumdem fratrum nostrorum consilio tenore presencium concedimus. ut ipsius ecclesie hedificande rector per tempora in futurum existat et vocetur efficaciter plebanus et illa libertate et prerogativa gaudeat, qua ceteri plebani in nostris et ecclesie nostre tenutis prefulgent; salvo, quod ius patronatus eiusdem ecclesie ad eosdem fratres zagrabiense capitulum pertineat pleno iure. Quibusquidem fratribus nostris concedimus, quod ipsam ecclesiam hedificandam possint et valeant dotare, prout eisdem videbitur expedire. Volumus autem, quod iura parochialia ad ipsam ecclesiam hedificandam tantummodo illa pertineant, que consistunt in locis et terris, que loca et territoria mete vere ipsius nove ville, absque nostro preiudicio, comprehendunt. In cuius rei memoriam presentibus sigillum nostrum duximus appendendum. Datum Zagrabie, die sexta mensis decembris. Anno nativitatis domini MCCCXL septimo.

E libro Statutor. capit. zagrab. p. IV. c. XXIII. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. v. II. p. 142.

215.

Anno 1348, 26. januarii. Avinione.

Urbano Mathei de Zagrabia, canonico zagrabiensi, a pontifice Clemente VI. providetur de canonicatu et praebenda huius ecclesiae.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 772.

216.

Anno 1348, 13. martii. Zagrabiae.

Jacobus episc. zagrab. poenam contra litigiosos canonicos et sacerdotes constituit.

In nomine domini. Amen. Jacobus dei et apostolice sedis gracia episcopus zagrabiensis. Universis presencium noticiam habituris salutem in domino sempiternam. Sacre scripture testimonio, circa subditos inesse debet rectoribus et iuste consulens misericordia et pie seviens disciplina, ut sit amor circa eos, sed non emoliens; sit rigor, sed non exasperans; sit pietas, sed non plus quam expedit parcens. Ad nostrum itaque, quod dolenter referimus, pervenit auditum, quod inter quosdam fratres nostros de capitulo zagrabiensi in chasmense talia quandoque iurgia et contenciones oriuntur, ex quibus ad verba obprobriosa nimis et diversa vituperia non sine gravi scandalo pervenitur; nisi ergo talibus conpetenti remedio occurratur, longe peyora ex hiis quandoque poterant evenire. Quare volentes contra hec, ut tenemur, in quantum est nobis ad presens possibile adhibere medelam, omni qua possumus districcione prohibemus, ne de cetero aliquis ex fratribus nostris predictis vel alter quicumque de clero nostrarum zagrabiensis et chasmensis ecclesiarum, clericali modestia postposita, presumpmat excedere in premissis. Quicumque autem ex predictis fratribus nostris alium ex eisdem svadente dyabolo agredi ausus fuerit verbis obprobriosis vel vituperiosis aut aliis iniuriosis notabiliter, penam solucionis trium marcarum, monete pro tempore currentis, incurrat ipso facto, pro nostra camera faciende et tantumdem obligetur illi, quem offenderit, si pacienter sibi illatam iniuriam supportabit; sed si se vindicabit absque moderamine inculpate tutele, eo casu sibi nichil penitus debeatur, et nichilominus penam solucionis suprapositam pro medietate incurrat, nostre camare applicande. Qui vero de clero earumdem nostrarum ecclesiarum, inferioris gradus, aliquem ex predictis fratribus nostris premissis iniuriis vel aliqua ex eisdem affecerit, penis supradictis eodem modo subiaceat eo ipso; quod, si quem a solucione huiusmodi in parte vel in toto inopia excusaret, talis penis aliis affligatur pro arbitrio

passi iniuriam, semper tamen previa racione. Quod si ex eodem clero quis alium ex ipso, modo aliquo ex premissis, offenderit, pene unius marce et se vindicans, ut predicitur, medie marce eo ipso subiaceat; quarum solucio sive satisfaccio de eisdem debeat expediri modo et ordine supradictis, salvis semper penis aliis a iure proditis in premissis. Volumus autem, ut custos utriusque ecclesiarum predictarum soluciones ex premissis, nostre camere debitas, nostro nomine debeat ad se recipere, dispensando pecuniam ex hiis solutam pro reformacione librorum vel aliorum utensilium ipsarum ecclesiarum iuxta formam nostri mandati. Hoc cauto et expresso, quod si quis ex superius designatis, solucionem pene quam debuerit infra dies viginti a die illate iniurie non fecerit eo modo ut predicitur, extunc vicarius noster teneatur ipsam solucionem plenarie extorquere ab eodem, et insuper possit et debeat punire huiusmodi contumacem quemlibet, gravando eum solucione pecuniaria vel alio modo, prout sibi videbitur expedire. Et ut nullus pretextu ignorancie se racione premissorum valeat excusare, presentes in loco publico sacristiarum predictarum ecclesiarum nostrarum iussimus appendi pro tempore opportuno. Datum die terciodecimo mensis marcii. Anno domini MCCCXL octavo.

E libro Statutorum capituli zagrabiensis, part. IV. c. XXVI. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 144.

217.

Anno 1349, 9. Julii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. constitutionem Jacobi episcopi zagrab. contra litigiosos latam, transsummit.

Nos capitulum zagrabiensis ecclesie. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod anno domini MCCCXL nono, feria quinta proxima post octavas festi beatorum Petri et Pauli apostolorum, honorabilis vir dominus Johannes, archidiaconus de Guerche, nunc ecclesie nostre sede vacante in spiritualibus et temporalibus vicarius generalis iuris beneficio per nos deputatus, in nostri presencia personaliter constitutus a nobis peciit, quatenus tenorem cuiusdam constitucionis edite et promulgate per venerabilem patrem dominum Jacobum olim ecclesie nostre episcopum et prelatum faceremus transcribi et nostro sigillo consignari. Cuiusquidem tenor talis est: (vid. nr, 216. anno 1348, 13. marcii.)

E libro Statutorum capituli zagrabiensis, p. IV. c. XXVI. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. 144.

218.

Anno 1350, 11. januarii. Avinione.

Nicolaus electus zagrabiensis praeficitur in episcopum et de more commendatur.

Clemens episcopus servus servorum dei. Dilecto filio Nicolao electo zagrabiensi salutem et apostolicam benedictionem. Credite nobis, dispensationis officium urget et excitat mentem nostram, ut qui dispositione divina cunctis ecclesiis potestatis plenitudine presidemus, singularum utilitatibus, quantum nobis ex alto permittitur, sic prospiciamus solicite, sic vigilanter et diligenter etiam intendamus, quod per participationis nostre studium, prout ipsarum ecclesiarum utilitas persuadet, ecclesiis ipsis quandoque per simplicis provisionis officium, quandoque vero per ministerium translationis accomode pastores deputentur ydonei, per quos ecclesie ipse, superni favoris auxilio suffragante, votive prosperitatis successibus gratulentur. Nuper siquidem ecclesia zagrabiensi ex eo pastoris regimine destituta, quod nos venerabilem fratrem nostrum Dionisium episcopum olim zagrabiensem in archiepiscopum colocensem electum, licet absentem, a vinculo, quo ipsi zagrabiensi ecclesie, cui tunc preerat, tenebatur, de fratrum nostrorum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad ecclesiam colocensem tunc vacantem duximus transferendum, preficiendo eum dicte colocensi ecclesie in archiepiscopum et pastorem. Nos volentes eidem zagrabiensi ecclesie, ne dispendia prolixe vacationis incurreret, salubriter providere, cum nullus preter nos de provisione ipsius zagrabiensis ecclesie hac vice se intromittere possit pro eo, quod nos diu ante vacationem ipsius zagrabiensis ecclesie provisiones omnium ecclesiarum cathedralium, tunc ubicumque in antea vacaturarum per translationes de prelatis earum ubilibet constitutis, tunc per nos imposterum faciendas ad alias ecclesias tunc vacantes et imposterum vacaturas, dispositioni nostre duximus reservandas, decernendo ex tunc irritum et inane, si secus super hiis per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari, post deliberationem, quam de preficiendo ipsi zagrabiensi ecclesie personam utilem ac etiam fructuosam habuimus cum eisdem fratribus diligentem, demum ad te tunc electum nitriensem, multiplicium virtutum meritis, prout fidedignorum habet assertio, insignitum, sperantes, te fore ipsi zagrabiensi ecclesie multipliciter fructuosum, direximus oculos nostre mentis: quibus omnibus debita meditatione pensatis, te a vinculo, quo ipsi nitriensi ecclesie, cui tunc preeas tenebaris, de potestatis predicte plenitudine absolventes, te de ipsorum fratrum consilio auctoritate apostolica ad zagrabiensem ecclesiam transferimus supradictam, te-

que illi preficimus in episcopum et pastorem, curam et administrationem ipsius tibi tam in spiritualibus quam in temporalis plenarie committendo, liberamque tibi licentiam tribuendo ad ipsam zagrabiensem ecclesiam transeundi; firma spe fiduciaque conceptis, quod eadem zagrabiensis ecclesia, gratia tibi assistente divina, per tue circumspectionis industriam et providentiam circumspectam salubria recipiet incrementa. Quocirca discretioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus impositum tibi onus ipsius zagrabiensis ecclesie a domino devote suscipiens, sic ipsius zagrabiensis ecclesie regimen sollicite studeas exercere, gregem dominicum in ea tibi creditum doctrina verbi et operis informando, quod prefata zagrabiensis ecclesia tue operationis ministerio votivis iugiter proficiat commodis et successibus prosperis augeatur, tuque proinde divinam, dicte sedis et nostram benedictionem et graciam uberius consequi merearis. Datum Avinione, III. idus januarii. Anno octavo.

In e. m. capitulo zagrabiensi, clero et populo civitatis et dioecesis zagrabiensis, vassallis eiusdem ecclesiae.

E reg. orig. an. VIII. A. Theiner. Mon. Hung. hist. libr. I. pag. 775—776.

219.

Anno 1350, 14. aprilis. Avinione.

Nicolao electo zagrabiensi a pontifice Clemente VI. conceditur, ut quatuor personis per eum eligendis de quatuor canonicatibus et praebendis vacaturis providere possit.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. I. p. 785.

220.

Anno 1350, 9. Julii. Budae.

Stephanus Croat. Slav. et Dalmatiae dux, cives Grechenses in tutelam recipit.

Stephanus dei gracia tocius Sclauonie, Croacie et Dalmacie dux. Fidelibus suis universis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ac eorum vices gerentibus; item civitatibus, villisque et earum rectoribus necnon quibusvis aliis hominibus cuiusvis condicionis et preeminencie existant et specialiter tributariis in dicto regno suo Sclauonie constitutis et constituendis in futurum, quibus presentes ostendentur salutem et graciam. Querele nunciorum civium nostrorum de monte Grech in eo, quod per nonnullos ex vobis contra eorum libertates ab antiquo conservatas perturbarentur, aures nostre maie-

statis humilime propulsarunt; unde cum nos dictos cives nostros seu hospites de Grech in eorum libertatibus ab antiquo observatis velimus conservare, fidelitati universitatis vestre ducali edicto firmiter precipientes mandamus, quatenus predictos cives nostros contra eorum libertates in nullis casibus indebite et iniuste molestare, agravare et perturbare presumpmatis; aliud sicut nostram indignacionem incurrere formidatis non facturi in premissis. Datum Bude, feria sexta proxima post quindenas festi nativitatis beati Johannis baptiste. Anno domini MCCC quinquagesimo.

Originale in membrana. A tergo vestigium magni sigilli, sub quo: „relacio magistri Nicolai de Kebli". In archiv. Acad. Scient. Slav. merid. Joan. Kukuljević. Jura regni CSD. I. p. 118.

221.

Anno 1351, 11. aprilis. Budae.

Ludovicus Hungariae etc. rex, confirmat, quomodo decimae episcopo et capitulo zagrab. solvi debeant.

Nos Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Memorie commendantes, tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod venerabilis in Christo pater, dominus Nicolaus, dei et apostolica gracia episcopus ecclesie zagrabiensis, dilectus nobis et fidelis, ad nostre serenitatis accedendo presenciam exhibuit nobis litteras privilegiales manifici viri domini Nicolai de Zech, quondam bani tocius Sclauonie et Croacie, nunc vero bani de Zeuryno, tenoris infrascripti, petens nostram humiliter excellenciam, ut easdem ratas habere et nostris dignaremur litteris patentibus confirmare. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 206. an. 1346. 16. Augusti). Nos itaque qui ex debito officio suscepti regiminis dei ecclesias in suis iuribus et libertatibus tenemur conservare, peticionibus prefati domini episcopi benigniter inclinati predictas litteras privilegiales ipsius domini Nicolai bani, litteras excellentissimi principis domini Karoli, condam illustris regis Hungarie, patris nostri karissimi, felicis memorie, confirmative transcribentes eatenus, quatenus rite et legitime existunt emanate, ut vires earum veritati suffragantur, patenter cum omni suo tenore, presentis scripti patrocinio duximus confirmandum. Pro ulteriori autem commodo et statu ipsius ecclesie insuper volumus et committimus, ut decimas sub ipso episcopatu ubique existentes, decimatores dicti domini episcopi statim post festum beati regis Stephani inmediate dicare possint, contradiccione quorumlibet non obstante, et facta dicacione infra triginta vel quadraginta dies quivis suas decimas absque ulteriori dilacione solvere teneatur. Item volumus, quod omnes libere ville suas decimas in specie iuxta con-

tinenciam predicti domini bani dare et solvere teneantur, salvis decimis episcopalibus et capituli absque (mora) ad cellaria eorumdem episcopi et capituli in specie debentibus provenire. Datum Bude, feria secunda proxima post dominicam ramis palmarum. Anno domini MCCC quinquagesimo primo.

E libro Statutor. cap. zagrab. p. IV. c. I. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 101—103.

222.

Anno 1351, 17. maii. Zagrabiae.

Nicolaus episc. zagrab. Blasium primum plebanum novovillanum eiusque successores, pro „specialibus capellanis" episc. zagrab. habendos esse dicit.

Nicolaus dei et apostolice sedis gracia episcopus zagrabiensis. Universis presencium noticiam habituris, salutem in domino sempiternam. Ea, que in augmentum honoris nostre ecclesie et ad subportandum officii nostri debitum possunt disponi utiliter, sunt proculdubio sagaciter advertenda. Perpendentes igitur, quia usque ad hec tempora per nostros predecessores non invenitur fuisse provisum de certa persona ydonea, que in missis celebrandis in nostra ecclesia maiori iuxta ordinacionem antiquam subportaret episcopalem personam, sed invitabatur quandoque unus et aliquociens alter et interdum insufficiens sacerdos ad servandas ebdomadas episcopales in misse officio, que nobis minime placuerunt. Ideo nos, volentes honori episcopali provide consulere in hac parte, discretum virum dominum Blasium, primum plebanum ecclesie sanctissimi baptiste Johannis, de Zagrabia, in nostrum specialem recepimus capellanum, ipsumque et suos successores per tempora, tali prerogativa inter cetera duximus honorandos, quatenus ipse Blasius plebanus et sui successores pro specialibus capellanis presulum zagrabiensis ecclesie de cetero habeantur, ipsasque ebdomadas episcopales, quociens occurrent servande in misse officio, teneantur cum devocione debita observare. In quorum premissorum testimonium presentes duximus concedendas. Datum XVII. mensis maii. Anno domini MCCCL primo.

E libro Statutorum capit. zagrab. p. IV. c. XXV. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. p. 143.

Fr. Augustinus episcopus zagrabiensis (1303—1322) in ecclesia cathedrali pro sacrificio missae peragendo octo hebdomadarios esse voluit. Hi suis hebdomadibus sacrum quotidie agere tenebantur et quidem cantando; postea vero missas ritus minoris vel de feria, quas hebdomadarii ipsi absolvere debebant, aliis sacerdotibus committebant, qui ob hoc munus commissum nomen „supportantium vel capellanorum" mox sortiti sunt. De hac re constitutio eiusdem episcopi quam

hic refero, ita: (vid. libr. Statutor. part. II. caput II. Joan. Tkalčić l. c. II. p. 65.) „quod singuli ex nobis, non impediti racionabiliter, debeant omni die ad omnia divina officia ordinaria et horas perficiendas in ecclesia maiori cum effectu convenire per se vel per alios, ad que, propter beneficia que percepimus, contemplacione ipsius ecclesie obligamur, constituens, quod annuatim infrascripti ebdomadarii, qui debent esse in sacerdotali ordine ex debito per se vel per suos quandoque ydoneos substitutos missas chori, que magne misse dicuntur, comuniter in ecclesia maiori cantare teneantur omni die, quociens occurrit in ordine iterando. Ex quibus primam ebdomadam ipse dominus episcopus servare, ut predicitur, obligetur, secundam zagrabiensis prepositus, terciam lector, quartam cantor, quintam prepositus chasmensis, sextam archidiaconus kathedralis, septimam archidiaconus dubicensis et octavam archidiaconus de Kamarcha. Horum autem singulorum per easdem ebdomadas dyaconi existunt: primi, scilicet domini episcopi, archidiaconus de Guerche; secundi, scilicet prepositi zagrabiensis, archidiaconus de Kemluk; tercii, scilicet lectoris, archidiaconus de Vaska; quarti, scilicet cantoris, archidiaconus chasmensis; quinti, scilicet prepositi chasmensis, archidiaconus de Bekchin; sexti, scilicet archidiaconi kathedralis, archidiaconus de Warosd; septimi, scilicet archidiaconi dubicensis, archidiaconus de Vrbouch, et octavi, scilicet archidiaconi de Kamarcha, custos. Horum singulorum subdyaconi existunt ad cantandas epistolas per easdem ebdomadas canonici simplices, seniores iunioribus preponendi in ordine prout in capitulo voces noscuntur habere de iure. Et quoniam, ut plurimum residentes canonici simplices huiusmodi ultra numerum predictum inveniuntur, de divisionibus talium qui superfuerunt, pro qualibet eorum ebdomada in ordine occurrente recipiantur tres denarii cum medio, cum quibus suppleantur defectus in cantandis missis, ewangeliis et epistolis, que quandoque propter casuales fragilitates hominum consveverunt occurrere, et nec mirum. Preterea idem pater instituit, quod quicumque diebus dominicis et festivis sollempnibus in novem leccionum, vel hiis equipollentibus, saltem ad horas matutini et vesperarum ac misse officium non veniret personaliter, si non fuerit, ut predicitur, impeditus racionabiliter, vel impeditus per suum vicarium sive clericum hiis non interfuerit, et insuper omni die ad misse officium et hore vesperarum, videlicet per clericum habentem periciam in choro cantandi et legendi pro cuiuslibet hore vel officii ex predictis omissione, puniatur in media mensura vini, que est pars octava cubuli vel eius valore de divisionibus occurrentibus, si vinum ad porcionem talis in comuni cellario non extaret, que exacta pauperibus largiantur.“

223.

Anno 1351, 23. Augusti. Zagrabiae.

Petrus comes zagrab. confirmationem sententiae Laurentii tavarnici de possessiobus Kobilja et Sviblјan, transsummit.

Nos magister Petrus, comes zagrabiensis et castellanus de Zamobor. Significamus presencium per tenorem quibus expedit memorie commendantes, quod anno domini MCCC quinquagesimo primo, feria tercia proxima post festum beatissimi Stephani regis, Jacobus, iudex civitatis Grecensis ac Nicolettus, Stephanus et Jaxa, condam iudices et

concives de eadem, ad nostram accedentes presenciam exhibuerunt nobis litteras patentes excellentissimi principis et domini, domini Lodouici, dei gracia regis Hungarie, domini nosti naturalis, sigillo suo anulari consignatas, petentes nos precum cum instancia, ut tenorem earum presentibus inseri faceremus et nostro sigillo consignari ad cautelam, timentes, ne per discrimina viarum ipsas litteras eos amittere contingat. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 205. anno 1346, 30. Julii). Nos vero supradictorum Jacobi iudicis civitatis prenotate ac Nicoletti, Stephani et Jaxe condam iudicum et concivium de eadem iustis peticionibus anuentes, maxime quia ipsas litteras invenimus non abrasas, non cancellatas nec in aliqua ipsarum parte viciatas, tenorem earum de verbo ad verbum presentibus inseri fecimus et nostro sigillo consignari. Datum Zagrabie, die et anno, ut supra.

Originale in membrana, a tergo vestigium impressi sigilli. In archivo lib. reg. civ. zagrab.

224.

Anno 1352, 10. februarii.

Ludovicus Hungariae etc. rex litteras confirmatorias praedecessoris sui regis Caroli de reambulatione et metarum errectione possessionum capituli zagrab. transsummit et confirmat.

Lodovicus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus et Honoris (ac) montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris noticiam presencium habituris salutem in omnium salvatore. Inmensa regum nobilitas, licet cunctis sibi subiectis se pium et benignum debeat exhibere, illos tamen uberiori et ampliori favore et gracia prosequi consvevit et amplecti, iura ipsorum confovendo et perpetua stabilitate fulciendo, qui temporalium bonorum inpensu sibi fideliter obsecuntur et in offerendis oracionum suffragiis pro pace regis et regni omnium creatori iugiter et devote famulantur. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod venerabilis in Christo pater dominus Nicolaus, eadem et apostolice sedis gracia episcopus ecclesie zagrabiensis, aule nostre cancellarius, dilectus et fidelis noster, ad celsitudinis nostre accedendo presenciam, exhibuit nobis quasdam litteras patentes serenissimi principis domini Karoli olim illustris regis Hungarie, genitoris nostri charissimi pie memorie, tercio et ultimo sigillo suo consignatas, litteras rescripcionales capituli ecclesie albensis super reambulacione et metarum ereccione ac renovacione terrarum et possessionum infra specificatarum ecclesie sue

predicte et capituli eiusdem confirmative de verbo ad verbum continentes, tenoris infrascripti, supplicans nostre celsitudini prece subiectiva, ut ipsarum tenore de verbo ad verbum presentibus transumpto easdem approbantes, acceptantes et ratificantes nostro dignaremur privilegio confirmare. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 161, an. 1333, 11. Junii). Nos itaque qui ex debito officio suscepti regiminis curis et profectibus ecclesiarum omnium in regno nostro Christo militancium, quarum precum suffragiis non solum temporaliter, verum eciam spiritualium bonorum incrementis in celesti patria speramus adiuvari, earum tamen maxime, que ad nos specialiori patronatus iure pertinent providenciam apponere debemus diligentem, predictam zagrabiensem ecclesiam per sanctissimum regem Ladizlaum immortalis memorie antecessorem nostrum fundatam, volentes in suis iuribus et proprietatibus illesam conservare, peticioni dicti domini Nicolai episcopi ecclesie prenotate aures exaudibiles benigno cum favore inclinantes, predictas litteras paternas de verbo ad verbum presentibus insertas omni prorsus suspicione carentes de beneplacita voluntate serenissime principisse domine Elisabeth, inclite regine Hungarie, genitricis nostre karissime, ac de consilio et connivencia prelatorum et baronum nostrorum ex certa nostra sciencia, quoad omnes sui continencias acceptamus, ratificamus et approbamus presentisque scripti patrocinio de regie potestatis plenitudine perhempnaliter eidem ecclesie zagrabiensi valituras confirmamus. Ut igitur presentis nostre confirmacionis et approbacionis series sit dicte ecclesie zagrabiensi in perpetuum valitura, nec ullo umquam tempore aliqua suspicionis rubigine, eo quod nunc predictus dominus Nicolaus episcopus zagrabiensis honore cancellariatus et conservacionis sigilli nostri autentici preditus fulgere dinoscitur possit aliquatenus obfuscari, presentibus habita matura deliberacione cum predicta domina regina genitrice nostra et prelatis ac baronibus nostris ex nostra certa consciencia nostrum et eiusdem domine regine genitricis nostre sigilla duplicia authentica decrevimus fore apponenda. Datum per manus eiusdem domini Nicolai episcopi zagrabiensis, aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCCLII. quarto ydus februarii. Regni autem nostri anno undecimo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis: Nicolao strigoniensi, locique eiusdem comite perpetuo et Dominico spalatensi archiepiscopis, fratre Dyonisio archielecto colocensi, Nicolao agriensi, Demetrio varadiensi, Andrea transilvano, Colomano jauriensi, Nicolao quinqueecclesiensi, Michaele vaciensi, Johanne vesprimiensi, Thoma chanadiensi, fratribus Thoma syrmiensi, Peregrino boznensi, Stephano nitriensi et Blasio thiniensi episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis ba-

ronibus: Nicolao palatino et iudice Cumanorum, Nicolao, filio Laurencii, voivoda transilvano, Oliverio magistro tavarnicorum nostrorum et iudice curie domine regine genitricis nostre charissime, Thoma iudice curie nostre, Stephano tocius Sclauonie et Croacie, Dominico de Machou et Nicolao de Zeurino banis, Paulo magistro tavernicorum reginalium et Bartholemeo pincernarum et Leukus dapiferorum, Dionysio agasonum ac Thuceus ianitorum nostrorum, necnon Johanne filio eiusdem Oliverii dapiferorum reginalium magistris, Symone, filio Mauricii, comite posoniensi; et aliis quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Simplex transumptum in charta in archiv. ven. capit. zagrab. fasc. I. nr. 39. Liber Statutor capit. zagr. p. IV. c. IV. Joan. Tkalčić. Mon. hist. II. p. 115.

225.

Anno 1252, 10. februarii.

Ludovicus Hungariae etc. rex immunitates capituli zagrab. ab omni exactione vini, bladi et denariorum ad castrum Medved, denuo confirmat.

Lodouicus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex, princeps Salernitanus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Cum a nobis petitur quod honestum est, decet regiam maiestatem facilem prebere consensum in hiis precipue, que ecclesiarum sanguine crucifixi dedicatarum, comodis videntur utiliter convenire. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod accedens in nostre maiestatis presenciam venerabilis in Christo pater dominus Nicolaus, eadem et apostolice sedis gracia episcopus zagrabiensis, auleque nostre vicecancellarius, dilectus nobis et fidelis, exhibuit nobis quasdam litteras nostras patentes super quibusdam libertatibus eiusdem ecclesie zagrabiensis, datis eidem, confectas, tenoris infrascripti, supplicans in sua et capituli eiusdem ecclesie personis nostre celsitudini prece subiectiva, ut easdem acceptare et approbando ratificare nostroque eisdem, ymmo pocius dicte ecclesie zagrabiensi dignaremur privilegio confirmare. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 181. an. 1342, 14. decembris.) Nos itaque supplicacionem dicti domini Nicolai episcopi in sua et capituli sui zagrabiensis personis nobis porrectam in hac parte iustam fore et legitimam conspicientes, volentes dictam ecclesiam zagrabiensem ob reverenciam sanctissimi Stephani regis, in cuius honore gloriose ipsa fundata existit, per cuius continuas ut speramus intercessiones et oracionum suffragia tocius nostre nostrorumque

predicte et capituli eiusdem confirmative de verbo ad verbum continentes, tenoris infrascripti, supplicans nostre celsitudini prece subiectiva, ut ipsarum tenore de verbo ad verbum presentibus transumpto easdem approbantes, acceptantes et ratificantes nostro dignaremur privilegio confirmare. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 161, an. 1333, 11. Junii). Nos itaque qui ex debito officio suscepti regiminis curis et profectibus ecclesiarum omnium in regno nostro Christo militancium, quarum precum suffragiis non solum temporaliter, verum eciam spiritualium bonorum incrementis in celesti patria speramus adiuvari, earum tamen maxime, que ad nos specialiori patronatus iure pertinent providenciam apponere debemus diligentem, predictam zagrabiensem ecclesiam per sanctissimum regem Ladizlaum immortalis memorie antecessorem nostrum fundatam, volentes in suis iuribus et proprietatibus illesam conservare, peticioni dicti domini Nicolai episcopi ecclesie prenotate aures exaudibiles benigno cum favore inclinantes, predictas litteras paternas de verbo ad verbum presentibus insertas omni prorsus suspicione carentes de beneplacita voluntate serenissime principisse domine Elisabeth, inclite regine Hungarie, genitricis nostre karissime, ac de consilio et connivencia prelatorum et baronum nostrorum ex certa nostra sciencia, quoad omnes sui continencias acceptamus, ratificamus et approbamus presentisque scripti patrocinio de regie potestatis plenitudine perhempnaliter eidem ecclesie zagrabiensi valituras confirmamus. Ut igitur presentis nostre confirmacionis et approbacionis series sit dicte ecclesie zagrabiensi in perpetuum valitura, nec ullo umquam tempore aliqua suspicionis rubigine, eo quod nunc predictus dominus Nicolaus episcopus zagrabiensis honore cancellariatus et conservacionis sigilli nostri autentici preditus fulgere dinoscitur possit aliquatenus obfuscari, presentibus habita matura deliberacione cum predicta domina regina genitrice nostra et prelatis ac baronibus nostris ex nostra certa consciencia nostrum et eiusdem domine regine genitricis nostre sigilla duplicia authentica decrevimus fore apponenda. Datum per manus eiusdem domini Nicolai episcopi zagrabiensis, aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCCLII. quarto ydus februarii. Regni autem nostri anno undecimo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis: Nicolao strigoniensi, locique eiusdem comite perpetuo et Dominico spalatensi archiepiscopis, fratre Dyonisio archielecto colocensi, Nicolao agriensi, Demetrio varadiensi, Andrea transilvano, Colomano jauriensi, Nicolao quinqueecclesiensi, Michaele vaciensi, Johanne vesprimiensi, Thoma chanadiensi, fratribus Thoma syrmiensi, Peregrino boznensi, Stephano nitriensi et Blasio thiniensi episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis ba-

ronibus: Nicolao palatino et iudice Cumanorum, Nicolao, filio Laurencii, voivoda transilvano, Oliverio magistro tavarnicorum nostrorum et iudice curie domine regine genitricis nostre charissime, Thoma iudice curie nostre, Stephano tocius Sclauonie et Croacie, Dominico de Machou et Nicolao de Zeurino banis, Paulo magistro tavernicorum reginalium et Bartholemeo pincernarum et Leukus dapiferorum, Dionysio agasonum ac Thuceus ianitorum nostrorum, necnon Johanne filio eiusdem Oliverii dapiferorum reginalium magistris, Symone, filio Mauricii, comite posoniensi; et aliis quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Simplex transumptum in charta in archiv. ven. capit. zagrab. fasc. I. nr. 39. Liber Statutor capit. zagr. p. IV. c. IV. Joan. Tkalčić. Mon. hist. II. p. 115.

225.

Anno 1252, 10. februarii.

Ludovicus Hungariae etc. rex immunitates capituli zagrab. ab omni exactione vini, bladi et denariorum ad castrum Medved, denuo confirmat.

Lodouicus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex, princeps Salernitanus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Cum a nobis petitur quod honestum est, decet regiam maiestatem facilem prebere consensum in hiis precipue, que ecclesiarum sanguine crucifixi dedicatarum, comodis videntur utiliter convenire. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod accedens in nostre maiestatis presenciam venerabilis in Christo pater dominus Nicolaus, eadem et apostolice sedis gracia episcopus zagrabiensis, auleque nostre vicecancellarius, dilectus nobis et fidelis, exhibuit nobis quasdam litteras nostras patentes super quibusdam libertatibus eiusdem ecclesie zagrabiensis, datis eidem, confectas, tenoris infrascripti, supplicans in sua et capituli eiusdem ecclesie personis nostre celsitudini prece subiectiva, ut easdem acceptare et approbando ratificare nostroque eisdem, ymmo pocius dicte ecclesie zagrabiensi dignaremur privilegio confirmare. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 181. an. 1342, 14. decembris.) Nos itaque supplicacionem dicti domini Nicolai episcopi in sua et capituli sui zagrabiensis personis nobis porrectam in hac parte iustam fore et legitimam conspicientes, volentes dictam ecclesiam zagrabiensem ob reverenciam sanctissimi Stephani regis, in cuius honore gloriose ipsa fundata existit, per cuius continuas ut speramus intercessiones et oracionum suffragia tocius nostre nostrorumque

predecessorum salutis prestolamur exordium, ex toto animi nostri desiderio dignis laudum preconiis extollere, in suis iuribus eandem illibate conservando, predictas litteras nostras super predictis libertatibus eiusdem ecclesie emanatas, de verbo ad verbum presentibus insertas, omni prorsus suspicione carentes de beneplacita voluntate serenissime principisse domine Elyzabeth, inclite regine Hungarie, genitricis nostre karissime ac de consilio et connivencia prelatorum et baronum nostrorum ex certa sciencia, simul cum libertatibus prenotatis in continenciis earumdem explicatis acceptamus, ratificamus et approbamus, presentisque scripti patrocinio de regie potestatis plenitudine perhempnaliter eidem ecclesie zagrabiensi valituras confirmamus. Ut igitur presentis nostre confirmacionis et approbacionis series sit dicte ecclesie zagrabiensi in perpetuum valitura, nec ullo umquam tempore aliqua suspicionis rubigine eo quod nunc predictus dominus Nicolaus episcopus zagrabiensis honore vicecancellariatus et conservacionis sigilli nostri autentici preditus fulgere dinoscitur, possit aliquatenus obfuscari, presentibus habita matura deliberacione cum predicta domina regina genitrice nostra et prelatis ac baronibus nostris ex nostra certa consciencia, nostrum et eiusdem domine regine genitricis nostre sigilla dupplicia autentica decrevimus fore apponenda. Datum per manus eiusdem domini Nicolai episcopi zagrabiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCCL secundo, quarto ydus februarii. Regni autem nostri anno undecimo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis Nicolao strigoniensi, locique eiusdem comite perpetuo et Dominico spalatensi archiepiscopis, fratre Dyonisio archielecto colocensi, Nicolao agriensi, Demetrio varadiensi, Andrea transilvano, Colomano jauriensi, Nicolao quinqueecclesiensi, Mychaele wacyensi, Johanne wesprimiensi, Thoma chanadiensi, fratribus Thoma syrmiensi, Peregrino boznensi, Stephano nitriensi, Blasio tinniensi episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis baronibus Nicolao palatino et iudice Comanorum, Nicolao, filio Laurencii, voyuoda transilvano, Olyuerio magistro tavarnicorum nostrorum et iudice curie domine regine genitricis nostre karissime, Thoma iudice curie nostre, Stephano tocius Sclauonie et Croacie, Dominico de Machou et Nicolao de Seurino banis, Paulo magistro tavarnicorum reginalium, Bartholomeo pincernarum et Leukus dapiferorum, Dyonisio agazonum ac Theuteus janitorum nostrorum, necnon Johanne, filio eiusdem Olyuerii, dapiferorum reginalium magistris, Symone, filio Mauricii, comite posoniensi et aliis quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

E libro Statutor. cap. zagrab. p. IV. c. VI. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. II. pag. 122.

226.

Anno 1352, 5. decembris. Zagrabiae.

Stephanus totius Slavoniae banus transsummit privilegium Mikić bani, quo cives Grechenses a solvendo lucro camerae de rebus et mercimoniis liberi declarabantur, idemque ratum habet.

Nos Stephanus tocius Sclauonie et Croacie banus. Memorie commendantes significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod Mark, filius Ligerii, iudex civitatis Grecensis, suo et universorum convicium suorum de eadem Gerech nomine et vice, ad nostram accedendo presenciam, exhibuit nobis litteras privilegiales quondam magnifici viri Mykch, tocius Sclauonie bani, tenoris infrascripti, petens nos humili precum cum instancia, ut ipsas litteras privilegiales de verbo ad verbum nostris litteris privilegialibus inseri faciendo confirmare dignaremur. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 159, anno 1333. 29. aprilis). Nos igitur peticionem predicti Marci iudicis iustam et legitimam fore cognoscentes, easdem litteras privilegiales quondam Mykch bani non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte viciatas, de verbo ad verbum presentibus inseri faciendo duximus confirmandas. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes litteras nostras concessimus privilegiales, pendentis sigilli nostri autentici munimine roboratas. Datum Zagrabie, feria quarta proxima ante festum beati Nicolai confessoris. Anno domini MCCC quinquagesimo secundo.

Originale in membrana, sigillum avulsum dependebat e zona sericea alba et viridi. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

227.

Anno 1353, 18. januarii. Avinione.

Petro de Montilio canonico zagrabiensi, Innocentius papa VI. confert canonicatum et praebendam huius eccl. unaque indulget, ut canonicatum quinqueecclesiensem in ecclesia b. Margarite de Dionisio, vesprimiensis dioecesis, cum cantoria, canonicatus et praebendas retinere possit.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. II. p. 6.

228.

Anno 1353. 28. maii. Zagrabiae.

Stephanus Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae dux, filius Caroli Hungariae etc. regis privil. eccl. zagrab. a regibus Hungariae largita, confirmat.

Stephanus dei gracia tocius Sclauonie, Croacie et Dalmacie dux. Omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris presens scriptum in-

specturis salutem in salutis largitore. Universorum noticie tam presencium quam futurorum harum serie volumus fieri manifestum, quod cum feria tercia proxima post festum corporis Christi, anno incarnacionis eiusdem MCCC quinquagesimo tercio, de Grechensi civitate. loco mansionis nostre, zelo spiritualis devocionis cordialiter inducti progrediendo, kathedralem seu episcopalem ecclesiam zagrabiensem ex fundacione Ladislai in honorem Stephani sanctissimorum quondam regum Hungarie, beatarum recordacionum illustrium progenitorum nostrorum constructam visitassemus, honorabiles viri capitulum ipsius zagrabiensis ecclesie, in eadem kathedrali ecclesia, genuorum flexibus se in terram prostratis, plurimorumque literalium monumentorum super libertatibus prefate ecclesie zagrabiensis, tam ab ipso sanctissimo rege Ladislao ipsius ecclesie ut premittitur fundatore, quam aliis suis successoribus regibus obtentis emanatorum et confectorum, aureis videlicet et cereys bullis pendentibus privilegialiter consignatorum, exhibicionibus factis, nostram humilibus flagitarunt precibus maiestatem super eo, ut inter cetera ipsius ecclesie litteralia munimenta, privilegium domini Stephani regis, infrascripti tenoris, aurea sua bulla consignatum, confirmans privilegiales litteras domini Bele regis patris sui confirmatorias literarum privilegialium regis Andree similiter sub bulla aurea confectarum sepefate zagrabiensi ecclesie libertatum prerogativas ab eodem domino Andrea rege obtentas et concessas explicantium, acceptare, approbare, ratificare, tenoremque eiusdem privilegii de verbo ad verbum perpetuam ad cautelam nostris litteris privilegialibus transumpmi faciendo, plena ducali potestate dignaremur confirmare .... Nos itaque supplicacionibus ipsius zagrabiensis ecclesie capituli iusticie consonis ducali pietate inclinati, recensitis eciam et in memoriam revocatis suis fidelibus obsequiis, que tempore primi adventus nostri in Zagrabiam loco mansionis nostre habiti sumpme fidelitatis studio prout regie stirpis in adventu, deo devoti et fideles capellani sacris expansis reliquiis nobis in obviam occurrendo sollempmniter consveverunt ymnizare ac decencia munera victualiumque varietates sollicite amministrare faciendo, impendere procurarunt. In horum et ceterorum plurium, que ad presens suo modo prolixa essent presentibus seriatim explanari, in aliqualem recompensationem, easdem litteras privilegiales dicti domini Stephani regis, tenorem litterarum privilegialum annotati Bele confirmative litteras dominorum Andree quondam inclitorum regum Hungarie in se seriatim explicantes in nulla sui parte, prout diligenter examinari fecimus, viciatas, premissarum libertatum ipsius capituli zagrabyensis ecclesie prerogativales municiones in eisdem privilegialiter insertas acceptamus, ratificamus, approbamus et ex mera

plenitudine ducalis potestatis perpetuo valituras confirmamus totum tenorem earumdem litterarum domini Stephani regis ad cautelam uberiorem de verbo ad verbum transumptive presentibus inseri faciendo. In cuius rei testimonium perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras nostras privilegiales pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Georgii, aule nostre prothonotarii et comitis de Orbaz, dilecti et fidelis nostri. Loco, die et anno supradictis; dicti autem nostri ducatus anno primo.

Originale in membrana, sericea viridis zona appendet absque sigillo. In archiv. ven. capit. zagrab. fasc. 13. nr. 96. Farlatti. Illir. sacr. V. p. 435.

229.

Anno 1354, 20. martii.

Nicolaus totius Slavoniae et Croatiae banus transsummit civitati litteras Laurentii thavarnici contra capitulum latas anno 1346.

Vide infra annum 1361, 8. martii.

230.

Anno 1355, 1. martii. Budae.

Margaretha ducissa, ne aliqui homicidae contra voluntatem communitatis Grechensis, in eandem ingrediantur, assentit.

Nos Margaretha dei gracia regnorum Sclauonie, Croacie et Dalmacie ducissa. Memorie commendamus, quod nos civibus et hospitibus de civitate Grecensi per presentes annuimus et concessimus, ut hominum interfectores seu omicide, iuxta libertatis ipsorum prerogativam extra propriam civitatem et communitatem eorumdem hospitum (omnino) exules sint et exclusi, ymo penitus secundum exigenciam ipsorum libertatum privilegiatarum de medio ipsorum evellentur ita, ut nunquam ipsam civitatem et in eorum consorcium aliquibus cautelis et occasionibus ingredi valeant atque possint, aut condigno supplicio excessuum suorum feriantur et puniantur; quia nil iustis iusticia prodesset, si malis malicia eorum non obesset. Si vero voluntas ipsius communitatis et consensus fuerit, (ut) tales omicidas in eandem civitatem et in consorcium eorum assumpmant et recipiant, extunc id et nos volumus et testimonio presencium assentimus, non tamen (aliquo) modo contra ipsorum voluntatem, ut est premissum, ingredi valeant atque possint. Datum Bude, in secunda dominica quadragesime, qua cantatur Reminiscere. Anno domini MCCC quinquagesimo quinto.

Originale in membrana. A tergo in ligula membranea fragmen impressi sigill. In archiv. l. r. civ. zagrab.

231.

Anno 1355, 1. martii. Budae.

Margaretha ducissa, cives Grechenses in eorum libertatibus conservari, praecipit.

Margaretha dei gracia regnorum Sclauonie, Croacie et Dalmacie ducissa. Fidelibus suis universis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis et vices eorumdem gerentibus, aliisve iudicibus et iusticiariis dictorum regnorum nostrorum tam secularibus quam ecclesiasticis presentibus et in futurum constituendis, quibus presentes ostenderentur, salutem et graciam. Noveritis, quod accedentes ad nostram presenciam Anthonius iudex, magister Petrus, filius Ligeri et Iwan litteratus, filius Johannis, cives Grecenses, in propriis eorum ac universorum hospitum nostrorum de eadem civitate Grecensi personis, nostre querulose significarunt maiestati, quod ipsi a nostris officialibus contra ipsorum libertatem per nos ignotam, pluries fuissent molestati et infestati indebite, petentes nos, ut ipsos in eorum libertatibus a predecessoribus nostris felicium recordacionum eis graciose concessis dignaremur et nos misericorditer conservare. Cum igitur nos inspectis eorum iustis et legitimis precibus libertati a sanctis predecessoribus nostris ipsis concesse derogare non velimus, sed pocius benigne adherere, idcirco fidelitati vestre firmiter preciendo mandamus, quatenus eosdem hospites nostros contra ipsorum libertatem privilegiatam vel cuiusvis preeminencie prerogativam in nullis causis seu causarum articulis in iudicio seu extra iudicium perturbare, agravare, molestare aut perturbari facere aliquatenus presumpmatis, quia volumus et promittimus presencium per tenorem eosdem hospites in quibuslibet eorum libertatibus nunc et amodo et eorum posteritates in futurum conservare indempniter et illese. Unde volumus, ut per quoslibet ad nos pertinentes in libertatibus ipsorum conserventur, et specialiter bano nostro et magistro tavarnicorum nostrorum et deinceps aliis quibus presentes ostenderentur, firmo damus sub edicto, ut nihil contra ipsorum libertatem agere aut ex eis quitquam confringere debeant aut presumpmant modo aliquali. Datum Bude, in secunda dominica quadragesime, qua cantatur Reminiscere. Anno domini MCCCL quinto.

Originale in membrana. A tergo a ligula membranea fragmen appressi sigilli. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

232.

Anno 1355, 1. martii. Zagrabiae.

Nicolaus totius Slavoniae et Croatiae banus, causam quam capitulum zagrab. contra cives Grechenses agebat, iterum prorogat.

Nos Nicolaus tocius Sclauonie et Croacie banus. Damus pro memoria, quod nos discussionem et determinacionem cause, quam inter honorabiles viros, scilicet capitulum ecclesie zagrabiensis ab una, iudicem, iuratos et universos cives de monte Grech, ut actores parte ab altera iuxta continenciam priorum litterarum nostrarum prorogatoriarum in octavis diei cynerum facere tenebantur, propter eiusdem arduitatem ad octavum diem diei adventus nostri Zagrabiam, ad presens de curia regia faciendi, ad nostram specialem presenciam statu sub priori, perhemptorie duximus prorogandam et fine debito terminandam. Datum Zagrabie, duodecimo die termini prenotati. Anno domini MCCCL quinto.

Originale in charta. A tergo vestigium impressi sigilli. In archivo Acad. Scient. Slav. merid.

233.

Anno 1356. 14. januarii. Zagrabiae.

Margaretha ducissa capitulo zagrab. fratres Heremitas in possessionem Pristavština statui iubet.

Margareta dei gracia tocius Sclauonie, Croacie et Dalmacie ducissa. Fidelibus suis discretis viris capitulo zagrabiensis ecclesie salutem et graciam. Noveritis quod nos possessionem nostram Pryztawschyna vocatam iuxta possessionem Gradschan adiacentem, ob spem quam in beatam virginem gerimus singularem, ac ob remedium anime quondam incliti principis domini Stephani ducis domini et conthoralis nostri karissimi, necnon pro felici statu incliti principis domini Johannis ducis, filii nostri karissimi, fratribus Heremitis ecclesie beate virginis de promontorio zagrabiensi, perpetuo duximus conservandam. Quare fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, in cuius presencia magister Benedictus, filius Dominici, Thomas de Morowcha, aut Gatal de Hraschyna famulus eiusdem magistri Benedicti, altero absente, homo noster, accedat ad faciem predicte possessionis Pryztawchyna vocate, convocatisque vicinis et commetaneis eiusdem universis et ipsis presentibus statuat eandem cum universis utilitatibus et pertinenciis eiusdem sub hiis conclusionibus metarum et terminis, quibus ipsa hactenus nostre maiestati pertinuisse dignoscebatur, dictis fratribus Heremitis perpetuo possidendam, si per quospiam non fuerit contra-

dictum. Contradictores vero si qui fuerint, citat illos contra annotatos fratres Heremitas in nostram presenciam ad terminum competentem, racionem contradiccionis ipsorum reddituros, et post hanc statucionem dicte possessionis, vel si contradictum fuerit, tunc diem et locum citacionis et nomina citatorum cum termino assignato nobis fideliter rescribatis. Datum Zagrabie, secundo die octavarum festi Ephiphaniarum domini. Anno eiusdem MCCCL sexto.

Transumptum e litteris eiusdem ducissae Margarethe eodem anno.

234.

Anno 1356. 15. januarii. Zagrabiae.

Capitulum eccl. zagrab. fratres Heremitas in possessionem Pristavština statutos esse, Margarethae ducissae refert.

Excellentissime principisse Margarete, dei gracia tocius Sclauonie, Croacie et Dalmacie ducisse, domine eorum, capitulum zagrabiensis ecclesie oraciones pro ea ad filium virginis gloriose. Noverit vestra excellencia nos litteras vestras recepisse in hec verba: (vid. nr. 233. anno 1356. 14. januarii.) Nos itaque preceptis vestre excellencie obedientes ut tenemur, unacum predicto Gatal homine vestro, nostrum hominem virum discretum dominum Johannem archidiaconum worosdyensem, socium et concanonicum nostrum ad exequendum premissa, pro testimonio transmisimus; qui postmodum ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod idem homo vester, presente ipso testimonio nostro, feria quinta proxima post predictas octavas Epiphanie domini, ad faciem predicte possessionis Pryztawchyna vocate accedendo, convocatis vicinis et commetaneis eiusdem legitime universis, et ipsis presentibus eandem reambulassent, et sub eisdem conclusionibus metarum et terminis, quibus ipsa possessio hactenus vestro dominio pertinuisse dignoscebatur, nemine penitus contradictore apparente, statuissent eandem ipsis fratribus Heremitis et assignassent perpetuo possidendam. Datum feria sexta proxima post octavas Epiphanie domini prenotatas. Anno eiusdem superius annotato.

Transumptum e litteris eiusdem ducissae Margarethe eodem anno.

235.

Anno 1356. Zagrabiae.

Margaretha ducissa, peracta statutione possessionis Pristavština, eamdem privilegio fr. Heremitis, donat.

Margareta dei gracia tocius Sclauonie, Croacie et Dalmacie ducissa. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presen-

cium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. Justis petencium desideriis facilem prebere consensum ius invitat, equitas persvadet et ducalis excellencia exortatur. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod religiosi viri fratres Heremite ecclesie beate virginis de promontorio zagrabiensi ad nostre serenitatis accedentes presenciam, exhibuerunt nobis quasdam litteras clausas capituli zagrabiensis ecclesie super statucione possessionis Priztawchyna vocate confectas, precantes nostram humillime maiestatem ut easdem acceptare nostrisque litteris privilegialibus dignaremur confirmare. Cuiusquidem tenor talis est: (vid. nr. 235. an. 1356. 15. januarii.) Nos itaque iustis et legitimis supplicacionibus dictorum fratrum Heremitarum favorabiliter inclinati, dictas litteras ipsius capituli zagrabiensis ecclesie nobis porrectas super statucione dicte possessionis Pryztawschyna nuncupate emanatas acceptamus, approbamus, ratificamus et testimonio presencium litterarum nostrarum privilegialium perpetuo valituras confirmamus totum tenorem eiusdem de verbo ad verbum presentibus inseri faciendo. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes concessimus littteras nostras privilegiales, pendentis et autentici sigilli nostri munimine consignatas. Datum Zagrabie, per manus discreti viri domini Petri prepositi castri ferrei, aule nostre cancellarii. Anno eiusdem MCCCL sexto predicto.

Originale in membrana attritum, zona sericea crocea appendet absque sigillo. Act. Convent. Remet. fasc. I. nr. 10. In archivo regni CSD. Zagrabiae. Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugosl. III. p. 86.

236.

Anno 1356, 21. maii.

Ludovicus Hungariae etc. rex, precibus Dionysii archidiaconi, possessiones suas pro dote altaris b. Mariae Magdalenae in ecclesia cathedrali fundandi applicari posse, consentit.

Lodouicus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie, Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. Justis petencium desideriis facilem prebere consensum ius invitat, equitas persvadet et regalis sublimitas exortatur persertim in hiis, que sanctarum ecclesiarum comodis videntur utiliter subvenire. Proinde ad universorum harum serie noticiam volumus pervenire, quod discretus vir dominus Dyonisius, archydiaconus de Kemluk et canonicus ecclesie zagrabiensis, ad nostre serenitatis accedendo presenciam peciit a nobis humiliter et devote prece subiectiva, ut quia

ipse devocione ductus speciali, volens celestia preponere terrenis et perpetuo duratura caducis, altare in honore beate Marie Magdalene in predicta ecclesia zagrabiensi construi facere et quadam sua possessionaria porcione empticia olym Cychorya, nunc vero Petrouch vocata, in comitatu zagrabiensi in vicinitate possessionis Stephani, filii Luce, habita, quam ipse iusto iuris titulo a iuventutis sue tempore pacifice obtinuisse dinosceretur et possedisse, pro usu unius sacerdotis predicto altari beate Marie Magdalene amministrantis dictum altare dotare nitteretur; ideo nos de pietate regali ad id faciendum eidem nostrum regium consensum prebere dignaremur et assensum. Nos itaque, qui ex innata regali affabilitate pro comodis sancte ecclesie et servitorum eiusdem ampliacione, per quam reges regnant et sublimium imperia dilacius extenduntur, provida circumspeccione intuitus nostri oculos convertere debemus, attendentesque supplicacioni prefati Dyonisii archydiaconi fore iustam et salubrem, premissa sua peticione benigne exaudita et admissa, predicte sue possessionarie donacioni et dotacioni dicti altaris nostrum regium consensum prebemus et assensum, dando eidem dicto domino Dyonisio archydiacono predictam possessionariam suam porcionem iusto empcionis titulo ipsum contingentem, tam in vita quam in morte dicto altari beate Marie Magdalene in predicta ecclesia zagrabiensi construendo, pro usu unius sacerdotis in eadem ad laudem et gloriam divini numinis ac gloriosissime virginis Marie eiusdem genitricis pro nostra et eius salute perpetui ministrantis, omni ea condicione et libertate qua alie possessiones dicte ecclesie possidentur, dandi, donandi et legandi ac dictum altare dotandi plenam et absolutam facultatem presentis scripti patrocinio mediante. Datum per manus venerabilis in Christo patris domini Nicolai, premissa et apostolica gracia episcopi zagrabiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo trecentesimo quinquagesimo sexto; duodecimo kalendas mensis Junii. Regni autem nostri anno quintodecimo. Venerabilibus in Christo patribus, dominis, Nicolao strigoniensi, locique eiusdem comite perpetuo. colocensi sede vacante, et Wglino spalatensi, archiepiscopis; Nicolao agriensi, Demetrio waradiensi, transilvana sede similiter vacante, Nicolao quinqueecclesiensi, Johanne wesprimiensi, Colomano jauriensi, Mychaele wachiensi, Thoma chanadiensi, Petro boznensi, fratribus, Thoma sirimiensi, Stephano nitriensi et Blasio tynniensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis baronibus Nicolao Konth, regni nostri palatino et iudice Comanorum, Andrea woyvoda transilvano et comite de Zonuk, Cykow magistro tavarnicorum nostrorum, Nicolao de Zeech, iudice curie nostre et comite de Turuch, Nicolao

bano de Machow, magistro Leustachio tocius Sclauonie banatum tenente et comite symigiensi, tolnensi et crisiensi, Dyonisio agazonum, Leukus dapiferorum et pincernarum, ac Thoma, filio Petri, janitorum nostrorum magistris, et Symone, filio Mauricii, comite posoniensi aliisque quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Originale in membrana, sigillum avulsum. In arch. ven. capit. zagrab. fasc 76. nr. 16.

237.

Anno 1356. 25. Augusti. Apud Villam novam.

Stephanus III. electus episcopus zagrabiensis, memoratur.

Innocentius episcopus servus servorum dei. Carissimo in Christo filio Ludouico regi Vngarie illustri, salutem et apostolicam benedictionem. Dilectus filius Stephanus, electus zagrabiensis, procurator et nuntius tuus, ad petendum nomine tuo verbum crucis predicari contra hereticos et infideles regni Rassie in favorem tui, qui hereticos et infideles ipsos in virtute domini expugnare proponis, ac delendam de regno ipso hereticam pravitatem, et ad iurandum aliqua, que huiusmodi predicationis negocium requirebat, per litteras regias constitutus, postquam ea, ad qua iuranda constitutus fuerat, iuravit, sicut habuerat in mandatis, easdem litteras referendas tibi, restitui sibi cum instantia postulavit. Nos autem quia de more curie romane huiusmodi et alie similes scripture consveverunt in archivio ipsius curie conservari litteras ipsas duximus retinendas. Datum apud Villam novam, Avinionensis diocesis, VIII. kalendis septembris. Anno IV.

E reg. orig. an. IV. secr. fol. 165. A. Theiner. Mon. Hung. hist. II. p. 28.

238.

Anno 1357, 26. Augusti. Zagrabiae.

Stephanus III. episc. zagrab. archidiacono Dionysio pro dotando altari b. Mariae Magdalenae in eccl. cathedrali. medietatem fundi „curia bani“ dicti, applicari posse, consensum praebet.

Nos Stephanus dei et apostolice sedis gracia episcopus ecclesie zagrabiensis. Tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod licet dominus Ladislaus, olym episcopus predicte ecclesie, predecessor noster felicis memorie, quemdam fundum curia bani dictum, ad reficiendum magistro Dyonisio, nunc archidiacono de Kemlyuk, tunc vero clerico et notario capitulari pro suis fidelibus serviciis factis et faciendis, magistro Dyonisio supradicto generose consenserit

hedificia, que ibi posuerat vendere posse vel legare a nobis humiliter supplicaverit, ut ad suam devocionem complendam in ecclesia nostra kathedrali pro fundando altari ad honorem beatissime Marie Magdalene aptum locum assignemus; pro nunc quidem altaris capellano pro tempore constituto vel constituendo medietatem predicte curie assignavit, aliam vero medietatem ex parte hospitalis pro ipso hospitali hordinando. Nos vero desiderantes et considerantes cultum divinum pocius augmentari quam minui, devocioni dicti archidiaconi, quam eciam vidimus ex tenore privilegii domini nostri regis manifestam, grato assensu occurrere cupientes suam devocionem in toto de consensu fratrum nostrorum ratificamus, admittimus et roboramus et ex nostra certa sciencia, huius scripti patrocinio, tamquam sanctam et iustam confirmamus. In cuius rei testimonium presentibus ad instanciam ipsius magistri Dyonisii archidiaconi, sigillum nostrum ad cautelam uberiorem duximus apponendum. Datum Zagrabie, sabbato proximo ante octavas festi beati Stephani regis. Anno domini MCCCL septimo.

Originale in membrana, sericeae zonae, et quidem una flavi et albi, altera vero rubri et viridis coloris appendent absque sigillo. In arch. ven. capit. zagrab. Act. Cap. Ant. fasc. 17. nr. 88.

239.

Anno 1358, 27. februarii. Crisii.

Ludovicus Hungariae etc. rex possessiones fatis cessi archidiaconi Benedicti in civitate Grechensi, tenore privilegii civibus olim concessi, eisdem adiudicat.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis, venerabili in Christo patri, domino Stephano episcopo zagrabiensi, necnon capitulo eiusdem salutem et graciam. Dicunt nobis iudex et universi cives ac hospites civitatis montis Grecensis, fideles nostri, quod condam Benedictus archidiaconus sine aliquo testamento, volente deo celi, debitum universe carnis sue exsolvisset, et sic domus et possessiones necnon res universe predicti archidiaconi iam defuncti in terris videlicet eiusdem civitatis habite, iuxta libertatem eorumdem ab antiquo approbatam ipsis devolvi deberent, prout hoc idem in privilegiis regum, videlicet predecessorum nostrorum coram nobis exhibitorum, vidimus contineri. Unde cum predictos cives et hospites nostros in eorum libertatibus illese et indempniter velimus conservare, ideo fidelitati vestre firmis damus in preceptis, quatenus predictos fideles cives et hospites nostros occassione predictorum domorum et possessionum universarum ac rerum predicti Benedicti archidiaconi in terris eorumdem habitarum nullatenus molestare debeatis, sed ipsas perpetuo possidere pacifice admittatis, aliud non facturi in premissis. Presentes vero propter

absenciam sigilli nostri, cum sigillo Leustachii bani fecimus communiri. Datum in Crisio, feria tercia proxima post dominicam Reminiscere. Anno MCCCL octavo.

Originale in charta. A tergo vestigium impressi sigilli. In archivo l. r. civ. zagrab.

240.

Anno 1358, 6. Augusti. Apud Villam novam.

Ladislao episcopo vesprimiensi Innocentius VI. papa mandat, ut Nicolao Dragoik canonico ecclesiae chasmensis, zagrabiensis dioecesis, provideatur de canonicatu in eadem ecclesia zagrabiensi.

A. Theiner. Mon. Hung. hist. II. p. 37.

241.

Anno 1359, 27. septembris.

Ludovicus Hungariae etc. rex, libertates civibus Grechensibus olim concessas, denuo confirmat.

Lodouicus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Comanie Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. Regiam decet sublimitatem subditorum sibi precibus, presertim horum talium qui dignis meritis erga regiam maiestatem adiuvantur, pium inclinare auditum, quia dum ipsis concedimus libertates, dum removemus scandala, dum admittimus quod merentur, nos in eorum quiete quiescimus et fovemur in pace. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire: quod magister Petrus, filius Ligerii, iudex civitatis nostre Grecensis, dilectus nobis et fidelis in sua ac tocius communitatis civium et hospitum nostrorum fidelium de eadem personis, ad nostre serenitatis accedendo presenciam, exhibuit nobis quasdam litteras nostras patentes super diversis eorum libertatibus confectas et emanatas; litteras privilegiales eciam excellentis et magnifici principis domini Karoli, olym incliti regis Hungarie, genitoris nostri karissimi felicis recordacionis, confirmantes, tenoris subsequentis, supplicans nostro culmini idem magister Petrus humili precum instancia et devota, ut dictas litteras paternas et libertates eorumdem civium in eisdem expressas, ob maiorem earumdem libertatum conservacionem et evidenciam firmiorem acceptare, approbare, ratificare et nostro pro ipsis fidelibus civibus nostris eorumque posteris dignaremur privilegio confirmare. Quarum tenor talis est:

(vid. nr. 200, an. 1345, 27. Junii). Nos itaque attendentes satis grata et accepta servicia eorumdem fidelium civium et hospitum nostrorum Grecensium, quibus iidem indefesse sollicitudinis studio semper in constancia fideli . . . . iuxta possibilitatis et status eorum exigenciam nostre studuerunt conplacere maiestati, premissis eorum iustis et iuri consonis supplicacionibus favorabili pietate exauditis et admissis, pretactas litteras ipsius karissimi patris nostri omni prorsus suspicione carentes presentibus de verbo ad verbum insertas simulcum premissis eorumdem civium nostrorum libertatum articulis in eisdem litteris paternis expressis, ut iidem sicut . . . . et fidelitate augeantur, discantque sub principe glorioso devocius famulari, acceptamus, approbamus, ratificamus et de beneplacita voluntate serenissime principisse domine Elizabet, eadem gracia regine Hungarie, genitricis nostre karissime, pro iamdictis fidelibus civibus et hospitibus nostris eorumque posteris universis regia auctoritate perpetue confirmamus presentis privilegii nostri patrocinio mediante, salvis iuribus alienis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras nostras privilegiales pendentis et autentici sigilli nostri dupplicis munimine roboratas. Datum per manus venerabilis in Christo patris domini Nicolai archiepiscopi strigoniensis, locique eiusdem comitis perpetui, aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo CCC quinquagesimo nono; quinto kalendas mensis octobris. Regni autem nostro anno decimo octavo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis: eodem Nicolao strigoniensi, Thoma colocensi, Wgulino spalatensi, Nicolao jadrensi et Elya ragusino, archiepiscopis; Nicolao agriensi, Demetrio waradiensi, Dominico transilvano, Gregorio electo confirmato chanadiensi, Nicolao quinqueecclesiensi, Colomano jauriensi, Ladislao wesprimiensi, Mychaele wacyensi, Petro boznensi, Stephano zagrabiensi, fratribus Stephano nitriensi, Thoma sirimiensi, Johanne tinniensi, Bartolomeo traguriensi, Demetrio nonensi, Stephano farensi, Valentino macarensi, Matheo sibinicensi, fratribus Michaele scardonensi, Portiua senniensi et Radozlao corbaviensi, episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris: Nicolao Konch, palatino, Andrea woywoda transilvano, comite Nicolao iudice curie nostre, Nicolao de Zeech tocius Dalmacie et Croacie, Leustachio regni Sclauonie, Nicolao de Machow, banis, Leukus dapiferorum et pincernarum, Dyonisio agasonum nostrorum magistris, ac magistro Symone, comite posoniensi aliisque quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Originale in membrana, parum attritum. Duo sigilla pendebant, unum a sericea crocea zona et aliud a rubra. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

242.

Anno 1361, 8. martii. In Višegrad.

Capitulum zagrab. a gravamine calumniae contra cives Grechenses, absolvitur.

Nos Johannes, filius Nicolai condam palatini, magister tavarninorum domini Lodouici, dei gracia regis Hungarie, comes zaladyensis et wesprimiensis comitatuum. Memorie commendamus, quod cum iudex, iurati et universi cives montis Grecensis de Zagrabia, honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis, accepto homine regio, presente testimonio capituli de Posaga, mediante citacione, iuxta regni consvetudinem modum observando, ad octavas festi omnium sanctorum in anno domini MCCCXL octavo ad presenciam regie maiestatis in causam attraxissent, ipsaque causa iuxta continenciam regalium litterarum ab ipsis octavis festi omnium sanctorum ad octavas festi beati Georgii martiris annum predictum subsequentes, et abhinc simili modo mediantibus litteris regalibus ad octavas festi beati Martini confessoris ad presenciam magistri Oliuerii, tunc ipso ex dileccione regia honore magisterii tavarnicorum prefulgente protelata, et ab eisdem octavis per litteras ipsius magistri Oliuerii de termino ad terminum prorogata, et tandem ad quindenas festi beati Mychaelis archangeli in anno domini MCCCL octavo, honore magisterii tavarnicatus ad magistrum Cyko conscendente ad presenciam eiusdem deducta, et ab eisdem quindenis per litteras eiusdem magistri Cyko diversis prorogacionum cautelis de termino ad terminum, de anno ad annum protelata, ultimoque per ipsum magistrum Cyko ad octavas festi beati Georgii martiris in anno domini MCCCLX, annuente divina clemencia et ex dileccione regia nos ad honorem magisterii tavarnicatus sublimante, ad octavas festi beati Jacobi apostoli, et ab hiis de voluntate parcium ad octavas festi beati Mychaelis archangeli, et abhinc ad presentes octavas diei cynerum propter arduitatem ipsius cause per nos prorogata exstitisset. Tandem ipsis octavis diei cynerum occurrentibus, Petrus, filius Rubini, Mykus, filius Iwan, Bartuch et Mathyas litteratus, filius Kucine, cives civitatis predicte, pro eisdem iudice, iuratis et universis civibus et hospitibus de Grech cum litteris procuratoriis eorumdem ad nostram venientes presenciam in persona predictorum civium et hospitum, quasdam litteras privilegiales Nicolai tocius Sclauonie et Croacie bani transcribens privilegium Laurencii, tunc magistri tavarnicorum regalium, feria quinta proxima post festum beati Johannis baptiste, anno domini MCCCL quarto confectas, nobis presentavit. In quarum tenoribus inter cetera vidimus contineri, quod in anno domini MCCCXL sexto in die medie quadragesime, magister Demetrius archydiaconus

et Dyonisius, canonici ipsius ecclesie zagrabiensis, tam pro se ipsis personaliter, quam cum litteris procuratoriis dicti capituli ecclesie zagrabiensis pro eodem pleno capitulo coram eodem Laurencio magistro tavarnicorum regalium comparendo, in figura iudicii eiusdem magistri Laurencii proponendo egissent eo modo: quod cives et hospites de Grech quasdam particulas terre ad possessionem suam et ecclesie sue pertinentes, Kassyna vocatam, et intra metas eiusdem existentes, a tempore dominorum Stephani et Ladislai illustrium regum Hungarie, beatarum recordacionum, occupando detinerent et detinendo possiderent in grande preiudicium dicte ecclesie et iacturam, et per quoddam fossatum per eosdem hospites factum, quandam aquam velocem terram ipsorum destruentem curere fecissent. Item, quod contra libertatem ecclesie tributum de salibus et de cera ac aliis minutis rebus hiis similibus dicti cives et hospites propria sua cum potencia constituendo extorquerent, voluissent scire qua racione mediante; et eo dicto ibidem coram eodem magistro Laurencio litteras privilegiales capituli ecclesie albensis anno ab incarnacione domini MCC septuagesimo secundo emanatas, formam et tenorem domini Andree regis, similiter illustris condam regis Hungarie excellentis memorie in anno domini MCC septimo emanati, cuius series cursus metarum et possessionum terrarum dicte ecclesie per ordinem denotassent, demonstrassent; in quo inter cetera reperisset, quod quandam terram Kassina vocatam, quidam homo nomine Vta cum suis fratribus dicte ecclesie zagrabiensi contulisset, cuius mete declarate fuissent privilegio in eodem; quibus dictis et partibus tenorem ipsius privilegii ac cursus metarum dicte possessionis Kassina vocate, luculenter expositis, Nicoleth condam iudex et Jaxe aurifaber, cives iurati de eadem Grech, tam pro se personaliter, quam cum procuratoriis litteris civium et hospitum de Grech predictorum, pro eisdem hospitibus coram eodem magistro Laurencio comparendo, in contrarium omnium premissorum respondissent eo modo, quod ipse particule terre, quas dictum capitulum ad possessionem suam Cassina vocatam pertinere, et dictos hospites dixisset occupasse Kobilia et alio nominis vocabulo Kyralouch, item Scyuibla seu Nart nuncupatas; et ipsam possessionem Kobilia, serenissimus princeps dominus Ladislaus, condam illustris rex Hungarie recollende memorie; ipsam vero possessionem Scyuiblam, dominus Bela rex dictis hospitibus contulissent iure perpetuo possidendas, quas a tempore collacionis semper dicti hospites sine alicuius contradiccione pacifice possedissent, et quod aqua in preallegato fossato currens ad terram dictorum hospitum cucurisset et measset et nullam omnino destruccionem faceret in terra capituli prenotati et quod pro-

mensuraciones salis atque cere ac aliarum rerum hiis similium tam communis iusticie atque boni in medio sui ordinassent, quod dicto capitulo et ecclesie eorum in nullo derogaret, nec tributo ipsorum aliquod generaret preiudicium; et eo dicto, privilegium serenissimi principis condam domini Stephani incliti regis Hungarie, beate memorie, sub anno domini MCCLXX emanatum, confirmans privilegium magnifici principis domini Bele, eadem gracia condam illustris regis Hungarie, anno sub incarnacione domini MCCL octavo emanatum, eidem magistro Laurencio demonstrassent, in quibus reperisset, quod dominus Stephanus banus tocius Sclauonie, capitaneus stiryensis, accipiens mandatum domini Bele regis, debitum hospitum predictorum annuale ad ducentas tantummodo pensas monete usualis condescendendo commisisset in festo beati Martini confessoris bano pro tempore constituto soluturas, et quod silvam usui eorum competentem ac quandam terram Scybilian vocatam cum silvis et quibuslibet aliis suis apendiciis, requisitis iobagionibus castri zagrabiensis, assignasset hospitibus de Grech prenotatis; quamquidem ordinacionem per ipsum dominum Stephanum banum provide factam, ipse dominus Bela rex preallegatis fidelibus suis hospitibus perpetuo confirmasset duraturam. Presertim exhibuissent eidem magistro Laurencio aliud privilegium serenissimi principis domini Karoli condam illustris regis Hungarie in anno domini MCCCXX octavo emanatum, confirmans privilegium suum priori et antiquo sigillo suo consignatum anno sub incarnacione domini MCCC decimo septimo confectum, quod confirmasse videbatur quasdam litteras privilegiales domini Stephani bani, tenorem privilegii domini Ladislai condam illustris regis Hungarie, felicis memorie, sub anno domini MCCLXX quinto super collacione possessionis Kobilia nuncupate, ville videlicet dicti castri zagrabiensis prememoratis hospitibus de Grech facta, emanati, continentes eciam tenorem domini Johannis bani et Innus comitis zagrabiensis litterarum, in quibus inter cetera reperisset contineri, quod comes Farkasius nepos comitis Gardun, in statucione cuiusdam possessionis Kobilia nuncupate per comitem Martinum, castellanum de Medue, quem dominus Stephanus banus Sclauonie, Johannes et Radizlaus, filii comitis Babanyk, accepto domini regis Karoli mandato, ad statuendam ipsam possesionem Kobilia transmiserat sub testimonio hominis capituli ecclesie zagrabiensis civibus et hospitibus de Grech facienda, contradictor, et pro eo ad terminum legittimum contra memoratos cives Grechenses ad regie maiestatis presenciam citatus, repertum fuisset. Tandem dictis hospitibus sua instrumenta super eadem possessione confecta coram regia pietate regnique sui nobilibus exhibentibus, idem Farkasius in termino partibus assig-

nato comparendo, omni iuri, liti, accioni, contradiccioni et cuiuslibet materie questionis orte vel oriende occasione possessionis annotate contra cives memoratos recognoscens, eosdem cives in possessione prefata integrum ius habere, nec ad alios preter ipsos solos cives pleno iure pertinere renunciasset pure et simpliciter, ac in toto eandem possessionem pacifice ipsis civibus relinquendo possidere; et quod Inus, comes zagrabiensis accepto domini Ladislai regis et domini Johannis bani tocius Sclauonie, domini sui, mandato et precepto, ipsam terram Kobilia vocatam cum utilitatibus suis universis, sub metis antiquis, presente Paulo, filio Boda, prestaldo, tunc terrestri comite existente, sub testimonio hominis capituli ecclesie zagrabiensis iure perpetuo civibus de monte Grechensi sine contradiccione statuisset possidendam; adhuc idem Nikoleth et Jaxe eiusdem Karoli regis litteras privilegiales sub anno domini MCCCXX quarto emanatas, tenorem sui privilegii antiquo suo sigillo consignati et tenorem litterarum privilegialium domini Bele regis in anno domini MCCLX sexto emanati, libertatum prerogativas eisdem hospitibus de Grech concessas, necnon cursus metarum territorii eiusdem civitatis per ordinem continentes, asserentes dicti Nikoleth et Jaxe ipsum fossatum et terram ad quam aqua de fine ipsius fossati cucurisset inter metas in preallegato privilegio existentes adiacere; preterea quasdam duas litteras ecclesie zagrabiensis patenter confectas eidem magistro Laurencio demonstrassent, in quarum unius tenore quarta feria proxima post octavas festi Penthecostes sub anno domini MCC nonagesimo sexto emanato conspexisset contineri, quod Matheo, filio Detreh, de genere Aca ab una parte, item Gilione maiori ville, Symarkan, Petro Standalar, Mychaele Bisseno et magistro Climente civibus castri Grechensis, pro se et pro tota communitate eiusdem loci parte ex altera in eiusdem capituli presencia constitutis, idem Matheus confessus exstitisset, quod licet ipse super terra seu possessione Scuiblan vocata movisset accionem, requirendo et repetendo eandem titulo possessionis sue hereditarie, tamen propter bonum pacis, quam cum eisdem civibus maluit inviolabiliter observare cedens et renuncians pro parte sua huiusmodi liti atque iuri super ipsa possessione suscitatis eandem possessionem Scuiblan reliquisset et dimisisset prefatis civibus prout in antea libere et pacifice possidendam. In alterius vero tenore in octavis festi Epiphanie domini anno eiusdem MCCCXI confecto, reperisset, quod comite Farkasio, nepote comitis Gardun ex una parte et Pechmano maiori ville pro se et civibus de monte Grech ex altera coram eodem capitulo constitutis, idem Farkasius confessus exstitisset, quod licet ipse super quadam possessione Cobilia vocata, in

terram eiusdem capituli similiter Cobilia dictam ac possessionem Cruciferorum de sancto Martino existentem prefatis civibus per magnificum virum Stephanum banum tocius Sclauonie ex precepto et mandato domini Karoli illustris regis Hungarie, mediante testimonio dicti capituli assignanda, contradictor extitisset, asserens se in ipsa possessione ius habere seu ad ipsum ex collacione regia pertinere, ipsumque negocium in presencia domini Stephani bani diucius extiterit inter partes ventilatum; tandem idem comes Farkasius cognoscens prefatos cives Grechenses in memorata possessione ius integrum habere, omni iuri suo, contradiccioni, liti vel materie cuiuslibet questionis super prefata possessione Cobilia dicta contra prefatos cives suscitatas et in posterum suscitandas, coram capitulo per se et per suos successores liniales renunciasset pure et in toto, eandem possessionem cum suis attinenciis, prout sepafatis civibus ex gracia regalis celsitudinis extiterat collata, pacifice possidendam relinquendo, litteras siquidem instrumenta, si qua super ipsa possessione haberet quoquomodo optenta, frivola haberi voluisset et nullius efficacie vel momenti, quandocumque in contrarium predictorum civium per quempiam forent presentata. Verum quia idem magister Laurencius hiis visis et ad plenum partibus expositis, idem Nikoleth et Jaxa sua et cohospitum suorum predictorum in persona de transcripto ipsius capituli ecclesie albensis non contenti, originale eiusdem per ipsos magistros Demetrium archydiaconum et Dyonisium procuratores capituli annotati instanter exhibere postulassent et velle videre se et hospites prenotatos quo titulo, et quo iure dicta possessio Cobilia ipsius comitis Vta et fratrum suorum dicto capitulo data fuerit per eosdem, et quo homine regio seu prestaldo et sub testimonio cuius capituli vel conventus, ut regni consvetudo exigit ab antiquo, post collacionem eius factam, introierint in eandem, et si litteras prohibitorias, inquisicionales, protestacionales aut aliquas alias iuridicas cauciones a tempore preallegatorum dominorum Stephani et Ladislai condam illustrium regum Hungarie, a quo prememorati Demetrius archydiaconus et Dyonisius magister sua et ipsius capituli in persona, eosdem cives et hospites de Grech possedisse ipsam possessionem Cobilia vocatam et in eadem fuisse proprio ore fassi fuissent, et si a tempore Bele regis aliquis contra ipsos hospites de Grech in sui iuris patrocinium et defensionem, quod in eadem habere se sperassent, et si obstacula prohibitoria tempore statucionis ipsius possessionis per prestaldum antedictum sub testimonio hominis dicti capituli hospitibus de Grech annotatis facte, et si tempore concordie, quam cum preallegatis Mathee et Farkasio super ipsis possessionibus Cobilia et Scuiblaan vocatis fecerint hospites prenotati coram

eodem capitulo ecclesie zagrabiensis aliquo contradiccionis obstaculo obviaverint nec ne, pluries a procuratoribus dicti capituli prenotatis se et eosdem hospites voluissent informari; idem Demetrius archydiaconus et Dyonisius, magistri, aliquas litteras exhibere vel iuridicas cauciones tunc presenti negocio ipsorum proficuas et ipsas possessiones suo iuri pertinere demonstrandas pretendere non valuissent, sed solum suorum verborum prolacione, sicut prius sic et tunc, omnes litteras in facto possessionum predictarum emanatas, quo supra, combustas fore allegassent; unde, quia prefati cives et hospites de Grech predictas possessiones Cobilia et Scuiblan vocatas efficacium instrumentorum robore mediantibus procuratoriis suis annotatis sibi pertinere et a tempore collacionis earundem possessionum sibi facte, ut idem Demetrius archydiaconus et Dyonisius, magistri, fassi extitissent, semper in eisdem pacifice perstitisse, et sine aliqua contradiccione capituli annotati luculenter demonstrassent, dictumque capitulum tam tempore statucionis eiusdem possessionis Cobilia, quam concordie prenotate, velud nil iuris nilque proprietatis in possessionibus prenotatis considerantes se habere aliquo contradiccionis obstaculo minime reperiebantur civibus et hospitibus de Grech obviasse, et ex eo ipsas possessiones admisisse, consensisse propter sui taciturnitatem, iuxta illud, qui tacet consentire videtur, et propter temporis diuturnitatem bene merito potuit annotari; litterasque protestacionales, prohibitorias et alias quaslibet, que alicuius efficacie viderentur vel momenti in facto prenotato, iidem procuratores capituli ecclesie zagrabiensis per predictum magistrum Laurencium, ut iudici incumbit, officiose trina vice requisiti nequivissent nec assumpsissent exhibere. Igitur ipse magister Laurencius unacum venerabili in Christo patre, domino Petro dei et apostolica gracia episcopo sirmiensi; item magnificis viris Nicolao palatino et iudice Cumanorum, Thoma condam vayvoda transilvano, Paulo magistro tavarnicorum reginalium, Nicolao, dicto Trutul, comite posoniensi, Johanne, filio Gyleth, comite de Turuch, Deseu de Pok, viceiudice comitis Pauli, iudicis curie regie; item discretis viris Nicolao dicto Byka, domini palatini, Paulo de Vgal castellano de Warna, dicti comitis Pauli, prothonotariis et aliis quamplurimis nobilibus regni unacum eodem magistro Laurencio in iudicio consedentibus, dictas possessiones Cobilia et Scuiblan vocatas sub eisdem metis, quibus ab olim ipsi cives easdem possedissent, de plenitudine iudiciarie potestatis adiudicando, prenotatis civibus et hospitibus de Grech dimisissent, reliquissent perpetuo possidere, tenere et habere regis nomine mediante, dictumque capitulum ecclesie zagrabiensis, quod in statucione possessionis Cobilia prenotate, sub testimonio ho-

minis ipsorum dictis civibus; item in corcordia super dictis possessionibus Cobilia et Scuiblan inter ipsos cives et hospites ab una, item Matheum et Farkasium parte ab altera coram iam dicto zagrabiensis ecclesie capitulo mediantibus eiusdem capituli litteris facta, aliqua non obviante contradiccione consensum prebuisse et assensum, denotatur. Igitur ipsum capitulum velud rei consensisse et admisisse, et propter taciturnitatem et temporis diuturnitatem eisdem civibus et hospitibus iuxta prescripcionis formam perpetuate, in facto calumpnie unacum prelatis, baronibus et nobilibus regni annotatis mature decernendo commisissent fore convictum contra hospites de Grech prenotatos. Quarum litterarum expedicionibus factis et earum tenoribus intellectis, predicti Petrus, filius Rubini, Mykus, filius Iwan, Bartuch et Mathyas litteratus, filius Kuchne, procuratores predictorum civium et hospitum de Grech ex parte predicti capituli zagrabiensis iuxta tenorem et continenciam predictarum litterarum ipsius magistri Laurencii, iudicium et iusticiam ac omnimodam satisfaccionem postularent per nos impertiri. Quibus auditis et perceptis, honorabiles viri Paulus cantor, Georgius decanus et magister Dyonisius canonici ecclesie zagrabiensis, tam pro se ipsis personaliter, quam pro pleno capitulo ecclesie zagrabiensis cum litteris procuratoriis eorundem coram nobis exurgentes, quasdam litteras predicti domini nostri Lodouici regis patentes, maiori sigillo suo consignatas, dominico die proximo post festum beati Mychaelis archangeli anno domini MCCC quinquagesimo quinto confectas, nobis presentarunt, in quarum tenoribus vidimus contineri, quod licet ipse dominus noster rex pro tranquiliori statu regni sui universa iudicia et iudiciorum quevis gravamina, quorum mole regnicole regni sui per diversos regni sui iudices ante annum domini millesimum CCC quinquagesimum primum noscebantur aggravari, per suas litteras evidentes de eodem anno domini MCCCL primo in festo concepcionis virginis gloriose de voluntate et beneplacito domine regine genitrici(s) sue karissime, necnon consensu prelatorum et baronum suorum emanatas, eisdem regnicolis suis et inter eosdem fidelibus et devotis suis episcopo et capitulo ecclesie zagrabiensis omnia talia iudicorum gravamina annullasset, exceptis solucionibus per partes inter se voluntarie assumptis, graciose relaxaverit; tamen quia in pretactis litteris suis graciosis de speciali gravamine iudiciali, utpute calumpnie vel alterius generis mencio in specie expressata non extiterit, ideo tam litigancium infestus, quam eciam iudicum dolus et cupiditas, litteras suas pretactas graciosas cassare niterentur et viribus vacuare, dicentes, quod ad tam specialia et magna iudiciorum gravamina sicut calumpniancium vel similium reatus exigunt, se non extenderent littere sue graciose

pretacte, vel saltem sine preiudicio partis lese actricis vel rei id quod iudicum in persona regia spectat ad honorem, predicte littere haberent vel possent relaxare, hac de causa iudex et iurati ac cives montis Grechensis, fideles et devotos suos canonicos capituli ecclesie zagrabiensis in iudicio calumpnie contra ipsos ante tempora predicte sue gracie generalis, in quo super facto possessionario in presencia condam magnifici viri Laurencii tunc tavarnicorum suorum magistri sentenciati extitissent, aggravare nitterentur contra formam premisse sue gracie generalis. Ipse itaque predictus dominus noster rex, qui ex officio suscepti sui regiminis et iuris equitate svadente suas litteras, vel alias graciose emanatas contrahere et extendere et quantum plus vel minus valerent interpretari haberet, de voluntate et beneplacito domine regine genitrici(s) sue karissime et de consensu prelatorum et baronum regni sui matura cum eisdem deliberacione prehabita declarasset, quod eciam vigore et virtute litterarum suarum graciosarum pretactarum capitulum ecclesie zagrabiensis a predicto iudiciali calumpnie gravamine, necnon aliis quibusvis gravaminibus iudicialibus pro anno domini et tempore prescriptis, tam pro parte iudicum, quam pro parte inlitigancium veniente comodum extaret, et ab eo tempore quo supra, extitisset expeditum et immune. Ad uberiorem tamen cautelam, quia sanctam matrem ecclesiam et deo famulantes in eadem regem graciosius prosequi competeret, predictum capitulum zagrabiense a predicto iudiciali calumpnie gravamine in quo contra cives Grechenses ipsos canonicos seu capitulum iuxta sentenciam predicti magistri tavarnicorum suorum remansisse perhibentur, de gracia speciali mero motu et de plenitudine regie pietatis, et ad largius quo gracie regie possent interpretari, de bona voluntate et assensu dicte domine regine genitrici(s) sue karissime ac prelatorum et baronum regni sui ex omni parte tam ipsum dominum regem vel iudices vice sue persone, quam eciam adversarios pretactos tangente, penitus et omnino ex superhabundanti nova eciam donacione ex certa sciencia exhonerasset et absolvisset, reddidisset et comisisset expeditos, precipiendo omnibus iudicibus, tam infra confinia regni sui, quam eciam in dominio seu Ducatu domini Johannis ducis, nepotis sui karissimi, constitutis vel constituendis in futurum, cuiusvis auctoritatis et preeminencie exstiterint et quovis honoris et dignitatis nomine fulgerent regio firmo sub edicto, quod propter predictum iudiciale calumpnie gravamen contra cives Grechenses aliquo unquam tempore pretactos fideles suos canonicos et capitulum ecclesie zagrabiensis in speciali vel generali, communiter vel divisim, realiter sive personaliter in iudicio vel extra inquietare, molestare, perturbare seu aliquo modo auderent

dampnificare revocando in irritum et quitquam quocumque modo contra prescriptam formam sue gracie generalis contra predictos canonicos et capitulum ecclesie zagrabiensis vel quospiam ipsorum actum fuerit vel acceptatum. Universas autem litteras tam suas, quam confirmatorias, quam alias quorumlibet privilegiales et specialiter dicti Laurencii magistri tavarnicorum suorum sentencionales in quorumcumque verborum vel materiarum formis factum dicte calumpnie exprimentes per iam dictos cives suos Grechenses contra capitulum ecclesie zagrabiensis predictum quomodocumque et quovis colore optentas, acquisitas et emanatas ac emanari procuratas, tantummodo in ipso articulo calumpnie sive punctu cassasset et reprobasset et viribus commisisset carituras et earum exhibitoribus ubique nocituras testimonio litterarum suarum mediante; et ne sua gracia per ipsum racionabiliter ipsi capitulo facta, quia dominus Nicolaus predicte ecclesie zagrabiensis episcopus, aule sue vicecancellarius in officio conservacionis sui maioris sigilli fungeretur, vicio alicuius dubietatis et suspicii obfuscaretur, sed semper salva permanens et inconcussa robur optineret perpetue firmitatis nec per quempiam valeret in irritum revocari, sigillum dicte domine regine, genitrici(s) sue karissime anulare, ex eiusdem domine regine et prelatorum ac baronum suorum predictorum deliberato consilio, sigillo adiuncto, predicte littere statuisset appendendum in testimonium premissorum. Quarum litterarum regalium graciose eidem capitulo zagrabiensi datarum exhibicionibus factis et tenoribus earumdem revisis, quia predictum dominum nostrum regem de voluntate et beneplacito domine Elizabeth, dei gracia regine Hungarie, genitricis sue karissime et de consensu ac consilio regni baronum, deliberacione cum eisdem prehabita, predictum capitulum zagrabiense a predicto iudiciali calumpnie gravamine in quo ipsi contra cives et hospites Grechenses premisso modo dinoscebantur fore quieti, pro eo, quia sanctam matrem ecclesiam et viros deo famulantes regem et alios graciosius prosequi competit, de plenitudine sue regie potestatis ex omni parte tam iudicis quam parcium adversarum penitus et omnino ex superhabundanti gracia et ex certa sciencia tantummodo in ipso calumpnie articulo absolvisse, reddidisse et commisisse expeditos ex serie predictarum litterarum regalium grasiose eidem capitulo datarum manifeste intuebamur; ideo nos unacum Nicolao strigoniensi, Thoma cholochensi, archyepiscopis; Stephano nitriensi, Dominico chanadyensi, episcopis; magnificis viris: Nicolao Konch, regni Hungarie palatino et iudice Cumanorum, Stephano Bubek dicto, iudice curie regie necnon aliis regni baronibus et nobilibus nobiscum in iudicio consedentibus ipsum capitulum zagrabiense iuxta

premissarum litterarum regalium generose eidem capitulo concessarum de eisdem dominorum regis et regine voluntate et consensu, tam pro parte nostra, quam pro parte predictorum civium et hospitum de Grech solummodo in ipso articulo calumpnie et eius gravaminibus, nexibus et honeribus expeditos penitus et per omnia absolutos reddidimus et commisimus, ymo reddimus et committimus presencium serie mediante; predictis autem iudici, iuratis et universis civibus et hospitibus dicte civitatis Grechensis eorumque successoribus auctoritate eorundem dominorum regis et regine ac nostra iudiciaria potestate in premisso solummodo calumpnie articulo iam sopito ex nunc perpetuum silencium duximus imponendum. Sed quia ipsi cives et hospites Grechenses in tam longinka litis ventilacione et prosecucione predicte cause maiores labores perpessi extitisse, copiososque expensarum sumptus fecisse dinoscebantur, ideo de mandato et precepto predictorum dominorum regis et regine commisimus et committimus, ut idem capitulum ecclesie zagrabiensis eisdem civibus de Grech quinquaginta marcas budenses in promptis denariis, medietatem in octavis festi beati Jacobi apostoli et medietatem in octavis festi beati Mychaelis archangeli post sese consequenter occurrentibus persolvere teneantur coram nobis, penam dupli incursuri si aliquem dictorum terminorum obmiserint in solvendo. In cuius rei testimonium presentes litteras nostras privilegiales pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas eidem capitulo zagrabiensi duximus concedendas. Datum in Wyssegrad, vigesimo die octavarum diei cinerum predictarum. Anno domini MCCC sexagesimo primo.

E transumpto Ludovici regis Hungariae anno 1361. In arch. ven. capit. zagrab. fasc. 24. nr. 4.

243.

Anno 1361, 6. Augusti. Zagrabiae.

Ludovicus Hungariae etc. rex, sententiam Johannis tavarnici, qua capitulum zagrab. a gravamine calumniae, in causa contra civitatem Grechensem quam agebat, absolvitur, ratam habet.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex, princeps Salernitanus et Honoris (ac) montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. De singulorum provisione sive comodo solliciti, circa sanctam matrem ecclesiam, quam cultu veneramur precipuo, curam debemus impendere specialem, ut in ea deo famulantes

regio favore sive beneficio adiuti quiete vivant et placabilem ostiam offere valeant salvatori. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod honorabiles viri Jacobus prepositus ecclesie zagrabiensis et Gallus archydiaconus kamarcensis, eiusdem ecclesie canonici, in suis et tocius capituli ecclesie zagrabiensis predicte personis, ad nostre celsitudinis accedentes conspectum exhibuerint nobis quasdam litteras magnifici viri Johannis, magistri tavarnicorum nostrorum, iudiciarios suos processus ac tenorem quarumdam litterarum nostrarum patencium, super quadam gracia dicto capitulo facta transumptive in se continentes, tenoris infrascripti, petentes nostram excellenciam precibus humillimis et devotis, ut easdem litteras dicti magistri tavarnicorum nostrorum ac processus iuridicos predictos in eisdem expressos acceptare, approbare et ratificare pro iam dicto capitulo nostro dignaremur privilegio perpetue confirmare. Quarum tenor is est: (vid. nr. 242. an. 1361, 8. martii). Nos itaque iustis et modestis supplicacionibus prefatorum Jacobi prepositi et Galli archydiaconi, nostre humiliter porrectis maiestati favorabili pietate inclinati ob spem potissime et devocionem nostram, quam ad beatissimum Stephanum regem et confessorem, regni nostri tutorem et dominum, in cuius nomine glorioso dicta zagrabiensis ecclesia constructa existit et fundata, gerimus et habemus specialem, cuiusque precum suffragiis devotarum nedum in terris verum eciam refoveri speramus patria in celesti, pretactas litteras ipsius magistri tavarnicorum nostrorum non abrasas, non cancellatas nec in aliqua sui parte viciatas presentibus de verbo ad verbum insertas, simulcum dicta gracia ac processibus iuridicis expressis in eisdem et contentis acceptamus, approbamus, ratificamus et de beneplacita voluntate et consensu serenissime principisse domine Elizabet, regine Hungarie, genitricis nostre karissime ac ex prelatorum et baronum regni nostri consilio prematuro, pro annotato capitulo mera regia auctoritate et ex certa sciencia nostre maiestatis perpetue valituras confirmamus presentis nostri privilegii patrocinio mediante. In cuius confirmacionis nostre testimonium firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras nostras privilegiales pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis in Christo patris domini Nicolai, archiepiscopi strigoniensis, locique eiusdem comitis perpetui et aule nostre cancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo trecensimo sexagesimo primo; octavo idus Augusti. Regni autem nostri anno vicesimo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis, eodem Nicolao strigoniensi, Thomo colochensi, Ugulino spalatensi, Nicolao jadrensi, archyepiscopis; Nicolao agriensi, Demetrio waradyensi, Dominico transilvano, Ladyzlao wesprimiensi,

Wylermo electo quinqueecclesiensi confirmato, Colomano jauriensi, Dominico electo chanadiensi, confirmato, Stephano zagrabiensi, Mychaele wachyensi, Petro boznensi, fratribus; Stephano nitriensi, Thoma syrmiensi, Johanne tinniensi, Bartholomeo traguriensi, Demetrio nonensi, Stephano farensi, Valentino makarensi, Matheo sybinicensi, Mychaele scardonensi, Portiua senniensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus; ragusiensi et corbaviensi sedibus vacantibus. Magnificis viris: Nicolao Konth, palatino, Dyonisio wayvoda transilvano, comite Stephano Bubeck iudice curie nostre, Johanne magistro tavarnicorum nostrorum, Leustachio Sclauonie, Nicolao de Zeech Dalmacie et Croacie, Nicolao de Maachow, banis; Petro Zudor, pincernarum, Paulo de Lyzkou, dapiferorum et Emerico agazonum nostrorum magistris, ac magistro Konya comite posoniensi, aliisque quam pluribus comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Originale in membrana, bene conservatum, duo sigilla dependent et quidem maius a zona textili sericea viridis et violacei coloris, et minus solummodo a zona viridis coloris. In arch. ven. cap. zagrab. fasc. 24. nr. 4.

244.

Anno 1361, 17. Augusti. In Višegrad.

Civitatis Grechensis communitas mulctam 50 marcarum, quam capitulum zagrab. convictum de calumnia solvere debuisset, refutat.

Nos Villielmus dei et apostolice sedis gracia, electus confirmatus ecclesie quinqueecclesiensis, comes capelle et secretarius cancellarius domini Lodouici eadem gracia regis Hungarie. Memorie commendamus, quod cum nos ad peticiones Johannis Barbati et Mathie litterati, legitimorum procuratorum iudicis, iuratorum et universorum civium ac hospitum de monte Grech, magistrum Nicolaum notarium et hominem nostrum pro testimonio ad infrascriptam prohibicionem faciendam duxissemus destinandum; demum idem homo noster ad nos reversus nobis retulit eo modo, quod ipse feria tercia proxima post festum assumpcionis beate virginis ad magistrum Laurencium prothonotarium et nunc vices gerentem magnifici viri Johannis magistri tavarnicorum regalium accessisset, et presente ipso, predicti procuratores in personis pretactorum iudicis, iuratorum et universorum civium ac hospitum de monte Grech solucionem quinquaginta marcarum budensium, quam capitulum ecclesie zagrabiensis pro facto calumnie prenominatis iudici, iuratis et universis civibus ac hospitibus de monte Grech, coram ipso magistro tavarnicorum regalium iuxta continenciam litterarum suarum in duabus octavis infrascriptis, videlicet in octavis festi beati Jacobi

apostoli, presentibus, et in octavis festi beati Michaelis archangeli nunc venturis, facere debuissent, prohibuissent; ipsum vero magistrum Laurencium super eo, ne litteras expeditorias super ipsa solucione facta vel facienda dicto capitulo scribi et dari faciat modo aliquali, facie ad faciem similiter inhibuissent, asserentes: se tam ad iudicacionem per ipsum magistrum tavarnicorum in causa inter ipsas partes habita factam tempore iudicii non acceptasse et refutasse, quare nunc predictam solucionem faciendam, refutare et non acceptare. Datum in Vissegrad, in die prenotato. Anno domini MCCCLX primo.

Originale in charta. A tergo vestigium impressi sigilli. In archiv. l. r. civ. zagrab.

245.

Anno 1364, 8. aprilis. Zagrabiae.

Vinnimanus abbas Cisterciensium, balneum Zagrabiae, Paulo archidiacono Kamarcensi eiusque fratribus, sub certis obligationibus, dono cedit.

Nos frater Wynnimanus ordinis Cisterciensium, abbas monasterii beate virginis de Zagrabia, totusque loci eiusdem conventus. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris, presencium noticiam habituris salutem in salutis largitore. Quum ea que aguntur in tempore ne simul labantur cum tempore, expedit, ut ea que agimus, in scriptis redigamus. Hinc est, quod cum stuba vel locus balnei in territorio nostro sita ad Nikoletum olym iudicem civitatis Grechensis devoluta, et per decessum ipsius sine herede et testamento, tamquam ab intestato, racione dominii ad manus nostras fuisset devoluta, et tandem per dominam Benicham, filiam Masie Blondo de Veneciis, olym civem civitatis Grechensis exstitisset inpedita ex eo, quia ipsam stubam balnealem ad se dicebat pertinere; et licet super hoc coram iudicibus competentibus altercatum fuisset, finaliter tamen sic decretum et sentencionatum exstitisset: quod hedificia pro tunc in loco balnei predicti habita, ipsi domine Benicha, locus vero ipsius balnei nobis debuissent cedere et debuerant. Quibus hedificiis ablatis et de loco predicto subtractis, idem locus balnei pluribus temporibus hedificiis exstitit destitutus, ex quo nos non modicum in fructibus et proventibus racione loci ipsius balnei nobis provenire debentibus defectum noscimur supportare. Hiis igitur consideratis et pensatis, ac utiliori consilio nobis et nostris successoribus providere cupientes, ne ulteriorem defectum, qui ex destitucione hedificiorum sive balnei in predicto loco fiendorum, temporibus occurrentibus et redditibus de eodem nobis provenire debentibus posset evenire, paciamur, predictum locum balnealem honorabili viro domino Paulo archidiacono kamarchensi, Thome et Jo-

hanni fratribus suis ac ipsorum heredibus, heredumque suorum successoribus dedimus, contulimus et donavimus, hedificiisque et aliis balneali domo necessariis apponendum, decorandum, sicque per eos et ipsorum posteros iure perpetuo possidendum, tenendum pariter et habendum, ita tamen: quod idem dominus Paulus et fratres sui antedicti ac eorum heredes vel alii ipsius balnei possessores singulis annis in festo resurreccionis domini, ab anno eiusdem millesimo tercentesimo sexagesimo sexto incipiendo, pro censu annuo ipsius loci balnealis quatuor pensas denariorum monete pro tempore currentis, necnon ter in anno per decem denarios, racione munerum, nobis et nostris succesoribus dare tenebuntur et amministrare. licet primo census annuus dicti balnei tantum ad sexaginta denarios fuerat computatus; hoc expresso, quod idem dominus Paulus et fratres sui predicti per balneatorem sive rasores in eodem balneo residentes, nobis et fratribus nostris vel in stuba balneali vel in domo nostra, dum per nos fuerint requisiti, in singulis quindenis exceptis diebus ferie quarte et sabbati et in quibus non expedit ipsum petere rasorem ad radendum, mittere tenebuntur et debebunt; pro sanguinis eciam minucione quolibet anno, si necesse fuerit, quatuor vicibus balneorum minutores tenebuntur nobis providere; hoc non pretermisso, quod quandocumque predicta stuba balnei diebus consvetis pro balneandis hominibus calefacta fuerit, nos et fratres nostri liberam habebimus in eandem intrandi, causa balneandi absque solucione aliquali, facultatem; et quod balneator predicti balnei et servitores in eodem existentes nobis debita et consveta servicia amministrabunt; dantes et concedentes nichilominus nostro et nostrorum successorum nominibus predictis domino Paulo et suis fratribus dictum locum balnealem cum universis hedificiis preparandis et hedificandis in eodem, vendendi, donandi, legandi, locandi, obligandi et modis omnibus pro sue libito voluntatis, salvis et illesis predictis serviciis nobis provenire debentibus, reservatis, disponendi liberam facultatem. Si vero idem dominus Paulus vel alii possessores ipsius balnei aliquem terminum obmitterent predicti census in solvendo, pro qualibet solucione obmissa penam duppli incurrent ipso facto; premissa autem omnia et singula premissorum nos et nostros successores perpetuo inviolabiliter et irrevocabiliter ac firmiter observaturos spontanea obligamus voluntate. In cuius rei testimonium presentibus sigillum nostrum et nostri conventus, ut robur perpetue firmitatis optineat, duximus appendenda. Datum in monasterio nostro predicto, feria secunda proxima post quindenas Pasce domini. Anno eiusdem MCCCLX quarto.

Originale in membrana. Sigillum a zona sericea viridi dependet. In archivo hon. collegii Praebendariorum, Zagrabiae.

246.

Anno 1364, 25. Julii. In villa Gerenčer.

Ludovicus Hungariae etc. rex, monetam in Hungaria cusam, in regno Croatiae et Slavoniae acceptandam curat.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Fideli suo venerabili in Christo patri, domino Stephano, zagrabiensi episcopo, regnique Sclauonie vicario generali salutem et graciam. Noveritis, quod tam nobilium quam civitatensium in regno nostro Sclauonie iam dicto consistencium querimonia aures propulsavit nostre maiestatis, quod illa moneta nova, quam in eodem regno exponere intenditis discurrendam, eis nimium fieret nociva, ymmo ex eiusdem exposicione cunctis ipsius regni incolis dampnum intollerabile et turbacionem non modicam presensissent evenire. Quare fidelitati vestre firmis damus in mandatis, quatenus, si cum eisdem nobilibus et civitatensibus poteritis ordinare ut predicta moneta in eodem discurrat regno ipsius incolarum mutuis usibus exponendam iuxta vestram intencionem, bene quidem, alioquin factum ipsius monete taliter disponatis, ut eadem moneta nec nobilibus et civitatensibus predictis sit nociva et dampnosa, nec eciam nobis dampnum eveniat ex eadem. In casu autem, quo horum neutrum facere possetis, tunc nobis ea seriatim rescribatis, ut nos exinde deliberemus quid fuerit faciendum. Datum in villa Gerencher, in festo beati Jacobi apostoli. Anno domini millesimo CCCLX quarto.

Originale in charta, in qua impressum est secretum sigillum regis Ludovici. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

247.

Anno 1364, 30. Julii. Časmae.

Stephanus III. zagrab. episcopus de actibus fidedignitatis sui capituli agit.

Stephanus dei et apostolice sedis gracia episcopus ecclesie zagrabiensis. Omnibus ad quos presentes pervenerint, quosque presens negocium tangit vel tangere poterit quomodolibet in futurum, salutem in domino sempiternam. Placens deo veterum in domo domini militancium conversacio et fida operum exhibicio meruit eorumdem, ut ad ipsos per regnicolas in eorum agendis specialior, more patrie laudabili et tucior recursus habeatur; sed quorumdam modernorum ad bonum pigra ad malum vero prona subtilitas priorum suorum gestus laudabiles sinistra molitur accione extinguere. Unde factum est, ut quorumdam locorum collegiatorum et conventualium rectores et persone, dum cupiditati sue frena restringere et manus a munere excu-

tere noluerint, sigilla eorum, ymmo verius munimen et ecclesie sue decorem, per que iura regni tueri solebant, novissimis temporibus amitterent, et tam suam quam ecclesie eorum famam sempiterno obprobrio macularent. Cum igitur illos felices describat antiquitas quibus ex alieno prestatur cautela periculo, volentes dictam ecclesiam nostram zagrabiensem cui, auctore deo, licet inmeriti presidemus, sic undique esse regulatam et sic tutam, ut nichil sit, quod sibi et suis ministris possit affere incommoda, nec locus timori relinquatur. De sano et maturo consilio statuimus inrefragabiliter sanccientes, quod ad execucionem cuiuslibet negocii regnicolarum, quod longo usu fideidignitali nuncupatur, dum fratres nostri de capitulo per regem et reginam, iudicem curie eorum, palatinum et banum regni Sclauonie vel per aliquem iusticiariorum Hungarie et Sclauonie regnorum de aliqua re, nunciis aut litteris fuerint requisiti, tales deputent et dirigant ex canonicis vel prebendariis dicte ecclesie nostre, pro varietate negocii, qui fame nitore, consciencie puritate et morum honestate prefulgent, et contra quos alias nulla suspicionis causa in similibus extitit agitata. Qui antequam onus exequendi negocii assumpmant, iurent ad sanctos dei, tactis ewangeliis sacrosanctis, quod nec prece nec precio, nec odio nec favore a veritatis tramite reflectuntur, sed negocium sibi commissum absque machinacione mali sine dolo exequentur, et quod nichil petant, vel recipiant a causante, quod dantem manifeste ledat, vel clamorem suscitet sive murmur; sed habendo pacienciam in dantem, ylariter recipiant, quod offertur. In casum autem, ubi forte labor talium non eque bene remuneraretur, tot persone ex dicto capitulo, quod sigillare consveverunt, taxabunt conscienciose quantum debeat pensata laboris et cause qualitate; pecunia vero sic optenta, inpensa prius dicta retribucione de labore illorum qui huiusmodi negocia exequentur, quam disposicioni eorumdem fratrum nostrorum relinquimus, usui communitatis dicti capituli per omnia deputetur, que scilicet pecunia reposita in archa ad hoc apta sub sigillo communitatis dicti capituli conservetur; et postquam iuxta numerum canonicorum dicte ecclesie nostre fideidignitas ipsa circumducta consumatur, eadem pecunia de dicta archa excepta inter personas et canonicos eiusdem ecclesie nostre equaliter dividatur, illis dumtaxat exceptis, qui non sunt in sacris ordinibus constituti, quique extra dictam ecclesiam nostram absque manifesta et racionabili causa commorantur. Volumus eciam et sub pena infrascripta precipimus, ut antiquam et prescriptam dicte ecclesie nostre in scriptis redactam, qua cavetur, ut nullus admittatur in consilium et agendis capituli, qui non est in sacris constitutus, omnes canonici et persone dicte ecclesie nostre innovent et iurent inviolabi-

liter observare in tantum, ut nemo canonicorum ipsius ecclesie nostre, qui non est in sacris admittatur in consilium, secreta, agendis, disposicionem vel quamvis ordinacionem iam nominati capituli ecclesie nostre verbo vel litteris iniendam, nec hii sigillacioni vel leccioni litterarum et instrumentorum propria ipsius capituli vel exterorum iura tangencium, possint interesse, nec fructus et redditus ex huiusmodi litteris provenientes percipiendi habeant facultatem. Quos scilicet canonicos non constitutos in sacris ordinibus et nos, auctoritate ordinaria, hiis omnibus, videlicet: consilio et communione capituli nostri, fructuum et reddituum dictarum fideidignitatum et litterarum super hiis conficiendarum et aliis, quibus supra, privamus presentis scripti patrocinio mediante. Proinde precipimus firmiter obtinentibus et obtenturis in futurum in dicta ecclesia nostra dignitates, personatus, beneficia et officia, in virtute sancte obediencie et sub excommunicacionis pena, quam in contrarium venientes, monicione canonica premissa, ferimus in hiis scriptis, quod premissam constitucionem nostram tam salubriter initam, iurent ad sanctos dei ratam habere in perpetuum et totaliter ad omnes sui clausulas effectui mancipare sine contradiccione qualibet, sine fraude. Tu vero custos, ecclesie nostre predicte, presentem constitucionem inter alia ecclesie nostre statuta compositam, studeas sub bona custodia conservare, ut si forte aliqui extra sacros ordines constituti inportune se ingerere presumpserint, iidem fratres nostri de capitulo vel alter eorum hos vigore harum constitucionum semper removere sub pena excommunicacionis predicta teneantur. In cuius constitucionis et innovacionis ac privacionis memoriam firmitatemque perpetuam presentes nostro sigillo anulari secreto duximus consignandas. Datum Chasme, in festo deposicionis sancti regis Ladizlai. Anno domini millesimo trecentesimo sexagesimo quarto.

E transumpto quod extat in membrana in appendice Statutorum ven. capit. zagrab.; in archivo eiusdem. Farlatti. Illyr. Sacr. V. p. 437. Fejér. IX. 3. 443.

248.

Anno 1366, 29. Augusti. In Višegrad.

Ludovicus Hungariae etc. rex, tricesimatori suo Saraceno, ne de vino, frugibus et sale a civibus Grechensibus tricesimam extorqueat, prohibet.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Fideli suo magistro Saracheno, tricesimatori nostro per totum regnum nostrum constituto vel vicetricesimatori eiusdem de Zagrabia, salutem et graciam. In personis fidelium civium et hospitum nostrorum de Greech, zagrabiensium, nobis

et domine regine genitrici nostre karissime dicitur querulose, quod vos cum eisdem super solucione et moderacione solucionis tricesimarum convenissetis et concordassetis et super eisdem littere nostre confecte haberentur, quas coram nobis curarunt exhibere; nunc autem ultra dictam composicionem et litterarum nostrarum continenciam de vinis, bladis et salibus eorum tricesimas exigeretis et extorqueri faceretis, quod nunquam fuisset alias consvetum. Quare fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus ultra dictam composicionem et continenciam dictarum litterarum nostrarum de vinis, bladis seu frumentis et salibus ipsorum civium nostrorum et aliorum pertinencium ad eosdem, tricesimam petere vel exigere nullo modo presumpmatis, sed eosdem in pretactis convencionibus iuxta premissarum litterarum nostrarum seriem et continenciam in exaccione tricesimarum conservetis absque retractacione aliquali, aliud facere nullatenus presumpmentes; presentes autem apud ipsos cives nostros velimus remanere. Datum in Visegrad, in festo decollacionis beati Johannis baptiste. Anno domini MCCCLX sexto.

Originale in charta, a tergo supra verbis „relacio domine regine“, impressum est parvum sigillum regis. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

249.

Anno 1369, 1. Junii. In Vereuche.

Elisabeth Hungariae regina civibus Grechensibus, ne Thadaeum Gallum de nece Francisci tricesimatoris damnificent, praecipit.

Elizabeth dei gracia regina Hungarie. Fidelibus suis iudici, iuratis et universis civibus et hospitibus nostris civitatis Grecensis de Zagrabia, salutem et graciam. Fidelitati vestre firmissime edicimus et districte iniungimus quatenus Tadeum Gallicum, nostrum fidelem familiarem, dictum de Karbonibus, in nullis causis et earum articulis, signanter in facto necis Francisci condam tricesimatoris, in qua idem inscius fore et innoxius refertur, illegittime absque nostra requisicione impedire et dampnificare audeatis in personis aut in rebus modo aliquali, et aliud facere non ausuri in premissis. Datum in Vereuche, secundo die festi corporis domini. Anno eiusdem millesimo CCCLX nono.

Originale in charta. A tergo anulo impressum est sigillum reginae. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

250.

Anno 1369, 2. Junii. In Vercuche.

Ludovicus Hungariae etc. rex civibus Grechensibus, bona, quae Francisco tricesimatore occiso occupaverant, ut Puchocio et Petro reddant, praecipit.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie. Fidelibus suis iudici, iuratis et universis civibus ac hospitibus civitatis Grecensis de Zagrabia salutem et graciam. Nostre et reginali maiestatibus, Puchocius et Petrus, Gallici, gravi detexerunt sub querela et eorum subvocandam conquestivam relacionem litteris primarie magnifici viri Petri Zudar, regni Sclauonie bani, extremoque capituli zagrabiensis efficacibus approbarunt, quod cum in die cene domini, iam elapso, inter Franciscum condam tricesimatorem et ipsum Petrum, Gallicos, eodem Francisco suscitante et movente quedam contencio et sedicio vestri in medio ventilata extitisset, quidam homo Laurencius nomine, iobagio magistri Nicolai Sclaui, vini insania infectus, de medio aliorum hominum, qui inibi tunc pretextu amiracionis ipsius guerre concurrissent, repente prosiliendo, ipsum Franciscum in tergo letali wlnere sauciasset, per neminem ad id petitus et choactus, sed propria dumtaxat meri seu vini rabie venenosa concitatus, per quod wlnus tandem post pusillum tempus idem Franciscus, ex parte dicti Petri per omnia intactus, spiritum exalasset; asserentes, ut vos universa bona ipsorum Puchocii et Petri, Gallicorum, familiarum nostrorum, tam mobilia quam eciam immobilia, vestri in medio habita, racione necis seu mortis dicti Francisci abstulissetis, eadem pro vobis vendicare mollientes et satagentes toto nisu. Unde cum exinde nulla determinata veritas sed ingens ambiguitas fore censeatur, ob hocque velimus unacum domina regina, genitrice nostra et baronibus nostris super hiis deliberare, evidenti et incumbenti de eisdem documento antea cerciorari volumus, fidelitatique vestre firmissime edicimus, quatenus statim visis presentibus omnia et quelibet dictorum Puchocii et Petri, Gallicorum, familiarium nostrorum, bona tam mobilia quam immobilia quovis nomine appellata, per vos pretextu premissorum, ab eisdem ablata, presentibus magistro Jacobo, filio Petri de Noginchal, aule reginalis juvene, homine nostro speciali, signanter ad id destinato et testimonio capituli zagrabiensis, quod per ipsum ad id transmitti iubemus per presentes, dictis Gallicis, familiaribus nostris, sine omni mora, recusa et dampno restituere et resignare omni cum effectu debeatis; de dampnis per vos ipsis immerito illatis eisdem satisfacientes, nec eosdem familiares nostros Puchocium et Petrum medio tempore, quousque nos, ut meminimus, super pretaxatis deliberabimus, impedire audeatis in per-

sonis aut in rebus. Hii autem, qui forsitan, premisso nostro mandato temerarie contraire attemptaverint, in termino per ipsum hominem nostrum, presente dicto testimonio ipsius capituli, eis assignando, coram nostra et reginali maiestatibus debeant comparere racionem premissorum efficacem reddituri, seriemque rei antelate per ipsum capitulum nostre volumus rescribi maiestati; aliud igitur facere nullatenus audeatis in premissis. Datum in Weruche, sabbato proximo post festum corporis Christi. Anno eiusdem MCCCLX nono.

Originale in charta, a tergo sigillum minus regis Ludovici. Sunt quoque et aliae litterae, reginae Elisabeth, per omnia eiusdem tenoris, et de eodem dato et loco. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

251.

Anno 1369, 9. Julii. Budae.

Elisabeth regina civibus Grechensibus ius dicendi contra homicidas Francisci tricesimatoris, tribuit.

Nos Elisabeth dei gracia regina Hungarie. Memorie commendamus per presentes, quod licet Pychocius, Petrus et Tadeus, Gallici, mercatores de Zagrabia, litteras reginales nostras proteccionales ad magnificum virum Petrum Zudor, banum tocius Sclauonie dirigi a nostra maiestate pridem inpetraverint, tamen quia omnes cives, hospites et universi habitatores in predicta civitate montis Grecensis de Zagrabia, ut in litteris privilegialibus libertates eiusdem civitatis exprimentibus, nobis per eos cives exhibitis vidimus contineri, iudicio et iudicatui iudicis et iuratorum pro tempore in eadem civitate constitutorum ac civium de eadem debeant subiacere et esse constituti. Nolentes igitur iuribus et libertatibus huiusmodi ipsorum civium in premissis aliquatenus derogari, commisimus et presentibus committimus, ut tam prefati Pychocius, Petrus et Tadeus, quam alii hospites, mercatores et habitatores iudicio et iudicatui ipsorum iudicis, iuratorum et civium subiacere, parere debeant et obedire; nec volumus, ut predictus Petrus banus vel alter banus in futurum constituendus, aut vices eorum gerentes, predictos iudicem, iuratos et cives contra iura et libertates predictas valeat et possit molestare, ymmo nec se intromittere de iudicio et iudicatu civitatis nostre memorate. Datum Bude veteri, feria secunda proxima ante festum beate Margarethe virginis et martiris. Anno domini millesimo CCCLX nono.

Originale in membrana. A tergo anulo impressum sigillum reginae. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

252.

Anno 1370, 12. decembris. Zagrabiae.

Lucas canonicus lector capit. zagrab. iudex delegatus a sede apostolica, cives Grechenses, quia mandatis suis in restitutione quarumdam possessionum satisfecerunt, absolutos esse declarat.

Nos Luchas lector seu scolasticus zagrabiensis, cause et partibus subscriptis executor a sede apostolica specialiter deputatus. Significamus universis, quibus expedit presencium per tenorem, quod cum nos recepto mandato apostolico, continente inter cetera, quod diffinitivam sentenciam reverendi in Christo patris, domini Thome, dei et apostolica gracia tunc cholochensis, nunc vero strigoniensis archiepiscopi, pro parte Michaelis, mariti olim Elizabeth et Johannis sellipari, mariti Elene, filiarum quondam Meynardi, nomine et vice procuratorio earumdem contra dominam Caterynam, relictam eiusdem Meynardi, latam, firmiter observare faceremus, eadem auctoritate nobis credita, iudici, iuratis, antiquis iudicibus et toti communitati civitatis Grecensis sub penis in nostris processibus exinde confectis, expressis, mandassemus, quatenus bona dicte domine Cateryne coram ipso domino archiepiscopo per predictos procuratores in iudicio obtenta, que ipsam dominam Caterynam contingerent et que ad presens reperiri possent, dictis Michaeli et Johanni, mediante homine nostro, per homines ipsorum fidedignos statui facerent et assignari. Quiquidem iudex, iurati, antiqui iudices et tota communitas mandatis nostris et pocius apostolicis obedientes, subscripta bona ipsius domine Cateryne, scilicet domum lapideam iuxta portam carnificum et murum eiusdem civitatis in contigua vicinitate fundi Endry, filii Mathei, existente, cum hedificiis, iuribus et utilitatibus suis ac fundo sibi subiecto, necnon ortum ibidem ab alia parte muri situm, ac quandam vineam in territorio nostro de Chornomerch in vicinitate vinee Johannis litterati, habitam, simulcum aliis rebus seu bonis mobilibus intra ipsam domum habitis, similiter ipsam dominam Caterynam contingentibus et que pro modo inveniri poteruntur, aliorum quorumvis bonis in domo ipsa conservacionis nomine collocatis, salvis et exceptis. die XII. mensis decembris, presente Michaele litterato, Petro famulo et homine nostro, ad hoc specialiter destinato, per ipsorum homines, videlicet: Bartucium, Nicolaum, Lukam, Andream, Georgium et Andream iuratos et Stephanum Farcasii, concives ipsorum, dictis Michaeli et Johanni selliparo nominibus, quibus supra, statui et assignari fecerunt, quod ratum habentes pretextu eorumdem statutorum et assignatorum bonorum, ipsos iudicem, iuratos, antiquos iudices et totam communitatem civitatis supradicte red-

dimus expeditos pariter et absolutos, nec occasione eorumdem intendimus eosdem amplius impedire quoquomodo vel aggravare sub presencium testimonio litterarum. Datum die et mense supradictis, Zagrabie, in domo nostre habitacionis. Anno domini MCCCLXX.

Originale in membrana. A tergo vestigium impressi sigilli. In archivo Acad. Scient. Slav merid.

253.

Anno 1371. 11. novembris. In Višegrad.

Ludovicus Hungariae etc. rex abolito veteri sigillo capituli zagrab, novum sigillum ordinat, eidemque vigorem iuris tribuit.

Relacio Ladislai episcopi nitriensis in presencia regine junioris et baronum tunc ibi adherencium.

Nos Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Significamus tenore presencium, quibus expedit universis. Quod quamvis mundialis machine fabricator primum hominem in paradiso deliciarum ut absque omni defectu et corrupcione spem inmortalis perduraret decrevit collocandum, idemque tandem Eva mediante, privilegium tante dignitatis amiserit et ob hoc se in hanc miserie vallem deiciens, in totamque suam successivam propaginem virus effundens inmedicabile eam intoxicaverit, post quod posteritatis ipsius status et condicio continue senescentis mundi malicia invalescente in deteriora prolabitur. Tamen altitronus ille dominus, cuius egressio est a sumpmo celo et celestis altitudo consilii supra cuncta tenens imperium in excelsis, ideo gloria et honore coronatos in terra principes ad regni gubernacula provexit et sublimavit, ut potestate desuper ipsis tradita, malos coerceant et oneri dispendioso sancte matris ecclesie, quam dominus suo cruore proprio rubricavit debite relevaminis ope studeant subvenire, periculis et scandalo, exinde iusticie et equitati posteritatique successive eventuris, viam precludendo. Itaque quam plurimorum regnicolarum nostrorum fidelium certis et veridicis relatibus ad nostre maiestatis audienciam extitit inculcatum, quod nonnuli inimici veritatis et alumpni iniquitatis a domino in pabulum perdicionis eiecti, non tam laici quam clerici, fulminante dyabolo et nequicie auctore, qui corda eorum telo sue caliditatis et fraudis veneno graviter saucians ad tante presumpcionis et temeritatis dampnabilem audaciam eis nequiter persvasit calumpniosa . . . . . litate glutino sue venenositatis, que sub honestatis regimine suam solet paliare maliciam, inherente, ut quam plurima sigilla capitulorum, conventuum et aliorum locorum testimonalium regni nostri falsas, iniquas, salutique hominum contrarias litteras, sub

eisdem veris sigillis machinacione et arte dyabolica conficiendo et emanari procurando, ac eciam mala malis accumulando ad similitudinem veri sigilli, falsum, iniquum et dolosum sigillum sculpendo et sculpi faciendo dampnassent, viciassent et falsificassent in preiudicium, dispendium et iacturam nostram et regnicolarum nostrorum valde magnam. Quequidem scelera et nefandissima ac execrabilia facinora certo cercius adeo sub sigillo honorabilis capituli ecclesie zagrabiensis, que innoxia diligenti scrutinio per nos exinde prehabito comperta est et inmunis nec eclipsim pati videbatur in hoc casu aliqualem, coram nostris regiis obtutibus et cunctis regnicolis nostris scientibus sunt deprehensa et notoria, quod nulla possunt tergiversacione celari. Nos itaque, cuius interest ex officio preassumpti regiminis nostri et ministerio nobis divinitus credito iudicium, veritatem et iusticiam, quas honor regalis nostre maiestatis prophetico edocente eloquio iugiter debet protueri et premissa scelera et dispendiosa facinora saluti hominum penitus nociva, que non a diseccione nostre virtutum sed a noverca iusticie et satore zizanie voluntaria scilicet malignancium fulminacione et malicia perperam noscuntur profecisse, abolere et radicitus extirpare, et ob hoc comodis, tranquillitati nostrorum regnicolarum intendentes, futura pericula, discrimina ac dispendia eorum exonerare desideramus interne nostre mentis conamine atque nisu. Confidenter itaque appetimus ipsorum nostrorum subiectorum statum uberiorem, ut in pulcritudine pacis sedeant, in fiducie tabernaculis habitent et in requie opulenta conquiescant, non ambigentes, quod si in securitatis virtute pax fiat, non solum in turribus seculi labentis habundancia pacis sequitur. verum eciam minores habundancie ipsius principes quietis non relinquentur expertes, operibusque pietatis liberius et salubrius ac saluti efficacius intenditur animarum; illudque nimium precaventes, quod per fraudem subdolam et nequiciam subiciuntur omnia vastitati, consumpmuntur bona, corpori quies subtrahitur, mens iniquis sollicitudinibus occupatur humana et quo magis adversancium disscensio se ingerit, eo maior iurgiorum causa suborritur, unitas scinditur caritatis, rancores crescunt, odia nutriuntur, pia negliguntur opera, insidiis intenditur et anime periculis exponuntur. Hec et alia incommoda defectiva et dispendia nociva ipsorum regnicolarum nostrorum reducentes ad exacte consideracionis examen ac infra pectoris claustrum sollerter revolventes, caventes nempe, ne partus dictarum fraudum, pretensarum et actuum facinorosorum nobis et regnicolis nostris supradictis sint deteriores aut periculosi, si ipsorum inefficacia, precone iusticia in publicum non prodiret. Volentes nichilominus et ex animo cupientes contra huiusmodi ausus et conamina tali uti remedio, ut

detectis ipsorum defectibus seminata per eos extinguantur pericula, dispendia et scandala procul pellantur eventura, ita, ut in reddenda racione non sint posteris quomodolibet profutura. Pensantes potissime, quod sicut venenum aspidum insanabile quidem et letale irremediabiliter inficit, si humanis fuerit carnibus applicatum, haut non minus malorum fraudulenta nequicia virulenta et saniei delibuta versuciis, turpis utique mali odiosam perniciem seminat, nisi nostra providencia, racionis adiuta fulcimentis, equitate et iusticie, que uti due sorores se invicem amplexantur, svadentibus eius conatus sua reprimeret virtute letiferos. Id eciam in cordis nostri armario memoriter retinentes, quod plus ledit recidiva cicatricis incisio, quam vulneris impressio primitiva, habita itaque deliberacione, digestoque et maturo consilio, unacum prelatis, baronibus et regni nostri proceribus super premissis, dictum sigillum prefate ecclesie zagrabiensis seu capituli, quod dicti iniquitatis alumpni et perdicionis filii, modo quo supra, in eorum salutis dispendium et periculum animarum nequiciose falsificarunt et viciarunt, ne sub eodem vel pretextu ipsius plures fraudes et iniquitates patrarentur temporis in successu, in curiam nostre maiestatis apportari facientes, ipsum mactari iussimus et fecimus, premissarum fraudum, pretensarum et nefandissimorum facinorum noxios reprimi conatus anhelando; quippe ipsam ecclesiam zagrabiensen, capitulum et personas singulares ecclesiasticas in eadem degentes, fideles capellanos nostros, quarum seu quorum veri sumus patroni et tutores speciales, inquisicione diligenti ad removendum dubietatis scrupulum et reprehensionis notam, que ipsis occasione huiusmodi possent futuris temporibus per quospiam asscribi vel inponi, per nos factam innoxias indempnesque comperimus et immunes, luculenter in premissis et quolibet premissorum immunitate et innocencia eorumdem, que, ad tempus contempta latebat velud aurum in luto positum, quod valoris sui meritum radiorum splendore serenat clarissime et illustrat in lucem producta nostro regio in conspectu et liquido apparente. Nos vero, quanto superne illustracionis lumine sumus felicius decorati celitus, tanto honori utilitatique et commodo dicte ecclesie zagrabiensis nos mancipare et intendere, dei et salvatoris nostri clemencia ac beatissimi Stephani primi regis Hungarorum, domini, predecessoris et progenitoris nostri almifice recordacionis, qui uti rosa inter lilia rubinosa in ipso regno nostro, cui auctore domino et ipsius opitulante clemencia presidemus, meritis fulget sanctissimis, accio, que nostra est instruccio, angit propensius et inducit, sub cuius nomine sanctissimo cuncta prospera nobis victoriose triumphantibus et magnifice imperantibus in terris usque ad hec tempora successerunt et succedunt de presenti, cuiusque sub-

nixi et suffulti presidio, longe lateque nostra potencia diffusa, confiniaque ipsius regni nostri circumquaque ampliata et mirifice existunt dilatata. Ad ipsius itaque domini et progenitoris nostri, quem cultu veneramur precipuo et almifico, eius previo exemplo speculativo vestigia sequenda tanto fervenciori zelo devocionis astringimur, quanto in spiritualibus et temporalibus ipsius suffragantibus nobis meritis eius non defuit nobis maiestas, per quem reges regnant et principes dominantur. Nam nos toto mentis nostre conamine et nostri fixi cordis acie celestem Jherusalem, ubi virtutum regina, mater omnis gracie, cum rege superno super angelorum gerarhia triumphat coronata cum gemitibus et suspiriis interni nostri cordis inhyare cupientes, ecclesiam militantem, que nos in Christo regeneravit a gradibus[1] nostre adolescencie adinstar regis eterni, qui pro redempcione generis humani de summis celorum ad yma descendens ac mortem subiens temporalem, ascensurus ad patrem, venerabilem matrem ecclesiam militantem verbo docuit et exemplo venerandam et glorificandam in suis iuribus, sinceris nostre mentis affectibus desideravimus illibatam preservare. Tum itaque ob spem et devocionem nostram ac fluentis desiderii nostri affectum, quem ad ipsum almificum regem Stephanum, apostolum et regni nostri advocatum, cuius corpus gloriosum et venerabiles reliquie in albensi regali basilica, ubi tronus noster existit, diversis coruscant miraculis, in cuius eciam nomine sanctissimo dicta zagrabiensis ecclesia competentis operis structura fundata existit et constructa, gerimus et habemus singularem; cuiusque precum suffragiis devotarum nedum in terris, verum eciam atrio in celesti speramus indubie recreari; tum eciam pro conservandis nostris et regnicolarum nostrorum iuribus eidem zagrabiensi ecclesie et capitulo, capellanis nostris fidelibus, in eadem pro nostra et omnium Christi fidelium salute deo cunctorum plasmatori[2] iugiter famulantibus, de benignitate nostra regia, que cunctis eam implorantibus generosam se exhibere consvevit et liberalem, sigillum novum oblongum, in quo ymago virginis gloriose cum dyademate filium in brachio gestantis, cui idem sanctissimus rex Stephanus coronam in capite baiulans et ante eandem virginem gloriosam filium baiulantem, flexis genibus provolutus, effigiem templi materialis eidem offert, adorando, sculpta expresse continetur, in circumferencia vero eiusdem sigilli novi manifeste id notatur seu declaratur: sigillum capituli ecclesie zagrabiensis, ipsorum sigillo antiquo previis racionibus per nos permutato, duximus annuendo perpetuo concedendum; committentes eidem ecclesie zagra-

[1] In originali „agadibus“.
[2] In originali „psalmatori“.

biensi seu capitulo, capellanis nostris fidelibus, mera nostra regia auctoritate mediante, ut ipsi de cetero eodem sigillo novo per nos ipsis concesso in omnibus negociis regnicolarum nostrorum et aliis prout antea et cetera loca testimonialia sunt solita perpetuis temporibus pociantur et utantur ex presentis nostre concessionis annuencia speciali. Datum in Wyssegrad, in festo beati Martini confessoris. Anno domini millesimo CCCLXX primo.

Originale in membrana, a tergo vestigium impressi maioris sigilli. In archivo ven. cap. zagrab. fasc. 13. nr. 92.

Quia his litteris capitulo zagrabiensi sigillum novum a rege concessum erat, operis pretium esse censeo, statuta capituli eiusdem (vid. Statut. capit. zagrab. part. I. c. IV. Mon. hist. episc. zagrab. II. pag. 14.) de conservendo sigillo atque de pretio pro usu sigilli solvendo, hic paucis referre: „(Sigillum capitulare) adminus septem canonici in etate et discrecione positi sufficienti, possint ruptis inpressis sigillis, de pixide excipere et cum eo litteras comunis iusticie in camera sacristie sigillare et iterum statim reponere in pixidem et sua sigilla superponere, prout fieri consvevit. Ad sigillandas autem litteras gracie vel alias qualescumque non liceat tot personis sigillum excipere de pixide, nisi ut iuris est, ex maioris partis capituli consensu quid iam fuerit diffinitum, et sic littere huiusmodi fuerint sigillande; hoc semper advertendo, si tale quid evenerit, ubi omnium de capitulo consensus fuerit requirendus, in quo casu cessant omnia supradicta. Ipsius autem sigilli nostri redditus seu proventus tales existunt: quod si super quibuscumque expedicionibus indifferenter quorumcumque, salvis hiis, que sequentur litteris, ipsum sigillum appenditur, solucio redempcionis singularum huiusmodi litterarum pro nobis debet denariorum banalium XL, quorum singuli valeant XII parvulos bagatinos vel ad tantum valorem comunem zagrabiensis monete alterius cuiuscumque. Ad ultimum propter monetas diversas visum fuit, ut unus ducatus vel ad eius valorem comunem, de moneta currenti fiat solucio, ut solutores non contendant de valore bagatinorum. Hoc autem ex nunc decernimus statuendo, quod pro illarum litterarum redempcione, que super prediis, terris, vineis vel aliis iuribus in nostris territoriis ubicumque, quorum singulorum valor quando in litteris ipsis exprimitur, alias consideracione legali habita, tres marcas monete predicte attingit, sive appendatur sigillum sive non conficiuntur, eadem solucio debeatur. In quot marcis autem excedit valor cuiuscumque de premissis ipsas tres marcas, tot pondera argenti id est quinque denarii boni, de quibus supra, ad solucionem accedant predictam, et sic ad singulos denarios quadraginta, singuli denarii venient computando. Solucio autem pro redempcione illarum sigillatarum ad dorsum, quas super aliquo de prescriptis non attingente valorem marcarum trium confici contingat, talis fiat: quod pro nobis denarii XII tantummodo exsolvantur, qui ut alii prenotati debeant inter illos ex nobis equaliter dividi, qui singuli comuni interfuerint personaliter, nisi aliquis ante fores ecclesie maioris vel circa hanc tempore sigillacionis fuerit, nesciens aliquid de eadem, in quo casu racione dictante, sua porcione in hiis non debeat defraudari. Notarius autem noster non audeat ad sigillandum offerre litteras huiusmodi, donec receperit redempcionis earum totaliter capituli porcionem. Hec tamen nolumus quantum ad soluciones extendi in aliquo ad litteras, quas ex nobis quicumque processu temporis habuit super iuribus sibi competentibus quoquomodo.“

254.

Anno 1372, 10. martii. In Višegrad.

Ludovicus Hungariae etc. rex, nundinas singulis festis s. Margarethae in suburbio Grechensi celebrandas, concedit.

Nos Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod quia nos ex nostri regii regiminis officio nobis divinitus credito circa comoda et utilitates civitatum nostrarum regalium attendere et invigilare tenemur, ut populi in eisdem existentes sicut numero sic et fidelitate augeantur, discantque sub principe glorioso devocius famulari, de eisdemque materia honoris et fructus proveniat regie maiestati utilitatis. Hac itaque consideracione ducti, potissime eciam ad devotam et humillimam supplicacionem venerabilis patris domini Johannis episcopi wachyensis, vicarii regni Sclauonie generalis, dilecti et fidelis nostri, pro parte fidelium civium et hospitum nostrorum civitatis Grecensis nostre celsitudini porrectam, de nostre regie benignitatis largiflua clementia et gracia speciali nundinas seu forum annuum singulis annis in singulis festivitatibus beate Margarete virginis et martiris et aliis diebus ad hoc sufficientibus, videlicet octo diebus precedentibus et octo subsequentibus, simulcum exempcione tributorum a rebus et mercibus mercatorum ad ipsas nundinas undecumque confluencium sub eisdem libertatibus, legibus, consvetudinibus, usibus et prerogativis in dicta civitate nostra Grecensi celebrandas, sub quibus forum annuale seu nundine in civitatibus nostris Budensi et Albensi celebrantur, duximus perpetuo annuendo concedendas, sine tamen preiudicio aliarum nundinarum regni nostri. Vos igitur universos mercatores et alios quoslibet forenses homines cum rebus mercimonialibus procedentes assecuramus et affidamus per presentes, quatenus ad predictas nundinas seu forum annuale in dicta civitate nostra Grecensi singulis annis in festo beate Margarete virginis ex nostra annuencia celebrari commissas cum omnibus rebus et mercibus vestris secure veniatis et negociaciones vestras in empcionibus et vendicionibus rerum vestrarum libere exerceatis in eisdem, peractisque inibi negociacionibus vestris ad propria vel ad alia loca, que tenditis, pacifice et quiete procedatis, salvis vestris personis atque rebus sub nostra proteccione et tutela speciali. Et hoc volumus ubique in foris et locis publicis palam facere promulgari. Datum in Vissegrad, feria quarta proxima post dominicam Letare. Anno domini millesimo CCC septuagesimo secundo.

Originale in membrana. A tergo super verbis „Relacio magistri Francisci phisici" vestigium appressi maioris sigilli. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

Anno 1374. **255.**

Pestilentia asiatica grassabatur Zagrabiae et in eius districtu.

Huius pestilentiae mentio fit in litteris Elisabeth, reg. Hungariae, vid nr. 271, ann. 1377, diem 23. Augusti.

256.

Anno 1375, 21. aprilis. In castro Strassburg.

Johannes, Gurcensis episc. quemdam Petrum, sub cautione fideiussoria e carceribus communitatis Grechensis pro festis paschalibus emissum, eidem commendat, unaque eandem de reciproca amicitia assecurat.

Johanes, dei et apostolice sedis gracia Gurcensis ecclesie episcopus, sancte Salizburgensis ecclesie in spiritualibus vicarius generalis, necnon excellentissimi principis domini nostri gloriosissimi, domini Ludowici regis Vngarie capellanus. Discretis et sapientibus viris, amicis karissimis, iudici, consulibus et iuratis civitatis Sagrabiensis salutem et obsequiosum in omnibus animum complacendi. Cum enim Petrum Chursthkonem de Chray, presencium actorem, nostrum et dicte ecclesie nostre colonum fidelem pro aliquibus vestre civitatis litteris seu aliis rebus, ut dicitis vos, de quadam stacione seu comodo sinistre ablatis tamquam maleficum captivaveritis, ut idem nobis retulit et promulgavit, quem tamen nos nec antecessores nostri dicte Gurcensis ecclesie episcopi in aliqua sinistra accione umquam reperimus; et vos modo eundem in huiusmodi facti immunem inventum sub caucione fideiussoria usque feriam sextam infra octavas Pasce pendente, proxime venturam excredideritis, ita videlicet, quod idem Petrus vobis litteras interim nostras apertas affere debeat, in qua nos nomine amicorum dicti Petri seu aliorum quorumcumque hominum, nobis et dicte ecclesie nostre iurisdicioni subiectorum ex debito et iure profiteamur, quod ammodo vobis, vestre pretacte civitati seu eiusdem civitatis vestre communitati pro dicta deprehensione dicto colono nostro inumaniter illata nullam indignacionem seu inimiciciam inferre debeamus; quamvis tamen ex debita benignitate homines nostros et ecclesie nostre subditos ex tali vel maiori honesta obligacione eripere seu reddimere teneamini. Quapropter vos, civitatem et communitatem vestre civitatis, ut prefertur, ex parte nostra seu amicorum ac aliorum quorumcumque hominum nobis et dicte ecclesie nostre subditorum, dicto Petro atinencium, pro dicta captivitate ab omni ulteriori impeticione seu indignacione promittimus assecurari et presentibus promittendo certificamus, tali adiecta condicione, quod vos munimentis vestris et civitatis vestre litteris e converso nos et ecclesiam nostram seu omnes

nobis et ecclesie nostre prefate subiectos, cuiuscumque status vel condicionis existant homines pro dicte deprehensionis causa certificetis, quod de cetero nobis nec eciam nostris quibuscumque hominibus nulla molestia seu gravamen oriatur. Scientes, nos multum mirari, quod nobis pro huiusmodi facto litteratorie nichil intimastis, quamvis tamen inviti viderimus vos aut unum de communitate vestra per homines nostros turbare seu in quoquam molestari. Datum Strazzburg, castro nostro, in vigilia Pasce. Anno domini millesimo trecentesimo LXX quinto.

Originale in charta. A tergo impressum est sigillum. I archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

257.

Anno 1375, 24. aprilis. In Višegrad.

Ludovicus Hungariae etc. rex, possessiones Pavlišae iudicis sine haerede denati, quas quibusdam Andreae et Elyae donaverat, inspecto privilegio civitati concesso, easdem communitati disponendas, cedit.

Nos Lodouicos dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod licet nos ad humillimam supplicacionem ymo pocius peticionem inportunam Andree litterati, filii Mathei, civis civitatis nostre zagrabiensis, curie nostre notarii, pro ipsius serviciis quandam domum olim Paulis iudicis civitatis nostre Grecensis de Zagrabia in eadem civitate Grecensi, inter domos Maren et olim Simonis dicti Scrinicha, civium dicte civitatis zagrabiensis, ante fores ecclesie beati Marcy evangeliste in suo vicinatu habitam, simulcum vineis et terris arabilibus olim dicti Paulis eidem Andree litterato propter defectum prolium ipsius Paulis, ad nostram maiestatem devolvi et nostre collacioni fore pertinere asserentis et per eum Elye, fratri suo, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis perpetuo dederimus sub condicionibus et pactis in aliis litteris nostris donatoriis expressatis possidendas. Tamen quia tandem nos ex tenore privilegii condam serenissimi et magnifici principis domini Bele, olim incliti regis Hungarie, prothavi et predecessoris nostri carissimi, laudande recordacionis, per serenissimumque principem condam dominum Karolum similiter inclitum regem Hungarie, genitorem nostrum carissimum, felicis memorie, et tandem per nostram serenitatem confirmati et innovati per providos viros Jakomel iudicem, Donatum, Francha et Johannem, cives nostros fideles dicte civitatis nostre Grecensis de Zagrabia, suis, necnon universorum fidelium civium et hospitum nostrorum de eadem civitate nostra Grecensi de Zagrabia in personis coram nostris regiis

obtubitus in specie exhibiti et producti, inter ceteras libertates eorumdem, hac specialis gracie prerogativa, per eundem dominum Belam regem predecessorem nostrum ipsis facta, eosdem fide conspeximus oculata, debere gratulari, ut si quis de dicta civitate nostra Grecensi de Zagrabia sine herede decesserit, de rebus suis mobilibus liberam habeat disponendi cuicumque voluerit facultatem; res vero immobiles, domos, curiam, vineas, terras et edificia suorum concivium habito consilio uxori sue vel alicui cognatorum suorum relinquat, ita tamen, quod nec per ipsum nec per uxorem nec per cognatos a iurisdiccione civitatis possit alienare seu eximi vel avelli. Item, si quis intestatus decesserit et nec uxorem, nec filios, nec cognatos habuerit due partes rerum suarum per viros fidedignos ad hoc de consilio civium deputatos, pauperibus et ecclesie eiusdem civitatis distribuantur, tercia vero pars ad utilitatem civitatis reservetur. Nos itaque inspectis tenoribus predicti privilegii, idem privilegium ratum habentes et acceptum, dictos fideles cives nostros Grecenses de Zagrabia in eorum iuribus et libertatum prerogativis privilegiatis supradictis illese et pacifice conservare volentes, predictam donacionem nostram de premissis domo, vineis et terris arabilibus ipsius condam Paulis, modo premisso ipsis Andree litterato et Elye per nos factam, simulcum dictis litteris nostris ipsam donacionem exprimentibus, previa racione revocamus, cassamus, annullamus, irritamus ac viribus et virtute omnino carere committimus, harum nostrarum secreto nostro sigillo consignatarum testimonio litterarum mediante. Datum in Wissegrad, in festo beati Georgii martiris. Anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo quinto.

Originale in membrana, in qua impressum est secretum sigillum regis, sub quo „relacio baronum specialis“. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

258.

Anno 1375.

Iniuriae, a capitulo zagrab. civibus Grechensibus illatae, referuntur.

Item primo, in anno domini MCCCLXX quinto, capitulum ecclesie zagrabiensis quoddam stabulum in suburbio civitatis predicte habitum, tempore nocturno dum ventus magnus et horribilis affuisset, per homines et familiares suos incendere fecisset, per quam incensionem ipsius stabuli, vicum Theutonicorum sew sutorum ipsius civitatis per omnia concremare fecisset. Hiis non contenti, eodem anno in vigilia festi beatorum Petri et Pauli apostolorum, homines ipsius capituli ex commissione eiusdem capituli, ubi femine, mulieres et virgines in via publica cum mercibus ipsarum clara luce processissent, easdem spo-

liassent, denudassent et deturpassent in dedecus muliebris sexus et honoris; et ubi eedem mulieres et virgines clamorem fecissent de spoliis earum ipsis illatis, et cum eas defendere voluissent mariti et cognati ipsarum, tunc predicti homines capituli super ipsos irruissent, ubi homines ipsius civitatis se defendendo aliqua arma ipsorum in signum recepissent et sic mulieres et filias ipsorum defendissent. Hiis non sufficientes, eodem die circa horam vesperarum ad Novam villam prope fluvium Zawe, que est in territorio civitatis predicte, homines predicti capituli ex commissione eiusdem super ipsam villam manu armata et violenta irruissent, ubi feminas et virgines deturpassent et quasdam violassent, ac unum pociorem iobagionem in predicta Nova villa in sua domo crudeli nece occidissent. Insuper quemdam concivem civitatis predicte, videlicet Michaelem, filium Damiani, manu violenta captivassent et detinuissent, ac in ipsorum vinculis captum tenuissent, quousque eorum placuisset voluntati, eundem in quinquaginta marcis denariorum ab ipso recepissent, ipsum de eorum vinculis predictis emisissent. Post hec eciam Stephanum, filium Jacobi, concivem ipsorum civium civitatis prefate, ubi equos patris sui in pascuis ipsius civitatis custodivisset captivassent, et in eorum vinculis detinuissent, donec ipsorum placuisset voluntati. Et ubi ipsi cives aliqua verba prepromissis dixissent, et cum predicto capitulo propter ipsorum graves et enormes necessitates altricassent, tunc ipsum capitulum respondisset ex adverso dicentes eisdem iniuriando: ut ipsi cives adhuc non fuissent cremati, bono modo, sed futura peiora sentire deberent in concremacione dicte civitatis eorum. Ubi eodem sero, videlicet in die festi beati Laurencii martiris, predictam civitatem in loco meliori et platea pociori igne fecissent usque ad summum eius concremari, quo sero quidam institor nomine Johannes ad sua mercimonia de predicta civitate iter suum arripuisset faciendum et dum ipsum ignem et concremacionem se revertendo vidisset, mox reversus fuisset, tunc eum in via publica predicti homines capituli reperiendo et de mandato ipsius capituli crudeli nece occidissent, bonaque sua ab eodem abstulissent. Hiis non contenti, secundo die festi predicti, ipsa concremacione dicte civitatis peracta, in ipsorum civium campo ad peccora eorum irruissent, ubi ipsa peccora pascebantur, cum multitudine suorum complicum manu armata et violenta abstulissent et fena ipsorum congregata in acervis auferri fecissent potencia mediante. Lite tamen pendente inter ipsos, prout superinde certo et efficaci documento potest comprobari.

E transactionali documento capitulum zagrabiense inter et civitatem, facto anno 1469, in quo conscripti sunt eciam certi articuli, tali sub titulo: Incipit re-

gistrum super iniurias et plurima facta mala, que per dominos capituli zagrabiensis ecclesie sunt illata et perpetrata super cives civitatis montis Grecensis de iuxta Zagrabiam.“ Huius documenti unum par conservatur in archivo ven. capit. zagrabiensis, Act. Cap. Ant. fasc. 10. nr. 14; aliud vero in copia simplici in archivo incl. Academiae Scient. Slavor. meridional. Zagrabiae.

259.

Anno 1375, 2. decembris. Zagrabiae.

Amica compositio coram magistratu civitatis Grechensis Johannem, filium Stephani Božo, inter ac villicum et iobagiones de Blizna.

Nos Micussius, filius Iuan, iudex, Dyonisius, Demetrius, Thomas, Nicolaus, Petrus, Anthonius, Chun et Damianus iurati, consiliarii et universi cives montis Grecensis. Memorie commendamus per presentes, quod Johannes, filius Stephani, dicti Bozo, condam iudex, onus et gravamina Petri, Ladislai, Thome Pech et Nicolai, filii Pauli, servorum seu mercenariorum suorum super se assummens ab una, parte vero ab alia providus vir Thomas villicus de possessione Blizna, omnium aliorum ruralium seu iobagionum egregii Johannis, filii Pauli, pie recordacionis filii magnifici Stepan de Starchy, quondam bani regni Sclauonie, personis, ad nostram venientes presenciam confessi sunt in hunc modum: quod licet providus vir predictus Thomas, villicus de dicta Blizna, prefato Johanni, filio Stephani, Bozo dicto, quedam fenilia ipsorum ruralium in monte Warhen existencia . . . . . . eorumdem pro certa summa pecuniali pro recepcione (feni seu) herbarum de eodem ad unum annum seu falcaturam arrendasset; tamen quia idem Johannes, filius Stephani, dicti Bozo, dictas pecunias pro quibus ipsum fenile (utique arrendasset), cum in termino solucionem prefixi minime exolvere curavit, idemque Thomas villicus, cum ad falcandum fenilia seu prata predicta transisset dictus Johannes Bozo, (aduna)tis sibi complicibus in dictum villicum et servos irruens, certas menbrorum fecisset wlneraciones, tandem ex induccione proborum virorum super hiis omnibus talem inter sese fecerunt unionem, quod videlicet idem Johannes Bozo prefatis sic wlneratis seu verberatis tres florenos auri in festo beati Thome apostoli nunc venturum persolvere teneatur, ipse Thomas villicus et alii rurales scilicet iobagiones predicti Johannis Pauli, filii Stephani, iam sepe nominati, ipsis prehabitis florenis, eundem Johannem Bozo, qui eum expeditum et per omnia absolutum reddere debebunt ipso facto tali vinculo mediante, quod si qui parcium ipsam causam quovis modo in posterum excitare seu innovare presumpserit in viginti quinque florenis auri puri vngaricalis convincuntur et

sit convinctus eo facto; quorum medietatem iudici cause, aliam vero medietatem parti in hiis persistenti exsolvere et ad solvendum obligare et sit convinctus harum vigore et testimonio litterarum nostrarum mediante. Datum in dominica Adventus domini. Anno domini MCCCLXXV.

E simplici coaevo transumpto in charta. In archiv. regni CSD. Act. Convent. Remet. fasc. I. nr. 3.

260.

Anno 1376, 15. februarii. Avinione.

Demetrius transilvanensis praeficitur in episcopum zagrab.

Gregorius episcopus servus servorum dei. Venerabilibus fratribus (Valentino) quinqueecclesiensi et (Ladislao) vesprimiensi episcopis, salutem et apostolicam benedictionem. Cum nuper venerabilem fratrem nostrum Demetrium zagrabiensem, olim transilvanensem episcopum a vinculo, quo eidem transilvanensi ecclesie, cui tunc preerat, tenebatur, de fratrum nostrorum consilio et apostolice potestatis plenitudine absolventes, ipsum ad ecclesiam zagrabiensem, tunc pastore carentem, auctoritate apostolica duxerimus transferendum, ipsumque eidem zagabriensi ecclesie prefecerimus in episcopum et pastorem: Nos volentes eiusdem episcopi in illis partibus commorantis parcere laboribus et expensis, ne propter hoc cogatur veniendo ad Romanam curiam personaliter laborare, fraternitati vestre auctoritate presentium committimus et mandamus, quatenus vos vel alter vestrum ab eodem episcopo nostro et romane ecclesie nomine fidelitatis debite solitum recipiatis iuramentum iuxta formam, quam sub bulla nostra mittimus interclusam; formam autem iuramenti, quod idem episcopus prestabit, nobis de verbo ad verbum per eius patentes litteras, suo sigillo signatas per proprium nuntium quantocius destinare curetis. Datum Avinione, XV. kalendis marcii. Anno sexto.

E reg. orig. Gregorii XI, an. VI, com. fol. 5. A. Theiner. Monum. Hung. hist. II. p. 159.

261.

Anno 1376, 4. Junii. In Višegrad.

Ludovicus Hungariae etc. rex, cives Grechenses, ne per litteras bani vel eius vicebani ad curiam regiam citarentur, liberos esse dicit.

Relacio comitis Jacobi.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis capitulo ecclesie zagrabiensis, salutem et graciam. Signi-

ficarunt nobis fideles nostri iudex, iurati et universi cives ac hospites nostri de monte Grecensi de Zagrabia, quod per litteras bani regni nostri Sclauonie vel eius vicebani contra antiquam ipsorum consvetudinem sepe sepius in curiam nostram citarentur et eciam evocarentur, cum tamen ipsi primitus nunquam per litteras bani regni nostri Sclauonie vel eius vicebani sed solummodo per litteras nostras regias aut magistri tavarnicorum nostrorum in iudicium in curiam nostram atrahi fuissent consveti, supplicantes nostre maiestati, ipsis super hoc de remedio provideri oportuno. Nos igitur ipsarum supplicacionibus exauditis, volentes eosdem cives nostros ac hospites Grecenses de Zagrabia in antiquis eorum libertatibus et consvetudinibus bonis et prescriptis conservare, commisimus et serie presencium committimus, ut ipsi amodo et deinceps per litteras bani nostri Sclauonie vel eius vicebani contra quempiam huc in regnum nostrum Hungarie in curiam nostram non possint citari vel evocari. Mandantes igitur vestre fidelitati firmiter et districte, ut amodo in antea vestrum testimonium vigore litterarum dicti bani Sclauonie vel eius vicebani nullo modo dare presumpmatis ad evocaciones vel citaciones contra ipsos cives nostros huc in curiam nostram faciendas, sed solummodo ad litteras nostras regias vel litteras magistri tavarnicorum nostrorum predictorum; secus facere non audentes in premissis. Datum in Wyssegrad, feria quarta proxima post festum Penthecostes. Anno domini MCCCLXX sexto.

Originale in membrana, in qua est appressum sigillum regis. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

262.

Anno 1376, 16. Augusti. Zagrabiae.

Cambium inter parochum novovillanum et fratres Heremitas de quibusdam possessionibus.

Demetrius, dei et apostolica gracia episcopus zagrabiensis et capitulum loci eiusdem. Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem, in salutis largitore. Sagax humane nature diseccio memoria hominis labilitate pensata, ne res clara presentibus obscura reddatur futuris, pragmaturas sancciones adinvenit, ut contrahencium vota redacta longum serventur in evum. Proinde tam presencium quam futurorum noticie presencium serie volumus fieri manifestum, quod constitutis in nostra presencia viro discreto magistro Mychaele, dicte ecclesie nostre canonico ac plebano ecclesie sancti Johannis baptiste et plebis de nova villa capituli ab una, parte vero ab altera viro

religioso et deo devoto Paulo priore et Johanne presbiteris, fratribus claustri beate virginis, ordinis fratrum Heremitarum, ordinis sancti Pauli primi Heremite, de promontorio nostro, suis et vice ac nominibus tocius conventus claustri eiusdem, confessum extitit et per eosdem sponte ex certa sciencia coram nobis pariter et relatum, quod ipsi matura deliberacione, diligentique consilio prehabitis inter sese, diligenterque considerantes ac dilegencius advertentes utilitates et proventus possessionum infra nominandarum, prenotatis ecclesiis sancti Johannis et beate virginis ac ipsarum ecclesiarum servitoribus successivis temporibus cum utilioris ubertatis comodo provenire debendas, de nostro consensu et speciali annuencia ac permissione huiusmodi inter se concambium seu permutacionem possessionariam ordinando fecissent seu celebrassent, ymmo fecerunt, ordinarunt et sollempniter celebrarunt coram nobis, sic videlicet: quod supradictus magister Mychael, predium inferior Blyzna vocatum, cum quo supradicta ecclesia sancti Johannis baptiste per virum utique honorabilem et non immerito recordacionis, condam dominum Johannem, archidiaconum de Gewrche principalem fundatorem eiusdem, ex ipsius capituli adiutorio extiterat dotata pariter et ornata, metis infrascriptis inclusam et circumdatam, excepta quadam particula terre a plaga occidentali existente de terra dicti predii, metis infra declarandis excisam et exceptam, in qua scilicet vinee civium civitatis Grecensis et aliorum hominum comprovincialium existunt plantate, quam dictus plebanus, predicta ecclesia sancti Johannis ac pro se suisque successoribus sequestratam cum suis obvencionibus universis duxit reservandam, cum eiusdem predii utilitatibus et pertinenciis universis cuiusvis nominis vocabulo vocitatis, specialiter vero cum uno molendino in fluvio Blyzna vocato et una vinea intra metas eiusdem predii constitutis, supradictis fratribus Heremitis nunc in dicto claustro beate virginis et in futurum deo et eius genitrici virgini gloriose jugiter famulantibus, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendum, tenendum et habendum concambialiter dedisset, tradidisset et assignasset, ymo vigore permutacionis premisse dedit, tradidit et assignavit coram nobis. E converso autem supradictus prior et universi fratres Heremite predicti claustri beate virginis, quandam villam ipsorum, Twpal vocatam, Heremitarum, ultra fluvium Zaue, in continua vicinitate possessionis nostre Mlaka nuncupate, cum omnibus utilitatibus et pertinenciis ac utilitatum et pertinenciarum eiusdem proprietatibus universis, sub eisdem libertatibus, condicionibus, metis et terminis antiquis, sub quibus per ipsos et eorum predecessores, ut series continet nostrarum litterarum, eadem conservata extitit hactenus pariter et possessa, necnon cum quadam vinea in territorio

nostro de Bukoucha, ac quodam uno molendino in fluvio Medwenycha vocato, et in tenutis civitatis Grecensis existente, cum terra arabili ad id molendinum pertinente, similiter cum quibuslibet utilitatibus eorumdem vinee et molendini presentibus pariter et futuris; item, quandam terram arabilem ad sex videlicet dietas, quam in territorio vici Latinorum ab antiquo ipsis testamentaliter legatam possedissent, eidem ecclesie sancti Johannis et dicto plebano ac per eum quibusvis iam dicte ecclesie sancti Johannis baptiste rectoribus sibi in futurum succedentibus, cum omni eo dominio et proprietate, quibus easdem ipsi fratres habuissent et possedissent modo consimili in concambium dedissent, tradidissent et assignassent, ymo dederunt et assignarunt jure perhempnali, tenendas, possidendas pariter et habendas, condicione tamen ,et serviciis nobis dumtaxat capitulo zagrabiensi de iam dicto predio Blyzna vocato debitis, provenientibus, semper salvis remanentibus. Mete autem ipsius predii et terre prenotatis fratribus et eorum claustro supradicto, modo quo supra, datis, prout ipsas nobis honorabiles viri, domini: Paulus cantor et Blasius archidiaconus kamarcensis, necnon magister Nicolaus, atque magister Jacobus, archidiaconus de Torda, in ecclesia transilvana, vicarius nostri episcopatus temporalis, socii et concanonici nostri, necnon Mychael, condam villicus, Andreas, dictus Gay et Blasius carnifex, cives episcopales de vico Latinorum, quos ad id duxeramus communiter destinandos, retulerunt seriose eo modo distinguuntur: Prima meta incipit in fluvio Blyzna et procedit versus occidentem directe ad Belangoncham, ubi est meta terrea, deinde versus eundem occidentem eundo pervenit ad viam, que transit de Zagrabya versus villam Stephanoch, circa quam est meta terrea, deinde progrediendo versus eandem plagam occidentalem in quandam vallem, ubi est meta terrea, exhinc ascendit montem versus occidentem progrediendo, ubi est una arbor ilicis parva, meta terrea circumfusa, ab inde vadit ad eundem occidentem pervenitque ad quandam viam, ubi est arbor ilicis, meta terrea circumfusa, ab inde eundo directe ad eundem occidentem et transeundo unam vallem, ascendendoque monticulum devenit ad quoddam fossatum, ubi est meta terrea, in medio cuius mete sunt due arbores ilicis parve, item ab inde progreditur directe ad eundem occidentem, quasi per quoddam fossatum et venit in quandam vallem in cuius medio est una arbor ilicis, meta terrea circumfusa, inde ad aliam metam consimilem circa quandam viam erectam. ab inde ascendendo directe ad ipsum occidentem in latere montis est meta terrea arborem ilicis in se continens, abhinc in vertice ipsius montis est meta consimiliter, deinde intrat magnam vallem, ubi est meta consimiliter, de novo est

erecta et vadit per eandem vallem versus septemtrionem per viam satis magnam, pervenitque ad vineam Pauli fabri, ubi meta terrea est de novo sublevata. Terra itaque metis premissis distincta a parte meridiei remanens, est civium vici Latinorum et nostrorum id est capituli colonorum; terra vero a plaga septemtrionali existente ipsis fratribus Heremitis et eorum claustro remanente. Mete nichilominus supradictarum particularum terre per prescriptum magistrum Mychaelem pro se, ut premittitur, et predicta ecclesia sua excisam et reservatam separantes et distinguentes, hoc ordine proceduntur: Prima itaque meta incipit in supradicta meta terrea prope memoratam vineam Pauli fabri existentem, a qua reflectitur ad orientem directe et ascendit quendam montem, ubi est arbor ilicis meta terrea circumdata, exhinc directe progreditur versus eundem orientem et pertransit quandam vallem magnam et pervenit ad quandam viam circa quam est meta terrea, arbore ilicis parva in ea existente, per quam viam directe progrediendo ad plagam australem duabus metis a parte sinistra erectis venit ad quandam viam magnam, ubi est meta terrea de novo erecta, a qua divertendo quasi inter orientem et plagam australem descendit in quandam vallem parvam, ubi est meta terrea sub vinea Mathei sutoris, civis Grecensis, de novo erecta, a qua procedit directe versus plagam australem per quandam parvam vallem et pervenit ad quandam semitam iuxta quam est meta terrea de novo sublevata, de qua progreditur directe versus eandem plagam et pervenit ad quandam viam, iuxta quam est meta terrea de novo sublevata, que via publica inter dictam terram Heremitarum et inter dictam terram pro dicta ecclesia sancti Johannis baptiste reservatam, ac inter villam Blezna vocatam desuper separat et distinguit, ibique mete dictam particulam terre modo premisso pro dicta ecclesia sancti Johannis baptiste excepta et reservata disiungentes terminantur, eadem terra sancti Johannis baptiste, semper a sinistra, id est, ab occidentali plaga usque ad quandam metam terream antiquam inter terram ipsorum Heremitarum et dictum predium olim sive antiquitus positam et errectam per eandem viam versus Gay procedendo semper remanente pro ecclesia sancti Johannis baptiste antedicta, a qua tendit versus orientem infra directe transeundo iuxta pratum seu fenetum dictorum fratrum Heremitarum, quod remanet a parte septemtrionali, pervenit et cadit in fluvium Blizna, iuxta quod (sic) fluvium est una meta terrea sublevata, quemquidem fluvium Blizna transeundo et versus orientem procedendo devenit in quandam vallem, per quam vallem pervenit supra ad viam publicam, ubi quedam erat arbor satis magna castanee et ibi est meta terrea de novo erecta, per quamquidem viam publicam

reflectitur versus plagam meridionalem et per verticem montis per magnum spacium ubi et circa quam viam publicam sunt a parte dextra quatuor mete terree post sese consequenter spaciatim erecte pariter et sublevate, per quam viam adhuc progrediendo versus meridiem ubi est meta terrea, a qua reflectitur ad occidentem et transeundo quandam viam publicam cadit iterum in dictum fluvium Blizna, per quem fluvium Blizna infra directe procedendo per decursum eiusdem fluvii pervenit ad priorem metam, ibique dicte mete in nomine domini, modo quo supra, terminantur. Voluerunt eciam heedem partes, ut alter alteri ipsorum copiam universorum instrumentorum et quarumlibet litterarum pretextu dictarum omnium possessionum quomodolibet emanatarum, quarum vigore mediante easdem habendo usque ad hec tempora possedissent, sub nostro videlicet aut dumtaxat capituli sigillo dare et assignare teneatur, quibuslibet aliis litteris per easdem partes contra sese in fraudem retentis, denegatis et reservatis, cassis, frivolis et inanibus remanentibus, suisque exhibitoribus in derogamen partis alterius fiendum semper et ubique nocentibus. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentibus sigilla nostra duximus appendenda. Datum secundo die festi assumpcionis virginis gloriose. Anno domini MCCCLXX sexto.

E transumpto capituli ecclesiae Budensis. In membrana. In archivo regni CSD. Act. Conventus Remetensis fasc. I. nr. 14.

263.

Anno 1376. 8. novembris. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. litteras, quibus fr. Praedicatores zagrab. possessionem Blizna cuidam Renoldo in pignus collocarunt, transcribit.

Capitulum ecclesie zagrabiensis. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris, presencium noticiam habituris, salutem in domino sempiternam. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod egregius vir Renoldus, filius magistri Renoldi de Wywar, pro tunc capitaneus castri zagrabiensis, ad nostram personaliter accedendo presenciam, exhibuit et presentavit nobis quasdam litteras nostras privilegiales, priori nostro sigillo consignatas, petens nos debita cum instancia, ut tenorem earumdem presentibus de verbo ad verbum transcribi et appensione nostri sigilli novi faceremus consignari. Quarum tenor unius talis est: (vid. nr. 103, an. 1315, 21. maii). Nos itaque iustis et condignis peticionibus ipsius egregii Renoldi annuentes, licet unam litteram nostram privilegialem in sigillo propter malam sew incautam conservacionem aliqualiter rumpere videbamus,

tamen easdem de verbo ad verbum transcribi et appensione nostri sigilli novi fecimus communiri. Datum octavo die festi omnium sanctorum. Anno domini millesimo tercentesimo septuagesimo sexto.

Originale in membrana. In archivo regni CSD. Act. convent. Remetensis. fasc. 1. nr. 3.

264.

Anno 1377, 22. aprilis. Zagrabiae.

Fr. conventus s. Nicolai, ord. Predicatorum, legatas sibi duas vineas, Dragoslavo civi Grechensi, certa sub obligatione conferunt.

Nos fratres conventus sancti Nicolai de Zagrabia, ordinis fratrum Predicatorum, videlicet: frater Johannes, prior ac ceteri fratres. Significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod nos duas vineas simul iunctas per Kusech, fratris Span, civis de monte Grech, testamentarii iuris titulo ad claustrum prefatum legitime devolutas et iudicialiter obtentas, inter duas vias in territorio Grech existentes, cum omnibus iuribus et utilitatibus suis, Dragozlao, filio Iwan, civi predicte civitatis et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus et posteris, dedimus iure perpetuo possidendas, tenendas et habendas vel cuicumque voluerit disponendas iuxta consvetudinem et condicionem dicte civitatis aprobatam; ita tamen, quod predictus Dragozlaus, filius Iwan, per se, suosque heredes et successores ipsarum vinearum quosvis possessores in futurum dictas vineas possidentes, prefatas vineas duas bene colere necnon singulis annis de vino ipsarummet duarum vinearum in vindemie tempore viginti et unum cubulum, hoc est, decem cubulos vini de una, et undecim cubulos vini de alia earum, recusacione absque omni, salvos et ab omni decimacione expeditos in vectura propria ad dictum claustrum deducendo, fratribus prefati claustri perpetue dare et amministrare tenebitur et debebit, ac eciam futuri quivis possessores dictarum vinearum pari racione tenebuntur et debebunt ad idem; hoc interiecto, quod si per grandines aut anni sterilitates in prefatis vineis fructus non proveniret, tunc idem Dragozlaus ac omnes dictarum vinearum quivis futuri possessores teneantur in foro de bono vino prefatos viginti et unum cubulum emere et ad claustrum memoratum, modo quo premittitur, conducere. Que omnia idem Dragozlaus per se facienda et per illos ad quoscumque dicte vinee per eum devolverentur, fienda ut premittitur, assumpsit. Mete vero dictarum vinearum sunt iste: a parte una est vinea colendini sutorum, a parte alia est unum cerasum iuxta domunculam vinealem per Kurconem constructam. In

premisse vero composicionis et ordinacionis firmitatem et memoriam perpetuam sigillum nostri conventus duximus presentibus apponendum. Datum vigesima secunda dei mensis aprilis. Anno domini millesimo CCCLXX septimo.

E transumpto magistratus civitatis Grechensis, anno 1378.

265.

Anno 1377, 25. aprilis. Zagrabiae.

Fr. conventus s. Nicolai ord. Praedicatorum legatam sibi vineam, Martino et Dionysio civibus Grechensibus certis sub obligationibus conferunt.

Nos fratres conventus sancti Nicolai de Zagrabia, ordinis fratrum Predicatorum, videlicet: frater Johannes, prior, frater Petrus, frater Dominicus, frater Andreas et frater Fabianus ac ceteri fratres. Significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod nos unam vineam per Kusech, fratris Span, civis de monte Grech, testamentarii iuris titulo ad claustrum prefatum legitime devolutam et iudicialiter obtentam, in territorio Grech existentem, cum omnibus iuribus et utilitatibus suis Martino, filio Doklisa et Dyonisio, filio Paulis, civibus predicte civitatis et per eos eorum heredibus, heredumque ipsorum successoribus, dedimus iure perpetuo possidendam, tenendam et habendam vel cuicumque voluerint disponendam iuxta consvetudinem et condicionem dicte civitatis approbatam; ita tamen, quod predicti Martinus et Dyonisius pro se ipsos, eorumque heredes et successores ipsius vinee quosvis possessores in futurum dictam vineam possidentes, prefatam vineam bene colere, necnon singulis annis de vino ipsiusmet vinee in vindemie tempore decem cubulos recusacione absque omni, salvos et ab omni decimacione expeditos in vectura propria ad dictum clustrum deducendo, fratribus prefati claustri perpetue dare et amministrare tenebuntur et debebunt ac eciam futuri quivis possessores dicte vinee pari racione tenebuntur et debebunt ad idem; hoc eciam interiecto, quod si per grandines aut anni sterilitates in prefata vinea fructus non proveniret, tunc ipsi Martinus et Dyonisius ac omnes dicte vinee quivis futuri possessores teneantur in foro de bono vino prefatos decem cubulos emere et ad claustrum memoratum modo quo premittitur conducere. Que omnia Martinus et Dyonisius per ipsos facienda et per illos ad quoscumque dicta vinea per ipsos devolveretur fienda assumpserunt, ut premittitur. Meta vero predicte vinee a parte una est vinea Dragozlauich, filii Iwan, civis de Grech, a parte vero alia protendit de dicta vinea in longum usque

viam communem. In premisse vero composicionis et ordinacionis firmitatem et memoriam perpetuam, sigillum nostri conventus duximus presentibus apponendum. Datum vigesima quinta die mensis aprilis. Anno domini millesimo CCCLXX septimo.

E transumpto magistratus civitatis Grechensis zagrabiensis, anno 1378.

266.

Anno 1377. 25. aprilis. Zagrabiae.

Fr. conventus s. Nicolai ord. Praedicatorum Lucae, filio Radanti, vineam sub certis conditionibus locant.

Nos fratres conventus sancti Nicolai de Zagrabia, ordinis fratrum Predicatorum, videlicet: frater Johannes, prior, frater Petrus, frater Dominicus, frater Andreas et frater Fabianus ac ceteri fratres. Significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod nos unam vineam per Kusech, fratris Span, civis de monte Grech, testamentarii iuris titulo ad claustum prefatum legitime devolutam et iudicialiter obtentam in territorio Grech existentem, cum omnibus iuribus et utilitatibus suis Luce, filio Radanti, civi predicte civitatis et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus dedimus iure perpetuo possidendam, tenendam et habendam vel cuicumque voluerit disponendam iuxta consvetudinem et condicionem dicte civitatis aprobatam, ita tamen, quod predictus Lucas Radanti, per se, suosque heredes et successores ipsius vinee quosvis possessores in futurum dictam vineam possidentes, prefatam vineam bene colere, necnon singulis annis de vino ipsiusmet vinee in vindemie tempore decem cubulos vini recusacione absque omni salvos et ab omni decimacione expeditos in vectura propria ad dictum claustrum deducendo, fratribus prefatis claustri perpetue dare et aministrare tenebitur et debebit, ac eciam futuri quivis possessores dicte vinee pari racione tenebuntur et debebunt ad idem; hoc interiecto, quod si per grandines aut anni sterilitates in prefata vinea fructus non provenirent, tunc ipse Lucas et omnes dicte vinee quivis futuri possessores teneantur in foro de bono vino prefatos decem cubulos emere et ad claustrum memoratum modo quo premittitur conducere; que omnia idem Lucas per se facienda et per illos ad quoscumque dicte vinee per eum devolverentur, fienda ut premittitur, assumpsit. Meta vero predicte vinee: a parte una sunt due cerasa parve iuxta vineam supra et vadit supra ad montem usque ad virgultum Franchych Mykech, a parte alia est vinea Katherine uxoris Horgoche. In premisse vero composicionis et ordinacionis firmitatem et memoriam perpetuam sigillum nostri conventus duximus

presentibus apponendum. Datum vigesimo quinto die mensis aprilis. Anno domini millesimo CCCLXXVII.

E transumpto magistratus civitatis Grechensis zagrabiensis, anno 1378.

267.

Anno 1377, 9. maii. Crisii.

Petrus Zudar, regni Slavoniae banus, comiti zagrabiensi et iudicibus nobilium, ut inquirant de quibusdam nefariis insultibus capituli zagrabiensis, praecipit.

Nobilibus viris magistro Nicolao de Virtus, comiti zagrabiensi et iudicibus nobilium comitatus eiusdem, Petrus Zwdar regni Sclauonie banus, dileccionis plenitudinem cum salute. Dicitur nobis in personis providorum virorum iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis zagrabiensis de Grech, quod pridem feria quinta proxima ante festum beati Georgii martiris, proxime preterita, capitulum ecclesie zagrabiensis, eorum nequicia precogitata, animo furibundo, hominibus ipsorum transmissis ad Novam villam, que est in territorio ipsius civitatis scilicet montis Grechensis, prope fluvium Zaua, habitatoribus in eadem existentibus, clara luce, recia piscaria ausu temerario abstulissent et demactassent ac quosdam ex ipsis crudeliter verberassent. Hiis non contenti, iidem homines dicti capituli in vigilia beatorum Philippi et Jacobi apostolorum, similiter proxime preterita, ubi mulieres, femine et puelle de eadem Nova villa ad earum negociaciones ipsarum mercimonia, videlicet: linum, ova, lacticinia, caseos et huiusmodi necessaria ad forum per publicam viam deportassent, ipsas invadendo spoliassent et denudassent et turpiter pertractassent in dedecus muliebris sexus et honoris. De predictis non sufficientes, eodem die circa horam vesperarum, diabolica fraude inbuti, dei timore postposito et tanquam saluti eorum immemores missis similiter peditibus et armatis hominibus ipsorum, ipsam villam spoliassent et totaliter depredassent, ac unum iobagionem in eadem villa commorantem Iwanum, filium Bogdesa, letalibus vulneribus vulnerassent, qui tandem in vigilia ascensionis domini. similiter proxime elapsa, spiritum exalasset; et adhuc maiora et deteriora facere conarentur in dedecus honoris regalis et eiusdem civitatis libertatis detrimentum et derogamen, nullis eorum culpis acquirentibus. Super quo vestre nobilitati presentibus precipiendo mandamus, quatenus duos ex vobis iudices nobilium transmittatis, qui unacum Mathya, filio Iwan de Gay, vel Mychaele, filio Pauli de Garig, sive Wlkech, filio Damiani de Kraua(r)zka, aut Petro, filio Nicolai de Mlaka, aliis absentibus homine

nostro illic accedendo ab omnibus nobilibus et ignobilibus ac aliis cuiusvis status, condicionis parcium illarum hominibus, a quibus decuerit et licuerit palam et oculte, diligenter ac conscienciose investigando, sciant et inquirant de premissis omnimodam veritatem, et post hec prout vobis exinde veritas constiterit, domino nostro regi fideliter rescribatis. Datum in Crisio, sabbato proximo post predictum festum ascensionis domini. Anno eiusdem MCCCLXX septimo.

E relatione Nicolai de Vertus, comitis zagrabiensis, ut infra.

268.

Anno 1377, 18. maii. Zagrabiae.

Vertus comes zagrab. et iudices nobilium, de facinoribus annuente capitulo zagrab. actis banum Petrum Zudar, certiorem reddunt.

Excellentissimo domino eorum Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie, magister Nicolaus de Virtus, comes zagrabiensis, Stephanus, filius Mykech, Mykech, filius Cerhenk, Johannes, filius Georgii et Gregorius, filius Irethlen, iudices nobilium comitatus zagrabiensis cum obsequio servitutis ac perpetua fidelitate. Noverit vestra serenitas, nos recepisse litteras magnifici viri domini Petri Zwdar, regni Sclauonie bani, honore quo decuit in hec verba: (vid. nr. 267, an. 1377, 9. maii). Nos itaque mandatis ipsius domini bani hobedire cupientes, ut tenemur, duos ex nobis, videlicet: Stephanum, filium Mykech et Mykech, filium Cerhenk, unacum predicto Petro, filio Nicolai de Mlaka, homine ipsius domini bani ad premissa peragenda pro testimonio duximus transmittendos, qui tandem exinde ad nos reversi, nobis concorditer et uniformiter retulerunt, quod ipsi in octavis festi predicti ascensionis domini illic et alias procedendo, ab omnibus quibus decuit et licuit conscienciose investigando a nobilibus et ignobilibus illarum parcium hominibus talem de premissis scivissent omnimodam veritatem, quod pridem feria quinta proxima ante festum beati Georgii martiris predictum, capitulum ecclesie zagrabiensis eorum nequicia precogitata, animo furibundo, hominibus ipsorum transmittendo ad Novam villam Grechensem, vestre civitatis, prope fluvium Zaue, habitatoribus in ipsa existentibus, clara luce, recia piscaria abstulerunt et demactarunt et quosdam ex ipsis crudeliter verberarunt. Hiis non contenti, iidem homines dicti capituli in vigilia beatorum Philippi et Jacobi apostolorum, similiter proxime preterita, ubi mulieres et puelle de eadem Nova villa ad earum negociaciones ipsarum mercimonia ad forum portarent, ipsas in publica via repertas invadendo, spoliarunt et turpiter pertractarunt. De predictis non sufficiendo, eodem die et

circa horam vesperarum, mittendo similiter pedites et armatos homines ipsorum super predictam Novam villam, territorio vestre predicte Grechensis civitatis, volentes ipsam spoliare et depopulare, unum iobagionem in ipsa villa commorantem Iwan, filium Bogdesa, letalibus vulneribus vulnerarunt, qui tandem quinto die spiritum exalavit, quem mortuum vidimus fide oculata. Datum Zagrabie, feria secunda proxima post festum Penthecostes. Anno domini superius annotato.

Originale in charta, vestigia quinque sigillorum apparent a tergo. In archivo lib. reg. civit. zagrab. Exstat quoque in actu transactionali supranominato. In arch. ven. capit. zagrab. fasc. 10. nr. 14.

269.

Anno 1377, 30. maii. Zagrabiae.

Johannes Čemer ecclesiam in honore s. Georgii superius civitatem Grechensem exstruere spondet.

Item, Johannes Chemery ductus spiritu sancto, quandam ecclesiam in honore sancti Georgii martiris, superius nostram civitatem, prope arborem castanei fabricare intendit, et quia ad presens est nimia debilitate occupatus, voluit et se firmiter obligavit coram nobis, quod si ipsam ecclesiam solus construere non posset, extunc de bonis suis quinquaginta marcas denariorum dimisit et legavit construendo et fabricando.

E tabullis iudiciariis civitatis montis Grechensis, ibidem.

270.

Anno 1377, 14. Augusti.

Conventus s. Adriani de Zala emissarii ad inquirendam causam inter cives Grechenses et capitulum zagrab. partibus terminum comparendi praefigunt.

Excellentissimo principi domino eorum, domino Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. conventus monasterii sancti Adriani martiris de Zala, oracionum suffragia devotarum. Litteris vestre serenitatis annualibus pro honorabili capitulo ecclesie zagrabiensis ad citaciones, inquisiciones et prohibiciones necnon ad omnia alia, que iuxta regni vestri consvetudinem talibus in processibus iuridicis causarum fieri consveverunt peragenda, eidem per vestram maiestatem generose datis et concessis nobis directis sumpma cum obediencia receptis et iuxta earumdem continenciam unacum Johanne, filio Ladislai de Palata, homine vestro in eisdem litteris vestre sublimitatis inter alios nominatim conscripto, nostrum hominem videlicet

religiosum virum fratrem Petrum, priorem nostre ecclesie, unum ex nobis ad infrascriptam citacionem faciendam nostro pro testimonio duximus destinandum. Qui demum exinde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod idem homo vestre maiestatis, presente prescripto nostro testimonio, feria quinta proxima ante festum beati Laurencii martiris, proxime preterita, iudicem, iuratos et universos cives de Gerech, in eadem, contra honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis ad octavas festi assumpcionis virginis gloriose proxime nunc venturum in vestre serenitatis presenciam citavissent. Datum feria sexta proxima post festum dictum beati Laurencii martiris. Anno domini MCCCLXX septimo.

Originale in charta, in margine dorsi impressum sigillum decidit. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

271.

Anno 1377, die 23. Augusti. In villa Boklar.

Elisabeth regina Hungariae comitibus, vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus crisiensis, zagrabiensis et goricensis, ut de perpetratis quibusdam nefariis actibus capituli zagrab. inquirant, praecipit.

Elizabet dei gracia regina Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis comitibus vel vicecomitibus et iudicibus nobilium sedium crisiensis, zagrabiensis et goricensis salutem et graciam. Proposuerunt nobis Georgius stachionarius et alter Georgius, filius Martini, iurati, in eorum et iudicis ac aliorum iuratorum suorum de monte Grecensi de Zagrabia personis, quod a tempore pestilencie, que in nostra civitate predicta Grecensi viguit, videlicet in anno domini MCCCLXX quarto, capitulum zagrabiensis ecclesie quasdam vineas in tenutis ipsorum occupassent et nunc occupatas detinerent contra litteras ipsorum privilegiatas et mandatum nostrum litteratorium. Hiis non contenti, transacta ipsa pestilencia, anno sequenti, quoddam stabulum in suburbio nostre civitatis predicte desertum incendere fecissent tempore nocturno dum ventus oribilis affuisset et vicum Teutunicorum per omnia fecissent concremari. His non contenti, in anno presenti in vigilia beatorum Philippi et Jacobi apostolorum, homines predicti capituli per eiusdem commissionem specialem, ubi femine, mulieres et virgines in via publica cum mercibus ipsarum ad forum clara luce processissent, easdem spoliassent, denudassent et deturpassent in dedecus muliebris sexus et honoris; et ubi eedem mulieres et virgines clamorem fecissent de spoliis earum tunc ipsis ablatis, et cum ipsas defendere voluissent mariti et cognati ipsarum, predicti homines capituli super

ipsos irruissent, ubi homines ipsius civitatis nostre se defendendo aliqua arma ipsorum inter signum recepissent, et sic mulieres et filias ipsorum defendissent. His non sufficientes, eodem die circa horam vesperarum ad Novam villam prope fluvium Zaue, que est pro territorio predicte Grecensis nostre civitatis, homines predicti capituli super ipsam villam manu armata et violenta irruissent, ubi feminas et virgines deturpassent et quasdam violassent, ac unum pociorem iobagionem in predicta Nova villa et in sua domo crudeli nece occidissent. Insuper, quemdam nostrum concivem, videlicet Mychaelem, filium Damiani, manu violenta captivassent et detinuissent, ac in ipsorum vinculis captum tenuissent, quousque eorum placuisset voluntati, eundem in quinquaginta marcis denariorum pactando taxassent; et postquam ipsas quinquaginta marcas ab ipso habuissent, ipsum de eorum vinculis predictis emisissent. Post hec eciam Stephanum, filium Jacobi, concivem [1] ipsorum, ubi equos patris sui in pascuis in eorum campo custodivisset captivassent, et in eorum vinculis detinuissent, donec ipsorum placuisset voluntati; et ubi aliqua verba pro premissis dixissent, cum predicto capitulo propter ipsorum graves et enormes necessitates altercassent, ipsum capitulum respondisset ex adverso, dicentes eisdem iniurando, ut ipsi adhuc non fuissent cremati, bono modo, sed futura peiora sentire deberent in concremacione dicte civitatis nostre. Ubi eodem sero videlicet in die festi beati Laurencii martiris, predictam nostram civitatem in loco meliori et platea pociori igne fecissent usque ad sumpmum eius concremari, quo sero, quidam institor nomine Johannes, ad sua mercimonia de predicta nostra civitate iter aripuisset faciendum, et dum ipsum ignem et cremacionem se revertendo vidisset, reversus fuisset, eundem in via publica predicti homines capituli reperiendo et de mandato ipsorum crudeli nece occidissent, bonaque sua ab eodem abstulissent. His non contenti, secundo die festi predicti concremacione civitatis nostre peracta, in ipsorum civium nostrorum campo ad peccora ipsorum irruissent, ubi pascebantur, ipsa peccora cum multitudine suorum complicum manu armata et violenta abstulissent et fena ipsorum congregata in acervis aufferi fecissent. Et quia de premissis plenius et cercius per vos velimus edoceri, fidelitati ideo vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus unum vel duos de unaquaque ipsarum sedium transmittatis, qui ad dictam civitatem nostram accedendo, ab omnibus quibus decet et licet palam et occulte investigando sciant et intueantur de primissis plenam veritatem, et tandem seriem omnium premissorum, prout exinde vobis veritas constiterit sine omni dolo et favore domino nostro regi vel nobis

[1] In originali: Stephanus, filius Jacobi, concivis.

fideliter rescribatis. Datum in villa Boklar vocata, quarto die festi beati Stephani regis. Anno domini MCCCLXX septimo.

E litteris missilibus et inquisitoriis Petri Chirke vicebani, an. eodem, ut infra.

272.

Anno 1377, 30. septembris. Crisii.

Emissarii comitatus crisiensis peracta inquisitione de iniuriis a capitulo civitati Grechensi illatis, regi Ludovico notificant.

Serenissimo principi domino Lodouico, dei gracia illustri regi Hungarie, Polonie, Dalmacie etc., domino ipsorum generoso, Petrus Chyrke vicebanus et comes crisiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus famulatum debitum cum perpetua fidelitate. Vestra noverit magnitudo nos litteras domine nostre regine, honore quo decuit, recepisse in hec verba: (vid. nr. 271, anno 1377, 23. Augusti). Nos igitur mandatis dicte domine nostre regine obedientes, ut tenemur, duos ex nobis scilicet iudicibus nobilium, videlicet Petrum, filium Nicolai et Nicolaum, filium Dominici, ad premissa rescienda transmisimus; demum iidem exinde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi feria quarta proxima ante festum beati Mathei apostoli, proxime preteritum, in comitatu zagrabiensi et in predicta civitate Grecensi procedendo, ab omnibus quibus decuisset et licuisset, videlicet clericis et laycis, palam et occulte investigando, exceptis factis nocturno tempore perpetratis, per omnia sic scivissent, prout tenor et continencia dictarum litterarum prefate domine nostre regine contineret et exprimeret. Datum Crisii, secundo die festi beati Mychaelis archangeli. Anno domini MCCCLXX septimo.

Originalia duo consimilia in charta. A tergo cuiuslibet vestigia duorum sigillorum. Unum par in archiv. lib. reg. civ. zagrab., aliud vero in archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

273.

Anno 1377, 9. octobris. Zagrabiae.

Nicolaus Vertus, comes, zagrab. judicibus nobilium eiusdem comitatus, ut de nefariis quibusdam actibus capituli zagrab. contra cives Grechenses, investigent, praecipit.

Viris nobilibus et honestis, iudicibus nobilium comitatus zagrabiensis, amicis suis, magister Nicolaus de Vertus, comes zagrabiensis et castellanus de Medued, amiciciam paratam debito cum honore. Dicunt nobis Franciscus iudex, iurati et universi cives montis Grechensis

ipsos irruissent, ubi homines ipsius civitatis nostre se defendendo aliqua arma ipsorum inter signum recepissent, et sic mulieres et filias ipsorum defendissent. His non sufficientes, eodem die circa horam vesperarum ad Novam villam prope fluvium Zaue, que est pro territorio predicte Grecensis nostre civitatis, homines predicti capituli super ipsam villam manu armata et violenta irruissent, ubi feminas et virgines deturpassent et quasdam violassent, ac unum pociorem iobagionem in predicta Nova villa et in sua domo crudeli nece occidissent. Insuper, quemdam nostrum concivem, videlicet Mychaelem, filium Damiani, manu violenta captivassent et detinuissent, ac in ipsorum vinculis captum tenuissent, quousque eorum placuisset voluntati, eundem in quinquaginta marcis denariorum pactando taxassent; et postquam ipsas quinquaginta marcas ab ipso habuissent, ipsum de eorum vinculis predictis emisissent. Post hec eciam Stephanum, filium Jacobi, concivem [1] ipsorum, ubi equos patris sui in pascuis in eorum campo custodivisset captivassent, et in eorum vinculis detinuissent, donec ipsorum placuisset voluntati; et ubi aliqua verba pro premissis dixissent, cum predicto capitulo propter ipsorum graves et enormes necessitates altercassent, ipsum capitulum respondisset ex adverso, dicentes eisdem iniurando, ut ipsi adhuc non fuissent cremati, bono modo, sed futura peiora sentire deberent in concremacione dicte civitatis nostre. Ubi eodem sero videlicet in die festi beati Laurencii martiris, predictam nostram civitatem in loco meliori et platea pociori igne fecissent usque ad sumpmum eius concremari, quo sero, quidam institor nomine Johannes, ad sua mercimonia de predicta nostra civitate iter aripuisset faciendum, et dum ipsum ignem et cremacionem se revertendo vidisset, reversus fuisset, eundem in via publica predicti homines capituli reperiendo et de mandato ipsorum crudeli nece occidissent, bonaque sua ab eodem abstulissent. His non contenti, secundo die festi predicti concremacione civitatis nostre peracta, in ipsorum civium nostrorum campo ad peccora ipsorum irruissent, ubi pascebantur, ipsa peccora cum multitudine suorum complicum manu armata et violenta abstulissent et fena ipsorum congregata in acervis aufferi fecissent. Et quia de premissis plenius et cercius per vos velimus edoceri, fidelitati ideo vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus unum vel duos de unaquaque ipsarum sedium transmittatis, qui ad dictam civitatem nostram accedendo, ab omnibus quibus decet et licet palam et occulte investigando sciant et intueantur de primissis plenam veritatem, et tandem seriem omnium premissorum, prout exinde vobis veritas constiterit sine omni dolo et favore domino nostro regi vel nobis

[1] **In originali: Stephanus, filius Jacobi, concivis.**

fideliter rescribatis. Datum in villa Boklar vocata, quarto die festi beati Stephani regis. Anno domini MCCCLXX septimo.

E litteris missilibus et inquisitoriis Petri Chirke vicebani, an. eodem, ut infra.

272.

Anno 1377, 30. septembris. Crisii.

Emissarii comitatus crisiensis peracta inquisitione de iniuriis a capitulo civitati Grechensi illatis, regi Ludovico notificant.

Serenissimo principi domino Lodouico, dei gracia illustri regi Hungarie, Polonie, Dalmacie etc., domino ipsorum generoso, Petrus Chyrke vicebanus et comes crisiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus famulatum debitum cum perpetua fidelitate. Vestra noverit magnitudo nos litteras domine nostre regine, honore quo decuit, recepisse in hec verba: (vid. nr. 271, anno 1377, 23. Augusti). Nos igitur mandatis dicte domine nostre regine obedientes, ut tenemur, duos ex nobis scilicet iudicibus nobilium, videlicet Petrum, filium Nicolai et Nicolaum, filium Dominici, ad premissa rescienda transmisimus; demum iidem exinde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi feria quarta proxima ante festum beati Mathei apostoli, proxime preteritum, in comitatu zagrabiensi et in predicta civitate Grecensi procedendo, ab omnibus quibus decuisset et licuisset, videlicet clericis et laycis, palam et occulte investigando, exceptis factis nocturno tempore perpetratis, per omnia sic scivissent, prout tenor et continencia dictarum litterarum prefate domine nostre regine contineret et exprimeret. Datum Crisii, secundo die festi beati Mychaelis archangeli. Anno domini MCCCLXX septimo.

Originalia duo consimilia in charta. A tergo cuiuslibet vestigia duorum sigillorum. Unum par in archiv. lib. reg. civ. zagrab., aliud vero in archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

273.

Anno 1377, 9. octobris. Zagrabiae.

Nicolaus Vertus, comes, zagrab. judicibus nobilium eiusdem comitatus, ut de nefariis quibusdam actibus capituli zagrab. contra cives Grechenses, investigent, praecipit.

Viris nobilibus et honestis, iudicibus nobilium comitatus zagrabiensis, amicis suis, magister Nicolaus de Vertus, comes zagrabiensis et castellanus de Medued, amiciciam paratam debito cum honore. Dicunt nobis Franciscus iudex, iurati et universi cives montis Grechensis

gravi cum querela, quod honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis contra predictam civitatem conspirasset nequicia precogitata, ac si essent infideles regni et regie maiestatis; (nam) anno in presenti tempore vindemie tale statutum et edictum inter se ordinassent, ... iobagionum et colonorum . . . . . . interdixissent . . . . . ad predictam Grechensem civitatem, prout ab antiquo fuisset consvetum et hoc sub pena decem marcharum denariorum indixissent, dicentes, quod alias quocumque vellent liberam haberent conducendi facultatem; inhibendo eosdem colonos, quod debita debentibus eiusdem Grechensis civitatis cum novo anni presentis vino, neque cum pecunia per eosdem cives data et concessa persolvetis nec dare minime teneretis. De hiis non contenti, sedecimam vini semper tempore vindemie predicte, Grechensi civitati ab antiquo provenientem, dare recusassent, quinimmo fraudulenter ipsam usurpassent in grande dampnum ipsius civitatis et iacturam. De predictis non sufficientes, octavo die festi beati Mychaelis archangeli nunc proxime preteriti, ubi decimatores vini predicti zagrabiensis capituli ante portam carnificum in koncha . . . . . abbatis consedissent, (in territorio) Grechensis civitatis, et dum ipsam decimam vini . . . . . . taliter congregassent, clam recedere non habentes, quid facere voluissent, duo orrea et unum stabulum de mandato et iussu predicti capituli ecclesie zagrabiensis, cum ventus horribilis fuisset, incendissent, ubi centum et septuaginta capecia frumenti et milii fecissent concremari civium predictorum. auxilio advenisset . . . . convertissent, penitus et per omnia preallegata civitas Grechensis fuisset combusta, et concremata; lite tamen pendente inter ipsos. Super quo vestram rogamus amiciciam presentibus diligenter, quatenus unum vel duos ex vobis transmittatis, qui ad predictam civitatem de Zagrabia et ad alia loca necessaria, iusticia pre oculis habenda et conscienciose accedant, qui ab omnibus a quibus decens et opportunum fuerit palam et occulte investigando sciant et inquirant de premissis omnimodam veritatem et eandem prout vobis exinde veritas constiterit, regie debetis rescribere maiestati. Datum feria sexta proxima ante festum beati Galli confessoris. Anno domini millesimo CCCLXX septimo.

E transumpto iudicum nobilium comitatus zagrab. anno eodem. Documentum valde exesum.

274.

Anno 1377, 17. octobris. Zagrabiae.

Judices nobilium comitatus zagrab. regem Ludovicum facinora a capitulo zagrab. in cives Grechenses acta, esse vera, certiorem reddunt.

Excellentissimo domino eorum Lodouico, dei gracia illustri regi Hungarie, Stephanus, filius Mykech, Gregorius, filius Iretlen, Johannes, filius Georgii et Mykech, filius Cerhenk, iudices nobilium comitatus zagrabiensis, domino ipsorum naturali inclinacionem continuam cum perpetua fidelitate. Noverit vestra serenitas nos recepisse litteras magistri Nicolai de Vertus, comitis zagrabiensis, honore condecenti, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 273. an. 1377, 9. octobris). Nos quoque peticionibus ipsius magistri Nicolai comitis zagrabiensis annuentes, duos ex nobis videlicet Gregorium, filium Iretlen et Mykech, filium Cerhenk ad premissa rescienda pro testimonio duximus transmittendos, qui demum ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi in festo beati Galli confessoris ad predictam civitatem Grecensem et ad alia loca necessaria processissent et consciensiose ab omnibus quibus decuisset et licuisset palam et oculte investigando scivissent omnimodam veritatem, ut est in litteris predictis ipsius magistri Nicolai comitis zagrabiensis de verbo ad verbum expressum, asserentes, quod fruges in magna quantitate fuissent combuste, sed de numero capeciarum ipsarum frugum penitus numerum fore ignorassent. Datum Zagrabie, sabbato proximo post predictum festum beati Galli confessoris. Anno domini superius dicto.

Originale in charta, a tergo tria impressa sigilla In archiv. lib. reg. civ. zagrab

275.

Anno 1377, 31. octobris. Zelii.

Ludovicus Hungariae etc. rex in civili dissensione inter episcopum zagrab. eiusque capitulum et cives Grechenses, eos ad pacem revocare studet.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fideli suo dilecto venerabili in Christo patri, domino Demetrio, episcopo zagrabiensi, aule sue sumpmo cancellario, salutem et graciam. Licet fideles cives et hospites nostri Grechenses de Zagrabia contra vos et capitulum vestrum et e converso discreti viri Blasius et Andreas archidiaconi ecclesie zagrabiensis, vestra et ipsius capituli personis contra alterutrum graves porrexerint querelas super diversis factis et actibus potenciariis; tamen quia confidentes de vestra fidelitate, ut factum huiusmodi reformare et ad pristine pacis unionem reduce-

retis, prout alias estis consveti facta regni nostri disponere, ideo denegamus alium hominem nostrum illic debere transmittendum, potissime cum eciam alia facta regni nostri vobis submitteremus disponenda et reconcilianda. Requirimus igitur vestram fidelitatem, vobisque damus in mandatis, quatenus facta premissa inter vos et capitulum ac dictos cives velitis, matura deliberacione habita, debite reformare adeo, ut tam dicti cives nostri in antiquis suis libertatibus, quam vos et capitulum vestrum circa iura vestra permaneatis, ne aliter eadem civitas nostra desolacionem paciatur; alioquin commisimus et presencium serie committimus magnifico viro domino Petro Zudor, regni Sclauonie bano et suo vicebano, ut inter vos et capitulum vestrum ac dictos cives nostros super omnibus iniuriis, dampnis et nocumentis plenam et omnimodam exhibeat satisfaccionem nostra in persona et auctoritate mediante ita, ut si qua parcium de ipsius bani iudicio vellet contentare, ipsam ad nostrum examen et requisicionem prefafatus banus remittere teneatur; aliud igitur pro nostra gracia non facturus. Presentes autem reddi volumus presentanti post lectivam. Datum Zelii, in vigilia festi omnium sanctorum. Anno domini millesimo CCCLXX septimo.

E litteris Petri Zudar, bani, ut infra.

276.

Anno 1377, 31. octobris. Zelii.

Ludovicus Hungariae etc. rex causam inter cives Grechenses ac episcopum et capitulum zagrab. a iudice curiae suae ad iudicium banale transmittit.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fideli suo magnifico viro comiti Jacobo de Scepus, iudici sue curie, salutem et graciam. Fidelitati vestre damus in mandatis, quatenus causam inter cives nostros Grecenses de Zagrabia ab una, parte vero ex altera inter venerabilem in Christo patrem, dominum Demetrium episcopum zagrabiensem et capitulum loci eiusdem coram vobis vertentem, statu in eodem absque omni gravamine ad iudicium et examen magnifici viri Petri Zudor, regni nostri Sclauonie bani transmittatis, partibus coram eodem comparendi terminum assignando competentem, prout ipsius regni nostri Sclauonie libertas et consvetudo id requirit. Datum Zelii, in vigilia festi omnium sanctorum. Anno domini MCCCLXX septimo.

Originale in charta. In qua impressum est sigillum regis. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

277.

Anno 1377, 25. novembris. Zagrabiae.

Petrus Zudar Slavoniae banus ius dicendi in causa inter cives Grechensse ac episcopum et capitulum zagrab. prorogat.

Nos Petrus Zudor regni Sclauonie banus. Memorie commendamus, quod nobis in octavis festi beati Martini confessoris, unacum regni nobilibus in sede nostra iudiciaria sedentibus, magistri Johannes Crispus et Andreas Parvus, canonici et archidiaconi ecclesie capituli zagrabiensis pro eodem capitulo, cum procuratoriis litteris eiusdem, contra Franciscum iudicem civitatis Grechensis cum aliis civibus de eadem coram nobis adherendo, exhibuerunt nobis litteras domini nostri regis, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 276. anno 1377, 31. octobris.) Unde quia premissum factum inter ipsas partes idem dominus episcopus, ut iidem procuratores asseruere, reformare nequisset, eandem nobis commisisse ordinare et disponere. Tamen, quia de presenti quibusdam negociis occupati ipsam ordinacionem partes inter easdem facere nequivimus, pro eo premissam disposicionem et ordinacionem inter ipsas partes statu in eodem ad octavas diei medie quadragesime proxime venturas, duximus prorogari. Datum Zagrabiae, octavo die termini prenotati. Anno domini supradicto.

Originale in charta. A tergo vestigium impressi sigilli. In archivo Acad. Scient. Slav. merid.

278.

Anno 1377. Zagrabiae.

Testamentum Pauli, filii Stepan de Starchy, capitanei castri zagrabiensis, coram capituli zagrabiensis et conventus b. Nicolai, ordinis Praedicatorum testimoniis conditum, atque per prepositum zagrabiensem Jacobum sub appenso sigillo expeditum, tenore cuius idem certas pretiosas res quas in praefato conventu b. Nicolai Zagrabiae in silvis fundato, antequam ad expeditionem contra Turcas susceptam cum Paulo, filio Renoldi de Wyuar, fine conservationis deposuerat, partim ipsi conventui b. Nicolai, Zagrabiae, partim patribus Franciscanis ord. Minorum, ante ecclesiam cathedralem; ecclesiae item s. Catharinae pro fabrica, demum pauperum domibus seu hospitalibus aeque Zagrabiae fundatis; possessionem vero empticiam ex opposito claustri Heremitarum de promontorio zagrabiensi seu Remethe existentem, Blyzna vocatam, ipsi claustro pro animarum salute perennaliter legavit, ubi sepulturam quoque sibi elegit.

E regest. convent. s. Pauli Heremitarum Remetensium, nr. 13. In archivo regn. CSD.

279.

Anno 1378, 1. februarii. Zagrabiae.

Communitas civitatis montis Grechensis literas, quibus conventus ord. Praedicatorum Zagrabiae, quasdam vineas civibus donaverat, proprio sigillo corroborat.

Nos Franciscus, filius Marci, iudex, Georgius, Ladizlaus, Georgius, Johannes, Laurencius, Genynus, Jacobus et Georgius iurati, consiliarii et universi cives montis Grechensis, tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod vir religiosus Dominicus provincialis, totusque conventus monosterii sancti Nicolai confessoris de Zagrabia, ordinis Predicatorum, ad nostram personaliter accedentes presenciam exhibuerunt nobis queddam tria privilegia, sigillo conventus ipsorum consignata, petentes nos debita cum instancia, ut eadem transcribi et nostro communi sigillo roborari maioris rei ad cautelam faceremus. Quarumquidem litterarum privilegialium tenor sequitur et est talis: (vid. nr. 265. anno 1377, 25. aprilis). Secunde autem littere tenor talis est: (vid. nr. 266. anno 1377, 25. aprilis). Tercie autem tenor hic est: (vid. nr. 264. anno 1377, 22. aprilis). Nos igitur peticionibus favorabilibus predictorum fratrum annuentes, predictas literas privilegiales sub sigillo eorumdem fratrum confectas, de verbo ad verbum transcribi fecimus et nostro communi sigillo roborari ad cautelam. Datum in vigilia festi purificacionis virginis gloriose. Anno domini millesimo CCC septuagesimo octavo.

Originale in membrana. Sigillum deperiit, solummodo restat sericea zona violacei coloris. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

280.

Anno 1378, 27. martii. Budae.

Ludovicus Hungariae etc. rex causam inter episcopum et capitulum zagrab. atque cives Grechenses, prorogat.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis iudici, iuratis et universis civibus civitatis Grecensis, salutem et graciam. Licet magnificus vir comes Jacobus de Scepus, curie et universarum civitatum nostrarum iudex, causam inter vos ab una et venerabilem in Christo patrem dominum Demetrium episcopum zagrabiensem, aule nostre cancellarium et capitulum suum zagrabiense parte ab altera vertentem, in octavis festi Epiphaniarum domini proxime preteritis in presenciam magnifici viri domini Petri Zudor, regni nostri Sclauonie bani transmiserit, partibus octavas diei medie quadragesime, nunc venturas, coram eodem domino bano comparendi pro

termino assignando. Tamen quia nos predictum dominum episcopum propter nonnullas nostras expediciones ad ipsas octavas diei medie quadragesime illic transmittere non valemus, ipsa autem causa prefatum dominum episcopum unacum dicto suo capitulo communiter tangere dignoscitur, ideo volumus, ut ipsa causa statu in eodem in quo eadem per prescriptum comitem Jacobum in presencia memorati domini bani existit transmissa, in iam dictis octavis diei medie quadragesime in curia nostra in presencia eiusdem comitis Jacobi vel vices eiusdem in iudicatu gerentis, fine debito terminetur. Quocirca fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus octavis in predictis coram predicto comite Jacobo vel vices eiusdem in iudicatu gerente comparere debeatis causa in premissa, dictante iuris equitate, finem recepturi. Datum Bude, tercio die festi annunciacionis beate virginis. Anno domini MCCCLXX octavo.

Originale in charta. In qua impressum est secretum sigillum regis. In archiv. l. r. civ. zagrab.

281.

Anno 1378, 8. aprilis. In Višegrad.

Jacobus de Scepus iudex curiae iuri dicendo in causa inter episcopum et capitulum zagrab. atque cives Grechenses, terminum praefigit.

Nos comes Jacobus de Scepus, iudex curie et universarum civitatum domini Lodouici, dei gracia regis Hungarie. Damus pro memoria, quod causam quam dominus Demetrius episcopus ecclesie zagrabiensis, pro quo dominus Jacobus archidiaconus cum procuratoriis litteris eiusdem astitit contra iudicem, iuratos et universos cives Grechenses, ex quibus Laurencius, Georgius et Anthonius iurati pro se personaliter et pro aliis predictis cum procuratoriis litteris eiusdem civitatis comparuerunt super factis possessionariis et potencie in octavis diei medie quadragesime coram Petro Zudar regni Sclauonie bano, secundum continenciam litterarum nostrarum prorogatoriarum, transmissionem presentis cause in presenciam eiusdem bani de regio mandato ad easdem octavas per nos factam denotancium movere habebant, quia littere dicti domini nostri regis, secreto sigillo suo consignate Bude, tercio die annunciationis beate virginis proxime preteriti emanate, eisdemque iudici, iuratis et civibus in eo, ut quia idem dominus noster rex venerabilem patrem dominum Demetrium episcopum zagrabiensem propter suas regias expediciones ad dictas octavas illic transmittere non valleret, et ob hoc idem dominus noster rex voluisset ut eadem causa in dictis octavis diei medie quadragesime in curia sua regia in nostra presencia terminaretur. Ipsi vero iudex, iurati et cives

octavis in eisdem coram nobis causa in premissa finem recepturi comparere deberent directe, per anotatum procuratorem dicti domini episcopi nobis exhibebantur; prescripte autem partes eandem causam ad octavas festi beati Jacobi apostoli nunc venturas per nos differri postulabant, pro eo ad easdem octavas sancti Jacobi duximus prorogari. Voluerunt eciam eedem partes, ut dicti iudex, iurati et cives ipsam causam ab eisdem octavis nec litteris regalibus, nec reginalibus vel racione exercitus neque aliqua alia quavis cautela adinventa ulterius possit prorogari. Datum in Vysegrad, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCCLXX octavo.

Originale in charta. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

282.

Anno 1378, 19. mai. Zagrabiae.

Petrus Zudar banus, comiti et iudicibus nobilium comitatus crisiensis, ut de nefariis actibus Domnii officialis capituli zagrab. civibus Grechensibus illatis investigent, praecipit.

Petrus Zudar, regni Sclauonie banus. Nobilibus viris comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus crisiensis, dileccionem cum salute. Dicunt nobis iudex, iurati et universi cives montis Grechensis gravi et lamentabili cum querela, quod Duym officialis dominorum de capitulo zagrabiensi de speciali precepto et mandato eorumdem dominorum, feria quinta proxima post festum sancti Stanizlai martiris, proxime preteritum, manibus armatis et potenciariis, unacum suis complicibus, Pertoldum civem dictorum civium in publica strata seu via in territorio ipsius civitatis insidiando, dum idem Pertoldus, hora quando ad ave Maria pulsaretur, per peticionem domini Johannis canonici albensis ecclesie, prout idem Petro sacerdote rectore ecclesie beate Margarethe virginis de suburbio Grechensi et magistro Petro, filio Martini de Chechy, fide sua mediante, eadem suo modo affirmasset; et qui, scilicet canonicus, prout peregrinus tunc in domo eiusdem Pertoldi descendisset, pro apportando vino ad domum domine Jalsa vocate, sororis eiusdem Pertoldi, similiter concivisse ipsorum civium, accessisset, repertum captivassent, captumque, wlneratum, spoliatum et enormiter per ipsum Duym verberatum, diris suis vinculis mancipasset, quem idem Duym, in manibus, pedibus et collo distensum crudeliter tormentando per modum crucis tenuisset et nunc teneret alligatum omni sua sine culpa, ipsum in centum florenis pactando; lite tamen inter ipsos dominos de capitulo et cives pendente. Super quo vestram nobilitatem presentibus petimus diligenter, quatenus unum

vel duos ex vobis transmittatis, qui ab omnibus quibus decet et licet, diligenter de premissis investigando, sciant et inquirant omnimodam veritatem, et post hec prout vobis exinde veritas constiterit domino nostro regi fideliter rescribatis. Datum Zagrabie, feria quarta proxima ante festum beate Elene regine. Anno domini MCCCLXX octavo.

E litteris inquisitoriis Petri Chyrke, ut infra.

283.

Anno 1378, 1. Junii. Crisii.

Comes crisiensis ac iudices nobilium peracta inquisitione de nefariis actibus Domnii officialis capituli, bano Slavoniae referunt.

Excellentissimo domino eorum Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie, domino ipsorum naturali, magister Petrus Chirke, comes crisiensis et iudices nobilium eiusdem comitatus, inclinacionem cum perpetua fidelitate. Noverit celsitudo vestra, nos recepisse litteras magnifici viri domini Petri Zudar, regni Sclauonie bani, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 282. anno 1378, 19. mai.) Nos itaque peticionibus ipsius domini bani annuentes, Nicolaum, filium Dominici et Petrum, filium Nicolai, duos ex nobis iudicibus nobilium ad premissa indaganda pro testimonio duximus transmittendos, qui demum exinde ad nos reversi nobis uniformiter et concorditer retulerunt, quod ipsi sabbato proximo post festum ascensionis domini, nunc proxime preteritum, in capitulo zagrabiensi et in campo eiusdem procedendo, palam et oculte ab omnibus nobilibus et ignobilibus, clericis et laicis, a quibus decuisset et licuisset de premissis omnimodam scivissent veritatem, prout series per omnia litterarum dicti domini bani continetur predictarum. Datum Crisii, feria tercia proxima ante festum Penthecostes. Anno eiusdem, superius annotato.

Originale in charta. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

284.

Anno 1378, 26. Junii. Zagrabiae.

Ludovicus Hungariae etc. rex, cambium Heremitas inter et plebanum novovillanum Zagrabiae, confirmat.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex, princeps Sallernitanus et Honoris, (ac) montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris, presencium noticiam

habituris, salutem in salutis largitore. De singulorum provisione sive comodo solliciti circa sanctam matrem ecclesiam, quam cultu veneramur precipuo, curam impendere debeamus specialem, ut in ea deo famulantes regio favore sive beneficio inducti quiete vivant et placabilem hostiam offerre valeant salvatori. Proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod religiosus vir frater Paulus, ordinis Heremitarum sancti Pauli primi Heremite de claustro beate virginis de promontorio zagrabiensi, sua ac universorum fratrum Heremitarum in dicto claustro deo famulancium in nostre serenitatis humiliter veniendo presenciam exhibuit nobis quasdam litteras privilegiales venerabilis in Christo patris, domini Demetrii episcopi zagrabiensis, aule nostre cancellarii et capituli locique eiusdem, tenoris infrascripti, supplicans nostro culmini regio humiliter et devote, ut easdem litteras privilegiales de verbo ad verbum presentibus inseri et transumpmi faciendo, acceptare et ratificare et pro eodem claustro beate virginis et fratribus in eodem existentibus privilegialiter confirmare dignaremur. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 262. an. 1376, 16. Augusti). Nos igitur iustis et iuris consonis prefati fratris Pauli Heremite supplicacionibus sua ac universorum fratrum Heremitarum claustro in predicto deo famulancium in personis nostre humiliter porrectis maiestati, regia pietate inclinati, prefatas litteras privilegiales sine augmento et diminucione aliquali de verbo ad verbum presentibus insertas acceptamus, approbamus ratificamus ac pro eodem claustro et fratribus in eodem pro nunc et in futurum constituendis, quoad omnes sui clausulas, continencias et articulos perpetuo valituras confirmamus, patrocinio presencium mediante, salvis dumtaxat iuribus alienis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras nostras privilegiales, pendentis et autentici sigilli nostri novi dupplicis munimine roboratas. Datum per manus venerabilis in Christo patris et domini, domini Demetrii episcopi zagrabiensis, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini MCCC septuagesimo octavo, VI. kalendas mensis Julii. Regni autem nostri anno tricesimo septimo. Venerabilibus in Christo patribus et dominis, fratre Stephano, colocensi, sacre pagine magistro, Petro jadrensi, Ugulino spalatensi et Ugone raugusiensi, archiepiscopis; Emerico agriensi, eodem Demetrio zagrabiensi, Gublino transilvano, Valentino quinqueecclesiensi, decretorum doctore, Ladislao waradiensi, Gilhermo jauriensi, Petro wesprimiensi, Paulo chanadiensi, fratre Dominico boznensi, Petro wacyensi, Johanne syrmiensi, fratre Dominico nitriensi, Paulo tiniensi, Demetrio nonensi, Grisogono traguriensi, Matheo sybinicensi, Stephano farensi, Jacobo macarensi, Thoma corba-

viensi et Portiua seniensi, ecclesiarum episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus; strigoniensi autem sede vacante. Magnificis viris Nicolao de Gara palatino regni nostri et iudice Comanorum, Ladislao wayvoda transilvano, comite Jacobo de Scepus et iudice curie et universarum civitatum nostrarum, Nicolao de Zeech, Dalmaciae et Croacie, Petro Zudor, tocius regni Sclauonie et Johanne de Machou, banis; Georgio Zudor, pincernarum, Stephano similiter Zudor, janitorum, Paulo de Lyskow, dapiferorum, Stephano agazonum nostrorum magistris, honore comitatus posoniensis vacante, aliisque quam pluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

E transumpto capituli budensis, anno 1384. In archivo regni CSD. Act. Convent. Remetensis fasc. 1. nr. 14.

285.

Anno 1379. 21. januarii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. ecclesiae terminum iuris dicendi in causa sese inter et communitatem Grechensem, prorogatum esse, nuntiat.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendamus per presentes quibus expedit universis, quod nos causam, que iuxta continenciam litterarum arbitratoriarum sub sigillis magistri Petri, dicti Chirke, vicebani ac comitis crisyensis et nostro ac tocius universitatis civitatis montis Ghrechensis consignatarum, iter nos videlicet et ipsos cives emanatarum usque octavas aut in octavis festi Epiphaniarum domini nunc proxime preteriti fieri debebat et terminari, quia racionabili interveniente causa in dicto termino fieri nequivit, ad octavas festi beati Georgii martiris, nunc proxime affuturas, statu per omnia in eodem, cum dictis civibus mutuo et vicissim duximus prorogandam. Datum in festo beate Agnetis virginis et martiris. Anno domini millesimo CCCLXX nono.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli capitularis. In archivo Acad. Scient. Slav. merid.

286.

Anno 1379. 20. maii. Zagrabiae.

Terminus iuris dicendi in causa capitulum zagrabiense inter et communitatem Grechensem, iterum prolongatur.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod nos causam, que iuxta continenciam litterarum arbitratoriarum sub sigillis magistri Petri, dicti Chirke,

vicebani regni Sclauonie ac comitis crisyensis et nostro, necnon iudicis, iuratorum et civium universitatis montis Grechensis consignatarum, inter nos videlicet et eosdem iudicem et cives emanatarum, in octavis festi beati Georgii martiris nunc proxime preteritis, vigore litterarum nostrarum et dictorum iudicis et civium prorogatoriarum exinde similiter confectarum, fieri debebat et terminari; quia racionabili interveniente causa in dictis octavis fieri nequivit, ideo ad octavas festi sancti Mychaelis archangeli nunc proxime affuturas, statu per omnia in dictis litteris arbitratoriis, cum prefatis iudice, iuratis et civibus universis dicti montis Grechensis mutuo et vicissim duximus prorogandam ita videlicet, quod si infra predictas octavas memorati festi sancti Mychaelis archangeli, regni Sclauonie nobilibus congregacionem generalem de mandato regio fieri contingat, ex tunc ipsa causa, modo premisso in dictis litteris arbitratoriis contento, fieri debeat et terminari in congregacione annotata. Datum feria sexta proxima post festum ascensionis domini. Anno eiusdem millesimo CCCLXX nono.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli capitularis. In arch. lib. r. civit. zagrab.

287.

Anno 1379, 13. octobris. Zagrabiae.

Petrus Zudar banus, ius dicendi in causa capitulum zagrab. inter et communitatem Grechensem ad tavarnicum regium relegat.

Nos Petrus Zudar, regni Sclauonie banus. Damus pro memoria, quod reformacionem seu determinacionem cuiusdam pacis et arbitrii, quod et quam ex speciali mandato domini nostri regis inter honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis, actorem ab una, pro quo magister Nicolaus, notarius eorum cum procuratoriis litteris eiusdem astitit et inter iudicem, iuratos ac universos cives civitatis zagrabiensis in causam attractos, pro quibus Jacobus iudex eorumdem cum procuratoriis litteris eiusdem civitatis comparuit, iuxta continenciam litterarum nostrarum arbitratoriarum pariter et obligatoriarum in octavis festi beati Mychaelis archangeli facere tenebamur; quia in aliis eiusdem domini nostri regis serviciis existimus occupati, pro eo ad octavas festi beati Georgii martiris, nunc venturas, in presenciam magistri tavarnicorum regalium duximus prorogandam eo modo, ut si interim partes inter prenotatas concordiam facere poterimus, bene quidem; alioquin in eisdem octavis partes prenotate cum universis earum iuribus coram eodem magistro tavarnicorum comparere teneantur. Datum Zagrabie, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCCLXX nono.

Originale in charta, a tergo vestig. impressi sigilli. In arch. l. r. civ. zagrab.

288.

Anno 1379, 9. novembris. Budae.

...abeth regina Hungariae civibus Grechensibus occupatas possessiones cuiusdam Donati, eidem reddi iubet.

Elyzabeth dei gracia, junior, regina Hungarie, Polonie, Dalmacie ... Fidelibus suis iudici et iuratis civibus montis Grechensis de Za...bia, salutem et graciam. Miramur de vestra temeraria presump...one, quod vos continencias litterarum domini nostri regis, maiori ...gillo eiusdem consignatarum adinplere, prout ex veridico relatu Va...ntini, procuratoris Donati, vestri concivis, percepimus ac eciam se...cundum continencias litterarum honorabilis capituli zagrabiensis ple...nius fuimus edocte, minime curavistis; unde cum nos tenores earumdem litterarum domini nostri regis firmissime observari velimus, fidelitati igitur vestre damus firmis in mandatis, omnino volentes, quatenus prefatum Donatum ob favorem et dolosam suggestionem emulorum suorum absque lege, in nullo perturbantes, in vestri medium, contra...diccione prefatorum emulorum suorum non obstante in hac parte, reintromittentes et in suis hereditatibus pacifice permanere dimittentes inter ipsum ab una et dictos emulos eiusdem, parte ab alia, in omnibus acquisicionibus eorumdem iuxta vestre civitatis libertatem iusticie complementum et salubre iudicium exhibere debeatis, favore, odio et timore cuiuslibet partis postergatis in hac parte. Volumus insuper et fidelitati vestre damus firmis in mandatis, quatenus omnia bona eiusdem Donati medio tempore per vos ablata, eidem reddere et restitui facere debeatis omni occasione procul mota; que, si feceritis, bene quidem, alioquin ad octavas festi beati Georgii martiris nunc proxime venturas, coram nobis comparere debeatis racionem de premissis reddituri efficacem. Datum Bude, feria quarta proxima ante festum beati Martini confessoris. Anno domini MCCCLXX nono.

E transumpto Petri Čirke vicebani, anno 1380.

289.

Anno 1380, 15. Januarii. In Višegrad.

Thomas magister tavarnicorum Jacobo iudici communitatis Grechensis terminum respondendi contra Reynar praefigit ac eumdem Reynar de vituperio iudici illato in duodecim marcis convincit.

...Thomas de sancto Georgio, magister tavarnicorum domini Lo...ei gracia regis Hungarie. Damus pro memoria, quod Reynar ...abitator civitatis montis Grechensis de Zagrabia, personaliter,

iuxta continenciam litterarum capituli zagrabiensis citatus, in octavis diei circumcisionis domini in figura nostri iudicii comparendo, contra Jacobum dictum Bolya, filium Pangracii, iudicem predicte civitatis, proposuit eo modo, quod ipse Jacobus sibi ex parte Johannis, dicti Wasas, condam iudicis predicte civitatis et aliorum debitorum et adversariorum suorum civium videlicet, hospitum predicte civitatis Grechensis, ob favorem predicti Johannis, dicti Wasas, iuxta continencias litterarium instrumentorum, iudicium et iusticiam inpendere non curasset, et hoc ibidem in continenti exhibicione quarumdam quatuor litterarum suarum inquisicionalium, unius, predicti capituli zagrabiensis et alterius capituli chasmensis, ecclesiarum, necnon tercie Petri Chirke vicebani regni Sclauonie et comitis crisiensis ac quarte iudicum nobilium predicti comitatus zagrabiensis uniformiter loquencium, in vigilia festi ascensionis domini in anno proxime transacto emanatarum, coram nobis declaravit. Quo percepto, Philippus, filius Mauri, cum procuratoriis litteris civitatis antedicte pro eodem Jacobo iudice in nostram exurgens presenciam respondit ex adverso, quod predictus Jacobus iudex annotato Reynar e parte predictorum debitorum et adversariorum antedicti Reynar eidem iudicium et iusticiam inpendere voluisset, sed idem Reynar expectare noluisset, et de loco ipsius iudicii recesisset; et hoc simili modo in continenti exhibicione litterarum predicti capituli zagrabiensis declaravit. Quibus sic perceptis, quia predicta littera annotati capituli zagrabiensis per predictum procuratorem ipsius Jacobi iudicis exhibita, post emanacionem antedictarum quatuor litterarum inquisicionalium data et confecta reperiebatur, pro eo nos unacum regni baronibus nobiscum iudicio consedentibus iudicantes commisimus eo modo, quod predictus Jacobus iudex ex parte memorati Johannis Vasas et aliorum debitorum et adversariorum predicti Reynar, quos idem Reynar coram eodem iudice sibi debitores vel culpabiles fore asseruerit, iuxta proposicionem et acquisicionem eiusdem Reynar necnon litterarium suorum tam inquisicionalium quam obligatorialium instrumentorum, in octavis diei cinerum nunc venturis coram testimoniis prefati capituli zagrabiensis, que testimonia per ipsum capitulum ad id amicabiliter serie presencium pro ipsis partibus transmitti postulamus, iudicium et iusticiam cum gravamine iudicii trium marcarum nobis et parti adverse in termino infrascripto persolvendarum facere teneatur. Et post hec ipsius iudicii et iusticie inpensionis seriem, ut fuerit expediens, per partes in litteris prefati capituli zagrabiensis in octavis festi beati Georgii martiris, nunc venturis, nobis volumus reportari. Et quia prefatus Reynar annotatum Philippum coram nobis in sede iudiciaria verbo vituperioso

dehonestavit, ipseque Philippus ibidem astando ex parte eiusdem Reynar super ipsa vituperacione sibi iudicium et iusticiam per nos inpertiri postulabat; pro eo nos unacum predictis regni baronibus prenotatum Reynar contra mencionatum Philippum in uno iudicio regali sex marcarum convictum fore decernentes commisimus, quod predictus Reynar predictum iudicium regale sex marcarum nobis et parti adverse in eiusdem octavis festi beati Georgii martiris persolvere teneatur; partibus vero supradictis causa in premissa concordandi liberam annuimus facultatem, dummodo nos de iudicio ipsius pacis iuxta qualitatem cause ipsorum supradicte velint complacere. Datum in Wyssegrad, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCCLXXX.

Originale in charta, a tergo impressum sigillum. In arch. lib. r. civ. zagrab.

290.

Anno 1380, 15. januarii. In Višegrad.

Thomas tavarnicus causam Reynar inter et Jacobum iudicem Grechensem, prorogat.

Nos Thomas de sancto Georgio, magister tavarnicorum domini Lodouici, dei gracia regis Hungarie. Damus pro memoria, quod cum Reynar institor, habitator civitatis montis Grechensis, personaliter iuxta continenciam litterarum capituli zagrabiensis citatus, in octavis diei circumcisionis domini in figura nostri iudicii comparendo contra Jacobum dictum Bolya, iudicem civitatis predicte, in factis potencie et dampni rerum agere et proponere voluisset; tandem qui Philippus, filius Mauri, civis predicte civitatis cum procuratoriis litteris eiusdem civitatis pro eodem Jacobo iudicialiter comparendo non respondebat, sed ipsam causam absque alicuius evidentis racionis assignacione in terminum ulteriorum per nos prorogari facere nitebatur, pro eo nos causam premissam ad octavas festi beati Georgii martiris, nunc venturas prorogantes commisimus eo modo, ut tunc prelibatus Jacobus iudex personaliter vel per suum legitimum procuratorem ad obiecta predicti Reynar cum iudicio trium marcarum nobis et parti adverse persolvendarum respondere teneatur coram nobis; partibus vero concordandi liberam annuimus facultatem, dummodo nos de iudicio habite pacis velint complacere termino in eodem. Datum in Vissegrad, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCCLXXX.

Originale in charta. A tergo apparet impressum sigil. In arch. l. r. civ. zagrab.

291.

Anno 1380, 3. februarii. Zagrabiae.

Petrus Čirke vicebanus litteras reginae Elisabeth, de possessionibus Donato reddendis, transcribit.

Nos Petrus Chirke vicebanus regni Sclauonie et comes crisiensis. Memorie commendamus, quod Myclinus iuratus civis montis Grechensis in sua ac iudicis, iuratorum et universorum civium seu hospitum dicte civitatis montis Grechensis de Zagrabia ad nostram personaliter accedens presenciam exhibuit et presentavit nobis quasdam litteras patentes serenissime principisse domine Elyzabeth, dei gracia regine Hungarie, Polonie, Dalmacie etc., eius sigillo in margine inferiori conscriptas, petens nos debita cum instancia, ut easdem de verbo ad verbum transcribi et apposicione nostri sigilli faceremus consignari ad cautelam. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 288, anno 1379, 9. novembris). Nos igitur peticionibus ipsius Myclini annuentes, dictas litteras de verbo ad verbum transcribi et apposicione nostri sigilli fecimus consignari. Datum Zagrabie, in festo beati Blasii martiris. Anno domini MCCCLXXX.

Originale in charta, a tergo impressum est sigillum. In arch. l. r. civ. zagrab.

292.

Anno 1380, initio mensis martii. Budae.

Ludovicus Hungariae etc. rex, annona ut extra confinia regni Croatiae evehatur prohibet.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis iudici, iuratis et universis civibus seu hospitibus nostris montis Grecensis, salutem et graciam. Cum nos ex certis causis racionabilibus dudum prohibuerimus, ut nullus omnino hominum fruges seu blada ac alia quecumque annonarum genera extra terminos, limites et confinia regni nostri deffere vel defferi (facere) presumpmat modo aliquali; fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus quoscumque mercatores et forenses (ac alios) cuiusvis status et preheminencie homines, fruges seu blada ac alia quevis annonarum genera extra ipsius (vestre civitatis) terminos ac confinia regni nostri deferentes seu deferri facientes reperire poteritis, hos in ablacione (talium frugum) seu bladorum ac aliarum quarumvis annonarum generum dampnificare debeatis; et aliud non facturi. (Hec omnia) autem premissa ubique in locis publicis palam facere proclamari. Datum Bude, feria . . . . . . (ante) dominicam Letare. Anno domini MCCCLXXX.

Originale in charta, attritum, a tergo appressum est sigillum magnum regis. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

293.

Anno 1380, 29. marcii. Zagrabiae.

Nicolaus Vertus zagrab. comes, iudicibus nobilium eiusdem comitatus de foedis actibus canonici Nicolai Brišlini ut inquirant, praecipit.

Nobilibus viris et honestis, iudicibus nobilium comitatus zagrabiensis. Dicunt nobis, Luca iudex, iurati. consiliarii et universi cives vestre civitatis montis Grechensis, gravi cum querela, quod capitulum ecclesie zagrabiensis. feria tercia proxima post festum pasce domini nunc proxime preterita, nequicia precogitata, dei timore postposito, tanquam satelites ac immemores saluti anime ipsorum, misso magistro Nicolao, filio Bryslini, concanonico et socio ipsorum cum ipsorum complicibus manibus armatis, potenciariis ac violentis, clara luce, citra meridiem per commissionem dicti capituli in civitatem vestre maiestatis ipsorum civium habitacionis dicti montis Grechensis veniendo, prope ecclesiam sancti Martini irruissent et duos ipsorum cives, videlicet, Iwanum, filium Draginych diris et letalibus plagis wlnerum in propria domo ipsorum wlnerassent et mutilassent, ubi predictus Iwan, filius Draginich, spiritum exalasset; de alio vero Petro Lowrechich de sua vita dubium haberetur; lite tamen pendente inter predictos cives et capitulum prenotatum. Super quo vestram petimus amiciciam et nichilominus precipimus presentibus diligenter, quatenus unum vel duos ex vobis transmittatis, qui ab omnibus a quibus decens et oportunum fuerit, palam et occulte investigando sciat et inquirat de premissis omnimodam veritatem, et tandem quicquid exinde vobis veritas constiterit, domino nostro regi fideliter rescribatis. Datum Zagrabie, feria quinta proxima post predictum festum pasce domini. Anno eiusdem millesimo CCCLXXX.

E transumpto iudicum nobilium comitatus zagrabiensis, anno 1380. ut infra.

294.

Anno 1380, 3. aprilis. Zagrabiae.

Iudices nobilium comitatus zagrab. peracta inquisitione de nefariis actibus canonici Nicolai Brišlini, Ludovico regi referunt.

Excellentissimo domino eorum Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Iudices nobilium comitatus zagrabiensis inclinacionem cum perpetua fidelitate. Noverit vestra sublimitas, nos recepisse litteras magistri Nicolai de Virtus, comitis zagrabiensis et castellani de Medwed, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 293. anno 1380, 29. marcii.) Nos itaque peticionibus et mandatis ipsius

magistri Nicolai de Virtus comitis zagrabiensis annuentes, ut tenemur, duos ex nobis, scilicet: Gregorium, filium Irethlen et Johannem, filium Georgii, iudices nobilium comitatus predicti zagrabiensis, ad premissa inquirenda pro testimonio duximus transmittendos; qui tandem exinde ad nos reversi, nobis concorditer et uniformiter in nostra sede iudiciaria retulerunt, quod ipsi Zagrabiam, feria sexta sequenti procedendo, ab omnibus a quibus decuisset et licuisset, palam et occulte, clericis et laycis investigassent, scivissent per omnia ac fide occulata conspexissent predictos cives vulneratos enormiter, ubi predictus Iwan, filius Draginych, spiritum exalasset, de alterius vita dubium haberetur, per manus magistri Nicolai, filii Brisslini et suis complicibus predictis; lite tamen pendente inter predictum capitulum et cives annotatos. Datum Zagrabie, feria tercia proxima post diem concussionis ovorum. Anno domini superius annotato.

Originale in charta. A tergo apparent vestigia quatuor sigillorum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

295.

Anno 1380, 14. aprilis. Zagrabiae.

Nicolaus de Vertus zagrab. comes iudicibus nobilium eiusdem comitatus ut de nece cuiusdam Gregorii inquilini civitatis Grechensis inquirant, praecipit.

Viris nobilibus et honestis iudicibus, nobilium comitatus zagrabiensis, magister Nicolaus de Virtus, comes zagrabiensis et castellanus de Medwed amiciciam paratam cum salute. Dicunt nobis iudex, iurati et universi cives montis Grechensis, gravi cum querela, quod dum quidam inclinus ipsorum civium feria sexta proxima, ante meridiem videlicet duodecimo die concussionis ovorum, nomine Gregorius, ad quedam facta sua peragenda per viam seu territorium eorumdem civium accessisset, tandem quidam duo iobagiones capituli zagrabiensis ecclesie predicte, Johannes, Zagorch nuncupatus et alter Benedictus appellatus de Nova villa capituli ecclesie prefate, prope ecclesiam sancti Johannis baptiste et beati Zakarie ipsum letaliter wlnerassent, ubi spiritum in continenti exalasset et sic ipsum mortuum ad territorium dicti capituli defferi fecissent, quem tandem abscondissent et fecissent quo ipsorum placuisset voluntati; lite tamen pendente inter prefatos cives et capitulum prenotatum. Super quo vestram presentibus petimus amiciciam et nichilominus mandamus diligenter, quatenus unum vel duos ex vobis transmittatis, qui ab omnibus a quibus decuerit et licuerit palam et oculte inquirendo sciat et inquirat de premissis omnimodam veritatem, et post hec prout vobis exinde veritas constiterit domino

nostro regi, more solito fideliter rescribatis. Datum Zagrabie, tercio decimo die concussionis ovorum. Anno domini MCCCLXXX.

Desumptum e relatione iudicum nobilium comitatus zagrab. anno 1380. ut infra.

296.

Anno 1380, 17. aprilis. Crisii.

Petrus Čirke crisiensis comes ac iudices nobilium eiusdem comitatus de facinore canonici Nicolai Brišlini, Ludovicum regem edocent.

Excellentissimo principi domino Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie, domino eorum naturali, Petrus Chyrke vicebanus et comes crisyensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus fidelitatis obsequia quoad vivum. Noverit vestra excellencia, quod cum nos nobiles viros, Nicolaum, filium Dominici, unum ex iudicibus nobilium ac Laurencium, filium Bedew de Breztouicha, homines nostros, ad querulosam et instantem peticionem iudicis, iuratorum et universorum civium seu hospitum montis Grechensis de Zagrabia ad infrascripta rescienda legitime destinassemus; tandem iidem ad nos exinde reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi ab omnibus, quibus decuisset et licuisset talem de infrascriptis scivissent veritatem, quod capitulum ecclesie zagrabiensis, feria tercia proxima post festum pasce domini, nunc proxime preterita, nequicia precogitata, dei timore postposito, tanquam satelites et immemores saluti anime ipsorum, misso magistro Nicolao, filio Bryslini, concanonico et socio ipsorum, cum ipsorum complicibus, manibus armatis, potenciariis ac violentis, clara luce, circa meridiem, per commissionem dicti capituli, in civitate vestre maiestatis ipsorum civium habitacionis dicti montis Grechensis veniendo, prope ecclesiam sancti Martini irruissent et duos ipsorum cives, videlicet Iwanum, filium Draginich (et Petrum, filium Lourechich) diris et letalibus plagis wlnerum in propria domo ipsorum wlnerassent, ubi predictus Iwan, filius Draginich, spiritum exalasset, de alio vero Petro Lourechich de sua vita dubium haberetur; lite tamen pendente inter predictos cives et capitulum prenotatum. Datum Crisii, feria tercia proxima ante festum beati Georgii martiris. Anno domini millesimo CCCLXXX.

Originale in charta, a tergo tria sunt impressa sigilla. In arch. Acad. Scient. Slav. merid.

297.

Anno 1380, 17. aprilis. Crisii.

Petrus Zudar banus, comiti et iudicibus comitatus Crisiensis, ut de Gregorio inquilino neci dedito inquirant, praecipit.

Petrus Zudar, regni Sclauonie banus. Nobilibus viris comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus crisyensis, dileccionem cum

salute. Dicitur nobis in personis iudicis, iuratorum et universorum civium seu hospitum montis Grechensis de Zagrabia, gravi cum querela, quod cum feria sexta, scilicet duodecimo die concussionis ovorum in anno domini millesimo CCCLXX (X), preterita, Gregorius inclinus ipsorum civium ad quedam facta sua peragenda per territorium seu viam eorumdem civium accessisset, tandem quidam duo iobagiones capituli zagrabiensis, videlicet, Johannes, Zagorch dictus et Benedictus de Nova villa eiusdem capituli circa ecclesias beatorum Johannis baptiste et Zakarye sita, ipsum Gregorium letaliter wlnerassent, ubi spiritum in continenti exalasset, et sic ipsum mortuum ad territorium dicti capituli deferri et abscondi fecissent, quo eorum placuisset voluntati. Item, idem capitulum, feria tercia proxima post festum pasce domini, nunc preterita, nequicia precogitata, dei timore postposito, tanquam satelites et immemores saluti anime ipsorum, misso magistro Nicolao, filio Bryslini, concanonico ipsorum, cum ipsorum complicibus, manibus armatis et potenciariis, clara luce, circa meridiem, in dicta civitate prope ecclesiam sancti Martini veniendo, irruissent et duos ipsorum cives, videlicet Iwanum, filium Draginich et Petrum, filium Lourenchich, letalibus wlnerum plagis in propria domo ipsorum wlnerassent et mutilassent, ubi predistus Iwan spiritum emisisset, de vita autem ipsius Petri dubium haberetur; lite tamen inter dictos cives et capitulum prenominatum pendente. Super quo mandamus vobis per presentes, quatenus unum vel duos ex vobis transmittatis, qui ab omnibus quibus incumbit sciant et inquirant de premissis omnimodam veritatem, quam tandem domino nostro regi seriatim rescribatis. Datum Crisii, feria tercia, proxima ante festum beati Georgii martiris. Anno domini millesimo CCCLXXX. Presentes autem absentibus nostris sigillis, sigillo Petri Chyrke, vices nostras obeuntis, fecimus consignari. Datum ut supra.

Originale in charta, a tergo impressum est sigillum. In archiv. l. r. civ. zagrab.

298.

Anno 1380, 17. aprilis. Crisii.

Ludovico Hungariae etc. regi, comes ac iudices nobilium de nece Gregorii inquilini, referunt.

Excellentissimo principi domino Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie et domino eorum naturali Petrus Chyrke vicebanus et comes crisyensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus fidelitatis obsequia quoad vivum. Noverit vestra excellencia, quod cum nos nobiles

viros Nicolaum, filium Dominici, unum ex nobis iudicibus nobilium ac Laurencium, filium Bedew de Breztouicha, homines nostros ad querulosam et instantem peticionem iudicis, iuratorum et universorum civium seu hospitum montis Grechensis de Zagrabia ad infrascripta rescienda legittime destinassemus; tandem iidem ad nos exinde reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi ab omnibus a quibus decuisset et licuisset talem de infrascriptis scivissent veritatem, quod dum Gregorius inclinus ipsorum civium feria sexta proxima ante meridiem scilicet duodecimo die concussionis ovorum in anno domini millesimo CCCLXX(X), preterita, ad quedam facta sua peragenda per viam seu territorium eorundem civium accessisset, tandem quidam duo iobagiones capituli ecclesie zagrabiensis de Nova villa prope vel circa ecclesias beatorum Johannis baptiste et Zakarye sita, scilicet Johannes, Zagorch dictus et alter Benedictus nominatus ipsum Gregorium letaliter wlnerassent, ubi spiritum in continenti exalasset, et sic ipsum mortuum ad territorium dicti capituli defferi et quo ipsorum placuisset voluntati abscondi fecissent; lite tamen inter ipsum capitulum et cives prenotatos pendente. Datum Crisii, feria tercia proxima ante festum beati Georgii martiris. Anno domino millesimo CCC octuagesimo.

Originale in charta valde exesum. In arch. Acad. Scient. Slav. merid.

299.

Anno 1280, 17. aprilis. Crisii.

Petrus Čirke vicebanus et judices nobilium comitatus crisiensis de Georgio sutore iussu capituli graviter vulnerato, referunt.

Nos Petrus Chyrke vicebanus, comes crisyensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos nobiles viros Nicolaum, filium Dominici, unum ex nobis iudicibus nobilium ac Laurencium, filium Bedew de Brezthouicha, unum de regni nobilibus, homines nostros, ad querulosam et instantem peticionem iudicis, iuratorum et universorum civium montis Grechensis ad infrascriptam inquisicionem faciendam de sede nostra iudiciali legitime destinassemus; tandem iidem ad nos exinde reversi, nobis concorditer retulerunt, quod ipsi ab omnibus quibus decuisset et licuisset talem de infrascriptis scivissent veritatem, quod domini de capitulo ecclesie zagrabiensis, feria quarta proxima post octavas festi pasce domini, nunc proxime preterita, missis eorum complicibus et familiaribus, manu armata et potenciaria, simul cum hominibus Mathei et Andree, archidiaconorum in ecclesia predicta, quemdam habitatorem ipsorum no-

mine Georgium, sutorem, in via publica repertum, clara luce, crudeliter et letaliter wlnerassent et sic wlneratum, semivivum reliquissent, qui tandem feria tercia proxima ante festum beati Georgii martiris, nunc proxime venturum, viam universe carnis est ingressus, nullis culpis suis exigentibus aliquibus; lite tamen pendente inter predictos cives et capitulum annotatum. Datum Crisii, feria tercia proxima ante festum beati Georgii martiris. Anno domini millesimo CCCLXXX.

Originale in charta, a tergo apparent vestigia duorum sigillorum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

300.

Anno 1380, 19. aprilis. Zagrabiae.

Nicolaus de Virtus, zagrab. comes, judicibus nobilium eiusdem comitatus, ut de nece Georgii sutoris, inquirant, praecipit.

Viris discretis et honorificis, iudicibus nobilium comitatus zagrabiensis, magister Virtus comes zagrabiensis et castellanus de Medwed amiciciam paratam cum honore. Dicunt nobis iudices, iurati et universi cives montis Grechensis gravi cum querella, quod domini de capitulo ecclesie zagrabiensis, feria quarta proxima post octavas festi pasce domini nunc proxime preterita, missis eorum complicibus et familiaribus, manu armata et potenciaria simul cum hominibus Mathei et Andree archydiaconorum in ecclesia predicta, quemdam habitatorem ipsorum nomine Georgium, sutorem, in via publica reperientem, clara luce, crudeliter et letaliter wlnerassent et sic wlneratum semivivum reliquissent, qui tandem feria tercia proxima ante festum beati Georgii martiris nunc proxime venturum, viam universe carnis est ingressus, nullis culpis suis exigentibus aliquibus, lite tamen pendente inter predictos cives et capitulum annotatum. Super quo vestram amiciciam presentibus petimus reverenter, quatenus unum vel duos ex vobis transmittatis qui ab omnibus a quibus decens et oportunum fuerit palam et oculte investigando sciat et inquirat de premissis omnimodam veritatem, et post hec quicquid exinde vobis veritas constiterit, domino nostro regi fideliter rescribatis. Datum Zagrabie, feria quinta proxima ante predictum festum beati Georgii martiris, anno domini millesimo CCCLXXX.

Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugoslav. l. III. p. 88.

301.

Anno 1380. 23. aprilis. Zagrabiae.

Judices nobilium comitatus zagrab. Ludovico regi Hungariae de nece Georgii sutoris, referunt.

Excellentissimo domino eorum Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Judices nobilium comitatus zagrabiensis inclinacionem cum perpetua fidelitate. Noverit vestra sublimitas nos recepisse litteras magistri Nicolai de Virtus, comitis zagrabiensis et castellani de Medwed, hunc tenorem continentes: (vid. nr. 300.) Nos itaque peticionibus ipsius magistri Nicolai de Virtus comitis zagrabiensis annuentes ut tenemur, duos ex nobis, videlicet Gregorium filium Irethlen et Johannem, filium Georgii, iudices nobilium comitatus predicti zagrabiensis ad premissa inquirenda pro testimonio duximus transmittendos, qui tandem ad nos exinde reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi predicta feria quinta Zagrabie procedendo palam et oculte investigando ab omnibus a quibus decuisset et licuisset palam et occulte investigassent, scilicet a nobilibus et ignobilibus, clericis et laycis scivissent, quod per mandatum predicti capituli et commissionem specialem familiares magistrorum Andree et Mathei archidiaconorum prefate zagrabiensis ecclesie, predictum Georgium sutorem in via receptum, clara luce, crudeliter et lethaliter wlnerassent et sic wlneratum semivivum reliquissent, qui tandem feria tercia predicta viam universe carnis est ingressus, nullis culpis suis exigentibus aliquibus; lite tamen pendente inter predictos cives et capitulum annotatum. Datum Zagrabie, feria secunda proxima ante predictum festum beati Georgii martiris. Anno domini annotato.

Joan. Kukuljević. Arkiv za poviest jugoslav. l. III. p. 88.

302.

Anno 1380. 23. aprilis. Zagrabiae.

Judices nobilium comitatus zagrab. Ludovicum regem Hungariae de nece Gregorii inquilini certiorem reddunt.

Excellentissimo domino eorum Lodouico, dei gracia inclito regi Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. iudices nobilium comitatus zagrabiensis inclinacionem cum perpetua fidelitate. Noverit vestra sublimitas, nos recepisse litteras magistri Nicolai de Virtus, comitis zagrabiensis et castellani de Medwed, hunc tenorem continentes: (vid. 295. anno 1380. 14. aprilis.) Nos itaque peticionibus et mandatis ipsius magistri Nicolai de Virtus comitis zagrabiensis et castellani de Medwed annuentes, duos ex nobis, videlicet, Gregorium, filium Irethlen et Jo-

hannem, filium Georgii unacum Nicolao, nobile de Moraucha Kalini, homine bani ad premissa inquirenda pro testimonio duximus transmittendum, qui tandem ad nos exinde reversi nobis concorditer et uniformiter in nostra sede iudiciaria retulerunt, quod ipsi Zagrabie, feria secunda proxima ante festum beati Georgii martiris accedendo, ab omnibus a quibus decuisset et licuisset palam et occulte, a clericis, nobilibus et laycis scivissent per omnia, prout tenor litterarum predicti magistri Nicolai de Virtus contineret, ac aspersiones sanguinis fide oculata vidissent, necnon unum sacularem predicti interfecti invenissent in loco ipso ubi predictum hominem interfecissent; lite tamen pendete inter predictos cives et capitulum zagrabiense prenotatum. Datum Zagrabie, feria secunda proxima ante festum beati Georgii martiris. Anno domini superius annotato.

Originale in charta. In marginibus duo sigilla impressa, aliorum vero duorum vestigia apparent. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

303.

Anno 1380, 10. maii. Crisii.

Petrus Zudar banus, Petro Pakrin „magistro pontium de Lonja“ ne cives Grechenses de reparandis pontibus supra Lonjam angariaret, prohibet.

Nos Petrus Zudor, regni Slavonie banus. Dilecto nobis Petro, dicto Pacrin, nunc magistro poncium de Lonya, dileccionem cum salute. Gravis querela iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis Grecensis de Zagrabia nostras aures propulsavit in eo, quod tu ipsos racione dictorum poncium et structure eorumdem inpenderes et molestare ac dampnificare intenderes; unde cum a cunctis regni nobilibus et incolis a quibus decens et oportunum fuit, specialiter vero ab iis, qui magistratum super dictis pontibus in preparacione eorumdem habuissent, hanc de premissis scivimus veritatem, quod prefati cives et ad eos pertinentes nullo unquam tempore dictos preparassent nec fecissent preparari, nec nunc tenerentur eos reformare. Volumus igitur et serie presencium tibi et in futurum super dicto magisterio constituendis precipientes damus in mandatis, ut predictos cives et ad eos pertinentes nec nunc nec in futurum racione preparacionis poncium de Lonya predictorum angariendo impendire, inquietare, agravare et dampnificare debeatis modo aliquali. Datum Crisi, feria quinta proxima ante festum Penthecostes. Anno domini millesimo CCCLXXX.

Originale in charta, a tergo impressum est sigillum. In arch. Acad. Scient. Slav. merid.

304.

Anno 1380, 23. maii. Zagrabiae.

Themlinus tavarnicus ius dicendi in causa Michaelem, filium Ortholf inter et Jacobum Bolle ad „antiquos iudices“ relegat.

Nos Themlinus magister thavarnicorum regalium et iudex universarum civitatum liberarum in regno Hungarie existencium. Vobis iudici, iuratis, consiliariis et universis civibus civitatis montis Grechensis de Zagrabia, nostris amicis, precipimus et petimus, quatenus causam Michaelis, filii Ortholf et Jacobi Bole, condam iudicis, vestrorum concivium, inter ipsos ventilatam, prout fuisset nuperime per nos diiudicata et demum ad antiquos iudices deducta et appellata per eundem Jacobum Bole, fine iuridico et decisivo sine aliqua dilacione diiudicare et determinare faciatis, prout in nostra presencia personaliter assumpsistis; alioquin si secus feceritis, prefatam causam iuxta continenciam aliarum litterarum nostrarum adiudicatoriarum personaliter decernere intendamus et difinire. Datum Zagrabie, feria quarta proxima ante festum sacratissimi corporis Christi. Anno domini millesimo CCCLXXX. Presentes enim reddi iubemus post lectivam presentanti. Datum, ut supra.

Originale in charta, sigilium impressum. In archiv. l. r. civ. zagrab.

305.

Anno 1380, 27. maii. Romae.

Urbanus. VI. papa abbati b. v. Mariae de Topusko mandat, ut de iure patronatus eccl. s. Marci inquirat et abusus tollat.

Vrbanus episcopus servus servorum dei. Dilecto filio . . abbati sancte Marie de Toplica, zagrabiensis diocesis salutem et apostolicam benedictionem. Dudum exposito nobis pro parte carissimi in Christo filii nostri Ludowici, regis Vngarie illustris, quod licet ius patronatus tocius cappelle sancti Marci montis Grecensis per tres solite gubernari rectores, zagrabiensis diocesis, ad ipsum regem iusto titulo pertineret prout pertinet, ipsaque capella vel aliqua eius pars tunc temporis minime vacavisset, nec vacaret. Tandem dilectus filius Blasius de Palana, clericus dicte diocesis, falso pretendens quod tercia pars prefate capelle vacabat, et pretextu quarumdam litterarum apostolicarum, quas nunquam in partibus illis exhibuerat, sibi de iure debebatur, eundem regem super dicta tercia parte dicte capelle multipliciter molestaverat. Nos ad instanciam dicti regis dilecto filio . . abbati monasterii sancte Marie extra muros Zagrabienses per alias nostras

litteras dedimus in mandatis, ut vocatis qui forent evocandi et auditis hinc inde propositis, quid iustum foret, appellacione remota decerneret, faciens quid decerneret per censuram ecclesiasticam firmiter observari, prout in dictis litteris plenius continetur. Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte prefati regis peticio continebat, dudum prefato Blasio tacito de iure patronatus predicto et falso suggerente, felicis recordacionis Gregorii pape XI. predecessori nostro huiusmodi terciam partem dicte capelle, tunc certo modo vacare, prefatus predecessor ad falsam suggestionem huiusmodi, per suas certi tenoris litteras, de dicta tercia parte dicto Blasio provideri mandavit; idemque Blasius falso pretendens se contra iusticiam inpeditum fuisse, quominus ipse terciam partem ipsius capelle predictam assequi potuisset, seque propterea ipso predecessore adhuc in humanis agente ad sedem apostolicam appellasse et huiusmodi appellacionis causa ad sedem predictam legittime introducta et in pallacio apostolico ventilata, pro se et contra quemdam, quem in dicta tercia parte intrusum asserebat, diffinitivam sentenciam reportasse, que ut asseruit in rem transierat iudicatam, super execucione dicte sentencie nostras ad dilectum filium .. archipresbiterum ecclesie sancti Celsi de Urbe et duos alios eius in hac parte collegas, litteras inpetravit, idemque archipresbiter solus in huiusmodi execucionis negocio procedens, prout ex dictarum litterarum forma se posse dicebat, nonnullos processus ad instanciam dicti Blasii fecit in talibus fieri consvetos, per quos inter cetera prefatam capellam ecclesiastico interdicto supposuit et in nonnullas alias singulares personas terre Grecensis, dicte diocesis, in qua prefata capella consistit excommunicacionis sentenciam promulgavit, absolucionem huiusmodi sentencie et interdicti relaxacionom sibi vel suo superiori tantummodo reservando in predicti regis non modicum preiudicium et gravamen. Quare pro parte dicti regis fuit nobis humiliter supplicatum, ut providere sibi in premissis de benignitate apostolica dignaremur. Nos itaque huiusmodi supplicacionibus inclinati discrecioni tue per apostolica scripta mandamus, quatenus vocatis, qui fuerint evocandi et auditis hinc inde propositis, super interesse dicti regis, quod iustum fuerit, appellacione remota, decernas, faciens quod decreveris per censuram ecclesiasticam firmiter observari. Testes autem, qui fuerint nominati, si se gracia, odio vel timore subtraxerint censura simili, appelacione cessante, compellas veritati testimonium perhibere, non obstante, si eidem Blasio vel quibusvis aliis communiter vel divisim a sede predicta sit indultum quod interdici, suspendi vel excommunicari aut ad iudicium evocari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto

huiusmodi mencionem. Datum Rome, apud s. Petrum, VI. kalendas Junii. Pontificatus nostri anno tercio. H. Wmaus. P. de Alatro. P. de Lanzanico. Valascus.

In charta. A tergo duorum sigillorum vestigia. In archivo lib. reg. civ. zagrab

306.

Anno 1380, 13. Junii. Crisii.

Ludovicus Hungariae etc. rex, causam inter capitulum zagrab. et cives Grechenses de terris et turri, ad congregationem Zagrabiae convocandam differt.

Lodouicus dei gracia rex Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis iudici, iuratis et universis civibus ac hospitibus nostris de monte Grecensi de Zagrabia, salutem et graciam. Cum nos presenti congregacione nostra Crisii, per prelatos et barones nostros celebrata, aliam congregacionem generalem in comitatu zagrabiensi celebrari facere intendamus, ideo vestre universitatis fidelitati presentibus declaramus, quatenus causam, que inter vos ab una et honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis parte ab altera, tam in facto terrarum et turris, quam eciam in aliis quibusvis factis suborta extiterit, ad eandem congregacionem nostram generalem in dicto comitatu zagrabiensi celebrandam duximus differendam et per eosdem prelatos et barones nostros, videlicet reverendissimum patrem dominum Demetrium, cardinalem, Strigoniensem et magnificum virum dominum Petrum Zudar, regni nostri Sclauonie banum salubriter disponendam, moderandam, componendam, ordinandam et decisivo fine terminandam. Datum Crisii, feria quarta proxima post festum beati Barnabe apostoli. Anno domini MCCCLXXX.

Originale in charta, a tergo impressum magnum sigillum regis. In arch. l. r. civ. zagrab.

307.

Anno 1380, 29. Augusti. In castro Vejglecsth.

Ludovicus Hungariae etc. rex, Demetrio cardinali, strigoniensi archiepiscopo, ut causam inter cives Grechenses atque Marcum, filium Mikech, ad octavas s. Michaelis proroget, deprecatur.

Rex Hungarie etc. Reverendissime pater! Dicit nobis Mathias civis de Zagrabia iuratus, tamquam procurator et procuratorio nomine civitatis zagrabiensis in octavis festi beati Jacobi apostoli, pro-

xime preteritis, coram vobis in causa inter dictos cives ab una, parte vero ab alia Marcum, filium Mykech, vertente, comparuisset et tandem in birsagio convictus remansisset; et insuper prefatis iudici et iuratis civibus octavum diem festi beati Michaelis archangeli assignassetis pro termino comparendi, licet ipsis integra et consveta octava atque extensa prout ceteris causantibus licite debebat dari. Quare committimus vobis, quatenus huiusmodi terminum ad octavas integras sancti Mychaelis affuturas extendatis, aliud non facturi. Datum in castro nostro Veyglecsth vocato, feria quarta proxima ante festum beati Egidii confessoris. Anno domini MCCCLXXX.

A tergo: Reverendissimo in Christo patri, domino Demetrio, cardinali, Strigoniensi, nostro devoto.

Originale in charta, a tergo impressum est secretum sigillum regis. In arch. l. r. civ. zagrab.

308.

Anno 1380, 29. septembris. Zagrabiae.

Pauli episcopi zagrabiensis de fundanda pia sodalitate pro mortuis in ecclesia zagrab. litterae.

Paulus dei et apostolice sedis gracia episcopus zagrabiensis. Omnibus humani generis in Christi videlicet gracia existentibus et in ergastulo corporis degentibus, quibus presencium innotuerit series, benedictionem paternam cum salute. Cum pro vestrorum bonorum operum ostensionis exortacione et Christo sedula pro vestris piaculis in remuneracionem future spei exhibicione fratres et filii nostri karissimi plus solitorum solliciti advertamus, quod mors neminem excludit, sed omnibus finem faciens abreviato sepius vite cursu ordinario antequam unusquisque crescat in etatem perfectam, precurrens rapiat et raptum festine tradat sepulture. Recolentes eciam dictum apostoli dicentis: proprio filio suo non pepercit deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum; et cum mors ipsa, que est ultimum terribile, erat eciam ipsi nostro terribilis salvatori, qui omnia presciebat, attamen patrem suum hiis verbis affabatur, Luce vicesimo, inquiens: pater, si vis, transfer calicem hunc a me; quanto magis nos, qui ipsius mortis, cuius eventu nil cercius fore comprobatur, diem et horam penitus ignoramus, oportet nostri exitus terminum piis et salubribus operibus ac elemosinarum largicionibus prevenire, ne subito eius preocupati invasione, queramus spacium penitencie et invenire nequeamus. Cum itaque universa, que hic esse creduntur, facie in nichilum redigenda, eo dumtaxat dempto, quod corde pio agitur per quod deus placari et ad miserandum faci-

lius creditur invitari. Igitur fratres et domini hiis pensatis et diligenter in memoriam redactis, unacum venerabilibus fratribus nobis in Christo karissimis, videlicet dominis: Nicolao preposito, Johanne de Pensauro, decretorum doctore, lectore, Paulo cantore et aliis archidyaconis et canonicis nostre dicte ecclesie inito et habito, deliberato ac digesto consilio, eisdem dominis fratribus · nostris id consencientibus et eorum benivolum ac salubrem consensum ad hoc prebentibus et nos ad ea ipsa instanter invitantibus huiusmodi societatem seu fidelium congregacionem, wlgariter kalandas vocatam, videlicet in festo beatissimi Jeronimi doctoris et aliis duobus diebus inmedietate sequentibus semper amodo et deinceps quolibet anno statuimus celebrandam acque modo infra specificando ad honorem omnipotentis dei et eius genitricis gloriose, necnon ob reverenciam sanctissimi Stephani regis, dicte ecclesie nostre patroni specialis, pro salute quoque atque suffragio omnium nostrorum vivencium atque defunctorum, quorum gaudemus beneficiis et sustentamur elemosinis, per nos et dictos dominos fratres ac alios supervenientes huiusmodi nostre congregacionis consocios et confratres nostros singulis et quibuslibet annis colendam et decantandam. Primo igitur nos, qui huiusmodi salubre ordinacionis conditor fore videmur, prima die dictorum trium dierum, scilicet in festo beati Jeronimi confessoris pro nostra et predecessorum nostrorum animabus cum missarum celebracione, elemosinarum largicione et pauperum refocilacione cum propriis nostris stipendiis et expensis celebrabimus et celebrare faciemus; alios vero duos dies sequentes de bonis ipsi societati elargitis et elargiendis cum dictis dominis fratribus nostris et decano, modo quo supra, prout ipsorum bonorum se facultas obtulerit expediemus et expediri faciemus; et postea nos, qui licet indigni pro presenti huic sancte societatis cenobio et tocius nostri episcopatus officio prelacionis in dei iugo fungimur insudantes promittimus et spontanee pollicemur singulis annis quousque dominus nos sinit in humanis permanere, unum florenum in auro et viginti cubulos vini; item quilibet dictorum dominorum fratrum nostrorum de capitulo in dignitate positus, medium florenum et decem cubulos vini; simplices vero canonici quartam partem unius floreni et quinque cubulos vini domino decano nunc constituto et in antea constituendo dare et assignare tenebimur et tenebuntur, per ipsum dominum decanum pro dicta ipsarum kalandinarum societate conservandas et prout eidem salubrius videbitur dispensandas pariter et augendas; prebendarii vero dicte nostre ecclesie et alii sacerdotes et clerici in ipsam societatem ingressuri, pro premissis, si maluerint, erunt obligati prout inferius, id ipsum duximus declarandum Porro ne a huiusmodi salubris statuti

ordinacione propriam dumtaxat salutem ambire videamur, de consilio sepedictorum dominorum fratrum nostrorum huius nostre ordinacionis et ipsarum kalendenarum perpetue observacionis largam fore cupientes ampliacionem, statuimus ordinantes, quod nemini nobili videlicet aut ignobili, diviti vel pauperi, seni aut iuveni dictum consorcium nostrum et fratrum nostrorum intrare volenti aditus quoquomodo denegetur, sed omnibus et quibuslibet indifferenter, quos nec etas excludat nec sexus distincio evallat, sed nec paupertas aut inopia repellere valeat, ipsius consorcii ianue introitus patefiat; hiis tamen exclusis, qui infideles vel extra gremium ecclesie fore viderentur; hoc declarato, quod quilibet intrare volentes hanc societatem, utrum nobis aut dictis dominis fratribus nostris in dignitate positis vel canonicis simplicibus similes sint per dictum dominum decanum nostro ad id et dictorum fratrum nostrorum consilio et assensu accedente ad consimilem quorumlibet nostrorum contribucionem per ipsos faciendam iudicentur et secundum eorum facultatem ad premissa persolvenda moderentur. Censemus nichilominus statuendum et perpetuis temporibus inconcusse observandum, ut quicumque ex nobis, id est ex dicte congregacionis societate cuiusvis status et sexus existat, decesserit ab hac luce, ad funus talis, quilibet fratrum nostrorum et sociorum cum crucibus et aliis apparatibus convenienter concurrere et ipsum funus candelas seu cereos kalandinarum ardentes in manibus gestantes usque in ecclesiam ubi fuerit terre gremio commendandum cum cantus lamentabili sonorositate devote deducere atque deportare, ibique quilibet fratrum et sociorum huius societatis unam candelam cum denario usuali decano dare et offere tenebitur pro anima ipsius defuncti ad missas offerendas; ibidem eciam omnis huius consorcii confrater, sacerdotali dignitate prefulgens, aut missam semper dicere aut ipsam collectam viginti denariorum modo consimili et candelam cum denario tenebitur decano assignare; is autem, qui de dicto consorcio clericus fuerit, super quodlibet funus defuncti unum psalterium legere tenebitur, ab omni tamen dacio et offertorio erit semper supportatus. Porro volumus et de maturo consilio dictorum dominorum fratrum nostrorum sanximus observandum, quod quelibet possessiones vel domus, curie, vinee, terre arabiles aut quecumque alie cuiusvis nominis vocabulo vocitentur pro dicta huiusmodi kalandinarum utilitate seu celebracione per quoscunque darentur, donarentur seu legarentur aut quovis alio modo apropriarentur, nullo modo, nulloque colore adinvento, possint a dicta societate, kalandus dicta, vendi sive alienari, sed pro ipsius dantis seu donantis apud dictum kalandus et eius decanum pro tempore constituendum semper debeant remanere, dempto tamen eo, si aliquam hu-

iusmodi possessionibus respectu uberioris utilitatis pro alia re vel possessione de consensu confratrum dicte congregacionis contigerit in concambium dari seu permutari. Ceterum, ne videatur ut aliquis minor vel inferior, inops aut pauper huius beati consorcii calore careat, committimus, ut omnis hanc societatem intraturus, exceptis prout premittitur, nobis aut fratribus nostris consimilibus datis et solutis domino decano viginti denariis usualibus possit presens consorcium intrare libere atque valeat presentis privilegii prerogativa semper in evum gavisurus. Quorum omnium (nom)ina ipse dominus decanus in suo registo debebit habere semper seriatim conscripta. Volumus eciam, quod prenotatus dominus decanus ante complecionem cuiuslibet anni sindicis per predictos confratres deputatis de omnibus rebus et quibuslibet bonis atque expensis ipsius societatis, necnon eciam de augmento seu super excrescencia dictarum rerum de denario ad denarium racionem dare et assignare debeat, et ad restitucionem, si in aliquo debitor remanserit, obligatus teneatur. Statuimus nichilominus deliberantes, ut quilibet nostrum in hac videlicet sacra societate kalendinarum constitutus, domino decano pro tempore constituto in omnibus licitis et honestis mandatis presens scilicet negocium tangentibus, sub pena viginti solidorum per mandatum ipsius decani eidem solvendorum obedire debeat et teneatur. Nos siquidem, qui inter alios peccatores nostrorum reatuum cognoscentes excessus severitatemque extremi iudicii obnixe pertimescentes, ubi teste ewangelio erit fletus oculorum et stridor dencium, ubi eciam unicuique prout in corpore gessit sive bonum sit sive malum comprobetur, omni sine dubio revicietur, vobis universis nostre presentis congregacionis confratribus et consociis devote et instanter supplicamus, quatenus divine pietatis respectu eiusque misericordie intuitu nostri et fratrum nostrorum presentem societatem kalendinarum ingressorum vestris in oracionibus devotis et salubribus continuam memoriam agere velitis et habere, ut vestrarum precum et oracionum beneficio suffulti atque adiuti pro perituris eterna et pro terrenis celestia facilius adipisci valeamus. Presentes autem ad ub(eriorem) et (firmiorem) huius ordinacionis stabilitatem nostri et capituli dictorum fratrum nostrorum sigillorum appensione duximus consignandas. Datum in festo beati Mychaelis archangeli. Anno domini MCCC octuagesimo.

Originale in membrana, parum attritum. Sigilla desunt. In arch. ven. cap. zagrab. fasc. 83. nr. 49.

309.

Anno 1382, 7. aprilis. Zagrabiae.

Dionysius plebanus novovillanus testificat pupillos cuiusdam Kavkae cum quadam vinea, traditos fuisse curae cuiusdam Mathei.

Nos Dyonisius, plebanus ecclesie sancti Johannis baptiste de Nova villa, capituli zagrabiensis ecclesie. Significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod Valentinus sacerdos, capellanus noster, Stoyko, condam villicus nostre ville, Stephanus et Pausa cives prefate ville nostre, coram nobis personaliter comparendo, dixerunt et confessi extiterunt, quod provida domina Kauka, consors condam Simonis, civis de dicta Nova villa nostra, in ultimo voto suo secundum testamentariam disposicionem, quandam vineam suam cum duobus infantulis, scilicet Anthonio et Isicha puella dimisisset et tradidisset Matheo, filio Nicholai de Koznicha, ad conservandum et nutriendum ita, quod ipse dictam vineam habeat colere et ipsos infantulos nutrire tamdiu, quousque ad provectam etatem non pervenerint et se regere absque alieno adiumento poterint. Cuiusquidem vinee in terra nostra site vicinatur ex una parte Kusak et ex altera parte Iuane, mulieris de monte Gerech, vinee ipsorum cum omnibus pertinenciis eiusdem. In cuius rei memoriam presentibus sigillum nostrum duximus appendendum. Datum secundo die festi pasce domini. Anno domini MCCC octuagesimo secundo.

Originale in membrana, a sericea zona rubra et violacea appendet bene conservatum sigillum, in circumferentia cuius legitur: S. PLEBANI. SANCTI. IOHANNIS. DE. ZAGRABIA. In arch. regni CSD. Act. monaster. Garić, fasc. 2. nr. 42.

310.

Anno 1382, 14. Junii. In Višegrad.

Elisabeth regina Hungariae, capitulo zagrab. litteras prorogatorias in causa possessionaria inter capitulum et civitatem Grechensem eidem reddi iubet.

Relacio Ladislai bani.

Elizabeth dei gracia regina Hungarie, Polonie, Dalmacie, etc. Fidelibus suis capitulo ecclesie zagrabiensis salutem et graciam. In personis fidelium civium nostrorum civitatis montis Grecensis de Zagrabia nostre relatum querulose extitit maiestati, quod magister Andreas, archydiaconus concanonicus vester, causam vestram contra dictos cives in curia regia et nostre maiestatis in facto possessionario in presencia regali in octavis festi beati Georgii martiris nunc elapsa habitam, unacum Mikus condam iudice dicte civitatis nostre veluti parcium legitimi procuratores, statu sub pristino ad octavas festi beati Mychaells archangeli, nunc ver-

gente, ultronea voluntate fecissent prorogari, sed idem magiter Andreas dolositate ductus, litteras super ipsius cause prorogacionem pro ipsis civibus nostris confectas simul cum litteris pro vobis exinde confectis de domo notarii curie regalis, prout eodem referente didicimus, verbis blandis excipiendo ad vos cum eisdem litteris prorogatoriis celerem regressum habuisset in preiudicium iuris ipsorum civium nostrorum satis magnum. Quapropter vestre fidelitati firmissime precipiendo mandamus quatenus visis statim presentibus predictas litteras pro ipsis civibus nostris super dilacione cause antefate, ut prefertur, confectas, eisdem indilate per annotatum magistrum Andream reddi faciatis, alioquin ipsum magistrum Andream adeo astringatis, ut quintodecimo die recepcionis presencium sine crastinacione simul cum dictis litteris factum dilacionis cause ipsorum civium nostrorum, ut est prehabitum, concernentibus personaliter coram nostra debeat comparere maiestate racionem redditurus premissorum efficacem; presentes autem perlectas reddatis presentanti, et aliud facere non ausuri. Datum in Wyssegrad, sabatho proximo post festum beati Anthonii confessoris. Anno domini MCCCLXXX secundo.

Originale in charta, in qua impressum est sigillum. In arch. Acad. Scient. Slav. merid.

311.

Anno 1382, 28. Augusti. In Višegrad.

Nicolaus Zambo tavarnicus civibus Grechensibus praecipit, ut cum de authentia quarumdam litterarum in causa, quam de quodam horto agebant, edoceant eisque terminum in iudicium comparendi praefigit.

Nicolaus Zambo magister tavarnicorum domini Lodouici dei gracia regis Hungarie. Providis viris, iudici et iuratis civibus civitatis montis Grechensis de Zagrabia, debitam revenciam cum salute. Dicit nobis honorabilis vir dominus Johannes Crispus, archidiaconus de Kemlek et canonicus ecclesie zagrabiensis, concivis vester, quod cum ipse pridem in octavis festi nativitatis beati Johannis baptiste, proxime preterito, unacum Anthonio dicto Seynis, similiter concive vestro, super facto cuiusdam orti in curia regia nostri in presencia in lite exinde processisset et ibidem quasdam litteras vestras privilegiales in declaracionem sue accionis exhibuisset; tandem prefatus Anthonius annotatum dominum Johannem Crispum delatorem falsarum litterarum nostri et quamplurimorum baronum regni nobiscum pro tunc in sede nostra iudiciaria existencium in presencia asserendo, predictas litteras erga nos reservari fecisset, nosque absque requisicione universitatis vestre

causa in premissa inter partes antedictas finem decisivum bono modo facere non potuissemus, predictas litteras in crapellum includendo, sub impressione capitis sigilli nostri, per eundem dominum Johannem vobis transmittendo, litteratorie vobis scribendo, regia in persona nostraque auctoritate iudiciaria mediante firmis dedissemus in mandatis, quod prout vobis de emanacione dictarum litterarum vestrarum videlicet in quarta scriptura, cera et sigilli scultura ac eciam de anno et tempore emanacionis earumdem constaret certitudo veritatis, ad presentes octavas festi beati Jacobi apostoli simulcum transmissione dictarum litterarum nostrarum et dicti vestri privilegii per eundem dominum Johannem sub vestro sigillo nobis reportandarum, utrum vero et iusto modo essent emanate, per vestras litteras nobis respondere debuissetis, prout eciam de premissis nobis constat certitudo veritatis; vosque prefatis litteris nostris parvipensis, easdem simulcum predictis litteris vestris privilegialibus vobis ad vestrum, ut predicitur, examen transmissis, erga vos reservando ad contenta earumdem nullam responsivam nec oretenus nec vestris litteris mediantibus in preiudicium nostri iudicatus dare et respondere curassetis. Unde, quia tales presumpciosos et nepharios excessus ac eciam parvipensionem litterarum nostrarum nolumus inane pertransire, universitati igitur vestre vice iterata, regia in persona nostraque auctoritate iudiciaria mediante firmis damus in mandatis, quatenus prout vobis de emanacione dictarum litterarum vestrarum privilegialium veritatis constat certitudo, utrum vero eedem littere vestre sint et extant, an ne, simul cum transmissione earumdem sub vestro sigillo coram testimonio capituli ecclesie zagrabiensis, quod per ipsum capitulum ad id serie presencium amicabiliter transmittere postulamus, litteris vestris mediantibus per ipsum dominum Johannem nobis reportandis respondere debeatis recusa et mora absque omni. Pro prefata autem vestra contumacia et rebellione in octavis festi beati Mychaelis archangeli nunc venturis, sine crastinacione, personaliter et non per procuratorem in curia regia in presencia tanquam evocati compareatis racionem premissorum reddituri efficacem et post hec tocius facti seriem, ut fuerit expediens, ad dictas octavas in litteris dicti capituli domino nostro regi volumus reportari; presentes vero post lecturam reddi iubemus presentanti. Datum in Wissegrad, vigesimo octavo die octavarum festi beati Jacobi apostoli predictarum. Anno domini MCCCLXXX secundo.

Originale in charta, a tergo impressum est sigillum. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

312.

Anno 1382, 5. octobris. In Zempče.

Elisabeth regina Hungariae Demetrio cardinali, item palatino et iudici curiae ius dicendi in causa civium Grechensium „eorum non obstante praesentiali interessentia“ praecipit.

Elizabeth dei gracia regina Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis reverendo in Christo patri, domino Demetrio, cardinali etc. et magnificis viris palatino et iudici curie regie ac magistro tavarnicorum regalium, eorumque vices in iudicatu gerentibus, salutem et graciam. Licet iudex et iurati cives nostri montis Grecensis de Zagrabia per quosdam homines in vestri presenciam personaliter et non per procuratorem responsuri, fuerint evocati, tamen quia vigente inter eos pestilencia ex ulcione divina. ipsi personaliter comode nequiunt causis ipsorum in octavis festi beati Michaelis archangeli, proxime venturis, coram vobis habitis interesse; ideo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus non obstante presenciali interessencia dictorum iudicis et iuratorum, causas ipsorum premissas ad prosecucionem parcium eorum legitime iudicare debeatis absque gravamine aliquali; et aliud non facturi. Datum in Sempce, secundo die festi beati Francisci confessoris. Anno domini millesimo CCCLXXX secundo.

Originale in charta, sigillum impressum. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

313.

Anno 1383, 1. februarii. Zagrabiae.

Facinora Marci iudicis capituli zagrab. civibus Grechensibus illata referuntur.

Item in anno domini millesimo CCCLXXXIII. in dominica carnisprivii, Marcus officialis seu iudex capituli ecclesie zagrabiensis, per idem capitulum constitutus, ex scitu et commissione eiusdem capituli unacum suis et ipsius capituli familiaribus ante portam novam civitatis predicte potencialiter irruendo, Petrum civem dicte civitatis, tunc sponsam seu uxorem suam ducentem, crudeli nece interemisset ac ipsam sponsam suam vi et potencialiter recipere voluisset, hominesque dictam sponsam conducentes usque portam predicte civitatis per emissiones sagittarum affugassent. Hisque idem Marcus non contentus, eodem die premissis perpetratorum unacum hominibus domini Nicolai, filii Brislini, prepositi dicte ecclesie zagrabiensis, ex preconcepta malicia Bartholomeum et Martinum cives dicte civitatis in tenutis dicti capituli reperiendo, diris vulnerum plagis affecissent, potencia mediante

ex iussu et commissione capituli prenotati. Lite tamen inter ipsos pendente.

Ex actu transactionali inter capitulum zagrab. et cives Grechenses. In arch. ven. capit. zagrab. fasc. 10. nr. 14.

314.

Anno 1383, 7. maii. Crisii.

Basov comes crisiensis cum iudicibus nobilium eiusdem comitatus facinora hominum et familiarium capituli in jobagiones Grechenses facta, vera esse, referunt.

Nos Basou comes crisyensis ac iudices nobilium de eodem. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem Myklini, filii Johannis, iudicis civitatis montis Grechensis, magistrum Adam, litteratum, unum ex nobis scilicet iudicibus nobilium ac Stephanum, filium Petri, homines nostros, ad infrascriptam inquisicionem faciendam destinassemus; demum iidem exinde ad nos reversi, nobis concorditer retulerunt, quod ipsi ab omnibus quibus decuisset et licuisset, hanc de infrascriptis scivissent veritatem, quod homines seu familiares capituli ecclesie zagrabiensis, feria quinta proxima ante festum beati Ambrosii confessoris, nunc preterita, Dragech et Georgium, iobagiones dicte civitatis, in Craleuch residentes, in libera via de dicta civitate versus domum eorum proficiscentes reperiendo, ex iussu, scitu et mandato prefati capituli diris wlnerum plagis affecissent, ac rebus et bonis tunc circa eos existentibus, spoliassent. Tandem sequenti die in obprobrium et preiudicium dicte civitatis culpa eorum nulla exigente suspendissent; lite tamen inter dictum iudicem et ipsum capitulum pendente. Datum Crisii, feria quinta proxima ante festum Penthecostes. Anno domini MCCCLXXX tercio.

Originale in charta, a tergo sunt vestigia trium sigillorum. In arch. Acad. Scient. Slav. merid. Exstat eciam in supramemorato actu transactionali.

315.

Anno 1384, 3. januarii. In villa Susicha.

Elisabeth regina Hungariae reambulationem metarum possessionum capituli eccl. zagrab. et communitatis Grechensis, prorogat.

Elizabeth dei gracia regina Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis capitulo ecclesie zagrabiensis, item iudici et iuratis civibus de monte Grech, salutem et graciam. Licet nos magistros Nicolaum Zambo, tavarnicorum regalium magistrum et Johannem, filium Do-

minici, ac Michaelem litteratum, curie regie notarium specialem ad reambulacionem metarum inter vos fiendam pridem deputaverimus et iidem easdem metas particulariter consignaverunt; tamen, quia ipsi propter frigiditatem temporis et pluralitatem nivium ipsam reambulacionem, iuxta continenciam privilegiorum vestrorum perficere nequierunt; ideo volumus et fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus ipsam metalem consignacionem per prefatos homines nostros factam, statu in eodem permanere sinatis tamdiu quousque ipsam per homines nostros perfici faciemus et interim neutra parcium ultra consignacionem metalem premissam aliquid debeat innovare, aliud igitur pro nostra gracia non facturi. Datum in villa Susicha, in octavis festi beati Johannis apostoli et ewangeliste. Anno domini millesimo CCCLXXX quarto.

Originale in charta. Sigillum minusclum impressum. In arch. Acad. Scient Slavor. merid.

316.

Anno 1384, 1. aprilis. Budae.

Elisabeth regina Hungariae banis regni Sclavoniae expensas sibi per cives Grechenses factas, ab iobagionibus banatus eisdem resarciendas esse, praecipit.

Nos Elizabeth, dei gracia regina Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Vobis magnificis viris Stephano et Johanni, regni Sclauonie banis, firmiter precipiendo mandamus, quatenus expensas pro victualibus nobis pridem Zagrabie existentibus per cives eiusdem civitatis factas, habita et condigna recompensacione per iobagiones nostros dicti banatus persolvi faciatis, aliud non facturi. Datum Bude, feria sexta proxima ante dominicam Ramis palmarum. Anno domini MCCC octuagesimo quarto.

E transumpto capituli zagrabiensis, anno 1384, 18. maii, ut infra.

317.

Anno 1384, 20. aprilis. Budae.

Nicolaus Zambo tavarnicus, ut cives Grehenses dominam Dikavam in exilium missam domum revocarent, deprecatur.

Nos Nicolaus Zambo, magister thavarnicorum regalium. Vos, iudicem, iuratos et universos hospites de Zagrabia petimus diligenter, quatenus dominam Dikawam vestri in medium iuxta tenorem litterarum reginalium assumpmere et acceptare velitis, nec eidem aliquam molestiam et turbacionem inferri debeatis. Datum Bude, feria quarta

proxima ante festum sancti Georgii martiris. Anno domini MCCCLXXX quarto.

E transumpto Stephani et Johannis de Lindva, banorum, ut infra.

Causa ob quam Dikava in exilium missa erat adnotatur in quadernis civitatis zagrabiensis his verbis: „Feria tercia proxima post festum sancti Anthonii. (i. e. anno 1384, 19. Januarii.) Item, quod quia Dikaua mulier, relicta Crisani in presencia magistri tavarnicorum et eciam coram nobis contra filiam suam et Franciscum condam iudicem, generum, quasdam falsas litteras exhibuisse est reperta; ideo unacum magistro tavarnicorum eciam reginali mandato interveniente, ipsam Dikauam extra civitatem licenciamus et eadem nunquam de cetero in civitatem intrare possit; si vero in civitate reperta fuerit, tunc de ipsa vindicta sumpmatur iuxta libertatem civitatis“.

318.

Anno 1384, 18. maii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. litteras, quibus Elisabeth regina Hungariae, civibus Grechensibus expensas sibi factas a iobagionibus banatus resarciri jubet, transcribit.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendamus, quod accedens ad nostram presenciam Laurencius, iudex civitatis Grechensis, sua et in personis tocius communitatis exhibuit et apportavit nobis quasdam litteras serenissime principis domine Elisabeth, dei gracia regine Hungarie, Polonie, Dalmacie etc., domine nostre naturalis, sigillo eius minori ab intra consignatas, petens nos, ut easdem de verbo ad verbum transcribi et sigilli nostri apposicione consignari faceremus (eorum) ad cautelam. Quarum tenor talis est (vid. nr. 316, 1. aprilis). Nos igitur iustis et condignis peticionibus ipsius iudicis annuentes, dictas litteras domine nostre regine predicte de verbo ad verbum transcribi fecimus et sigillo nostro communiri. Datum in vigilia ascensionis domini. Anno eiusdem MCCC octuagesimo quarto.

Originale in charta, a tergo impressum est sigillum capituli. In arch. lib. reg. civ. zagrab. Exstat quoque in simplici copia in arch. Acad. Scient. Slav. mer.

319.

Anno 1384, 4. Junii. Budae.

Stephanus et Johannes de Lindwa bani Slavoniae litteras, quibus Dikava in exilium missa domum recovatur, transsummunt.

Nos Stephanus et Johannes de Lindwa, regni Sclauonie bani. Memorie commendamus, quod Laurencius, filius Thome, iudex civitatis montis Grechensis, ad nostram personaliter veniendo presenciam, quasdam litteras Nicolai Zambo, magistri thavarnicorum regalium, patentes,

nobis presentavit, petens nos cum instancia, ut tenorem earumdem litteris nostris patentibus inseri et de verbo ad verbum transcribi faciendo, eidem dare dignaremur. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 317, an. 1384, 20. aprilis). Nos igitur iustis et iuri consonis peticionibus annotati Laurencii inclinati, tenorem predictarum litterarum annotati magistri Nicolai presentibus litteris nostris patentibus inseri et de verbo ad verbum transcribi faciendo eidem duximus concedendas. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo magistri Basow, comitis nostri crisyensis, fecimus consignari. Datum Zagrabie, sabbato proximo ante festum sancte Trinitatis. Anno domini MCCCLXXX quarto, supradicto.

Originale in charta, a tergo impressum est sigillum. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

320.

Anno 1384. Budae.

Maria, regina Hungariae, civibus Grechensibus ut moneta Zagrabiae cuderetur, praecipit.

Maria dei gracia, (maior, regina Hungarie. Fidelibus) suis, iudici, iuratis et universis civibus ac hospitibus nostris Grechensibus (de) Zagrabia salutem et (graciam.) [Pro emolumento inc]olarum nostrorum unacum prelatis et baronibus nostris deliberantes ordinavimus, ut nova moneta nostra . . . (per regni) nostri climata discurrat et ab omnibus patenter recipiatur, nostreque collecte . . . (tam) regales et reginales . . . . et tricesime nostre cum eadem solvantur; universi eciam ecclesiarum prelati . . . . et debita ac quosvis redditus . . . . et nobiles aliique cuiusvis status homines ipsorum proventus universos, tributa, terragia et quasvis (exacciones) . . . . et iobagionibus, tributariis et officialibus in ipsa nova moneta nostra, aut (in) florenis recipi et exigere teneantur . . . . . nove monete. Fidelibus nostris, magistris Simoni de Talentis, civi nostro Casseuiensi et Aczom Gallico, comiti . . . . duxerimus committendam . . . Fidelitati vestre firmiter mandamus, quatenus dictam monetam nostram regalem in prefata [civitate] . . . . videlicet regali ad hoc constituta, prefatam novam monetam nostram dictis magistris Simoni et Aczom ac eorum camerariis . . . . cudi facere permittatis, ipsamque novam monetam nostram in empcionibus et vendicionibus rerum vestrarum recipere et (percipi facere, labo) resque cusorum ipsius monete nostre fideliter conspicere ac ipsos cusores semper ad fideliter et sollerter laborandum . . . . . necessariis, dum et quando oportunum fuerit vestris consiliis et favoribus ac auxiliis oportunis assistere debeatis. [Hanc autem ordinacionem debetis] . . . . . . in foris et in aliis locis publicis ubique in regno

nostro Sclauonie palam facere proclamari. Datum B(ude) . . . . martiris. Anno domini MCCCLXXX quarto.

E transumpto Stephani et Johannis de Lindwa, banorum, ut infra.

321.

Anno 1384. 10 Junii. Zagrabiae.

Stephanus et Johannes de Lindva bani Slavoniae litteras, novam monetam, quae respiciunt, transcribunt.

Nos Stephanus et J(ohannes de Lindwa, regni Sclauonie bani. Memo)rie commendamus, quod Laurencius, filius Thome, iudex civitatis montis Grecensis, ad nostram personaliter ve(niendo presenciam, litteras Marie) regine maioris, sigillo suo consignatas nobis presentavit, petens nos cum instancia ut tenorem (earumdem litterarum transumpmi) et de verbo ad verbum transcribi faciendo eidem dare dignaremur. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 320. anno 1384. Budae.) Nos igitur iustis et iuri consonis peticionibus annotati Laurencii ac iustis . . . . litterarum dicte domine nostre regine presentibus litteris nostris patentibus inseri et de verbo ad verbum transcribi faciendo, eidem (duximus concedendas.) Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo magistri Basow, comitis nostri crisyensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, secundo die festi corporis Christi. Anno eiusdem millesimo CCCLXXX quarto, supradicto.

Originale in charta valde attritum. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

322.

Anno 1384. 2. Julii. Budae.

Capitulum budensis eccl. cambium inter parochum novovillanum et fr. Heremitas initum transcribit.

Capitulum ecclesie budensis. Universis Christi fidelibus, tam presentibus quam futuris presencium noticiam habituris, salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervernire, quod religiosi viri, fratres Dominicus et Blasius, ordinis fratrum Heremitarum beati Pauli primi Heremite de claustro beati Laurencii martiris prope Budam, vice et nominibus universorum fratrum eiusdem ordinis, ad nostram accedentes presenciam exhibuerunt nobis quasdam litteras privilegiales serenissimi principis domini Lodouici, incliti regis Hungarie, memorie indelende, dupplicis sigilli sui munimine roboratas, continentes in se litteras privilegiales domini Demetrii, episcopi zagrabiensis, capitulique loci eiusdem, super quadam con-

cambiali permutacione possessionaria facta, confectas, tenoris et continenciarum per omnia infrascriptarum, petentes nos precum cum instancia, ut quia eedem spectenus viarum propter discrimina pro exequendis ipsorum negociis secum deferre non expedirent, ob hoc ipsas de verbo ad verbum transcribi et transumpmi facere et sigilli nostri appensione dignaremur roborare. Quarumquidem tenor talis est: (vid. nr. 284. anno 1378, 26. Junii.) Nos itaque iustis et iuri consonis prefatorum Dominici et Blasii fratrum, nominibus quibus supra, peticionibus nobis factis diligenter annuentes prefatas litteras condam predicti domini regis de verbo ad verbum, nichil addendo, nichilque diminuendo, presentibus litteris nostris inseri, transumpmi et transcribi fecimus maiori pro cautela pro fratribus Heremitis prenotatis. Datum secundo die octavarum festi nativitatis beati Johannis baptiste. Anno domini MCCC octuagesimo quarto.

Originale in membrana. Sigillum, quod documento dependebat, una cum zona deperiit. In archivo regni CSD, Act. Convent. Remetensis, fasc. 1 nr. 14.

323.

Anno 1384, 8. Augusti. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. nuntiat, Laurentium iudicem in eccl. s. Marci Zagrabiae deposuisse iuramentum de solutis triginta et uno floreno, quos Grechensis communitas albensi canonico Nicolao debuerat.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendamus per presentes, quibus expedit universis, quod cum providus vir Laurencius, iudex civitatis montis Grecensis iuxta continenciam litterarum iuramentalium magnifici viri domini Nicolai Zambo, magistri tavarnicorum regalium in quindenis festi beati Jacobi apostoli nunc instantibus, cum duobus ex suis iuratis contra virum discretum magistrum Nicolaum canonicum ecclesie beate virginis de Alba regali, iuramentum super eo, videlicet, ut ipse iudex et cives dicte civitatis triginta uno floreno auri ipsi magistro Nicolao debitores non remansissent nec existant, sed nec idem magister Nicolaus pro eisdem fideiussor extitisset, ex eoque ipsi super omni accione et acquisicione eiusdem magistri Nicolai in dictis litteris contenta innoxii sint et immunes, coram nostris testimoniis per nos pro predictis utrisque partibus deputatis in ecclesia scilicet sancti Marci in dicta civitate existenti deponere debuisset. Ipso itaque termino adveniente supradictus Laurencius iudex cum duobus suis iuratis, predictum suum iuramentum deposuisset per omnia, uti debuisset, prout ea ipsa honorabiles et discreti viri, domini Johannes Crispus archidiaconus de Kemluk et Symon de Waska, archidiaconi,

socii et concanonici nostri, quos ad videndum et eandem nobis referendum premissam iuramentalem deposicionem pro dictis utrisque partibus pro testimoniis duxerimus deputandos, retulerunt seriose. Datum in quindenis festi beati Jacobi apostoli, iam predictis. Anno domini MCCC octuagesimo quarto.

Originale in charta, a tergo vestigium appressi capitularis sigilli. In arch. l. r. civ. zagrab.

324.

Anno 1384. 14. Augusti. In Temesvar.

Elisabeth regina Hungariae civibus Grechensibus sub poena infidelitatis praecipit ne rebellibus Paulo episc. zagrab. item Stephano et Nicolao de Zeech adhaereant, immo quosvis sequaces eorum detineant.

Elizabeth dei gracia regina Vngarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis iudici, iuratis et universis civibus de Zagrabia, salutem et graciam. Quia ex relacione quamplurimum nobilium et civium, fidelium nostrorum subditorum nobis facta, certissime sumus informate, ut Paulus, episcopus zagrabiensis, Stephanus, filius condam Stephani wayuode, Nicolaus de Zeech et fratres ac colligati eorumdem, tamquam perversi dolositate rebelles tam per litteras et nuncios, quam personaliter irent et circuirent seducendo nostros fideles subditos per ipsorum iniquas suggestiones ad eorum partem et favorem in contentum nostre maiestatis. Ideo huiusmodi dolositatis iniquitatem volentes precogitata prudencia prevenire, volumus et fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus statim visis presentibus, habita publica promulgacione, in medio vestri faciatis proclamari: ut nullus nobilium, ignobilium et alterius cuiusvis status, condicionis et preeminencie hominum et eciam ex vobis, sub pena infidelitatis audeat eisdem perversis et rebellibus adherere vel favore, auxilio, consilio, servicio aut aliquo alio subsidio adesse in pertinaciam perversionis et rebellionis eorumdem; volentes et committentes, ut si qui ex prefatis perversis et rebellibus, aut eorum adherentibus fautoribus et famulis ad vestri medium accederent, illos in personis et rebus detineatis et detentos nostre conservare studeatis serenitati in signum vestre fidelitatis nobis observandum, in quo nobis gratum obsequium facietis; et hoc ipsum iniungimus comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus zagrabiensis, dantes eis similibus sub preceptis. Datum in Themeswar, in vigilia festi assumpcionis virginis gloriose. Anno domini MCCCLXXX quarto.

Originale in charta, in qua appressum est sigillum minus reginae. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

325.

Anno 1384, 16. septembris. In Siget.

Elisabeth regina Hungariae Stephano bano ut expensae per cives Grechenses sibi factae, a iobagionibus banatus restituantur, praecipit.

Elizabeth, dei gracia regina Vngarie, Polonie, Dalmacie etc. Fideli suo magnifico viro domino Stephano, regni nostri Sclauonie bano, salutem et graciam. Dicitur nobis in personis universorum civium civitatis nostre montis Grecensis, quod vos victualia pridem nobis Zagrabie existentibus, in medio ipsorum facta et exposita per iobagiones nostros in honore vestro existentes eisdem ad plurima nostra mandata vobis super eo allata persolvisare recusassetis in ipsorum non modicum dampnum atque maximum detrimentum. Super quo fidelitati vestre firmo reginali damus sub edicto, quatenus mox visis presentibus dicta victualia, quantitatem victualium per ipsos cives nostre maiestati ex debito datorum et assignatorum extendencia, in medio puta ipsorum pro nostra maiestate facta et exposita eisdem civibus nostris per memoratos iobagiones nostros persolvi facere debeatis, ampliori mandato super his a nostra maiestate non expectato, mora et recusa quibusvis relegatis; aliud igitur pro nostra gracia non facturus. Datum in Zyged, tercio die festi exaltacionis sancte crucis. Anno domini MCCC octuagesimo quarto.

E transumpto capituli ecclesiae zagrabiensis, anno 1384, 27. septembris.

326.

Anno 1384, 27. septembris. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. mandatum reginae Elisabeth de expensis sibi factis per cives Grechenses a iobagionibus banatus resarciendis, transcribit.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod accedentes ad nostram presenciam viri providi, Laurencius, modernus et Francha, quondam iudices ac cives civitatis montis Grechensis de Zagrabia, exhibuerunt et apportaverunt nobis litteras patentes serenissime principisse domine Elizabeth, dei gracia inclite regine Vngarie, Polonie. Dalmacie etc, tenoris infrascripti, petentes nos debita precum instancia, ut easdem de verbo ad verbum transcribi et litteris nostris patentibus inseri faceremus ad cautelam. Quarum tenor is est: (vid. nr. 325, anno 1384, 16. septembris). Nos itaque iustis et condignis peticionibus dictorum iudicum annuentes, supradictas litteras reginales, modo quo supra, de verbo ad verbum transcribi et presentibus lit-

teris nostris patentibus inseri fecimus uberiori pro cautela. Datum in festo beatorum Cosme et Damiani martirum. Anno domini supradicto.

Originale in charta, a tergo impressum sigillum capitulare. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

327.

Anno 1384, 29. septembris. Cassoviae.

Elisabeth regina Hungariae civibus Grechensibus ut curiam episcopalem et capitulum aggrediantur, bona in praedam convertant hominesque vinculis mancipatos teneant, praecipit.

Elisabet dei gracia regina Hungarie, Polonie, Dalmacie etc. Fidelibus suis iudici et iuratis civibus de Zagrabia salutem et graciam. Quia percepimus veridico ex relatu, quod honorabilis vir dominus Johannes de Pensauro, decretorum doctor, collector generalis apostolice sedis, nobis et incli(tis regnicolis) nostris assiduis temporibus mera astitit fidelitate ac sincero famulatu, quem nunc per Paulum episcopum zagrabiensem et eius vicarium tam in suis, quam bonis et rebus apostolicis sentimus dampna percepisse et indelebiliter dampnificatum, velimus ideo a fidelitate vestra, firmo reginali dantes sub edicto, quatenus statim mox visis presentibus ad curiam ipsius episcopi et cellarium suum Zagrabie habitum iuxta informacionem ipsius domini Johannis una cum dominis de dicto capitulo zagrabiensi accedatis et universa bona inibi reperienda in predam convertatis, eadem pro nobis tandem reservanda, et si homines, videlicet vicario adherentesque et familiares apprehendere poteritis, ipsos pro nobis conservatis vinculis mancipatos; aliud igitur sicut gravissimam indignacionem incurrere pertimescitis non facturi in premissis. Datum in civitate Cassouiensi, in festo beati Mychaelis archangeli. Anno domini MCCCLXXX quarto.

Originale in charta, a tergo impressum est sigillum reginae, lacerum et valde exesum. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

328.

Anno 1387. 29. januarii. Zagrabiae.

Civitatis montis Grechensis communitas cuidam Clarae uxori Zakariae Gallici, possessiones Zagrabiae obtentas, novo documento confirmat.

Nos Johannes, filius Pauli, iudex, Stephanus. Mathias, Johannes, Johannes, Anthonius, Gyaninus, Johannes et Wallentinus iurati, consiliarii et universi cives montis Grecensis. Memorie commendamus, quod quia nos, videlicet communitas, pro quibusdam nostris negociis

expediendis universas literas super ortis provide domine Clara vocate, filie Anthoni, filii Widonis, consortis vero Zakarye Gallici, nostri concivis, circa puteum Manduseuch vocatum, inter stratas publicas, quarum una a dicto puteo a plaga orientali versus campum tenderet et alia a domo condam Pertholdi similiter usque plagam orientalem modo simili ad campum duceret, usque ortum magistrorum Stephani et Acus, filii Mikch, condam bani, extendentibus; in quibus ortis quidam coloni ipsius domine ad presens residere dignoscerentur, ad manus nostras recepimus et ipsas litteras casualiter perdidimus, ideo nollentes ipsius domine iustis et legittimis iuribus derogare, presentes nostras novas litteras super predictis ortis concedentes domine Clare supradicte et eosdem ortos eidem domine reliquimus et commisimus in perpetuo et irrevocabiliter possidendos, tenendos pariter et abendos ex condicione dicte civitatis quomodocumque voluerit disponendos. Litteras eciam, si que facto in premisso in contrario presencium exhiberentur, vanas reliquimus et inanes. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam litteras nostro sigillo communi roboratas eidem domine duximus concedendas. Datum feria tercia proxima ante festum purificacionis virginis gloriose. Anno domini MCCCLXXX septimo.

Originale in membrana, sigillum decidit, zona sericea alba et violacea conservata est. In arch. lib. r. civ. zagrab.

329.

Anno 1387. 1. martii. Zagrabiae.

Ladislaus de Lossonch generalis capitaneus regni Croatiae communitati civium montis Grechensis, munitionem capituli zagrab., de cuius coniuratione conflata suspicabatur, ut evellant, praecipit.

Ladizlaus de Lossconch, capitaneus generalis regnorum Sclauonie, Dalmacie, Croacie, banusque Zeurini. Prudentibus et discretis viris iudicibus et iuratis ac universis habitatoribus montis Gresscentis prope Zagrabiam, salutem. Quia nobis constat ex relacione fidedigna, quod Johannes, pridem banus Macchouie et alter Johannes, pridem prior de Aurana cum Herwoe et cum multis aliis rebellibus eorum complicibus et sequacibus congregaverunt ingentem et magnum exercitum contra et adversus omnes fideles reginalis maiestatis et signanter contra vestram civitatem, que super omnes in sua fidelitate lucet sicut luna super stellas. Cumque vere cognoscamus, quod capitulum zagrabiense firmatum sit et clausum fossa, palis ligneis et sit omnino destitutum omni custodia propter absenciam nonnullorum rebellium canonicorum, quia adherent ipsis rebellibus supradictis, et videamus et

a parte cognoscamus, quod si dictum capitulum sic forte perveniret ad manus ipsorum emulorum, totum regnum Sclauonie lederetur, et super omnia ipsa civitas Montiscresscentis penitus deleretur; idcirco super isto providentes vobis et vestrum cuilibet sub pena infidelitatis precipimus et mandamus, quatenus mox visis presentibus ad ipsum capitulum festinanter descendatis et ipsum murum sive palingarum scindentes radicitus evellatis et evulsum ad domos vestras deportetis; aliud sicut graciam reginalem et marchionalem contra vos non cupitis indignari. Datum in Montecresscenti, die prima marcii. Anno domini millesimo CCCLXXX septimo.

Originale in charta, in qua fragmentum appressi quadrati sigilli. In arch. Acad. Scient. Slavor. merid.

Edidit eciam, sed mendose Balth. Kerchelich in sua historia eccl. zagrab. pag. 147. Farllati. Illir. Sacr. V. p. 444.

330.

Anno 1387, 7. Augusti. Kaproncae.

Sigismundi Hungariae etc. regis mandatum de introducendis civibus Grechensibus in possessionem Petrovinae et Hrasthja.

Sigismundus dei gracia rex Vngarie, Dalmacie, Croacie etc. adque marchio Brandemburgensis etc. Fidelibus suis capitulo ecclesie zagrabiensis salutem et graciam. Cum nos quasdam possessiones nostras Petrouina et Hrascha vocatas, ad castrum nostrum Selen, alio nomine Chychan vocatum, pertinentes, providis viris iudici, iuratis et universis civibus civitatis nostre Grecensis de Zagrabia pro ipsorum fidelibus serviciis, mediantibus aliis litteris nostris vigorosis perpetuo contulerimus; ideo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente, Egidius theotonicus, castellanus de dicto castro Selyn, vel Iwan, filius Gregorii de Lomnicha, altero absente, homo noster, ad faciem dictarum possessionum vicinis et commetaneis suis universis inibi legittime convocatis et presentibus accedendo, introducat dictos cives nostros in dominium dictarum possessionum, statuatque easdem eisdem nostris civibus sub premisso iure nostre nove donacionis titulo perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum; contradictores vero, si qui fuerint, citet eosdem contra annotatos cives nostros in presenciam nostram ad terminum competentem, racionem contradiccionis eorum reddituros, et posthec ipsius possessionarie introduccionis et statucionis seriem vel nomina contradictorum et citatorum, si qui fuerint, cum

termino assignato nobis fideliter rescribatis. Datum in Kapruncha, feria quarta proxima ante festum beati Laurencii martiris. Anno domini MCCCLXXXVII.

E transumpto capituli zagrabiensis, ut infra.

331.

Anno 1387, 20. Augusti. Zagrabiae.

Capitulum eccl. zagrab. Sigismundum Hungariae etc. regem de introductis civibus in possessionem Petrovinae et Hrasthya, certiorem facit.

Serenissimo principi domino Sigismundo, dei gracia inclito regi Vngarie, Dalmacie, Croacie etc., ac marchioni Brandemburgensi etc., domino ipsorum naturali, capitulum sue zagrabiensis ecclesie, oracionum suffragia devotarum pro eodem ad filium virginis gloriose. Vestra noverit excellencia, nos vestre sublimitatis litteras statutorias aliter et introductorias pro parte iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis vestre Grecensis de Zagrabia, nobis directas, honore quo decuit recepisse in hec verba: (vid. nr. 330, anno 1387, 8. Augusti). Nos igitur mandatis vestre maiestatis obedire cupientes, ut tenemur, unacum prefato Egidio theotonico, castellano de Selyn, homine vestro, in eisdem litteris vestris statutoriis nominatim inserto et expresso, unum ex nobis, videlicet virum discretum magistrum Barnabam, socium et concanonicum nostrum ad ipsam statucionem et introduccionem possessionariam faciendam pro testimonio duximus transmittendum, qui tandem ad nos exinde reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi feria secunda proxima ante festum assumpcionis beate Marie virginis. proxime preteritum, ad facies prescriptarum possessionum Petrouina et Hrascha vocatarum pariter accessissent et in facie earumdem vicinis et commetaneis universis inibi convocatis et presentibus, diebus legittimis iuxta regni vestri consvetudinem ad id aptis moram trahentes, nullo contradictore inibi apparente nec contradicente memoratas possessiones Petrouina et Hrascha vocatas iuxta novam donacionem vestre sublimitatis. memoratis iudici, iuratis et universis civibus factam ipsis ac eorum heredibus et posteritatibus perpetuo et pacifice possidendas, tenendas et habendas introducendo statuissent. Datum in festo beatissimi Stephani regis. Anno domini supradicto.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli capitularis. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

332.

Anno 1388, 30. aprilis. In Višegrad.

Sigismundus Hungariae etc. rex, Ladislao de Losonch bano, ut nobiles districtus Goricensis ducentas marchas civibus Grechensibus pro expensis factis exsolvant, praecipit.

Propria commissio domini regis.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc, ac marchio Brandemburgensis etc. Fideli suo magnifico viro domino Ladislao de Losonch regni Sclauonie bano, salutem et graciam. Licet alias magnificus vir dominus Akus pridem similiter regni Sclauonie banus, universos nobiles in districtu Gorycha commorantes et eorum iobagiones racione expensarum anno preterito per nos et serenissimam dominam Mariam reginam, consortem nostram carissimam in Zagrabia factarum in ducentis marcis duxerit taxandos, commiseritque ut dicte ducente marce per dictos nobiles providis viris civibus et hospitibus nostris de dicta Zagrabia, qui ipsas expensas pro nostra et dicte domine Marie maiestatibus propriis eorum sumptibus fecisse dignoscuntur, dari debuissent et persolvi; tamen ut intelleximus, dicte ducente marce pro dictis nostris civibus minime sunt persolute. Cumque non velimus dictos cives nostros in memoratis expensis pro nostris claritatibus, ut prefertur factis, dampnum pati aliquale, fidelitati igitur vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus dictos nobiles amonere velitis, ut dictas ducentas marcas eisdem, ut premittitur, impositas, memoritis nostris civibus de Zagrabia persolvant sine diminucione aliquali, alioquin eosdem ad solucionem predictarum marcarum per gravamina consveta compellatis et astringatis. In casu autem, quo vos easdem marcas a sepefatis nobilibus exigessetis, extunc ipsas prenotatis nostris civibus et hospitibus de Zagrabia dare et assignare debeatis cum effectu; et aliud pro nostra gracia non facturi. Datum in Vissegrad, feria quinta proxima (ante) festum beatorum Philippi et Jacobi apostolorum. Anno domini MCCCLXXX octavo. Presentes vero si secus feceritis in premissis reddi iubemus presentanti. Datum ut supra.

Originale in charta, in qua appressum est sigillum minus regis. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

333.

Anno 1389, 31. januarii. Varadini.

Sigismundus Hungariae etc. rex, Ladislao de Losonch bano praecipit, ut ipsum de interdicto per episc. zagrab. Johannem civ. imposito certiorem reddat.

Propria commissio domini regis.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croatie etc., ac marchio Brandemburgensis etc. Fideli suo dilecto, magnifico viro do-

mino Ladislao de Losoncz regni Sclauonie bano, salutem et graciam. Fideles cives nostri montis Grecensis nostre significarunt maiestati, quomodo venerabilis in Christo pater dominus Johannes episcopus zagrabiensis, quibusdam novitatibus adinventis, ipsis ecclesiasticum imposuisset interdictum, propter quod plurima funera in domibus ipsorum iacerent nondum tumulata. Verum, cum de iuribus et proventibus dicto episcopo ex parte ipsorum civium provenire solitis plenius volumus informari, mandamus fidelitati vestre presentibus seriose, quatenus de premissis meram experiamini veritatem, nostramque celsitudinem per vestras litteras facto de eodem fideliter informetis; et aliud non facturi. Datum Varadini, dominica proxima ante festum purificacionis virginis gloriose. Anno domini MCCCLXXX nono.

Originale in charta, in qua appressum est sigillum minus regis. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

334.

Anno 1389, 31. januarii. Varadini.

Sigismundus Hungariae etc. rex Ladislao de Losonch, regni Slavoniae bano praecipit, ut centum marcae a capitulo zagrab. civibus Grechensibus pro expensis regi factis exsolvantur.

Deliberacio baronum.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. ac marchio Brandemburgensis etc. Fideli suo magnifico viro domino Ladislao de Lossonch regni Sclauonie bano, salutem et graciam. Licet alias magnificus vir dominus Akus pridem similiter regni Sclauonie banus, honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis et eius iobagiones racione expensarum anno plusquam preterito per nos et serenissimam dominam Mariam reginam Hungarie, consortem nostram carissimam in Zagrabia factarum in centum marcis duxerit taxandum, commiseritque, ut dicte centum marce per dictum capitulum providis viris civibus et hospitibus nostris de dicta Zagrabia, qui ipsas expensas pro nostra et dicte domine Marie maiestatibus propriis eorum sumptibus fecisse dinoscuntur, dari debuisset et persolvi, vobisque aliis litteris nostris commisisse recolimus, ut eosdem honorabile capitulum ad restitucionem dictarum centum marcarum dictis nostris civibus faciendam compellere deberetis. Tamen nunc iterum nostre refertur maiestati, quomodo vos hactenus aliis negociis prepeditus ad premissa intendere non valuissetis, si quod dictarum pecuniarum solucio per dictos dominos capitulum et suos iobagiones adhuc extet prorogata; cumque non velimus dictos cives nostros in memoratis expensis pro

nostris claritatibus, ut prefertur factis, dampnum pati aliquale, fidelitati igitur vestre, iteratis vicibus commitimus vobisque seriosius precipimus et mandamus, quatenus dictos dominos capitulum ecclesie zagrabiensis amonere velitis, ut dictas centum marcas eisdem, ut premittitur impositas, prefatis nostris civibus de Zagrabia persolvant sine diminucione aliquali, alioquin eosdem ad solucionem dictarum pecuniarum per gravamina consveta compellatis et astringatis. In casu autem, quo vos easdem centum marcas a sepefatis capitulo exigissetis, extunc ipsas prenotatis nostris civibus et hospitibus de Zagrabia dare et assignare debeatis cum effectu; et aliud pro nostra gracia non facturi. Presentes vero si secus feceritis reddi iubemus presentanti. Datum Waradini, dominica proxima ante festum purificacionis beate Marie, virginis gloriose. Anno domini MCCCLXXX nono.

Originale in charta, in qua appressum est sigillum minus regis. In archiv. l. r. civ. zagrab.

335.

Anno 1389, 31. januarii. Varadini.

Sigismundus Hungariae etc. rex, Ladislao Losonch, regni Slavoniae bano, 300 marcas pro expensis regiis civibus Grechensibus, ut ab abbate de Topuska eiusque iobagionibus resarciantur, praecipit.

Deliberacio baronum.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., ac marchio Brandemburgensis etc. Fideli suo magnifico viro domino Ladislao de Lossonch, regni Sclauonie bano, salutem et graciam. Licet alias magnificus vir dominus Akus, pridem similiter regni Sclauonie banus, religiosum virum . . . abbatem de Topolcha et suos iobagiones racione expensarum anno plusquam preterito per nos et serenissimam dominam Mariam reginam, consortem nostram carissimam in Zagrabia factarum in trecentis marcis duxerit taxandum, commiseritque ut dicte trecente marce per dictum dominum abbatem providis viris, civibus et hospitibus de dicta Zagrabia, qui ipsas expensas pro nostra et dicte domine Marie maiestatibus propriis eorum sumptibus fecisse dinoscuntur, dari debuisset et persolvi vobis, quod aliis litteris nostris commisisse recolimus, ut eundem dominum abbatem ac iobagiones ipsius ad restitucionem dictarum trecentarum marcarum dictis nostris civibus faciendam compellere deberetis. Tamen iterum nostre refertur maiestati, quomodo vos hactenus aliis negociis prepeditus ad premissa intendere non valuissetis, sic quod dictarum pecuniarum solucio per dictum dominum abbatem et suos iobagiones adhuc extet prorogata;

cumque non velimus dictos cives nostros in memoratis expensis pro nostris claritatibus, ut prefetur factis, dampnum pati aliquale, fidelitati igitur vestre iteratis vicibus committimus vobisque seriosius precipimus et mandamus, quatenus dictum dominum abbatem amonere velitis, ut dictas trecentas marcas eidem, ut premittitur impositas, memoratis nostris civibus de Zagrabia persolvat sinė diminucione aliquali, alioquin eundem ad solucionem dictarum marcarum per gravamina consveta compellatis et asstringatis. In casu autem, quo vos easdem marcas a sepefato abbate exegissetis, extunc ipsas prenotatis nostris civibus et hospitibus de Zagrabia dare et assignare debeatis cum effectu; et aliud pro nostra gracia non facturi. Presentes vero, si secus in premissis faceretis, reddi iubemus presentati. Datum Waradini, dominica proxima ante festum purificacionis beate Marie virginis gloriose. Anno domini MCCCLXXX nono.

Originale in charta. Sigillum minus regis appressum. In archiv. lib. reg. civit. zagrab.

336.

Anno 1389, 29. marcii. Crisii.

In generali congregatione nobilium regni Slavoniae, Crisii celebrata, sedecima pars decimarum episcopalium civibus Grechensibus, quam semper exigebant, adiudicatur.

Serenissimo principi domino Sigismundo, dei gracia regi Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. ac marchioni Brandemburgensi, domino suo naturali, Ladizlaus de Lossonch, regni Sclauonie banus, domino suo reverendo debitum famulatum cum perpetua fidelitate. Vestra noverit celsitudo, litteras vestras patentes, sigilloque vestro secreto consignatas, recepissemus in hec verba: (vid. nr. 333. anno 1389, 31. januarii.) Nos igitur vestris mandatis obedientes, ut tenemur, ad contenta litterarum vestrarum vestre celsitudini taliter respondemus, quod cum nobiles regni Sclavonie iuxta vestrum litteratorium mandatum in quibusdam vestris serviciis tractaturi, in festo annunciacionis beate virginis proxime preterito in Crisium in unum convenissent, tandem primo ab eisdem nobilibus, demum vero ab aliis a quibus decens et oportunum fuerit palam et occulte diligenter investigando taliter rescivimus et ipsi nobiles unanimi et pari voce sunt atestati, quod per totum regnum Sclauonie de decima ipsius domini episcopi zagrabiensis tam de vinis quam de frugibus sedecima pars ipsius decime (exigi)tur per hos in quorum territorio seu tenutis ipsa decima recipitur, sicque ex consvetudine ab antiquo approbata sedecima pars

decime dicti domini episcopi, tam vinorum quam frugum in territorio dicte civitatis montis Grecensis procreatorum per cives eiusdem civitatis montis Grecensis semper fuisset exacta et recepta et nunc per eosdem cives de iure exigitur et recipitur. Datum Crisii, quinto die festi supradicti anno domini millesimo CCCLXXX nono.

E transumpto Martini Ders, vicebani, ut infra.

337.

Anno 1389, 8. septembris. Zagrabiae.

Martinus Ders vicebanus etc., crisiensis comes statutum, quo sedecima pars decimarum in congregatione Crisii celebrata civibus Grechensibus adiudicatur transsummit.

Nos Martinus Ders vicebanus et comes crisiensis. Memorie commendamus, quod Franciscus, filius Marci, iudex civitatis montis Grecensis, ad nostram veniendo presenciam, quasdam litteras domini Ladislai de Lossonch, pridem regni Sclauonie bani, patentes, nobis presentavit, petens nos cum instancia ut tenorem earumdem litteris nostris patentibus de verbo ad verbum transcribi faciendo, dare dignaremur. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 336, anno 1389, 28. marcii). Nos igitur iustis peticionibus prefati Francisci iudicis inclinati tenorem prescriptarum litterarum domini Ladislai bani presentibus litteris nostris patentibus de verbo ad verbum transcribi faciendo, duximus concedendum. Datum Zagrabie, in festo nativitatis virginis gloriose. Anno domini millesimo CCCLXXX nono.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli apparet. In arch. l. r. civ. zagrab.

338.

Anno 1389, 12. septembris, Budae.

Sigismundus Hungarie etc. rex collectores et subcollectores camerae apostolicae episcopo zagrab. et civibus Grechensibus commendatos esse vult.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. ac marchio Brandemburgensis etc. Fidelibus suis reverendo in Christo patri et domino, domino Johanni dei et apostolice sedis gracia episcopo zagrabiensi, ac iudici et iuratis montis Grecensis, salutem et graciam. Nuper fidedignorum relacione percepimus, quod nonnulli, quod nos nimium dolenter recepimus sed eciam amiramur, deum pre oculis non habentes, mandatis apostolicis negligitis ymmo verius contempnitis pertinaciter obedire, iura apostolice camare, sanctissimique patris ac domini nostri pape fraudare nitentes, vilipendentes censuras

ecclesiastias per collectores eiusdem apostolice camare promulgatas in contemptum clavium et in vestrarum plurimorumque aliorum preiudicium animarum, cumque in sortem domini evocati iter et exempla aliis prebere debeatis ad salutem, contempnendoque apostolica mandata eos perniciose ducitis in interitum sic apperte. Nosque, qui ex nostri officii debito ecclesias et earum iura intedimus prorsus defensare, et precipue sancte romane ecclesie, que omnium ecclesiarum ac nostre fidei mater dignoscitur fore et magistra, universitati vestre harum serie precipimus et mandamus, quatenus de veris iuribus et debitis eiusdem camare apostolice seu ad eam pertinentibus quovismodo integraliter debeatis satisfacere et respondere, remotis appellacionibus, cavillacionibus et subterfugiis quibuscumque, venerabili viro domino Rogerio de Canaciis, utriusque iuris doctori, generali camare apostolice in regno nostro Hungarie et quibusdam aliis partibus collectori seu eius subcollectoribus vel nunciis ab eo specialiter vel generaliter deputatis, manifestantes eidem domino collectori seu eius subcollectoribus iura, bona et debita eiusdem camare apostolice seu ad eam pertinencia, que predictis collectori et subcollectoribus vel nunciis verisimiliter sunt ignota. Et ut hoc nostrum mandatum, ut optamus, indubitatum prompcius consequatur effectum, universitati vestre precipiendo mandamus, ut predictos collectorem seu subcollectores ipsius vel nuncios in prosecucione huiusmodi habentes favorabiliter recommissos, si per eos seu eorum alterum vos vel aliqui seu aliquis ex vobis fueritis requisiti eisdem inpendatis auxilium, consilium et favorem, sequestrando fructus beneficiorum, capiendo, arestando et occupando personas, res seu bona ad dictam camaram pertinencia seu obligatos eidem sic, quod iura dicte camare apostolice valeant optinere. Iustum est enim, ut quos dei timor a malo non revocat temporalis eciam coherceat severitas discipline. Volumus autem has nostras litteras inviolabiliter observari non obstantibus aliquibus litteris datis seu dandis per nos seu serenissimam nostram consortem, non facientibus plenam, specialem et expressam de harum serie mencionem. Volumus eciam, quod quicumque dignitates, personatus, officia seu quevis alia beneficia ecclesiastica que per presentacionem nostram regiam seu per graciam nostre maiestatis obtinent vel in posterum obtinebunt, proinde de fructibus primi anni debeant dicte camare apostolice respondere ac si ipsa beneficia essent per ipsius sedis apostolice graciam assecuti; secus pro nostra gracia facere non ausuri. Datum Bude, dominica die proxima post festum nativitatis virginis gloriose. Anno domini millesimo trecentesimo octuagesimo nono.

Orig. in membrana. Sigillum regis impressum. In arch. l. r. civ. zagrab.

339.

Anno 1389, 19. septembris. In Mohač.

Sigismundus Hungariae etc. rex, Bubek bano praecipit, ut causam, quae de sedecima parte decimarum inter episcopum zagrab. et cives Grechenses agebatur, discutiat, et partibus terminum ad iudicium regale comparendi, assignet.

Relacio domini Lewstachii.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., ac marchio Brandemburgensis etc. Fideli suo magnifico viro domino Theoderico Bubek, regni Sclauonie bano, salutem et graciam. Pro parte fidelium civium nostrorum montis Grechensis de Zagrabia nostre expositum extitit maiestati, quod venerabilis in Christo pater, dominus Johannes episcopus zagrabiensis, sedecimam partem vinorum et frugum post recepcionem decimarum suarum de vinis et frugibus in territoriis eorumdem civium provenientibus, pro se recipere et exigi facere niteretur, quam alias iidem cives pro se exegissent. Cumque de huiusmodi iure per vos certitudinaliter velimus edoceri, fidelitati igitur vestre committimus, vobisque mandamus, quatenus de eo, utrum ipse dominus episcopus dictam sedecime solucionem an prefati cives exigere ab antiquo consveverint. ab omnibus quorum interest, meram sciatis veritatem, quam tandem nobis fideliter rescribatis. Volumus eciam ut ex quo quelibet parcium ad exaccionem dicte sedecime se ius habere pretendit, ipsis terminum cum autenticis munimentis huiusmodi ipsorum iurisdiccionem probantibus coram nobis ac prelatis et baronibus nostris comparendi terminum assignare debeatis. Datum in Mohach, dominica proxima ante festum beati Mathei apostoli et ewangeliste. Anno domini MCCCLXXX nono.

Originale in charta, in qua impressum est sigillum minusclum regis. In archivo l. r. civit. zagrab.

340.

Anno 1389, 19. septembris. In Mohač.

Sigismundus Hungariae etc. rex, episcopo zagrab. Johanni praecipit, ut cives Grechenses in perceptione sedecimae partis decimarum tam diu relinquat, quousque de ea in iudicio regio decidatur.

Relacio domini Lewstahii.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., ac marchio Brandemburgensis etc. Fideli suo venerabili in Christo patri domino Johanni episcopo zagrabiensi, salutem et graciam. Pro parte fidelium civium nostrorum montis Grechensis de Zagrabia nostre ex-

positum extitit maiestati, quomodo vos sedecimam partem vinorum et frugum post recepcionem decimarum vestrarum de vinis et frugibus in territoriis eorumdem civium provenientibus pro vobis recipere et exigi facere niteremini minus iuste, quam alias iidem cives pro se exegissent. Cumque de huiusmodi iure per nostrum fidelem magnificum virum dominum Theodericum Bubek, regni Sclauonie banum certitudinaliter velimus edoceri, eidemque commiserimus ut de eo, utrum vos dictam sedecime solucionem an prefati cives exigere ab antiquo consveverunt, ab omnibus quorum interest meram scire debeat veritatem, ac eandem nobis rescribendo intimare, vobisque et prefatis civibus cum autenticis munimentis huiusmodi iurisdictionem probantibus coram nobis ac prelatis et baronibus nostris comparendi terminum debeat assignare. Fidelitati igitur vestre firmis damus in mandatis, quatenus medio tempore quousque cum dictis civibus coram nobis ac prelatis et baronibus nostris cum munimentis huiusmodi iurisdiccionem probantibus comparueritis, dictos cives nequaquam debeatis in iure ipsorum impedire, ipsosque medio tempore ab interdicto ecclesiastico absolvatis et aliud non facturi. Datum in Mohach, dominica proxima ante festum beati Mathei apostoli et ewangeliste. Anno domini MCCCLXXX nono.

Originale in charta, in qua appressum sigill. reg. minus. In arch. civ. zagrab.

341.

Anno 1390. 6. Augusti. Zagrabiae.

Detricus Bubek banus, cives Grechenses regi annuum censum 40 marcarum solvisse, nuntiat.

Nos Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Memorie commendamus per presentes, quod iudex et iurati, cives seu hospites civitatis montis Grecensis de Zagrabya solverunt nobis et ad cameram nostram de collecta regali, quam eidem domino nostro regi anno in presenti in festo circumcisionis domini nunc venturo pro novo anno, wlgariter Bewd dicto solvere debuissent, quadraginta marcas denariorum Budes dictorum; super quibusquidem quadraginta marcis eosdem iudicem et iuratos, cives seu hospites reddidimus et commisimus, ymmo reddimus et commitimus quietos et expeditos presencium testimonio mediante. Datum Zagrabie predicta, sabbato proximo ante festum beati Laurencii martiris. Anno domini MCCC nonagesimo.

Originale in charta. Sigillum minusclum impressum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

342.

Anno 1390. 22. novembris. Budae.

Maria regina Hungariae, bano Detrico Bubek nuntiat, se velle ut causa inter cives Grechenses et capitulum zagrab. de quodam viro nefario, quem cives occiderant ad examen tavarnici deferatur.

Relacio domini Johannis archiepiscopi strigoniensis.

Maria dei gracia regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Fideli suo magnifico viro domino Detrico Bubek, regni nostri Sclauonie bano, salutem et graciam. Ex querulosa significacione fidelium civium et hospitum nostrorum de Zagrabia nobis facta, intelleximus, quod honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis ipsos propter interfeccionem cuiusdam familiaris ipsorum, notorium malefactorem, pro suis excessibus in medio ipsius civitatis legittime factam, vestri in presenciam in causam attraxissent, et vos ipsos ad eorum requisicionis instanciam, vestro iudicio astare fecissetis, ac super facto potencie contra dictum capitulum convictos fore pronunciassetis, in preiudicium civium ipsorum atque derogamen valde magnum; cum tamen iidem cives et hospites nostri racione illacionis iniuriarum, dampnorum et nocumentorum, que per quempiam eis inpinguntur non vestro sed magistro tavarnicorum regalium iudicio subiciantur. Quare vestre fidelitati firmiter edicimus, quatenus visis presentibus totum processum facti premissi simulcum litteris iudicialibus quomodocumque causa in premissa confectis et emanatis, quas nos harum serie duximus revocandi et per omnia viribus carituras, revocari, ipsamque causam statu in eodem absque omni gravamine ad presenciam ipsius magistri tavarnicorum regalium transmittere debeatis, per ipsum de novo discuciendam et fine debito determinandam, penitus vos in nullo causam ad premissam intromittendo; et aliud non facturi. Presentes autem post lectivam reddi iubemus presentanti. Datum Bude, in festo beate Cecilie virginis. Anno domini millesimo CCC nonagesimo.

Originale in membrana sigillum impressum. In achiv. lib. reg. civ. zagrab.

343.

Anno 1391, 21. martii. In Segesd.

Maria regina Hungariae Nicolum de Kaniža tavarnicum certiorem reddit, causam inter capiulum zagrab. et cives Grechense de morte cuiusdam viri nefarii in examine regalis curiae esse tractandam.

Relacio magistri Johannis, filii Dimitrii.

Maria dei gracia regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Fideli suo magnifico viro domino Nicolao de Kanisa, magistro tavarnicorum

regalium vel eius vices in iudicatu gerenti salutem et graciam. Cum nos causam inter fideles cives et hospites nostros de Zagrabia ac honorabile capitulum loci eiusdem in facto interempcionis cuiusdam familiaris ipsorum coram vobis motam et suscitatam per prelatos et barones nostros propter maiorem rei evidenciam in curia nostra examinari et discuti facere intendamus; mandamus igitur vestre fidelitati firmiter per presentes, quatenus prefatam causam, modo quo supra, coram vobis ante latas partes vertentem statu in eodem sine omni gravamine in curiam nostram, prelatorum quoque et baronum nostrorum predictorum presenciam transmittere debeatis examinandam, tractandam, discutiendam et fine debito concludendam; et aliud non facturi. Datum in Segesd, feria tercia proxima post dominicam Ramis palmarum. Anno domini MCCC nonagesimo primo.

Originale in charta, sigillum impressum. In arch. l. r. civ. zagrab.

344.

Anno 1391, 6. aprilis. In Zakan.

Maria regina Hungariae vetat, ut iobagiones civium Grechensium Petrovinam et Hrasthjam incolentes decimas marturinarum et porcorum praestent.

Maria dei gracia regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Fidelibus suis magnifico viro domino Detrico Bubek, regni nostri Sclauonie bano et vicebano eiusdem et officialibus eorumdem in exaccionibus mardurinarum ac decimis porcorum procedentibus, quibus presentes ostenduntur, salutem et graciam. In personis universorum fidelium civium et hospitum nostrorum civitatis nostre zagrabiensis nostre dicitur maiestati . . . . quod vos super iobagiones ipsorum in eorum possessionibus Petrowyna et Hrasthya . . . . dominum Sigismundum regem et consortem nostrum carissimum . . . . mardurinas et decimas porcorum dicare et exigi facere . . . . huiusmodi dicaciones et exacciones ullo umquam tempore super dictos iobagiones eorum ali . . . . scilicet Sclauonie bani predecessores vestri exigi facte fuissent . . . . damus reginali sub edicto, quatenus visis presentibus . . . . civium et hospitum nostrorum ad soluciones . . . . . . mardurinarum et decimarum porcorum . . . . presumpmatis nec sitis ausuri modo aliquali. Et hoc idem . . . . dantes ipsis firmis similibus sub preceptis. Presentes autem post lectivam semper

reddi iubemus presentanti. Datum in Zakan, tercio die festi beati Ambrosii episcopi. Anno domini millesimo CCC nonagesimo primo.

Originale in membrana, valde exesum. In quo vestigium appressi sigilli. In arch. lib. reg. civ. zagrab. Confer infra annum 1382, 24. Augusti.

345.

Anno 1391, 24. Junii. Zagrabiae.

Detricus Bubek banus, cives Grechenses regalem censum 40 marcarum solvisse, nuntiat.

Nos Detricus Bubek regni Sclauonie banus. Memorie commendamus per presentes, quod quia providi viri Johannes iudex et universi cives de monte Grecensi quadraginta marcas, quas ipsi in die strennarum ad novum annum, wlgo Beud dictum, domino nostro regi solvere debuissent, ex edicto eiusdem domini nostri regis et commissione nobis oretenus facta, ad facta eiusdem regie maiestatis nobis plenarie persolverunt. Ideo ipsos, iudicem et universos cives racione et pretextu persolucionis ipsarum quadraginta marcarum. auctoritate regia nobis in hac parte atributa commisimus fore expeditos et modis omnibus absolutos, ymmo ipsos volumus super premissis protegere locis et temporibus opportunis, vigore presencium mediante. Datum Zagrabye, in festo beati Johannis baptiste. Anno domini MCCCLXXXX primo.

Originale in charta. Sigillum appressum. In arch. l. r. civit. zagrab.

346.

Anno 1391, 5. septembris. Požegae.

Sigismundus Hungariae etc. rex Johanni episcopo zagrab. ne cives Grechenses de sedecima parte decimarum, donec ius per tavarnicum diceretur, turbaret, praecipit.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. ac marchio Brandemburgensis etc. Fidelibus suis dilectis, devotis, reverendo in Christo patri domino Johanni episcopo zagrabiensi et capitulo loci eiusdem, salutem et graciam. Fidelitati vestre firmo regio damus sub edicto, quatenus fideles cives seu hospites nostros zagrabienses de monte Grecensi interim, quousque vir magnificus dominus Nicolaus de Kanisa magister tavarnicorum nostrorum illic accesserit, in quibusdam decimis sedecime partis in territorio ipsius civitatis nostre habitis, super quibus inter vos et ipsos cives litis materia verti dinoscitur, non debeatis impedire aut aliqualiter perturbare, gracie nostre sub obtentu. Datum in Posegauar, feria tercia proxima ante festum

nativitatis virginis gloriose. Anno domini millesimo CCC nonagesimo primo.

E transumpto Detrici Bubek, regni Sclavoniae bani, anno 1391.

347.

Anno 1391, 6. septembris. Požegae.

Sigismundus Hungariae etc. rex Detrico Bubek bano, cives Grechenses non coram bano sed solum in curia tavarnici comparere debere, notum facit.

Ad contenta litterarum regalium.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. marchioque Brandemburgensis etc. Fideli suo magnifico viro domino Detrico Bubek, regni nostri Sclauonie bano vel vicebano eiusdem salutem et graciam. Ex querulosa significacione fidelium civium et hospitum nostrorum civitatis nostre zagrabiensis nobis facta, intelleximus, quomodo vos contra eorum libertates et consvetudines super iniuriis, dampnis et nocumentis, que per varios condicionis homines eis inpinguntur, ipsos vestro astare iudicio et iudicatui compelleretis et astringeretis, cum tamen ipsos in huiusmodi causa non vos, sed magister tavarnicorum nostrorum habeat iudicare. Quare vestre fidelitati firmiter edicimus, quatenus amodo et deinceps prefatos cives et hospites nostros causis in premissis vestro iudicio et iudicatui astare compellere non presumpmatis, sed ipsos tociens quociens necesse fuerit causa in huiusmodi, iudicio et iudicatui ipsius magistri tavarnicorum nostrorum transmittere debeatis, et aliud non facturi. Et hoc idem iniungimus futuris dicti regni nostri Sclauonie banis ac vicebanis, dantes ipsis similibus regiis sub preceptis. Datum in Posegauar, feria quarta proxima ante festum nativitatis virginis gloriose. Anno domini millesimo CCC nonagesimo primo.

Originale in membrana, sigillum appressum. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

348.

Anno 1391, 6. septembris. Požegae.

Sigismundus Hungariae etc. rex, ut causa inter capitulum zagrab. et cives Grechenses de quodam malefico, quem occiderant, in iudicio tavarnici agatur, praecipit.

Ad contenta litterarum regalium.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. marchioque Brandemburgensis etc. Fideli suo magnifico viro domino

Detrico Bubek, regni nostri Sclauonie bano, salutem et graciam. Ex querulosa significacione fidelium civium et hospitum nostrorum de Zagrabia nobis facta intelleximus, quomodo honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis ipsos propter interfeccionem cuiusdam familiaris ipsorum, notorii malefactoris, pro suis excessibus in medio ipsius civitatis legittime factam, vestri in presenciam in causam atraxissent, et vos ipsos ad eorum requisicionis instanciam vestro iudicio astare fecissetis, ac super facto potencie contra dictum capitulum convictos fore pronunciassetis in preiudicium iuris ipsorum atque derogamen valde magnum; cum tamen iidem cives ac hospites nostri racione illacionis iniuriarum, dampnorum et nocumentorum, que per quempiam eis inpinguntur, non vestro, sed magistri tavarnicorum regalium iudicio subiciantur. Quare vestre fidelitati firmiter edicimus, quatenus visis presentibus totum processum facti premissi simulcum litteris iudicialibus quomodocumque causa in premissa confectis et emanatis, quas nos harum serie duximus revocandas et per omnia viribus carituras, revocare, ipsamque causam statu in eodem absque omni gravamine ad presenciam ipsius magistri thavarnicorum nostrorum transmittere debeatis per ipsum de novo discuciendam et fine debito determinandam, penitus vos in nullo causam ad premissam intromittendo; et aliud non facturi. Presentes autem post lecturam reddi iubemus presentanti. Datum in Posegauar, feria quarta proxima ante festum nativitatis beate Marie virginis. Anno domini millesimo tercentesimo nonagesimo primo.

Originale in membrana, sigillum impressum. In archiv. l. r. civ. zagrab.

349.

Anno 1391.

Detrius Bubek banus, mandatum Sigismundi regis de sistenda causa inter episcopum zagrab. et cives Grechenses pro sedecima parte decimarum transcribit.

Nos Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Memorie commendamus quod anno domini millesimo CCC nonagesimo primo, vir providus Myklinus, filius Johannis condam iudex civitatis montis Grecensis ad nostram personaliter veniendo presenciam, sua et in persona Johannis filii Jacobi, dicti Bole, iudicis, necnon iuratorum et universorum civium de eadem, exhibuit et presentavit nobis litteras patentes domini Sigismundi dei gracia regis Hungarie, Dalmacie, Croacie etc, marchionisque Brandemburgensis etc., domini nostri naturalis, petens nos cum instancia ut tenorem earumdem de verbo ad verbum transcribi faceremus et sigillo nostro consignaremus. Cuius nos peticionibus annuentes preallegatas litteras nobis presentatas easdem de

verbo ad verbum transcribi fecimus, sigilloque magistri Martini Deers vicebani et comitis nostri zagrabiensis, propter absenciam sigillorum nostrorum, fecimus consignari. Quarumquidem litterarum patencium tenor sequitur et est talis: (vid nr. 346, anno 1391, 5. septembris).

Originale in charta, vestigium impressi a tergo sigilli apparet. In arch. lib. reg. civit. zagrab.

350.

Anno 1391, 6. octobris. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. eccl. causam, qua episcopum suum Johannem de ademptis decimis vici Latinorum et nonnullis aliis possessionibus in ius vocarunt, Mathiae praeposito chasmensi discutiendam permittit.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod licet inter reverendum in Christo patrem et dominum, dominum Joannem dei et apostolice sedis gracia episcopum loci zagrabiensis predicti, prelatum nostrum ex una, ut incusatum, parte vero ex altera inter nos tanquam agentes, litis et questionis materia super nonnullis innovacionibus et iurium nostrorum occupacionibus per eundem dominum episcopum factis coram domino nostro rege eiusque prelatis et baronibus et principaliter in romana curia suborte et suscitate diuciusque hucusque ventilate fuissent et protracte, tamen animadvertentes quod ea non absque magnarum expensarum parcium sumptu et gravi onere personarum premissa per modum iudiciarium determinari possint et definiri. Igitur preassumptis ipsis racionabilibus causis imo pacis zelo et concordie unione ducti, volentes sine strepitu et figura iudicii premisse litis et controversie fomitem de medio nostri extirpare et penitus eradicare, ut eciam de voluntate et sano consilio ac deliberati iudicio animi ipsius domini episcopi processit, ad talem devenimus unionem: quod inter alias causas nostras super quibuslibet innovacionibus a tempore Pauli olim episcopi zagrabiensis quomodocumque et qualitercumque per ipsum dominum nostrum episcopum attentatis vel factis, primo: super quibusdam particulis terre Bakoniapolia et Ztruga vocatis, item decimis de Dauidowcz iuxta continencias nostrorum statutorum ac recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum nobis et quartariis provenire debencium, quibusdam constitucionibus in suis synodis factis et quadam denunciacione per eundem dominum episcopum contra nos in sua ultima synodo Chasme celebrata, promulgata, arbitrio, deliberacioni, discussioni et disposicioni venerabilis viri domini Mathie prepositi ecclesie chasmensis, socii

Detrico Bubek, regni nostri Sclauonie bano, salutem et graciam. Ex querulosa significacione fidelium civium et hospitum nostrorum de Zagrabia nobis facta intelleximus, quomodo honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis ipsos propter interfeccionem cuiusdam familiaris ipsorum, notorii malefactoris, pro suis excessibus in medio ipsius civitatis legittime factam, vestri in presenciam in causam atraxissent, et vos ipsos ad eorum requisicionis instanciam vestro iudicio astare fecissetis, ac super facto potencie contra dictum capitulum convictos fore pronunciassetis in preiudicium iuris ipsorum atque derogamen valde magnum; cum tamen iidem cives ac hospites nostri racione illacionis iniuriarum, dampnorum et nocumentorum, que per quempiam eis inpinguntur, non vestro, sed magistri tavarnicorum regalium iudicio subiciantur. Quare vestre fidelitati firmiter edicimus, quatenus visis presentibus totum processum facti premissi simulcum litteris iudicialibus quomodocumque causa in premissa confectis et emanatis, quas nos harum serie duximus revocandas et per omnia viribus carituras, revocare, ipsamque causam statu in eodem absque omni gravamine ad presenciam ipsius magistri thavarnicorum nostrorum transmittere debeatis per ipsum de novo discuciendam et fine debito determinandam, penitus vos in nullo causam ad premissam intromittendo; et aliud non facturi. Presentes autem post lecturam reddi iubemus presentanti. Datum in Posegauar, feria quarta proxima ante festum nativitatis beate Marie virginis. Anno domini millesimo tercentesimo nonagesimo primo.

Originale in membrana, sigillum impressum. In archiv. l. r. civ. zagrab.

349.

Anno 1391.

Detrius Bubek banus, mandatum Sigismundi regis de sistenda causa inter episcopum zagrab. et cives Grechenses pro sedecima parte decimarum transcribit.

Nos Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Memorie commendamus quod anno domini millesimo CCC nonagesimo primo, vir providus Myklinus, filius Johannis condam iudex civitatis montis Grecensis ad nostram personaliter veniendo presenciam, sua et in persona Johannis filii Jacobi, dicti Bole, iudicis, necnon iuratorum et universorum civium de eadem, exhibuit et presentavit nobis litteras patentes domini Sigismundi dei gracia regis Hungarie, Dalmacie, Croacie etc, marchionisque Brandemburgensis etc., domini nostri naturalis, petens nos cum instancia ut tenorem earumdem de verbo ad verbum transcribi faceremus et sigillo nostro consignaremus. Cuius nos peticionibus annuentes preallegatas litteras nobis presentatas easdem de

verbo ad verbum transcribi fecimus, sigilloque magistri Martini Deers vicebani et comitis nostri zagrabiensis, propter absenciam sigillorum nostrorum, fecimus consignari. Quarumquidem litterarum patencium tenor sequitur et est talis: (vid nr. 346, anno 1391, 5. septembris).

Originale in charta, vestigium impressi a tergo sigilli apparet. In arch. lib. reg. civit. zagrab.

350.

Anno 1391, 6. octobris. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. eccl. causam, qua episcopum suum Johannem de ademptis decimis vici Latinorum et nonnullis aliis possessionibus in ius vocarunt, Mathiae praeposito chasmensi discutiendam permittit.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod licet inter reverendum in Christo patrem et dominum, dominum Joannem dei et apostolice sedis gracia episcopum loci zagrabiensis predicti, prelatum nostrum ex una, ut incusatum, parte vero ex altera inter nos tanquam agentes, litis et questionis materia super nonnullis innovacionibus et iurium nostrorum occupacionibus per eundem dominum episcopum factis coram domino nostro rege eiusque prelatis et baronibus et principaliter in romana curia suborte et suscitate diuciusque hucusque ventilate fuissent et protracte, tamen animadvertentes quod ea non absque magnarum expensarum parcium sumptu et gravi onere personarum premissa per modum iudiciarium determinari possint et definiri. Igitur preassumptis ipsis racionabilibus causis imo pacis zelo et concordie unione ducti, volentes sine strepitu et figura iudicii premisse litis et controversie fomitem de medio nostri extirpare et penitus eradicare, ut eciam de voluntate et sano consilio ac deliberati iudicio animi ipsius domini episcopi processit, ad talem devenimus unionem: quod inter alias causas nostras super quibuslibet innovacionibus a tempore Pauli olim episcopi zagrabiensis quomodocumque et qualitercumque per ipsum dominum nostrum episcopum attentatis vel factis, primo: super quibusdam particulis terre Bakoniapolia et Ztruga vocatis, item decimis de Dauidowcz iuxta continencias nostrorum statutorum ac recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum nobis et quartariis provenire debencium, quibusdam constitucionibus in suis synodis factis et quadam denunciacione per eundem dominum episcopum contra nos in sua ultima synodo Chasme celebrata, promulgata, arbitrio, deliberacioni, discussioni et disposicioni venerabilis viri domini Mathie prepositi ecclesie chasmensis, socii

et concanonici nostri et aliorum per ipsum ad hec iuxta sue voluntatis libitum eligendorum, Zagrabie in termino per eundem dominum prepositum partibus vel earum legitimis procuratoribus assignantis, penitus et per omnia duximus tradendas et committendas, imo tradimus et committimus per prefatos tali vinculo obligaminis interiecto, quod si nos in arbitrio, deliberacione et disposicione predictis prefati domini Mathie prepositi et aliorum, ut predictum est, per ipsum assumendorum et eligendorum stare, permanere vel perseverare nolemus, aut quibusvis modo et colore quesitis ipsius arbitrio, deliberacioni et disposicioni ipsius domini Mathie prepositi et aliorum per ipsum ad hoc eligendorum contraire presumpserimus, extunc in pena duorum millium florenorum eidem domino episcopo infra anni spacium immediate sequentis plenarie et cum effectu per nos persolvendorum convincamur eo facto; ipseque dominus prepositus litteras suas contra nos memoriales et testimoniales, si in predictis arbitrio et disposicione suis non perstiterimus, simul cum presentibus ipsi domino episcopo dare tenebitur et assignare. Ad que omnia premissa et premissorum singula inviolabiliter observanda nos spontanea nostra obligamus voluntate vigore (et) testimonio presencium mediante. Datum octavo die festi beati Michaelis archangeli. Anno domini millesimo tercentesimo nonagesimo primo.

E simplici transumpto saec XVI, In archiv. archiepisc. zagrab. Decimalia. Fasc. I. nr. 8.

351.

Anno 1391, 7. octobris. Zagrabiae.

Johannes episc. zagrab. ut causa, quam diutius cum capitulo zagrab. agebat, a Mathia praeposito chasmensi dirimeretur, sponte assentit.

Nos Joannes dei et apostolice sedis gracia episcopus ecclesie zagrabiensis. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod licet inter nos, ut incusatum, ex una et venerabile capitulum ecclesie zagrabiensis predicte, fratres nostros, tanquam agentes parte ex altera, lis et questionis materia super nonnullis innovitatibus et occupacionibus per nos, uti dicebatur, factis, coram domino nostro rege eiusque prelatis et baronibus et principaliter in romana curia mote, suborte et suscitate diuciusque et hucusque ventilate fuissent; tamen . . . . animadvertentes quod ea non absque magnarum expensarum parcium sumptuumque et gravi onere personarum per modum iudiciarium terminari possint et definiri;

igitur ipsis racionabilibus causis reassumptis, imo pacis zelo et concordie unione ducti, volentes sine strepitu et figura iudicii premissum litis et controversie fomitem de medio nostri extirpare et penitus eradicare, ut eciam de voluntate et sano consilio ac deliberato iudicio ipsorum fratrum nostrorum capituli predicti processit ad talem devenimus concordie unionem: quod inter alias causas per ipsum capitulum contra nos commissas, primo videlicet, quod idem capitulum in omnibus sanctis synodis per nos hucusque celebratis preter primam, multas rebelliones, iniurias et insolencias multimodas contra nos adamaverunt, per quas clerus noster ex maiori parte ab obediencia est aversus, multaque ex eo sustinue(ri)mus damna et sustinemus de presenti. Item, predictis non contenti, primo in curiis regalis et reginalis maiestatum prelatorumque et baronum ipsorum, postremo vero in curia romana coram domino nostro papa et eius sacro collegio cardinalium in consistorio publico multa contra nos proposuerunt illicita, in ea parte non modicum imo nimium nos diffamando, propter quas diffamaciones et proposiciones nos non modicas oportuit subire expensas. Item, quasdam particulas terre, unam Bokaniapolia ad villam nostram Chycheria vocatam pertinentes et aliam penes Jellenowcz habitam et nonnulla prata, agros, silvas et rubeta circa et prope Vgram habitos et existencia occuparunt et detinuerunt occupatos seu occupata, arbitrio, deliberacione, discussione et disposicione venerabilis viri domini Mathie, prepositi chasmensis et canonici zagrabiensis, nostrarum ecclesiarum et aliorum per ipsum ad hec iuxta sue voluntatis libitum eligendorum, hic videlicet Zagrabie, in loco nostro cathedrali in termino per ipsum dominum prepositum partibus vel eorum legitimis procuratoribus assignando penitus et per omnia duximus tradendos et committendos, imo tradimus et committimus per presentes tali vinculo obligaminis interiecto, quod si nos in arbitrio, deliberacione seu disposicione predictis prefati domini Mathie prepositi et aliorum, ut predictum est, per ipsum assumendorum et eligendorum stare, permanere et perseverare nolemus aut quibusvis modo et colore quesitis, ipsius arbitrio, deliberacioni et disposicioni ipsius domini Mathie prepositi et aliorum per ipsum ad hec eligendorum contraire presumpserimus, extunc pena duorum millium florenorum auri eidem capitulo per nos infra unius anni spacium tunc immediate sequentis, plenarie et cum effectu persolvendorum convincamur eo facto, ipseque dominus prepositus litteras suas memoriales et testimoniales contra nos, si in predictis arbitrio et disposicione suis non persisterimus simul cum presentibus ipsi capitulo dare tenebitur et assignare. Ad que omnia et singula premissorum inviolabiliter observanda nos spon-

tanea nostra obligamus voluntate. Datum Zagrabiae predicta, die Veneris, septima videlicet octobris. Anno domini millesimo tercentesimo nonagesimo primo.

E simplici transumpto, saec XVI. In archiv. archiepisc. zagrab. Decimalia fasc. I. nr. 8.

352.

Anno 1391, 8. novembris. Zagrabiae.

Mathias praepositus chasmensis, capitulum quinqueecclesiense, pro suscipiendo iuramento a capitulo zagrab. in causa, quam idem cum episcopo Johanne agebat, ut emmissarios emitteret exorat.

Honorabilibus et discre(tis viris, domin)is capitulo quinqueecclesiensi, dominis in Christo honorandis, Mathias prepositus ecclesie chasmensis, arbiter et amicabilis compositor inter partes infrascriptas post salutem in domino animum ad grata paratum. Noveritis, quod quia inter reverendum in Christo patrem et dominum, dominum Johannem dei (et apostolice sedis gracia) episcopum zagrabiensem ex una parte et venerabiles viros, dominos, Ladislaum prepositum, Nicolaum cantorem et Gregorium archidiaconum dubicensem ceterosque archidiaconos et canonicos prebendatos zagrabiensis ecclesie supradicte presentes et capitulum plenum facientes, necnon alios archidiaconos et canonicos eiusdem ecclesie absentes tamquam presentes ex al(ia parte de) et super diversis inter cetera videlicet decimis de Dauiddolch, iuxta continencias statutorum dicte ecclesie ac eciam recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum ipsis dominis canonicis et capitulo ac quartariis provenire debentibus et nonnullis campis et terris arabilibus Bakanya polia et Ztruga appellatis, quas, quos et que prefati domini de dicto capitulo zagrabiensi sibi et ipsorum mense capitulari ab antiquo pertinuisse et pertinere debere dicebant et allegando asserebant et ad manus dominorum premissorum porrecta instrumenta demonstrabant ita fore ac eciam de et super certarum sentenciarum, censuris ac denunciacionibus et aggravacionibus necnon quibusdam constitucionibus in suis sacris synodis per ipsum dominum episcopum contra prefatos dominos, ut dicebant, editis et promulgatis et earumdem pretextu et occasione; e converso vero de et super aliquibus obiectionibus quas ipse dominus episcopus in animum provocaverat ipsos dominos de dicto capitulo nomine et animo sibi similiter iniuriandi fore factis contraversio et litis occasio et materia questionis inter ipsas partes satis dure et acriter omni predictorum occasione, que vertebatur seu verti sperabatur, prout in

litteris commissionalibus sigillis autenticis parcium earumdem sigillatis, habitis et specificatis sub pena duorum millium florenorum clarissime et ad plenum hec omnia preallegata continentur et vigore ac auctoritate litterarum predictarum ad instanciam parcium predictarum primo et ante omnia in certo termino proxime iam preterito partibus predictis ad comparendum super premissis vel aliquo premissorum iusticiam recepturi assignato et ipsis partibus presentibus de et super ipsis censuris et sentenciarum agravacionibus et infamiis predictis, ac eciam de et super iniuriis pretextu premissarum obieccionum et infamiis, quas ipse dominus episcopus in animum provocaverat aut provocasset quomodocumque per ipsos sibi et suo honori fore factis, volente domino et suo auxilio altissimo adiuti finem fecimus inter ipsas partes decisivum, prout in aliis litteris nostris exinde confectis hinc inde inter ipsas partes et ipsis datis quoad plenum continetur. Sed quia de et super ipsis decimis de Dauidolch ac recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum ac de dictis campis et terris Bakanyapolya et Ztruga appellatis, quas, quos et que prefati domini, ut predicitur, sibi et ipsorum mense ab antiquo (pertinuisse) et pertinere ex eo debere allegando asserebant et ipsorum huiusmodi assercionem porrecta instrumenta, ut prefertur, comprobabant; sed quia negatamen (sic) per modum excepcionis et contradiccionis per ipsum dominum episopum et ipsius allegativam in contrarium in hac parte extantibus ipsi domini paciebantur, ob hoc et propterea preallegato domino Johanni episcopo, (pontificalibus) induto, sibi soli, in octavis beati Andree apostoli nunc venturis in ecclesia sancti Stephani regis, hora terciarum magne misse, Zagrabie, iuramentum de proborum hominum ac eciam assessorum nostrorum consilio adiudicabamur, ut id quod negative contradicendo allegaverat et allegabat hoc idipsum per suum iuramentale sacramentum comprobaret, videlicet: quod eedem decime supradicte et campi et terre parcium et locorum predictorum, non ad ipsos dominos de dicto capitulo zagrabiensi, sed nec ad mensam ipsorum pertinerent aut pertinuissent aut pertinere deberent, sed solum dumtaxat ad ipsum dominum episcopum et ad suam mensam episcopalem et suorum predecessorum pertinuisse et successorum suorum pertinere debere omni iure. Et quia ipsum huiusmodi iuramentum sepius per nos requisitus ipse dominus episcopus deponere et facere modo preallegato recusavit, ideo nos preallegatis dominis de capitulo zagrabiensi de consilio et matura deliberacione discretorum et proborum hominum ac eciam nostrorum assessorum in hac parte consilio nobiscum in iudicio consedencium de et super ipsis decimis de Dauidolch ac recta et equali medietate

decimarum de vineis territorii vici Latinorum ac campis et terris Bakanyapolya et Ztruga appellatis iuramentum corporale in octavis festi purificacionis virginis gloriose nunc venturis in dicta zagrabiensi ecclesia coram testimonio vestro, quod per vos propter bonum pacis parcium predictarum amore communis iusticie amicabiliter honore semper quo decet premisso transmitti postulans adiudicavimus fore deponi debendum more solito in talibus fieri consveto. Pro eo vestras reverendas in Christo honoraciones presentibus petemus affectuose et diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem ad premissa pro testimonio fide dignum, coram quo preallegati domini de dicto capitulo zagrabiensi, videlicet duo in dignitatibus positi et alii duo simplices canonici prebendati, quatuor ipsorum in numero persone, hora terciarum magne misse, in choro suprapelliciis induti et stolam in collo et in manibus gestantes et in stallis propriis super eisdem decimis de Dauidolch ac recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum ; super campis autem et terris Bakanyapolya et Ztruga vocatis in facie eiusdem terre Bakonyapolya vocate semel tantum quoad ambas particulas terrarum predictarum (eisdem) dominis de capitulo valere et suffragare pro eo, quia uno et eodem die super utraque particula terrarum predictarum ipsum iuramentum comode prestare et deponere non possent, iuramentumque quatuor talium personarum prefatas particulas terre propter ipsarum exiguitatem potest licite comprehendere; similiter duo in digni(tatibus positi) et alii duo canonici prebendati, quatuor ipsorum numero, cingulis dissolutis, pedibus discalceatis. capitibusque de eadem terra apponentes, decrevimus ipsum iuramentum facere et deponere debeant et teneantur, eo videlicet modo, quod eedem decime de Dauidolch ac recta et equalis medietas decimarum (de vineis terri)torii vici Latinorum ac campi et terre Bakanyapolya et Ztruga appellate, ipsis dominis de capitulo zagrabiensi nunc presentibus pertinere debeant et successoribus ipsorum de iure ac eciam predecessoribus eorumdem pertinuerint de iure absque fraude et ipsorum mense capitulari, et posthec ipsam huiusmodi iuramentalem (deposicionem a) vobis in vestris litteris propter bonum pacis parcium, ut predicitur, predictarum, domino nostro regi fideliter et nobis rescribi humilime postulamus. Datum Zagrabie, in octavis festi omnium sanctorum. Anno domini millesimo CCC nonagesimo primo.

E transumpto capit. quinqueeccl. anno 1392. In arch. archiep. Decimalia, fasc. I. nr. 7.

353.

Anno 1391. circa 11. novembris.

Iniuriae a Ladislao officiali capituli zagrab. in possessione civium Grechensium, Kraljevec vocata, illatae, referuntur.

Item in anno domini millesimo CCCLXXXX primo, circa festum beati Martini episcopi et confessoris, Ladislaus officialis capituli ecclesie zagrabiensis ex iussu et mandato dicti capituli ad quandam possessionem civium dicte civitatis Kralewcz vocatam, manibus armatis et potenciariis irruendo, eandem penitus devastari omniaque bona et quaslibet res iobagionum eorumdem civium in dicta possessione Kralewcz vocata commorancium recipi, abduci et asportari, necnon duos iobagiones ipsorum diris vulnerum plagis affici et vulnerari fecissent, eosdem semivivos relinquendo; de duobus autem iobagionibus neque mortem neque vitam et quo devenissent scire potuissent. In quo facto ipsis civibus quingentos florenos aureorum dampna intulissent, in preiudicium ipsorum valde magnum. Lite tamen pendente inter ipsos.

Ex actu transactionali superius annotato; in arch. cap. zagrab. fasc. 10. nr. 14.

354.

Anno 1391, 20. novembris. Budae.

Maria regina Hungariae, Detrico Bubek bano, ne cives Grechenses ad iudicium banale, sed ad tavarnicum regium vocaret, praecipit.

Relacio domini Johannis archiepiscopi strigoniensis.

Maria dei gracia regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Fideli suo magnifico viro domino Detrico Bubek, regni nostri Sclauonie bano vel vicebano eiusdem, salutem et graciam. Ex querulosa significacione fidelium civium et hospitum nostrorum civitatis nostre zagrabiensis, nobis facta, intelleximus, quomodo vos contra eorum libertates et consvetudines super iniuriis, dampnis et nocumentis, que per varie condicionis homines eis inpinguntur ipsos vestro astare iudicio et iudicatui compelleretis et astringeretis, cum tamen ipsos in huiusmodi causa non vos, sed magister tavarnicorum regalium habeat iudicare. Quare vestre fidelitati firmiter edicimus, quatenus amodo et deinceps prefatos cives et hospites nostros causis in premissis, vestro iudicio et iudicatui astare compellere non presumpmatis, sed ipsos tociens quociens necesse fuerit causa in huiusmodi iudicio et iudicatui ipsius magistri tavarnicorum regalium transmittere debeatis, et aliud non facturi. Et hoc idem iniungimus (futuris) dicti regni nostri Sclauonie

358.

Anno 1392, 3. februarii.

Conventus monasterii s. Adriani de Zala, Sigismundo Hungariae etc. regi rescribit, investigando rescivisse, quod Johannes episc. zagrab. contra civitatem Grechensem tres bombardas emiserit.

Excellentissimo principi domino Sigismundo, dei gracia inclito regi Hungarie, Dalmacie, Chroacie etc., ac marchioni Brandenburgensi etc., domino ipsorum, conventus monasterii beati Adriani martiris de Zala, oraciones in domino debitas, assiduas ac devotas. Vestra noverit sublimitas nos litteras vestre maiestatis nobis directas summo cum honore recepisse in hec verba: (vid. nr. 355, an. 1392, 8. januarii). Unde nos mandatis vestre serenitatis in omnibus obedire cupientes, ut tenemur, unacum prefato Petro, filio Stephani de Zauamelleke, homine vestre maiestatis, nostrum hominem, videlicet fratrem Andream sacerdotem, unum ex nobis ad premissa mandata vestra exequenda nostro pro testimonio duximus destinandum, qui demum ad nos exinde reversi nobis concorditer retulerunt, quod idem homo vestre maiestatis presente prescripto nostro testimonio, sabbato proximo ante festum purificacionis beate virginis proxime preteritum ab omnibus quibus decuisset et licuisset, nobilibus videlicet et ignobilibus, clericis similiter et laycis comitatus zagrabiensis hominibus palam et oculte diligenter investigando, premissa facta fuisse sic scivissent prout dictum extitit vestre maiestati Datum octavo die diei inquisicionis prenotate. Anno domini supradicto.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

359.

Anno 1392, 18. februarii. Quinqueecclesiis.

Rudolphus praepositus et capitulum eccl. quinqueecclesiensis, capitulum zagrab. contra episcopum Johannem de occupatis decimis et aliquibus possessionibus iuramentum praestitisse, testantur.

Rudolphus prepositus et capitulum ecclesie quinqueecclesiensis. Omnibus Christi fidelibus, presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in salutis (largitore. Ad noticiam) universorum harum serie volumus pervenire, quod nos litteras honorabilis et discreti viri domini Mathie prepositi ecclesie chasmensis et canonici prebendati ecclesie zagrabiensis, arbitrique et amicabilis compositoris inter partes infrascriptas, honore quo decuit in hec verba recepimus:

(vid. nr. 352. anno 1391, 8. novembris.) Nos igitur amicabilibus peticionibus prefati domini Mathie prepositi propter bonum pacis . . . . annuentes, hominem nostrum videlicet honorabilem virum dominum Gallum archidiaconum de Baranya, socium et concanonicum nostrum ad videndum premissam iuramentalem deposicionem modo et forma in dictis litteris dicti domini Mathie prepositi habitis et expressatis nostro pro testimonio transmisimus fidedignum. Qui tandem exinde ad (nos reversus ac per omnes) diligenter requisitus nobis retulit seriose in hunc modum, quod ipse feria sexta proxima, videlicet octavo die festi purificacionis virginis gloriose nunc proxime preteriti, Zagrabiam et ad ecclesiam sancti regis Stephani de eadem hora terciarum, hora scilicet magne misse accessisset, ibique coram ipso et toto clero . . . . in presencia plurimorum nobilium et proborum virorum et signanter coram et in presencia procuratoris preallegati domini Johannis episcopi, videlicet Johannis, filii Mykech comitis et iudicis de Vgra et Chucherya ac nobilis Johannis de Zenth . . . . ad videndum iuramentum infrascriptum deponi cr . . . . videlicet dominus Leonardus de Penzauro, decretorum doctor egregius, kathedralis et Stephanus de Veychi varasdiensis, archidiaconi, et alii duo simplices canonici scilicet: Barnabas Mykonis et Martinus magnus . . . . in choro ipsius ecclesie suprapeliciis induti (et stolam in collo et manibus) gestantes, in stallis propriis chori dicte ecclesie stando, supra dictis decimis de Dauidolch ac recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum, item super campis Bakanyapolya et Ztruga . . . . . ipso, duo domini in dignitatibus positi, scilicet . . . . custos ac alii duo canonici prebendati simplices, scilicet Johannes (L) Ancelloti vicarius in spiritualibus ipsius domini Johannis episcopi zagrabiensis generalis, et Nicolaus Johannis, Hungarus, cingulis (dissolutis, pedibus discalceatis, capitibus) nudatis de eadem terra Bakanyapolya et in facie ipsius (terre Bakonyapolya) ipsorum manibus, capitibus propriis, sic ut predicitur, horis tamen distinctis die prenotato imponentes, post sese iureiurando iurassent et iuramentum ipsorum deposuissent modo (quod eedem decime de Dauidoucz absolute) et in toto ac per omnia ipsi capitulo et ipsorum mense (capitulari et non) domino episcopo nec mense episcopali in aliqua parte debende sint, nisi solum dumtaxat ipsi capitulo ipsorum mense capitulari, dempta sola simplici quarta de vineis hominum Grecensium tantum et non aliorum . . . . recollitur pro lectore. Preterea recta et equalis medietas decimarum (de vineis) territorii vici Latinorum ipsis dominis de dicto capitulo zagrabiensi et quartariis iuxta statuta ipsorum, ut prefertur, debent pertinere et pertinuerunt; item campi et terre Bako-

nyapolya et Struga appellate supradicto similiter (capitulo et mense) capitulari, non domino episcopo nec mense episcopali, nec quartariis in aliqua parte . . . prout prefertur ipsi capitulo et mense ipsorum capitulari debent pertinere et successoribus ipsorum ac eciam predecessoribus earumdem absque fraude pertinuissent et de iure pertinuerunt. In quorum omnium et singulorum testimonium, presentes (dedimus litteras nostras) pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus honorabilis et discreti viri domini Nicolai lectoris, socii et concanonici nostri vicariique reverendissimi in Christo patris et domini, domini Valentini, divina miseracione tituli sancte Sabine, sancte romane ecclesie presbiteri cardinalis et dicte ecclesie (archiepiscopi), decretorum doctoris, domini et prelati nostri, generalis; duodecimo kalendis (marcii). Anno ab incarnacione domini millesimo CCC nonagesimo secundo. Nicolao cantore, Mychaele custode, Emerico kathedrali, Gallo de Baranya, Saluano de Azmagh, Benedicto de Marchia, Johanne de Regn . . . . de Walkow, archidiaconis existentibus, ceterisque quampluribus dominis et canonicis (in ecclesia) iugiter deo famulantibus et devote.

Originale in membrana, valde lacerum, sericea zona rubri et flavei coloris appendet absque sigillo. In archiv. archiepisc. zagrab. Decimalia. fasc. I. nr. 7.

360.

Anno 1392, 30. martii. Zagrabiae.

Mathias praepositus chasmensis „electus iudex“ inter episcopum et capitulum zagrab. in causa, quam agebant de occupatis decimis et quibusvis possessionibus, ius capitulo dicit.

In Christi nomine eiusque matris virginis gloriose. Amen. Universis et singulis presentem paginam inspecturis, nos Mathias prepositus s. spiritus chasmensis collegiate et canonicus prebendatus zagrabiensis ecclesiarum, arbiter, arbitrator unicus et amicabilis compositor parcium infrascriptarum per easdem specialiter electus. tenore presencium significamus memorie commendantes, quod dudum exorta materia questionis et litis inter reverendum patrem et dominum Joannem dei et apostolice sedis gracia episcopum zagrabiensem et honorabiles viros dominos canonicos et capitulum ecclesie zagrabiensis super nonnullis articulis inferius expressandis tam coram serenissimo principe et domino, domino Sigismudo dei gracia rege Vngarie eiusque prelatis et baronibus, necnon principaliter in curia romana; tandem prefate partes considerantes labores multiplices et expensas

ex dictis litibus insurgere, deo volente, dictas lites, differencias et pressiones pocius concordie quam iudicio inter se terminare deliberarunt, in nos compromittentes modo et forma contentis in literis utriusque eorum sigillis sigillatis, quarum tenores sequuntur et sunt tales: et primo, tenor litterarum domini episcopi talis est: (vid. nr. 351, anno 1391, 7. octobris). Tenor capituli litterarum talis est: (vid. nr. 350, anno 1391, 6. octobris). Dicto autem compromisso per prefatas partes in nos, ut premittitur, facto et nobis presentato per ipsas nobisque requisitis, ut cum finem imponendum litibus inter dictas partes laborare et partes ad concordiam reducere deberemus, considerantes quod licet immeriti, sacerdotis tamen fungimur officio, cuius cure inter cetera dignoscitur interesse quoslibet discordantes ad concordiam revocare, lites solvere et iurgia ubicumque in quantum potest auferre et quod sicut parve res concordia crescunt, ita maxime discordia dilabuntur, dictum compromissum acceptavimus assignatoque partibus ad id certo termino, ut coram nobis producerent peticiones ipsorum et intenciones. Tamen adveniente ipso termino et nobis in sacristia seu thezaurario (cathedralis) ecclesie zagrabiensis pro tribunali sedentibus pro prefato domino episcopo, nobili viro magistro Petro, filio Nicolai, filii Michael de Rauen, decano in temporalibus ipsius domini episcopi cum litteris procuratoriis eiusdem, ipso tunc capitulo presente, propositum fuit in hunc modum: quod ipsum capitulum et canonici prelibate ecclesie zagrabiensis in omnibus sanctis synodis per ipsum dominum episcopum celebratis, preter primam synodum, multas rebelliones, iniurias et insolencias multimodas contra ipsum adamaverunt, per quas clerus suus in maiori parte ab eius obediencia est aversus, multaque ex eo sustinuit damna et sustinet de presenti. Item, quod dicti canonici et capitulum predictis non contenti in curiis regalis et reginalis maiestatum, prelatorumque et baronum ipsorum, postremo vero in curia romana coram domino nostro papa et eius sacro collegio cardinalium in consistorio publico multa contra ipsum proposuerunt, ea in parte non modicum imo nimium ipsum difamando, propter quas diffamaciones et proposiciones ipsum dominum episcopum non modicas oportuit subire expensas. Item, quasdam particulas terre, unam Bokaniapolia ad villam episcopatus sui Chicherye pertinentes et aliam penes Jelenowcz habitam et nonnulla prata, agros, silvas et rubeta circa et prope Vgram habitos et existentes occupare(nt) et detinerent occupatas seu occupata, super quibus per nos et nostram arbitrativam et definitivam sentenciam ex parte dictorum dominorum canonicorum capituli ipse dominus episcopus petebat sibi satisfactionem impendi, arbitrio tamen nostro et deliberacioni ac discussioni disposicionique

omnia et singula committendo, prout et sicut in litteris ipsius domini episcopi compromissionalibus superius inscriptis continetur. Pro parte vero dictorum dominorum canonicorum et capituli a parte altera fuit propositum, quod per ipsum dominum episcopum plurima et plurima attentata et innovata fuissent et essent contra ipsum capitulum, nam ipse dominus episcopus contra deum et iusticiam inter cetera quasdam particulas terre Bokaniapolia et Ztruga vocatas, item decimas de Dauidowcz ipsis dominis canonicis et capitulo pertinentes iuxta continencias statutorum ipsius ecclesie. Item, rectam et equalem medietatem decimarum de vineis territorii vici Latinorum ipsis dominis canonicis ac capitulo ac quartariis provenire debencium occupasset et occupari fecisset et sui potencia mediante occupata detineret in anime sue preiudicium, non modicum detrimentum et iacturam dicti capituli et quartariorum suorum, quas et que prefatum capitulum ipsi et ipsius mense ab antiquo pertinuisse et in presenti pertinere asserebant et asserent de presenti. Item, plures instituciones in suis synodis fecit in ipsorum preiudicium et iurium ipsorum ipsis non vocatis neque requisitis. Item, nonnullas denunciaciones, excommunicaciones, videlicet ipsum capitulum et singulares personas ipsius capituli in ultima synodo in Chasma per ipsum dominum episcopum celebrata, de facto fecit et ex abrupto, nullo iuris ordine servato, que excommunicaciones et denunciaciones si et in quantum apareant sunt nulle ipso iure, nullius valoris et momenti; super quibus petitum fuit pro parte ipsius capituli per nos et nostram arbitrativam et definitivam sentenciam ex parte ipsius domini episcopi iusticie complementum et dicta iura sua restitui, cum spectent et pertineant, spectaverunt et pertinuerunt ad dictum capitulum et mensam capitularem ipsorum et quartariorum, ipseque statuta, excommunicaciones et denunciaciones pronunciari non valere neque tenere, non valuisse neque tenuisse, et nulla esse ipso iure et quatenus de facto processerint, eatenus de facto revocari deberent, arbitrio tamen, disposicioni, discussioni et deliberacioni nostris omnia et singula committendo, prout et sicut in litteris compromissionalibus ipsius capituli superius inscriptis contineretur. Auditis igitur ipsarum parcium modo prehabito factis proposicionibus et replicacionibus atque hinc inde factis altercacionibus, assignaveramus eisdem partibus alium terminum iuridicum competentem ad producendum universa iura, litteralia instrumenta et simul testimonialia si que haberent pro tuicione et defensione sui iuris atque ad dicendum et allegandum si quid vellent verbo vel in scriptis contra se invicem mutua vicissitudine. Quo termino adveniente constitutis predictis partibus modo premisso coram nobis pro tribunali una cum assessoribus nostris

nobiscum consedentibus pro parcium dictarum domini episcopi et eius parte certe allegaciones et proposiciones verbo tantummodo facte; pro parte vero dictorum dominorum de capitulo certa instrumenta et statuta dicti capituli producta fuerint, per que intencionem suam satis clare demonstrabant et probabant in nonnullis per ipsos petitis. Quibus omnibus premissis visis et auditis ac diligenter inspectis et nos habito iuris ordine easdem requisitas habueramus, si que alia dicere, proponere vel allegare, producere aut probare vellent pro defensione sue peticionis, ipsisque partibus respondentibus probare aut allegare nolent de presenti, sed solum instabant super premissis, ut ad concordiam inter ipsos faciendam seu iudicium procedere deberemus. Quibus responsionibus per nos auditis, visis et diligenter examinatis, omnibus et singulis petitis, productis et allegatis, predictas partes cum nonnullis venerabilibus, prudentibus, providis et circumspectis viris, clericis nobilibusque aliis, quos in assessores nostros assumpsimus, mutuaque et digesta deliberacione prehabitis, de dictorum nostrorum assessorum consilio, primo et principaliter deliberando decrevimus: quod dicti domini canonici et capitulum, universi universaliter et singuli singulariter ipsorum propriis in personis in signum vere concordie ac debite obediencie una nobiscum coram eodem domino episcopo genibus in terram provolutis, humillima cum instancia veniam de universis, que ipsi simul et quilibet ipsorum per se delinquendo contra ipsum commisissent petendo de prefatis suis sentenciis, quibus ipsos iuste vel iniuste innodaverat, dignaretur absolvere, deberent supplicare. Quibus ibidem per nos in presenciam dicti domini episcopi eductis et modo prehabito super hoc genibus flexis una nobiscum supplicantibus idem dominus episcopus, uti pater pius, summa cum benignitate eosdem amplectendo, universas sentencias per ipsum quoquomodo latas et contra ipsos promulgatas revocavit atque quelibet delicta contra se per ipsos simul et divisim commissa paternaliter indulgendo ipsorum singulos ad osculum pacis recepit; tandemque nos exinde reversi et pro tribunali unacum eisdem nostris assessoribus considendo, Christi nomine eiusque matris virginis gloriose invocato, volentes omnem materiam litis, discordie et dissensionis inter partes predictas existentem evellere et pacem inter patrem et filios componere, membraque capiti coniungere, diximus, pronunciavimus, sentencionavimus, arbitrati fuimus et composuimus ac per presentes dicimus, sentenciamus, arbitramur et componimus taliter inter partes predictas, videlicet: quod dominus episcopus zagrabiensis canonicis et capitulo prelibatis remittere debeat omnes iniurias, expensas, damna et interesse, quos et que dictus dominus episcopus passus ab ipsis fuerat racione litis

et controversie prioris vel alia quacumque causa usque in presentem diem; ex parte vero dictorum dominorum canonicorum et capituli similiter remissio fieri debeat ipsi domino episcopo de omnibus et singulis similiter iniuriis, damnis, expensis et interesse, si quas et si que eisdem dictus dominus episcopus intulisset, et omni liti, cause et accioni ac controversie, quam in curia romana haberent super suprapositis per ipsos hinc inde cedere debeant utreque partes et renunciare; statuta eotum et constituciones, moniciones et precepta per ipsum dominum episcopum sine assensu ipsius capituli iuridice vel non iuridice que dictos dominos canonicos et capitulum valuisset quovis modo aggravare fiendas et factas revocare et annullare et nulla et nullas, irrita et irritas pronunciare et pro nullis ipse dominus episcopus habere debeat. Sed quia de et super decimis de Dauidowc ac recta equali medietate decimarum de decimis territorii vici Latinorum ac de dictis campis ac terris Bokaniapolia et Ztruga appellatis, quas, quos et que prefati domini videlicet predicti sibi et ipsorum mense ab antiquo pertinuisse et pertinere ex eo debere allegando asserebant et huiusmodi assercionem per certa litteraria instrumenta, ut prefertur, comprobabant; cum igitur negativam per modum excepcionis et contradiccionis (procuratores) ipsius domini episcopi et eius allegacionem, assercionem in contrarium in hac parte certantibus, ipsi domini paciebantur, ob hoc et propterea prelibato domino Johanni episcopo, pontificalibus induto, sibi soli, in octavis festi beati Andree apostoli nunc venturi, in ecclesia sancti regis Stephani, hora terciarum magne misse, Zagrabie, iuramentum de proborum hominum ac eciam assessorum nostrorum in hac parte consilio nobiscum in iudicio consedencium adiudicabamus, ut id quod negative contradicendo allegaverat et allegabat, hoc idipsum per suum sacramentale iuramentum comprobaret, videlicet: quod eedem decime supradicte ac campi et terre parcium et locorum predictorum non ad ipsos dominos de dicto capitulo zagrabiensi sed nec ad mensam ipsorum pertinuerint aut pertinuissent nec pertinere deberent, sed solum dumtaxat ad ipsum dominum episcopum et suam mensam episcopalem et suorum predecessorum pertinuisse et successorum suorum pertinere deberent omni iure. Et quia ipsum huiusmodi iuramentum per nos sepius requisitus ipse dominus episcopus deponere et facere modo preallegato recusavit, ideo nos preallegatis dominis de capitulo zagrabiensi de consilio et matura deliberacione discretorum et proborum virorum nobiscum consedencium in hac parte assessorum nostrorum de et super ipsis decimis de Dauidowcz ac recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum ac eciam campis, terris, Bokania-

polia et Ztruga appellato, iuramentum corporale in octavis festi purificacionis gloriose virginis nunc venturi in dicta zagrabiensi ecclesia coram testimonio quinqueecclesiensis capituli adiudicavimus et per presentes adiudicamus fore deponi deberent, tali videlicet modo, quod duo ex ipso capitulo in dignitatibus, postea et alii duo simplices canonici prebendati, ex ipso capitulo quatuor ipsorum numero persone, hora terciarum magne misse in choro superpeliciis induti et stollam in collo et manibus gestantes et in stallis propriis super eisdem decimis de Dauidowcz ac recta et equali medietate decimarum de vineis territorii vici Latinorum; super campis autem, terris Bokanapolye (et) Ztruga vocatis in facie eiusdem terre Bokanapolye, vocate semel tantum quoad ambas particulas terrarum predictarum eisdem dominis de capitulo valere et suffragari pro eo, quia uno et eodem die super utraque particula terrarum predictarum ipsum iuramentum commode prestare et deponere non possent, iuramentumque quatuor talium personarum, prefatas particulas terre propter ipsarum exiguitatem, potest licite comprehendere. Similiter duo in dignitatibus positi et alii duo canonici prebendati, quatuor ipsorum numero, cingulis dissolutis, pedibus discalceatis, capitibusque de eadem terra apponentes, decrevimus et presentibus decernimus ipsum iuramentum facere et deponere debeant, eo videlicet modo, quod eedem decime de Dauidowcz absolute et in toto ac per omnia ipsi capitulo et mense ipsorum capitulari et non episcopo in aliqua parte debende sint neque fuerunt, sed nec pertinuerunt modo aliquali, nisi solum dumtaxat ipsi capitulo et ipsorum mense capitulari, ac eciam recta et equalis medietas decimarum de vineis territorii vici Latinorum et terre et campi Bokaniapolye et Ztruga appellate seu appellati, ipsis dominis de capitulo zagrabiensi predicto et quartariis nunc presentibus pertinere debeant et successoribus ipsorum de iure ac eciam predecessoribus eorum pertinuerunt de iure absque fraude et ipsorum mense capitulari, litteris nostris cum debita reverencia rogantes capitulum preallegatum quinqueecclesiense, ut pro testimoniis predictorum homines mitterent. Quo termino adveniente in presencia hominis preallegati capituli quinqueecclesiensis videlicet venerabilis viri domini Galli archidiaconi de Barania et canonici quinqueecclesiensis ad hoc per ipsum capitulum quinqueecclesiense specialiter deputati, predicti domini de capitulo zagrabiensi in octavis purificacionis beate virginis prout et sicut per nostram sentenciam ipsis fuerat adiudicatum, iuramentum suum deposuerunt, ut ex responsione nobis per ipsum capitulum quinqueecclesiense facta in hec verba seriosius contineretur: Venerabili viro domino Mathie preposito chasmensi etc. Qua responsione per nos visa et diligenter exa-

minata instantibus ipsis dominis de capitulo iusticiam exigente per presentes pronunciamus, dicimus et sentenciamus decimas de Dauidowcz et eciam rectam et equalem medietatem decimarum de vineis territorii vici Latinorum in presenti ad ipsos pertinere et spectare et ipsas et ipsa, suas et sua fuisse et in presenti esse ipsas decimas de Dauidowcz, ut supra, ac campos et terras Bakonapolye et Ztruga sepedictos, auctoritate nobis per ipsas partes commissa omni iure, modo et forma, quibus melius possumus et debemus, adiudicamus et incorporamus dominis de capitulo predicto et mense capitulari ipsorum et quartariis, ipsos iuxta ante citata statuta eiusdem ecclesie tangentes prout melius possumus, ut supra, mandantes et committentes partibus ipsis, ut hanc nostram presentem sentenciam et amicabilem composicionem sub penis duorum millium florenorum in compromisso contentorum debent per omnia servare et manutenere in capitulis et articulis superius et in compromisso expressatis. In quorum omnium premissorum presentibus sigillum nostrum authenticum duximus appendendum. Datum Zagrabie, penultima die mensis marcii, sub anno domini millesimo tercentesimo nonagesimo secundo.

E transumpto saec. XVI. In arch. archiepisc. zagrab. Decimalia. fasc. I. nr. 8.

361.

Anno 1392, 12. maii. Zagrabiae.

Marcus, filius Mikech, promittit se litteras regias de ascriptione sui in gremium civitatis montis Grechensis allaturum esse.

Nos Nicolaus, filius Johannis de Kanisa, inter ceteros honores magister tabernicorum regalium. Memorie commendamus per presentes, quod Marcus, filius Mikech civis montis Grecensis ad nostram personaliter veniendo presenciam confessus extitit in hunc modum, quod quia iudex, iurati et universi cives civitatis predicte sibi super facto interempcionis quondam Sebastiani concivis ipsorum per ipsum in medio eorum perpetrate ad instantem peticionem serenissimi principis domini Sigismundi dei gracia regis Vngarie et cetera, prelatorumque et baronum eiusdem ac nostram, graciam facientes specialem in medium ipsorum admisissent moraturum, ideo ipse litteras domini regis predicti in eadem forma, in qua alie littere nostre exinde confecte predictis civibus per nos date existunt pro vigore, stabilitate et firmitate libertatum ipsorum civium cum suis expensis usque quindenas festi beati Martini confessoris proxime affuturas portare et predictis

civibus assignare assumpsisset, ymmo assumpsit coram nobis; hoc tamen expresso, quod si prefatus dominus noster rex usque prefixum terminum Bude non constitueretur, tunc dictus Marcus litteras eiusdem dum idem dominus rex Budam predictam rediretur, portare debeat et teneatur. Datum Zagrabie, dominico die proximo post octavum diem festi invencionis sancte crucis. Anno domini MCCCLXXXX secundo.

Originale in charta, sigillum impressum. In arch. l. r. civ. zagrab.

362.

Anno 1392, 12. maii. Zagrabiae.

Amica transactio inter capitulum zagrab. et cives Grechenses de metarum fractionibus, damnis et iniuriis vicissim illatis.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod cum inter nos ab una, parte vero ab altera inter iudicem, iuratos et universos cives ac totam communitatem civitatis montis Grecensis, super factis quorumdam iurium nostrorum possessionariorum, videlicet: metarum fraccionibus, iniuriis, dampnis, nocumentis, hominum interfeccionibus, sanguinis effusione, membrorum mutilacionibus et quibuslibet factis potenciariis ac aliorum malorum generibus inter nos et ipsos cives ac ad nos et ad ipsos pertinentes mutua vicissitudine a diuturnis temporibus iam elapsis hucusque et usque ad hec tempora seu usque in hodiernum diem factis et perpetratis, lites in controversionis fomites fuissent et extitissent exorte et diucius protracte ac ventilate. Tamen nos et ipsi cives cupientes in pacis pulchritudine et tranquilitate permanere, omniaque premissa sedare et sopire volentes per ordinacionem et composicionem viri magnifici domini Nicolai, filii Johannis de Kanisa, inter ceteros honores magistri tavarnicorum regalium, pacem et concordiam inter nos facientis, ordinantis et componentis de et super articulis et clausulis infrascriptis huiusmodi pacem et concordiam cum eisdem civibus et tota communitate inivimus et duximus faciendam: quod primo super cursu seu meatu aque fluvii Cyrkuenik vocati, qui fluvius inter nos et eosdem cives metaliter est deputatus, incipit cursus metalis in eodem fluvio ab orto fratrum Predicatorum claustri sancti Nicolai de Zagrabia, inter ortos plebani ecclesie sancti Emerici, ubi ipse fluvius Cyrkuenik influit ipsum ortum Predicatorum et per eundem rivulum tendendo super prope puteum Mandwsewcz vocatum, ipsum

rivulum ad partem septemtrionalem tenendo et per verum meatum et antiquum cursum per bonum spacium ipsius rivuli eundo, pervenit ad duas metas terreas, in quibus metis lapides pro signo positi et deputati extitissent in fine cuiusdam fossati secundi a quadam turre nostra in monte Grecensi habita in tanto spacio, in quanto sagittare solent ad signa. Quarumquidem duarum metarum supradictarum, una a parte orientali est pro nobis deputata et alia a parte occidentali civibus prenotatis, tali vinculo moderaminis introserto: ut a predicto orto fratrum Predicatorum usque predictas duas metas terreas in fine dicti fossati erectas, nec nos, scilicet capitulum, nec ipsi cives aliqua molendina vel alia hedificia, que per cursum aque ipsius fluvii possent duci seu ducerentur, facere, construere et edificare possimus vel possint, aut valeamus seu valeant modo aliquli. Molendina vero domini abbatis claustri beate Marie virginis de dicta Zagrabia inter predictas metas et signa metalia existencia, nos et ipsi cives in suo statu pacifico relinquimus et commisimus; hoc adiecto, quod si ipse rivulus Cyrkuenik nobis vel predictis civibus de vero meatu et antiquo cursu propter innundaciones aquarum vel alio inpedimento preveniente exeundo dampna vel alia nocumenta inferre videretur, vel aliter cursus ipsius fluvii de vero meatu violaretur, tunc nos ex parte nostri territorii et ipsi cives similiter ex parte ipsorum territorii, ipsum cursum fluvii predicti violentatum claudendi et fortificandi habebimus liberam facultatem. Abhinc ipse cursus metalis per meatum ipsius rivuli supra ad partem septemtrionalem tendendo, pervenit ad alias duas metas terreas prope quoddam molendinum filiorum Chupor, ipsum molendinum ad plagam acquilonarem relinquendo, in quibus duabus metis supradictis, modo quo supra, lapides positi seu locati extitissent. Quarum duarum metarum una a plaga orientali predicta, nostra esse dinoscitur et alia a parte occidentali civium montis Grecensis predictorum, ita tamen, ut ipsi cives in ipso rivulo nulla edificia aut molendina que per cursum ipsius rivuli, ut premissum est, duci possent vel ducerentur a predictis duabus metis prope molendinum filiorum Chupor predictum, positis et erectis incipiendo usque predictas duas metas prope ipsam turrim nostram penes ipsum fossatum positas, facere et construere non possint nec valeant modo aliquali; sed nos, scilicet capitulum et ad nos pertinentes inter predictas metas a parte orientali scilicet nostri territorii in prenominato rivulo Cyrkuenik vocato, molendina et alia quelibet edificia construendi et faciendi ac edificandi atque aquam seu cursum aque ipsius rivuli de vero cursu in locis necessariis excipiendi liberam habebimus facultatem. Deinde ipse cursus metalis per meatum seu verum cursum ri-

vuli predicti ad plagam predictam tendendo supra, pervenit iterum ad duas metas terreas, ubi et in quo loco primo ipse rivulus dupplicatur seu combinatur. In quibusquidem duabus metis lapides, modo quo supra, positi et inclusi extitissent, quarumquidem duarum metarum a parte meridionali, una pro nobis et alia a parte aquillonari civibus predictis forent deputate. Abhinc ab ipsa plaga orientali predicta per cursum seu meatum unius rivuli eundo, tenendo directe plagam acquillonarem predictam, ipse cursus metalis pervenit ad quemdam puteum prope villam Grachan a plaga orientali ipsius ville habitum et existentem, quem puteum nos, scilicet capitulum et ipsi cives pro meta assignamus et deputamus, ibique ipse cursus metalis terminaretur. Hoc non pretermisso, quod incipiendo a predictis duabus metis prope dictum molendinum filiorum Chupor erectis usque predictam villam Gracchan prenominati cives a parte occidentali in ipsorum territorio absque jmpedimento et destruccione molendini sancti Johannis Nove ville in porcione seu territorio ipsius civitatis existentis et habiti, molendina et alia edificia quotquot volunt, edificandi et construendi et aquam seu decursum aque ipsius rivuli de vero cursu in locis necessariis ad fossata excipiendi liberam habebunt facultatem. Sed nos, scilicet capitulum a predictis duabus metis prope molendinum filiorum Chupor predictum, incipiendo usque predictam villam Gracchan nulla molendina vel alia edificia, que per aquam ipsius fluvii ducerentur vel duci possent, facere et construere ac edificare possimus nec valeamus modo aliquali. De territorio autem et metis nostre turris in predicta civitate constructe et existentis, que turris wlgariter et in wlgari Popowturn nuncupatur, metis seu signis metalibus ab utraque parte ipsius turris consignatis, hoc ordine seu modo infrascripto, nos scilicet capitulum et ipsi cives huiusmodi concordiam duximus faciendam: quod primo incipit esse pro meta turris predicte in superficie muris incipiendo a muro parietis eiusdem turris a parte orientali procedendo usque plagam meridionalem cum mensura regali mensurando extendit se ad triginta tres mensuras, a parte vero septemtrionali similiter a muro parietis eiusdem turris seu ipsa turri incipiendo et versus plagam occidentalem procedendo versus novam portam civitatis predicte, quindecim mensure regales et unus cubitus cum medio extitissent mensurati et deputati. Preterea hoc declarato non pretermisso, quod nos, scilicet capitulum in nostro tributo seu tributaria exaccione. modo infrascripto, cum eisdem civibus huiusmodi composicionem et ordinacionem duximus faciendam, ut a iobagionibus seu populis ipsorum civium in infrascriptis villis, videlicet: Dedich, Gracchan, Kralewcz, Kobilie, Zuyblie, Narth, Nova wez, Pobresye, Cher-

nemerch, Hraschya et Petrouina vocatis, nunc residentibus et in futurum residenciam facientibus, nullum tributum nec aliquam tributariam exaccionem per nostros tributarios nunc constitutos et in futurum constituendos exigi faciemus nec recipi permittemus; et in huiusmodi nostri tributi recompensam annotati cives assumpserunt et sponponderunt, ut et ipsi et ipsorum tributarii nunc constituti et in futurum constituendi ab universis nostris iobagionibus, populis, predialibus et hominibus ubilibet in nostris possessionibus et territoriis commorantibus et causa commorandi ad nos et ad nostra territoria seu possessiones venire volentibus nullum tributum nec aliquam tributariam exaccionem, que vlgariter filarschyna dicitur vel nuncupatur, vel alio quovis nomine seu nominis vocabulo in futurum vocitaretur in predicta civitate et in area vel territorio ipsorum nec exigi facient, nec per suos tributarios recipi permittent nunc et in futurum modo aliquali. Litteras eciam nostras et ipsorum civium super tributis et tributariis exaccionibus, ymmo et aliis clausulis et articulis inter nos et ipsos cives dudum per formam composicionis et ordinacionis confectas et emanatas, exceptis dumtaxat clausulis et articulis in presenti nostro privilegio contentis et expressatis in ipsorum vigoribus et in statu pristino reliquimus et commisimus permanere atque perdurare. Nec hoc pretermisso, quod si nos, scilicet capitulum vel ipsi cives amodo et deinceps aliquas possessiones et iura possessionaria de regia maiestate vel alio quocumque titulo acquirere, optinere et invenire possemus aut ipsi cives possent, tunc iobagiones et populi in futurum acquisiti tam nostri quam dictorum civium in talibus possessionibus residentes, tributum et tributariam exaccionem more alias consveto, solvere teneantur. Nec hoc pretermittendum est, quod quidam fundus seu area cuiusdam domus penes portam novam predictam in contigua vicinitate vie publice per quam itur de civitate versus eandem portam ad manum dexteram et ex parte dicte nostre turris, mediam curiam in se continens, ad modum et ad usum civitatis predicte ipsis civibus remansisset possidenda; et quod nos, scilicet capitulum et ipsi cives ac tota communitas super omnibus premissis superius expressatis et declaratis sese mutua vicissitudine reddidimus et commisimus expeditos pariter et quietos. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes sigilli nostri pendentis communitas eisdem civibus duximus concedendas. Datum die dominico proximo post festum apparicionis beati Michaelis archangeli. Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo secundo.

Originale in membrana, valde excsum. Zona sericea caerulei et viridis coloris appendet absque sigillo. In archivo lib. reg. civitatis zagrab. Extat etiam

descriptum anno 1489., manu Pauli, Valentini de Chasma, clerici zagrabiensis dioecesis, tunc auctoritate apostolica notarii publici. In archivo ven. capituli zagrabiensis, fasc. 10. nr. 14. Adest quoque in transumpto capituli chasmensis facto anno 1490., in archiv. ven. capit. zagrab. fasc. 2. nr. 38.

363.

Anno 1392, 24. Augusti. Zagrabiae.

Ladislaus, Slavoniae banus, ne decimae marturinarum et porcorum a banis vel vicebanis a jobagionibus civium Grechensium in Petrovina et Hrasthya exigerentur, praecipit.

Nos Ladislaus, filius Petri, regni Sclauonie banus. Memorie commendamus per presentes, quod quia nos ab omnibus nobilibus et ignobilibus dicti regni Sclauonie id certitudinaliter rescivimus, quod nullus banus seu eius vicebanus predicti regni Sclauonie a iobagionibus civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia in possessionibus eorum Petrouina et Hrascha vocatis et in aliis iurisdiccionibus ipsorum commorantibus, marturinas et decimas porcorum contra libertatem dicte civitatis ab antiquo approbatam exegisset, nec per suos officiales exigi fecisset et quod serenissima princeps domina Maria, dei gracia regina Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., domina nostra naturalis, predicti regni Sclauonie banis et vicebanis ac officialibus eorumdem tunc constitutis et in futurum constituendis suis litteris mediantibus firmis dedit in mandatis, ut nullus banorum nec vicebanorum ac officialium eiusdem regni Sclauonie, dictas marturinas et decimas porcorum a dictis iobagionibus civium predictorum non exigerent nec exigi facere presumpmerent modo aliquali, prout in eisdem litteris reginalibus coram nobis productis clare vidimus contineri. Ideo nos iobagiones ipsorum civium ubilibet in eorum possessionibus et signanter in dictis possessionibus Petrouina et Hrascha nuncupatis residentes in eorum iuribus et libertatum prerogativis volentes conservare, nostris officialibus ipsorum marturinarum et decimarum porcorum exactoribus nunc constitutis et in futurum constituendis firmiter committentes, quatenus amodo et deinceps iobagiones memoratos dictorum civium in nullo et specialiter in exigendo ipsas marturinas et decimas porcorum impedire debeant nec presumpmant modo aliquali, quinymmo manus nostras et dictorum officialium nostrorum omnino ab eisdem retrahentes, ipsos in eorum consvetudinibus gaudere permisimus harum nostrarum testimonio litterarum; quas sigillorum nostrorum ob absenciam, sigillo nobilis viri magistri Dauid vicebani et comitis nostri za-

grabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, in festo sancti Bartholomei apostoli. Anno domini millesimo CCC nonagesimo secundo.

Originale in charta, a tergo appressum sigillum, periit. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

364.

Anno 1393. 28. aprilis. Zagrabiae.

Johannes Veglae etc. comes, Slavoniae banus, comiti et iudicibus nobilium comitatus zagrab., ut contra Paulum et Gregorium, filios Masten, de horrendis actibus in possessione Grechensi, quam Hrasthya vocant, perpetratis inquirant, praecipit.

Dilectis nobis comiti vel vicetenenti et iudicibus nobilium comitatus zagrabiensis. Johannes comes Vegle, Modrusye etc., necnon regnorum Dalmacie, Croacie ac Sclauonie banus. Dicitur nobis in persona Petri iudicis, necnon iuratorum et universorum civium civitatis montis Grecensis, virorum providorum, quod Paulus et Gregorius, filii Mazten de Chicha unacum ad se pertinentibus in festo beati Georgii martiris proxime preterito ad quandam possessionem ipsorum Hrascha nuncupatam, manibus armatis et potenciariis irruendo, trecentos boves, septuaginta cubulos de tritico in eadem reperiendo recipi et abduci fecissent, omni eorum sine culpa; eo non contenti, secundo die dicti festi scilicet in festo beati Marci ewangeliste ad predictam possessionem eorum irruendo, eandem penitus desolari et devastari, villicum et alios quam plures iobagiones dicte ville captivando et eosdem crudeliter tormentari, videlicet spinas inter dentes et ungues infigendo et dacium regale per predictos cives ipsis impositum, ab eisdem recepissent, necnon quemdam domum in territorio dicte civitatis noctis in silencio incendi et comburi fecissent. Super quo dileccioni vestre presentibus mandamus, quatenus unum vel duos ex vobis transmittatis, quod ab omnibus quibus incumbit sciat de premissis veritatem; et tandem prout sciveritis nobis more solito rescribatis. Datum Zagrabie, feria secunda proxima post predictum festum.

E transumpto Thomae vicebani et comitis zagrab. anno 1393. ut infra.

365.

Anno 1393. 29. aprilis. Zagrabiae.

Thomas vicebanus et judices nobilium comitatus zagrab. Johannem banum de horrendis et nefariis actibus filiorum Masten in possessione Hrasthja factis, veritate inniti, certiorem faciunt.

Magnifico viro domino Johanni, comiti Vegle, Modrusye etc., necnon regnorum Dalmacie, Croacie et Sclauonie bano, Thomas vicarius,

vicebanus et comes zagrabiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus debitum famulatum. Noverit vestra magnificencia nos litteras vestras honore quo decuit recepisse in hec verba: (vid. nr. 364, anno 1393, 28. aprilis). Nos igitur mandatis vestris obedire cupientes, ut tenemur, Petrum, filium Stephani, unum ex nobis scilicet iudicibus nobilium ad predicta peragenda duximus transmittendum, qui demum exinde ad nos reversus nobis retulit eo modo, quod ipse ab omnibus nobilibus et ignobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis hominibus talem de infrascriptis scivisset veritatem, quod omnia premissa et quevis singula premissorum per annotatos filios Mazthen sic facta et perpetrata haberentur, prout continetur tenor litterarum vestre magnificencie dempto numero dictorum dacii regalis et bovum, quantum ab eisdem iobagionibus abstulissent. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo discreti viri domini Gregorii de Rawen, archydiaconi de Bexin fecimus consignari. Datum Zagrabie, feria tercia proxima ante festum beatorum Philippi et Jacobi apostolorum. Anno domini MCCC nonagesimo tercio.

Originale in charta, duorum sigillorum adsunt solummodo vestigia. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

366.

Anno 1393. 21. mai. In Vigles.

Sigismundus Hungariae etc. rex, capitulo zagrab. contra facinora filiorum Masten inquiri, ac eosdem ad iudicium banale citari ac sibi pro examine referri, praecipit.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchioque Brandemburgensis etc. Fidelibus suis capitulo ecclesie zagrabiensi salutem et graciam. Ex tenore litterarum rescripcionalium Thome, vicarii dicti vicebani regnorum Dalmacie et Croacie predictorum ac comitis crisiensis viro magnifico domino Johanni comiti Vegle et Modrusse, necnon eorumdem regnorum Dalmacie, Croacie et Sclauonie bano directarum, lacius nostra intellexit serenitas, quomodo Paulus et Gregorius, filii Mazten de Chicha unacum ad se pertinentibus in festo beati Georgii martiris proxime preterito ad quandam possessionem Petri iudicis, necnon universorum civium et populorum civitatis nostre montis Grecensis de Zagrabia, Hrastha nuncupatam, manibus armatis et pontenciariis irruendo, trecentos boves, septuaginta cubulos de tritico in eadem reperiendo recipi et abduci fecissent omni eorum sine culpa; eo eciam non contenti, secundo die dicti festi, scilicet in festo beati Marci ewangeliste, ad predictam pos-

sessionem eorum irruendo, eandem penitus desolari ac devastari, villicum ac quam plures alios iobagiones captivando, eosdem crudeliter tormentari fecissent, videlicet spinas inter dentes et ungues infingendo, necnon dacium nostrum regale per predictos cives ipsis impositum ab eisdem exigissent, ac quandam domum in territorio dicte civitatis nostre Zagrabiensis habitam, noctis in silencio incendi et comburri fecissent, in eorum preiudicium valde magnum. Cumque nostra serenitas prelibatos cives, hospites ac populos de dicta Zagrabia, sic indebite non velit suis iuribus defraudari seu dampnificari, mandamus igitur fidelitati vestre firmiter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente, Georgius, filius Jacobi de Moroucha, vel Paulus aut Mychael, filii Machen de Mykulich, sive Ladislaus, filius Valentini de Lompnicha seu Blasius, filius Medes de Zaua, an Vorih, filius Hermanni de Zenthlazlo, aliis absentibus, homo noster, ad prefatos Paulum et Gregorium accedendo, evocet ipsos contra prelibatos cives, hospites ac populos nostros in presenciam dicti domini Johannis bani vel eius vicebani seu comitis crisiensis ad terminum competentem, racionem de premissis omnibus reddituros efficacem; et post hec omnium premissorum seriem ut fuerit expediens, eidem domino bano aut eius vicebano seu eius comiti crisiensi more solito rescribatis. Datum in Vigles, feria quarta proxima post festum ascensionis domini. Anno eiusdem MCCC nonagesimo tercio.

Originale in charta. A tergo impressum sigillum regis. In archivo lib. reg. civ. zagrab.

367.

Anno 1393. 16. septembris. Zagrabiae.

Coram Johanne Slavoniae bano, magistratus civitatis montis Grechensis contra filios Masten, qui possessiones Petrovina et Hrasthja occupaverant, protestatur.

Nos Johannes comes Vegle. Modrusse etc., regnorumque Dalmacie, Croacie et Sclauonie banus. Memorie commendamus, quod providi viri Myklinus condam iudex et Marco iuratus, cives civitatis regalis montis Grechensis in suis et universorum civium de eadem personis ad nostram accedendo presenciam, Paulum et Gregorium, filios Masthen de Chichan alio nomine Selin, facie ad faciem coram nobis repertos, ab occupacione, usurpacione et sibi perpetuacione quarumdam possessionum ipsorum Petrouina et Hrascha nuncupatarum in comitatu zagrabiensi apud manus dictorum civium habitarum, ipsis per dominum Sigismundum regem Hungarie etc. perpetue collatarum et se quovismodo et quesito colore in easdem intromissione, metarumque et ter-

minorum earumdem ereccione, fructuumque et usuum earumdem percepcione per eosdem Paulum et Gregorium ac alios quoslibet factis vel faciendis prohibuerunt contradicendo et contradixerunt inhibendo coram nobis testimonio presencium mediante. Datum Zagrabie, feria tercia proxima post festum exaltacionis sancte Crucis. Anno domini MCCC nonagesimo tercio.

Originale in charta, vestigium appressi sigilli a tergo. In archivo lib. reg. civ. zagrab.

368.

Anno 1393, 26. octobris. Strigonii.

Sigismundus Hungariae etc. rex, Johanni bano Slavoniae, ut filii Masten civibus Grechensibus de illatis iniuriis, satisfaciant, praecipit.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchioque Brandenburgensis etc. Fideli suo viro magnifico domino Johanni, comiti Vegle, Modrusse etc. regnorum Dalmacie, Croacie predictorum ac Sclauonie nostrorum bano vel eius vicebano salutem et graciam. Ex querulosa significacione fidelium civium nostrorum nobis facta percepimus, quomodo Paulus et Gregorius, filii Masthen de Chychan ipsis magna dampna in ipsorum possessionibus ac bonis et rebus indebite intulissent ipsorum potencia mediante. Cum tamen si in aliquo dicti cives nostri ipsis culpabiles fuissent, id nostra serenitas et magister thavarnicorum nostrorum iudicare et eisdem satisfacere debuisset, quod nobis displicet ultra modum. Super quo fidelitati vestre firmo regio damus sub edicto, quatenus rebus sic se habentibus ex parte dictorum Pauli et Gregorii predictis civibus nostris super premissis condignum iusticie et satisfaccionis exhibere debeatis complementum nostre maiestatis in persona, committendo eisdem, ut ipsi de cetero dictos cives in nullo inpedire et agravare debeant et teneantur; et aliud non facturi. Datum Strigonii, dominico die proximo ante festum beatorum Symonis et Jude apostolorum. Anno domini MCCC nonagesimo tercio.

Originale in charta, a tergo vestigium maioris sigilli regis. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

369.

Anno 1393, 27. octobris. Budae.

Sigismundus Hungariae etc. rex bano Slavoniae eiusque vicebanis ne cives Grechenses in possessionibus Petrovina et Hrastja, quoquo modo infestarent, praecipit.

Sigismundus dei gracia (rex), Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. marchioque Brandemburgensis etc. Fideli suo viro magnifico domino

Johanni, comiti Vegle et Modrusse ac regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclauonie bano vel eius vicebano, salutem et graciam. Cum nos quasdam duas possessiones nostras Petrouina et Hrascha vocatas, in comitatu zagrabiensi habitas, alias ad castrum nostrum Selyn, alio nomine Chichan vocatum, pertinentes, a prefato castro eximentes de manibus nostris regiis, nove nostre donacionis titulo ac omni eo iure, quo nostre rite incumbunt collacioni, cum universis earum iuribus, utilitatibus et quibuslibet proventibus nostre maiestati provenire debendis, fidelibus nostris iudici, iuratis ac universis civibus nostris civitatis montis Grechensis de Zagrabia, pro ipsorum fidelibus serviciis iure proprio contullerimus. Ideo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus prefatos cives nostros ac eorum iobagiones in predictis possessionibus commorantes in nullo inpedire et agravare nec aliquas soluciones ab ipsis recipere, sed eosdem adinstar ceterarum possessionum eorum in dominio earumdem manus vestras ab inde ratrahendo ac contra quoslibet indempnes ac illesos protegere, conservare et manutenere debeatis maiestatis nostre in persona; aliud facere non ausuri. Datum Bude, in vigilia festi beatorum Symonis et Jude, apostolorum. Anno domini MCCC nonagesimo tercio.

Originale in charta. Sigillum regis impressum, pulchre conservatum. In archivo lib. reg. civit. zagrab. — Exstat eciam aliud in transumpto capituli zagrabiensis, huic per omnia consimile tali autem discrimine, quod post verba: „aliud facere non ausuri", additum est, et sequitur ita: „Et hoc idem iniungimus futuris banis et vicebanis, dantes ipsis similibus sub preceptis. Datum Bude, in festo beatorum Simonis et Jude apostolorum. Anno domini MCCC nonagesimo tercio."

370.

Anno 1394. 18. februarii. Zagrabiae.

Thomas vicebanus, capitulum zagrab. ut contra Paulum, filium Masten, qui quemdam Andream Sib nefando tractaverat; investigaret, exorat.

Amicis suis reverendis, capitulo ecclesie zagrabiensis, magister Thomas, vicarius, vicebanus et comes zagrabiensis, amiciciam paratam cum honore. Dicitur nobis in personis providorum virorum Johannis, filii Pauli, iudicis ac iuratorum et universorum civium civitatis montis Grecensis, quomodo pridem magister Paulus, filius Mazthan de Chychan, quemdam civem ipsorum, videlicet Endre Sib dictum, in dicta Chychan reperiendo, captivasset, captumque in suis vinculis in frigore tenuisset et crudeliter tormentari fecisset, quantum sue placuisset volutati, et tandem eundem Endre in aliqua quantitate pecunie pactando,

de dictis suis vinculis abire permisisset. Quiquidem Endre, postmodum de excessu dictorum tormentorum ab hoc seculo vitam suam termisset. Super quo vestram amiciciam presentibus petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Paulus, filius Endre de Blizna, vel Blasius, filius Medes de Zaua, aut Paulus, filius Mathei, aliis absentibus, homo noster, ab omnibus quibus decet et licet, sciat de premissis veritatem; et tandem prout vobis exinde veritas constiterit, nobis amicabiliter rescribatis. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo discreti viri domini Gregorii de Rauen, archidiaconi de Bexyn, fecimus consignari. Datum Zagrabie, feria quarta proxima post festum beati Valentini martiris. Anno domini millesimo CCC nonagesimo quarto.

Descriptum e litteris responsoriis capituli zagrabiensis, ut infra.

371.

Anno 1394, 21. februarii. Zagrabiae.

Capitulum eccles. zagrab. Thomae vicebano, de facinoribus Pauli filii Masten contra Andream Šib, refert.

Nobili viro magistro Thome, vicario, vicebano et comiti zagrabiensi, amico eorum honorando, capitulum ecclesie zagrabiensis, amiciciam paratam cum honore. Noverit vestra nobilitas, nos litteras vestras recepisse in hec verba: (vid. nr. 370. anno 1394, 18. februarii.) Nos igitur vestris amicabilibus peticionibus annuentes, ut tenemur, una cum prefato Blasio, filio Medes de Zaua, homine vestro, nostrum hominem videlicet discretum virum magistrum Thomam, socium et concanonicum nostrum ad premissa peragenda nostro pro testimonio transmisimus fidedignum; qui postmodum ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi ab omnibus a quibus decuisset et licuiset diligenter inquirendo talem de premissis scivissent veritatem, quod prefatus magister Paulus quemdam civem dicte civitatis montis Grecensis, Endre Sib dictum, in dicta Chychan reperiendo captivasset, captumque in suis vinculis in frigore conservasset et crudeliter tormentari fecisset, ipsumque in aliqua quantitate pecunie pactasset et sic abire permisisset; quiquidem postmodum elapsis aliquibus diebus ex casu dictorum tormentorum vitam finivisset naturalem, propria sua potencia mediante; in preiudicium dictorum iudicis et iuratorum non modicum. Datum sabbato proximo ante festum kathedre beati Petri apostoli. Anno domini, supradicto.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli capitularis. In archivo Acad. Scient. Slav. merid.

Johanni, comiti Vegle et Modrusse ac regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclauonie bano vel eius vicebano, salutem et graciam. Cum nos quasdam duas possessiones nostras Petrouina et Hrascha vocatas, in comitatu zagrabiensi habitas, alias ad castrum nostrum Selyn, alio nomine Chichan vocatum, pertinentes, a prefato castro eximentes de manibus nostris regiis, nove nostre donacionis titulo ac omni eo iure, quo nostre rite incumbunt collacioni, cum universis earum iuribus, utilitatibus et quibuslibet proventibus nostre maiestati provenire debendis, fidelibus nostris iudici, iuratis ac universis civibus nostris civitatis montis Grechensis de Zagrabia, pro ipsorum fidelibus serviciis iure proprio contullerimus. Ideo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus prefatos cives nostros ac eorum iobagiones in predictis possessionibus commorantes in nullo inpedire et agravare nec aliquas soluciones ab ipsis recipere, sed eosdem adinstar ceterarum possessionum eorum in dominio earumdem manus vestras ab inde ratrahendo ac contra quoslibet indempnes ac illesos protegere, conservare et manutenere debeatis maiestatis nostre in persona; aliud facere non ausuri. Datum Bude, in vigilia festi beatorum Symonis et Jude, apostolorum. Anno domini MCCC nonagesimo tercio.

Originale in charta. Sigillum regis impressum, pulchre conservatum. In archivo lib. reg. civit. zagrab. — Exstat eciam aliud in transumpto capituli zagrabiensis, huic per omnia consimile tali autem discrimine, quod post verba: „aliud facere non ausuri", additum est, et sequitur ita: „Et hoc idem iniungimus futuris banis et vicebanis, dantes ipsis similibus sub preceptis. Datum Bude, in festo beatorum Simonis et Jude apostolorum. Anno domini MCCC nonagesimo tercio."

370.

Anno 1394. 18. februarii. Zagrabiae.

Thomas vicebanus, capitulum zagrab. ut contra Paulum, filium Masten, qui quemdam Andream Šib nefando tractaverat; investigaret, exorat.

Amicis suis reverendis, capitulo ecclesie zagrabiensis, magister Thomas, vicarius, vicebanus et comes zagrabiensis, amiciciam paratam cum honore. Dicitur nobis in personis providorum virorum Johannis, filii Pauli, iudicis ac iuratorum et universorum civium civitatis montis Grecensis, quomodo pridem magister Paulus, filius Mazthan de Chychan, quemdam civem ipsorum, videlicet Endre Sib dictum, in dicta Chychan reperiendo, captivasset, captumque in suis vinculis in frigore tenuisset et crudeliter tormentari fecisset, quantum sue placuisset volutati, et tandem eundem Endre in aliqua quantitate pecunie pactando,

de dictis suis vinculis abire permisisset. Quiquidem Endre, postmodum de excessu dictorum tormentorum ab hoc seculo vitam suam termisset. Super quo vestram amiciciam presentibus petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Paulus, filius Endre de Blizna, vel Blasius, filius Medes de Zaua, aut Paulus, filius Mathei, aliis absentibus, homo noster, ab omnibus quibus decet et licet, sciat de premissis veritatem; et tandem prout vobis exinde veritas constiterit, nobis amicabiliter rescribatis. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo discreti viri domini Gregorii de Rauen, archidiaconi de Bexyn, fecimus consignari. Datum Zagrabie, feria quarta proxima post festum beati Valentini martiris. Anno domini millesimo CCC nonagesimo quarto.

Descriptum e litteris responsoriis capituli zagrabiensis, ut infra.

371.

Anno 1394, 21. februarii. Zagrabiae.

Capitulum eccles. zagrab. Thomae vicebano, de facinoribus Pauli filii Masten contra Andream Šib, refert.

Nobili viro magistro Thome, vicario, vicebano et comiti zagrabiensi, amico eorum honorando, capitulum ecclesie zagrabiensis, amiciciam paratam cum honore. Noverit vestra nobilitas, nos litteras vestras recepisse in hec verba: (vid. nr. 370. anno 1394, 18. februarii.) Nos igitur vestris amicabilibus peticionibus annuentes, ut tenemur, una cum prefato Blasio, filio Medes de Zaua, homine vestro, nostrum hominem videlicet discretum virum magistrum Thomam, socium et concanonicum nostrum ad premissa peragenda nostro pro testimonio transmisimus fidedignum; qui postmodum ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi ab omnibus a quibus decuisset et licuiset diligenter inquirendo talem de premissis scivissent veritatem, quod prefatus magister Paulus quemdam civem dicte civitatis montis Grecensis, Endre Sib dictum, in dicta Chychan reperiendo captivasset, captumque in suis vinculis in frigore conservasset et crudeliter tormentari fecisset, ipsumque in aliqua quantitate pecunie pactasset et sic abire permisisset; quiquidem postmodum elapsis aliquibus diebus ex casu dictorum tormentorum vitam finivisset naturalem, propria sua potencia mediante; in preiudicium dictorum iudicis et iuratorum non modicum. Datum sabbato proximo ante festum kathedre beati Petri apostoli. Anno domini, supradicto.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli capitularis. In archivo Acad. Scient. Slav. merid.

372.

Anno 1394, 26. Augusti. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. eccl. litteras Sigismundi Hungariae etc. regis, prohibentes bano eiusque vicebanis ne cives Grechenses in possessionibus Petrovina et Hrasthja turbarent, transcribit.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendamus per presentes, quod anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo quarto, feria quarta proxima post festum beati Bartholomei apostoli, providus vir Johannes, filius Pauli, iudex civitatis montis Grechensis de Zagrabia in sua et universorum civium eiusdem civitatis personis, ad nostram personaliter veniendo presenciam, exhibuit nobis quasdam litteras patentes serenissimi principis domini Sigismundi, dei gracia incliti regis Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchionisque Brandemburgensis etc., domini nostri naturalis, eius secreto sigillo consignatas, tenoris infrascripti, petens nos debita cum instancia ut easdem de verbo ad verbum transcribi et litteris nostris patentibus inseri dignaremur. Cuius peticionibus iustis et legitimis annuentes, prefatas litteras ipsius domini nostri regis, sanas et integras de verbo ad verbum transcribi, transcriptumque presentibus litteris nostris inseri fecimus ad cautelam. Quarum tenor talis est: (vid. nr. 368. anno 1393, 27. octobris.)

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli capitularis. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

373.

Anno 1395, 15. martii. Zagrabiae.

Emericus aulae regiae miles, cives Grechenses regium censum pro tribus annis exsolvisse, testatur.

Nos magister Emricus parvus de Zelna, aule regie maiestatis miles. Memorie commendantes tenore presencium significamus, quibus expedit universis, quod quia providi viri, iudex, iurati, consiliarii et universi cives, ymmo tota communitas civitatis montis Grechensis de Zagrabia, iuxta firmissima serenissimorum principum dominorum Sigismundi regis et Marie regine Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. sepissima litteratoria mandata, nobis in tribus annis, duobus videlicet iam retrolapsis et tercio nunc presenti, collectam eorum consvetam et ordinariam, quam annis singulis in die strennarum, wlgo Beud dicta, domino nostro regi et eius camere solvere tenentur, plenarie persolverunt et assignarunt. Ideo ipsos iudicem, iuratos, consiliarios et universos cives et totam communitatem prefate civitatis super facto per-

solucionis dicte collecte eorum consvete et ordinarie nobis, ut prefertur, in dictis tribus annis plenarie persolute penitus et per omnia commisimus fore expeditos; assumpsimus insuper eosdem cives racione et pretextu premissorum contra quoslibet illegitimos inpetitores protegere, expedire et defensare propriis nostris sumptibus et expensis harum nostrarum testimonio litterarum. Datum Zagrabie, feria secunda proxima post dominicam Oculi. Anno domini millesimo CCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, sigillum impressum, bene conservatum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

374.

Anno 1395. 26. aprilis. Budae.

Sigismundus Hungariae etc. rex, cives Grechenses de iniuriis a vicario Johannis episcopi zagrab., illatis protegit.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchioque Brandemburgensis etc. (Honorabili viro domino Johanni de Senis), vicario reverendi in Christo patris domini Johannis episcopi zagrabiensis in spiritualibus generali ac constitutis et constituendis in futurum, salutem et graciam. In personis iudicum, iuratorum et universorum (civium civitatis nostre montis Grecensis) de Zagrabia nostre conqueritur maiestati, quomodo vos eisdem multas novitates et iniurias . . . . in detrimentum . . . . multum ingens. Quare vestre fidelitati firmiter et districte mandamus, quatenus med(io tempore) . . . . episcopus dominus vester domum reversus fuerit et advenerit, eisdem civibus et hospitibus nostris aliquam . . . . nequaquam presumatis, sed ipsos in eisdem iuribus et consvetudinibus, quibus hucusque freti fuerint . . . . (nocu)mento absque omni conservare debeatis, relinquendo; et aliud sub nostre indignacionis pena facere non (ausuri. Presentes autem) perlectas, reddi edicimus presentanti. Datum Bude, feria secunda proxima post festum beati Georgii martiris. Anno domini millesimo CCCLXXXX quinto.

Originale in charta, attritum. A tergo in cera alba impressum maius sigillum, bene conservatum. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

375.

Anno 1395, 6. Junii. Zagrabiae.

Communitas civitatis montis Grechensis coram Detrico Bubek bano contra quosdam nobiles, qui se in possessiones Petrovina et Hrasthja intromiserint, de earum occupatione et detentione contradicit.

Nos Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Memorie commendamus, quod providi viri: Myklinus, filius Johannis, modernus, Johannes,

filius Pauli et alter Johannes, filius Jacobi ae Petrus, filius Gregorii, condam iudices, civesque civitatis montis Grechensis de Zagrabia in ipsorum et universorum civium ac tocius communitatis de eadem personis, ad nostram personaliter veniendo presenciam, Ladislaum, filium Valentini de Lomnicha et Gregorium, filium Martini, dictum Hrelich, condam comites terrestres de campo zagrabiensi, necnon Paulum, filium Petri et Nicolaum, filium Nicolai cum eorum fratribus universis coram nobis facie ad faciem repertos, necnon Stephanum et Ladislaum, filios Benedicti, filii Lucasii ac Gregorium, filium Mychaelis de Odra ac Petrum et Nicolaum, filios Nicolai de Mlaca ac alios quoslibet ab ulteriori occupacione, usurpacione et detencione usuumque ac fructuum et quarumlibet aliarum utilitatum quarumdam possessionum et porcionum possessionariarum eorum Petrouina et Hrascha vocatarum percepcione, in easdemque se intromissione et easdem sibi perpetuacione facta vel facienda, prohibuerunt contradicendo et contradixerunt inhibendo coram nobis, testimonio presencium mediante. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, in festo sancte Trinitatis. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta. Sigillum a tergo impressum, decidit. In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis.

376.

Anno 1395, 10. Junii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. nonnullos nobiles, qui statutioni cuiusdam particulae terrae civibus Grechensibus factae contradixerant, ad iudicium banale citat.

Magnifico viro domino Detrico Bubek, regni Sclauonie bano, amico eorum honorando, capitulum ecclesie zagrabiensis amiciciam paratam cum honore. Noverit vestra magnificentia, quod cum nos iuxta continencias litterarum serenissimi principis domini Sigismundi, dei gracia illustrissimi regis Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. marchionisque Brandemburgensis, etc. domini nostri naturalis reambulatoriarum, maiori suo sigillo sigillatarum, pro iudice, iuratis et universis civibus civitatis montis Grechensis emanatarum nobisque directarum, unacum Stephano, filio Chrnk de Koznicha, homine regio, in dictis litteris reambulatoriis inter alios homines regios conscriptos expresse nominato, nostrum hominem, videlicet honorabilem et discretum virum dominum Johannem Lanceloti, socium et concanonicum nostrum ad infrascriptam reambulacionem faciendam nostro pro testimonio transmisissemus fidedignum; qui postmodum ad nos reversi, nobis concorditer retulerunt, quod ipsi

sabbato proximo post festum Penthecostes, nunc proxime preteritum, ad facies cuiusdam particule terre prefatorum iudicis et iuratorum ac civium dicte civitatis vicinis et commetaneis suis universis inibi legitime convocatis et presentibus accessissent, ipsamque terram iuxta demonstracionem prefatorum iudicis et iuratorum a parte possessionis Gregorii, Georgii et Petri, filiorum Martini de Oresya, ac Pauli, Leuak dicti et Iwan, filii Sugouich, hoc ordine reambulassent: quod primo incepissent a quadam mlaka, Margaretina mlaka nuncupata, deinde vertendo ad plagam orientalem per magnum spacium eundo in eadem Margaretina mlaka ad locum qui dicitur Kluchy ad unam arborem topoli vocatam, abhinc ad plagam meridionalem in parvo spacio eundo pervenissent ad unam arborem glog vocatam et deinde intrassent in quandam mlakam; et cum in predictis locis metas erigere et eisdem iudici et iuratis ac civibus dicte civitatis relinquere voluissent, tunc prenominati Gregorius, Georgius et Petrus, filii Martini in ipsorum ac dictorum Pauli et Iwan personis huiusmodi ereccionibus metarum velamine contradiccionis obviassent, quos scilicet Gregorium, Georgium, Petrum, Paulum et Iwan die et loco in eisdem contra anotatos iudicem, iuratos et universos cives dicte civitatis ad quindenas predicti sabbati nunc venturas, vestram citassent in presenciam racionem contradiccionis eorum reddituros. Datum feria quinta proxima post festum sancte Trinitatis. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli capitularis. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

377.

Anno 1395, 10. Junii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. nonnullos possessores de Odra in controversia metarum inter ipsos et cives Grechenses, ad iudicium bani citat.

Magnifico viro domino Detrico Bubek, regni Sclauonie bano, amico eorum honorando, capitulum ecclesie zagrabiensis amiciciam paratam cum honore. Noverit vestra magnificencia, quod cum nos iuxta continencias litterarum serenissimi principis domini Sigismundi, dei gracia illustrissimi regis Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchionis Brandemburgensis etc., domini nostri naturalis, suo maiori sigillo sigillatarum ac reambulatoriarum pro iudice, iuratis et universis civibus civitatis montis Grechensis emanatarum nobisque directarum, unacum Stephano, filio Chernk, homine regio, in dictis litteris reambulatoriis inter alios homines regios conscriptos expresse nominato, nostrum hominem videlicet honorabilem et discretum virum, dominum Johannem Lan-

celoti, socium et concanonicum nostrum ad infrascriptam reambulacionem faciendam nostro pro testimonio transmisissemus fidedignum; qui postmodum exinde ad nos reversi, nobis concorditer retulerunt: quod ipsi sabbato proximo post festum Penthecostes, nunc proxime preteritum, ad facies cuiusdam terre prefatorum iudicis et iuratorum ac civium dicte civitatis extra metas possessionis eorum Hraschya vocate, habite et existentis, vicinis et commetaneis suis universis inibi legitime convocatis et presentibus accessissent, ipsamque terram per suas veras et antiquas metas iuxta demonstracionem predictorum iudicis et iuratorum a parte possessionis Stephani et Ladislai, filiorum Benedicti, ac Gregorii, filii Mychaelis de Odra, hoc modo reambulassent, quod primo incepissent a plaga orientali a prima mlaka exeundo de dicta villa Hraschya, deinde venissent ad latus cuiusdam spineti ad plagam occidentalem, ubi separatur terra predicta a possessione prefatorum Ladislai et Stephani, filiorum Benedicti ac Gregorii, filii Mychaelis de Odra predicta, et abhinc procedendo directe ad plagam septemtrionalem pervenissent ad unum pratum, deinde per modicum spacium eundo ad dictam plagam septemtrionalem et de ipsa ibidem flectendo ad plagam orientalem, eundo per quandam semitam inter duo spineta prope veniendo a parte meridionali eiusdem semite, abhinc ad eandem plagam septemtrionalem pervenissent ad unam mlakam, Stephanoua mlaka vocatam iuxta quandam viam, et a predicta Stephanoua mlaka versus predictam plagam in modico spacio venissent ad unum fenile Lazyna vocatum, inde per eandem viam veniendo penes quoddam virgultum directe procedendo versus dictam plagam septemtrionalem per viam, que antiqua via nominatur, per silvam viminosam et densatam, que vulgo Zwemyn dicitur per magnum spacium venissent ad locum aquosum Margetina mlaka vocatum; et cum in predictis locis metas erigere et eisdem civibus relinquere voluissent, tunc discretus vir dominus Laurencius rector ecclesie sancti Georgii de Odra et Georgius familiaris prenominatorum Stephani et Ladislai, filiorum Benedicti, ac Gregorii, filii Mychaelis de Odra predicta, in personis eorumdem Stephani, Ladislai et Gregorii, huiusmodi metarum ereccionibus velamine contradiccionis obviassent, quos, videlicet Stephanum, Ladislaum et Gregorium die et loco in eisdem contra anotatos iudicem, iuratos et cives dicte civitatis ad quindenas predicti sabbati nunc venturas vestram citassent in presenciam, racionem contradiccionis eorum reddituros. Datum feria quinta proxima post festum sancte Trinitatis. Anno domini millesimo CCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo vestigium capitularis sigilli. In arch. l. r. civ. zagrab.

378.

Anno 1395, 10. Junii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. de controversia metarum possessionis Petrovina contradictores ad iudicium bani vocat.

Magnifico viro domino Detrico Bubek, regni Sclauonie bano, amico eorum honorando, capitulum ecclesie zagrabiensis, amiciciam paratam cum honore. Noverit vestra magnificencia, (quod) cum nos iuxta continencias litterarum serenissimi principis domini Sigismundi, dei gracia illustrissimi regis Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. marchionisque Brandemburgensis etc. domini nostri naturalis reambulatoriarum, maiori suo sigillo sigillatarum pro iudice, iuratis et universis civibus civitatis montis Grechensis emanatarum, nobis quoque directarum, unacum Stephano, filio Chernk de Koznicha, homine regio, in dictis litteris reambulatoriis inter alios homines regios conscriptos expresse nominato, nostrum hominem videlicet honorabilem et discretum virum dominum Johannem Lanceloti, socium et concanonicum nostrum, ad infrascriptas reambulacionem et metarum ereccionem faciendam nostro pro testimonio duxissemus destinandum, qui postmodum ad nos reversi, nobis concorditer retulerunt: quod ipsi feria sexta proxima post festum Penthecostes, nunc proxime preteritum, ad facies cuisdam possesionis prefatorum iudicis, iuratorum et universorum civium dicte civitatis montis Grecensis, Petrouina vocate, vicinis et commetaneis suis universis inibi legitime convocatis et presentibus accessissent, ipsamque possessionem Petrouina a parte possessionis Ladislai, filii Valentini, Pauli, filii Petri, Nicolai, filii Nouk et Dionisii, filii Petri de Alsolumnycha, iuxta demonstracionem predictorum iudicis et iuratorum dicte civitatis quantum in illa parte hoc modo reambulassent, quod primo incepissent a quodam dumo lipowgerm nuncupato a plaga occidentali, deinde ad eandem plagam occidentalem pervenissent ad unum monticulum Gorichicha vocatum, abhinc ad ipsam plagam eundo pervenissent ad quendam dumum thopolowgerm vocatum, inde tendendo inter duas plagas, scilicet occidentalem et septemtrionalem tendissent ad quendam meatum aque Lopaticha appellatum, abhinc eundo inter predictas duas plagas ultra quandam Verthacham per quandam Dobrauam tendendo ad plagam occidentalem intrassent in quoddam chreth et pervenissent ad fluvium Pezschenak nuncupatum per ipsum chreth fluentem, deinde versus plagam septemtrionalem eundo pervenissent ad quoddam pratum Kouacheua lazyna, deinde pervenissent ad lutum magnum in quoddam chreth Zeminyak appellatum, abhinc eundo per

quandam Lazynam ad eandem plagam ultra quandam Ocrogla mocricha circa viam in modicum protensam ad locum, qui dicitur Popouamocricha, deinde vertendo in modico spacio, quasi ad plagam orientalem pervenissent ad locum Kernische nuncupatum, abhinc ad eandam plagam in quadam silvula Lusech vocata, pervenissent ad unam arborem thulfa vocatam, abhinc in eadem silvula directe procedendo ad plagam orientalem pervenissent ad fluvium Chernech vocatum, et per cursum ipsius fluvii versus plagam orientalem pervenissent ad quandam mlakam ex ipso Chernech fluentem, et per ipsam mlakam pervenissent ad fluvium Mozthochenia vocatum. Et cum in locis predictis et necessariis metas erigere et eisdem iudici, iuratis et civibus dicte civitatis relinquere voluissent, tunc prenominati Ladislaus, filius Valentini, Paulus, filius Petri, Nicolaus, filius Nouk et Dyonisius, filius Petri in suis suorumque fratrum in personis huiusmodi metarum ereccionibus velamine contradiccionis obviassent quos omnes, videlicet Ladislaum, Paulum, Nicolaum et Dionisium, die et loco in eisdem, contra annotatos iudicem, iuratos et universos cives dicte civitatis ad quindenas predicte ferie sexte, nunc venturas, vestram citassent in presenciam, racionem contradiccionis eorum reddituros. Datum feria quinta proxima post festum sancte Trinitatis. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli capituli zagrab. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

379.

Anno 1395. 10. Junii. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. nonnullos contradictores, qui erectis metis possessionis Hrasthja contradixerant, ad iudicium bani citat.

Magnifico viro domino Detrico Bubek, regni Sclauonie bano, amico eorum honorando, capitulum ecclesie zagrabiensis amiciciam paratam cum honore. Noverit vestra magnificencia, quod cum nos iuxta continencias litterarum serenissimi principis domini Sigismundi, dei gracia illustrissimi regis Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., ac marchionis Brandemburgensis etc., domini nostri naturalis reambulatoriarum, maiori suo sigillo sigillatarum pro iudice, iuratis et universis civibus civitatis montis Grechensis emanatarum nobisque directarum, unacum Stephano dicto Chrnk de Koznicha, homine regio, in dictis litteris reambulatoriis inter alios homines regios conscriptos expresse nominato, nostrum hominem videlicet honorabilem virum dominum Johannem Lanceloti socium et concanonicum nostrum ad infrascriptam reambulacionem

faciendam nostro pro testimonio duxissemus destinandum, qui postmodum ad nos reversi nobis concorditer retulerunt: quod ipsi sabbato proximo post festum Penthecostes, nunc proxime preterito, ad facies cuiusdem terre prefatorum iudicis, iuratorum et civium universorum dicte civitatis vicinis et commetaneis suis universis inibi legitime convocatis et presentibus accessissent, ipsamque terram per suas veras et antiquas metas iuxta demonstracionem prefatorum iudicis et iuratorum a parte possessionis Ladislai et Stephani, filiorum Benedicti ac Gregorii, filii Mychaelis de Odra hoc ordine reambulassent: quod primo incepissent in quadam mlaka magna penes terram Johannis, filii Petri, filii Jaxa, inde eundo versus plagam meridionalem pervenissent ad locum ubi ipsa terra convicinatur terris predictorum Ladislai et Stephani, filiorum Benedicti et Gregorii, filii Mychaelis, cum terris possessionis ipsorum iudicis et iuratorum Hrasthya vocate, et deinde venissent ad primam mlakam, et abhinc ad plagam occidentalem pervenissent ad primam metam; et cum in locis predictis metas erigere et eisdem iudici, iuratis et civibus predictis relinquere voluissent, tunc discretus vir dominus Laurencius sacerdos, rector ecclesie sancti Georgii de Odra in personis prefatorum Ladislai, Stephani et Gregorii huiusmodi ereccionibus metarum velamine contradiccionis obvisset, quos scilicet Ladislaum, Stephanum et Gregorium die et loco in eisdem contra annotatos iudicem, iuratos et universos cives ad quindenas predicti sabbati, nunc venturas, vestram citassent in presenciam, racionem contradiccionis eorum reddituros. Datum feria quinta proxima post festum sancte Trinitatis. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli capitularis. In archivo l. r. civ. zagrab.

380.

Anno 1395, 19. Junii. Zagrabiae.

Detricus Bubek banus, causam inter cives Grechenses et nonnullos possessores de Odra, prorogat.

Nos Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Damus pro memoria, quod causam, quam iudex, iurati et universi cives montis Grecensis, pro quibus Paulus, filius Andree, cum procuratoriis litteris eorumdem astitit contra Ladislaum et Stephanum, filios Benedicti et Gregorium, filium Michaelis de Odra, pro quibus assumptor termini comparendo terminum assumpsit iuxta continenciam litterarum capituli ecclesie zagrabiensis citatoriarum in quindenis sabbati proximi post festum Penthecostes movere habebat coram nobis; ob termini prioritatem ad octa-

vas festi assumpcionis virginis gloriose, nunc venturas, duximus prorogandam. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, octavo die termini prenotati. Anno domino millesimo CCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli. In archivo lib. reg. civ. zagrab.

381.

Anno 1395, 1. septembris. Strigonii.

Sigismundus Hungariae etc. rex Johanni de Senis vicario episcopi zagrab. ne cives Grechenses in exactione decimarum „ultra ipsorum libertatem et consvetudinem ab antiquo approbatam“ aggravet et eccl. interdictum ut revocet, praecipit.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. marchioque Brandemburgensis etc. Fidelibus suis, honorabili viro domino Johanni de Senis, vicario in spiritualibus generali, item Petro et Stephano, litteratis, familiaribus et officialibus fidelis nostri devoti, reverendi in Christo patris, domini Johannis episcopi ecclesie zagrabyensis, salutem et graciam. In personis iudicis, iuratorum et universorum civium ac hospitum nostrorum de Zagrabia, nostre maiestati dicitur querulose, quomodo vos decimas ipsius domini episcopi, domini vestri, ex parte ipsorum civium nostrorum eidem domino episcopo provenire debendas, non secundum ipsorum consvetudinariam legem ab antiquo observatam et prout alias fuit consvetum, sed ultra eandem consvetudinem eorumdem, super ipsos dicare et exigere nitteremini et velletis, ecclesiasticumque interdictum super eosdem previa racione imposuissetis in preiudicium iuris ipsorum et detrimentum multum ingens; per quodquidem ecclesiasticum interdictum plurima mortuorum suorum ossa extra sacra loca sepulta haberentur, cum tamen ipsi decimas predictas sicuti alias easdem solvere fuissent asveti, vobis plenarie persolverent et effective. Quare fidelitati vestre presentibus mandamus severissime, quatenus prefatos cives et hospites nostros in dicacione et exaccione predictarum decimarum ultra ipsorum libertatem et consvetudinem ab antiquo approbatam inpedire et agravare nullo modo presumpmatis, nec super eosdem racione premissarum decimarum indebitum ecclesiasticum interdictum inponere debeatis modo aliquali; et aliud facere non ausuri. Datum Strigonii, in festo beati Egidii abbatis. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta. A tergo impressum maius sigillum regis. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

382.

Anno 1395, 1. septembris. Zagrabiae.

Martinus Ders, vicebanus nefaria facinora aliquorum inhabitatorum in Lomnica, civibus Grechensibus eorumque iobagionibus de Petrovina illata, refert.

Nos magister Martinus Ders vicebanus et comes zagrabiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem iudicis, iuratorum et universorum civium montis Grechensis. Petrum, filium Stephani, unum ex nobis, scilicet iudicibus nobilium ad infrascriptam inquisicionem faciendam legitime destinassemus; tandem idem exinde ad nos reversus, nobis retulit isto modo: quod ipse ab omnibus quibus decuisset et licuisset, palam et oculte diligenter inquirendo, hanc de infrascriptis scivisset veritatem, quod Ladislaus, filius Valentini et Paulus, filius Petri, ac Nicolaus, filius Nouk, necnon Dyonisyus, filius Petri de Lompnicha unacum fratribus ipsorum de eadem, feria sexta proxima post festum Penthecostes, nunc preteritum, manibus armatis et potenciariis super ipsos iudicem, iuratos et universos cives irruendo, ipsos interficere voluissent et aliquos ex ipsis ictibus sagitarum affecissent: de eo non contenti, circa festum beate Margarethe virginis proxime elapsum non modicas fruges dictorum civium intra metas cuiusdam possessionis ipsorum civium Petrouina existentes metere et asportare et quosdam iobagiones dictorum civium in eadem possessione Petrouina commorantes rigide spoliari et quod circa festum beati Bartholomei apostoli de novo retrogressum, nonnulla fenilia seu prata dictorum civium defalcari et asportari et quandam metam ipsorum civium destrui et annihilari. Insuper Gregorius, Georgius et Petrus, filius Marthini de Oressya, unacum fratribus ipsorum circa predictum festum beati Bartholomei ad aliam possessionem dictorum civium Hrascha nuncupatam, veniendo, quosdam iobagiones ipsorum in eadem residentes reperiendo enormiter verberari et spoliari et quedam fenilia defalcari fecissent propria ipsorum potencia mediante, culpis eorum minime requirentibus, in preiudicium eorumdem valde magnum; lite tamen inter ipsos pendente. Datum Zagrabie, in festo beati Egidii abbatis. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, duo sigilla a tergo appressa. In archivo lib. reg. civ zagrab.

383.

Anno 1395, 15. octobris. Zagrabiae.

Detricus Bubek banus metas possessionis civium Grechensium, quam Petrovina vocant, capitulo zagrabiensi reambulari et novas metas erigi, iubet.

Amicis suis reverendis, capitulo ecclesie zagrabiensis. Detricus Bubek regni Sclauonie banus, amiciciam paratam cum honore. Noveritis, quod Johannes, filius Hermanni, civis civitatis montis Grecensis de Zagrabia, pro iudice et iuratis civibus eiusdem civitatis cum procuratoriis litteris eorumdem, contra Ladislaum, filium Valentini, Paulum, filium Petri, Nicolaum, filium Nouk et Dyonisium, filium Petri de Lomnycha, personaliter comparentes iuxta continenciam litterarum nostrarum prorogatoriarum in octavis festi beati Mychaelis archangeli in figura nostri iudicii comparendo, quasdam litteras vestras formam possessionarie reambulacionis, contradiccionis, inhibicionis et statucionis ac citacionis in se denotantes, nobis presentavit, declarantes, quod regii et vestri homines, litteris in eisdem nominati, feria sexta proxima post festum Penthecostes, nunc proxime preteritum, ad faciem cuiusdam possessionis prefatorum iudicis et iuratorum civium dicte civitatis Petrouina vocate, vicinis et commetaneis suis universis inibi legitime convocatis et presentibus accedendo, ipsam possessionem Petrouina vocatam, primo a parte possessionis dictorum in causam attractorum de Alsolomnycha vocate, reambulando, eisdem iudici, iuratis et civibus dicte civitatis statui facere voluissent, mox prefati Ladislaus, Paulus, Nicolaus et Dyonisius predicti possessionarie statucioni pro ipsis iudice, iuratis et civibus faciende contradiccionis velamine obviassent, ob quam prohibicionem iidem contradictores in die et loco in vestris litteris declaratis contra nominatos iudicem et iuratos cives ad quindenas dicte ferie sexte nostri in presenciam citati extitissent. Quibusquidem . . . . civitatis, in personis eorumdem, ipsam possessionem Petrouina, eisdem ex regia donacione pertinere et legitime statutam fore declarans, racionem . . . . postulavit coram nobis. Quo precepto, prefati Ladislaus, Paulus, Nicolaus et Dyonisius responderunt eo modo: quod ipsi tempore predicte possessionarie reambulacionis et statucionis dicte possessionis, Petrouina vocate, ipsis iudici, iuratis et civibus fiende pro eo contradictores apparuissent, quia ipsi iudex et iurati cives per premissam eorum possessionariam reambulacionem magnam partem dicte possessionis ipsorum, Lomnycha vocate, occupare et ad dictam possessionem ipsorum Petrouina vocatam applicare voluissent; ipsaque possessio eorum Lomnycha vocata, ipsis hereditario iuris titulo

pertinere. Et quia absque reambulacione et metarum ostensione possessionum parcium prescriptarum, partes inter easdem congruens iudicium facere non poteramus, pro eo vestram amiciciam presentibus petimus diligenter, quatenus vestros mittatis homines utrisque partibus pro testimoniis fidedignos, quibus presentibus Mychael vel Paulus, filii Mathey de Mykulych, aut Emericus, filius Nicolai de Nezpesa, sive Georgius, filius Jacobi de Moroucha seu Dyonisius, filius Anthonii de dicta Moroucha, pro parte prefatorum actorum. Item, Paulus, filius Chernk, vel Petrus, filius Georgii, aut Andreas, filius Phile, seu Petrus, filius Nicolai de campo zagrabiensi pro parte prescriptorum in causam attractorum, aliis absentibus, homines nostri, octavo die festi beati Martini confessoris nunc venturi et aliis diebus ad id aptis ad facies dictarum possessionum Petrouyna et Lomnycha vocatarum, parcium prescriptarum, vicinis et commetaneis earumdem universis inibi legitime convocatis et partibus vel earum legittimis procuratoribus presentibus accedendo, primo prefatam possessionem ipsorum actorum Petrouyna vocatam, per metas et cursus metales iuxta demonstracionem eorumdem actorum vel procuratorum eorum legitimorum a parte possessionis dictorum in causam attractorum, Lompnycha vocate, reambulent et signis metalibus consignent, demumque memoratam possessionem prescriptorum in causam attractorum, Lomnycha vocatam, a parte possessionis dictorum actorum, Petrouina vocate, secundum demonstracionem eorumdem in causam attractorum per metas et cursus metales per ipsos vel procuratorem eorum legittimum demonstrandas et ostendendas modo simili reambulent et signis metalibus consignent; et si ipse partes in huiusmodi earum reambulacionibus et metarum ostensionibus concordes fuerint et sibi invicem non contradixerint, tunc cuiquam parti suum ius possessionarium metis evidentibus a sese separatum et distinctum statuant et committant perpetuo possidendum; partibus autem in predictis ipsarum reambulacionibus et metarum ostensionibus discordantibus, particulam vel particulas possessionarias inter ipsas partes in lite remanentes vel remanens regali mensura mensurando, vel si mensurari nequiretur, visu considerando, visis et intuitis quibuslibet suis utilitatibus, deum et eius iusticiam habendo pro oculis, unacum aliis probis viris estiment in condigno earum precio et valore, lege regni observata, ibidem eciam id, que ipsarum parcium veriores, cerciores et apparenciores metas dicte sue possessionis ostenderit, aut que earumdem parcium in dominio dicte terre litigiose extiterit videant et diligenter intueantur, et post hec ipsius possessionarie reambulacionis, metarum ereccionis, statucionis, estimacionis et revisionis seriem, ut fuerit expediens, ad octavas festi Epiphaniarum

domini nunc venturas nobis amicabiliter rescribatis. Presentes autem sigillis nostris absentibus sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, decimo die termini prenotati. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo vestigia duorum sigillorum. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

384.

Anno 1395, 15. novembris. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. reambulatis et erectis metis in possessione Hrastja, contradictores ad iudicium banale evocat.

Amicis suis reverendis, capitulo ecclesie zagrabiensis, Detricus Bubek regni Sclauonie banus, amiciciam paratam cum honore. Noveritis, quod Johannes, filius Hermanni, civis civitatis montis Grecensis de Zagrabia pro iudice et iuratis civibus eiusdem civitatis cum procuratoriis litteris eorumdem, contra Gregorium, Georgium et Petrum, filios Martini, ac Paulum et Iuan, filios Zugouych de Oresya, personaliter comparentes, iuxta continenciam litterarum nostrarum prorogatoriarum in octavis festi beati Mychaelis archangeli in figura nostri iudicii comparendo, quasdam litteras vestras formam possessionarie reambulacionis, contradictorieque inhibicionis et statucionis ac citacionis in se denotantes nobis presentavit declarantes, quod regii et vestri homines litteris in eisdem nominati, sabbato proximo post festum Penthecostes, proxime preteritum, ad facies cuiusdam particule terre ad possessionem Hrascha vocatam ipsorum iudicis et iuratorum civium vicinis et commetaneis suis universis inibi legittime convocatis et presentis accedendo, ipsam possessionem Hrascha vocatam iuxta demonstracionem ipsorum iudicis et iuratorum civium a parte possessionis prefatorum in causa attractorum Oresya vocate, reambulando, eisdem iudici, iuratis et civibus dicte civitatis statui facere voluissent; verum prefati Gregorius, Georgius et Petrus, filii Martini in eorum et annotatorum Pauli et Iwan personis predictis possessionariam statucionem pro ipsis iudice, iuratis et civibus faciendam, contradiccionis velamine obviassent, ob quam prohibicionem iidem contradictores in die et loco in eisdem litteris declaratis, contra eosdem iudicem et iuratos cives, ad quindenas dicti sabbati nostram in presenciam citati extitissent. Quibusquidem litteris exhibitis, prefatus procurator ipsorum iudicis et iuratorum civium in personis eorumdem, ipsam possessionem Hrascha eisdem ex regia donacione pertinere et legitime statutam fore declarans, racionem premisse contradictorie inhibicionis assignare po-

stulavit coram nobis; qua percepta, prefati filii Martini ac Paulus et Iwan responderunt eo modo: quod ipsi tempore predicte possessionarie reambulacionis et statucionis dicte possessionis Hrascha vocate pro ipsis iudice et iuratis civibus faciendis pro eo contradictores apparuissent, quia ipsi iudex et iurati cives per premissam eorum possessionariam reambulacionem magnam partem dicte possessionis eorum Oresya vocate occupare et ad dictam possessionem ipsorum Hrascha vocatam applicare voluissent, ipsaque possessio eorum Oresya vocata eis hereditario iuris titulo pertineret. Et quia absque reambulacione et metarum ostensione possessionum parcium prescriptarum partes inter easdem congruens iudicium facere non poterimus, pro eo vestram amiciciam presentibus petimus diligenter, quatenus vestros detis homines pro utrisque partibus pro testimoniis fidedignos, quibus presentibus Mathey vel Michael, filii Pauli de Mykulych, aut Emericus, filius Nicolai de Nezpesa, sive Georgius, filius Jacobi seu Dyonisius, filius Anthonii de Moroucha pro parte prefatorum actorum. Item, Paulus, filius Chernk, vel Petrus, filius Georgii, an Andreas, filius Phyle, seu Petrus, filius Nicolai de campo zagrabiensi pro parte prefatorum in causam attractorum, aliis absentibus, homines nostri, octavo die festi beati Martini confessoris nunc venturi et aliis diebus ad id aptis, ad facies dictarum possessionum Hrascha et Oresya vocatarum, parcium prescriptarum, vicinis et commetaneis suis universis inibi legittime convocatis et partibus vel earum legittimis procuratoribus presentibus accedendo, primo prefatam possessionem ipsorum actorum Hrascha vocatam per metas et cursus metales iuxta demonstracionem eorumdem actorum vel procuratoris eorum legitimi a parte possessionis dictorum in causam attractorum, Oresya vocate, reambulent et signis metalibus consignent; demumque annotatam possessionem eorumdem in causam attractorum, Oresya vocatam, a parte possessionis ipsorum actorum Hrascha vocate iuxta demonstracionem eorumdem in causam attractorum per metas et cursus metales per ipsos vel procuratorem eorum legittimum demonstrandas et ostendendas modo simili reambulent et signis metalibus consignent; et si ipse partes in huiusmodi reambulacionibus et metarum ostensionibus concordes fuerint et sibi invicem non contradixerint, tunc cuique parti suum ius possessionarium metis evidentibus a sese separatum et distinctum statuant et committant perpetuo possidendum; partibus autem in predictis ipsarum reambulacionibus et metarum ostensionibus discordantibus, particulam vel particulas possessionarias inter ipsas partes remanentem vel remanentes regali mensura mensurando vel si mensurare nequirent, visu considerando, visis et intuitis quibuslibet suis

utilitatibus, deum et eius iusticiam habendo pre oculis, unacum aliis probis viris estiment in condigno earum precio et valore, lege regni observata, ibidem eciam id, que ipsarum parcium veriores, cerciores et apparenciores metas dicte sue possessionis ostenderit, aut que earumdem parcium in dominio dicte terre litigiose existerit, videant et diligenter intueantur; et post hec ipsius possessionarie reambulacionis, metarum erreccionis, statucionis, estimacionis et revisionis seriem, ut fuerit expediens, ad octavas festi Epiphaniarum domini nunc venturas nobis amicabiliter rescribatis. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, decimo die termini prenotati. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo vestigium appressi sigilli. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

385.

Anno 1395, 22. novembris. Zagrabiae.

Capitulum zagrab. reambulando possessionem Petrovinam Detrico Bubek bano refert, ad eumque contradictores reambulationis citat.

Magnifico viro domino Detrico Bubek, regni Sclauonie bano, amico eorum honorando, capitulum ecclesie zagrabiensis amiciciam paratam cum honore. Noverit vestra magnificencia, quod cum nos iuxta continenciam litterarum vestrarum iudiciarium vestrum processum simulcum possessionaria reambulacione, metarum ereccione et statucione inter cetera in se continencium, sigillis vestris absentibus, sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis vestri zagrabiensis consignatarum, pro iudice, iuratis et civibus civitatis montis Grecensis, contra Ladizlaum, filium Valentini, Paulum, filium Petri, Nicolaum, filium Nouk et Dyonisium, filium Petri, emanatarum nobisque loquencium et directarum, quas capite sigilli nostri consignando vestre magnificencie in specie duximus remittendas, unacum Paulo, filio Mathey de Mykulich, discretum virum magistrum Iwan de Moroucha, socium et concanonicum nostrum pro parte dictorum iudicis, iuratorum et civium dicte civitatis montis Grecensis actorum. Item similiter unacum Paulo, filio Chernk de campo zagrabiensi, hominibus vestris, in dictis litteris vestris inter alios homines vestros clare et nominatim expressis, virum discretum magistrum Thomam, modo simili socium et concanonicum nostrum, homines nostros, pro parte dictorum in causam attractorum, ad ea peragenda, que in eisdem litteris vestris plenius continentur, nostris pro testimoniis pro utrisque partibus transmisimus

fidedignos. Qui tandem vester et noster homines pro parte ipsorum actorum ad infrascripta, ut premittitur, peragenda transmissi, exinde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod ipsi octavo die festi beati Martini confessoris, nunc proxime preterito et aliis diebus ad id aptis simulcum dictis vestro et nostro hominibus pro ipsis in causam attractis ad eadem perficienda destinatis, ad faciem cuiusdam possessesionis eorumdem actorum Petrouina vocate, vicinis et commetaneis suis universis inibi legittime convocatis et partibus presentibus accessissent. Et primo prefatam possessionem ipsorum actorum Petrouina vocatam per metas et cursus metales iuxta demonstracionem eorumdem actorum, a parte possessionis dictorum in causam attractorum Lomnycha vocate, taliter reambulassent: quod primo incepissent a quodam dumo lypougerm nuncupato a plaga occidentali, deinde ad eandem plagam occidentalem pervenissent ad unum monticulum Gorychycha vocatum, abhinc ad ipsam plagam eundo pervenissent ad quendam dumum topolougerm vocatum, inde tendendo inter duas plagas scilicet occidentalem et septemtrionalem tendissent ad quemdam meatum aque Lopatycha appellatum, abhinc eundo inter predictas duas plagas ultra quamdam Vertacham per quandam Dobrauam tendendo ad plagam occidentalem intrassent in quoddam chret et pervenissent ad fluvium Peschenyak nuncupatum, per ipsum chret fluentem, deinde versus plagam septemtrionalem eundo pervenissent ad quoddam pratum Kouacheua lazyna, deinde pervenissent ad lutum magnum in quoddam chret, Zeminyak appellatum, abhinc eundo per quandam Lazynam ad eandem plagam ultra quandam Okrugla mocricha circa viam in modum crucis protensam ad locum, qui dicitur Popoua mocricha, deinde vertendo in modico spacio quasi ad plagam orientalem pervenissent ad locum Kernische nuncupatum, abhinc ad eandem plagam in quadam silvola, Losech vocata, pervenissent ad arborem tulfa vocatam, abhinc in eadem silvola directe procedendo ad plagam orientalem pervenissent ad fluvium Chernech vocatum et per cursum ipsius fluvii versus plagam orientalem pervenissent ad quandam mlakam ex ipso Chernech fluentem, et per ipsam mlakam pervenissent ad fluvium Meztochinya vocatum. Et cum iidem secundum demonstracionem actorum predictorum locis eiusdem possessionis Petrouina revisis et intuitis, eadem loca signis metalibus consignare ipsamque possessionem Petrouina eisdem actoribus iure ipsis incumbenti possidendam statuere voluissent, tunc prefati in causam attracti huiusmodi possessionarie reambulacioni, metarum ereccioni et statucioni ipsis actoribus fiendis, contradiccionis velamine obviassent allegando, quod maximam particulam terre ipsorum in causam atractorum

ad ipsam Lomnicham spectantem, iidem actores hactenus reambulando ad possessionem eorum Petrouina predictam occupassent et reaplicassent, demumque iidem similiter vester et noster homines pro parte dictorum in causam atractorum ad premissa et infrascripta perficienda, ut predicitur, destinati, exinde ad nos reversi nobis consona voce retulerunt, quod ipsi octavo die dicti festi beati Martini confessoris et aliis diebus ad id aptis unacum prefatis vestro et nostro hominibus pro ipsis actoribus ad eadem facienda transmissis ad faciem dicte possessionis Lomnicha vocate, vicinis et commetaneis suis universis inibi legittime convocatis et partibus presentibus accessissent, et eandem possessionem dictorum in causam attractorum Lomnicha nuncupatam per metas et cursus metales iuxta demonstracionem eorumdem in causam attractorum a parte possessionis dictorum actorum Petrouina appellate taliter reambulassent: quod primo incepissent in quodam fluvio Chernech vocato circa stipitem topol vocatam et exit per quandam valliculam et venit iuxta ecclesiam sancti Petri et pervenit ad fluvium Lipouchyna vocatum, in quo iacet et decurrit quoddam molendinum de Petrouina, abhinc transeundo per eundem fluvium per modicum spacium versus meridiem, et de eodem fluvio exeundo per quoddam parvum fossatum ad partem orientalem et cadit in rivulum Chernech appellatum et de eodem fluvio seu rivulo exit per unum fossatum et venit ad unam viam publicam versus Krauarzkam euntem, et pervenit ad quandam Mlakam per bonum spacium, et ab eadem Mlaka transeundo pervenit ad unam arborem tolfa, Podgorelech vocatam, cruceque signatam, inde transeundo per bonum spacium venit ad unam viam publicam, que cadit in quemdam rivulum IIramechinye nuncupatum. Et dum iidem secundum ostensionem dictorum in causam attractorum locis eiusdem possessionis Lomnycha revisis et intuitis, eadem loca signis metalibus consignare, ipsamque possessionem Lomnicha eisdem in causam attractis eo iure, quo ipsis dinoscitur pertinere statuere voluissent possidendam, mox prefati actores huiusmodi possessionarie reambulacioni, metarum ereccioni et statucioni eisdem in (causam attractis) contradixissent, asserendo, quod maximam particulam terre ipsorum actorum ad ipsam possessionem Pe(trouina vocatam) iidem in causam atracti sic reambulando ad possessionem eorum Lomnycha predictam occupassent et reapplicassent, propterea dicta porcio possessionaria partibus, sic ut premittitur, inter se discordantibus, ad tria scilicet aratra se extendens in lite remansisset. In cuiusquidem litigiose porcionis possessionarie facie, quedam ecclesia murata seu lapidea ligneum habens pignaculum, nomine sancti Petri, esset constructa. In qua eciam possessionaria porcione decem iobagiones et una

curia in qua plebanus eiusdem ecclesie residerent; quamquidem possessionariam porcionem, sic ut premittitur, ad tria aratra se extendentem et in lite remanentem in valore novem marcarum, prefatam autem ecclesiam sancti Petri in valore viginti quinque marcarum, memoratos vero decem iobagiones, quemlibet eorum in valore unius et singule marce, item annotatam curiam ipsius plebani in valore trium marcarum, in toto quadraginta septem marcas facientes monete videlicet pro tempore currentis, iidem vestri et nostri homines pro utrisque partibus ad premissa peragenda, sic ut predicitur, transmissi unacum aliis probis et nobilibus viris, deum et eius iusticiam habendo pre oculis, iuxta earumdem vestre magnificencie litterarum continenciam et tenorem visis et diligenter intuitis dicte porcionis possessionarie litigiose utilitatibus universis regali mensura mensurando, in quantum autem mensurare nequivissent, visu considerando, in valore quadraginta septem marcarum, ut iam dictum est, estimassent. Item, iidem vestri et nostri homines in dominio dicte porcionis possessionarie litigiose prefatos actores esse retulerunt. Sed, quia nulla parcium predictarum aliquas litteras super ereccione metarum dictarum possessionum parcium earumdem confectas eotunc voluissent demonstrare, iuxta quarum litterarum continenciam ipsi vestri et nostri homines veriores et apparenciores metas dictarum possessionum valuissent considerare, ideo ipsi de eo, que ipsarum parcium veriores, cerciores et apparenciores metas habuissent minime percipere et considerare potuissent. Quibusquidem partibus octavas festi Epiphaniarum domini. nunc venturas, coram vobis comparendi pro termino assignassent. Datum quinto die octavi diei festi beati Martini confessoris, supradicti. Anno domini MCCC nonagesimo quinto.

Originale in charta, a tergo apparet vestigium sigilli capitularis. In arch. lib. reg. civit. zagrab.

386.

Anno 1396, 8. maii. Zagrabiae.

Detricus Bubek banus in causa de metis cives Grechenses inter et quosdam possessores in Orešja partibus ad iudicium comparendi terminum praefigit.

Nos Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Damus pro memoria, quod causam, quam iudex, iurati et universi cives montis Grechensis pro quibus Gallus Hungarus cum procuratoriis litteris eorumdem astitit contra Gregorium, Georgium et Petrum filios Martini de Oresya et Paulum ac Iwan, filios Sugouich, personaliter comparentibus, iuxta con-

tinenciam litterarum nostrarum provocatoriarum super factis in quibusdam litteris nostris adiudicatoriis et capituli ecclesie zagrabiensis exinde rescripcionalibus contentis, in octavis festi beati Georgii martiris movere habebant coram nobis, de parcium voluntate sub forma fiende pacis ad octavas festi beati Mychaelis archangeli, nunc venturas, duximus prorogandam. Presentes autem sigillis nostris absentibus sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCC nonagesimo sexto.

Originale in charta. a tergo vestigium impressi sigilli. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

387.

Anno 1396, 19. Junii. Zagrabiae.

Fideiussores nonnullorum hominum de Churgow, quos civitas zagrab. sub fide iussoria e carceribus emiserat, coram vicebano Martino Ders, spondent, eosdem vinculis iterum mancipari, si de hac re litem cum civitate aliquo modo inierint.

Nos magister Martinus Ders, vicebanus et comes zagrabiensis. Memorie commendamus per presentes, quod Demetrius, filius Anthonii et Paulus, filius Mychaelis ac Johannes, filius Petri de Churgow, ad nostram personaliter veniendo presenciam, confessum extitit per eosdem sponte et relatum: quod quia Bartholomeus, filius Petri et Nicolaus, filius Egidii ac Stephanus, filius Thome, necnon Johannes, filius Pauli de eadem Churgow propter potenciariam perpetracionem eorumdem in medio civitatis montis Grecensis de Zagrabia facte, in manus iudicis, iuratorum civium eiusdem civitatis inciderant, culpa ipsorum requirente, et eosdem ipsi de vinculis ipsorum civium fideiusoria eviccione adinventa taliter excepissent seu recepissent, quod quandocumque memorati homines de Churgow super premissis cum dictis iudice et iuratis ac universis civibus litem inirent, extunc prefati fideiussores iterum ad predicta vincula eos statuere vel in eodem gravamine in quod ipsi eotunc inciderant, contra ipsos cives convicerentur ipso facto, testimonio presencium mediante. Datum Zagrabie, in festo beatorum Geruasii et Prothasii martirum. Anno domini millesimo CCC nonagesimo sexto.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli impressi. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

388.

Anno 1396, 30. Julii. Prope villam Hudos.

Detricus Bubek banus, castellano de Medved eiusque vicecastellanis, ne de lignis pro aedificiis civium Grechensium conducendis, in portu Savae per decennium tributum exigerent, praecipit.

Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Dilectis nobis magistro Johanni Hyged, castellano nostro de Medwe et vicecastellanis ac tributariis eorumdem in portibus fluvii, Zawa vocati, existentibus, salutem et dileccionem. Quia ex generibus et continenciis litterarum regalium nobis exhibitarum edocti sumus et informati, quod dominus noster rex fidelibus civibus suis civitatis sue montis Grecensis de Zagrabia hanc prerogative graciam duxit faciendam et fecit specialem, quod nullus hominum in portibus fluvii supradicti de lignis ad dictam civitatem per eosdem cives pro edificiis faciendis conducendis, infra decem annorum spacium tributum exigere debeat modo aliquali; quas quidem litteras regias nos, ut tenemur, in suis vigoribus volumus observare; pro eo dileccioni vestre genere presencium firmiter iniungimus, quatenus iuxta premissam litteram ipsius domini nostri regis de lignis supradictis ab eisdem civibus et a quolibet eorum in predictis portibus usque tempus prefixum nullum tributum exigere et nec exigi facere presummatis, et hoc idem iniungimus futuris nostris castellanis et vicecastellanis et tributariis, dantes ipsis similibus sub preceptis. Datum in campestri regio descensu prope villam Hudos, dominico die proximo post festum beate Anne, matris Marie. Anno domini MCCCLXXXX sexto.

Originale in charta. Sigillum impressum et bene conservatum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

389.

Anno 1396. 30. Julii. Prope villam Hudos.

Johannes Higed castellanus de Medved vicecastellanis suis ut ab exactione tributi in portu Savae de conducendis lignis pro usu civium Grechensium per decennium desistant, praecipit.

Johannes Higed, castellanus de Medue. Dilectis nobis vicecastellanis nostris ac tributariis in portibus fluvii Zaua vocati existentibus, nunc constitutis et in futurum constituendis, salutem cum dileccione. Quia dominus noster rex et tandem dominus Detricus, regni Sclauonie banus, dominus noster, nobis litteris ipsorum mediantibus firmiter precipiendo mandant, ut nos infra decem annorum spacium de lignis

per cives civitatis montis Grechensis de Zagrabia ad edificandas domos conducendis in dictis portibus nullum tributum exigi facere deberemus; pro eo vestre dileccioni committimus et mandamus, quatenus de lignis supradictis usque tempus prefixum ab eisdem civibus nullum tributum exigere et nec exigi facere debeatis; et aliud non facturi. Datum in campestri regio exercitu prope villam Hudos, dominico die proximo post festum beate Anne, matris Marie. Anno domini millesimo CCC nonagesimo sexto.

Originale in charta. Sigillum coloris nigri impressum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

390.

Anno 1396, 9. octobris. Crisii.

Martinus Ders vicebanus refert, homines episcopi et capituli zagrab. vi sedecimam partem decimarum civibus Grechensibus debitam exegisse.

Nos magister Martinus Ders, vicebanus et comes crisyensis, ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem providorum virorum, iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia, nobilem virum Johannem, filium Andree, unum ex nobis, scilicet iudicibus nobilium, ad infrascriptam inquisicionem faciendam legitime destinassemus; tandem idem exinde ad nos reversus nobis retulit eo modo, quod ipse ab omnibus a quibus decuisset et licuisset palam et oculte diligenter inquirendo talem de infrascriptis scivisset veritatem, quod dominus Johannes, episcopus ecclesie zagrabiensis et capitulum loci eiusdem circa festum beati Mychaelis archangeli, nunc preteritum, missis nonnullis familiaribus et hominibus ipsorum ad territorium dicte civitatis, homines ipsius civitatis in loco koncharum sedecimam partem vini et frugum de decimis prefatorum domini episcopi et capituli eisdem civibus pertinere et ab antiquo pro ipsis exigi consvetam exigentes, enormiter verberando aufugari et expelli fecissent et dictam sedecimam partem ipsius vini pro se ipsis exigendo recepissent, propria ipsorum potencia mediante, in preiudicium ipsorum valde magnum; lite tamen pendente inter ipsos. Datum Crisii, in festo beati Dionisii martiris. Anno domini millesimo CCC nonagesimo sexto.

Originale in charta; vestigia duorum impressorum sigillorum a tergo. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

391.

Anno 1396, 13. octobris. Zagrabiae.

Detricus Bubek banus in causa quae de possessione Hrasthja agebatur, terminum comparendi partibus prorogat.

Nos Detricus Bubek, regni Sclauonie banus. Damus pro memoria, quod causam, quam iudex, iurati, consiliarii et universi cives montis Grechensis, pro quibus Gallus Hungarus cum procuratoriis litteris eorumdem astitit contra Stephanum et Ladizlaum, filios Benedicti et Gregorium, filium Mychaelis de Odra, pro quibus Ladizlaus, cum procuratoriis litteris nostris comparuit, iuxta continenciam litterarum nostrarum prorogatoriarum, super facto contradiccionis, statucionis cuiusdam possessionis, Hrascha vocate, in octavis beati Mychaelis archangeli movere habebant coram nobis, de parcium procuratorum voluntate ad octavas festi beati Georgii martiris, nunc venturas, duximus prorogandam. Presentes autem sigilis nostris absentibus sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCC nonagesimo sexto.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli. In arch. Acad. Scient. Slav. merid.

392.

Anno 1396, 3. decembris. Zagrabiae.

Cives Grechenses coram Martino Ders, vicebano, conqueruntur contra Johannem de Zeech, eiusque castellanum Nicolaum Heer, qui aliquas possessiones ipsorum castro Želin appropriare, ac duodecim cives detinere nitebatur.

Nos magister Martinus Ders vicebanus et comes zagrabiensis, ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem providorum virorum, iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grecensis de Zagrabia, Petrum, filium Stephani, unum ex nobis, scilicet iudicibus nobilium et magistrum Nicolaum litteratum, prothonotarium sedis zagrabiensis ad infrascripta peragenda cum litteris nostris destinassemus. Tandem iidem exinde ad nos reversi nobis concorditer retulerunt, quod cum ipsi in festo beati Andree apostoli, proxime preteritum, ad Nicolaum dictum Heer, castellanum magistri Johannis, filii condam Nicolai de Zeech, de Selyn, transivissent et eundem verbo nostro super eo requisitum habuissent: cur ipse quasdam possessiones eorumdem civium Petrouina et Hrascha vocatas occupare et ex eisdem aliquos detinere vellet

Quiquidem Nicolaus Heer dictus, ad premissa sic et taliter respondisset: quod idem magister Johannes, dominus suus, ipsas possessiones dictorum civium occupare et duodecim ex eisdem civibus detinere iussisset et firmiter eidem commisisset; et nisi littere eiusdem domini sui sibi in brevi tempore apportarentur, easdem possessiones ipsorum civium occupare et ad dictum castrum Selyn applicare, insuper duodecim ex eisdem detinere vellet et niteretur propria sua potencia mediante, in preiudicium eorumdem valde magnum. Datum Zagrabie, dominico dei proximo ante festum beati Nicolai confessoris. Anno domini millesimo CCC nonagesimo sexto.

Originale in charta, a tergo apparent vestigia duorum impressorum sigillorum. In archivo lib. reg. civitat zagrab.

393.

Anno 1396. 20. decembris. Zagrabiae.

Facinora nonnullorum dominorum de capitulo in suburbio civitatis Grechensis, in vico Theutonicorum dicto, quae perpetraverant, referuntur.

Nos magister Martinus Ders, vicebanus et comes zagrabiensis, ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem providorum virorum Marci iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia, Iuan, filium Gregorii et Petrum filium Stephani, duos scilicet ex nobis iudicibus nobilium ad infrascriptam inquisicionem faciendam legitime destinassemus; tandem iidem exinde ad nos reversi nobis retulerunt isto modo: quod ipsi ab omnibus, quibus decuit et licuit, palam et occulte diligenter inquirendo, hanc de infrascriptis scivissent meram et omnimodam veritatem, quod Johannes Crispus de Kemluk, Gregorius dubicensis, Johannes de Vrbouch, Symon de Waska, Johannes kathedralis, Hinchko chasmensis, Stephanus varasdiensis et Gregorius de Bexin, archidiaconi; item Johannes Lanceloti, Benedictus de Monozlo, Gregorius de Varas, Nicolaus et alter Nicolaus, Hungari, Martinus magnus, Barnabas Mikonis, Benedictus Iuanse, Nicolaus de Kassina, Thomas (nepos) custodis, Blasius custos, Dyonisius de Crisio, Stephanus Hungarus et Petrus Crispi, canonici, ymmo totum capitulum ecclesie zagrabiensis unanimi consilio inter ipsos facto, deo ab occulis eorum et eius iusticia postpositis, dyabolica arte instigante, congregatis Gregorio litterato, officiale et universis familiaribus ac iobagionibus ipsorum ad sonum maioris campane eorum, manibus armatis et potenciariis, more hostili, dominico die proximo ante festum beati

Thome apostoli, nunc preteritum, ad predictam civitatem videlicet vicum Theutonicalem, suburbium dicte civitatis, irruendo, quosdam cives detinuissent et alios per ictus sagittarum miserabili nece tradi et vulnerari ac spoliari fecissent, propria eorum potencia mediante, in preiudicium eorumdem civium valde magnum; lite tamen inter eos pendente. Datum Zagrabie, in vigilia festi beati Thome apostoli, prenotati. Anno domini millesimo CCC nonagesimo sexto.

Originale in charta, a tergo vestigia trium sigillorum. In archivo lib. reg. civ. zagrab.

394.

Anno 1396. 21. decembris. Zagrabiae.

Martinus Ders vicebanus, quomodo domini de capitulo cum suis hominibus depredaverint aliqua molendina et possessiones civium Grechensium: Gračane, Dedići et Črnomerec, refert.

Nos magister Martinus Ders vicebanus et comes zagrabiensis, ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem providorum virorum Marci iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia, Iuan, filium Gregorii et Petrum, filium Stephani, duos scilicet ex nobis iudicibus nobilium ad infrascriptam inquisicionem faciendam legitime destinassemus; tandem iidem exinde ad nos reversi nobis retulerunt isto modo, quod ipsi ab omnibus quibus decuisset et licuisset palam et occulte diligenter inquirendo hanc de infrascriptis scivissent meram et omnimodam veritatem, quod Johannes Crispus de Kemluk, Gregorius dubicensis, Johannes de Vrbouch, Symon de Vaska, Johannes Farkasii, kathedralis, Hinchko chasmensis, Stephanus varasdiensis et Gregorius de Bexin, archidiaconi; item, Johannes Lanceloti, Benedictus de Monozlo, Gregorius de Varas, Nicolaus et alter Nicolaus Hungari, Martinus magnus, Barnabas Mikonis, Benedictus Iuanse, Nicolaus de Kassina, Thomas nepos custodis, Blasius custos, Dyonisius de Crisio, Stephanus Hungarus et Petrus Crispi, canonici, ymmo totum capitulum ecclesie zagrabiensis unamini consilio inter ipsos facto, deo et eius iusticia ab occulis eorum postpositis, dyabolica arte instigante, congregatis Gregorio officiale, litterato et universis familiaribus ac iobagionibus ipsorum ad sonum maioris campane eorum, manibus armatis et potenciariis, more hostili, feria secunda proxima ante festum beati Thome apostoli, nunc preteritum, universa molendina ipsorum civium in territorio dicte civitatis habita destrui et anichilari ac sexum femineum in eisdem molendinis repertum, pregnantem, cum prectoribus

equorum ad terram trudi et spoliari, necnon quasdam villas ipsorum civium Grachan, Dedich et Churnomerch vocatas penitus spoliari et depredari ac quosdam iobagiones eorum mutilari; et insuper noctis in silencio plurimas sagittas igneas ad ipsam civitatem sagitari, necnon plures cives per huiumodi ictus sagitarum rigide wlnerari fecissent, propria eorum potencia mediante in preiudicium ipsorum civium valde magnum; litė tamen inter ipsos pendente. Datum Zagrabie, in festo beati Thome apostoli, antedicto. Anno domini millesimo CCC nonagesimo sexto.

Originale in charta, a tergo trium sigillorum vestigia apparent. In archiv. Acad. Scient. Slav. merid.

395.

Anno 1397, 6. januarii. Zagrabiae.

Capitulum zagrabiense incriminatur.

Nos magister Martinus Ders, vicebanus et comes zagrabiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem providorum virorum Marci iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia, nobiles viros Iuan, filium Gregorii et Petrum, filium Stephani, duos scilicet ex nobis iudicibus nobilium ad infrascriptam (inquisicionem) faciendam legitime destinassemus; tandem iidem exinde ad nos reversi, nobis retulerunt isto modo: quod ipsi ab omnibus, quibus decuisset et licuisset, palam et occulte diligenter inquirendo hanc de infrascriptis scivissent meram et omnimodam veritatem, quod reverendus in Christo pater dominus Johannes, episcopus ecclesie zagrabiensis, ad instanciam videlicet Johannis Crispi de Kemluk, Gregorii dubicensis, Johannis de Vrbouch, Symonis de Vaska, Johannis Farkasii, kathedralis, Hinchkonis chasmensis, Stephani varasdiensis et Gregorii de Bexin, archidiaconorum; item Johannis Lanceloti, Benedicti de Monozlo, Gregorii de Varas, Nicolai et alterius Nicolai, Hungarorum, Martini magni, Barnabe Mikonis, Benedicti Iuanse, Nicolai de Kassina, Thome nepotis custodis, Blasii custodis, Dyonisii de Crisio, Stephani Hungari et Petri nepotis Crispi, canonicorum predicte ecclesie zagrabiensis, in festo natalis domini, nunc preterito et aliis diebus predictis civibus ecclesiasticum interdictum sine culpa ipsorum inponi et eos excommunicari, et quod deterius est in festo beati Siluestri pape, similiter proxime preterito, plurima funera defunctorum utriusque sexus eorum civium dudum ecclesiastice sepulture tradita, sine omni culpa, veluti cadavera bestiarum de cimiteriis et sacris locis de terra

effodi et exhumari ac miserabiliter ad devorandum canibus et volatilibus celi ad fluvium ipsorum civium proici. De hiis omnibus non contenti, predicti canonici nonnullas ancillas predictorum civium in predictis festis natalis domini et beati Siluestri, aquam haurientes, spoliari et deturpari ac certos boves ipsorum in territorio dicte civitatis recipi et quosdam cives sagitari et spoliari fecissent; per quod factum ipsi cives ob timorem ipsorum domini episcopi et capituli de portis civitatis predicte exire non auderent, propria eorum potencia mediante, in preiudicium ipsorum valde magnum; lite tamen inter ipsos pendente. Datum Zagrabie, in festo Epiphaniarum domini. Anno eiusdem millesimo CCC nonagesimo septimo.

Originale in charta, a tergo vestigia trium sigillorum apparent. In archiv. l. r. civ. zagrab. Adest etiam in actu transactionali, supra memorato.

396.

Anno 1397. 6. januarii. Zagrabiae.

Detrius Bubek banus conventum simigiensem exorat, ut in excessus quosdam dominorum de capitulo zagrab. inquirat.

Amicis suis reverendis, conventui simigiensi, Detricus Bubek, regni Sclauonie banus, amiciciam paratam cum honore. Dicit nobis providus vir Marcus iudex sua et universorum civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia in personis, quod capitulum ecclesie zagrabiensis, dominico die proximo ante festum beati Thome apostoli, proxime preteritum, missis Gregorio litterato officiale et universis familiaribus ipsorum armatis manibus et potenciariis ad predictam civitatem, quamplures cives de eadem ictibus sagittarum enormiter vulnerari et interimi, necnon detineri, universaque molendina ipsorum destrui et anihilari, muliebremque sexum pregnantem in eisdem molendinis repertum cum pectoribus equorum trucidari. Et insuper feria secunda proxima ante predictum festum beati Thome apostoli, congregatis eodem Gregorio officiale et universis familiaribus et iobagionibus ac tota potencia ipsorum contra eandem civitatem plurimas sagittas igneas ad ipsam civitatem sagitari et certos cives de eadem vulnerari et spoliari, necnon mutilari ac quasdam villas ipsorum, videlicet: Grachan, Dedich et Churnomerch penitus spoliari. De hiis non contenti, idem capitulum in festo nativitatis domini, nunc preterito, nonnullas ancillas eorumdem civium aquam haurientes per homines ipsorum spoliari; necnon in festis beatorum Stephani prothomartiris et Johannis ewangeliste, nunc retrogressis, certos boves predictorum civium recipi et auferri. Et quod per reverendum in Christo patrem, dominum Johan-

nem episcopum zagrabiensem, prelatum eorum, in eodem die festi nativitatis domini et singulis diebus ecclesiasticum interdictum imponi et ipsos excommunicari, necnon octavo die eiusdem festi beati Johannis, nunc elapso, plurima funera defunctorum utriusque sexus civium predictorum sine omni culpa eorum de cimiteriis et sacris locis exhumari et effodi ac in aquam et alias veluti Paganos adinstar cadaverorum bestiarum miserabiliter ad devorandum canibus et volatilibus celi proici fecissent; ipsique cives de portis eiusdem civitatis ob metum ipsorum, videlicet domini episcopi et capituli, exire non auderent, propria ipsorum potencia mediante, in preiudicium ipsorum valde magnum; lite tamen inter ipsos pendente. Super quo vestram amiciciam presentibus petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Paulus vel Mychael, filii Mathe de Mikulich, aut Nicolaus litteratus de Baneleke, sive Emericus, filius Nicolai de Nespesa seu Gregorius an Georgius, filii Martini de Oresia, sive Michael, filius Churnk de Kosnicha, aliis absentibus, homo noster, ab omnibus quibus incumbit meram de premissis expereatur veritatem, quam tandem nobis amicabiliter rescribatis. Presentes autem sigillis nostris absentibus sigillo magistri Martini Ders vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, in festo Epiphaniarum domini. Anno eiusdem millesimo CCC nonagesimo septimo.

Originale in charta. A tergo vestigium sigilli. In archivo lib. reg. civ. zagrabiensis. Exstat eciam in actu transactionali, supra memorato.

397.

Anno 1397, 8. januarii. Zagrabiae.

Cives Grechenses, qui manu armata arcam capituli invadendo domos canonicorum succenderunt, arcem episcopalem et eccl. cathedralem invaserunt, plures canonicos eorumque consanguineos et familiares verberaverunt, occiderunt etc. per Johannem zagrab. episc. excommunicantur.

Johannes dei et apostolice sedis gracia episcopus zagrabiensis, decretorum doctor, secretarius cancellariusque regie maiestatis. Universis et singulis abbatibus, prioribus tam claustralibus quam conventualibus, gardianis, plebanis et ecclesiarum rectoribus per civitatem et dioecesim nostram zagrabiensem ubilibet constitutis seu eorum loca gerentibus salutem in domino et mandatis nostris firmiter obedire. Quoniam iure cavetur, quod contra molientes Christi ministros extinguere et maxime contra incendiarios et raptores rerum ecclesiasticarum et contra

violatores ecclesiarum et contra publicos latrones ac depopulatores ipsorum bonorum ecclesiasticorum est taliter procedendum et talis est eis castigacio infligenda, quod ipsi metu pene, si non amore divino inducti a similibus de cetero abstineant, et aliis eorum castigacio transeat in exemplum. Equum et iuri consonum reputamus, insurgentes contra ecclesias et molientes Christi ministros extinguere et incendiarios et raptores rerum ecclesiasticarum et publicos spoliatores et depopulatores bonorum ecclesiasticorum taliter castigare, quod ipsi de cetero talia facere non attemptent et eorum condigna punicio posteris transeat in exemplum. Sane pridem per facti notorietatem et luce clarius scilicet die dominica proxima ante festum beati Thome apostoli, universitas, populus et commune opidi montis Grecensis communicato consilio, ad sonum campane, publice, vexillis erectis, hostiliter manu armata de opido montis Grecensis descendendo in nostrum capitulum zagrabiense irruerunt nequiter, dolose, proditorie, tanquam publici latrones, spoliatores, depopulatores, inter quos fuerunt infrascripti homines, cives de opido montis Grecensis, et curias dominorum de capitulo zagrabiensi, fratrum nostrorum et aliorum prebendariorum ecclesie nostre zagrabiensis, bonis omnibus in ipsis curiis existentibus per violenciam spoliarunt et bona in ipsis curiis existencia acceperunt, et ipsa bona ad ipsum opidum montis Grecensis secum in predam et in spolium deportarunt. Et aliis malis non contenti, mala malis accumulando ipsas curias dominorum de capitulo fratrum nostrorum sic per ipsos bonis omnibus spoliatas incenderunt, decremarunt et funditus combusserunt. Et ipsi iidem tanquam sancte christiane religionis detestabiles apostate in vilipendium clavium sancte matris ecclesie non fuerunt veriti manus sacrilegas in litteras papales mittere et de eisdem detractis bullis, ipsas litteras pedibus conculcare et insuper igne accendere; eodem modo de processibus quibuscumque per eosdem repertis agentes; libros eciam ecclesiasticos diversos, qui apud ipsos fratres nostros pretextu studii fuissent, et libros tam missalium, quam breviariorum et aliorum magni valoris in predam et rapinam committentes rapuerunt et secum asportaverunt in usus sacrilegos ipsorum convertendo in sue salutis dispendium non modicum et iacturam. Hiis eciam malis non contenti, pessima peioribus adicientes in curiam seu palacium solite nostre habitacionis irruerunt, volentes ipsum similiter bonis omnibus in ipso palacio seu curia existentibus spoliare et demum ipsum succendere igne et cremare, et ipsorum dampnatum et reprobatum propositum implevissent, nisi familiarium nostrorum, qui ipsum palacium ab ipsorum dampnato et reprobo inpetu defenderunt, copia fuisset; sed nichilominus unum familiarem

nostrum, filium comitis curie nostre zagrabiensis, qui in defensione predicte curie erat, graviter et cum magna effusione sanguinis vulnerarunt. Hiis eciam malis non contenti, ad peiora aspirantes, in ecclesiam nostram zagrabiensem sancti regis Stephani irruendo, ipsam ecclesiam volebant thesauro et reliquiis, paramentis et aliis bonis in ipsa ecclesia existentibus spoliare, et nisi januarum et portarum ipsius ecclesie fortitudo fuisset, eorum dampnatum et reprobum propositum implevissent; sed videntes ipsam ecclesiam spoliare non posse, in ipsam ecclesiam sagittas quam plurimas sagittarunt, quarum alique in ipsa ecclesia remanserunt infixe et sunt de presenti. Hiis eciam non contenti, duos dominos de capitulo zagrabiensi, fratres nostros, scilicet dominum Hinskonem, cappellanum regie maiestatis, canonicum ecclesie nostre zagrabiensis et archydiaconum chasmensem et dominum Nicolaum, quinqueecclesiensem, similiter canonicum ecclesie nostre zagrabiensis, cum alii domini de capitulo, fratres nostri, mortem formidantes bonis omnibus eorum relictis presidio evasissent fuge, ceperunt, verberarunt, wlnerarunt cum maxima sanguinis effusione. Hiis eciam malis non contenti, discretum virum dominum Anthonium, dictum Cirta, prebendarium ecclesie nostre zagrabiensis ceperunt, verberarunt taliter, quod dimiserunt ipsum semivivum et de eius vita verisimiliter dubitatur. Hiis eciam malis non contenti, in ecclesiam sancti Francisci irruendo et intrando unum familiarem iudicis dominorum de capitulo, fratrum nostrorum, de ecclesia sancti Francisci, immunitatem ipsius ecclesie violando, extraxerunt, wlnerarunt et secum captum ad ipsum opidum montis Grecensis duxerunt. Hiis malis eciam non contenti, unum familiarem ipsius iudicis nequiter et crudeliter peremerunt. Hiis malis non contenti, quendam fratrem domini Gregorii canonici zagrabiensis et archidiaconi de Bexin et domini Dyonisi, similiter canonici zagrabiensis, fratrum nostrorum, nomine Georgium, morti eciam tradiderunt, ipsumque sic mortuum traxerunt per lutum usque ad opidum montis Grecensis. Hiis eciam malis non contenti, patrem domini Dionisii canonici predicti, sexagenarium, nomine Matheum, civem Crysiensem, ceperunt et bonis suis omnibus spoliarunt et ipsum ligatum et spoliatum per crines trahendo ad ipsum opidum montis Grecensis captum duxerunt, volentes ipsum decolare, ipsumque sic captum diebus quam pluribus tenuerunt, tandem ipsum sub caucione et fideiussione dimiserunt, nulla tamen restitucione sibi facta de bonis quibus ipse per ipsos fuerat spoliatus. Hiis eciam malis non contenti, eciam in ipsum capitulum zagrabiense et maxime contra ecclesiam nostram zagrabiensem, videlicet sancti regis Stephani bombardas quam plurimas fulminarunt, que Paganorum et Turcorum

pocius, quam christianorum debent opera nuncupari. Insuper multa alia enormia scelera inaudita, detestabilia et nefandissima perpetrarunt, que enarrare singula longum esset; quot et quanta beneficia ab ipsa ecclesia nostra zagrabiensi et a prelatis ipsius ecclesie et a dominis de capitulo zagrabiensi, fratribus nostris, ipsa universitas, populus, commune et ipsi cives receperunt temporibus retroactis et qualiter ipsi fuerunt de lacte, pinguedine ipsius ecclesie cum magna dileccione retroactis temporibus educati, que omnia per ipsam universitatem, populum seu commune per ipsos cives perpetrata dicuntur esse publica, notoria et manifesta taliter, quod nulla possunt tergiversacione celari, propter quod non est dubium eos excommunicacionis et sacrilegii penam incurrisse. Unde nos attendentes, quod talis et tam atrox iniuria ecclesie nostre zagrabiensi et nobis et fratribus nostris de capitulo zagrabiensi facta et irrogata et enormia, detestabilia et nefandissima scelera et enormitates non debemus nec possumus consciencia nos urgente sub dissimulacione nec conniventibus oculis pertransire, licet premissa notoria essent, tamen ex habundanciori cautela et ad eorum maliciam convincendam ipsos infrascriptos cives et ipsam universatem, populum et commune de ipso opido montis Grecensis per nostras certi tenoris litteras citari fecimus, ut in certo termino, in ipsa citacione prefixo et ipsis peremptorie assignato, deberent Zagrabie coram nobis in palacio seu in curia nostre habitacionis comparere ad excusandum se de premissis et audiendum se pronunciari excommunicacionis et sacrilegii penam et sentenciam incidisse, ad instanciam sindici seu procuratoris capituli nostri zagrabiensis et dominorum de capitulo, fratrum nostrorum et procuratoris nostri certificantes eos, quod sive in dicto termino prefixo compareant sive non, nos ad pronunciandum eos excommunicatos et sacrilegos et ad subiciendum ipsam universitatem, populum et commune et ipsum opidum montis Grecensis ecclesiastico interdicto procedemus iusticia mediante. Quo termino adveniente, ipsa universitas, populus et commune et ipsi cives nec per se, nec per procuratores idoneos coram nobis comparere curarunt, propter quod ipsos reputamus, prout erant merito, contumaces. Et iterato ex habundanti ipsam universitatem, populum et commune et ipsos cives ad instanciam ipsius sindici et procuratoris ipsius capituli et nostri citari per nostras certi tenoris litteras fecimus, ut in certo termino in ipsa citacione prefixo deberent comparere ad videndum se excommunicacionis, sacrilegii penam et sentenciam incidisse et ipsos excommunicatos et sacrilegos fore, et ad subiciendum ipsam universitatem, populum et commune et ipsum opidum montis Grecensis ecclesiastico interdicto. Quo termino adve-

niente ipsa universitas, populus et commune et ipsi cives nec per se nec per procuratos ydoneos comparere coram nobis curarunt, propter quod ipsos reputamus, prout erant, merito contumaces; et in eorum contumaciam ad instanciam ipsius sindici seu procuratoris nostri et dominorum de capitulo, fratrum nostrorum, pronunciamus predicta omnia per ipsam universitatem, populum et commune et per ipsos infrascriptos cives facta et perpetrata, fore publica, notoria et manifesta taliter, quod nulla possunt tergiversacione celari. Et declaravimus et pronunciavimus ipsos infrascriptos cives excommunicacionis et sacrilegii penam incurrisse et ipsos excommunicatos et sacrilegos fore, et insuper universitatem, populum seu commune et ipsum opidum montis Grecensis interdiximus et ecclesiastico interdicto subiecimus, prout hec omnia in actis nostre curie dicuntur plenius contineri ac lacius. Vobis quoque universis et singulis abbatibus, prioribus, gardianis, plebanis et ecclesiarum rectoribus supradictis seu eorum loca tenentibus in virtute sancte obediencie et sub excommunicacionis pena districte precipiendo mandamus, quatenus singulis diebus dominicis ac festivis infra missarum sollempnia dum multitudo populi convenerit ad divina, ipsos infrascriptos cives in ecclesiis vestris excommunicatos publice denuncietis, mandantes eos ut excommunicatos, ab omnibus evitari donec meruerint graciam absolucionis obtineri. Insuper nullus vestrum, neque aliquis alius cappellanus seu sacerdos in ipso opido montis Grecensis vel eius suburbiis. tanquam suppositis interdicto, audeat vel presumat divina celebrare; ad graviora eciam contra ipsos procedemus, prout nobis videbitur expedire et prout iuris racio posulat et requirit. Datum Zagrabie, feria secunda proxima post festum Epiphanie domini. Anno eiusdem millesimo trecentesimo nonagesimo septimo. Item primo, Marchus, filius Leonardi, iudex. Item, Johannes nepos custodis, condam iudex. Item, Niclinus, condam iudex. Item, Chun de Florencia, mercator et vexillifer. Item, Johannes, filius Bole, condam iudex. Item, Leonardus, sutor. Item, Michael, filius Sebastiani, iuratus. Item, Petrus, filius Stephani, nobilis de campo zagrabiensi, civis de vico. Item, Johannes, filius Bozo, iuratus. Item, Anthonius Scitarich, iuratus. Item Johannes Grachyn. Item, Petrus magnus, condam iudex. Item, Gywan, condam iudex. Item, Petrus Hungarus. Item, Gallus Vngarus, iuratus. Item, Thomas, calcariper, iuratus, de vico. Item, Laurencius de Vrbowech, sutor. Item, Johannes, dictus Pazar, de vico. Item, Gregorius, sartor, de Hudstich. Item, Georgius Blanchich, iuratus. Item, Johannes, dictus Tolzti. Item, Mathias, sartor. Item, Jalimello, apothecarius. Item, Leonardus Sebastiani. Item, Georgius de Kaliozwz, condam iudex, iuratus. Item, Nicolaus, dictus Lip-

powschali, condam iuratus. Item, Petrus de Jaztrebarzka, condam iuratus. Item, Paulus, sagipar cum fratribus suis. Item, Demetrius Zuhadel. Item, Stephanus de Cassina, sartor. Item, Petrych, sartor. Item, Michael, sartor. Item, Vrbanus, aurifaber. Item, Anthonius Kiriwoloch. Item, Stephanus, sellipar. Item, Briccius, sellipar. Item, Gregorius Vsuras. Item, Georgius Turyanech. Item, Nicolaus de Chichan. Item, Dyonisius, faber. Item, Symon, filius Luryni, carnifex. Item, Paulus, faber. Item, Paulus Vasas. Item, Stephanus Drasych. Item, Kusko. Item, Lucas Colosch. Item, Georgius Maguteni. Item, Dyonisius, Byharwar dictus. Item, Nicolaus Krywali. Item, Blasius, gener Georgii de Kukuwonoli, quondam marisa. Item, Stephanus, condam iudex. Item, Gallus, sartor. Item, Coradus, sutor. Item, Petrus, lonchar. Item, Paulus, dictus Totar, sutor. Item, Mathias Milisich, sutor et decanus modernus. Item, Nicolaus carnifex, Cigan dictus. Item, Paulus cum fratre. Item, Bolech, carnifex. Item, Andreas, carnifex. Item, Lucas, carnifex. Item, Petrich, carnifex. Item, Gregorius, filius Angelly. Item, Dyonisius, apothecarius. Item, Georgius, sutor, dictus magnus. Item, Thomas Isipi, notarius civitatis. Item, Biskup, cursor. Item, Rogerius de Florencia, mercator et vexillifer. Item, Damianus, dictus nigromaticus et magister bombardarum. Item, Georgius, dictus Zima. Item, Adam, pellifex de vico. Item Egidius, faber. Item, Thomas sutor, condam decanus. Item Mathey de Iwanich, sutor, condam decanus. Item, Iwan Hozaros. Item, Johannes, nepos Galli Vngari. Item, Gerdak, sutor. Item, Ferach, faber. Item, Gregorius, sagipar. Item, Blasius, frater Dyonisi mercatoris. Item Nicolaus Hudiden. Item, Paulus Leuak, carnifex. Item, Dragos. Item, Andreas penes Mikus. Item, Gwre Wolkowoch. Item, Iwan Saranthouich. Item, Jacobus, dictus Zedina. Item, Clemens, dictus Plawdich. Item, Boze, famulus Johannis Balauech. Item, Jacobus de Pernia, sutor, qui stat Zagrabie in domo magistri Laurencii de Zomzedwar. Item, Gregorius, condam tributarius. Item, Leonardus, familiaris domini Stephani archydiaconi warasdiensis. Item, Stephanus, sutor, nepos condam domini cantoris. Item, Johannes parvus, condam iuratus. Item, Marchus Blanchich, civis dominorum de capitulo. Item, Nicolaus Vasas. Item, Georgius Popouich. Item, Johannes Zagorcz. Item, Paulus carnifex, Leuak dictus. Item, Mikus carnifex. Item Paulus Frameni. Item. Benedictus Bostar. Item, Vrbanus, iudex. Item, Galus Wngarus. Item, Vrbanus gibbosus. Item, Petrus Damdouech. Item, Dominicus de Crysio, sartor. Item, Georgius, sutor, maritus Stephanie. Item, Myllowan et Laurencius, fratres dicti Georgii sutoris. Item, Luinko et Dominicus, marise, de monte Grecensi. Item, Kosinan, carnifex. Item, Hanselinus theutunicus. Item, Vrbanus, dictus Halych, gener Georgii de Rako-

nowok. Item, Thomas, arcuper ac Mathias, Nicolaus et Johannes, familiares eiusdem. Item, Marchus, dictus Chunka, mercator. Item, Anthonius, dictus Zmetana. Item, Biskup, sutor. Item, Worch, institor. Item, Johannes de palacio retro sanctum Marchum, condam iuratus. Item, Jaklin, gladipar, condam iuratus. Item, Anthonius, auceps. Item, Milthen, gladipar. Item, Nicolaus Chernach. Item, Warad, de vico. Item, Blasius, sellipar. Item, Benedictus, lonchar. Item, Werech, carnifex. Item, Thomas, Constabel dictus. Item, Nicolaus Sisakouich. Item Nicolaus Seleziny. Item, Benedictus Scornich. Item, Vrbanus Kraf. Item, Gregorius decanus. Item, Nicolaus Mahen. Item, Lucas decanus. Item, Mwchich, carnifex, Item, Janchech. Item, Johannes, dictus Kawchich. Item Blasius, filius eiusdem Johannis Kawchych.

E transumpto Karoli Petrucii de Fulgineo, notarii publici, ut infra.

398.

Anno 1397. Zagrabiae.

Johannes episc. zagrab., cum per cives Grechenses aedes capitularium combustae essent, statuit, ut quicunque canonicorum aedes in area capitolina exstrueret per successorem praedecessori aut haeredibus medium valores pretium solvendum esse.

Et quia eciam prout ipsorum peticio subiungebat, cum per cives civitatis montis Grechensis zagrabiensis, ipsorum area capitularis fuerat hostiliter et immaniter ignis incendio concremata, eisdem reverendus pater dominus Johannes, tunc, predicta dei et apostolice sedis gracia episcopus zagrabiensis, nunc vero archiepiscopus colocensis, noster predecessor, hanc contulerat donacionis prerogativam, ut quicumque aliqua edificia in eadem area capitulari constitueret, de valoris eorumdem edificiorum medietate iuxta condignam ipsorum dominorum fratrum nostrorum et aliorum proborum et idoneorum virorum estimacionem, ille, qui in eadem edificia succederet, antequam ad ipsa habitaturus intraret, plenariam solucionem et omnimodam satisfaccionem iuxta ipsius edificantis in vita vel in morte disposicionem inpendere teneretur. Nos eciam ipsam prerogativam donacionis seu libertatis, uti laudabilem et salubrem approbantes et ratihabentes roboramus. Concedimus insuper, prout hucusque inter ipsos fratres nostros et ipsorum eciam predecessores dinoscitur fuisse laudabiliter observatum, ut infra triginta dies familia decedentis prepositi, lectoris, cantoris, custodis, archidiaconi et cuiuslibet canonici ac persone ecclesiastice de curia quam vivendo inhabitant, per quempiam amoveri minime possit neque debeat, quinimmo infra dictum spacium dierum triginta

singulas obvenciones evenientes ex ipsius beneficio seu beneficiis percipere possit atque valeat in integrum et diminucione absque omni . .

E litteris Eberhardi episc. zagrab. anno 1402, quibus facultatem testandi capitularibus concedit. In archiv. ven. capit. zagrab. fasc. 2. nr. 3.

399.

Anno 1397, 17. januarii. Crisii.

Martinus Ders vicebanus, de irruptione et depraedatione vici theutonicalis in suburbio montis Grechensis per capitulum zagrab. facta, refert.

Nos magister Martinus Ders, vicebanus et comes crisiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem providorum virorum Marci iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grecensis de Zagrabia, Johannem, filium Andree, unum ex nobis, scilicet iudicibus nobilium ad infrascriptam inquisicionem faciendam legitime destinassemus; tandem idem exinde ad nos reversus nobis retulit isto modo: quod ipse ab omnibus quibus decuisset et licuisset, palam et occulte diligenter inquirendo hanc de infrascriptis scivisset meram et omnimodam veritatem, quod Johannes Crispus de Kemluk, Gregorius dubicensis, Johannes de Vrbouch, Symon de Vaska, Johannes Farkasii, kathedralis, Hinchko chasmensis, Stephanus varasdiensis et Gregorius de Bexin, archidiaconi; item Johannes Lancelloti, Benedictus de Monozlow, Gregorius de Varas, Nicolaus et alter Nicolaus, Hungari; Martinus magnus, Barnabas Mikonis, Benedictus Iuanse, Nicolaus de Kassina, Thomas (nepos) custodis, Blasius custos, Dyonisius de Crisio, Stephanus Hungarus et Petrus Crispi, canonici, ymmo totum capitulum ecclesie zagrabiensis unanimi consilio inter ipsos facto, deo ab occulis eorum et eius iusticiam postpositis, dyabolica arte instigante, congregatis Gregorio litterato officiale et universis familiaribus ac iobagionibus ipsorum, ad sonum maioris campane eorum, manibus armatis et potenciariis, more hostili, dominico die proximo ante festum beati Thome apostoli, nunc preteritum, ad predictam civitatem videlicet vicum Theutonicalem, suburbium dicte civitatis, irruendo quosdam cives detinuissent et alios per ictus sagittarum miserabili nece tradi et wlnerari ac spoliari fecissent, propria eorum potencia mediante, in preiudicium ipsorum valde magnum; lite tamen inter eos pendente. Datum Crisii, in festo beati Anthonii abbatis. Anno domini millesimo CCC nonagesimo septimo.

Originale in charta, a tergo vestigia trium imppressorum sigillorum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

400.

Anno 1397, 18. januarii. Crisii.

Martinus Ders vicebanus, capitulum zagrab. in civitate Grechensi duas domos et stabulum quodam incendi iussisse, refert.

Nos magister Martinus Ders, vicebanus et comes crisiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus, quod cum nos ad instantem peticionem providorum virorum Marci iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia, Johannem, filium Andree, unum ex nobis scilicet iudicibus nobilium, ad infrascriptam inquisicionem faciendam legitime destinassemus; tandem idem exinde ad nos reversus, nobis retulit isto modo: quod ipse ab omnibus, quibus decuisset et licuisset palam et occulte diligenter inquirendo, hanc de infrascriptis scivisset meram et omnimodam veritatem, quod Johannes Crispus de Kemluk, Gregorius dubicensis, Johannes de Vrbouch, Symon de Vaska, Johannes Farkasii, kathedralis, Hincko chasmensis, Stephanus varasdiensis et Gregorius de Bexin, archidiaconi; item, Johannes Lanceloti, Benedictus de Monozlow, Gregorius de Varas, Nicolaus et alter Nicolaus, Hungari; Martinus magnus, Barnabas Mikonis, Benedictus Iuanse, Nicolaus de Kassina, Thomas, nepos custodis, Blasius custos, Dyonisius de Crisio, Stephanus Hungarus et Petrus Crispi, canonici, ymmo totum capitulum ecclesie zagrabiensis, congregatis Gregorio litterato, officiale et universis familiaribus et iobagionibus ipsorum, feria secunda proxima post festum Epiphaniarum domini, nunc preteritum, missisque eisdem ad territorium dicte civitatis, quoddam stabulum cum duabus domibus in area cuiusdam concivis ipsorum, Iuan nomine, constructa, simulcum frugibus et feno ac straminibus necnon universis attinenciis in eisdem habitis, noctis in silencio incendi et concremari fecissent; et insuper duos homines ipsius Iuan in eodem stabulo tunc repertos diris vulnerum plagis affici fecissent, propria eorum potencia mediante, in preiudicium ipsorum valde magnum; lite tamen inter ipsos pendente. Datum Crisii, secunda die festi beati Anthonii abbatis. Anno domini MCCC nonagesimo septimo.

Originale in charta, a tergo vestigia trium sigillorum. In arch. lib. reg. civ. zagrab.

401.

Anno 1397, 1. februarii. Zagrabiae.

Detricus Bubek banus s. Adriani de Simigio conventum orat, ut contra facinora quedam a capitulo zagrab. in possessionibus Gračani, Dedići et Crnomerci perpetrata inquirat.

Amicis suis reverendis, conventui ecclesie symigiensis, Detricus Bubek, regni Sclauonie banus, amiciciam paratam cum honore. Dicitur nobis in personis iudicis, iuratorum et universorum civium civitatis montis Grechensis de Zagrabia, quod Johannes Crispus de Kemlek, Gregorius dubicensis, Johannes de Vrbouch, Symon de Vaska, Johannes kathedralis, Hincko chasmensis, Stephanus varasdiensis et Gregorius de Bexin, archidiaconi; item Johannes Lanceloti, Benedictus de Monoslo, Gregorius de Varas, Nicolaus et alter Nicolaus, Hungari; Martinus magnus, Barnabas Mikonis, Benedictus Iuanse, Nicolaus de Kasina, Thomas, nepos custodis, Blasius custos, Dyonisius de Crisio, Stephanus Hungarus et Petrus Crispi, canonici, ymmo totum capitulum ecclesie zagrabiensis unanimi consilio inter ipsos facto, deo et eius iusticia ab oculis eorum postpositis, dyabolica arthe instigante, congregatis Gregorio litterato, officiale et universis familiaribus ac iobagionibus ipsorum ad sonum maioris campane eorum, manibus armatis et potenciariis more hostili feria secunda proxima ante festum beati Thome apostoli, nunc preterito, universa molendina ipsorum civium in territorio dicte civitatis habita destrui et anichilari ac sexum femineum in eisdem molendinis repertum, pregnantem, cum pectoribus equorum ad terram trudi et spoliari, necnon quasdam villas ipsorum civium Grachan, Dedich et Churnomersh vocatas, penitus spoliari et depredari ac quosdam iobagiones eorum mutilari, et insuper noctis in silencio plurimas sagittas igneas ad ipsam civitatem sagitari, necnon plures cives per huiusmodi ictus sagittarum rigide wlnerari fecissent, propria ipsorum potencia mediante, in preiudicium ipsorum valde magnum; lite tamen inter ipsos pendente. Super quo vestram amiciciam presentibus petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente Paulus vel Michael, filii Mathei de Mikulich, aut Ladislaus seu Nicolaus, filius Nicolai de (sancto Geor)gio aliis absentibus, homo noster, quibus incumbit, meram de premissis expereantur veritatem, quam tandem nobis amicabiliter rescribatis. Datum Zagrabie, in vigilia festi purificacionis virginis gloriose. Anno domini MCCC nonagesimo septimo.

E transumpto conventus s. Egidii de Symigio, ut infra.

402.

Anno 1397, 11. februarii. Zagrabiae.

Carolus Petrucii publicus apostolicus et imperialis notarius ad preces nonnullorum capitularium, publicis litteris testatur, cives Grechenses in eccl. cathedrali excommunicatos fuisse.

In nomine domini. Amen. Anno a nativitate eiusdem millesimo trecentesimo nonagesimo septimo, indiccione quinta, die undecima mensis februarii; pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacii, divina providencia pape noni, anno octavo, in mei notarii publici testiumque infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum presencia personaliter constitutis, venerabilis vir dominus Johannes de Senis, decretorum doctor, reverendique in Christo patris domini Johannis, dei et apostolice sedis gracia episcopi zagrabiensis, decretorum doctoris, secretarii cancellariique regie maiestatis, in spiritualibus vicarius generalis, habens et tenens in suis manibus quasdam litteras eiusdem reverendi patris domini episcopi zagrabiensis in quadam papirea cedula scriptas, sigillo ipsius domini episcopi sigillatas, quarum litterarum tenor de verbo ad verbum inferius est insertus, in se continentes quandam sentenciam declaratoriam excommunicacionis et quandam sentenciam interdicti et denunciaciones ipsarum sentenciarum contra et adversus quosdam cives et universitatem, populum ac commune montis Grecensis declaratas et contra ipsum opidum montis Grechensis in prenotatis litteris domini episcopi contentas, et prout in eisdem continetur, alta et intelligibili voce de verbo ad verbum ipsas litteras legit et ipsos cives predictos denunciavit excommunicatos fore et similiter denunciavit ipsam universitatem, populum et commune montis Grecensis et ipsum opidum montis Grecensis fore suppositos interdicto, campanis pulsantibus, accensisque candelis et demum extinctis ac ad terram proiectis coram fideli populo in ecclesia cathedrali zagrabiensi, dum ibidem missarum sollemnia celebrabantur. Super quibus omnibus et singulis supradictis honorabiles viri, domini Johannes Crispus, archidiaconus de Kemellwk, in ecclesia zagrabiensi predicta et Dionisius Mathei de Crysio, canonici in eadem ecclesia pecierunt per me notarium publicum infrascriptum, ipsis, nominibus ipsorum propriis ac pro capitulo zagrabiensi infrascripto confici unum vel plura, publicum seu publica instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt hec Zagrabie in predicta ecclesia zagrabiensi, ante maius altare, sub anno, indiccione, die, mense, pontificatu et hora, quibus supra. Presentibus ibidem reverendissimis in Christo patribus, dominis: Johanne strigoniensi et Andrea spalatensi, archiepiscopis; Johanne

boznensi et Mathia resinensi, episcopis; fratre Bartholomeo, gardiano claustri sancti Francisci, zagrabiensis, ordinis sancti Francisci, Matheo, de Vicedominis de Placencia, utriusque iuris doctore, Thoma de Amelia, fisici dicti domini strigoniensis et aliis quampluribus testibus ad hec premissa vocatis specialiter et rogatis. Tenor vero dictarum litterarum, de quibus supra fit mentio, de verbo ad verbum sequitur et est talis: (vide nr. 397, anno 1397, 8. januarii).

Signum
notarii.

Et ego Karolus Petrucii de Fulgineo publicus apostolica et imperiali auctoritate notarius, quia predictis excommunicacioni et ecclesiastici interdicti denunciacioni ac omnibus aliis et singulis premissis dum sic, ut premittitur agerentur et fierent, unacum prenominatis testibus presens interfui, eaque omnia et singula sic fieri vidi et audivi; ideo hoc presens publicum instrumentum, per alium, me aliis certis negociis prepedito, fideliter scriptum exinde confeci, publicavi et in hanc publicam formam redegi, signoque et nomine meis solitis et consvetis consignavi, rogatus et requisitus in fidem, testimonium omnium et singulorum premissorum. Karolus notarius.

Originale in membrana. In archivo ven. capit. zagrab. Act. Cap. antiqua, fasc. 6. nr. 18.

403.

Anno 1397, 14. februarii. Simigii.

Conventus s. Adriani de Simigio Detrico Bubek bano, nefarie acta per capitulum zagrab. in possessionibus civitatis Grechensis, vera esse, refert.

Magnifico viro, domino Detrico de Bebek, regni Sclauonie bano, amico eorum honorando, conventus monasterii sancti Egidii de Symigio amiciciam paratam cum honore. Noveritis, nos litteras vestras nobis directas amicabiliter recepisse in hec verba: (vid. nr. 401, an. 1397, 1. febr.). Unde nos vestris amicabilibus peticionibus satisfacere volentes, unacum prefato Ladislao, filio Nicolai, homine vestro, nostrum hominem, videlicet fratrem Mathiam sacerdotem, unum ex nobis ad premissa peragenda nostro pro testimonio transmisimus fidedignum, qui demum exinde ad nos reversi, nobis uniformiter retulerunt, quod ipsi die dominico proximo post festum beate Scholastice virginis, proxime preteritum, ab omnibus quibus decuisset et licuisset nobilibus videlicet et ignobilibus comprovincialibus dicti comitatus zagrabiensis hominibus palam et occulte diligenter investigando premissa facta fuisse sic scivissent, prout dictum extitit vestre magnificencie. Datum quarto die diei inquisicionis prenotate. Anno domini supradicto.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli. In archiv. lib. reg. civ. zagrab.

404.

Anno 1397, 21. martii. Quinqueecclesiis.

Sigismundus Hungariae etc. rex cives Grechenses, ne propter excessus a quolibet iudice molestarentur prohibet, eosque in tutellam assummit.

Nos Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos de benignitate regali, qua excedentibus veniam et lapsis sublevamen solemus impertiri, iurisque rigorem interdum lenitate misericordie consvevimus temperare. Fidelibus nostris universis et singulis civibus seu hospitibus nostris de Zagrabia super universis factis potenciariis, hominum interempcionibus et wlneracionibus, domorumque combustionibus ac aliis factis iniuriosis et facinorosis per ipsos hactenus quoquomodo honorabilibus viris dominis de capitulo ecclesie zagrabiensis illatis et patratis, capitibus, possessionibus, rebusque et bonis eorum universis graciam et misericordiam fecimus specialem. Quocirca vobis magnificis viris, dominis palatino et iudici curie nostre, item regni nostri Sclauonie bano, vestrasque vices in iudicatu gerentibus, aliis eciam cunctis regni nostri iudicibus, ecclesiasticis videlicet et secularibus, alteriusque status et condicionis regni nostri hominibus presencium noticiam habituris firmiter precipimus et mandamus, quatenus prefatos cives et hospites nostros de dicta Zagrabia et quemlibet eorum pretextu premissorum in iudicio vel extra iudicium in nullo inpedire, molestare, dampnificare seu quocumque perturbare presummatis; secus contra formam premisse nostre gracie ipsis facte facere non ausuri in premissis. Datum Quinqueecclesiis, in festo beati Benedicti abbatis. Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo.

E transumpto Johannis abb. monast. b. v. Mariae, ord. Cisterciensis, de Zagrabia, anno 1435, die 1. januarii. In archivo lib. reg. civ. zagrab.

405.

Anno 1397, 25. marcii. Quinqueecclesiis.

Sigismundus Hungariae etc. rex, episcopo et capitulo zagrab., civibus Grechensibus fundos, vineas etc. quas ratione discordiarum occupaverant, reddi iubet.

Relacio Eberhardi prepositi.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchioque Brandemburgensis etc. Fidelibus suis, reverendo in Christo patri, domino episcopo, necnon capitulo ecclesie zagrabiensis salutem

et graciam. Dicitur nobis in personis universorum civium et hospitum nostrorum de Zagrabia, quomodo vos nuper universas domos seu fundos, necnon vineas ac terras arabiles ipsorum in facie terrarum possessionum vestrarum existentes per ipsos semper et ab antiquo tentas et possessas racione discordie inter vos et ipsos cives nostros exorte pro vobis occupassetis, occupatasque conservaretis de presenti. Super quo fidelitati vestre firmiter precipimus et mandamus quatenus habita presencium noticia prefatas domos, fundos, vineas terrasque arabiles ipsorum civium nostrorum per ipsos, ut fertur, ab antiquo tentas et possessas pro vobis racione predicta occupatas absque aliquali dissimulacione remittere et resignare debeatis; secus facere non ausuri. Datum Quinqueecclesiis, in dominica Oculi. Anno domini MCCC nonagesimo septimo.

Originale in charta, in qua impressum est sigillum regis minus. In archivo l. r. civ. zagrab.

406.

Anno, 1397, 12. aprilis. Zagrabiae.

Communitas montis Grechensis a poena excommunicationis et interdicti a Joanne episc. zagrab. inflicta absolvitur.

Johannes de Senis, decretorum doctor, vicarius reverendi in Christo patris, domini Johannis, dei et apostolice sedis gracia episcopi zagrabiensis, decretorum doctoris, in spiritualibus generalis. Universis et singulis presentes litteras inspecturis salutem et mutuam in domino caritatem. Noveritis, quod licet prefatus dominus Johannes episcopus, iudicem, iuratos et totam communitatem de monte Grecensi, racione et pretextu domorum combustionibus, hominum laicorum interfeccionibus et ipsorum werberacionibus et wlneracionibus, ecclesiarum violacionibus, rerum et bonorum ablacionibus seu rapinis atque factis sacrilegiis, necnon plurimorum malorum facinoribus inter eosdem iudicem, iuratos et ipsam communitatem ab una, parte vero ab altera inter honorabile capitulum loci predicti et homines prefati domini Johannis episcopi et dicti capituli quoquomodo mutua vicissitudine factis, perpetratis et commissis sentencia excommunicacionis innodasset, prout in litteris sentencionalibus ipsius domini episcopi limpidius continetur, et tandem nobis prefatam communitatem excommunicatam fore pronunciari mandasset et ipsam civitatem montis Grecensis interdicto ecclesiastico subposuisset. Tamen, nos considerantes periculum animarum et ipsis periculis animarum volentes obviare, reverendis in Christo patribus, dominis, Bartuchio, eadem dei et apostolice sedis gracia archiepiscopo sancti Thadei

et Mathye similiter eadem gracia, episcopo reznensi, vicariis predicti domini Johannis episcopi in pontificalibus generalibus, auctoritate eiusdem domini episcopi et nostra ordinaria mandavimus, ut ipsi dictos iudicem, iuratos et communitatem predictam a prefata excommunicacionis sentencia absolvere deberent. Quiquidem domini: Barthucius archiepiscopus et Mathias episcopus, presentibus nobis et notario publico ac testibus infrascriptis in ecclesia beati Marci ewangeliste in eadem monte Grecensi sita, duodecima die mensis aprilis, in forma ecclesiastica consveta, auctoritate prefata absolverunt; quos et quam et nos, prout ad nos pertinet, in quantum potuimus, absolvimus, restituentes ipsos et eandem communitatem in gremium sancte matris ecclesie et communioni Christi fidelium; interdictum nichilominus ecclesiasticum de mandato ipsius domini Johannis episcopi removentes ab eisdem. In quorum omnium et singulorum premissorum testimonium presentes litteras fieri fecimus per Thomam Ysipi, notarium publicum et nostrum in hac parte scribam subsribi et publicari mandavimus, sigillique nostri maioris appensione muniri. Datum et actum Zagrabie, loco, die et mense, predictis. Anno domini millesimo CCC nonagesimo septimo, indiccione quinta, hora terciarum vel quasi. Pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacii, divina providencia pape noni, anno octavo. Presentibus itaque discretis viris, dominis, Petro, Pauli et Jacobo, Nicolai, rectoribus prefate ecclesie beati Marci, et Martino Nicolai, presbiteris zagrabiensis dyocesis, testibus fidedignis ad premissa videnda et audienda vocatis specialiter et rogatis.

Originale in membrana. A zona sericea appendet sigillum. Adest quoque in transumpto ven. capituli zagrab. in archivo eiusdem fasc. 6. nr. 19. ac in fasc. 10. nr. 14.

407.

Anno 1397, 8. maii. Zagrabiae.

Nicolaus de Gara banus civibus Grechensibus terminum in causa, quam agebant contra quosdam colonos de Odra, prorogat.

Nos Nicolaus de Gara, regnorum Sclauonie, Dalmacie et Croacie banus. Damus pro memoria, quod causam, quam iudex, iurati, consiliarii et universi cives montis Grechensis, pro quibus Nicolaus, filius Petri de Glogounicha cum procuratoriis litteris eorumdem astitit contra Stephanum et Ladislaum, filios Benedicti et Gregorium, filium Mychaelis de Odra, personaliter comparentes, iuxta continenciam litterarum domini Detrici, pridem dicti regni Sclauonie bani prorogatoria-

rum super facto contradiccionis, statucionis cuiusdam possessionis Hrascha vocate, in octavis festi beati Georgii martiris, movere habebant coram nobis, de parcium voluntate ad octavas beati Mychaelis archangeli, nunc venturas, duximus prorogandam. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo magistri Bakou vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, octavo die termini prenotati. Anno domini millesimo CCC nonagesimo septimo.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli impressi. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

408.

Anno 1397, mense septembri. Zagrabiae.

Communitas montis Grechensis abolito sigillo veteri novum sculpi curavit eidemque iuris vigorem tribuit.

Tempore banatus domini Nicolai de Gara, regnorum Sclauonie Dalmacie et Croacie bani. Item, nos communitas civitatis montis Grechensis in nostro generali consilio inter nos super his mature deliberato, constituimus, decrevimus tali modo: quod quia Stephanus, dictus Virus, castellanus de castro Medueuar ac Johannes, filius Martini, vicecastellanus de dicto castro, decimo die post festum nativitatis virginis gloriose, providum virum dominum Johannem, filium Stephani dicti Bozo, pro tunc iudicem dicte civitatis una cum aliis eiusdem sociis concivibus dicte civitatis invitando eosdem ad unum prandium ad dictum castrum, assecurando eosdem fide ipsorum mediante; et cum ipse iudex una cum aliis suis sociis ad dictos hospites transivissent et dictum castrum intrassent, tunc dicti castellanus et vicecastellanus prefatos iudicem et alios suos socios hospitasset, hospitatosque statim facto prandio captivassent, et ab eodem iudice sigillum suum et dicte civitatis recepissent ac omnia bona ipsorum civium pro tunc erga (se) habita recepissent, captosque ad tenebrosos carceres posuissent et octo diebus continuis in dictis carceribus servassent, prefatum vero sigillum portare fecissent per loca ipsis congrua hinc inde, et eundem sigillum nunquam restitui curassent et nec restituissent; ideo nos prefata communitas prefatum sigillum commisimus fore suis viribus cariturum, ac omnes litteras sub eodem sigillo emanatas tam ante recepcionem ipsius sigilli, quam postmodum sub quibuscumque datis essent emanate, immo omnino revocamus prefatas litteras sub eodem sigillo latas.

E tabulis iudiciariis civ. montis Grechensis, ibidem.

Civitas, cum sigillum vi ereptum esset et nunquam redditum, idem novum excudi curavit; sed antea iam et quidem anno 1384. immutaverat formam antiqui sigilli propter falsarios, qui ad fraudes ope sigillorum committendas aut nova adulterina adhibebant, aut genuina documentis indubiis decerpebant eademque litteris spuriis et commentitiis applicabant. Huius abusus mentio fit in tabulis iudiciariis his verbis:

„Anno domini MCCCLXXXIII. Item, quod quia circa Paulum litteratum, filium Clementis, tria falsa sigilla invenimus et cum ipsis sigillis multas falsitates idem fecisse est repertus, ideo ipsum cremari fecimus et comburi ne ab eo forent exemplati."

„In nomine domini. Amen. Feria quinta proxima ante festum purificacionis beate virginis, anno domini MCCCLXXX quarto. Nos Miklinus, filius Johannis, iudex, iurati, consiliarii et universi cives montis Grechensis. Notificamus omnibus presentem katernam inspecturis, quoniam malicia maxime gubernabat, et ne per ipsius malicie gubernacionem in conservacione iurium possessionariorum in nostra civitate et eius territorio existencium aliquod nephas seu scandalum gignetur, tum eciam pro tuciori conservacione ipsorum iurium possessionariorum in communali nostro consilio unanimi et pari voluntate hanc presentem nostram katernam fecisse et sigillum nostre communitatis in quibusdam locis renovasse decrevimus et statuimus eo modo, ut universe littere facta possessionaria continentes tam tempore nostri iudicatus, quam eciam tempore aliorum iudicum nostrorum predecessorum confecte, et eciam tempore iudicum in futurum constituendorum conficiende, ipso sigillo renovato consignari et in ipsam katernam inscribi debeant. Quecumque vero littere dicto sigillo renovato a data presencium per duos annos integros non consignarentur et in presentem katernam non inscriberentur, has litteras volumus esse viribus earum carituras et inanes ac eorum exhibitoribus nocituras."

409.

Anno 1398, 10. februarii. Bachyie.

Sigismundus Hungariae etc. rex, fundum curiae in monte Grechensi, molendinum ac balneum in eius suburbio, quae fuerunt quondam Stephani dicti Vrdug de Prodanić „notorii aemuli", Eberhardo episcopo zagrab. confert.

Nos Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. marchioque Brandemburgensis etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis: quod nos pro fidelitatibus et obsequiis fidelis nostri dilecti, reverendi in Christo patris domini Eberhardi electi et confirmati ecclesie zagrabiensis, per ipsum sub diversitate locorum et temporum, non parcendo rebus et persone suis, nostre celsitudini exhibitis et impensis, eidem quendam fundum curie in monte Grecensi seu civitate zagrabiensi ac quoddam molendinum necnon balneum in suburbio dicti montis habitum et existens, que condam Stephani, dicti Vrdug de Prodanyz, nostri notorii emuli

prefuissent, et ex eo ad manus nostras regias devolute et redundate extitissent, simulcum universis eorumdem utilitatibus et pertinenciis ad easdem rite et legittime spectantibus, ex certa scientia et potestatis plenitudine nostre maiestatis, omni eo iure, quo eedem ad nostram dinoscuntur pertinere collacionem, dedimus, donavimus et contulimus, ymmo damus, donamus ac perpetuo iure conferimus harum nostrarum testimonio litterarum, sine tamen preiudicio iuris alieni; quas, dum nobis in specie fuerint allate in formam nostri privilegii redigi faciemus. Datum Bachye, in festo beate Scolastice virginis. Anno domini millesimo CCC nonagesimo octavo.

Originale in membrana. Sigillum minus impressum, deperiit. In archivo archiepiscopali Zagrabiae: Privilegialia nr. 31.

410.

Anno 1398, 22. aprilis. In Wylak.

Sigismundus Hungariae etc., rex ne cives Grechenses a castellanis de castro Medved' ullo modo aggravarentur vel molestarentur, prohibuit.

Sigismundus dei gracia rex Hungarie, Dalmacie, Croacie etc., marchioque Brandemburgensis etc. Fideli suo, viro magnifico Nicolao de Gara, Dalmacie et Croacie predictorum ac Sclauonie, regnorum nostrorum bano vel vicebano eiusdem regni Sclauonie, salutem et graciam. Dicit nobis Gallus Hungarus, civis civitatis nostre montis Grecensis, sua ac iudicis et universorum civium civitatis eiusdem in personis, quomodo Stephanus, filius Johannis de Wyzla et Blasius de Chaak, castellani vestri de Medwewar, ab eo tempore a quo honore castellanatus ipsius castri fungerentur, ipsis civibus nostris innumerabilia et intollerabilia dampna intulissent et inferre non cessarent de presenti, prout hoc in registro ipsorum iudicis et civium nostrorum per ipsum Gallum nobis in specie exhibito clarius vidimus contineri; cuius continenciam propter eius prolixitatem presentibus inseri et inscribi non fecimus, sed idem registri caput sigilli nostri reclusum, cum presentibus vobis in specie transmisimus. Super quo fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus scita premissorum mera veritate et reviso ipso registro, si premissa sic facta fuisse comperieritis ut nostre conquestum est maiestati, extunc ipsis civibus nostris in premissis ex parte dictorum castellanorum vestrorum meri iuris et iusticie ac satisfaccionis exhibeatis complementum; de cetero ipsos cives nostros annotatis castellanis vestris minus iuste et indebite molestare non permittendo, secus puram graciam non facturi. Datum

in Wylak, feria secunda proxima ante festum beati Georgii martiris. Anno domini millesimo CCC nonagesimo octavo.

Originale in charta, sigillum minus regis impressum. In arch. l. r. c. zagrab.

411.

Anno 1398, 14. maii. Zagrabiae.

Coram Johanne vicebano et iudicibus nobilium, communitas montis Grechensis ad fidei iussionem et recompensationem damnorum, duos crimine suspectos, subditos vicecastellanorum de Medved, e carceribus liberat.

Nos magister Johannes, filius Anthimi, vicebanus et comes zagrabiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus per presentes, quod cum nos et quamplures regni nobiles per Ladislaum et Johannem, Parkolaab dictum, vicecastellanos de Medueuar pro quibusdam factis infrascriptis, hic Zagrabie simul et in unum fuissemus convocati, tunc idem Ladislaus coram nobis personaliter comparendo in sua ac dicti Johannis consocii sui et tocius tam sue quam eciam dicti Johannis familie personis, quorum onus et gravamen se iidem in infrascriptis personis vellent in se assummendo dixit et est confessus in hunc modum; quamvis providi viri iudex, iurati ac cives civitatis montis Grecensis quosdam duos homines de familia eorumdem vicecastellanorum in latrocinio seu maleficio deprehensi fuerunt, ac duo equi per eosdem familiares a quodam cive dicte civitatis furtive recepti in pascuis et demum in dictum castrum abducti extiterint, necnon quasdam mulieres iam dicte civitatis lintiaminibus et clamidibus spoliaverint, ipseque clamides et linteamina in manibus eorumdem inventa et reperta fuerint, unum eciam bovem Mychaelis sartoris, civis ipsius civitatis subtraxerint; tamen quia idem Ladislaus suo et nominibus quibus supra, pro eisdem malefactoribus nos instantissime postulabat et petebat, ut nos dictis iudici, iuratis et civibus suplicare dignaremur pro eisdem, quatenus ipsos duos homines seu familiares in maleficio, ut premititur, repertos de captivitate emitterent lesione absque omni. Nos igitur ad instanciam prefati vicecastellani, annotatis iudici, iuratis et civibus dicte civitatis personaliter ibidem adherentibus suplicavimus diligenter, quomodo annotatos duos familiares emitterent indempnes et illesos. Qui cives propter nostras peticiones dictos duos homines sub tali condicione extramiserunt, ut de dampnis et furticiniis per dictos homines seu familiares eis illatis, annotati vicecastellani ipsis plenam inpendere deberent satisfaccionem; ipsique duo famuli se de cetero ab huiusmodi facinore insontes stu-

derent conservare. Et ibidem prefatus Ladislaus dixit alta voce, quod omnia dampna ipsis per dictos duos famulos illata vellet resarciari, pro prefato autem bove spopondit annotatus Ladislaus tali modo: quod quidam Johannes sacramentum deponere debeat, quod in facto eiusdem bovis dicti Michaelis sartoris innocens sit et immunis, et quod de carnibus suis non manducavit, ubi autem non iuraret, extunc pro eodem bove similiter satisfacere deberet Michaeli sartori prenotato; dicti autem duo equi ipsis civibus fuerunt in specie restituti. Obligavit eciam se ipse Ladislaus et totam familiam tam suam quam eciam dicti Johannis socii sui, quod si ulterius prefati duo familiares vel aliquis ex ipsismet aliquid dampni fecerit civibus prefatis, extunc in latrocinio nunc premisso deberent remanere. Assumpserunt nichilominus magistri Nicolaus de Szentpeta(r) ac Michael de . . . . . vicecomites dicti comitatus ibidem personaliter astantes coram nobis, quod quandocumque aliquis ex ipsis vicecastellanis vel de eorum familia cuipiam ex dictis (civibus) aliquid dampni fecerint, aut si prefati duo homines, puta in latrocinio inventi, alicui civium predictorum vel eciam hospitum dicte civitatis quocumque tempore minati fuerint, extunc memorati duo homines seu quicumque ex ipsis in huiusmodi maleficio deprehendi poterit, in facinore predicto remanebit; in casu vero, quo tales capi seu deprehendi non poterint, tunc sine recusa ipsi vicecomites pro eisdem vellent plenarie respondere et excessus eorum omnino sublevare et iusticie astare coram nobis. In quorum omnium premissorum testimonium idem iudex, iurati et cives dicte civitatis litteras a nobis sibi dari postularunt, quas eisdem concessimus communi iusticia svadente. Datum Zagrabie, feria tercia proxima ante festum ascensionis domini. Anno eiusdem millesimo CCC nonagesimo octavo.

Originale in charta, a tergo vestigia trium impressorum sigillorum. In archivo lib. reg. civit. zagrab.

412.

Anno 1398, 21. septembris. Zagrabiae.

Eberhardus episc. zagrab. qui sinistre informatus cuidam Nicolao Pravdic tres sessiones Banja sela ac vineas arvaque abstulisset, cognita veritate, eidem restituit.

Commissio propria domini episcopi.

Nos Eberhardus, dei et apostolice sedis gracia, episcopus ecclesie zagrabiensis. Memorie commendantes, significamus tenore presencium quibus expedit universis. Quod licet nos ex sinistra quorumdam in-

formatione quasdam tres sessiones magistri Nicolai litterati, filii Pauli, dicti Praudich, de Zagrabia. Baniazela vocatas, iuxta villam Pobresye appellatam secus possessiones civium civitatis montis Grecensis de dicta Zagrabia habitas, necnon quandam vineam desertam seu terram vinealem ac terram arabilem eidem subiacentem et usque fluvium Grachan vocatum se extendentem in vicinitate territorii fratrum Heremitarum de promontorio zagrabiensi et eorumdem civium existentes, sub nomine possessionum ad castrum nostrum Meduewar vocatum, pertinentium, alias occupari et ad ipsum castrum applicari fecerimus. Tamen, quia ipsum magistrum Nicolaum super facto earundem trium sessionum ac vinee seu terre vinealis ac terre arabilis et pertinentiarum earundem legittimum ius et efficasissima litteraria instrumenta habere ac easdem tres sessiones, vineam seu terram vinealem ac terram arabilem et pertinencias earundem eidem magistro Nicolao iure hereditario ex tenore eorumdem litteralium instrumentorum pertineri seu spectari clare comperimus; pro eo nos sessiones, vineam et terras arabiles prenotatas simulcum prelibatis pertinentiis eorumdem antedicto magistro Nicolao litterato. tanquam iusto iuris titulo eum concernentes libere, pacifice et quiete remittendo et relinquendo eundemque magistrum Nicolaum, iuxta eorumdem litteralium instrumentorum series et continentias, presentibus vicinis et commetaneis earumdem universis, per Blasium officialem curie nostre zagrabiensis, hominem nostrum ad hoc specialiter per nos deputatum, in dominium earundem sessionum, vinee ac terrarum arabilium et pertinentiarum ipsarum legittime statui fecimus, nullo contradictore inibi apparente in hac parte, prout idem Blasius exinde ad nos rediens nobis retulit seriose; easdem per ipsum magistrum Nicolaum suosque heredes et posteros universos iure proprio et irrevocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas. Prefata litteraria instrumenta et alia quelibet iura, que super facto predictarum sessionum, vinee, terrarumque arabilium, necnon pertinenciarum earundem pro eodem magistro Nicolao essent confecta, presentibus litteris nostris patentibus, quoad omnes eorumdem clasulas, continencias et articulos confirmamus, acceptamus, ratificamus et approbamus. Quocirca vobis castellanis nostris de dicta Meduewar nunc constitutis et in futurum constituendis, presencium noticiam cernentibus firmiter precipiendo mandamus omnino volentes, quatenus amodo et deinceps prefatum magistrum Nicolaum in eisdem sessionibus, vinea ac terris arabilibus, pertinenciisque earundem prenotatis nullatenus impedire, molestare et dampnificare, sed eundem suosque heredes et posteros universos in pacifico dominio earumdem contra quoslibet tuere, protegere et manutenere debeatis nostra in persona, et aliud

non facturi. Presentes autem semper post debitam eorum lecturam reddi edicimus presentanti. Datum Zagrabie, in festo beati Mathei apostoli. Anno domini millesimo trecentesimo nonagesimo octavo.

Originale in membrana. Vestigium impressi sigilli. In archiv. regni CSD. Act. Conventus Remet. fasc. I. nr. 24.

413.

Anno 1399, 8. maii. Zagrabiae.

Nicolaus de Gara banus, terminum in causa quam cives Grechenses contra incolas de Odra agebant, denuo prorogat.

Nos Nicolaus de Gara, regnorum Sclauonie, Dalmacie et Croacie banus. Damus pro memoria, quod causam, quam iudex, iurati et universi cives montis Grechensis, pro quibus Stephanus literatus, filius Pauli, cum procuratoriis litteris eorumdem civium astitit contra Stephanum et Ladislaum, filios Benedicti et Gregorium, filium Mychaelis de Odra, ex quibus idem Gregorius pro se personaliter et pro aliis predictis cum procuratoriis litteris nostris comparuit iuxta continenciam litterarum nostrarum prorogatoriarum, super facto contradiccionis statucionis cuiusdam possessionis Hraschya vocate in octavis festi beati Georgii martiris movere habebant coram nobis, de parcium voluntate ad octavas festi beati Mychaelis archangeli, nunc venturas, duximus prorogandam. Et quia ipsi in causam atracti iudicia quatuor marcarum duplararum nobis nunc persolvere debentes non persolverunt, ideo termino in eodem dicta iudicia cum duplo persolvere tenebuntur. Presentes autem sigillis nostris absentibus, sigillo magistri Johannis, filii Anthimi vicebani et comitis nostri zagrabiensis fecimus consignari. Datum Zagrabie, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCC nonagesimo nono.

Originale in charta, a tergo vestigium impressi sigilli. In arch. Acad. Scient. Slavor. merid.

414.

Anno 1399. 26. Junii. Zagrabiae.

Coram Johanne vicebano et iudicibus nobilium communitas montis Grechensis de occupatis per filios Toth de Susedgrad possessionibus: Petrovina, Hrastja et Šiljakovina, protestatur.

Nos magister Johannes, filius Anthimi, vicebanus et comes zagrabiensis ac iudices nobilium eiusdem comitatus. Memorie commendamus per presentes, quod Stephanus literatus, filius Pauli, civis montis Grechensis de Zagrabia ad nostram personaliter veniendo presenciam

vice et in personis iudicis, iuratorum et universorum civium dicte civitatis montis Grechensis nobis per modum protestacionis et inhibicionis significare curavit, quomodo magistri Laurencius et Nicolaus, filii Nicholai, dicti Thoth, de Zomzeduar, ad quasdam villas dicte civitatis Petrouina, Hrascha et Silyakouina nuncupatas veniendo, easdem pro se ipsis minus iuste et indebite ymmo potencialiter occupassent, occupatasque detinerent et de eisdem uterentur, fructus et quoslibet proventus ipsarum pro se percipiendo et percipi faciendo, propria ipsorum potencia mediante, in preiudicium dictorum iudicis, iuratorum ac universorum civium supradicte civitatis. Unde facta huiusmodi protestacione, prefatus Stephanus litteratus suo et nominibus, quibus supra, memoratos magistros Laurencium et Nicolaum, item Stephanum, filium dicti magistri Laurencii et Ladislaum, filium dicti magistri Nicolai, necnon dominum Cristoforum prepositum de Glogoncha, fratrem eorumdem magistrorum Laurencii et Nicolai uterinum, ab occupacione et detencione dictarum villarum Petrouina, Hrascha et Silyakouina et alios quosvis se in easdem quoquomodo intromissione factis vel fiendis prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo coram nobis testimonio presencium mediante. Datum Zagrabie, tercio die festi nativitatis beati Johannis baptiste. Anno domini millesimo CCC nonagesimo nono.

Originale in charta. A tergo impressa fuerunt tria sigilla. In archivo lib. reg. civit. zagrabiensis.

415.

Anno 1399. 17. Augusti.

Johannes cantor eccl. zagrab. contra episcopum Eberhardum de castro Medved sibi et familiae suae a rege condonato protestatur.

Nos capitulum ecclesie albensis. Memorie commendamus, quod honorabilis vir, dominus Joannes cantor et canonicus ecclesie zagrabiensis, predicte zagrabiensis ecclesie et tocius capituli eiusdem nominibus et in personis coram nobis personaliter comparendo, per modum protestacionis et inhibicionis nobis significare curavit, quomodo serenissimus princeps dominus Sigismundus, dei gracia rex Hungarie, dominus noster graciosus quoddam castrum Medwe nuncupatum, ad quod eadem ecclesia et capitulum zagrabiense merum et plenum ius et litteralia efficacissima instrumenta habere dignoscerentur, ad instanciam et peticionem reverendi in Christo patris et domini, domini Eberhardi, eiusdem zagrabiensis ecclesie episcopi, Petermanno et Hermano, nepotibus eiusdem, iure perpetuo et perennali contulisset, in eiusdem ecclesie et capituli grande preiudicium et derogamen. Facta itaque huiusmodi pro-

testacione, annotatus dominus Joannes cantor, nominibus et personis prescripte ecclesie futurique episcopi et capituli zagrabiensis annotatum dominum nostrum regem a donacione et perpetuacione dicti castri Medwe et suarum pertinenciarum, prefatosque dominum Eberhardum episcopum, Petermannum et Hermannum ac alios quoslibet a recepcione, detencione et occupacione, fructuumque et utilitatum eiusdem et suarum pertinenciarum percepcione vel alio quovis quesito colore se ad idem vel easdem intromissione factis vel fiendis prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo presencium nostrarum testimonio litterarum. Datum tercio die diei festi assumpcionis virginis gloriose. Anno domini MCCCLXXXX nono.

Farlati: Illir. sacr. tom. V. p. 449.

416.

Anno 1399, 27. septembris. In Dombro.

Eberhardus episcopus zagrabiensis dat literas pro capitulo ad nobiles castri Medue, de campo zagrabiensi, quibus dicit, quod licet ad eorum querimonias frequentes eos ratione decimarum non solvendarum capitulo protexerit, tamen quia capitulum exhibuit ipsi literas quibus ius decimandi probavit, soliusque Sigismundi regis literas, quibus ille praecipit ipsos compelli, cum non possit eis litteris contravenire, mandat eisdem ut cum capitulo ratione decimarum conveniant, alias dicit se capitulo commisisse, ut in contumaces interdictis procedat, aitque se mandare parochis, ut interdictum promulgent in tali casu; literas deinde in favorem eadem prius datas declarat invalidas. Datum in Dombro, festo sanctorum Cosmae et Damiani. (In transumpto Ladislai regis.)

E regest. Georgii Marcellović. MSC. in bibl. metrop. zagrab. col. 37. nr. 3.

417.

Nicolaus de Zalnuk coram conventu monasterii varadinensis, nomine capituli eccl. zagrab. de castro Medved ac medietate tributi in portu Savae necnon villae Slanovec filiis Rudolphi de Alben a rege donatis, contradicit.

Anno 1399. 16. octobris.

Nos conventus monasterii waradinensis. Memorie commendamus, quod Nicolaus, de Zalnuk dictus, in personis et nominibus ecclesie zagrabiensis necnon futuri episcopi et capituli ecclesie eiusdem coram nobis personaliter comparendo per modum protestacionis et inhibicionis

nobis significare curavit, quomodo serenissimus princeps dominus Sigismundus dei gracia rex Hungarie etc. dominus noster graciosus, quoddam castrum Medwe nuncupatum, ad quod eadem ecclesia, episcopus et capitulum predicti merum et plenum ius et efficacissima instrumenta habere dinoscerentur, ad peticionis instanciam reverendi in Christo patris et domini Eberchardi eiusdem zagrabiensis ecclesie moderni episcopi, Petermanno, Hermanno et Rudolpho, filiis Rodolphi de Alben, nepotibus eiusdem domini episcopi, iure perhempnali contulisset in eiusdem ecclesie et episcopi ac capituli predictorum grande preiudicium et derogacionem. Facta itaque huiusmodi protestacione, annotatus Nicolaus nominibus et in personis quorum supra, annotatum dominum nostrum regem a donacione et perpetuacione dicti castri Medwe et suarum pertinenciarum necnon medietatem portus sancti Jacobi in fluvio Zaue ac tributi de eodem provenientis; item eciam cuiusdam ville Zlamnouch nuncupate, que predicti capituli prefuisse dinoscerentur, prefatosque dominum Eberchardum episcopum, Petermannum, Hermanum et Rodolphum ac ali(os quos)libet a recepcione, detencione et occupacione fructuumque et utilitatum eiusdem et suarum pertinenciarum percepcione vel alio quovis modo se ad idem et easdem intromissione facta vel facienda prohibuit contradicendo et contradixit inhibendo presencium testimonio mediante. Datum in festo beati Galli confessoris, anno domini MCCC nonagesimo nono.

Originale in charta. In archivo ven. capit. eccl. zagrab. — Farlati: Illir. sacr. V. p. 449.

II.

NECROLOGIUM,

SEPULCHRORUM MEMORIA

AC EPITAPHIA.

I.

Anno 1295, 11. octobris.

Obitus venerabilis patris domini Johannis, felicissime recordacionis, episcopi zagrabiensis. Anno domini MCC nonagesimo quinto.

Anno 1334, 18. Junii.

Hic obiit venerabilis vir Petrus, olim prepositus chasmensis. Anno domini MCCC tricesimo quarto.

Anno 1337, 15. aprilis.

Hic obiit discretus vir, dominus Dominicus, custos ecclesie zagrabiensis. Anno domini millesimo CCCXXX septimo.

Anno 1341, 9. Junii.

Hic obiit domina Gunga, consors Iwech, bone memorie. Anno domini MCCCXL primo.

Anno 1342, 27. Junii.

Hic obiit Iuech, villicus Grecensis, filius Draguech, frater domini Georgii canonici zagrabiensis. Anno domini MCCCXL secundo.

Anno 134.. 15. novembris.

Hic obiit domina Margaretha, relicta Dragani. Anno domini MCCCXL...

Anno 1349, 26. februarii.

Hic obiit Francisca, filia Iuuech, filii Draguech. Anno domini millesimo CCCXL nono.

Anno 1349, 23. novembris.

Hic obiit honorabilis vir dominus Nicolaus de genere Est, prepositus zagrabiensis. Anno domini MCCCXLIX.

Anno 1350, 5. aprilis.

Hic obiit Viden, villicus Grecensis, frater magistri Georgii canonici zagrabiensis. Anno domini millesimo CCC quinquagesimo.

Anno 1350, 4. maii.

Hic obiit venerabilis et inclitus pater, felicissime recordacionis, dominus Gregorius episcopus chanadiensis, benefactor multorum et promotor pauperum clericorum. Anno domini MCCC quinquagesimo.

Anno 135.. 8. martii.

Hic obiit Bartholomeus, archidiaconus zagrabiensis.

Anno 1353, 7. octobris.

Hic obiit dominus Georgius, canonicus zagrabiensis, qui ordinavit ad missam beate virginis duas prebendas bonas. Anno domini MCCCLIII.

Anno 1364, 18. februarii.

Obitus magistri Johannis, cantoris chasmensis, in anno domini MCCCLX quarto.

Anno 1366, 1. novembris.

Hic obiit dominus Paulus archidiaconus Kamarcensis, qui legavit Prebendariis chori ecclesie zagrabiensis balneum muratum in possessione dominorum de capitulo in abbacia iuxta fluvium, et unam bonam vineam iuxta sanctum Simonem et unum breviarum suum bonum.

Anno 1382, 8. Augusti.

Obitus Nicolai, archidiaconi zagrabiensis. Anno domini MCCCLXXX secundo.

Anno 1382, 15. septembris.

Hic obiit magister Georgius de Hracovicha, canonicus zagrabiensis. Anno domini MCCCLXXX secundo.

Notae in margine kalendarii breviarii sacc. XIII In bibl. metrop. zagrab. col. 37, scr. 4, nr. 11.

II.

Anno 1247, 10. Julii.

Huic (i. e. Stephano I. episcopo zagrab.) successit dominus Stephanus secundus, qui dicitur fuisse sollempnis homo. Hic plures ecclesias in episcopatu fecit edificari et specialiter capitulum chasmense et prepositur am chasmensem ipse constituit et dotavit, et ipsam ecclesiam fecit edificari et eciam ecclesiam beate Marie Magdalene in Chasma et plurima meritoria opera fecit. Qui obiit VI. idus Julii. Anno domini MCCXLVII, tempore domini regis Andree, filii Bele secundi.

Anno 1287, 4. aprilis.

Huic (i. e. Philippo 1248—1262.) successit dominus Thymotheus per provisionem sumpmi pontificis, qui laudabiliter prefuit ecclesie, quam

in diversis ornamentis et vasis argenteis dotavit. Hic post multa meritoria opera obiit quarta die mensis aprilis, anno domini MCC octuagesimo VII; cuius sepulchrum apparet ante aram beate virginis in ecclesia maiori.

Anno 1287, 5. novembris.

Huic successit dominus Anthonius per eleccionem de prepositura albensi, qui modico tempore vixit, quia sex mensibus. Obiit autem anno domini MCC octuagesimo septimo in die beati Emerici ducis Sclauonie, filii sancti regis Stephani, de mense novembri.

Anno 1295, 3. octobris.

Huic successit dominus Johannes per eleccionem de preposito zagrabiensi. cuius tempore fuit castrum Medue ab ecclesia alienatum et fuit per hoc ecclesia in persecucionibus posita maxime quantum ad capitulum. Hic obiit anno domini MCC nonagesimo quinto, die terciadecima octobris.

Anno 1323, 3. Augusti.

Huic (i. e. Michaeli 1295—1303.) successit dominus Augustinus de ordine fratrum Predicatorum, vite sanctitate prefulgens prout suus exitus docet, per provisionem eiusdem domini Benedicti pape; et licet temporibus impacatis tamen utiliter et laudabiliter prefuit ecclesie tempore domini Karoli regis Hungarie; et demum per dominum Johannem papam XXII translatus fuit in episcopum civitatis sancte Marie de Nucheria, ibique obiit die tercia mensis Augusti, anno domini MCCCXXIII, qui usque hodie corruscat miraculis.

Anno 1348, 16. octobris.

Huic (i. e. Ladislao de Kobol 1326—1343.) successit dominus Jacobus de Placencia, qui fuit primo phisicus domini Karoli regis, postea episcopus chanadiensis et abhinc translatus in episcopum zagrabiensem per eundem dominum papam Clementem. Hic obiit Bude in festo beati Galli abbatis. Anno domini MCCCXL(V)III.

Notae e serie episcoporum zagrab. prout in Libro Statutorum capituli zagrab. perhibentur.

III.

Anno 1326. mense Julio.

Johannes lector, qui obiit de mense Julii, anno domini MCCCXXVI.

Liber Statutor. ven. cap. zagrab. part. IV. c. II.

Anno 1361, 30. novembris.

Hoc missale pertinet ad kalendinum dominorum Prebendariorum chori ecclesie zagrabiensis, quod legatum est per venerabilem dominum Jacobum, prepositum zagrabiensem et canonicum prefate ecclesie zagrabiensis; qui obiit in festo beati Andree apostoli. Anno MCCCLXI.

Nota in missali, quod asservatur in biblioth. metrop. zagrab.

IV.

Anno 1185.

(Huic i. e. Bernaldo) successit dominus Prodanus. († 1185.) qui quiescit sub eodem lapide albo sicut dicitur, sub quo et proximus superior.

Anno 1190 – 1201.

Huic successit dominus Dominicus (1190—1201.) cuius iam littere apparent et eciam sepulchrum in ecclesia maiori sub lapide rubeo marmoreo ante aram beati Mychaelis archangeli in ecclesia maiori. [1]

Anno 1215.

Huic successit dominus Gothardus. († 1215.) quem predictus tegit lapis albus, sicut dicitur.

E serie episc. zagrab. in libr. Stat. capit. zagrab.

(In ecclesia cathedrali zagrab. in capella s. Ladislai) inter cornu evangelii et murum ecclesiae est monumentum ostendens habitum antiquum, circumscripcione: Hic iacet generosa domina Elisabeth filia magnifici Valentini comitis zagrabiensis. Obiit anno 1200. [2]

Raf. Levaković: Hist. episc. et dioec. zagrab. MSC. In Acad. Scient. Slav. merid. Farlati. l. c. V. p. 339. Kukuljević. Prvostolna crkva zagreb.

Paulo inferius est aliud monumentum Johannis archidiaconi dubicensis, 1383.

Levaković, l. c.

[1] In serie episc. zagrab. (in libro Statut.) erronee ponitur Dominicus ante Prodanum.

[2] Inscriptio haec, quam praelaudatus Levaković procul dubio mendose adnotaverat, extendi debet vel ad finem saec. XIII. vel usque medium saec. XIV., quia absis in qua domina Elisabeth sepulta erat, sub fine saec. XIII. seu an. 1275 extructa est.

1.

✠ HIC EST SEPVLTVRA D̄ RADOSLAVO FILIO D̄ CRE-STOHNA D̄ GARA ET HEREDVM SVORVM.

Lapis in pariete cappellae archiepisc. orphanotrophii in vico Latinorum, Zagrabiae.

2.

✠ GLEBA SVB HAC PETRA THOME
IACET ARCHILEVITE ✠ CHRISTE IHV TETRA
QVE PTEGE DE NECE MITE.

M . . . R . . . ✠ DAR . . . . EIA · QVIBVS IPSE
FRVAR · . . . . MENTA ✠ ETERNIA . . . . IMENNSIS CVM
IVSTIS ZAGRAB.

✠ Gleba, sub hac petra, Thome jacet archilevite,
✠ Christe Jhesu, tetra, quem protege, de nece, mite.
. . . .
. . . .

Procul dubio lapis iste sepulchralis, qui repertus est fractus in pavimento eccl. cathedr. est Thomae, archidiaconi cathedralis seu zagrabiensis, qui obiit vel anno 1395, vel sequenti quodam.

3.

Inscriptio in pariete absidis b. v. Mariae in eccl. cathedrali.

. . . . CONSECRATA MARIA
. . . . . . CVM CLERO CVM GREGE GRATVM.

Tuo honori consecrata Maria dicatum.
Sit altare cum clero cum grege gratum.

IIII.

KALENDARIA

ECCLESIAE ZAGRABIENSIS

SAEC. XIII. ET XIV.

(In kalendariis nomina uncis inclusa recentiori tempore addita sunt, nomina vero literis cursivis impressa in originali rubro charactere scripta sunt.)

Jani prima dies et VII. fine timetur.

KL. Januarius habet dies XXX, luna XXX.

III.	*a.*	*Jan.*	*Circumcisio domini.*
	b.	IIII.	*Octava s. Stephani.*
XX.	c.	III.	*Octava Johannis ewangeliste.* Genofeue martiris.
	d.	II.	*Octava innocentum.*
XIX.	e.	*Non.*	vigilia.
VIII.	f.	VIII.	*Epiphania domini.*
	g.	VII.	
XVI.	*a.*	VI.	Thymothei.
V.	b.	V.	Firmini et Saturnini episcoporum.
	c.	IIII.	Pauli primi heremite.
XIII.	d.	III.	
II.	e.	II.	Johannis pape.
	f.	*Idus.*	Hylarii episcopi. Octava epiphanie.
X.	g.	XIX.	Felicis in pincis.
	a.	XVIII.	Mauri abbatis.
XVIII.	b.	XVII.	Marcelli pape et martiris.
VII.	c.	XVI.	Anthonii monachi. Sulpicii episc. et confessor.
	d.	XV.	Prisce virginis.
XV.	e.	XIV.	Marii et Marthe martirum.
IIII.	f.	XIII.	*Fabiani et Sebastiani.*
	g.	XII.	*Agnetis virg.*
XII.	*a.*	XI.	Vincencii mart.
I.	b.	X.	Emerenciane virg.
	c.	IX.	Tymothei apostoli.
IX.	d.	VIII.	*Conversio sancti Pauli.* Proiecti mart.
	e.	VII.	Pollicarpi episcopi.
XVII.	f.	VI.	Johannis Crisostomi. Juliani episc. et confes.
VI.	g.	V.	Octava Agnetis.
	a.	IIII.	Valerii episcopi.
XIIII.	b.	III.	Adelgunde virg.
III.	c.	II.	Saturnini, Tyrsi et Victoris mart.

Ast Februi quarta est, precedit tercia finem.

KL. Februarius habet dies XXIX, luna XXVIII.

	d.	*Febr.*	Brigide virg.
XI.	e.	IIII.	*Purificatio s. Marie.*
XIX.	f.	III.	Blasii episc. et mart.
VIII.	g.	II.	Eulalie virg.
	a.	*Non.*	Agate virg.
XVI.	b.	VIII.	Vedasti episc. et mart. (Dorothee virg.)
V.	c.	VII.	Auguli episc. et mart.
	d.	VI.	
XIII.	e.	V.	(Appollonie virginis et mart.)
II.	f.	IIII.	*Scolastice virg. Sotheris virg.*
	g.	III.	Eufrasie virg.
X.	*a.*	II.	
	b.	*Idus.*	Stephani pape.
XVIII.	c.	XVI.	*Marcii.* Valentini mart.
VII.	d.	XV.	
	e.	XIIII.	Juliane virg.
XV.	f.	XIII.	Pollicarpi episc.
IIII.	g.	XII.	Pigmenii mart.
	a.	XI.	
XII.	b.	X.	Eucharii confes.
I.	c.	IX.	Hylari pape.
	d.	VIII.	*Kathedra s. Petri.* (Tecle virg.)
IX.	e.	VII.	Vigilia.
	f.	VI.	*Mathie apostoli.* Gerardi episc.
XVII.	g.	V.	Victoris et Victoriani mart. Valpurge virg.
VI.	*a.*	IIII.	Nestoris episc.
	b.	III.	Alexandri episc.
XIIII.	c.	II.	Romani.

Martis prima necat, cuius de cuspide IIII. est.

KL. Marcius habet dies XXX, luna XXX.

III.	d.	*Marc.*	
	e.	VI.	Lucii episc.
XI.	f.	V.	Eunutherii et Celedoni mart
	g.	IIII.	Adriani martiris.
XIX.	*a.*	III.	Foce mart.
VIII.	b.	II.	Victoris mart.
	c.	*Non.*	Perpetue et Felicitatis. (Thome doctoris ord. Predicatorum et confes.)
XVI.	d.	VIII.	
V.	e.	VII.	Quadraginta militum.
	f.	VI.	Alexandri.
XIII.	g.	V.	
II.	*a.*	IIII.	*Gregorii pape.*
	b.	III.	Macedoni presbiteri.
X.	c.	II.	Rome. XLVII. martirum.
	d.	*Idus.*	
XVIII.	e.	XVII.	
VII.	f.	XVI.	Gertrudis.
	g.	XV.	
XV.	*a.*	XIIII.	Johannis heremite.
IIII.	b.	XIII.	Gumberti episc.
	c.	XII.	*Benedicti abbatis.*
XII.	d.	XI.	Pauli episc.
I.	e.	X.	Victorini et Firmini mart.
	f.	IX.	Pigmenii presbiteri.
IX.	g.	VIII.	*Annunciatio dominica.*
	a.	VII.	
XVII.	b.	VI.	
VI.	c.	V.	
	d.	IIII.	Eustachii monachi.
XIIII.	e.	III.	Quirini et Victoris mart.
III.	f.	II.	Balbine virg.

Aprilis decimo, undeno fine minatur.

KL. Aprilis habet dies XXX, luna XXIX.

	g.	*Aprilis.*	Quinciani mart.
XI.	*a.*	IIII.	Quatuor coronatorum.
	b.	III.	
XIX.	c.	II.	*Ambrosii episc.*
VIII.	d.	*Non.*	
XVI.	e.	VIII.	
V.	f.	VII.	Celestini.
	g.	VI.	
XIII.	*a.*	V.	VII. virginum.
II.	b.	IIII.	Apolloni mart.
	c.	III.	Leonis pape.
X.	d.	II.	Juliani episc.
	e.	*Idus.*	Eufemie virg.
XVIII.	f.	XVIII.	*Mai.* Elene virg. Tiburci, Valeriani et Maximiani mart.
VII.	g.	XVII.	
	a.	XVI.	Calixti pape.
XV.	b.	XV.	
IIII.	c.	XIIII.	Eleutheri episc.
	d.	XIII.	
XII.	e.	XII.	Genesii mart.
I.	f.	XI.	
	g.	X.	
IX.	*a.*	IX.	*Adalberti episc. et conf.*
	b.	VIII.	*Georgii mart.*
XVII.	c.	VII.	*Marci ewangeliste. Letania maior.*
VI.	d.	VI.	Cleti pape.
	e.	V.	
XIIII.	f.	IIII.	Vitalis mart.
III.	g.	III.	Germani conf. (Petri mart.)
	a.	II.	Quirini mart.

Tercius in maio lupus est, et VII. anguis.

KL. Maius habet dies XXXI, luna XXX.

XI.	b.	*Maii.*	*Apostolorum Philippi et Jacobi.*
	c.	VI.	
XIX.	d.	V.	*Invencio s. crucis.* Alexandri, Ewencii.
VIII.	e.	IIII.	Floriani mart.
	f.	III.	Gothhardi episc.
XVI.	g.	II.	Johannis ante portam latinam.
V.	*a.*	*Non.*	Juvenalis conf.
	b.	VIII.	*Michaelis archangeli.* (Victoris mart. Stanizlai mart.)
XIII.	c.	VII.	
II.	d.	VI.	Gordiani et Epimachi.
	e.	V.	
X.	f.	IIII.	Nerei et Achillei atque Pangracii.
	g.	III.	Gengolphi.
XVIII.	*a.*	II.	
VII.	b.	*Idus.*	Torquati et Secundini mart. Adventus spiritus sancti.
	c.	XVII.	*Junii.*
XV.	d.	XVI.	
IIII.	e.	XV.	(Servacii pont. Eodem die Marie ad martires.)
	f.	XIIII.	Potentiane virg.
XII.	g.	XIII.	Basille virg.
I.	*a.*	XII.	Valentis mart.
	b.	XI.	Faustini et Thymothei mart. (Helene regine.)
IX.	c.	X.	
	d.	IX.	Vincentii et Donati mart. (Donatiani et Rogaciani, Domini conf.)
XVII.	e.	VIII.	Vrbani pape. (Francisci conf.).
VI.	f.	VII.	Bede presb.
	g.	VI.	Germani episc.
XIIII.	*a.*	V.	Johannis pape.
III.	b.	IIII.	Maximi episc.
	c.	III.	Felicis pape.
XI.	d.	II.	Petronelle virg. *Notandum, quod quinta feria post. oc(tavas adventus spiritus sancti)*

debet celebrari festum corporis Christi.

Junius in decimo, XV. fine minatur.

KL. Junius habet dies XXX, luna XXVIII.

	e.	*Junius.*	Nicomedis mart.
XIX.	f.	IIII.	Marcellini et Petri.
VIII.	g.	III.	Pergentini.
XVI.	*a.*	II.	Quirini mart.
	b.	*Non.*	Bonifacii episc.
	c.	VIII.	
XIII.	d.	VII.	Pauli episc.
II.	e.	VI.	Medardi episc.
	f.	V.	Primi et Felicitatis.
X.	g.	IIII.	Mauri abbatis.
	a.	III.	*Barnabe apostoli.*
XVIII.	b.	II.	Basilidis, Cyrini, Naboris et Nazari.
XII.	c.	*Idus.*	Felicule virg. (Anthonii conf.)
	d.	XVIII.	(Basilii et Aniani episc. confessorum).
XV.	e.	XVII.	*Viti, Modesti et Crescencie.*
IIII.	f.	XVI.	Quirici et Julite martirum.
	g.	XV.	Justine virg.
XII.	*a.*	XIIII.	Marci et Marcelliani mart.
I.	b.	XIII.	Gervasii et Prothasii mart.
	c.	XII.	Crispini et Vitalis mart.
IX.	d.	XI.	Albini mart.
	e.	X.	(Paulini episc. Decem millia militum.)
XVII.	f.	IX.	Vigilia.
VI.	g.	VIII.	*Nativitas s. Johannis baptiste.*
	a.	VII.	Gallicani mart.
XIIII.	b.	VI.	Johannis et Pauli mart.
III.	c.	V.	*Ladizlai confes.*
	d.	IIII.	Leonis pape (mart). Vigilia.
XI.	e.	III.	*Apostolorum Petri et Pauli.*
	f.	II.	*Commemoracio s. Pauli.*

Tredecimus Julii, X. innuit ante kalendas.

KL. Julius habet dies XXXI, luna XXX.

XIX.	g.	*Julii.*	Gaii episc. Octava s. Johannis baptiste.
VIII.	*a.*	VI.	Processi et Martiniani mart.
	b.	V.	
XVI.	c.	IIII.	Translacio Martini episc.
V.	d.	III.	(Vdolrici episc. et confess.)
	e.	II.	Octava apostolorum.
XIIII.	f.	*Non.*	Villibaldi episc. Translacio s. Thome mart.
II.	g.	VIII.	Kyliani mart. et sociorum eius.
	a.	VII.	(Translacio sancti Nicolai episcopi et confessoris.)
X.	b.	VI.	VII. Fratrum.
	c.	V.	Translacio s. Benedicti abbatis.
XVIII.	d.	IIII.	
VII.	e.	III.	*Margarethe virg.*
	f.	II.	Foce episc.
XV.	g.	*Idus.*	*Divisio apostolorum.*
IIII.	*a.*	XVII.	*Augusti.* Andree et Benedicti mart.
	b.	XVI.	Alexii confes.
XII.	c.	XV.	Arnulphi confes.
I.	d.	XIIII.	
	e.	XIII.	Juliani mart. (Elye prophete.)
IX.	f.	XII.	Parexedis virg.
	g.	XI.	*Marie Magdalene.*
XVII.	*a.*	X.	Apollinaris mart.
VI.	b.	IX.	Christine virg. Vigilia.
	c.	VIII.	*Jacobi apostoli.* (Christophori mart.)
XIIII.	d.	VII.	S. Anne, matris b. Marie virginis.
III.	e.	VI.	Septem dormientium mart.
	f.	V.	Pantaleonis mart.
XI.	g.	IIII.	Felicis et Simplicii, Faustini et Beatricis mart.
	a.	III.	(Abdon et Sennen mart. Depositio s. Ladislai regis.)
XIX.	b.	II.	Germani episc.

Augusti nepar prima, fugat de fine secunda.

KL. Augustus habet dies XXXI, luna XXIX.

VII.	c.	*August.*	Machabeorum. *Ad vincula s. Petri.*
XVI.	d.	IIII.	Stephani pape et mart.
V.	e.	III.	*Inventio s. Stephani prothomart.*
	f.	II.	Iustini presb.
XIII.	g.	*Non.*	*Domini(ci) conf. Sancte Marie de Nive.*
II.	*a.*	VIII.	*Transfiguratio domini.* Syxti pape et mart.
	b.	VII.	Affre mart. (Donati episc. et mart.)
X.	c.	VI.	Cyriaci mart, sociorumque eius.
	d.	V.	Vigilia.
XVIII.	e.	IIII.	*S. Laurencii mart.*
VII.	f.	III.	Tyburcii mart.
	g.	II.	(Clare virg.)
XV.	*a.*	*Idus.*	Ypoliti sociorumque eius.
	b.	XIX.	Eusebii conf. Vigilia.
IIII.	c.	XVIII.	*Assumpcio s. Marie.*
XII.	d.	XVII.	
I.	e.	XVI.	Octava s. Laurencii.
	f.	XV.	Agabiti mart.
IX.	g.	XIIII.	(Magni mart.)
	a.	XIII.	*Stephani regis.*
XVII.	b.	XII.	
VI.	c.	XI.	Timothei et Symphoriani mart. Octava assumpcionis.
	d.	X.	Vigilia.
XIIII.	e.	IX.	*Bartholomei apost.* Audoeni conf.
III.	f.	VIII.	Genesi mart.
	g.	VII.	
XI.	*a.*	VI.	Octava s. Stephani regis. Ruphi mart.
XIX.	b.	V.	*Augustini episc.* Hermetis mart.
	c.	IIII.	*Decollacio s. Johannis bapt.* Sabine virg.
VIII.	d.	III.	Felicis et Audacti mart.
	e.	II.	Paulini episc.

Tercia septembris wlpis ferit a pede dena.

KL. September habet dies XXX, luna XXX.

XVI.	f.	*Septembr.*	
	g.	IIII.	*Henrici conf.*
	a.	III.	
XIII.	b.	II.	Marcelli episc.
II.	c.	*Non.*	Quintini mart.
	d.	VIII.	Magni mart.
X.	e.	VII.	Regine virg.
	f.	VI.	*Nativitas s. Marie.* Adriani mart.
XVIII.	g.	V.	Gorgoni mart.
VII.	*a.*	IIII.	
	b.	III.	Prothi et Jacincti mart.
XV.	c.	II.	Maximini episc.
IIII.	d.	*Idus.*	
	e.	XVIII.	*Exaltacio s. Crucis.* Corneli et Cypriani.
XII.	f.	XVII.	Nicomedis mart.
I.	g.	XVI.	Eufemie virg. et mart.
	a.	XV.	Lamberti mart.
IX.	b.	XIIII.	
	c.	XIII.	
XVII.	d.	XII.	vigilia.
VI.	e.	XI.	*Mathei apost. et ewang.*
	f.	X.	Mauricii et sociorum eius.
XIIII.	g.	IX.	Tecle virg.
III.	*a.*	VIII.	Concepcio Johannis bapt. (Gerardi mart.)
	b.	VII.	Firmini mart.
XI.	c.	VI.	Cypriani et Justine mart.
	d.	V.	*Cosme et Damiani mart.*
XIX.	e.	IIII.	Wencezlai mart.
VIII.	f.	III.	*Michaelis archangeli.*
	g.	II.	Jeronimi presb.

Tercius octobris gladius decimo ordine nectit.

KL. October habet dies XXXI, luna XXIX.

XVI.	*a.*	*Octobr.*	Remigii, Germani sociorumque eius conf. atque pont. (Piati mart.)
V.	b.	VI.	Leodogarii mart.
XIII.	c.	V.	
II.	d.	IIII.	*Francisci conf.*
	e.	III.	
X.	f.	II.	
	g.	*Non.*	Marci pape, Sergi et Bachi mart.
XVIII.	*a.*	VIII.	
VII.	b.	VII.	Dionisii, Rustici et Eleuterii mart.
	c.	VI.	Gereonis, Victoris et aliorum.
XV.	d.	V.	
IIII.	e.	IIII.	
	f.	III.	Anastasii episc. Colomanni mart.
XII.	g.	II.	Calixti pape.
I.	*a.*	*Idus.*	(Cerboni episc. et conf.)
	b.	XVII.	Sigismundi regis. *Galli conf.*
IX.	c.	XVI.	*Marthe sororis Lazari.*
	d.	XV.	*Luce ewang.*
XVII.	e.	XIIII.	
VI.	f.	XIII.	
	g.	XII.	Undecim millia virg.
XIIII.	*a.*	XI.	
II.	b.	X.	Severini episc.
	c.	IX.	(Maglorii episc. et conf.)
XI.	d.	VIII.	Crispini et Crispiniani.
XIX.	e.	VII.	Demetri mart.
	f.	VI.	vigilia. (Vedasti et Amandi conf.)
VIII.	g.	V.	*Simonis et Jude.*
	a.	IIII.	
XVI.	b.	III.	Marcelli mart. (Narcisci mart.)
V.	c.	II.	Vigilia. (Quintini mart.)

Quinta Novembris acus, vix tercia mansit in urna.

KL. November habet dies XXX, luna XXX.

	d.	*Novembr.*	*Festivitas omnium sanctorum.* Cesarii mart.
XIII.	e.	IIII.	Eustachii cum sociis suis. (Commemoratio omnium fidelium defunctorum.)
I.	f.	III.	Germani conf.
	g.	II.	Aniani episc.
X.	*a.*	*Non.*	*Henrici conf.*
	b.	VIII.	*Translatio s. Adalberti episc.* (Leonardi conf.)
XVIII.	c.	VII.	
VII.	d.	VI.	Quatuor coronatorum. Octava omnium sanctorum.
	e.	V.	Theodori mart.
XV.	f.	IIII.	(Martini pape et mart.)
IIII.	g.	III.	*Martini episc.* Mene mart.
	a.	II.	Gumberti episc.
XII.	b.	*Idus.*	Briccii episc.
I.	c.	XVIII.	*Decemb.* Victoris mart.
	d.	XVII.	Felicis episc.
IX.	e.	XVI.	Othomari abbatis.
	f.	XV.	(Aniani episc. et conf.)
XVII.	g.	XIIII.	Octava s. Martini episc.
VI.	*a.*	XIII.	(Sancte Helisabeth.)
	b.	XII.	
XIIII.	c.	XI.	Columbani abbatis.
III.	d.	X.	*Cecilie virg.*
	e.	IX.	Clementis mart.
XI.	f.	VIII.	Grisogoni mart.
XIX.	g.	VII.	*Katherine virg.*
	a.	VI.	
VIII.	b.	V.	Agricole et Vitalis mart. Lini pape et mart.
	c.	IIII.	(Cleti pape.)
XVI.	d.	III.	Vigilia.
V.	e.	II.	*Andree apostoli.*

Dat duodena cohors VII inde, decemque Decembris.

KL. December habet dies XXXI, luna XXIX.

	f.	*Decembr.*	Eligii episc. et conf.
XIII.	g.	IIII.	Candidi mart.
	a.	III.	Lucii et Cassii mart.
X.	b.	II.	Barbare virg.
	c.	*Non.*	
XVIII.	d.	VIII.	*Nicolai episc.*
VII.	e.	VII.	Pollicarpi epis. Octava s. Andree.
	f.	VI.	(Sanctificatio s. Marie virginis.)
XV.	g.	V.	Leocadie virg.
IIII.	*a.*	IIII.	Ambrosii episc.
	b.	III.	Damasi pape.
XII.	c.	II.	Hermogenis mart.
I.	d.	*Idus.*	Lucie virg. (Ottilie virg. et mart.)
	e.	XIX.	Nicasii episc. (Zenonis episc. et conf.)
IX.	f.	XVIII.	Valeriani episc. Maximini conf.
	g.	XVII.	Ananie, Azarie, Missaelis.
XVII.	*a.*	XVI.	
VI.	b.	XV.	
	c.	XIIII.	
VIII.	d.	XIII.	Vigilia.
II.	e.	XII.	*Thome apost.*
	f.	XI.	Rome XXX. mart.
XI.	g.	X.	Victorie et Eugenie virg.
XIX.	*a.*	IX.	Vigilia.
	b.	VIII.	*Nativitas domini nostri Jhesu Christi.*
VIII.	c.	VII.	*Stephani prothomart.*
	d.	VI.	*Johannis ewangeliste.*
XVI.	e.	V.	*Sanctorum innocentium.*
V.	f.	IIII.	*Thome mart.* David regis.
	g.	III.	
XIII.	*a.*	II.	*Silvestri pape.*

E breviario, quod asservatur in bibliotheca metropolitana zagrab. col. 37, ser. 4. nr. 11.

Prima dies Jani nivor est, et VII. vani.

KL. Januarius habet dies XXXI, luna XXX.

III.	*a.*	*Januar.*	*Circumcisio domini.*	*tot. soll.*
	b.	IIII.	*Octava s. Stephani.*	*IX. lecc.*
XI.	c.	III.	*Octava s. Johannis ewangeliste.*	*IX. lecc.*
	d.	II.	*Octava sanctorum Innocencium.*	*IX. lecc.*
XIX.	e.	*Nonas.*	vigilia.	
VIII.	f.	VIII.	*Epiphania domini.*	*tott. soll.*
	g.	VII.	Hilarii episc. et mart.	
XVI.	*a.*	VI.	Luciani et Maximiani mart.	
V.	b.	V.	Julii et Juliani mart.	
	c.	IIII.	Pauli primi Heremite, conf.	VI. lecc.
XIIII.	d.	III.	Gregorii et Galli mart.	
II.	e.	II.	Saturi mart.	
	f.	*Idus.*	*Octava Epiphanie.* Hilarii et Remegii episc. Memoria.	*IX. lecc.*
X.	g.	XIX.	*Februarius.* Felicis in pincis mart.	lecc. III.
	a.	XVIII.	*Mauri abbatis, conf.*	*simplex.*
XVIII.	b.	XVII.	Marcelli pape et mart.	III. lecc.
VII.	c.	XVI.	*Anthonii monachi conf.*	*simplex.*
	d.	XV.	Prisce virg. et mart. *Sol in aquario.*	III. lecc.
XV.	e.	XIIII.	Marii et Marthe, Audifax et Abacuk, mart.	III. lecc.
IIII.	f.	XIII.	*Fabiani et Sebastiani, mart.*	*sollemp.*
	g.	XII.	*Agnetis virg. et mart.*	*sollemp.*
XII.	*a.*	XI.	*Vincencii mart.*	*sollemp.*
I.	b.	X.	Emerenciane virg. et mart.	memoria.
	c.	IX.	*Timothei apostoli.*	*simplex.*
VIIII.	d.	VIII.	*Conversio s. Pauli apost.* Preiecti mart. Memoria.	*sollemp.*
	e.	VII.	Policarpi episc. et mart.	
XVII.	f.	VI.	Juliani episc. conf.	III. lecc.
VI.	g.	V.	*Agnetis secundo. Claves quadragesime.*	*IX. lecc.*
	a.	IIII.	Constancii episc. conf.	
XIIII.	b.	III.	Aldegundis virg.	
III.	c.	II.	Ciri et Johannis mart.	memoria.

Nona parit bellum, set V. dat hora flagellum.

Annus habet menses XII. septimanas LII. et diem I et habet CCCLXV. dies et VI. horas.

Februarius aput Hebreos dicitur Scebath, aput Grecos, Enditos.

Alterius mensis post quartum tercius ensis.

KL. Februarius habet dies XXVIII, luna XXIX.

Quando est bissextus habet dies XXIX, sed luna non mutatur. Nox habet horas XIIII. dies vero decem.

	d.	*Febr.*	Ignacii episcop. mart. III. lecc. Brigide virginis.	memoria.
XI.	e.	IIII.	*Purificacio s. Marie virg.*	*tot. soll.*
XIX.	f.	III.	*Blasii episc. et mart.*	*sollemp.*
VIII.	g.	II.	Gilberti confessoris.	
	a.	*Nonas.*	*Agathe virg. et mart.*	*sollemp.*
XVI.	b.	VIII.	Dorothee virg. et mart.	*sollemp.*
V.	c.	VII.	Amandi et Vedasti mart.	
	d.	VI.	Juliani mart. et Elene virg.	
XIII.	e.	V.	Apolonie virginis.	
II.	f.	IIII.	*Scolastice virg.* Soteris cum sociis suis mart. Memoria.	*simplex.*
	g.	III.	Desiderii episc. conf.	
X.	*a.*	II.	Eulalie virginis.	memoria.
	b.	*Idus.*	Anthonii presb. conf.	
XVIII.	c.	XVI.	*Marcii. Valentini mart.* Vitalis cum sociis suis, mart. Memor.	*simplex.*
VII.	d.	XV.	Faustini et Jovite mart. *Sol in pisce.*	memoria.
	e.	XIIII.	Juliane virg. et mart.	memoria.
XV.	f.	XIII.	Polothronii episc.	
IIII.	g.	XII.	Panthaleonis mart.	
	a.	XI.	Galbini presb. et mart.	
XII.	b.	X.	Eucharii episc.	
I.	c.	IX.	Septuaginta novem mart.	
	d.	VIII.	*Kathedra sancti Petri. Ver oritur.*	*sollemp.*
IX.	e.	VII.	Zenonis mart. Vigilia.	
	f.	VI.	*Mathie apostoli.*	*sollemp.*
XVII.	g.	V.	Victorini et Victoris mart.	
VI.	*a.*	IV.	Alexandri episc. conf.	
	b.	III.	Juliani et Fortunati mart.	
XIIII.	c.	II.	Romani abbatis.	

Nullus ut octave vel dene dixerit ave.

Marcius aput Hebreos dicitur Adar, aput Grecos, Diston.

Marcius in prima cum quarta dividit ad vina.

KL. Marcius habet dies XXXI, luna XXX.

Nox habet horas XII. dies XII.

III.	d.	*Marcii.*	Albini episc. et mart.	
	e.	VI.	Simplicii pape, mart.	
XI.	f.	V.	Marini militis, conf.	
	g.	IIII.	Vencezlai mart.	
XIX.	*a.*	III.	Eusebii mart.	memoria.
VIII.	b.	II.	Victoris et Victorini.	
	c.	*Nonas.*	Perpetue et Felicitatis mart. (Thome de Aquino.)	memoria.
XVI.	d.	VIII.	Cipriani et Gilemonis.	
V.	e.	VII.	Quadraginta martirum.	
	f.	VI.	Alexandri et Gai mart.	
XIII.	g.	V.	Rustici et Palatini mart.	
II.	*a.*	IIII.	*Gregorii pape, doctoris.*	*sollemp.*
	b.	III.	Macedonii presb. conf.	
X.	c.	II.	Eufrosii et Feliciani mart.	
	d.	*Idus.*	Longini militis et mart. qui lancea perforavit latus Domini	memoria.
XVIII.	e.	XVII.	*Aprilis.* Patricii episc. conf.	
VII.	f.	XVI.	Gertrudis virg.	memoria.
	g.	XV.	Alexandri episc. conf.	
XV.	*a.*	XIIII.	Joseph, nutritoris Domini, conf.	
IIII.	b.	XIII.	Gumberti episc. conf.	
	c.	XII.	*Benedicti abbatis. Equinoccium vernale secundum Grecos.*	*sollemp.*
XII.	d.	XI.	Justi episc. et Pauli conf.	
I.	e.	X.	Victoriani mart.	
	f.	IX.	Pigmeni episc. conf.	
IX.	g.	VIII.	*Annunciacio dominica.*	*tot. soll.*
	a.	VII.	Gastuli mart.	
XVII.	b.	VI.	*Resurrectio domini.*	*tot. soll.*
VI.	c.	V.	Eligii episc. conf.	
	d.	IIII.	Prisci mart.	
XIIII.	e.	III.	Quintini mart.	
III.	f.	II.	Reguli episc. conf.	

Prima nocet multum, nullum dabit altera cultum.

Aprilis apud Hebreos dicitur Var, apud Grecos dicitur Sanditos.

Cui decimus cedit, undenus Aprilis obedit.

KL. Aprilis habet dies XXX, luna XXIX.

Nox habet horas X, dies vero (X)III.

	g.	*Aprilis.*	Albini conf.	
XI.	*a.*	IIII.	Marcelli pape.	
	b.	III.	Theodosie virg.	
XIX.	c.	II.	*Ambrosii episc. doctoris.*	*sollemp.*
VIII.	d.	*Nonas.*	Hirenis virg.	
XVI.	e.	VIII.	Sixti pape et mart.	
V.	f.	VII.	Dyonisii episc. conf.	
	g.	VI.	Celestini mart.	
XIII.	*a.*	V.	Marie egypciace matrone.	memor.
II.	b.	IIII.	Ezechielis prophete.	
	c.	III.	Leonis pape.	memor.
X.	d.	II.	Julii episc. conf.	
	e.	*Idus.*	Eufemie mart.	memor.
XVIII.	f.	XVIII.	*Mai. Tyburcii et Valeriani mart.*	*simplex.*
VII.	g.	XVII.	Olympiadis episc. conf.	
	a.	XVI.	Castili et Carisii mart. *Sol in tauro.*	
XV.	b.	XV.	Petri dyaconi, conf.	
IIII.	c.	XIIII.	Eleuterii mart.	
	d.	XIII.	Vincencii mart.	
XII.	e.	XII.	Genesii mart.	
I.	f.	XI.	Fortunati et Maximi mart.	
	g.	X.	Gai pape et mart.	
IX.	*a.*	IX.	*Adalberti episc. mart.*	*simplex.*
	b.	VIII.	*Georgii mart.*	*sollemp.*
XVII.	c.	VII.	*Marci ewangeliste.* *Letania maior.*	*sollemp.*
VI.	d.	VI.	Cleti pape conf.	memor.
	e.	V.	Germani episc. conf.	memor.
XIIII.	f.	IIII.	*Vitalis mart.*	*simplex.*
III.	g.	III.	*Petri mart.*	*simplex.*
	a.	II.	Eutropii mart.	

Prima petit telis, quem nona requirit Aprilis.

Maius aput Hebreos dicitur, Scrivan, aput Grecos, Aronistos.

Tercius hic aptat Madii, quod septimus aptat.

KL. Maius habet dies XXXI, luna XXX.

Nox habet horas VIII. dies XVI.

XI.	b.	*Mai.*	*Philippi et Jacobi, apostolorum.*	*tot. soll.*
	c.	VI.	Anastasii episc. conf.	
XIX.	d.	V.	*Invencio s. Crucis.* Alexandri, Evencii et Theodori mart. Memoria.	*tot. soll.*
VIII.	e.	IIII.	Floriani mart.	memoria.
	f.	III.	Euthimi dyaconi, conf.	
XVI.	g.	II.	*Johannis ante portam latinam.*	*sollemp.*
V.	*a.*	*Nonas.*	Domiciani episc. et Juvenalis mart.	
	b.	VIII.	*Apparicio sancti Michaelis.* Stanizlai episc. mart. Memoria.	*sollemp.*
XIII.	c.	VII.	Corone virginis.	
II.	d.	VI.	*Gordiani et Epimachi mart.*	*simplex.*
	e.	V.	Marmerti episc. conf.	
X.	f.	IIII.	Pancracii, Nerei et Achilei mart.	simplex.
	g.	III.	Servacii episc. conf.	
XVIII.	*a.*	II.	Bonifacii mart.	memoria.
VII.	b.	*Idus.*	Adventus spiritus sancti.	
	c.	XVII.	*Junii.* Peregrini mart.	
XV.	d.	XVI.	Aquilini mart.	
IIII.	e.	XV.	Felicis episc. et conf.	
	f.	XIIII.	Potenciane virg.	III. lecc.
XII.	g.	XIII.	Eustachi mart.	
I.	*a.*	XII.	Victoris et Donati, mart.	
	b.	XI.	Elene regine. III. lecc.	memoria.
IX.	c.	X.	Desiderii episc. et conf.	
	d.	VIIII.	Dominici conf.	
XVII.	e.	VIII.	*Urbani pape et mart.*	*simplex.*
VI.	f.	VII.	Eleutheri pape et mart.	
	g.	VI.	Johannis pape et mart.	
XIIII.	a.	V.	Germani conf.	
III.	b.	IIII.	Maximi episc. conf.	
	c.	III.	Elevatio dextere b. regis Stephani	memoria.
XI.	d.	II.	Petronelle virg.	III. lecc.

Sexta minus sordet, cum vulnera dena remordet.

Junius aput Hebreos dicitur Thebat, aput Grecos, Deseos.

Cui nil deviabit Junii quindena negabit.

KL. Junius habet dies XXX, luna XXIX.

Nox habet horas VII, dies XVIII.

	e.	*Junii.*	Nycomedis mart.	memor.
XIX.	f.	IIII.	Marcellini et Petri.	III. lecc.
VIII.	g.	III.	Donati et Laurentini et Pergentini mart.	
XVI.	*a.*	II.	Cypriani mart.	memor.
V.	b.	*Nonas.*	Bonifacii sociorumque eius mart.	memor.
	c.	VIII.	Philippi dyaconi.	
XIII.	d.	VII.	Columbani conf.	
II.	e.	VI.	Medardi episc. conf.	memor.
	f.	V.	*Primi et Feliciani mart.*	*simplex.*
X.	g.	IIII.	Basilidis et Tripolis mart.	
	a.	III.	*Barnabe apostoli.*	*sollemp.*
XVIII.	b.	II.	Basilidis, Cyrini, Naboris et Nazarii mart.	memor.
VII.	c.	*Idus.*	Anthonii conf. fratrum minorum.	memor.
	d.	XVIII.	*Julii.* Elye prophete.	
XV.	e.	XVII.	*Viti, Modesti et Crescencie mart.*	*simplex.*
IIII.	f.	XVI.	Quirici et Julite mart.	memor.
	g.	XV.	Ducentorum et LXII mart. *Sol in tauro.*	
XII.	*a.*	XIIII.	Marci et Marcelliani mart.	III. lecc.
I.	b.	XIII.	*Gervasii et Prothasii mart.*	*sollemp.*
	c.	XII.	Silverii pape et mart.	
IX.	d.	XI.	Albini mart, cum sociis suis.	memor.
	e.	X.	Paulini episc. conf. Decem millium militum. *Sollempne.*	III. lect.
XVII.	f.	IX.	Vigilia.	
VI.	g.	VIII.	*Nativitas s. Johannis Baptiste.*	*tot. soll.*
	a.	VII.	Amandi conf.	
XIIII.	b.	VI.	*Johannis et Pauli mart.*	*sollemp.*
III.	c.	V.	*Ladizlai regis.*	*tott. soll.*
	d.	IIII.	Leonis pape. Vigilia.	memor.
XI.	e.	III.	*Petri et Pauli apostolorum.*	*tot. soll.*
	f.	II.	*Commemoracio s. Pauli.*	*sollemp.*

Ledit quinta cutem, nullam dabit quarta salutem.

Julius aput Hebreos dicitur Thamul, aput Grecos, Primos.

Terdecimus fortis, Julii sedecimus via mortis.

KL. Julius habet dies XXXI, luna XXX.

Nox habet horas VIII, dies XVI.

XIX.	g.	*Julii.*	*Octava s. Johannis Baptiste.* Vigilia.	*IX. lecc.*
VIII.	*a.*	VI.	*Processi et Martiniani mart. Visitacio b. Marie virg. tot. sollem.*	*simplex.*
	b.	V.	Augustini episc. conf.	
XVI.	c.	IIII.	*Octava s. Ladizlai regis.* Translacio s. Martini. Memoria.	*IX. lecc.*
V.	d.	III.	Domicii mart.	
	e.	II.	*Octava apostolorum.*	*IX. lecc.*
XIII.	f.	*Nonas.*	Villibaldi episc. conf.	memor.
II.	g.	VIII.	Kyliani episc. et mart. sociorumque eius.	III. lecc.
	a.	VII.	Zenonis mart. Octava visitacionis.	
X.	b.	VI.	Septem fratrum mart.	III. lecc.
	c.	V.	*Translacio s. Benedicti.*	*simplex.*
XVIII.	d.	IIII.	Naboris et Felicis mart.	
VII.	e.	III.	*Margarethe virg. et mart.*	*sollemp.*
	f.	II.	Silee conf. Dies caniculares hic incipiunt.	
XV.	g.	*Idus.*	*Divisio apostolorum.*	*sollemp.*
IIII.	*a.*	XVII.	*Augusti. Andree et Benedicti.*	*sollemp.*
	b.	XVI.	*Alexii conf.*	*sollemp.*
XII.	c.	XV.	Eustachii episc. conf. *Sol in leone.*	
I.	d.	XIIII.	Juste et Rufine virg.	
	e.	XIII.	Helye prophete.	memor.
IX.	f.	XII.	Praxedis virginis.	III lecc.
	g.	XI.	*Marie Magdalene.*	*tot. soll.*
XVII.	*a.*	X.	*Apollinaris mart.*	*simplex.*
VI.	b.	IX.	Christine virg. Vigilia.	memor.
	c.	VIII.	*Jacobi apostoli.* Christophori mart. Mem.	*sollemp.*
XIIII.	d.	VII.	*Anne matris b. virginis.*	*sollemp.*
III.	e.	VI.	Marthe v. hosp. Dom., iii lecc. Septem dorm.	memor.
	f.	V.	Panthaleonis, Nazarii et Celsi mart.	III. lecc.
XI.	g.	IIII.	Felicis pape, Simplicii, Faustini et Beatricis mart.	III. lecc.
	a.	III.	*Deposicio s. Ladizlai reg.* Abdon et Sennes, mem.	
XIX.	b.	II.	Germani episc. conf.	memor.

Est lupus undena, parit quoque nona leena.

Augustus aput Hebreos dicitur Ebal, aput Grecos Vor.
Sixti prima furit, a fine secunda purit.

KL. Augustus habet dies XXXI, luna XXX.

Nox habet horas X. dies XIIII.

VIII.	c.	*August.*	*Ad vincula s. Petri.* Ss. Machabeorum, mem.	
XVI.	d.	IIII.	Stephani pape.	
V.	e.	III.	*Invencio s. Stephani, prothom. sollem. Augustini episc. zagr. tot. soll. quando canonizabitur.* Nicodemi, Gamalielis et Abibon. Memoria.	
	f.	II.	Justini presb.	
XIII.	g.	*Nonas.*	*Dominici conf. Osvaldi reg. mart. memor. Marie de nive, sollempne.*	*simplex.*
II.	*a.*	VIII.	*Sixti pape, Felicissimi et Agapiti mart. Et transfiguracio domini.*	*simplex.*
	b.	VII.	Donati episc. III. lecc. Afre mart.	memoria.
X.	c.	VI.	Cyriaci et sociorum eius, mart.	memoria.
	d.	V.	Romani mart. Vigilia.	memoria.
XVIII.	e.	IIII.	*Laurencii mart.*	*sollemp.*
VII.	f.	III.	*Tyburcii mart.*	*simplex.*
	g.	II.	Clare virginis.	memoria.
XV.	*a.*	*Idus.*	*Ypoliti et sociorum eius.*	*simplex.*
IIII.	b.	XIX.	*Septembris.* Eusebii conf. Vigilia.	memoria.
	c.	XVIII.	*Assump. b. v. M.* De s. rege Stephano, mem.	*tot. soll.*
XII.	d.	XVII.	Arnulfi conf. *Sol in virgine.*	
I.	e.	XVI.	*Octava s. Laurencii.*	*IX. lecc.*
	f.	XV.	Agapiti mart.	memoria.
IX.	g.	XIIII.	Magni mart.	memoria.
	a.	XIII.	*Sancti regis Stephani.*	*tot. soll.*
XVII.	b.	XII.	*Bernardi abbatis.*	*simplex.*
VI.	c.	XI.	*Octava assumpcionis.* Timothei et Simphoriani, mart. Memoria.	*IX. lecc.*
	d.	X.	vigilia.	
XIIII.	e.	IX.	*Bartholomei apostoli.*	*sollemp.*
III.	f.	VIII.	Lodovici regis Francie.	memoria.
	g.	VII.	Irinei episc. conf.	memoria.
XI.	*a.*	VI.	*Oct. s. Stephani reg.* Rufi mart. Memoria.	*IX. lecc.*
	b.	V.	*Augustini episc. doct.*	*sollemp.*
XIX.	c.	IIII.	*Decoll. s. Johannis Bapt.* Sabine virg. Mem.	*sollemp.*
VIII.	d.	III.	Felicis et Aducti mart.	III. lecc.
	e.	II.	Paulini episc. conf.	memoria.

Cuspide prima ferit, quod secunda perdere querit.

September aput Hebreos dicitur Misii, aput Grecos, Telos.

Tercia turbatur Septembris, dena minatur.

KL. September habet dies XXX, luna XXX.

Nox habet horas XII, dies XII.

XVI.	f.	*Sept.*	*Egidii abbatis.*	*simplex.*
V.	g.	IIII.	*Deposicio sancti Emerici.* Anthonini mart.	*sollemp.*
	a.	III.	Anthonii mart.	
XIII.	b.	II.	Marcelli mart.	memor.
II.	c.	*Non.*	Quintini mart. Hic finiuntur dies canicular.	
	d.	VIII.	Magni conf.	memor.
X.	e.	VII.	Gregorii episc. conf.	
	f.	VI.	*Nativitas s. Marie virg.* Adriani mart. mem.	*tot. soll.*
XVIII.	g.	V.	Gorgonii mart	memor.
VII.	*a.*	IIII.	Hilarii pape.	
	b.	III.	Proti et Jacincti, Felicis et Regule.	memor.
XV.	c.	II.	Seraphionis mart.	
IIII.	d.	*Idus.*	Philippi episc. conf.	
	e.	XVIII.	*Octobris. Exaltacio s. crucis.*	*tot. soll.*
XII.	f.	XVII.	*Octava Nativitatis s. Marie.*	*IX. lecc.*
I.	g.	XVI.	Eufemie, Lucie et Geminiani mart.	memor.
	a.	XV.	Lamberti episc. et mart. *Sol in libra.*	III. lecc.
IX.	b.	XIIII.	Florencii mart.	
	c.	XIII.	Januarii episc. cum sociis suis, mart.	
XVII.	d.	XII.	Eustacii et sociorum eius mart. Vigilia.	
VI.	e.	XI.	*Mathei apost. et ewangeliste.*	*sollemp.*
	f.	X.	*Mauricii et sociorum eius mart.*	*simplex.*
XIIII.	g.	IX.	Lini pape et mart.	
III.	*a.*	VIII.	*Gerardi episc. et mart.*	
	b.	VII.	Cleophe virginis.	
XI.	c.	VI.	Justine et Cipriani mart.	memor.
	d.	V.	*Cosme et Damiani mart.*	*tot. soll.*
XIX.	e.	IIII.	*Venceslai mart.*	*simplex.*
VIII.	f.	III.	*Michaelis archang.*	*tot. soll.*
	g.	II.	*Jeronimi presb. et doctoris.*	*sollemp.*

Tercia Septembris et quarta dabit mala membris.

October aput Hebreos dicitur Marisan, aput Grecos, Uperbeos.

Tercius Octobris nulli decimque salubris.

KL. October habet dies XXXI, luna XXX.

Nox habet horas XIIII, dies vero X.

XVI.	*a.*	*Octobr.*	Remigii, Germani et Vedasti episc.	memoria.
V.	b.	VI.	Leodegarii episc. mart.	memoria.
XIIII.	c.	V.	Dyonisii episc. mart.	
II.	d.	IIII.	*Francisci conf.* Petronii episc. Memoria.	*simplex.*
	e.	III.	Faustini mart.	
X.	f.	II.	*Octava s. Michaelis.*	*IX. lecc.*
	g.	*Nonas.*	Marci pape, Marcellini, Apulei, Sergii et Bachi mart.	memoria.
XVIII.	*a.*	VIII.	Symeonis conf.	
VII.	b.	VII.	*Dyonisii episc. Rustici et Eleuterii. mart.*	*sollemp.*
	c.	VI.	Gereonis, Victoris, Cassi et Florenc. mart.	memoria.
XV.	d.	V.	Cerbonii episc. conf.	
IIII.	e.	IIII.	Tarati, Probi, Andronici et Maximil. episc.	
	f.	III.	*Colomani mart.*	
XII.	g.	II.	*Calixti pape et mart.*	*simplex.*
	a.	*Idus.*	Cerbonii episc. conf. III. lecc. Quirini conf.	memoria.
	b.	XVII.	*Novembris. Galli abbatis et conf.*	*simplex.*
IX.	c.	XVI.	Heronis martiris.	
	d.	XV.	*Luce ewangeliste. Sol in scorpione.*	*sollemp.*
XVII.	e.	XIIII.	Januarii episc. sociorumque eius, mart.	memoria.
VI.	f.	XIII.	Quirini et sociorum eius, mart.	
	g.	XII.	*Undecim millium virginum et mart.*	*sollemp.*
XIIII.	*a.*	XI.	Severi episc. conf.	memoria.
III.	b.	X.	Severini episc. conf.	memoria.
	c.	IX.	Maglorii episc. conf.	III. lecc.
XI.	d.	VIII.	Crispini et Crispiniani mart.	memoria.
	e.	VII.	*Demetrii mart.*	*sollemp.*
XIX.	f.	VI.	Evaristi pape. Vigilia.	
VIII.	g.	V.	*Symonis et Jude apost.*	
	a.	IIII.	Ducentorum martirum.	
XVI.	b.	III.	Narcisci episc. mart.	memoria.
V.	c.	II.	Quintini mart. Vigilia.	memoria.

Quarta dat Octobrisque nova venena colubris.

November aput Hebreos dicitur Casleu, aput Grecos, Dios.

Quinta Novembris obest, nulli lux tercia prodest.

KL. November habet dies XXX, luna XXX.

Nox habet horas XVI, dies vero VIII.

	d.	*Novembr.*	*Festivitas omnium sanctorum.*	*tot. soll.*
XIII.	e.	IIII.	*Festum omnium fidelium animarum.*	*IX. lecc.*
II.	f.	III.	Quarti conf. et Protuli episc.	
	g.	II.	Vitalis et Agricole, mart.	
X.	*a.*	*Non.*	*Emerici ducis Sclauonie, conf.*	*tot. soll.*
	b.	VIII.	Leonardi abb. conf.	memoria.
XVIII.	c.	VII.	Willibrordi episc. conf.	
VII.	d.	VI.	*Octava omnium sanctorum.* Quatuor coronatorum. Memoria.	*IX. lecc.*
	e.	V.	Theodori mart.	III. lecc.
XV.	f.	IIII.	Martini pape.	memoria.
IIII.	g.	III.	*Martini episc. conf.* Menne mart. Memor.	*sollemp.*
	a.	II.	Benedicti, Ysaac et Johannis, mart.	
XII.	b.	*Idus.*	*Briccii episc. conf.*	
I.	c.	XVIII.	*Decembris.* Clementini episc.	
	d.	XVII.	Secundi mart.	
IX.	e.	XVI.	*Othmari abb. conf.*	*simplex.*
	f.	XV.	*Aniani episc. conf.* *Sol in sagittario.*	*simplex.*
XVII.	g.	XIIII.	*Octava s. Martini.*	*IX. lecc.*
VI.	*a.*	XIII.	*Elyzabet vidue.*	*tot. soll.*
	b.	XII.	Potenciani pape et mart.	
XIIII.	c.	XI.	Columbani conf.	
III.	d.	X.	*Cecilie virg. et mart.*	*sollemp.*
	e.	IX.	*Clementis pape et mart.* et Felicitatis, mart. Memoria.	*sollemp.*
X.	f.	VIII.	Grisogoni mart.	III. lecc.
	g.	VII.	*Katherine virg. et mart.*	*sollemp.*
XIX.	*a.*	IV.	Petri et Alexandri episc.	
VIII.	b.	V.	Lini pape et conf.	memoria.
	c.	IIII.	Cleti pape et conf.	memoria.
XVI.	d.	III.	Saturnini, Crisancii, Mauri et Darie, mart. Vigilia.	memoria.
V.	e.	II.	*Andree apostoli.*	*sollemp.*

Est octava canis et quarta videtur inanis.

December aput Hebreos dicitur Thebath, aput Grecos, Apileos.

Hec dat bissena decimi, quod septima dena.

KL. December habet dies XXXI, luna XXIX.

Nox habet horas XVIII, dies vero VI.

XIII.	f.	*Decembr.*	Longini mart.	
II.	g.	IIII.	Bibiane et Candide, virg.	
	a.	III.	Tribuni mart.	
X.	b.	II.	*Barbare virg, et mart.*	*sollemp.*
	c.	*Non.*	Sabbe abbatis.	
XVIII.	d.	VIII.	*Nicolai episc. conf.*	*sollemp.*
VII.	e.	VII.	*Octava s. Andree.*	*IX. lecc.*
	f.	VI.	*Sanctificacio s. Marie virg.*	*tot. soll.*
XV.	g.	V.	Six(t)i episc. confes.	
IIII.	*a.*	IIII.	Melchiadis pape.	
	b.	III.	Damasii pape.	memoria.
XII.	c.	II.	Pauli conf.	
I.	d.	*Idus.*	*Lucie virg. et mart.*	*sollemp.*
	e.	XIX.	*Januarii.* Senoni episc. conf.	memoria.
IX.	f.	XVIII.	Valeriani episc. conf.	
	g.	XVII.	Ananie, Azarie, Mizaelis mart.	
XVII.	*a.*	XVI.	Ignacii episc. et mart.	
VI.	b.	XV.	Zozimi mart.	
	c.	XIIII.	Nemesii mart. *Sol in capricornu.*	
XIIII.	d.	XIII.	Vigilia.	
III.	e.	XII.	*Thome apostoli.*	*sollemp.*
	f.	XI.	Triginta mart.	
XI.	g.	X.	Victorie virg.	
	a.	IX.	Vigilia.	
XIX.	b.	VIII.	*Nativitas domini nostri Jesu Christi.*	*tot. soll.*
VIII.	c.	VII.	*Stephani prothomartiris.*	*tot. soll.*
	d.	VI.	*Johannis apost. et ewangeliste.*	*tot. soll.*
XVI.	e.	V.	*Sanctorum innocentium.*	*tot. soll.*
V.	f.	IIII.	*Thome episc. et mart.*	*sollemp.*
	g.	III.	Sabini episc. conf.	
XIII.	*a.*	II.	*Silvestri pape, conf.*	*sollemp.*

Prima parat luctum, nullum dat septima fructum.

zE breviario scripto in membrana saec. XIV. in bibliotheca metropolitana agrab. col. XLVII. ser. 3. nr. 497.

IV.

AFFERUNTUR

EA

QUORUM SCRIPTORES COAEVI

MENTIONEM FACIUNT.

1.

Anno 1241.

Bela IV. rex Hungariae etc. a Tartaris victus, Zagrabiam venit.

Tunc Bela rex de Austria reversus, venit cum omni familia sua et demoratus est in partibus Zagrabiae. Congregati vero sunt circa eum omnes qui effugere poterant gladium Tartarorum, et erant ibi per aestatem, rei exitum praestolantes.[1]

[1] Thomas archidiaconus: Historia salonitana c. XXXVII. — Joan. Lucii de regno Dalm. etc. hist. p. 354.

2.

Anno 1241.

Bela IV. rex Hungariae etc. relicta Zagrabia ad mare adriaticum descendit.

Itaque antequam Dravi fluminis gurgitem (Tartari) transmearent, rex praesentiens eorum adventum, relictis stacionibus Zagrabiensium partium cum omni commitatu suo ad mare descendit.[2]

[2] Thomas archidiaconus: Historia salonitana c. XXXIX. Joan. Lucii. l. c. p. 356.

3.

Anno 1240—1244.

Molimina episcopi Zagrab. Stephani II. super unione ecclesiarum Spalatensis et Zagrabiensis.

In illis diebus* coadunato capitulo et clero ecclesiae spalatensis, factus est tractatus de pontifice subrogando. Tunc laicali importunitate et maxime Gargani annisu, modesto tamen et discreto, facta est electio de domino Stephano zagrabiensi episcopo in Spalatensem archiepisco-

* Post obitum spalatensis archiepiscopi Guncelli.

pum postulandum, qui tunc temporis Spaleti morabatur . . . . Regressus autem Zagrabia, misit ad romanam sedem pro suae postulationis expetendo assensu. Sed tunc temporis mortuo bonae memoriae Gregorio papa, facta est dissensio inter cardinales, ita, ut subrogatio summi pontificis foret ferme biennio protelata. Sic ergo causa electionis ipsius episcopi, toto illo tempore indeterminata permansit.[1] . . . . His namque temporibus zagrabiensis episcopus praedictus, missa relatione ad romanam sedem nitebatur obtinere suae postulationis assensum cum quibusdam conditionibus, quas admittere noluit dominus Innocentius nuper ad summam sedem apostolicam sublimatus. Quamobrem dictus episcopus misit Spaletum et renunciavit postulationi de se factae, dans licentiam de persona alia providendi.[2]

[1] Thomas archid. l. c. cap. XLI.
[2] Ibid. c. XLV. — Joan. Lucii, l. c. p. 358. et 361.

4.

Anno 1248—1262.

Philippus episc. zagrab. castrum Medved aedificat.

Huic (i. e. Stephano II. episcopo zagrabiensi) successit dominus Philippus, de quo plures iam recordantur et fuit sollempnis persona. Hic bono zelo ductus edificavit castrum Medue pro conservando thezauro ecclesie metu Thartarorum, quia adhuc non erat murata civitas seu castrum Grecense. . . . . .

E codice membraneo, „liber acclavatus" dicto, in archivo ven. capit zagrabiensis. — Joan. Tkalčić: Monumenta episc. zagrabiensis, vol. II. pag. 6.

5.

Anno 1300. mense Augusto.

Carolus Robertus regni Hungariae usurpandi gratia Zagrabiam venit.

Anno domini MCCC. mense Augusto. tempore Bonifacii papae. dominus Carolus nepos Caroli regis Siciliae per mare cum galeis Spaletum applicuit, ubi per mensem vel fere duos stetit. Egrediensque de civitate Spalati in comitatu Pauli bani versus Vngariam ad usurpandum regnum praedictum de manu regis Andreae, venit Sagrabiam et ibi in manibus magistri Hugrini traditur.

Michae Madii de Barbazanis, historia de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum. — Joan. Lucii. l. c. pag. 371. c. III.

6.

Anno 1387, mense Julio.

Maria, regis Sigismundi uxor, e carceribus Novigradi liberata, Zagrabiam ducitur.

Rex itaque (Sigismundus) atque regnum diu laboravit pro regis Mariae liberatione sed omnia remedia penitus erant invalida, nisi fuisset benignitas ducalisque Venetiarum potentia, quae misit nobilem virum Joannem Barbadico, capitaneum, cum galeis optime armatis, qui diligentissime non solum attentissimam custodiam maritimam adhibuit, ne ipsa rex Maria transveheretur, verum etiam potenter descendens in terram, adeo expugnavit et arctavit ipsum priorem Auranae, quod per vim coegit eum ad restituendum ipsam, quam super galeis duxit Segnam a carceribus et morte turpissima liberatam; ipsa vero in signum perpetuae charitatis omnino voluit eundem Joannem Barbadico, capetaneum, qui tam strenue laboraverat pro eadem militari cingulo insignire. Ipse quoque capetaneus se transferens cum galeis ad castrum Scardonae per rebelles coronae occupatum, quamvis inexpugnabile foret et gentibus multis fulcitum, ipsum obtinuit per vim belli, assignando ipsum regiae et reginali maiestati. Ducalis excellentia ad dictas maiestates sex ambasciatores sollemnes, scilicet nobiles viros: Leonardum Dandulo militem. procuratorem s. Marci, Jacobum Delphino, militem, Paulum Mauroceno, Petrum Bragadino, Marinum Maripetro et Remigium Superantio ad congratulandum de reginali liberatione transmisit; qua quidem congratulatione die Jovis 19. junii 1387. facta, et dignissime accepta, quatuor ex eis iuxta ordinem datum Venetias revertuntur, remanentibus duobus ex eis, scilicet Leonardo Dandulo et Paulo Mauroceno ad sociandum reginalem maiestatem usque ad serenissimum dominum regem. Primo igitur Julii subsequentis sociarunt eam usque Ysagabriam. ubi invenerunt dominum regem et eundem Panthaleonem Barbo, militem, qui venerant obviam reginali maiestati. Celebrata quoque ibi magna sollemnitate, ipse dominus rex iam dictum dominum Paulum Mauroceno ad honorem militiae sublimavit, subsequente regia et reginali excellentia, ipsique tres ambasciatores scilicet Leonardus Dandulo. Paulus Mauroceno et Pantaleo Barbo, milites, Budam cum eximia laetitia pervenerunt de statu et quiete regni sapientissime providentes.

Caresinus, apud Joannem Lucii de regno Dalmatiae et Croatiae libr. V. edit. Amstelod. p. 253—4.

ADDENDA.

1.

Anno 1217.

Ecclesiae cathedrali zagrab. praedium Gremla pro emendis cereis confertur.

Prima meta terre Gremla, quam quidam nobilis nomine Petrus contulit, que ad hoc ut ecclesie, pluries dicte, ceram solveret, deputata est.

E diplomate quo Andreas II. proficiscendo ad recuperandam terram sanctam, Zagrabiae moram trahens, omnia privilegia et donationes eccl. zagrab. concessa et factas confirmat. Joan. Tkalčić. Mon. hist. episc. zagrab. vol. I. p. 40. In libro Statutor. capit. zagrab., ubi sermo fit de custode ecclesiae cathedralis memoratur etiam „quedam possessio sive predium . . . vocata, que olim per Bank banum fuit legata et collata nostre ecclesie, specialiter ad usum luminariorum." Procul dubio redactor Statutor. commutaverat nomen fundatoris centurionis Petri, cum nomine Bank bani.

2.

Anno 1335, 19. maii.

Carolus Hungariae etc. rex, taxam contributionalem ab extraneis mercatoribus civibus Grechensibus pendendam esse, iterum confirmat.

Karolus dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crouacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie, Bulgarieque rex. Princeps sallernitanus et Honoris ac montis sancti Angeli dominus. Omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris, presencium noticiam habituris, salutem in salutis largitore. Justis petencium desideriis facilem prebere consensum ius invitat, racio expostulat et regalis sublimitas merito exortatur. Ea propter ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod Franciscus iudex civitatis de monte Grecensi, fidelis noster, in sua et universorum civium eiusdem civitatis nostre in persona ad celsitudinis nostre accedens presenciam exhibuit nobis quasdam litteras nostras patentes, tenoris infrascripti, petens nostram excellenciam humiliter su-

plicando, ut ipsas nostras ratas habentes uberiorem ad cautelam transcribi in formamque nostri privilegii redigi facere benignitate regia dignaremur. Quarum tenor talis est: (vid. doc. 162. ann. 1333. 13 Junii). Nos itaque peticionibus predictorum civium et hospitum nostrorum civitatis de monte Grecensi, fidelium nostrorum, iustis et condignis regio inclinati cum favore, prescriptas litteras nostras patentes per eundem Franciscum iudicem nobis exhibitas in nulla sui parte viciatas de verbo ad verbum presentibus insertas in formam nostri privilegii redigi faciendo ratificamus, acceptamus, approbamus et presentis scripti patrocinio prescriptum articulum generose per nos ipsis factum et concessum confirmamus. In cuius confirmacionis memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras nostras privilegiales duplicis sigilli nostri novi et autentici munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Tathamerii, albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri. Anno domini millesimo CCC tricesimo quinto, quartodecimo kalendas Junii. Regni eciam nostri anno similiter tricesimo quinto. Venerabilibus in Christo patribus: Chanadino, strigoniensi; fratre Ladislao colocensi, aule nostre cancellario, archiepiscopis; Nicolao jauriensi; Ladislao quinqueecclesiensi; Andrea transilvano; Ladislao zagrabiensi; Andrea waradiensi; Rodolpho vaciensi; fratre Paulo albensi de Nandur; Meskone wesprimiensi; fratre Wyto, nitriensi; Jacobo chanadiensi; et fratre Gregorio syrmiensi, episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus. Magnificis viris Wilhermo Drugeth palatino et iudice Comanorum, Demetrio, magistro tawarnicorum nostrorum; Thoma woyvoda transilvano et comite de Zonuk; comite Paulo, iudice curie nostre; Mykch, bano tocius Sclauonie; Nicolao, bano de Machow; Paulo magistro tawarnicorum domine regine, consortis nostre karissime; . . . . magistro agazonum nostrorum; Dionisio, magistro dapiferorum nostrorum, bano de Zeurino et magistro Nicolao comite Posoniensi aliisque quamplurimis regni nostri comitatus tenentibus et honores.

Originale in membrana, sigillum deest. In arch. lib. reg. civ. Zagrab.

3.

Anno 1335. 20. septembris. Zagrabiae.

Duimus et Bartholomaeus comites Veglae etc. et communitas de Grech modum de solvendis debitis cives Grecenses inter et subditos comitum vicissim componuntur.

Nos Duimus et Bartholomeus comites Vegle, Modruse et Posege, nec non Albe regalis. Significamus tenore presencium quibus expedit

universis, quod nos cum probis et honestis viris Francisco iudice ac universis civibus de monte Grech huiusmodi composicionem seu ordinacionem vicissim duximus ordinandam, quod nullus creditorum ex nostris possit quempiam aut res ipsius pro debito alieno de ad ipsos pertinentibus impedire, nisi prius habita inquisicione ante iudicem ipsorum; nec possit civis captivari, si ad solvendum non subpeterent facultates, sed possessiones ipsius pro debito secure vendantur; et si iusticia mediante solucio fieri non posset, extunc nullius alterius res possint impediri preter solius debitoris. Datum Zagrabie in vigilia beati Mathei apostoli et ewangeliste. Anno domini MCCCXXX quinto.

Orig. in membrana, a tergo vestigium sigilli. In arch. Acad. scient. Slavor. meridional.

4.

Anno 1346, 11. aprilis. In Višegrad.

Sententia Laurentii magistri tavarnicorum de Kobilja et Svibljan in capitulum zagrabiense fertur.

Nos Laurencius magister tavarnicorum domini Lodouici dei gracia illustris regis Hungarie et comes nitriensis. Memorie commendantes significamus tenore presencium quibus expedit universis, quod cum honorabile capitulum ecclesie zagrabiensis: Stanech villicum de Grech, Jaxe aurifabrum, Jacobum monetarium, Thomam, filium Welch, Wlchata, Alen, Strusak, Michaelem dictum Luphud et Petrum, dictum Pulyan, iuratos, nec non cives et hospites de eadem Grech universos, accepto homine regio sub testimonio honorabilis capituli ecclesie quinqueecclesiensis ad octavas festi Epiphaniarum domini in anno eiusdem MCCCXL tercio ad regie maiestatis presenciam in causam attraxisset, eademque causa iuxta continenciam litterarum domini Thome quondam voyvode transilvani, tunc honore magisterii tavarnicatus prefulgente et comitis de Scepus et de Wyuar, accione eiusdem capituli ecclesie zagrabiensis in facto possessionario contestata ad octavas festi Penthecostes tunc affuturas, prorogata, in quibus una accione ipsius capituli zagrabiensis super facto cuiusdam fossati taliter proposita, quod ipsi hospites sub monte et in metis dicte civitatis de Grech quoddam fossatum propria eorum auctoritate et potencia fodere incipiendo et finem eius ad terram dicti capituli deducendo, quedam aqua per ipsum fossatum deducta terram ipsius capituli destruxisset. In quorum contrarium, preallegatum fossatum et terram ad quam finis eius fossati perveniret, intra metas dicte civitatis procuratores eorumdem hospitum adiacere allegarant. De quibusquidem octavis in-

strumentalis exhibicio, quam utreque partes super allegata ipsorum prenotata contra se invicem habere indicassent, simul cum aliis duabus ipsius capituli zagrabiensis ecclesie causis super facto videlicet quarumdam aliarum terrarum; item super facto cuiusdam tributi, quod de salibus et de cera exigeretur et quod ipsi cives contra libertatem ipsius ecclesie propria ipsorum cum potencia constituissent, declaratis, iuxta continenciam litterarum domini Stephani, nunc voyuode transilvani, tunc vero magistri thavarnicorum regalium ad octavas festi sancti Michaelis archangeli prorogata; a quibusquidem octavis dicta causa per eundem magistrum Stephanum propter sociorum suorum secum iudicancium paucitatem et ipsius cause arduitatem ad octavas festi Penthecostes, tunc affuturas, anno domini supradicto et deinde dirigente altissimi clemencia et excellentissimi principis Lodouici, dei gracia regis Hungarie, dileccione nos ad honorem dicti magisterii tavarnicatus sublimante ad octavas festi beati Michaelis archangeli in anno domini MCCCXL quarto, et ab his ad octavas festi Epiphaniarum domini cum tribus iudiciis regalibus in iam dictis tribus causis per ipsum capitulum ante litis ingressum eo, quod procurator dicti capituli nullam penitus assignavit racionem, ipsas causas, ut actor, prorogare voluisset deponendis contra hospites prenotatos, mediantibus litteris nostris deducta et deventa; a quibus, de parcium pari procuratorum voluntate, statu in eodem ad octavas festi beati Georgii martiris in anno domini MCCCXL quinto, similiter tunc affuturas, cum iudiciis hinc et inde videlicet per partes supradictas deponendis prorogata, de quibus ob preceptum serenissime principisse domine Elizabeth eadem dei gracia regine Hungarie, ad octavas festi nativitatis beati Johannis baptiste statu in eodem et cum eisdem iudiciis sine excrescencia deponendis deventa et ab eisdem ad octavas festi Epiphaniarum domini in anno eiusdem MCCCXL sexto, racione exercitus preallegati domini nostri regis, quem tunc ad Croaciam diu a regali dicione alienatam et domino concedente sue regalis excellencie potestati et ut de iure debebat, iuris(diccione) potenter subiugatam et reoptentam habuerat, extitisset prorogata. Tandem ipsis octavis festi Epiphaniarum domini occurrentibus, dum Nikolet quondam iudex de Grech et Jaxe, nunc cives iurati de eadem, tam pro se personaliter, quam cum procuratoriis litteris eorumdem hospitum pro Stanech villico, Jacobo, Thoma, filio Wielanich; Wlcheta, Alen, Strosak, Michaele dicto Lebhud et Petro, dicto Pulyan, iuratis, nec non universis cohospitibus suis de eadem Grech (nostrum) adeuntes iudiciarium conspectum se et dictos hospites per iam dictum capitulum in causam multis retroactis temporibus indicantes: si quis pro eodem capitulo comparendo

proponeret se promptos audire et ad ea respondere affirmassent paratos. Ecce dominus Jacobus, dicte zagrabiensis ecclesie prepositus, tam pro se personaliter, quam cum procuratoriis litteris dicti capituli pro eodem capitulo comparendo, se et ipsum capitulum cum preallegatis hospitibus super facto possessionario in causa fuisse et iam diu ventilatam et ad presentes octavas Epiphaniarum domini esse deductam, in qua eciam ipsum capitulum deberet instrumenta exhibere, astruendo universas litteras tam causales quam privilegiales tempore combustionis civitatis de Wysegrad (in con)servatorio domini Thatamerii, albensis ecclesie prepositi, in quo per magistrum Demetrium archydiaconum zagrabiensem, tunc procuratorem ipsius capituli reposite fuerant ad servandum, omnino fuissent concremate et amisse. Ad quarumquidem litterarum requisicionem et reinvencionem eodem domino preposito instanter postulante, duas ipsorum causas: videlicet super facto possessionario et super facto cuiusdam fossati habitas, quamlibet ipsarum cum dupplatis regalibus iudiciis eo, quod ipse dominus prepositus sua et eiusdem capituli in persona dictas litteras esse conbustas non aliqua credibili racione sed solum asserebat nudo verbo, ad diem medie quadragesime duxeramus prorogandam, eodem domino Jacobo preposito ad terciam ipsius capituli accionem, videlicet super facto tributi habitam non comparente nec aliquam mencionem faciente, propter quod ipsum capitulum, ut actor, contra eosdem iudicem, iuratos, quorum nomina superius sunt expressa et hospites de Grech universos in iudiciis regalibus dum pars partem in causam attraxerit deponendis sunt convicti ut omnia premissa et singula premissorum, (prout) littere domini Thome quondam voyvode transilvani et domini Stephani, nunc voyvode eiusdem partis transilvane, tunc magistrorum tauarnicorum regalium nostreque prorogatorie et iudiciales declarabant manifeste. Tandem ipso die medie quadragesime adherente ipse magister Demetrius archydiaconus et magister Dyonisius canonicus ipsius ecclesie zagrabiensis tam pro se personaliter, quam cum procuratoriis litteris dicti capituli ecclesie zagrabiensis pro eodem pleno capitulo in figura nostri iudicii comparendo egerunt eo modo: quod ipsi cives et hospites de Grech quasdam particulas terre ad possessionem suam et ecclesie sue pertinentes Kasina vocatam et intra metas eiusdem existentes a tempore dominorum Stephani et Ladislai illustrium quondam regum Hungarie, beatarum recordacionum, occupando detinerent et detinendo possiderent in grande preiudicium dicte ecclesie et iacturam, et quod per quoddam fossatum per eosdem hospites factum, quandam aquam velocem, terram ipsorum destruentem, currere fecissent. Item, quod contra libertatem ecclesie

pore constituto soluturas, et quod silvam usui eorum competentem ac quandam terram Scibilian nuncupatam cum silvis et quibuslibet aliis suis apendenciis requisitis iobagionibus castri zagrabiensis assignasset hospitibus de Grech prenotatis; quamquidem ordinacionem per ipsum dominum Stephanum banum provide factam ipse dominus Bela rex preallegatis fidelibus suis hospitibus perpetuo confirmasset duraturam. Presertim exhibuerunt nobis aliud privilegium serenissimi principis domini Karoli, quondam illustris regis Hungarie, in anno domini MCCCXX octavo emanatum, confirmans privilegium suum priori et antiquo sigillo suo consignatum, anno sub incarnacione domini MCCC decimo septimo confectum, quod confirmasse videbatur quasdam litteras privilegiales domini Stephani bani, tenorem privilegii domini Ladizlai, quondam illustris regis Hungarie, felicis memorie, sub anno domini MCC septuagesimo quinto super collacione possessionis Cobilia nuncupate, ville videlicet dicti castri zagrabiensis, prememoratis hospitibus de Grech facta, emanati, continentes eciam tenorem domini Johannis bani et Iunus comitis zagrabiensis litterarum, in quibus inter cetera reperimus contineri: quod comes Farkasius, nepos comitis Gardun, in statucione cuiusdam possessionis Cobilya nuncupate per comitem Martinum castellanum de Medue, quem dominus Stephanus banus Sclauonie, Johannes et Raduzlaus, filii comitis Babanik, accepto domini regis Karoli mandato ad statuendam ipsam possessionem Cobilia transmiserant sub testimonio hominis capituli ecclesie zagrabiensis, civibus et hospitibus de Grech prenotatis facienda, contradictor et pro eo ad terminum legitimum contra memoratos cives Grechenses ad regie maiestatis presenciam citatus reperiebatur extitisse. Tandem dictis hospitibus sua instrumenta super eadem possessione confecta coram regia pietate regnique sui nobilibus exhibentibus, idem Farkasius in termino partibus assignato comparendo, omni iuri, liti, accioni, contradiccioni et cuiuslibet materie questionis orte vel oriende occasione possessionis annotate contra cives memoratos recognoscens, eosdem cives in possessione prefata integrum ius habere, nec ad alios preter ipsos solos cives pleno iure pertinere renunciasset pure et simpliciter ac in toto eandem possessionem pacifice ipsis civibus relinquendo possidere, et quod Inus comes zagrabiensis accepto domini Ladizlai regis et domini Johannis bani tocius Sclauonie, domini sui, mandato et precepto, terram Cobilia vocatam cum utilitatibus suis universis, sub metis antiquis presente Paulo, filio Vida, pristaldo, tunc terrestri comite existente, sub testimonio hominis capituli ecclesie zagrabiensis iure perpetuo civibus de monte Grecensibus sine contradiccione statuisset possidendam. Adhuc iidem Nicolet et Iaxe eiusdem

tributum de salibus et de cera ac aliis minutis rebus, his similibus, dicti cives et hospites propria sua cum potencia constituendo extorquerent, vellent scire quali racione mediante. Et eo dicto ibidem nobis litteras privilegiales capituli ecclesie albensis anno ab incarnacione domini MCC septuagesimo secundo emanatas, formam et tenorem domini Andree regis similiter illustris quondam regis Hungarie, excellentis memorie, in anno domini MCC(X) septimo emanati, cuius series cursus metarum possessionum et terrarum dicte ecclesie per ordinem denotabat nobis demonstrarunt. In quo inter cetera reperimus, quod quandam terram Kasina vocatam quidam homo nomine Vta cum suis fratribus dicte ecclesie zagrabiensi contulisset, cuius mete seriatim declarantur privilegio in eodem. Quibus dictis et partibus tenore ipsius privilegii ac cursum metarum dicte possesionis Kasina vocate partibus luculenter expositis, preallegati Nikolet quondam iudex et Jaxe aurifaber, nunc cives iurati de eadem Grech, tam pro se personaliter, quam cum procuratoriis litteris civium et hospitum de Grech predictorum pro eisdem hospitibus coram nobis comparendo in contrarium omnium premissorum responderunt eo modo: quod ipse particule terre quas dictum capitulum ad possessionem suam Kasina vocatam pertinere et dictos hospites dicunt occupasse, Kobilya et alio nominis vocabulo Kraloth, item Scyuibla seu Nart nuncupatur, et ipsam possessionem Kubilya serenissimus princeps dominus Ladizlaus, quondam illustris rex Hungarie, recolende memorie, ipsam vero possessionem Sciuiblam dominus Bela rex dictis hospitibus contullissent iure perpetuo possidendas, quas a tempore collacionis semper dicti hospites sine alicuius contradiccione pacifice possedissent, et quod aqua in preallegato fossato currens ad terram dictorum hospitum cucurrisset et measset et nullam omnino destruccionem faceret in terra capituli prenotati; et quod pro mensuracione salis atque cere ac aliarum rerum his similium causa communis iusticie atque boni in medio sui ordinassent quod dicto capitulo et ecclesie eorum in nullo derogaret nec tributi ipsorum preiudicium aliquod generaret. Et eo dicto privilegium serenissimi principis quondam domini Stephani incliti regis Hungarie, beate memorie, sub anno domini MCC septuagesimo emanatum, confirmans privilegium magnifici principis domini Bele, eadem gracia quondam illustris regis Hungarie, anno sub incarnacione domini MCC quinquagesimo octavo emanatum nobis demonstravit, in quibus reperimus quod dominus Stephanus banus tocius Sclauonie et capitaneus Stiriensis accipiens mandatum domini Bele regis debitum hospitum predictorum annuale ad ducentas tantummodo pensas monete usualis condescendendo commisisset in festo beati Martini confessoris bano pro tem-

pore constituto soluturas, et quod silvam usui eorum competentem ac quandam terram Scibilian nuncupatam cum silvis et quibuslibet aliis suis apendenciis requisitis iobagionibus castri zagrabiensis assignasset hospitibus de Grech prenotatis; quamquidem ordinacionem per ipsum dominum Stephanum banum provide factam ipse dominus Bela rex preallegatis fidelibus suis hospitibus perpetuo confirmasset duraturam. Presertim exhibuerunt nobis aliud privilegium serenissimi principis domini Karoli, quondam illustris regis Hungarie, in anno domini MCCCXX octavo emanatum, confirmans privilegium suum priori et antiquo sigillo suo consignatum, anno sub incarnacione domini MCCC decimo septimo confectum, quod confirmasse videbatur quasdam litteras privilegiales domini Stephani bani, tenorem privilegii domini Ladizlai, quondam illustris regis Hungarie, felicis memorie, sub anno domini MCC septuagesimo quinto super collacione possessionis Cobilia nuncupate, ville videlicet dicti castri zagrabiensis, prememoratis hospitibus de Grech facta, emanati, continentes eciam tenorem domini Johannis bani et Iunus comitis zagrabiensis litterarum, in quibus inter cetera reperimus contineri: quod comes Farkasius, nepos comitis Gardun, in statucione cuiusdam possessionis Cobilya nuncupate per comitem Martinum castellanum de Medue, quem dominus Stephanus banus Sclauonie, Johannes et Raduzlaus, filii comitis Babanik, accepto domini regis Karoli mandato ad statuendam ipsam possessionem Cobilia transmiserant sub testimonio hominis capituli ecclesie zagrabiensis, civibus et hospitibus de Grech prenotatis facienda, contradictor et pro eo ad terminum legitimum contra memoratos cives Grechenses ad regie maiestatis presenciam citatus reperiebatur extitisse. Tandem dictis hospitibus sua instrumenta super eadem possessione confecta coram regia pietate regnique sui nobilibus exhibentibus, idem Farkasius in termino partibus assignato comparendo, omni iuri, liti, accioni, contradiccioni et cuiuslibet materie questionis orte vel oriende occasione possessionis annotate contra cives memoratos recognoscens, eosdem cives in possessione prefata integrum ius habere, nec ad alios preter ipsos solos cives pleno iure pertinere renunciasset pure et simpliciter ac in toto eandem possessionem pacifice ipsis civibus relinquendo possidere, et quod Inus comes zagrabiensis accepto domini Ladizlai regis et domini Johannis bani tocius Sclauonie, domini sui, mandato et precepto, terram Cobilia vocatam cum utilitatibus suis universis, sub metis antiquis presente Paulo, filio Vida, pristaldo, tunc terrestri comite existente, sub testimonio hominis capituli ecclesie zagrabiensis iure perpetuo civibus de monte Grecensibus sine contradiccione statuisset possidendam. Adhuc iidem Nicolet et Iaxe eiusdem

domini Karoli regis litteras privilegiales sub anno domini MCCCXX quarto emanatas, tenorem sui privilegii antiquo suo sigillo consignati et tenorem litterarum prvilegialium domini Bele regis in anno domini MCC sexagesimo sexto emanati, libertatem, prerogativas eisdem hospitibus de Grech concessas, nec non cursus metarum territorii eiusdem civitatis per ordinem continentes, asserentes dicti Nikolet et Iaxa ipsum fossatum et terram ad quam aqua de fine ipsius fossati cucurrisset intra metas in preallegato privilegio existentes adiacere. Preterea quasdam duas litteras ecclesie zagrabiensis patenter confectas nobis demonstrarunt, in quarum unius tenore, quarta feria proxima post octavas festi Penthecostes sub anno domini MCC nonagesimo sexto emanato, conspeximus contineri, quod Matheo, filio Detreh de genere Acha, ab una parte, item Gilione maiore ville, Sirmarkou, Petro, Scandalar, Michaele Bisseno et magistro Clemente civibus castri Grecensis pro se et tota communitate eiusdem loci parte ab altera in eiusdem capituli zagrabiensis presencia personaliter constitutis, idem Matheus confessus extitisset, quod licet ipse super terra seu possessione Scuiblan vocata movisset accionem requirendo et repetendo eandem tilulo possessionis sue hereditarie, tamen propter bonum pacis, quam ipse cum eisdem civibus maluit inviolabiliter observare, cedens et renuncians pro parte sua huiusmodi liti atque iuri super ipsa possessione suscitatis, eandem possessionem Sciuiblan reliquisset et dimisisset prefatis civibus prout in antea libere et pacifice possidendam. In alterius vero tenore, in octavis festi Epiphanie domini anno eiusdem MCCC undecimo confecto, reperimus, quod comite Farkasio, nepote comitis Gardun ex una parte et Pechmano maiore ville pro se et civibus de monte Grech ex altera coram eodem capitulo constitutis, idem Farkasius confessus extitisset, quod licet ipse super quadam possessione Cubilia vocata inter terram eiusdem capituli similiter Cobilia dictam ac possessionem Cruciferorum de sancto Martino existentem prefatis civibus per magnificum virum Stephanum banum tocius Sclauonie ex precepto et mandato domini Karoli illustris regis Hungarie, mediante testimonio dicti capituli, assignanda, contradictor extiterit, asserens se in ipsa possessione ius habere seu ad ipsum ex collacione regia pertinere, ipsumque negocium in presencia domini Stephani bani diucius extiterit inter partes ventilatum. Tandem idem comes Farkasius cognoscens prefatos cives Grecenses in memorata possessione ius integrum habere, omni iuri suo, contradiccioni, liti et materie cuiuslibet questionis super prefata possessione Cobilia dicta contra prefatos cives suscitatas et in posterum suscitandas coram eodem capitulo per se et per suos successores lineales renunciasset pure et in toto eandem pos-

sessionem cum suis atinenciis, prout sepefatis civibus ex gracia regali(s) celsitudinis extiterat collata, pacifice possidendam, relinquendo litteras siquidem et instrumenta, si qua super ipsa possessione haberet quoquomodo obtenta, frivola haberi voluit et nullius efficacie vel momenti quandocumque in contrarium predictorum civium per quempiam forent presentata. Verum quia hiis visis et ad plenum partibus expositis iidem Nikolet et Jaxa sua et cohospitum suorum predictorum in persona de transcripto ipsius capituli ecclesie albensis non (contenti) originale eiusdem per ipsos magistros Demetrium archydiaconum et Dyonisium procuratores capituli annotati instanter exhibere postularunt et velle videre se et hospites prenotatos quo titulo et quo iure dicta possessio Cobilia ipsius comitis Vta et fratrum suorum et dicto capitulo data fuerit per eosdem et quo homine regio seu pristaldo et sub testimonio cuius capituli vel conventus, ut regni consvetudo exigit ab antiquo, post collacionem eis factam introiverint in eandem, et si litteras prohibitorias, inquisitorias, protestationales aut aliquas alias iuridicas cauciones a tempore preallegatorum dominorum Stephani et Ladizlai, quondam illustrium regum Hungarie, a quo prememorati Demetrius archydiaconus et Dyonisius magistri sua et ipsius capituli in persona eosdem cives et hospites de Grech possedisse ipsam possessionem Cubilia vocatam et in eadem fuisse proprio ore fatebantur, et si a tempore Bele regis aliqua contra ipsos hospites de Grech in sui iuris patrocinium et defensionem quod in eadem habere se sperarent, et obstacula prohibitoria tempore statucionis ipsius possessionis per pristaldum antedictum sub testimonio hominis dicti capituli hospitibus de Grech annotatis facte, et si tempore concordie, quam cum preallegatis Matheo et Farkasio super ipsis possessionibus Cubilia et Sciuiblan vocatis fecerant hospites prenotati coram eodem capitulo ecclesie zagrabiensis aliquo contradiccionis obstaculo obviaverint nec ne, pluries et pluries a procuratoribus dicti capituli prenotatis se et eosdem hospites precabantur informari. Iidem Demetrius archydiaconus et Dyonisius magistri aliquas litteras exhibere vel iuridicas cauciones presenti ipsorum negocio proficuas et ipsas possessiones suo iuri pertinere demonstrantes pretendere non valebant, sed solum suorum verborum prolacione sicut prius sic et nunc omnes litteras in facto possessionum predictarum emanatas, quo supra, combustas fore allegabant. Unde quia preallegati cives et hospites de Grech predictas possessiones Cobilia et Sciuiblan vocatas efficacium instrumentorum robore mediantibus procuratoribus suis annotatis sibi pertinere et a tempore collacionis earumdem possessionum sibi facte, ut iidem Demetrius archydiaconus et Dyonisius magistri fatebantur, semper in eisdem pacifice perstitisse et sine aliqua

contradiccione capituli annotati luculenter demonstrabant, dictumque capitulum tam tempore statucionis eiusdem possessionis Cobilia quam concordie prenotate velud nil iuris nilque proprietatis in possessionibus prenotatis considerantes se habere, aliquo contradiccionis obstaculo minime reperiebantur civibus et hospitibus de Grech prenotatis obviasse, et ex eo ipsas possessiones admisisse et consensisse propter sui taciturnitatem, iuxta illud: qui tacet consentire videtur, et propter temporis diuturnitatem bene merito potest annotari, litterasque protestacionales, prohibitorias et alias quaslibet, que alicuius efficacie viderentur vel momenti in hoc facto iidem procuratores capituli ecclesie zagrabiensis per nos, ut nostro incumbit, trina vice requisiti nequibant nec assumpmebant exhibere. Igitur nos unacum venerabili in Christo patre domino Petro, dei et apostolica gracia episcopo syrmiensi, item magnificis viris: domino Nicolao palatino et iudice Comanorum, Thoma, quondam voyvoda transilvano; Paulo, magistro tavarnicorum reginalium; Nicolao dicto Treutul, comite posoniensi; Johanne, filio Geleti, comite de Turuch; comite Deseu de Pok, viceiudice comitis Pauli, iudicis curie regie; item discretis viris Nicolao, dicto Bika, eiusdem domini palatini; item, Paulo de Vgal, castellano de Varna, dicti comitis Pauli prothonotariis et aliis quamplurimis nobilibus regni nobiscum in iudicio consedentibus dictas possessiones Cobilia et Scyuiblan vocatas sub eisdem metis, quibus ab olym ipsi cives easdem possiderunt, de plenitudine nostre iudiciarie potestatis adiudicando prenominatis civibus et hospitibus de Grech dimitimus, reliquimus perpetuo possidere, tenere et habere regio nomine mediante, dictumque capitulum ecclesie zagrabiensis, quod in statucione possessionis Cobilia (annotate) sub testimonio hominis ipsorum dictis civibus, item concordia super dictis possessionibus Cobilia et Sciuiblan inter ipsos cives et hospites ab una, item Matheum et Farkasium parte ab altera coram iam dicto zagrabiensis ecclesie capitulo mediantibus eiusdem capituli litteris facta, aliqua non obviante contradiccione, consensum prebuisse et assensum denotatur. Igitur ipsum capitulum velud rei consense et admisse et propter taciturnitatem et temporis diuturnitatem eisdem hospitibus iuxta prescripcionis formam perpetuate suscitatorem in facto calumpnie unacum prelatis, baronibus et nobilibus regni annotatis mature decernendo commisimus fore convictum contra hospites de Grech prenotatos. Datum in Wyssegrad, vigesimo die termini prenotati. Anno domini MCCCXL sexto.

Orig. in membr., sig. deest. In archiv. Lib. reg. civ. zagrab. In doc. 204, adduximus excerptive tenorem huius sententiae, quae tota ferme verbis competenter mutatis, invenitur in doc. 242. Coaevum trans. exstat in archiv. Acad. Scient. Slav. mer.

5.

Anno 1361. 8. aprilis.

Cives Grechenses coram conventu s. Egidii appellant, causam, quam cum capitulo zagrab. agunt, in congregatione nobilium comitatus zagrab. esse discutiendam.

Nos conventus monasterii sancti Egidii de Symigio. Memorie commendamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod Petrus, filius Rubini; Stephanus, filius Farkasii et Mathias, filius Kuchyne, (in personis iudicis et) iuratorum civium de Grech, zagrabiensium, coram nobis existentes, per modum protestacionis nobis significare curarunt, quod in causa, que inter ipsos cives de Grech et capitulum ecclesie zagrabiensis iuxta continenciam litterarum condam magistri Laurencii, magistri tavarnicorum regalium, in presencia magnifici viri Johannis, (filii) condam Nicolai palatini vertebatur, per ipsum magistrum Johannem et barones nulla iusticia eisdem civibus fuisset impensa, et ipsi ad congregacionem nobilium comitatus zagrabiensis, tunc fiendam, ipsam instantissime peciissent ab eisdem baronibus prorogari; qui peticionem ipsorum in hac parte admittere. Unde ne ipsis civibus grande preiudicium generaretur in hac parte in futurum, sicut tunc ita nunc ipsum magistrum Johannem et omnes barones, ne in ipsa causa ulterius procedant vel litteras eorum contra ipsos cives emanari facerent vel in aliquo eisdem civibus iniurias facerent, prohiberent contradicendo et contradixerunt prohibendo coram nobis; appellantes ipsam causam in congregacionem prenominatam. Datum feria quinta proxima post octavas festi pasche domini. Anno eiusdem MCCCLX primo.

Transsumptum in collect. Joan. Kukuljević.

6.

Anno 1361, 1. Junii. Zagrabiae.

Capitulum eccl. zagrabiensis in nova villa praestationes sibi debitas hospitibus relaxat.

Nos capitulum ecclesie zagrabiensis. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, quod nos considerata nimia desolacione nove ville nostre de s. Joanne de Zagrabia, volentesque eandem diligenter populare, de nostra gracia specialiter facta ac ad instantissimas peticiones Mladen villici et ceterorum civium nostrorum de eadem, matura deliberacione prehabita, unanimique consensu et pari voluntate universa munera nobis ex parte eorum et a quolibet ipsorum singulis annis proveniencia, ad quorum iustam ra-

cionem se iidem cives nostri mediantibus aliis literis nostris privilegialibus prout alii iobagiones nostri administrare consveverunt exaccius obligantur, nunc in eadem commorantibus, quam eciam omnibus et singulis in eadem, causa commorandi advenientibus, eis et eorum heredibus perpetuo et irrevocabiliter, penitus et omnino duximus relaxanda. Ordinavimus insuper, ut quicumque hominum amodo ad predictam villam nostram ad loca desolata venerit ad commorandum, a die sui adventus per tres annos integros ab omnibus collectis et serviciis nobis debitis sint omnino liberi, quieti et securi. In cuius rei testimonium et firmitatem perpetuam presentes litteras pendentis sigilli nostri munimine roboratas duximus concedendas. Datum feria tercia proxima post festum corporis Christi. Anno domini millesimo tercentesimo sexagesimo primo.

Ex authentica copia saec XVII. In archiv. ven. cap. zagrab.

7.

Anno 1373, 29. octobris. Zagrabiae.

Capitulum eccl. zagrab. litteras, quae ad balneum Cisterciensium zagrabiensium pertinent, transsummit.

Capitulum zagrabiensis ecclesie. Omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. Ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod vir religiosus dominus frater Pertholdus abbas monasterii sancte Marie de Zagrabia suo et tocius sui conventus nomine ad nostram personaliter accedens presenciam exhibuit nobis quasdam litteras nostras privilegiales, nostro priori sigillo consignatas, tenoris sequentis, petens nos cum instancia, ut tenorem earumdem de verbo ad verbu transcribi et nostri sigilli novi appensione faceremus consignari. Quarum tenor talis est: (vid. doc. 245 ann. 1364, 8. aprilis). Nos igitur peticionibus ipsius domini Pertholdi abbatis annuentes, dictas litteras nostras privilegiales de verbo ad verbum transcribi et nostro novo sigillo fecimus consignari. Datum secundo die festi apostolorum Symonis et Jude beatorum. Anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo tercio.

Originale in membrana, sigillum deest. In arch. ven. colleg. Praebendar.

8.

Anno 1376. 14. novembris. Zagrabiae.

Leustachius vicarius generalis regni Slavoniae in congregratione nobilium regni balneum in vicu capituli situm, eccl. b. virgini adiudicat.

Nos Leustachius vicarius tocius regni Sclauonie generalis per dominum Lodouicum dei gracia inclitum regem Hungarie deputatus. Memorie commendamus tenore presencium quibus expedit significantes universis, quod cum predictus dominus noster rex perceptis querimoniis religiosi viri fratris Honoldi abbatis ecclesie beate virginis de Zagrabia contra Gerynum civem civitatis Grecensis super eo, ut quoddam balneum dicte ecclesie sue, Zagrabie, prope ipsam ecclesiam beate virginis secus rivum Grech habitum, per ipsum Gerynum in preiudicium dicte ecclesie beate virginis detineretur occupatum, ipsi regie humiliter porrectis maiestati, discussionem huiusmodi cause et eius finalem adiudicationem in octavis festi Penthecostes, nunc proxime preteritis, per suas litteras regales nostro iudicio preceptive commisisset terminandam. Cuius cause finalis terminacio licet ab eodem termino, propter nobilium regni nobiscum adiudicancium paucitatem, pro habenda huiusmodi cause maturiori deliberacione ad quindenas residencie exercitus regii proxime proclamande per nos prorogata extiterit. Tamen partibus recepto super eo speciali regio mandato, ut partes, non obstantibus aliis litteris nostris prorogatoriis, cum omnibus suis instrumentis in nostram convocari faciendo presenciam, iudicium super facto dicti balnei equitati congruens iuxta parcium allegata et eorumdem instrumentorum seriem inter easdem faceremus. Feria secunda proxima post festum apostolorum Symonis et Jude beatorum, nunc proxime transactum, iuxta regium mandatum, per nostram vocacionem coram nobis, prelatisque et baronibus regni comparentibus, discretus vir magister Paulus, canonicus et cantor ecclesie zagrabiensis, legittimi procuratorii fungens officio, pro ipso fratre Honoldo abbate exurgendo, predictum balneum litigiosum ad dictam ecclesiam beate virginis de iure pertinere allegans, ibidem quasdam litteras honorabilis capituli dicte ecclesie zagrabiensis patentes, antiquo sigillo eiusdem consignatas, anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo confectas, nostro iudiciario examini presentavit, continentes: quod cum olim inter magistrum Petrum canonicum prefate ecclesie zagrabiensis ab una, abbatemque de insula sancti Jacobi et eius fratres parte ex altera in presencia venerabilis patris domini Johannis condam prememorate ecclesie zagrabiensis episcopi, super facto fundi seu loci cuiusdem balnei in rivo Grech, subtus curiam ipsius magistri Petri existentis, per ipsum ma-

gistrum Petrum ad dictam curiam suam canonicalem spectare, per prefatos vero abbatem et eius fratres in terra dicte ecclesie beate virginis existere et ex eo ad ipsam ecclesiam virginis gloriose de iure pertinere debere contrariose allegati, litis materia mota, diuciusque ventilata exstitisset; ipseque dominus Johannes episcopus partibus super premissis coram ipso diversimode disceptantibus post longinqui temporis spacium ipsam causam dominis de capitulo suo zagrabiensi in sua persona de iuris equitate diffiniendam commisisset. Iidem tandem domini de capitulo zagrabiensi pro scienda premissorum veritate, missis de collegii eorum medio quinque personis idoneis, ipsum fundum balnei per conscienciosam inquisicionem eorumdem consociorum suorum ad hoc elective transmissorum, ad dictam ecclesiam beate virginis de Zagrabia et non ad curiam ipsius magistri Petri canonicalem pertinere debere reperissent; sicque iidem domini de capitulo zagrabiensi ipsum fundum balnei comperta huiusmodi cause veritate in ipsius domini episcopi persona et eius episcopali auctoritate ipsi magistro Petro racione ulterioris acquisicionis eiusdem, silentio perpetuo imposito, prefate ecclesie beate virginis cum omni plenitudine sui iuris adiudicantes perpetua stabilitate reliquissent possidendum. In quorum contrarium prenominatus Gerynus civis Grecensis ex adverso exurgendo predictum balneum ad dominam consortem suam, filiam videlicet Maphye condam civis dicte civitatis Grecensis iure successorio perennali, eo quod per patrem dicte domine uxoris sue prenotatum et eius predecessores ipsum balneum ab eadem ecclesia beate virginis more prediali pro annuali censu et iusto debito conservabatur, contrariose spectare, universaque hedificia et opera lignea eiusdem quelibet, excepta sola una stuba parva, que per predecessores dicti domini abbatis in eodem balneo reperta fuisse dicebatur, per patrem dicte domine uxoris sue antedictum et eius predecessores in ipso balneo constructa fuisse referens, licet quam plures litteras dicte civitatis Grecensis et alias super vendicione et empcione dicti balnei per unum civem eiusdem civitatis ad alium more semper prediali et censu annuali ipsi ecclesie beate virginis observando facta, confectas, nobis demonstraverit. Tamen quia idem Gerynus civis Grecensis litteras convencionales super ipsius balnei feudaria conservacione confectas ad nostram iudiciariam requisicionem minime poterat exhibere, nec alias litteras expeditorias super feudaria solucione premissa emanatas exhibebat, nec in futurum per nos requisitus exhibere assumpmebat, ex eoque et aliis de causis, eo quod eciam nondum per aliquem ecclesiarum rectorem bona seu possessiones ecclesie cuipiam de iuris equitate sub aliquo feudario censu perpetuari posse dinoscuntur, ipse fundus seu locus balnei litigiosi, exceptis suis hedificiis et ope-

ribus ligneis universis, que iuri prefate domine uxoris dicti Geryni preter ipsam solam stubam parvam, propter raciones premissas competere debere recensentes, ipsi domino abbati et eius ecclesie prenominate, nobis, prelatisque et baronibus regni nobiscum tribunal iudiciale consedentibus de equitatis rigore pertinere debere videbatur; ideo cum venerabilibus in Christo patribus dominis: Nicolao archielecto colocensi, cancellario dicti domini nostri regis; Stephano electo predicte ecclesie zagrabiensis, confirmatis; et Ladizlao preposito chasmensi, comite capelle regie; magnificoque viro Nicolao, filio Stephani, condam bano et magistro Nicolao, filio Lochk comite comitatus zemliniensis aliisque quamplurimis proceribus et dicti regni Sclauonie nobilibus nobiscum in iudicio considentibus et de eorum iuridico consilio predictum fundum seu locum balnei litigiosi ipsi fratri Honoldo abbati et per consequens ecclesie sue prenominate cum omni plenitudine sui iuris iuxta vicariatus nostri officium perpetua stabilitate pacifice possidere adiudicamus presencium patrocinio mediante, committentes, ut idem Gerynus universa hedificia et opera dicti balnei lignea universa usque octavas Epiphanie domini nunc proxime venturas, si cum eodem domino abbate super facto hedificiorum predictorum medio tempore per proborum hominum pacificam reformacionem nequiverit concordare, predicta sola stuba parva inibi relicta, alias quocumque voluerit ex nostra presenti commissione et auctoritate deferendi habeat facultatem. In cuius rei memoriam stabilitatemque perpetuam presentes concessimus litteras nostras privilegiales pendentis sigilli nostri authentici munimine roboratas duximus concedendas. Datum Zagrabie duodecimo die termini prenotati. Anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo sexto.

E transumpto saec. XVI. In archiv. ven. coll. Praebend.

9.

Anno 1378, 8. aprilis. In Višegrad.

Jacobus de Scepus iudex curiae terminum in causa inter Demetrium episc. zagrab. et cives Grechenses praefigit.

Nos comes Jacobus de Scepus, iudex curie et universarum civitatum domini Lodouici, dei gracia regis Hungarie. Damus pro memoria, quod causam, quam dominus Demetrius episcopus ecclesie zagrabiensis, pro quo dominus Jacobus archydiaconus cum procuratoriis litteris eiusdem astitit contra iudicem, iuratos et universos cives Grechenses, pro quibus Laurencius, Georgius et Anthonius iurati, pro se

personaliter et pro aliis predictis cum procuratoriis litteris eiusdem civitatis comparuerunt super factis possessionariis et potencie in octavis diei medie quadragesime coram Petro Zudar, regni Sclauonie bano, secundum continenciam litterarum nostrarum prorogatoriarum, transmissionem presentis cause in presenciam eiusdem bani de regio mandato ad easdem octavas per nos factam denotancium movere habebant. Quia littere dicti domini nostri regis, secreto sigillo suo consignate Bude tercio die annunciacionis beate virginis proxime preteriti, emanate, eisdemque iudici, iuratis et civibus in eo, ut quia idem dominus noster rex venerabilem patrem dominum Demetrium episcopum zagrabiensem propter suas regias expediciones ad dictas octavas illic transmittere non valeret et ob hoc idem dominus noster rex voluisset ut eadem causa in dictis octavis diei medie quadragesime in curia sua regia in nostra presencia terminaretur, ipsi vero iudex, iurati et cives octavis in eisdem coram nobis causa in premissa finem recepturi comparere deberent, directe per annotatum procuratorem dicti domini episcopi nobis exhibebantur; prescripte autem partes eandem causam ad octavas festi beati Jacobi apostoli, nunc venturas, per me differri postulabant. Pro eo ad easdem octavas sancti Jacobi duximus prorogare. Voluerunt eciam eedem partes, ut dicti iudex, iurati et cives ipsam causam ab eisdem octavis nec litteris regalibus nec reginalibus vel racione exercitus neque alia quavis cautella adinventa ulterius possint prorogari. Datum in Wyssegrad, octavo die termini prenotati. Anno domini MCCCLXX octavo.

Transsumptum in collect. Joh. Kukuljević.

10.

Anno 1393, 12. maii. Zagrabiae.

Johannes banus de facinoribus Gregorii Masten civibus Grechensibus illatis, chasmense capitulum, ut inquirat, exorat.

Amicls suis reverendis, capitulo ecclesie chasmensis, Johannes comes Vegle, Modruse etc., regnorumque Dalmacie, Croacie et Sclauonie banus amiciciam paratam cum honore. Dicitur nobis in personis providorum virorum Petri iudicis, iuratorum et universorum civium montis Grecensis, quod Gregorius, filius Masten de Chicha, dominico die proximo post festum invencionis sancte crucis, nunc preterito, armatis manibus et potenciariis unacum ad se pertinentibus ad territorium et campum dicte civitatis, more latrocinio, irruendo, ibique multos boves et vaccas ac equos dictorum civium recepissent et ab-

duci ad propria, et quos depelli nequivissent, mactari et interfici fecissent, culpis ipsorum minime exigentibus, sua potencia mediante, in preiudicium ipsorum civium valde magnum. Super quo amiciciam vestram petimus diligenter, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum, quo presente, Georgius de Rauen vel Blasius, filius Mandes, de Zana, altero absente, homo noster, ab omnibus quibus incumbit, (sciat) meram de premissis veritatem, quam tandem nobis amicabiliter rescribatis. Datum Zagrabie feria secunda proxima post festum beati Johannis ante portam latinam. Anno domini millesimo CCC nonagesimo tercio.

Originale in charta, a tergo vestigium sigilli. In arch. Acad. Scient. Slav. meridional.

INDEX

personarum, locorum et rerum.

(Uncis inclusi numeri documenta, alii paginam denotant.)

A.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I. J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

S.

T.

U. V. W.

X.

Z.